ΔΕΣΧΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ"
• ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878 •

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΒΙΟΙ ΠΑΡΑΛΛΗΛΟΙ.

ΤΟΜΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ.

ΔΕΣΜΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878

ΔΕΣΧΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝΟ ΛΕΣΒΙΟΣ"
• ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878 •

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΒΙΟΙ ΠΑΡΑΛΛΗΛΟΙ,

Οἷς προσετέθησαν σημειώσεις, καὶ τῶν Αὐτοσχεδίων χασμῶν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας καὶ γλώσσης ἀκολουθία.

Φιλοτίμῳ δαπάνῃ τῶν ΑΔΕΛΦΩΝ ΖΩΣΙΜΑΔΩΝ, παιδείας ἕνεκα τῶν τὴν Ἑλλάδα φωνὴν διδασκομένων Ἑλλήνων.

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ.

ΕΚΔΙΔΟΝΤΑΙ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΠΑΡΑ ΤΩΝ Κ. Κ. Ι. ΦΙΛΗΜΟΝΟΣ ΚΑΙ Α. ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΟΔΟΝ ΤΟΥ ΕΡΜΟΥ ΑΡ. 215.

1838.

ΔΕΣΧΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ"
• ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878 •

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ

ΤΩΝ

ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΩΝ ΣΤΟΧΑΣΜΩΝ

Περὶ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ γλώσσης.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ.

ΤΩΝ ἐθνῶν ἡ παιδεία εἶναι μακροῦ χρόνου ἔργον. Ἂν ὁ δρόμος της ὑποτεθῇ ὡς γραμμὴ διαιρουμένη εἰς πολλὰ μικρὰ διαστήματα σημειωμένα μὲ στοιχεῖα, καὶ ἡ μὲν ἀρχὴ καὶ πρώτη κίνησις αὐτῆς εἰς τὸ Α, ἡ δὲ τελείωσις εἰς τὸ Ω, καὶ αἱ διάφοροι ἐποχαὶ εἰς τὰ μεταξὺ στοιχεῖα, ἀπὸ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν γεννᾶται τὸ ἑξῆς πόρισμα·

Πᾶσα μία ἐποχὴ, ὅσον πλέον εἶναι μακρυσμένη ἀπὸ τοῦ Α καὶ σιμωτέρα τοῦ Ω, τόσον πλειοτέρα εἶναι ἡ σοφία τοῦ ἔθνους, τόσον μᾶλλον φωτισμένοι οἱ ζῶντες εἰς ἐκείνην τὴν ἐποχήν.

Ἡ πρὸς τὸν φωτισμὸν τοῦ ἔθνους αὕτη κίνησις δὲν εἶναι καθ' ὅλα της τὰ διαστήματα ἰσοταχής· Ἀλλὰ καθὼς τὰ πίπτοντα σώματα, κατὰ νόμον ἀπαράβατον τῆς φύσεως, ἂν δὲν ἀπαντήσωσιν ἐμπόδιον, ὅσον πλησιάζουσι πρὸς τὸ κέντρον τῆς γῆς, μὲ τόσον ταχυτέραν κίνησιν καταβαίνουσιν εἰς αὐτὴν, παρόμοια καὶ τῆς παιδείας τοῦ ἔθνους, παρὰ τὴν ἀπὸ τοῦ Α εἰς τὸ Β κίνησιν ταχυτέρα εἶναι ἡ ἀπὸ τούτου εἰς τὸ Γ, καὶ ταύτης ἡ εἰς τὸ Δ, καὶ καθεξῆς οὕτως, ὥστε τῆς ἀπὸ τοῦ Ψ εἰς τὸ Ω ἡ ταχύτης καταντᾷ νὰ ἦναι πλέον ἀσύγκριτος.

Ἡ διάφορος ὅμως αὕτη ταχύτης, ἐπειδὴ εἶναι ἀναγκαῖον ἀποτέλεσμα τῆς φύσεως αὐτῆς τοῦ πράγματος, καὶ ὄχι τῆς δυνάμεως τῶν κινουμένων, κανεὶς ἀπὸ τούτους δὲν ἐμπορεῖ δικαίως νὰ κατηγορήσῃ τοὺς πρὸ αὐτοῦ ὡς ἀργοπόρους. Τῆς ἀργοπορίας ἐκείνων αἴτιον ἦτο τὸ ὁποῖον τοὺς ἐχώριζεν ἀπὸ τὸ Ω μακρότερον διάστημα, ὡς καὶ τούτων τῆς ταχύτητος ἡ πρὸς τὸ αὐτὸ πλειοτέρα γειτόνευσις.

Μία μόνη εἰς τοῦτο ἐξαίρεσις ἔχει τόπον· ἐάν τις, φερειπεῖν, ἀπὸ τοὺς κινουμένους (καὶ οὗτοι χωρὶς ἀμφιβολίαν εἶναι οἱ πλέον φωτισμένοι, ἢ, ἀληθέστερον, οἱ ὀλιγώτερον ἀμαθεῖς τοῦ ἔθνους) ὄχι μόνον δὲν συγκινεῖται μὲ τοὺς ἄλλους, ὅσον συγχωρεῖ τὸ μέρος τῆς γραμμῆς, εἰς τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται, ἀλλὰ καὶ γίνεται τῆς κινήσεως τῶν ἄλλων ἐμπόδιον. Ὁ τοιοῦτος βέβαια πρέπει νὰ λογίζεται καὶ νὰ καταδικάζεται ὡς ἀληθινὸς καταφρονητὴς τῆς δόξης τοῦ ἔθνους του· ἡ ἐξαίρεσις ὅμως αὕτη δὲν κολοβόνει τὸ πόρισμα. Ὅταν ἡ πρὸς τὸν φωτισμὸν κίνησις γένῃ σαθερὰ, ἤγουν κυριεύσῃ μέγα μέρος τοῦ ἔθνους, οἱ βραδύνοντες αὐτὴν ὀλίγοι τινὲς, ἀναγκάζονται τέλος πάντων ἀπὸ τοὺς πολλοὺς, ἢ νὰ κινηθῶσι καὶ αὐτοὶ, ἢ κἂν νὰ μὴν ἐμποδίζωσι τοὺς κινουμένους.

Ὅσον ἡ παιδεία τοῦ ἔθνους προχωρεῖ καὶ ἐξαπλόνεται εἰς πλειοτέρους, τόσον οἱ παιδεύοντες αὐτὸ γίνονται ὠφελιμώτεροι· ἀλλὰ τὸ ἔθνος, διὰ τοὺς ζῶντας καὶ παρόντας παιδευτὰς αὐτοῦ, δὲν ἔχει δίκαιον νὰ καταφρονῇ τοὺς προτέρους, διότι τοῦτο ἤθελεν εἶσθαι ἀσυγχώρητος ἀχαριστία πρὸς ἐκεί-

νους, χωρὶς τῶν ὁποίων οὗτοι δὲν ἤθελαν γεννηθῆν (1)· μηδ', ἐὰν εὑρέθησαν μεταξὺ ἐκείνων τινὲς πολυμαθέστεροι, νὰ λαμβάνῃ ἀφορμὴν ἐκ τούτου νὰ ἐξευτελίζῃ τὴν παρὰ τῶν ζώντων ὠφέλειαν· ὅτι σιμὰ τῆς ἀχαριςίας εἶναι τοῦτο καὶ ἠλιθιότης μεγάλη. Αἱ ἐποχαὶ διαδέχονται μία τὴν ἄλλην, καὶ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον καταβαίνουσιν οἱ ζῶντες εἰς τὸν ᾅδην· ἀλλὰ τὸ ἔθνος μένει, καὶ λογίζεται ὡς ἓν πρόσωπον ἀθάνατον. Ὅταν λοιπὸν κρίνῃ τὴν ποσότητα τῆς εἰς τὰ καλὰ προκοπῆς, τὴν ἰδίαν του κατάςασιν κρίνει· καὶ τὸ δίκαιον τῆς κρίσεως ταύτης μέτρον εἶναι ὄχι τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ θνητοῦ ἀνθρώπου ἡ πολυμάθεια, ἀλλ' ἡ ἀπ' αὐτὴν προξενηθεῖσα εἰς τὸ ἀθάνατον ἔθνος ὠφέλεια.

Ὅσον τὰ μέλη τοῦ ἔθνους κατιδίαν θεωρούμενα εἶναι πολυμαθέςερα, τόσον εἶναι ὁλικῶς λαμβανόμενον τὸ ἔθνος ἀμαθέςερον. Τὸ παράδοξον ἀξίωμα τοῦτο ἔχει χρείαν ἐξηγήσεως, διὰ κἂν τοὺς ὅσοι δὲν ἔμαθαν νὰ συλλογίζωνται.

Τὸ κεφάλαιον τῆς μαθήσεως τοῦ φωτισμοῦ καὶ πολιτισμοῦ τοῦ ἔθνους θεωρεῖται ὡς σύνθετον τι ἀπὸ τὰς κατὰ μέρος τῶν μελῶν αὐτοῦ μαθήσεις. Ἀλλ' αὐταὶ ὅσον εἶναι διαμοιρασμέναι εἰς πολλοτέρους, τόσον εὐκολώτερα τελειοποιοῦνται· ὅσον ἐξεναντίας συσσωρεύονται καὶ περιορίζονται πολ-

---

(1) « Εἰ μὴ γὰρ ἦν Χρύσιππος, οὐκ ἂν ἦν ἐγώ », ἔλεγεν ὁ φιλόσοφος Καρνεάδης, θέλων νὰ δείξῃ, ὅτι καὶ τὴν πολλὴν σοφίαν, καὶ τὴν ὁποίαν εἶχε δι αὐτὴν ἀποκτήσειν δόξαν, τὰς ἐχρεώστει εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ μελέτην τῶν συγγραμμάτων τοῦ Στωϊκοῦ Χρυσίππου. Διογέν. Λαέρτ. Δ, 62

λαὶ εἰς ὀλίγας τινὰς κεφαλὰς, τόσον πλέον ἀτελεῖς μένουσιν. Ὅστις δοκιμάζει δυσκολίαν ἀκόμη νὰ τὸ καταλάβῃ εἰς τὰς ἐπιστήμας, ἂς θεωρήσῃ τὰς τέχνας. Αἱ μεγάλαι καὶ λαμπραὶ πόλεις ἔχουσι πάσης τέχνης ἰδίους τεχνίτας· εἰς τὰ πτωχὰ καὶ ταπεινὰ χωρία ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος εἶναι ἁμαξοποιὸς, χαλκεὺς, ξυριστὴς, ἰατρὸς, καὶ καμμίαν φορὰν ἐφημέριος τῆς ἐκκλησίας τοῦ χωρίου (1). Ἀλλὰ τὶ συμβαίνει ἀπὸ ταύτην τῶν τεχνῶν τὴν συσσώρευσιν εἰς τὰ χωρία, καὶ τὸν διαμοιρασμὸν εἰς τὰς πόλεις; Ὅσον εἰς ταύτας εἶναι χρήσιμα καὶ κομψὰ, εἰς ἕνα λόγον, τέλεια τὰ κατασκευαζόμενα ἀπὸ τοὺς τεχνίτας, τόσον ἀτελῆ μένουσιν εἰς ἐκεῖνα.

Τοῦτο εἶναι ἀναγκαῖον καὶ ἀπαραίτητον τῆς φύσεως ἡμῶν ἐπακολούθημα· Τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα δύναται πολὺ· ἀλλὰ δὲν εἶναι παντοδύναμον. Ὅσον πλειότερα ἀντικείμενα σκέπτεται καὶ μελετᾷ ἐνταυτῷ, τόσον ἀσθενεσέρα γίνεται ἡ γνῶσις του εἰς καθὲν ἰδίως ἀπ' αὐτὰ, ἀπαραλλάκτως ὅ,τι συμβαίνει καὶ εἰς τὰς αἰσθήσεις· τόσον ἀτελέσερον, παραδείγματος χάριν, διακρίνει ἡ ὅρασις χρῶμα σχῆμα καὶ μορφὴν ἑκάστου τῶν ὁρατῶν, ὅσον βλέπει περισσότερα ἐνταυτῷ.

Τοιοῦτος νοῦς ὠφελεῖται ἴσως καθ' αὐτὸν, ὡς ἀπὸ διατριβὴν εὐφρόσυνον τοῦ καιροῦ, ἀπὸ τὴν ἐπιπόλαιον ταύτην πολυμάθειαν· ἀλλὰ νὰ μεταδώσῃ τι ἀπ' αὐτὴν εἰς τὸ ἔθνος

---

(1) Ὄχι μακρὰν τῶν Παρισίων δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς ἀποῦ ἐγνώρισα ἐφημέριον χωρίου διορθόνοντα τἀμάξια, ὡς τὰς ψυχὰς, τοῦ χωρικοῦ μικροῦ ποιμνίου του.

του τόσον ὀλιγώτερον εἶναι καλὸς, ὅσον ἐξεύρει περισσότερα. Ἐκεῖνο μόνον δύναταί τις νὰ παραδώσῃ ἐντελῶς, εἰς ὅ,τι καταγίνεται πολλοὺς χρόνους ἀπερισπάστως ἀπὸ ἄλλα τῆς μαθήσεως εἴδη· καὶ ἡ περὶ τῶν τεχνῶν κοινὴ ἀλλὰ σοφωτάτη, παροιμία, *Πολυτεχνίτης κ' ἔρημος* (1), φαίνεται τόσον ἀληθεστέρα περὶ τῶν ἐπιστημῶν, ὅσον εἰς ταύτας ὁ νοῦς ἐργάζεται μόνος, εἰς ἐκείνας ἔχει συνεργάτην πολλάκις καὶ τὴν φυσικὴν τῶν χειρῶν δεξιότητα (2).

Προξενεῖ καὶ τοῦτο ἄλλο ἀτύχημα εἰς τὸ ἔθνος ἡ μερικὴ τῶν μελῶν του πολυμάθεια. Ὁ πολυμαθὴς εἰς ὅσα ἐξεύρει, ἐπειδὴ ἐξαναγκης, ὡς εἶπα, τὰ ἐξεύρει ἀτελῶς, τίποτε τῆς ἰδίας του μελέτης νέον εὕρημα νὰ προσθέσῃ εἰς αὐτὰ δὲν δύναται. Καὶ μ' ὅλον τοῦτο τὰ εὑρήματα ταῦτα αὐξάνουσι τὰς ἐπιστήμας, καὶ τὰς κάμνουσι νὰ προχωρῶσιν ἐμπρός· τὰ εὑρήματα ταῦτα δοξάζουσιν ἀληθῶς τοὺς σοφοὺς, καὶ τὸ ἔθνος ὅλον, εἰς τὸ ὁποῖον εὑρίσκονται. Πῶς θέλεις, ἄνθρωπος ἐπαγγελλόμενος Γραμματικὸς, Ῥήτωρ, Γεωμέτρης, Μουσικὸς, Ἀστρονόμος, Φυσικὸς, Μεταφυσικὸς, νὰ τελειοποιήσῃ μὲ ἰδίας του εὑρέσεις ἓν μόνον εἶδος ἐπιστήμης ἀπὸ ταύτας, ὅστις, πρῶτον μὲν μὴ γνωρίζων αὐτὸ ἐντελῶς, ἐξαναγκης μηδὲ τὶ

---

(1) Ἔρημος, ἤγουν πένης· καὶ τοῦτο, διότι ὅλα τὰ κατασκευάζει κακὰ, καὶ ἀκολούθως μακρύνει ἀπὸ τὸ ἐργαστήριόν του τοὺς ἔχοντας χρείαν τῶν ἔργων αὐτοῦ. Ταύτης ἰσοδύναμος Γαλλικὴ παροιμία (ὅτι χρησιμεύουν εἰς πολλὰ πράγματα αἱ παροιμίαι πλέον τῶν λογικῶν ἀποδείξεων) εἶναι, Qui trop embrasse, mal étreint, Ὅστις περιλαμβάνει πολλὰ, κακὰ τὰ σφίγγει.

(2) Ὁ καλὸς τεχνίτης ὀνομάζεται πολλάκις μὲ τὸ ἐπίθετον, Χρυσοχέρης.

μησιν τῶν φωτισμένων ἐθνῶν, ἀφίγοντες τὴν ἀπατηλὴν καὶ μάταιον πολυμάθειαν (1), περιορίζονται ἕκαστος εἰς ὅ,τι ἡ φύσις τὸν ἔπλασεν ἐπιτηδειότερον μερικὸν εἶδος ἐπιστήμης ἢ τέχνης.

Εἰς τὴν παροῦσαν τῆς Ἑλλάδος κατάστασιν, ἡ πολλῶν καὶ διαφόρων μαθημάτων ἀπὸ μόνον ἕνα διδάσκαλον παράδοσις, εἶναι πρᾶγμα τῆς ἀνάγκης. Καὶ οἱ παραδίδοντες αὐτὰ τόσον ἀπέχουν νὰ φαντάζωνται τὸ ἔργον αὐτῶν τέλειον, ὥστε πρῶτοι αὐτοὶ ἐπιθυμοῦν τὴν εὐτυχῆ τοῦ χρόνου περίοδον ἐκείνην, ὅτε ἡ Ἑλλὰς κατὰ μίμησιν τοῦ φωτισμένου μέρους τῆς Εὐρώπης, θέλει ἔχειν ἑκάστου μέρους ἐπιστήμης ἰδιάζοντα διδάσκαλον.

Ἡ περίοδος αὕτη δὲν εἶναι μακρὰν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἄρχισε. Πρὸ τριάκοντα χρόνων, εἰς πολλὰ τῆς Ἑλλάδος μέρη, ὁ αὐτὸς διδάσκαλος ἐπαράδιδε Γραμματικὴν, Ῥητορικὴν, καὶ τὴν Ἀριστοτελικὴν Φιλοσοφίαν! καὶ ὁ τοιοῦτος διδάσκαλος ἐνομίζετο πολυμαθέστατος, μ' ὅλον ὅτι κανὲν ἀπ' αὐτὰ μήτ' ἔξευρε, μήτε δυνατὸν ἦτο νὰ ἐξεύρῃ ἐντελῶς. Ἐχωρίσθη κἂν τὴν σήμερον ἡ Γραμματικὴ ἀπὸ τὴν Φιλοσοφίαν, καὶ δὲν ἔμεινε πλὴν νὰ καταμερισθῇ καὶ ἡ Φιλοσοφία εἰς τὰ διάφορά της μέρη, καὶ νὰ λάβῃ ἐξ αὐτῶν ἕκαστον ἰδιάζοντα διδάσκαλον. Θέλει κατορθωθῆν καὶ τοῦτο, ὅταν αἱ πόλεις καὶ οἱ πλούσιοι τοῦ γένους ἔλθωσιν εἰς αἴσθησιν τῆς ἀνάγκης νὰ πέμπωσιν εἰς τὴν φωτισμένην Εὐρώπην μὲ ἰδίαν αὐτῶν δαπάνην κα-

(1) Ἀνέφερα πολλάκις, καὶ πάλιν ἀναφέρω τὸ σοφὸν ἀπόφθεγμα, «Πολυμαθίη νόον οὐ διδάσκει».

τοῦ λείπει ἀκόμη, γνωρίζει; ἔπειτα μηδὲ καιροῦ μέρος ἔχει ἱκανὸν νὰ τὸ θεωρήσῃ προσεκτικῶς, ἐπειδὴ ὁ καιρὸς του εἶναι καταμερισμένος εἰς προσοχὴν τόσων ἄλλων πραγμάτων; Αἱ εὑρέσεις καὶ τελειοποιήσεις εἰς ἐκείνας μόνας τὰς κεφαλὰς γεννῶνται, ὅσαι περιορίζονται εἰς τὴν σκέψιν ἑνὸς μόνου πράγματος, καὶ καταγίνονται νύκτα καὶ ἡμέραν εἰς αὐτό.

Τόσον εἶναι ἀληθὲς τοῦτο, ὥστε, ἐὰν κατὰ δυσχίαν φωτισμένου ἔθνους σοφοὶ ἐκυριεύοντο ἀπὸ τὴν μανίαν τῆς πολυμαθείας, παρὰ ταύτην μέσον ἄλλο δρασικώτερον δὲν ἤθελαν εὑρεῖν νὰ σήσωσι τὸν εἰς τὴν γνῶσιν δρόμον τοῦ ἔθνους, ἢ μᾶλλον νὰ τὸ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν προτέραν του βαρβαρότητα.

Διὰ νὰ μὴ συμβῇ τοιοῦτον κακὸν, εἰς τὰ φωτισμένα ἔθνη, ὄχι μόνον πᾶσα μία ἐπιστήμη ἔχει παραδότην καὶ διδάσκαλον ἴδιον, ἀλλὰ πολλάκις ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη καταμελίζεται εἰς πολλὰ μέρη διάφορα, τῶν ὁποίων ἕκαστον παραδίδεται ἀπὸ χωριστὸν Προφέσσορα, περιοριζόμενον εἰς τούτου μόνου τὴν μελέτην, μ' ὅλον ὅτι δὲν εἶναι τῆς γνώσεως τῶν ἄλλων ἄμοιρος.

Ἡ συσσώρευσις πολλῶν διδαγμάτων εἰς ἕνα μόνον διδάσκαλον, ἔχει φυσικὰ χώραν εἰς τὰ βαρβαρωθέντα ἔθνη, καὶ συνεχίζεται πλειότερον ἢ ὀλιγώτερον καὶ εἰς αὐτὴν αὐτῶν τὴν ἀναγέννησιν, ἕως νὰ ἐξαπλωθῇ ἡ παιδεία, ἕως τὸ ἔθνος, μὴν ὑποφέρον νὰ ἦναι πάντοτε μαθητὴς τῶν φωτισμένων ἐθνῶν, φιλοτιμηθῇ νὰ τὰ ἀντιφωτίζῃ καὶ αὐτὸ μὲ τὰς ἰδίας του εὑρέσεις. Τότε οἱ σοφοὶ τοῦ ἔθνους, κατὰ μί-

λῶς ἀναθραμμένους νέους, νά μαθητεύωνται ἄλλος ἄλλην ἐπιστήμην· ὅταν οἱ ἐρχόμενοι νέοι, χωρὶς νὰ ἀμελῶσι τὴν σειρὰν ὅλην τῆς Φιλοσοφίας, προσκολλῶνται ἐξαιρέτως εἰς ἓν μέρος αὐτῆς, διὰ νὰ τὸ μάθωσιν ἀνελλιπῶς, καὶ ἀνελλιπῶς νὰ τὸ παραδώσωσιν ἐπισρέφοντες εἰς τοὺς ὁμογενεῖς. Τοῦτο εἶναι τὸ δρασικώτατον μέσον τῆς αὐξήσεως τοῦ φωτισμοῦ τῆς βαρβαρωθείσης ἡμῶν πατρίδος.

Μέσον ἄλλο τοιούτου καλοῦ ἤθελεν ἴσως εἶσθαι, τὸ νὰ κάμνωμεν γνωσὸν εἰς τὸ ἔθνος, ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν, κατὰ μίμησιν τοῦ ἐτησίως γιγνομένου ἀπὸ τοὺς πραγματευτὰς *Ἰσολογισμοῦ* (Bilan), τὸν λογαριασμὸν πάσης ἐποχῆς, παραβάλλοντες αὐτὴν μὲ τὴν πρὸ αὐτῆς. Τοιουτοτρόπως ἤθελε μανθάνειν τὸ ἔθνος πόσον ἐπροχώρησεν εἰς τὴν παιδείαν, εἰς ποῖον μέρος τῆς γραμμῆς εὑρίσκεται, τί πλέον παρὰ τὰς προτέρας ἐποχὰς ἐκέρδησε, καὶ τί μένει εἰς αὐτὸ νὰ κάμῃ διὰ νὰ αὐξήσῃ τὰ κέρδη του μὲ τὴν παρέκει προχώρησιν.

Εὔκολον εἶναι νὰ ἐκθέσω λεπτομερέσατα τὸν τοιοῦτον Ἰσολογισμὸν ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς Γραμματικῆς καὶ τελευτῶν εἰς τὴν Φιλοσοφίαν, καὶ νὰ δείξω καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἑκουσίως τυφλώττοντας ὅτι τὸ νῦν ἔθνος τῶν Γραικῶν, εἶναι πολὺ σοφώτερον τοῦ πρὸ τριάκοντα χρόνων ἔθνους, καὶ ἀκολούθως, ὅτι ὁ πλειότερος οὗτος σοφισμὸς ἤθελεν εἶσθαι ἀδύνατος, ἐὰν οἱ νῦν λόγιοι τοῦ ἔθνους δὲν ἦσαν παρὰ τοὺς πρὸ τριάκοντα χρόνων λογίους *χρησιμώτερον σοφοί* (1)· ἀλλὰ φοβοῦμαι

(1) Εἶναι τοῦτο τὸ γνωστὸν τῶν προγόνων ἡμῶν παράγγελμα,
Ὁ χρήσιμ' εἰδὼς, οὐχ ὁ πολλ' εἰδὼς, σοφὸς,

μὴ τοιαύτη λεπτομερὴς ἔκθεσις νομισθῇ ἀπολογία πρὸς τοὺς κατηγόρους τῶν ζώντων τῆς Ἑλλάδος σπουδαίων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἔβαλαν κ' ἐμὲ, ἢ καὶ τὸ χειρότερον κακολογία τῆς πολυμαθείας τῶν ἀποθανόντων.

Μ' ὅλον τοῦτο, ἐπειδὴ εἶναι χρέος ἀπαραίτητον τῶν ἐπιθυμούντων τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος, ὄχι μόνον νὰ δείχνωσιν εἰς τοὺς ὁμογενεῖς τὸν ἀληθῆ δρόμον τῆς εἰς τὰ καλὰ προκοπῆς τοῦ ἔθνους, ἀλλὰ καὶ νὰ τοὺς ἀσφαλίζωσιν ἐναντίον τῶν συμβουλευόντων ὅσα εἶναι ἱκανὰ νὰ βραδύνωσιν, ἢ καὶ παντάπασι νὰ σήσωσι, τὸν δρόμον, διὰ τὸ χρέος τοῦτο, καὶ ὄχι διὰ κανὲν ἄλλο ἀνάξιον ἀνδρὸς φιλογενοῦς τέλος, ἀναγκάζομαι νὰ εἴπω ὀλίγα τινά.

Ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, καὶ ἡ ἐπιστήμη μου εἶναι πολλὰ μικρὰ (ἴσως καὶ ἀπ' ὅ,τι σπουδάζουν νὰ τὴν σμικρύνωσι μικροτέρα), καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς εἰς τὸ γένος μου ὠφέλεια πολλὰ ὀλίγη. Ἀλλὰ, ἐὰν τὸ νὰ ἐπαγγέλλωμαι τῆς πατρίδος εὐεργέτης ἤθελεν εἶσθαι σαλευμένης κεφαλῆς φαντασία, τὸ νὰ πάλιν λέγω ὅτι ἔγινα παντάπασιν ἀνωφελὴς εἰς αὐτὴν, ἂν δὲν εἶναι ὑπόκρισις, εἶναι παντελὴς ἀναισθησία. Ἐὰν ἄλλοι μὲ τὴν πλειοτέραν αὐτῶν σοφίαν, ὠφέλησαν τὴν πατρίδα περισσότερον, μὴ διὰ τοῦτο ἡ μικρὰ ἐκ τῆς μικρᾶς μου γνώσεως ὠφέλεια εἶναι πε-

---

τὸ ὁποῖον εἶχε βέβαια εἰς τὸν νοῦν αὐτοῦ ὁ Γάλλος φιλόσοφος Μονταῖγνος (Βιβλ. Α, κεφ. κδ'), ὅταν ἔλεγεν, Il falloit s' enquerir, qui est mieulx sçavant, non qui est plus sçavant, ἤγουν, « Ἔπρεπε νὰ ἐρωτῶμεν. Τίς εἶναι κάλλιον σοφὸς, ὄχι, Τίς εἶναι πλέον σοφός».

ριττὴ εἰς γένος, τὸ ὁποῖον δὲν εὐτύχησεν ἀκόμη τόσον, ὥςε νὰ καταφρονῇ τὰ μικρά;

Οἱ κατήγοροι ὅμως, ἂν τοὺς πιςεύσῃς, σπουδάζουν νὰ δείξωσιν ὁλότελα ματαίους, ὄχι μόνον τοὺς ἰδικούς μου, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἄλλων ἀξιολογωτέρους σοφῶν ἀνδρῶν κόπους. Κατ' αὐτούς ὅ,τι γίνεται τὴν σήμερον εἶναι ἀνωφελὲς, καὶ τὸ γένος, διὰ νὰ προχωρήσῃ εἰς τὰ καλὰ, πρέπει νὰ ὀπισθοδρομήσῃ εἰς τὴν πρὸ τριάκοντα χρόνων ἐποχὴν, καὶ νὰ λάβῃ παράδειγμα τοὺς τότε πολυμαθεςάτους τῶν Γραικῶν σοφούς. Τοιοῦτος εἶναι ὁ ὑπὲρ τῆς πατρίδος ζῆλος αὐτῶν, τόση ἡ γνῶσις τῆς ἀῤῥωςίας τοῦ γένους, καὶ τοιαῦτα τὰ συμβουλευόμενα ἀπ' αὐτοὺς ἰατρικὰ βοηθήματα.

Ἀλλὰ πρὸς τοὺς κατηγόρους τῶν ζώντων καὶ ἐπαινέτας τῶν ἀποθανόντων τούτους, τί ἤθελαν εἰπεῖν οἱ ἀποθανόντες, ἂν ἔζων; τί πρέπει νὰ εἴπωσιν οἱ ζῶντες; Ἂς ἀκούσωμεν πρώτους τοὺς ἀποθανόντας, ὑποθέτοντες ὅτι ἐνῷ ἐξεύρουν ἀλλαχόθεν τὶ γίνεται μεταξὺ τῶν ζώντων, ἄκουσαν καὶ κανένα ἀπὸ τοὺς ὑπερόγκους ἐγκωμιαςὰς αὐτῶν τούτους.

« Ἄνθρωπε, τίς εἶσαι; πόθεν ἔρχεσαι; τί ταράσσεις τὴν » ἡσυχίαν ἡμῶν;

» Τὶ τοὺς θανόντας οὐκ ἐᾷς τεθνηκέναι;

» Ἂν ἦσαι ἐχθρὸς, τὶ σημαίνουν οἱ περὶ ἡμῶν ὑπέρογκοί σου » ἔπαινοι; ἐὰν, ὡς ἐπαγγέλλεσαι, μᾶς ἀγαπᾷς, διὰ τί μᾶς » ἀφαιρεῖς; καὶ τὸν μόνον εἰς ἡμᾶς πρέποντα ἔπαινον; Ἕως » τώρα μᾶς ἐγκωμίαζαν οἱ ζῶντες, ὅτι ἐσυνεργήσαμεν εἰς » τὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἔθνους, ὅσον εἰς ἡμᾶς ἐσυγχώρει ἡ

» ὅταν ἐγεννήθημεν τοῦ χρόνου ἐποχὴ καὶ τῆς Ἑλλάδος κα-
» τάσασις· ὅτι κατέβημεν πρῶτοι εἰς τὸ ςάδιον μὲ ὅσην ἐ-
» συγχώρει προθυμίαν ἡ ἀρχομένη τότε τοῦ γένους μεταβο-
» λὴ, καὶ ἐτρέξαμεν τῆς γραμμῆς τὸ πολλὰ μακρὰν ἀπὸ τὸ
» τέλος μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον εὑρισκόμεθα τότε. Ὡς ἦτον ἀ-
» δύνατον εἰς ἡμᾶς νὰ ὑπάγωμεν παρέκει, οὕτως ἀδύνατον εἶ-
» ναι εἰς τοὺς ζῶντας νὰ μὴν προχωρήσωσι μακρότερον ἀπὸ
» μᾶς εἰς τὴν παιδείαν τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους. Ἐὰν ὅμως κα-
» νὲν ἀπ' ὅσα ἐγράψαμεν δὲν χρησιμεύῃ πλέον εἰς τὰ σχο-
» λεῖα τῆς Ἑλλάδος, τοῦτο μᾶς εὐφραίνει, ὡς σημεῖον τῆς
» εἰς τὰ τελειότερα προκοπῆς τοῦ γένους, δὲν μᾶς λυπεῖ, ὡς
« δυνάμενον νὰ βλάψῃ τὴν εἰς ἡμᾶς χρεωςουμένην εὐγνωμο-
» σύνην αὐτοῦ. Τὸ γένος δὲν εἶναι ἀχάριςον· ἐὰν ἐπράξα-
» μεν ὅ, τι ἐσυγχώρουν αἱ τότε περιςάσεις, τί πλέον ἔχει
» δίκαιον νὰ ζητῇ ἀπὸ μᾶς; Ἀλλὰ σὺ μὲ τοὺς ὑπερβολικοὺς
» ἐπαίνους φαίνεται, ὅτι προθυμεῖσαι νὰ κινήσῃς τοὺς ζῶντας
» εἰς ἀχάριςον ἀφαίρεσιν καὶ τῶν χρεωςουμένων μετρίων ἐ-
» παίνων· φαίνεται ὅτι δὲν μᾶς ἐπαινεῖς τόσον πολὺ, πλὴν
» διότι δὲν σοῦ ταράσσομεν πλέον τὴν ὅρασιν παρόντες·
» ὅτι δὲν καταφρονεῖς τόσον τοὺς ζῶντας, πλὴν διότι σὲ
» ἐνοχλοῦν ἀκόμη βλεπόμενοι. Διὰ τὶ, καλὲ ἄνθρωπε, τόση
» τῶν ὀφθαλμῶν σου ἀσθένεια! Διὰ τὶ τῆς κρίσεώς σου τό-
» ση δυσυχία! Ἂν μισῇς τόσον τοὺς ζῶντας, ἔπρεπε νὰ τοὺς
» συγκρίνῃς μὲ τοὺς μὴ γεννηθέντας ἀκόμη, καὶ ὄχι νὰ κι-
» νῇς τῶν ἀποθανόντων τὰ μνήματα·

» Τὶ τοὺς θανατόντας οὐκ ἐᾷς τεθνηκέναι;

» Ἐὰν ἔλεγες ὅτι οἱ μεταγενέστεροι θέλουν γενῆν χρησιμώτεροι
» εἰς τὴν παιδείαν τοῦ γένους, ἡ κρίσις σου, ἂν καὶ ὄχι μα-
» λακὴ διὰ τοὺς ζῶντας, ἤθελε κἂν εἶσθαι ὀρθοτέρα. Ἡ φύ-
» σις αὐτὴ τοῦ πράγματος ἀπαιτεῖ, ὡς ἔγιναν ἡμῶν τῶν
» ἀποθανόντων οἱ ζῶντες, οὕτω νὰ γενῶσι τῶν ζώντων οἱ με-
» τὰ τούτους χρησιμώτεροι. Ἢ μᾶς νομίζεις τόσον μωροὺς,
» ὥστε νὰ πιστεύωμεν ὅτι ἐκάμαμεν περισσότερον ἀπ' ὅτι μᾶς
» ἐσυγχώρει νὰ κάμωμεν ἡ τότε τοῦ γένους κατάστασις; ὥστε
» νὰ ἐφαντάσθημεν ποτὲ ὅτι ἤμεθα *Πάντεχνοι* καὶ *Παν-*
» *πιστήμονες*, ὡς σπουδάζεις νὰ μᾶς παραστήσῃς εἰς τοὺς
» μὴ ἔχοντας ἰδέαν τὶ σημαίνουσιν αἱ λέξεις, *Ἐπιστήμη* καὶ
» *Τέχνη*; Τὰ συντάγματά μας ἦσαν τότε εἰς τὸ γένος (τὶς
» ἀμφιϐάλλει;) χρήσιμα, καὶ διότι ἐπαρηγοροῦσαν τὴν τότε
» τοῦ γένους παντελῆ γύμνωσιν, καὶ διότι προετοίμασαν τὴν
» ὁδὸν εἰς τὰ χρησιμώτερα. Ἀλλὰ τώρα βλέπεις, ὅτι τὰς Λο-
» γικὰς ἡμῶν μεθόδους διαδέχονται ἄλλαι μεθοδικώτεραι
» Λογικαὶ, τὰς Μαθηματικὰς ἄλλαι Μαθηματικαὶ, τὰς Φυ-
» σικὰς ἄλλαι Φυσικαὶ, τὰς Ῥητορικὰς ἄλλαι Ῥητορικαὶ, τὰς
» Γραμματικὰς ἄλλαι Γραμματικαὶ (1), ὡς αὐτὰς εἰς τὸ

---

(1) Ἴσως ἐδῶ κἀνείς ἀπὸ τοὺς σχολαστικοὺς φωνάξῃ θριαμϐευτικῶς, Καλὲ τί λέγεις! Τὴν Γραμματικὴν τοῦ Γερμανοῦ Βυτμάννου ἀποδίδεις εἰς τοὺς ζῶντας λογίους Γραικούς! Ναί· εἰς τὸ ἀπὸ τὸν Κούμαν σχολαρχούμενον τῆς Σμύρνης γυμνάσιον, καὶ ἐξαιρέτως εἰς τὸν φιλογενῆ ἰατρὸν Στέφανον, χρεωστεῖ τὸ γένος τὴν σοφὴν ταύτην Γραμματικήν. Δὲν εἶναι μόνος σοφὸς, ἢ μᾶλλον χρήσιμος εἰς τοὺς ὁμογενεῖς του,

——————————ὃς αὐτὸς πάντα νοήσῃ·

» ἐξῆς θέλουσι διαδεχθῆν ἄλλαι τελειότεραι. Ἐνομίζαμεν
» τότε (καὶ τίς ἀπὸ τοὺς νῦν ζῶντας, ἐὰν ἦτο σύγχρονος ἡ-
» μῶν, δὲν τὸ ἤθελε νομίσειν ὡς ἡμεῖς;), ὅτι τὴν μητρικὴν
» ἡμῶν γλῶσσαν ἔπρεπε νὰ τὴν ἀφήσωμεν εἰς τοὺς ὑδροφό-
» ρους καὶ ξυλοφόρους, καὶ ἡμεῖς νὰ γράφωμεν εἰς γλῶσσαν
» πρὸ πολλῶν ἑκατονταετηρίδων νεκράν· καὶ τώρα βλέπεις
» ὅτι οἱ λόγιοι τοῦ γένους ἄνδρες ἐπληροφορήθησαν ὡς γε-
» ωμετρικὸν ἀξίωμα τὴν ἀπαραίτητον ἀνάγκην νὰ καλλιερ-

ὁ Ἡσίοδος προσθέτει,

Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται·

ἢ μᾶλλον, ὡς ἔλεγεν ὁ Στωϊκὸς Ζήνων (Διογέν. Λαέρτ. Ζ, κέ), μεταστρέφων τοῦ Ἡσιόδου τὴν γνώμην, σοφώτερος καὶ παρ' αὐτὸν τὸν συμβουλεύοντα ὁ πειθόμενος εἰς τὰ καλῶς συμβουλευόμενα. Ἦσαν καὶ τότε εἰς τὴν φωτισμένην Εὐρώπην, ἂν ἔχι ὡς τοῦ Βυτμάννου, καλήτεραι ὅμως παρὰ τῶν σχολείων ἡμῶν τὰς γραμματικάς. Ἀλλ' οἱ μὲν διδάσκαλοι, ὄχι ξένας γλώσσας, ἀλλὰ μηδὲ τὴν ὁποίαν ἐπαράδιδαν Ἑλληνικὴν δὲν ἔξευραν καλά· εἰς δὲ τοὺς μαθητευθέντας τὰ Εὐρωπαϊκὰ μαθήματα τότε σοφοὺς ἡμῶν ἦτον ἀδύνατον ἀκόμη (πάλιν τὸ λέγω διὰ τοὺς συκοφάντας) νὰ προξενήσωσι τοιοῦτον καλὸν εἰς τὸ γένος. Πᾶσα χρόνου περίοδος ἔχει τὰ ἴδιά της καλὰ, μηδ' ἐμπορεῖ νὰ ἔχῃ περισσότερα τῆς μεταγενεστέρας ἡ προγενεστέρα, ὅταν τὰ ἔθνη ἀρχίζουν νὰ προβαίνωσιν ἀπὸ τὸ σκότος εἰς τὸ φῶς. Ἤθελεν εἶσθαι θαῦμα, ὄχι φυσικὸν φαινόμενον, ἂν οἱ τότε ἔκαμναν, ὅσα κάμνουν οἱ νῦν ζῶντες, ἢ ἂν οὗτοι κάμωσιν ὅσα ἡ τύχη ἐφύλαξε διὰ τοὺς μεταγενεσέρους. Εἰς ὅλους πρέπει δόξα καὶ τιμὴ διὰ τὴν ὁποίαν ἔδειξαν ἢ δείχνουσι (φιλοσοφικὴν ὅμως, ὄχι καπηλικὴν) προθυμίαν εἰς τὴν ἀναμόρφωσιν τῆς πατρίδος των· κανεὶς δὲν εἶναι δίκαιον νὰ καταφρονηθῇ διὰ σφάλματα τὰ ὁποῖα ν' ἀποφύγῃ δὲν ἦτον εἰς τὴν ἐξουσίαν του.

» γῶσι τὴν μητρικὴν αὐτῶν γλῶσσαν, καὶ νὰ μεταχειρίζωνται
» ται τὴν προγονικὴν μὲ περισσότερον σέβας. Ἡ ἐποχὴ τῆς
» ζωῆς ἡμῶν ἐξανάγκης μᾶς ἐμπόδιζε νὰ καταλάβωμεν πολ-
» λῶν πραγμάτων τὴν ὀρθότητα· ὄντες πρῶτοι, ἦτον ἀδύ-
» νατον νὰ τὰ νοήσωμεν ὅλα ἡμεῖς, καὶ ὄντες ἀκόμη ὀλίγοι
» μηδ' εἴχαμεν κανένα νὰ μᾶς διορθώσῃ, ἐάν ποτε, ὡς ἄν-
» θρωποι, ἐσφάλλαμεν. Τὸ πλειότερον τοῦ ἔθνους μέρος, σκο-
» τισμένον ἀπὸ τὴν ἀπαιδευσίαν, ἔβλεπε τοὺς ὀλίγους ἡμᾶς
» ὡς θεοὺς, καὶ ὅσα ἐλέγαμεν, ἢ ἐγράφαμεν, τὰ ἐδέχετο χω-
» ρὶς ἐξέτασιν, ἢ κρίσιν, ὡς χρησμούς. Ἀλλὰ τώρα βλέπεις,
» ὅτι ὄχι μόνον ἐπολλαπλασιάσθησαν οἱ κατ' ἐπάγγελμα λε-
» γόμενοι λόγιοι, ἀλλὰ διεδόθησαν τὰ φῶτα καὶ εἰς ἄλ-
» λους πάσης τάξεως ἀνθρώπους, ὥστε νὰ γεννηθῶσιν ἐξ αὐ-
» τῶν καὶ κριταὶ, οἱ ὁποῖοι δὲν συγχωροῦν πλέον εἰς τοὺς
» ἐπαγγελλομένους σοφοὺς νὰ μωραίνωσιν. Ὢ πόσα μεγαλή-
» τερα καλὰ ἠθέλαμεν προξενήσειν εἰς τὸ γένος, ἐὰν εἴχαμεν
» συγχρόνους τοιούτους κριτάς! Ἀντὶ ὅμως νὰ λυπηθῶμεν
» ὅτι τὰ ἔκαμαν ἄλλοι, χαίρομεν χαρὰν μεγάλην, ὅτι τὸ γέ-
» νος προχωρεῖ ἀδιακόπως εἰς τὸν ὁποῖον ἡμεῖς ἐπατήσαμεν
» δρόμον τῆς παιδείας πρῶτοι. Ἀλλὰ σὺ ἐξεναντίας τὰ κα-
» τηγορεῖς αὐστηρῶς, καὶ συμβουλεύεις το γένος νὰ ὀπισθο-
» δρομήσῃ εἰς τὴν ὁποίαν ἡμεῖς εὑρισκόμεθα τότε σιγμὴν τῆς
» γραμμῆς, ἐπαινῶν αὐτὴν ὡς εὐτυχεσέραν τῆς παρούσης.
» Λεῖπέ μας, καλὲ ἄνθρωπε· οὔτε τὸν ὑπὲρ τοῦ γένους ζῆ-
» λόν σου πιστεύομεν, καὶ τοὺς περὶ ἡμῶν ἐπαίνους ὡς παγί-
» δα ὑποπτευόμεθα. Σὺ δὲν ἀγαπᾷς μήτε τοὺς ζῶντας, μήτε

» τοὺς ἀποθανόντας τοῦ γένους· καὶ τὰ μνήματά μας ἀνα-
» σκάπτεις, ὄχι διὰ νὰ ἀναστήσῃς τὴν δόξαν ἡμῶν, ἀλλὰ διὰ
» νὰ συγκαταχώσῃς καὶ τὴν τιμὴν τῶν συγχρόνων σου ».

Ταῦτα καὶ τοιαῦτα ἤθελαν εἰπεῖν οἱ μακαρῖται τῆς Ἑλλάδος εὐεργέται οὗτοι πρὸς τὸν ὑπέρογκον ἐγκωμιαστὴν αὐτῶν. Ἀπὸ δὲ τοὺς ζῶντας κατηγορουμένους ἕκαστος τί πρέπει νὰ ἀποκριθῇ εἰς τὸν κατήγορον ἄλλο παρὰ ὅ,τι ἔλεγεν ὁ Δημοσθένης πρὸς τὸν Αἰσχύνην; Καὶ ἂς μὲ συγχωρηθῇ ἐδῶ νὰ ἐκθέσω τὰς αὐτὰς λέξεις τοῦ μεγάλου τούτου ῥήτορος, ὄχι διότι κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀδίκως σπαραττομένους πρέπει νὰ παραβαλθῇ μὲ ῥήτορα, τοῦ ὁποίου ὅμοιον μηδὲ τὰ φωτισμένα ἔθνη δὲν μᾶς ἔδειξαν ἀκόμη κανένα, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀκριβῆ μόνην ὁμοιότητα τῆς κινούσης εἰς κατηγορίαν τοὺς νέους Ζωΐλους μὲ τὴν τότε τὸν Αἰσχύνην κινοῦσαν αἰτίαν. Ἓν ἀπὸ τὰ χαρακτηρίζοντα τὴν κατὰ τῶν ζώντων μανίαν εἶναι καὶ τῶν ἀποθανόντων ὁ παράκαιρος ἔπαινος. Μὴν ἔχων πῶς ν' ἀφανίσῃ τὰς καθημερινὰς τοῦ Δημοσθένους εὐεργεσίας εἰς τὴν πατρίδα ὁ Αἰσχύνης, μηδὲ πῶς νὰ σβέσῃ τὴν εὐχαριστίαν τῶν Ἀθηναίων πρὸς αὐτὸν, καταφεύγει εἰς τὸ δολερὸν στρατήγημα τῶν φθονερῶν· ἀνασκάπτει τοὺς τάφους, καὶ παραβάλλει τὸν Δημοθένην μὲ τοὺς ἀποθανόντας διὰ νὰ τὸν δείξῃ πολὺ κατώτερον ἐκείνων. Ἀλλ' ἰδοὺ πῶς διαλύει τὰ σοφίσματα τοῦ ἀντιδίκου ὁ κατηγορούμενος Δημοσθένης.

« Ἔπειτ' ἀναφέρεις τοὺς
» προγενεστέρους, ἐπαινῶν ὡς
» ἀγαθοὺς πολίτας· καὶ κάμ-

« Εἶτα τῶν πρότερον γεγε-
» νημένων ἀνδρῶν ἀγαθῶν
» μέμνησαι, καὶ καλῶς ποιεῖς·

» νεις καλά· δὲν εἶναι ὅμως
» δίκαιον, Ἕλληνες, προλαμ-
» βάνων αὐτὸς τὴν ὁποίαν ἔ-
» χετε πρὸς τοὺς ἀποθανόν-
» τας εὔνοιαν, νὰ ἐξετάζῃ
» καὶ νὰ παραβάλλῃ πρὸς ἐ-
» κείνους ἐμὲ τὸν συγχρόνως
» ζῶντα μὲ σᾶς. Εἰς τίνα δὲν
» εἶναι γνωστὸν, ὅτι φθόνος,
» ὀλίγος ἢ πολὺς, ἀκολουθεῖ
» πάντοτε τοὺς ζῶντας, τοὺς
» δ' ἀποθανόντας παύουν καὶ
» αὐτοί των οἱ ἐχθροὶ νὰ μι-
» σῶσι; Καὶ ἂν ἦναι τοῦτο
» φυσικὸν, πρέπει τάχα νὰ
» θεωρῶμαι καὶ νὰ κρίνωμαι
» ἐγὼ πρὸς τοὺς πρὸ ἐμοῦ;
» ὄχι βέβαια. Μήτ' ἴσον, ὦ
» κατήγορε, μήτε δίκαιον εἶ-
» ναι νὰ συγκρίνωμαι πρὸς
» ἐκείνους, ἀλλὰ πρὸς σὲ, καὶ
» ἄλλον ὅτινα θέλῃς ἀπὸ τοὺς
» ζῶντας καὶ διάγοντας κατὰ
» σέ. Θεώρησε καὶ τοῦτο· τί
» κάλλιον, ἢ τί μᾶλλον συμ-
» φέρον εἰς τὸ γένος, νὰ ἐξευ-

» Οὐμέντοι δίκαιόν ἐστιν, ὦ ἄν-
» δρες Ἀθηναῖοι, τὴν πρὸς
» τοὺς τετελευτηκότας εὔνοιαν
» ὑπάρχουσαν προλαβόντα
» παρ' ὑμῶν, πρὸς ἐκείνους
» ἐξετάζειν καὶ παραβάλλειν
» ἐμὲ τὸν συζῶντα μεθ' ὑμῶν.
» Τὶς γαρ οὐκ οἶδε τῶν πάν-
» των, ὅτι τοῖς μὲν ζῶσι
» πᾶσιν ὕπεστί τις, ἢ πλείων
» ἢ ἐλάττων, φθόνος, τοὺς
» δὲ τεθνεῶτας οὐδὲ τῶν ἐχ-
» θρῶν οὐδεὶς ἔτι μισεῖ; Οὕ-
» τως οὖν ἐχόντων τούτων τῇ
» φύσει, πρὸς τοὺς πρὸ ἐμαυ-
» τοῦ νῦν ἐγὼ κρίνωμαι, καὶ
» θεωρῶμαι; μηδαμῶς· οὔτε
» γὰρ δίκαιον, οὔτ' ἴσον ἐστὶν,
» Αἰσχίνη, ἀλλὰ πρὸς σὲ, καὶ
» ἄλλον εἴτινα βούλει, τῶν
» ταῦτά σοι προειρημένων καὶ
» ζώντων. Κἀκεῖνο σκόπει·
» πότερον κάλλιον καὶ ἄμει-
» νον τῇ πόλει, διὰ τὰς τῶν
» προτέρων εὐεργεσίας, οὕ-
» σας ὑπερμεγέθεις, οὔμενουν

» τελίζωνται καὶ νὰ ἀχαρι-
» στοῦνται αἱ γινόμεναι σή-
» μερον εὐεργεσίαι, διότι ὅσας
» ἔκαμαν οἱ πρὸ ἡμῶν, ἦσαν
» ὑπερμεγάλαι, ἢ νὰ τιμῶν-
» ται φιλανθρώπως ἀπὸ τοὺς
» Ἕλληνας ὅσοι τι τοὺς εὐερ-
» γετοῦν μὲ εὔνοιαν; Καὶ ὅ-
» μως, ἂν ἦναι χρεία νὰ εἴπω
» καὶ τοῦτο, ἡ ἰδική μου πο-
» λιτεία καὶ διαγωγὴ, ἂν ὀρ-
» θῶς τὴν θεωρήσῃ τις, θέλει
» φανῆν ὁμοία τῆς πολιτείας
» τῶν τότ' ἐπαινουμένων ἀν-
» δρῶν, καὶ πρὸς τὸν αὐτὸν
» μ' ἐκείνους ἀποβλέπουσα
» σκοπόν· ἡ δὲ ἰδική σου, ὦ
» κατήγορε, ὁμοιάζει τὴν δια-
» γωγὴν τῶν τότε συκοφαν-
» τούντων τοὺς ἐπαινουμέ-
» νους ἐκείνους· ἐπειδὴ φανε-
» ρὸν ὅτι ἦσαν καὶ κατ' ἐκεί-
» νους τοὺς χρόνους ἄνθρωποι
» διασύροντες τοὺς συγχρό-
» νους, καὶ ἐπαινοῦντες τοὺς
» προγενεστέρους αὐτῶν, ἀ-

» εἴποι τις ἂν ἡλίκας, τὰς ἐπὶ
» τὸν παρόντα βίον γιγνομέ-
» νας εἰς ἀχαριστίαν καὶ προ-
» πηλακισμὸν ἄγειν, ἢ πᾶσιν,
» ὅσοι τι μετ' εὐνοίας πράτ-
» τουσι, τῆς παρὰ τούτων
» τιμῆς καὶ φιλανθρωπίας
» μετεῖναι; Καὶ μὴν, εἰ καὶ
» τοῦτ' ἄρα δεῖ με εἰπεῖν, ἡ
» μὲν ἐμὴ πολιτεία καὶ προ-
» αίρεσις, ἄν τις ὀρθῶς σκο-
» πῇ, ταὶς τῶν τότ' ἐπαινου-
» μένων ἀνδρῶν ὁμοία, καὶ
» ταὐτὰ βουλομένη φανήσε-
» ται· ἡ δὲ σὴ ταῖς τῶν τοὺς
» τοιούτους τότε συκοφαν-
» τούντων. Δῆλον γὰρ, ὅτι καὶ
» κατ' ἐκείνους ἦσάν τινες
» τοὺς χρόνους, οἳ διέσυρον
» μὲν τοὺς ὄντας τότε, τοὺς
» δὲ πρότερον γεγενημένους
» ἐπῄνουν, βάσκανον πρᾶγμα
» καὶ ταὐτὸ ποιοῦντες σοί.
» Εἶτα λέγεις, ὡς οὐδὲν ὅ-
» μοιός εἰμι ἐκείνοις ἐγὼ; σὺ
» δ' ὅμοιος, Αἰσχίνη; ὁ δ' ἀ-

» παράλλακτα ὡς κάμνεις » καὶ σὺ διὰ φθόνον. Ἔπειτα » λέγεις ὅτι δὲν ἔχω καμ- » μίαν ὁμοιότητα μὲ ἐκείνους. » σὺ δὲ εἶσαι ἄρα ὅμοιος » ἐκείνων, ὦ κατήγορε ; εἶ- » ναι ὁ φίλος σου; εἶναι τίς ἀπὸ » τοὺς ἄλλους γνωρίμους σου; » οὐδείς, ἐγὼ λέγω. Ἀλλὰ » πρὸς τοὺς ζῶντας, καλὲ ἄνθρωπε (νὰ μὴ σ' ὀνομάσω ἄλλο » τι) ἐξέταζέ με τὸν ζῶντα, καὶ πρὸς τοὺς ὁμοίους σου πα- » ράβαλλέ με, ὡς παραβάλλονται ὅλα τἄλλα πράγματα ».

» δελφὸς ὁ σὸς; ἄλλος δέ τις » τῶν νῦν ῥητόρων; ἐγὼ μὲν » γὰρ οὐδένα φημί. Ἀλλὰ » πρὸς τοὺς ζῶντας, ὦ χρη- » σὲ, ἵνα μηδὲν ἄλλο εἴπω, » τὸν ζῶντα ἐξέταζε, καὶ τοὺς » καθ' αὐτὸν, ὡς περ τἄλλα » πάντα (1) ».

Καὶ ταῦτα μὲν ἀποκρίνονται μὲ τὸν Δημοσθένην πρὸς τοὺς συγχρόνους αὐτῶν κατηγόρους οἱ ἀγρίως σπαραττόμενοι ἀπ' αὐτοὺς λόγιοι τοῦ γένους ἄνδρες. Περὶ δὲ τῶν ἀποθανόντων κάμνουσι τοιαύτην κρίσιν, ὁποία μήτε τὴν μνήμην ἐκείνων νὰ βλάψῃ διὰ τὴν ἀλήθειαν, μήτε τὴν ἀλήθειαν νὰ κρύψῃ, διὰ τὴν δικαίως χρεωστουμένην εἰς ἐκείνους εὐγνώμονα τιμήν. Ἐὰν πρὸς τοὺς σήμερον εἰς ὠφέλειαν τοῦ ἔθνους κοπιάζοντας οἱ κατήγοροι δὲν ἐφρόντισαν νὰ ἦναι δίκαιοι, οἱ κατηγορούμενοι ἤθελαν φανῆν ἀδικώτεροι πρὸς τοὺς ἀποθανόν-

(1) Δημοσθέν. περὶ στεφάν. σελ. 329. Παρακαλῶ τὸν ἀναγνώστην νὰ μὴ κρίνῃ αὐστηρῶς τὴν αὐτοσχέδιον τῆς Δημοσθενικῆς ταύτης ῥήσεως μετάφρασιν, τὴν ὁποίαν, καὶ ἂν ἔκαμνα μὲ πολυχρονιωτέραν μελέτην, ἀμφιβάλλω ὅτι ἤθελεν εἶσθαι ὀρθωτέρα· οὔτ' ἡ γλῶσσά μας εἶναι ἀκόμη Δημοσθενικὴ, καὶ ἐγὼ ἀπέχω μακρὰν τοῦ νὰ ἦμαι Δημοσθένης.

τας, ἂν ἐφαντάζοντο ὅτι δὲν θέλουν πάθειν οἱ κόποι των, ὅ, τι συνέβη εἰς τοὺς κόπους ἐκείνων, μηδὲ θέλουν γεννηθῆνεις τὸ ἑξῆς ἱκανώτεροι νὰ διδάξωσι τὸ γένος ἄλλοι παρ' αὐτούς. Τοιαύτη φαντασία εἶναι σχολαστικῆς κεφαλῆς γέννημα, ἢ μισέλληνος ψυχῆς κατὰ τῆς πατρίδος κατάρα. Ἐὰν κατὰ τὸν τριπλοῦν τῆς Σπάρτης χορὸν (1), οἱ ἀποθανόντες ἔλεγαν, ἂν ἐλάμβαναν φωνὴν, τὸ,

Ἄμμες πόκ' ἦμες,

ἔχουσι κ' οἱ ζῶντες δίκαιον νὰ λέγωσι μετὰ χαρᾶς τὸ,

Ἄμμες δέ γ' εἰμές·

ἀλλ' ὅμως χαίρωσιν ἀκούοντες αὐτῶν ἐνταυτῷ τοὺς μαθητὰς φωνάζοντας, καὶ τοὺς ἐνισχύουν νὰ φωνάζωσιν,

Ἄμμες δέ γ' ἐσσόμεθα πολλῷ κάρρονες.

Τοιαύτην ψυχὴν πρέπει νὰ ἔχῃ, καὶ τοιαῦτα νὰ φρονῇ, ὁ φιλόπατρις καὶ φιλόσοφος σπουδαῖος· εἶναι χρέος του νὰ κρίνῃ δικαίως καὶ τοὺς ζῶντας καὶ τοὺς ἀποθανόντας, νὰ σπουδάζῃ νὰ κατασταθῇ, ὡς ἐκεῖνοι, καὶ ἂν δυνατὸν, ὑπὲρ ἐκείνους, ὠφέλιμος, καὶ νὰ εὔχεται νὰ γίνωνται οἱ μετ' αὐτὸν ὠφελιμώτεροι, διὰ νὰ μὴ παύσῃ ποτὲ ἡ αὔξησις τῆς παιδείας εἰς τὸ γένος του.

Καὶ ταῦτα μὲν ἔκρινα ἀναγκαῖα νὰ φανερόσω εἰς τοὺς ὁμογενεῖς, διὰ νὰ προσέχωσιν ἀπὸ τοὺς σπουδάζοντας νὰ σβέσωσι τὴν πρὸς τοὺς ἀληθινοὺς φίλους καὶ προνοητὰς τῆς δόξης αὐτῶν εὔνοιαν. Λοιπὸν εἶναι νὰ εἴπω ὀλίγα τινὰ περὶ

(1) Ἴδ. Πλουτάρχ. Λυκουργ. § 21, Ἑλληνικ. βιβλιοθήκ. Τόμ. Γ, σελ. 95.

τῆς ἐκδόσεως τοῦ παρόντος πέμπτου τῶν εἰς ἓξ τόμους Βίων τοῦ Πλουτάρχου.

Ὡς τῶν πρὸ αὐτοῦ, οὕτως ἐδιόρθωσα καὶ τούτου εἰς πολλὰ μέρη τὸ κείμενον. Τῶν διορθώσεων ἄλλαι ἐπάρθησαν ἀπὸ διαφόρους γραφὰς, ἄλλαι ἀπὸ κριτικοὺς ἢ ἐκδότας προγενεστέρους μου. Εἰς αὐτὰς ἐπρόσθεσα καὶ ἰδικάς μου ὄχι ὀλίγας. Καὶ καθὼς εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπέτυχα εἰς ὅλας, οὕτως ἀδύνατον εἶναι νὰ μὴν εὑρίσκωνται εἰς αὐτὰς καὶ τινὲς ὀρθαί. Κατὰ τὴν κοινὴν ὑπόληψιν καὶ κρίσιν τῶν φωτισμένων ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης, ὀλίγαι τοιαῦται ἀρκοῦν νὰ δικαιώσωσι νέαν ἔκδοσιν συγγραφέως καὶ ἂν ἤθελεν εἶσθαι πεντηκοστή. Ὅτι εἶναι ἄλλα ἀξιολογώτερα ὑπουργήματα εἰς ὠφέλειαν τοῦ γένους, δὲν ἔχω χρείαν νὰ τὸ μάθω ἀπὸ τοὺς τόσον ὀλίγην ἰδέαν ἔχοντας τῶν τοιούτων, ὥστε κρίνουν περιττὰς ὅλας χωρὶς διάκρισιν τὰς ἐκδόσεις, καὶ φαντάζονται ὅτι δύναταί τις νὰ ἐκδώσῃ συγγραφέα καὶ καθήμενος ἀναβάδην. Τὸ ἐξεύρω πολλὰ καλὰ, καὶ ταλανίζω ἐμαυτὸν, ὅτι δὲν ἐμπορῶ νὰ ὠφελήσω περισσότερον τὴν πατρίδα μου. Εἶναι ὅμως ὄχι ἑκούσιος ἁμαρτία τὸ νὰ μὴν ἦμαι σοφώτερος, ἀλλ' ἀτυχία συμπαθείας πλέον παρὰ συκοφαντικῆς καταδρομῆς ἀξία. Μικρὸν εἶναι (τὸ ὁμολογῶ) ὅ, τι συνεισφέρω εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῶν Ἑλλήνων· ἀλλ' ὅσον ἔχω τόσον προσφέρω, καὶ ἡ πατρὶς τὸ δέχεται φιλανθρώπως, ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἀκόμη μέγας εἰς αὐτὴν ὁ ἀριθμὸς τῶν προσφερόντων τὰ μεγάλα. Ἀλλὰ τί ὀνομάζω τὴν πτωχήν μου πατρίδα; πολλοὶ τῶν φωτισμένων ἐθνῶν σοφοὶ, κινούμενοι ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς

ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος ἐπήνεσαν καὶ τὴν μικράν μου ταύτην προσφορὰν, διὰ νὰ μὲ ἐνισχύσωσιν, ἂν δυνατὸν, εἰς μεγαλητέραν. Ἐὰν ἦναι τόσον βαρὺ πρᾶγμα εἰς τοὺς ὁμογενεῖς κατηγόρους, νὰ μιμηθῶσι τὴν πρὸς ἐμὲ φιλανθρωπίαν τῆς πατρίδος, καὶ τὴν εὔνοιαν τῶν φωτισμένων ἐθνῶν, ἡκὰν σιωπή των, οὔτε κόπον φέρει, οὔτε δαπάνην προξενεῖ εἰς αὐτούς.

Μόλις ἐτελείωσα τοὺς ὀλίγους τούτους αὐτοσχεδίους σοχασμοὺς, καὶ μοῦ ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν νὰ ζητήσω διὰ τῆς ἐξῆς ἀγγελίας ἀπ' ὅλους τοὺς σοφοὺς τῆς Εὐρώπης, ἐκείνους μάλισα, ὅσοι καταγίνονται εἰς Ἑλλήνων ἢ Ῥωμαίων συγγραφέων ἐκδόσεις, πρᾶγμα καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ὠφέλιμον, καὶ πολλῆς δόξης αἴτιον εἰς αὐτούς.

« Ὦ φιλέλληνες σοφοὶ τῆς Εὐρώπης, οἱ κάτοικοι τῆς νήσου » Χίου, ἀφοῦ ἔδωκαν πολλῶν ἄλλων καλῶν παραδείγματα » εἰς τοὺς ὁμογενεῖς των, ἀπεφάσισαν ν' αὐξήσωσι τὴν βι- » βλιοθήκην τοῦ γυμνασίου των, καὶ νὰ τὴν καταστήσωσιν » αὐτοὶ πρῶτοι δημόσιον βιβλιοθήκην, κοινὴν ὄχι μόνον εἰς » τοὺς κατοίκους τῆς νήσου, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς παρεπιδη- » μοῦντας εἰς αὐτὴν ὁμογενεῖς ἢ ἀλλογενεῖς σπουδαίους ἄνδρας.

» Οἱ φιλέλληνες Χῖοι κατέβαλαν ἀργυρίου ἱκανὴν ποσότη- » τα (1), διὰ νὰ προμηθεύσωσι τὰ χρειαζόμενα βιβλία. Κα- » ταγόμενος ἀπὸ τὴν νῆσον ταύτην, Ἄνδρες σοφοὶ τῆς Εὐρώ- » πης, ἔκρινα χρέος μου, ὄχι μόνον δι' ὠφέλειαν τῆς ἰδίας

(1) Καταρχὰς τοῦ παρόντος ἔτους 1813 ἔστειλαν εἴκοσι χιλιάδας γροσίων εἰς τὴν Εὐρώπην δι' ἀγορὰν βιβλίων, καὶ ἀπὸ τοῦ 1814 εἰς τὸ ἑξῆς ἔκριναν νὰ στέλλωσι τρεῖς χιλιάδας κατ' ἔτος, ἕως νὰ ἐξισωθῇ ἡ βιβλιοθήκη των μὲ τὰς μεγάλας βιβλιοθήκας τῶν φωτισμένων ἐθνῶν.

» μου πατρίδος, ἀλλὰ πλέον ἀκόμη προθυμούμενος νὰ δείξω
» εἰς αὐτὴν, πόσον τιμᾶτε τὴν παιδείαν καὶ τοὺς ἀγαπῶντας
» αὐτὴν, νὰ σᾶς παρακαλέσω ὅλους, διὰ τὴν ἀγάπην τῶν ὁ-
» ποίων λατρεύεται ΜΟΥΣΩΝ, νὰ στέλλετε δῶρον εἰς τὴν βι-
» βλιοθήκην τῆς Χίου, ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὸ ἑξῆς, ἓν σῶμα ἀφ'
» ἑκάστου Ἕλληνος ἢ Λατίνου ποιητοῦ ἢ συγγραφέως ἔκδοσιν.
» Τοιούτων δώρων καταλαμβάνετε καλὰ, σοφοὶ ἄνδρες, ποῖον
» θέλει εἶσθαι τὸ ἀποτέλεσμα. Ἡ Ἑλλὰς ὅλη θέλει ἐνισχυθῆν
» εἰς τὸ ὁποῖον ἄρχισε νὰ τρέχῃ στάδιον τῆς ἀναγεννήσεως
» αὐτῆς, βλέπουσα ὅτι οἱ φίλοι τῆς σοφίας Εὐρωπαῖοι μόλις
» ἔμαθαν τὴν εἰς τὰ καλὰ κίνησιν αὐτῆς, καὶ προθυμοῦνται
» φιλανθρώπως νὰ τῆς ταχύνωσι τὸν δρόμον, μόλις ἠκούσθη
» ὅτι ἄναψαν οἱ Ἕλληνες τὸν λύχνον τῆς παιδείας, καὶ οἱ φί-
» λοι τῶν φώτων Εὐρωπαῖοι στέλλουν εἰς αὐτὴν πολλὰς λαμ-
« πάδας ἀναμμένας, μόλις ἔγινε γνωστὸν ὅτι οἱ ἀπόγονοι τοῦ
» σοφωτάτου μεταξὺ τῶν παλαιῶν ἐθνῶν, κοπιάζουν νὰ ἀνα-
» λάβωσι τὰς προγονικὰς ἀρετὰς, καὶ οἱ φίλοι τῆς ἀρετῆς
» Εὐρωπαῖοι ἐλαφρύνουσι καὶ παρηγοροῦσι τοὺς κόπους των.
» Τοιοῦτον ἔργον, ὦ σοφοὶ τῆς Εὐρώπης ἄνδρες, εἶναι φανε-
» ρὸν ὅτι θέλει σᾶς δοξάσειν μεγάλως. Συγχωρήσατέ με ὅ-
» μως νὰ σᾶς δείξω, ὅτι καὶ θέλει σᾶς ὠφελήσειν. Οἱ πολῖται
» τῆς Χίου εἶναι ἱκανοὶ νὰ πληρώσωσι τὰς σοφὰς καὶ πολι-
» τίμους ἐκδόσεις σας· καὶ τὸ γένος τὸ Ἑλληνικὸν ἁπλῶς, ἔ-
» χει σήμερον ὁμογενεῖς βοηθοὺς πολλούς. Ἀλλ' ἢ σεῖς ἢ κα-
» νεὶς ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς, ἢ φίλους σας, ἐνδεχόμενον νά ἔλ-
» θετε εἰς πόθον νὰ ἰδῆτε τὴν Ἑλλάδα, τῆς ὁποίας τῶν με-

» γάλων ἀνδρῶν τὰ συγγράμματα ἔγιναν μέγα μέρος τῆς εὐ-
» δαιμονίας σας. Εἰς ὅλους σᾶς εἶναι γνωστὴ ἡ ἀδυναμία τῶν
» περιηγητῶν νὰ φέρωσι μετ' αὐτῶν πολλὰ βιβλία ἀναγκαῖα
» εἰς σοφὴν καὶ καρποφόρον συγγραφὴν περιηγήσεως· ὅλοι σεῖς
» ἠκούσατε πολλάκις τὰ παράπονα τῶν περιηγητῶν, ὅτι δὲν
» εὑρίσκουσι βιβλία εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τὰ παράπονα ταῦτα
» θέλουν παύσειν εἰς τὸ ἑξῆς διὰ μόνης τῶν Ἑλλήνων τῆς
» προνοίας· ἀλλ' εἶναι ὠφέλιμον καὶ εἰς σᾶς νὰ ταχύνετε τὴν
» παῦσιν αὐτῶν μὲ τὴν ὁποίαν ἀπὸ σᾶς ζητῶ ἐλαφρὰν συν-
» εισφοράν. Συλλογίσθητε, πόσην χαρὰν ἤθελεν αἰσθανθῆν,
» ὅς τις ἀπὸ σᾶς τυχὸν ἐπιδημῶν εἰς τὴν Χίον, εὕρῃ πρόχει-
» ρον, ὅ,τι ἤθελε ζητήσειν βιβλίον· πόσην, ἐὰν εὕρῃ καὶ τὸ ὄ-
» νομά του γραμμένον εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ βιβλίου· πόσην ὅταν
» ἴδῃ καὶ τοὺς κατοίκους νὰ τὸν περιποιοῦνται πλέον παρ'
» ἄλλους, ὡς εὐεργέτην τῆς πόλεως, ὡς φίλον τῆς Ἑλλάδος
» ὅλης ἀληθινόν. Εἶμαι βέβαιος, σοφοὶ ἄνδρες τῆς Εὐρώπης,
» διὰ τὴν ὁποίαν ἔχετε εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τῆς παιδείας προ-
» θυμίαν, ὅτι ὄχι μόνον θέλετε μετὰ χαρᾶς τελέσειν τὸ ἔν-
» δοξον καὶ ὠφέλιμον ἔργον τοῦτο, ἀλλ' ὅτι καὶ αὐτάς σας
» τὰς Ἀκαδημίας θέλετε παρακινήσειν νὰ στέλλωσιν εἰς τὴν
» βιβλιοθήκην τῆς Χίου τὰ σοφά των ὑπομνήματα. Μι-
» κρὰ δαπάνη εἶναι εἰς Ἀκαδημίαν ὁλόκληρον ἡ δαπάνη ἑνὸς
» σώματος ὑπομνημάτων. Ἀλλ' ὁ ἐξ αὐτῆς ἔπαινος εἶναι μέ-
» γας, καὶ ἡ μνήμη ἀνεξάλειπτος. Τῆς συστάσεως τῶν Ἀκα-
» δημιῶν ὁ σκοπὸς εἶναι τῶν φώτων ὁ πολλαπλασιασμός.
» Ἐκεῖναι μόναι αἱ Ἀκαδημίαι εἶναι ἐπαίνου ἄξιαι ὅσαι δὲν

» ἀμελοῦσι τίποτ' ἀπ' ὅσα φέρουσιν εἰς τοῦτον τὸν σκοπόν.

» Ὅσοι ἀπὸ σᾶς, φιλέλληνες σοφοὶ τῆς Εὐρώπης, θελήτε-
» τε νὰ δείξετε, μὲ τὴν εἰς τοὺς νέους Ἕλληνας φιλανθρω-
» πίαν, τὴν διὰ τὰς εὐεργεσίας τῶν παλαιῶν εὐγνωμοσύνην
» σας, πρέπει νὰ γράφετε εἰς τὴν πρώτην σελίδα τοῦ πεμπο-
» πονου βιβλίου τὄνομά σας μὲ ταύτας τὰς λέξεις· ΔΩΡΟΝ
» ΤΟΥ ** ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΗΜΟΣΙΟΝ ΤΗΣ ΧΙΟΥ ΒΙΒΛΙΟΘΗ-
» ΚΗΝ, καὶ οὕτω νὰ τὸ στέλλετε εἰς τὴν Αὐστριακὴν Βιέν-
» ναν πρὸς ἕνα ἀπὸ τοὺς δύο τούτους ἐντίμους πραγματευτὰς
» Γραικοὺς, Ἀλέξανδρον Βασιλείου (A Monsieur Alexan-
» dre Basili, à Vienne en Autriche), ἢ Σταμάτιον Ῥοδο-
» κανάκην (A Monsieur Stamati Rodocanaki, à Vien-
» ne en Autriche), διὰ νὰ τὸ στέλλωσιν ἐκεῖθεν εἰς Χίον.

» Ἐκεῖ κατευοδούμενον τὸ βιβλίον λαμβάνοντες οἱ ἐπισά-
» ται ἔχουν χρέος νὰ τὸ καταγράφωσιν εἰς τὸ κατάστιχον
» τῆς Βιβλιοθήκης μὲ τὄνομα τοῦ χαρίσαντος, διὰ νὰ μένῃ
» ἀνεξάλειπτος ἡ πρὸς τὴν Ἑλλάδα φιλάνθρωπος καὶ φιλό-
» σοφος αὐτοῦ διάθεσις. Μακρὰν ἀπὸ σᾶς ὁ φόβος, ὦ σοφοὶ
» τῆς Εὐρώπης ἄνδρες, ὅτι τὰ δῶρά σας κινδυνεύουσι νὰ
» σκορπισθῶσι. Τὰ κοινὰ τῆς Χίου συστήματα δὲν ἐβλά-
» φθησαν ποτὲ ἀπὸ τὰς κοινὰς τῆς Ἑλλάδος συμφοράς· ὅ,τι
» κάμνουν εἰς ὠφέλειαν τῆς πατρίδος των οἱ φιλοπάτριδες
» Χῖοι μένει σταθερὸν καὶ ἀσάλευτον, διότι τὸ θεμελιώνουν
» εἰς τῶν πολιτῶν ὅλων τὴν ὁμόνοιαν, εἰς τὴν κοινὴν τῆς φυ-
» λακῆς του πρόνοιαν, καὶ εἰς αὐτῶν τῶν Κρατούντων τὴν
» ἐξαίρετον πρὸς τοὺς Χίους ὑπεράσπισιν καὶ εὔνοιαν».

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΒΙΩΝ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ.

Φωκίων	Σελίδι	1
Κάτων ὁ νεώτερος.		35
Ἄγις.		101
Κλεομένης.		121
Τιβέριος Γράκχος.		159
Γάϊος Γράκχος.		179
Ἄγιδος καὶ Κλεομένους καὶ Γράκχων σύγκρισις.		196
Δημοσθένης.		201
Κικέρων.		229
Δημοσθένους καὶ Κικέρωνος σύγκρισις. . . .		276
Ἀρτοξέρξης.		281

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΒΕΝΙΑΜΗΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878

ΔΕΣΜΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ"
• ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878 •

ΔΕΣΧΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ"
• ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878 •

ΔΕΣΧΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ"
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ,

Η

ΒΙΟΙ ΠΑΡΑΛΛΗΛΟΙ.

ΦΩΚΙΩΝ.

Δημάδης ὁ ῥήτωρ, ἰσχύων μὲν ἐν ταῖς Ἀθήναις, διὰ τὸ πρὸς χάριν πολιτεύεσθαι Μακεδόνων καὶ Ἀντιπάτρου, πολλὰ δὲ γράφειν καὶ λέγειν ἀναγκαζόμενος παρὰ τὸ ἀξίωμα τῆς πόλεως καὶ τὸ ἦθος, ἔλεγε συγγνώμης ἄξιος εἶναι, πολιτευόμενος τὰ ναυάγια τῆς πόλεως. Τοῦτο δ', εἰ καὶ τῷ ῥήματι θρασύτερον εἴρηται, δόξειεν ἂν ἀληθὲς εἶναι, μετενεχθὲν ἐπὶ τὴν Φωκίωνος πολιτείαν. Δημάδης μὲν γὰρ αὐτὸς ἦν ναυάγιον τῆς πόλεως, οὕτως ἀσελγῶς βιώσας καὶ πολιτευσάμενος, ὥς' Αντίπατρον εἰπεῖν ἐπ' αὐτοῦ, γέροντος ἤδη γεγονότος, ὅτι, καθάπερ ἱερείου διαπεπραγμένου, γλῶσσα καὶ κοιλία μόνον ἀπολέλειπται· τὴν δὲ Φωκίωνος ἀρετὴν, ὥσπερ ἀνταγωνιστῇ, βαρεῖ καὶ

βιαίῳ καιρῷ συλλαχοῦσαν, αἱ τύχαι τῆς Ἑλλάδος ἀμαυρὰν καὶ ἀλαμπῆ πρὸς δόξαν ἐποίησαν. Οὐ γὰρ Σοφοκλεῖ γε προσεῖτέον ἀσθενῆ ποιοῦντι τὴν ἀρετὴν, ἐν οἷς φησὶν,

Ἀλλ' οὐ γάρ, ὦ ναξ, οὐδ' ὃς ἂν βλαχῇ μένει
Νοῦς τοῖς κακῶς πράξασιν, ἀλλ' ἐξίσταται·

τοσοῦτον δὲ τῇ τύχῃ δοτέον, ἀντιτατταμένῃ πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας, ἰσχύειν, ὅσον, ἀντὶ τῆς ἀξίας τιμῆς καὶ χάριτος ἐνίοις ψόγους πονηροὺς καὶ διαβολὰς ἐπιφέρουσαν, τὴν πίστιν ἀσθενεστέραν ποιεῖν τῆς ἀρετῆς.

Β. Καίτοι δοκοῦσιν οἱ δῆμοι μᾶλλον εἰς τοὺς ἀγαθοὺς ἐξυβρίζειν, ὅταν εὐτυχῶσιν, ὑπὸ πραγμάτων μεγάλων καὶ δυνάμεως ἐπαιρόμενοι· συμβαίνει δὲ τοὐναντίον. Ἀεὶ γὰρ αἱ συμφοραὶ πικρὰ μὲν τὰ ἤθη καὶ μικρόλυπα καὶ ἀκροσφαλῆ πρὸς ὀργὰς ποιοῦσι, δύσκολον δὲ τὴν ἀκοὴν καὶ ταχεῖαν, ὑπὸ παντὸς λόγου καὶ ῥήματος τόνον ἔχοντος ἐνοχλουμένην· ὁ δ' ἐπιτιμῶν τοῖς ἐξαμαρτανομένοις ἐξονειδίζειν τὰ δυσχήματα δοκεῖ, καὶ καταφρονεῖν ὁ παῤῥησιαζόμενος. Καὶ καθάπερ τὸ μέλι λυπεῖ τὰ τετρωμένα καὶ ἡλκωμένα μέρη τοῦ σώματος, οὕτως πολλάκις οἱ ἀληθινοὶ καὶ νοῦν ἔχοντες λόγοι δάκνουσι καὶ παροξύνουσι τοὺς κακῶς πράττοντας, ἐὰν μὴ προσηνεῖς ὦσι καὶ συνείκοντες· ὥσπερ ἀμέλει τὸ ἡδὺ μενοεικὲς ὁ ποιητὴς κέκληκεν, ὡς τῷ σίδουμένῳ τῆς ψυχῆς ὑπεῖκον, καὶ μὴ μαχόμενον, μηδ' ἀντιτυποῦν. Καὶ γὰρ ὄμμα φλεγμαῖνον ἥδισα τοῖς σκιεροῖς καὶ ἀλαμπέσιν ἐνδιατρίβει χρώμασι, τὰ δ' αὐγὴν ἔχοντα καὶ φῶς ἀποστρέφεται· καὶ πόλις ἐν τύχαις ἀβουλήτοις γενομένη ψοφοδεὴς καὶ τρυφερόν ἐστι δι' ἀσθένειαν ἀνέχεσθαι παῤῥησίας, ὅτε μάλιστα δεῖται, τῶν πραγμάτων ἀναφορὰν ἁμαρτήματος οὐκ ἐχόντων. Διὸ πάντη σφαλερὸν ἡ τοιαύτη πολιτεία. Συναπόλλυσι γὰρ τὸν πρὸς χάριν λέγοντα, καὶ προαπόλλυσι τὸν μὴ χαριζόμενον. Ὥσπερ οὖν τὸν ἥλιον οἱ μαθηματικοὶ λέγουσι,

μήτε τὴν αὐτὴν τῷ οὐρανῷ φερόμενον φοράν, μήτ' ἄντικρυς ἐναντίαν καὶ ἀντιβατικὴν, ἀλλὰ λοξῷ καὶ παρεγκεκλιμένῳ πορείας σχήματι χρώμενον, ὑγρὰν καὶ εὐκαμπῆ καὶ περιελιττομένην ἕλικα ποιεῖν, ᾗ σώζεται πάντα καὶ λαμβάνει τὴν ἀρίστην κρᾶσιν· οὗτος ἄρα τῆς πολιτείας ὁ μὲν ὄρθιος ἄγαν καὶ πρὸς ἅπαντα τοῖς δημοσίοις ἀντιβαίνων τόνος, ἀπηνὴς καὶ σκληρὸς, ὥσπερ αὖ πάλιν ἐπισφαλὲς καὶ κάταντες τὸ συνεφελκόμενον τοῖς ἁμαρτάνουσιν, ᾧ πολλοὶ καὶ συνεπιῤῥέπουσιν. Ἡ δ' ἀνθυπείκουσα πειθομένοις καὶ διδοῦσα τὸ πρὸς χάριν, εἶτ' ἀπαιτοῦσα τὸ συμφέρον ἐπιστασία καὶ κυβέρνησις ἀνθρώπων πολλὰ πράως καὶ χρησίμως ὑπουργούντων, εἰ μὴ πάντα δεσποτικῶς καὶ βιαίως ἄγοιντο, σωτήριος, ἐργώδης δὲ καὶ χαλεπὴ, καὶ τὸ σεμνὸν ἔχουσα τῷ ἐπιεικεῖ δύσμικτον· ἐὰν δὲ μιχθῇ, τοῦτό ἐστιν ἡ πάντων μὲν ῥυθμῶν, πασῶν δ' ἁρμονιῶν ἐμμελεστάτη καὶ μουσικωτάτη κρᾶσις, ᾗ καὶ τὸν κόσμον ὁ θεὸς λέγεται διοικεῖν, οὐ βιαζόμενος, ἀλλὰ πειθοῖ καὶ λόγῳ παράγων τὴν ἀνάγκην.

Γ. Ταῦτα δὲ καὶ Κάτωνι τῷ νέῳ συνέβη· καὶ γὰρ οὗτος οὐ πιθανὸν ἔσχεν, οὐ δὲ προσφιλὲς ὄχλῳ, τὸ ἦθος, οὐδ' ἥνθησεν ἐν τῇ πολιτείᾳ πρὸς χάριν. Ἀλλ' ὁ μὲν Κικέρων φησὶν, αὐτὸν, ὥσπερ ἐν τῇ Πλάτωνος πολιτείᾳ, καὶ οὐκ ἐν τῇ Ῥωμύλου πολιτευόμενον ὑποστάθμῃ, τῆς ὑπατείας ἐκπεσεῖν· ἐμοὶ δὲ ταὐτὸ δοκεῖ παθεῖν τοῖς μὴ καθ' ὥραν ἐκφανεῖσι καρποῖς. Ὡς γὰρ ἐκείνους ἡδέως ὁρῶντες καὶ θαυμάζοντες, οὐ χρῶνται, οὕτως ἡ Κάτωνος ἀρχαιοτροπία διὰ χρόνων πολλῶν ἐπιγενομένη βίοις διεφθορόσι καὶ πονηροῖς ἔθεσι, δόξαν μὲν εἶχε μεγάλην καὶ κλέος, οὐκ ἐνήρμοσε δὲ ταῖς χρείαις, διὰ βάρος καὶ μέγεθος τῆς ἀρετῆς ἀσύμμετρον τοῖς καθεστῶσι καιροῖς. Καὶ γὰρ αὐτὸς, οὐ κεκλιμένης *μὲν* ἤδη τῆς πατρίδος, ὥσπερ ὁ Φωκίων, πολὺν δὲ χειμῶνα καὶ σάλον ἐχούσης, ὅσον ἰσίων καὶ

κάλων ἐπιλαβέσθαι, καὶ παραστῆναι τοῖς πλέον δυναμένοις πολιτευσάμενος, οἰάκων δὲ καὶ κυβερνήσεως ἀπωσθείς, ὅμως μέγαν ἀγῶνα τῇ τύχῃ περιέστησεν. Εἶλε μὲν γὰρ καὶ κατέβαλε τὴν πολιτείαν δι' ἄλλους, μόλις δὲ, καὶ βραδέως, καὶ χρόνῳ πολλῷ, καὶ παρὰ μικρὸν ἐλθοῦσαν περιγενέσθαι διὰ Κάτωνα καὶ τὴν Κάτωνος ἀρετήν· ἣ παραβάλλομεν τὴν Φωκίωνος, οὐ κατὰ κοινὰς ὁμοιότητας, ὡς ἀγαθῶν καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν. Ἔστι γὰρ ἀμέλει καὶ ἀνδρείας διαφορὰ πρὸς ἀνδρείαν, ὡς τῆς Ἀλκιβιάδου πρὸς τὴν Ἐπαμινώνδου· καὶ φρονήσεως πρὸς φρόνησιν, ὡς τῆς Θεμιστοκλέους πρὸς τὴν Ἀριστείδου· καὶ δικαιοσύνης πρὸς δικαιοσύνην, ὡς τῆς Νομᾶ πρὸς τὴν Ἀγησιλάου. Τούτων δὲ τῶν ἀνδρῶν αἱ ἀρεταὶ, μέχρι τῶν τελευταίων καὶ ἀτόμων διαφορῶν, ἕνα χαρακτῆρα καὶ μορφὴν καὶ χρῶμα κοινὸν ἤθους ἐγκεκραμένον ἐκφέρουσιν, ὥσπερ ἴσῳ μέτρῳ μεμιγμένου πρὸς τὸ αὐστηρὸν τοῦ φιλανθρώπου, καὶ πρὸς τὸ ἀσφαλὲς τοῦ ἀνδρείου, καὶ τῆς ὑπὲρ ἄλλων μὲν κηδεμονίας, ὑπὲρ αὐτῶν δ' ἀφοβίας, καὶ πρὸς μὲν τὸ αἰσχρὸν εὐλαβείας, πρὸς δὲ τὸ δίκαιον εὐτονίας συνηρμοσμένης ὁμοίως· ὥστε λεπτοῦ πάνυ λόγου δεῖσθαι, καθάπερ ὀργάνου, πρὸς διάκρισιν καὶ ἀνεύρεσιν τῶν διαφερόντων.

Δ. Τὸ μὲν οὖν Κάτωνος ὁμολόγηται γένος ἐκ λαμπρῶν ὑπάρχειν, ὡς λεχθήσεται· Φωκίωνα δὲ τεκμαίρομαι μὴ παντάπασιν εἶναι γένους ἀτίμου καὶ καταπεπτωκότος. Εἰ γὰρ ἦν, ὡς φησιν Ἱερώνυμος, δοιδυκοποιοῦ πατρὸς, οὐκ ἂν ἐν τῷ λόγῳ Γλαύκιππος ὁ Ὑπερίδου, μυρία συνειλοχὼς καὶ εἰρηκὼς κατ' αὐτοῦ κακὰ, τὴν δυσγένειαν παρῆκεν· οὐδ' ἂν οὕτως ἐλευθερίου βίου καὶ σώφρονος παιδείας μετέσχεν, ὥστε τῆς Πλάτωνος, ἔτι μειράκιον ὢν, ὕστερον δὲ τῆς Ξενοκράτους διατριβῆς, ἐν Ἀκαδημίᾳ μετασχεῖν, καὶ τῶν ἀρίστων ἐξ ἀρχῆς ἐπιτηδευμάτων ζηλωτὴς γενέσθαι· Φωκίωνα γὰρ οὔτε γελάσαντά τις, οὔτε

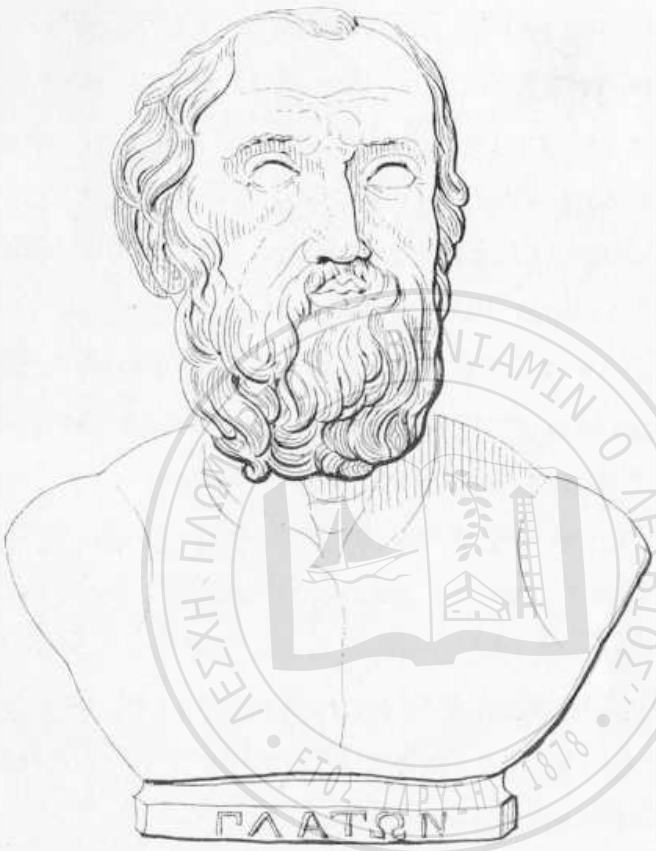

ΕΚ ΤΟΥ ΦΛΩΡΕΝΤΙΝΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Σελ. 4. Τ. 5

ΔΕΣΧΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ"
• ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878 •

κλαύσαντα ῥᾳδίως Ἀθηναίων εἶδεν, οὐδ' ἐν βαλανείῳ δημοσιεύοντι λουσάμενον, ὡς ἱστόρηκε Δοῦρις, οὐδ' ἐκτὸς ἔχοντα τὴν χεῖρα τῆς περιβολῆς, ὅτε τύχοι περιβεβλημένος. Ἐπεὶ κατά γε τὴν χώραν καὶ τὰς στρατείας ἀνυπόδητος ἀεὶ καὶ γυμνὸς ἐβάδιζεν, εἰ μὴ ψύχος ὑπερβάλλον εἴη καὶ δυσκαρτέρητον, ὥστε καὶ παίζοντας ἤδη τοὺς στρατευομένους σύμβολον μεγάλου ποιεῖσθαι χειμῶνος ἐνδεδυμένον Φωκίωνα.

Ε. Τῷ δ' ἤθει, προσηνέστατος ὢν καὶ φιλανθρωπότατος, ἀπὸ τοῦ προσώπου δυσξύμβολος ἐφαίνετο καὶ σκυθρωπός· ὥστε μὴ ῥᾳδίως ἄν τινα μόνον ἐντυχεῖν αὐτῷ τῶν ἀσυνήθων. Διὸ καὶ Χάρητί ποτε πρὸς τὰς ὀργὰς αὐτοῦ λέγοντι, τῶν Ἀθηναίων ἐπιγελώντων· « Οὐδὲν (εἶπεν) αὕτη ὑμᾶς λελύπηκεν ἡ ὀργή· » ὁ δὲ τούτων γέλως πολλὰ κλαῦσαι τὴν πόλιν πεποίηκεν ». Ὁμοίως δέ πως τοῦ Φωκίωνος καὶ ὁ λόγος ἦν ἐπὶ χρησοῖς ἐντυχήμασι καὶ διανοήμασι σωτήριος, προστακτικήν τινα καὶ αὐστηρὰν καὶ ἀνήδυτον ἔχων βραχυλογίαν. Ὡς γὰρ ὁ Ζήνων ἔλεγεν, ὅτι « Δεῖ τὸν Φιλόσοφον εἰς νοῦν ἀποβάπτοντα προφέ- » ρεσθαι τὴν λέξιν », οὕτως ὁ Φωκίωνος λόγος πλεῖστον ἐν ἐλαχίστῃ λέξει νοῦν εἶχε. Καὶ πρὸς τοῦτ' ἔοικεν ἀπιδὼν ὁ Σφήττιος Πολύευκτος εἰπεῖν, ὅτι ῥήτωρ μὲν ἄριστος εἴη Δημοθένης, εἰπεῖν δὲ δεινότατος ὁ Φωκίων. Ὡς γὰρ ἡ τοῦ νομίσματος ἀξία πλείστην ἐν ὄγκῳ βραχυτάτῳ δύναμιν ἔχει, οὕτω λόγου δεινότης ἐδόκει πολλὰ σημαίνειν ἀπ' ὀλίγων. Καὶ μέντοι καὶ αὐτόν ποτε τὸν Φωκίωνά φασι, πληρουμένου τοῦ θεάτρου, περιπατεῖν ὑπὸ σκηνὴν, αὐτὸν ὄντα πρὸς ἑαυτῷ τὴν διάνοιαν· εἰπόντος δέ τινος τῶν φίλων « Σκεπτομένῳ, Φωκίων, ἔοικας· Ναὶ » μὰ τὸν Δία (φάναι), σκέπτομαι, εἴ τι δύναμαι τοῦ λόγου » ἀφελεῖν, ὃν μέλλω λέγειν πρὸς Ἀθηναίους ». Ὁ δὲ Δημοσθένης τῶν μὲν ἄλλων κατερρόνει πολὺ ῥητόρων, ἀντισαμένου δὲ Φωκίωνος, εἰώθει λέγειν ἀτρέμα πρὸς τοὺς φίλους· « Ἡ

» τῶν ἐμῶν λόγων κοπὶς πάρεσιν ». Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἴσως πρὸς τὸ ἦθος ἀνοιστέον· ἐπεὶ καὶ ῥῆμα καὶ νεῦμα μόνον ἀνδρὸς ἀγαθοῦ μυρίοις ἐνθυμήμασι καὶ περιόδοις ἀντίῤῥοπον ἔχει πίσιν.

ς. Νέος δ' ὢν Χαβρίᾳ προσέμιξεν ἑαυτὸν τῷ στρατηγῷ, καὶ παρείπετο, πολλὰ μὲν εἰς ἐμπειρίαν τῶν πολεμικῶν ὠφελούμενος· ἔστι δ' ἐν οἷς ἐπανορθούμενος τὴν ἐκείνου φύσιν, ἀνώμαλον οὖσαν καὶ ἄκρατον. Νωθρὸς γὰρ ὢν ὁ Χαβρίας καὶ δυσκίνητος ἄλλως, ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀγῶσιν ὤργα καὶ διεπυροῦτο τῷ θυμῷ, καὶ συνεξέπιπτε τοῖς θρασυτάτοις παραβολώτερον· ὥσπερ ἀμέλει καὶ κατέστρεψε τὸν βίον ἐν Χίῳ πρῶτος εἰσελάσας τῇ τριήρει, καὶ διαζόμενος πρὸς τὴν ἀπόβασιν. Ἀσφαλὴς οὖν ἅμα καὶ δραστήριος ὁ Φωκίων φαινόμενος, τήν τε μέλλησιν ἀνεθέρμαινε τοῦ Χαβρίου, καὶ πάλιν ἀφῄρει τὴν ἄκαιρον ὀξύτητα τῆς ὁρμῆς. Ὅθεν εὐμενὴς ὢν ὁ Χαβρίας καὶ χρησὸς ἠγάπα καὶ προῆγεν αὐτὸν ἐπὶ πράξεις καὶ ἡγεμονίας, γνώριμον ποιῶν τοῖς Ἕλλησι, καὶ πρὸς τὰ πλείστης ἄξια σπουδῆς ἐκείνῳ χρώμενος. Κἀκ τῆς περὶ Νάξον ναυμαχίας ὄνομα καὶ δόξαν οὐ μικρὰν Φωκίωνι περιεποίησε. Τοῦ γὰρ εὐωνύμου κέρως ἀπέδωκεν αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν, καθ' ὃ καὶ τὴν μάχην ὀξεῖαν εἶχεν ὁ ἀγὼν, καὶ κρίσιν ἐποίησε ταχεῖαν. Πρώτην οὖν ἐκείνην ναυμαχίαν ἡ πόλις αὐτὴ δι' αὑτῆς ἀγωνισαμένη τοῖς Ἕλλησι μετὰ τὴν ἅλωσιν, καὶ κατατυχοῦσα, τόν τε Χαβρίαν ὑπερηγάπησε, καὶ τοῦ Φωκίωνος, ὡς ἀνδρὸς ἡγεμονικοῦ, λόγον ἔσχεν. Ἐνίκων δὲ μεγάλοις μυστηρίοις· καὶ παρεῖχεν οἰνοχόημα Χαβρίας Ἀθηναίοις καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν τῇ ἕκτῃ ἐπὶ δέκα τοῦ Βοηδρομιῶνος.

Ζ. Ἐκ τούτου λέγεται, πέμποντος αὐτὸν ἐπὶ τὰς νησιωτικὰς συντάξεις τοῦ Χαβρίου, καὶ ναῦς εἴκοσι διδόντος, εἰπεῖν, εἰ μὲν ὡς πολεμήσων πέμποιτο, μείζονος δεῖν δυνάμεως, εἰ δ' ὡς πρὸς συμμάχους, ἀρκεῖν ναῦν μίαν· καὶ πλεύσαντα τῇ αὐτοῦ

τριήρει, καὶ διαλεχθέντα ταῖς πόλεσι, καὶ συγγενόμενον τοῖς ἄρχουσιν ἐπιεικῶς καὶ ἀφελῶς, καταπλεῦσαι μετὰ πολλῶν νεῶν, ἃς ἀπέστειλαν οἱ σύμμαχοι τὰ χρήματα τοῖς Ἀθηναίοις κομιζούσας. Οὐ μόνον δὲ ζῶντα τὸν Χαβρίαν θεραπεύων διετέλει καὶ τιμῶν, ἀλλὰ καὶ τελευτήσαντος αὐτοῦ, τῶν προσηκόντων καλῶς ἐπιμελεῖτο, καὶ τὸν παῖδα Κτήσιππον ἐβούλετο μὲν ἄνδρα ποιεῖν ἀγαθὸν, ἔμπληκτον δ' ὁρῶν καὶ ἀνάγωγον, ὅμως οὐκ ἀπεῖπεν ἐπανορθούμενος καὶ ἀποκρύπτων τὰ αἴσχη· Πλὴν ἅπαξ λέγεται, παρενοχλοῦντος ἐν στρατείᾳ τινὶ τοῦ νεανίσκου, καὶ κόπτοντος αὐτὸν ἐρωτήμασιν ἀκαίροις καὶ συμβουλίαις, οἷον ἐπανορθουμένου καὶ παραστρατηγοῦντος, εἰπεῖν· « Ὦ Χαβρία, Χαβρία, μεγάλην γέ σοι χάριν ἐκτίνω τῆς φιλίας » ὑπομένων σου τὸν υἱόν ». Ὁρῶν δὲ τοὺς τὰ κοινὰ πράσσοντας τότε, διηρημένους ὥσπερ ἀπὸ κλήρου τὸ στρατήγιον καὶ τὸ βῆμα, καὶ τοὺς μὲν λέγοντας ἐν τῷ δήμῳ καὶ γράφοντας μόνον, ὧν Εὔβουλος ἦν, καὶ Ἀριστοφῶν, καὶ Δημοσθένης, καὶ Λυκοῦργος, καὶ Ὑπερίδης· Διοπείθη δὲ, καὶ Μενεσθέα, καὶ Λεωσθένη, καὶ Χάρητα, τῷ στρατηγεῖν καὶ πολεμεῖν αὔξοντας ἑαυτούς· ἐβούλετο τὴν Περικλέους καὶ Ἀριστείδου καὶ Σόλωνος πολετείαν, ὥσπερ ὁλόκληρον καὶ διηρμοσμένην ἐν ἀμφοῖν, ἀναλαβεῖν καὶ ἀποδοῦναι. Καὶ γὰρ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἕκαστος ἐφαίνετο, κατὰ τὸν Ἀρχίλοχον.

Ἀμφότερον, θεράπων μὲν Ἐνυαλίοιο θεοῖο,
Καὶ Μουσάων ἐρατῶν δῶρον ἐπιστάμενος.

Καὶ τὴν θεὸν ἑώρα πολεμικήν τε ἅμα καὶ πολιτικὴν οὖσαν, καὶ προσαγορευομένην.

Η. Οὕτω δὲ συντάξας ἑαυτὸν, ἐπολιτεύετο μὲν ἀεὶ πρὸς εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν, ἐστρατήγησε δὲ πλείστας οὐ μόνον τῶν καθ' ἑαυτὸν, ἀλλὰ καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ, στρατηγίας, οὐ παραγγέλλων, οὐδὲ μετιὼν, ἀλλ' οὐδὲ φεύγων, οὐδ' ἀποδιδράσκων·

τῆς πόλεως καλούσης. Ὁμολογεῖται γὰρ, ὅτι πέντε καὶ τεσσαράκοντα στρατηγίας ἔλαβεν, οὐδ' ἅπαξ ἀρχαιρεσίοις παρατυχὼν, ἀλλ' ἀπόντα μεταπομπομένων αὐτὸν ἀεὶ καὶ χειροτονούντων· ὥστε θαυμάζειν τοὺς οὐκ εὖ φρονοῦντας τὸν δῆμον, ὅτι, πλεῖστα τοῦ Φωκίωνος ἀντικρούοντος αὐτῷ, καὶ μηδὲν εἰπόντος πώποτε, μηδὲ πράξαντος πρὸς χάριν, ὥσπερ ἀξιοῦσι τοὺς βασιλεῖς τοῖς κόλαξι χρῆσθαι μετὰ τὸ κατὰ χειρὸς ὕδωρ, ἐχρῆτο οὗτος τοῖς μὲν κομψοτέροις καὶ ἱλαροῖς ἐν παιδιᾶς μέρει δημαγωγοῖς, ἐπὶ δὲ τὰς ἀρχὰς ἀεὶ νήφων καὶ σπουδάζων τὸν αὐστηρότατον καὶ φρονιμώτατον ἐκάλει τῶν πολιτῶν, καὶ μόνον, ἢ μᾶλλον, ταῖς βουλήσεσιν αὐτοῦ καὶ ὁρμαῖς ἀντιτασσόμενον. Χρησμοῦ μὲν γὰρ ἐκ Δελφῶν ἀναγνωσθέντος, ὅτι, τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ὁμοφρονούντων, εἷς ἀνὴρ ἐναντία φρονοίη τῇ πόλει, παρελθὼν ὁ Φωκίων ἀμελεῖν ἐκέλευσεν, ὡς αὐτὸς ὢν ὁ ζητούμενος· μόνῳ γὰρ αὐτῷ μηδὲν ἀρέσκειν τῶν πραττομένων. Ἐπεὶ δὲ λέγων ποτὲ γνώμην πρὸς τὸν δῆμον, εὐδοκίμει, καὶ πάντας ὁμαλῶς ἑώρα τὸν λόγον ἀποδεχομένους, ἐπιστραφεὶς πρὸς τοὺς φίλους εἶπεν· « Οὐ δή που τι κακὸν λέγων ἐμαυτὸν « λέληθα »;

Θ. Πρὸς δὲ θυσίαν τινὰ τῶν Ἀθηναίων αἰτούντων ἐπιδόσεις, καὶ τῶν ἄλλων ἐπιδιδόντων, κληθεὶς πολλάκις, ἔφη, « Τούτους αἰτεῖτε τοὺς πλουσίους· ἐγὼ δ' αἰσχυνοίμην ἂν, εἰ » τούτῳ μὴ ἀποδιδοὺς, ὑμῖν ἐπιδοίην », δείξας Καλλικλέα τὸν δανειστήν. Ὡς δ' οὐκ ἐπαύοντο κεκραγότες καὶ καταβοῶντες, λόγον εἶπεν αὐτοῖς τοῦτον· « Ἀνὴρ δειλὸς ἐπὶ πόλεμον ἐξήει, » φθεγξαμένων δὲ κοράκων, τὰ ὅπλα θεὶς ἡσύχαζεν· εἶτ' » ἀναλαβὼν αὖθις ἐξήει, καὶ φθεγγομένων πάλιν ὑπέστη. Καὶ » τέλος εἶπεν· Ὑμεῖς κεκράξεσθε μὲν μέγιστον ὡς δυνατὸν, » ἐμοῦ δ' οὐ γεύσεσθε ». Πάλιν δέ ποτε τῶν Ἀθηναίων ἐξαγαγεῖν αὐτὸν ἐπὶ τοὺς πολεμίους κελευόντων, ὡς δ' οὐκ ἐβού-

λετο, δειλὸν καὶ ἄνανδρον ἀποκαλούντων· « Οὔτε ὑμεῖς (εἶπεν) » ἐμὲ δύνασθε ποιῆσαι θαρσαλέον, οὔτ' ἐγὼ ὑμᾶς δειλούς. » Οὐ μὴν ἀλλ' ἴσμεν ἀλλήλους ». Ἐν δὲ καιροῖς ἐπισφαλέσι τραχυνομένου τοῦ δήμου πρὸς αὐτὸν σφόδρα, καὶ τῆς στρατηγίας εὐθύνας ἀπαιτοῦντος· « Σωθείητε (εἶπεν), ὦ μακάριοι, » πρῶτον ». Ἐπεὶ δὲ πολεμοῦντες μὲν ἦσαν ταπεινοὶ καὶ περιδεεῖς, γενομένης δ' εἰρήνης, ἐθρασύνοντο, καὶ κατεβόων τοῦ Φωκίωνος, ὡς ἀφῃρημένου τὴν νίκην αὐτῶν· « Εὐτυχεῖτε (εἶπεν) » ἔχοντες στρατηγὸν εἰδότα ὑμᾶς· ἐπεὶ πάλαι ἂν ἀπολώλειτε ». Τοῖς δὲ Βοιωτοῖς οὐ βουλομένων αὐτῶν δικάζεσθαι περὶ τῆς χώρας, ἀλλὰ πολεμεῖν, συνεβούλευε διὰ τῶν λόγων, ἐν οἷς εἰσι κρείττους, μὴ διὰ τῶν ὅπλων, ἐν οἷς ἧσσους, μάχεσθαι. Λέγοντα δ' αὐτὸν, οὐ προσιεμένων, οὐδὲ ὑπομενόντων ἀκούειν· « Ἐμὲ (εἶπεν) ὑμεῖς, ἃ μὴ βούλομαι ποιεῖν, βιάσασθαι δύ- « νασθε, λέγειν δ', ἃ μὴ δεῖ, παρὰ γνώμην οὐκ ἀναγκάσετε ». Τῶν δ' ἀντιπολιτευομένων αὐτῷ ῥητόρων, Δημοσθένους μὲν εἰπόντος· « Ἀποκτενοῦσί σε Ἀθηναῖοι, Φωκίων· — Ἂν μανῶσιν » (εἶπε), σὲ δ', ἐὰν σωφρονῶσι ». Πολύευκτον δὲ τὸν Σφήττιον ὁρῶν ἐν καύματι συμβουλεύοντα τοῖς Ἀθηναίοις πολεμεῖν πρὸς Φίλιππον, εἶτα ὑπ' ἄσθματος πολλοῦ καὶ ἱδρῶτος, ἅτε δὴ καὶ ὑπέρπαχυν ὄντα, πολλάκις ἐπιῤῥοφοῦντα τοῦ ὕδατος· » Ἄξιον (ἔφη) τούτῳ πιστεύσαντας ὑμᾶς ψηφίσασθαι τὸν » πόλεμον· ὃν τί οἴεσθε ποιήσειν ἐν τῷ θώρακι καὶ τῇ ἀσπίδι, » τῶν πολεμίων ἐγγὺς ὄντων, ὅτε λέγων πρὸς ὑμᾶς, ἃ ἔσκε- » πται, κινδυνεύει πνιγῆναι »; Τοῦ δὲ Λυκούργου πολλὰ βλάσφημα πρὸς αὐτὸν εἰπόντος ἐν ἐκκλησίᾳ, καὶ πρὸς ἅπασιν, ὅτι, δέκα τῶν πολιτῶν ἐξαιτοῦντος Ἀλεξάνδρου, συνεβούλευεν ἐκδοῦναι, εἶπε· « Πολλὰ ἐγὼ συμβεβούλευκα καλὰ καὶ συμφέ- » ροντα τούτοις, ἀλλ' οὐ πείθονταί μοι ».

I. Ἦν δέ τις Ἀρχιβιάδης, ἐπικαλούμενος Ἀκκωνιστὴς,

πώγωνά τε καθειμένος ὑπερφυῆ μεγέθει, καὶ τρίβωνα φορῶν ἀεὶ καὶ σκυθρωπάζων· τοῦτον ἐν βουλῇ θορυβούμενος ὁ Φωκίων ἐπεκαλεῖτο τῷ λόγῳ μάρτυν ἅμα καὶ βοηθόν. Ὡς δ' ἀνασὰς ἐκεῖνος, ἃ πρὸς χάριν ἦν τοῖς Ἀθηναίοις συνεβούλευεν, ἀψάμενος αὐτοῦ τῶν γενείων· « Ὦ Ἀρχιβιάδη (εἶπε), τί οὖν » οὐκ ἀπεκείρω »; Ἀριστογείτονος δὲ τοῦ συκοφάντου, πολεμικοῦ μὲν ὄντος ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, καὶ παροξύνοντος ἐπὶ τὰς πράξεις τὸν δῆμον, ἐν δὲ τῷ καταλόγῳ προσελθόντος ἐπὶ βακτηρίᾳ τὼ σκέλη καταδεδεμένου, πόρρωθεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ βήματος ἰδὼν ὁ Φωκίων, ἀνέκραγε· « Γράφε καὶ Ἀριστογείτονα » χωλὸν καὶ πονηρόν ». Ὥστε θαυμάζειν, ὅπως καὶ ὁπόθεν τραχὺς οὕτως ἀνὴρ καὶ σκυθρωπὸς ἐκτήσατο τὴν τοῦ χρηστοῦ προσηγορίαν. Ἔστι δ', οἶμαι, χαλεπὸν, οὐ μὴν ἀδύνατον, ὥσπερ οἶνον, καὶ ἄνθρωπον τὸν αὐτὸν ἡδὺν ἅμα καὶ αὐστηρὸν εἶναι· καθάπερ ἕτεροι πάλιν, φαινόμενοι γλυκεῖς, ἀηδέστατοι τοῖς χρωμένοις εἰσὶ καὶ βλαβερώτατοι. Καίτοι φασὶν, Ὑπερίδην ποτ' εἰπεῖν πρὸς τὸν δῆμον· « Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ σκοπεῖτε μό- » νον, εἰ πικρὸς, ἀλλ' εἰ προῖκά εἰμι πικρός », ὥσπερ τῇ πλεονεξίᾳ μόνον ἐπαχθεῖς καὶ λυπηροὺς ὄντας, οὐχὶ μᾶλλον, ὅσοι πρὸς ὕβριν καὶ φθόνον, ἢ ὀργὴν, ἢ φιλονικείαν τινὰ, χρῶνται τῷ δύνασθαι, τούτους δεδιότων καὶ προβαλλομένων τῶν πολλῶν. Φωκίων τοίνυν ἔχθρα μὲν οὐδένα τῶν πολιτῶν κακῶς ἐποίησεν, οὐδ' ἐνόμιζεν ἐχθρόν· ἀλλ' ὅσον ἔδει μόνον τῶν ἐνισαμένων, οἷς ἔπραττεν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, κατεξαναστῆναι, τραχὺς ὢν καὶ δυσεκβίαστος καὶ ἀπαραίτητος, εἰς τὸν ἄλλον βίον εὐμενῆ πᾶσι καὶ κοινὸν καὶ φιλάνθρωπον ἑαυτὸν παρεῖχεν, ὥστε καὶ παίσασι βοηθεῖν, καὶ κινδυνεύουσι συνεξετάζεσθαι τοῖς διαφόροις. Ἐγκαλούντων δὲ τῶν φίλων, ὅτι πονηρῷ τινι κρινομένῳ συνεῖπε, τοὺς χρηστοὺς ἔφη μὴ δεῖσθαι βοηθείας. Ἀριστογείτονος δὲ τοῦ συκοφάντου, μετὰ τὴν κατα-

δίκην πέμψαντος καὶ δεηθέντος ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν, ὑπακούσας ἐβάδιζεν εἰς τὸ δεσμωτήριον· οὐκ ἐώντων δὲ τῶν φίλων· « Ἐάσα- » τε (εἶπεν), ὦ μακάριοι· ποῦ γὰρ ἄν τις ἥδιον Ἀριστογείτονι » συμβάλοι » ;

1Α. Καὶ μὴν οἵ γε σύμμαχοι καὶ οἱ νησιῶται τοὺς Ἀθήνηθεν ἀποστόλους, ἑτέρου μὲν ἐκπλέοντος στρατηγοῦ, πολεμίους νομίζοντες, ἐφράγνυντο τείχη, καὶ λιμένας ἀπεχώννυσαν, καὶ κατεκόμιζον ἀπὸ τῆς χώρας εἰς τὰς πόλεις βοσκήματα, καὶ ἀνδράποδα, καὶ γυναῖκας, καὶ παῖδας· εἰ δὲ Φωκίων ἡγοῖτο, πόρρω ναυσὶν ἰδίαις ἀπαντῶντες ἐσεφανωμένοι, καὶ χαίροντες, ὡς αὐτοὺς κατῆγον.

1Β. Παραδυομένου δ' εἰς τὴν Εὔβοιαν τοῦ Φιλίππου, καὶ δύναμιν ἐκ Μακεδονίας διαβιβάζοντος, καὶ τὰς πόλεις οἰκειουμένου διὰ τυράννων, Πλουτάρχου δὲ τοῦ Ἐρετριέως καλοῦντος τοὺς Ἀθηναίους, καὶ δεομένου τὴν νῆσον ἐξελέσθαι καταλαμβανομένην ὑπὸ τοῦ Μακεδόνος, ἀπεστάλη στρατηγὸς ὁ Φωκίων, ἔχων δύναμιν οὐ πολλὴν, ὡς τῶν ἐκεῖ συσκησομένων ἑτοίμως πρὸς αὐτὸν. Εὑρὼν δὲ προδοτῶν ἅπαντα μεστὰ, καὶ νοσοῦντα, καὶ διορωρυγμένα δωροδοκίᾳ, εἰς κίνδυνον μέγαν κατέστη· καί τινα λόφον χαράδρᾳ βαθείᾳ τῶν περὶ τὰς Ταμύνας ἐπιπέδων ἀποκρυπτόμενον καταλαβὼν, συνεῖχεν ἐν τούτῳ καὶ συνεκράτει τὸ μαχιμώτατον τῆς δυνάμεως. Τῶν δ' ἀτάκτων καὶ λάλων καὶ πονηρῶν διαδιδρασκόντων ἐκ τοῦ στρατοπέδου, καὶ ἀποχωρούντων, ἐκέλευσεν ἀμελεῖν τοὺς ἡγεμόνας· καὶ γὰρ ἐνταῦθα δυσχρήσους ὑπ' ἀταξίας ἔσεσθαι, καὶ βλαβεροὺς τοῖς μαχομένοις, κἀκεῖ, τοιαῦτα συνειδότας αὐτοῖς, ἧττον αὐτοῦ καταβοήσεσθαι, καὶ μὴ πάνυ συκοφαντήσειν.

1Γ. Ὡς δ' ἐπῆσαν οἱ πολέμιοι, κελεύσας ἐν τοῖς ὅπλοις ἀτρεμεῖν, ἄχρις ἂν αὐτὸς σφαγιάσηται, πλείω διέτριβε χρόνον ἢ δυσιερῶν, ἢ βουλόμενος ἐγγυτέρω τοὺς πολεμίους ἐπισπά-

σασθαι. Διὸ πρῶτον μὲν ὁ Πλούταρχος, οἰόμενος ἀποδειλιᾶν καὶ κατοκνεῖν ἐκεῖνον, ἐξέδραμε μετὰ τῶν ξένων. Ἔπειτα τοῦτον ἰδόντες οἱ ἱππεῖς οὐκ ἐκαρτέρησαν, ἀλλ' ἤλαυνον εὐθὺς εἰς τοὺς πολεμίους, ἀσύντακτοι καὶ σποράδες ἐκ τοῦ στρατοπέδου προσφερόμενοι. Νικωμένων δὲ τῶν πρώτων, ἅπαντες ἐσκεδάσθησαν, καὶ ὁ Πλούταρχος ἔφυγε· καὶ τῷ χάρακι προσμίξαντες ἔνιοι τῶν πολεμίων, ἐκκόπτειν ἐπειρῶντο καὶ διασπᾶν, ὡς ἁπάντων κεκρατηκότες. Ἐν τούτῳ δὲ τῶν ἱερῶν γενομένων, τοὺς μὲν εὐθὺς ἐκ τοῦ στρατοπέδου προσπεσόντες οἱ Ἀθηναῖον τρέπουσι, καὶ καταβάλλουσι τοὺς πλείους περὶ τοῖς ἐρύμασι φεύγοντας· ὁ δὲ Φωκίων τὴν μὲν φάλαγγα προσέταξεν ἐφεδρεύειν, ἀναλαμβάνουσαν ἅμα καὶ προσδεχομένην τοὺς ἐν τῇ φυγῇ πρότερον διασπαρέντας, αὐτὸς δὲ τοὺς ἐπιλέκτους ἔχων, ἐνέβαλε τοῖς πολεμίοις. Καὶ μάχης καρτερᾶς γενομένης, πάντες μὲν ἐκθύμως ἠγωνίσαντο καὶ ἀφειδῶς· Θάλλος δ' ὁ Κινέου, καὶ Γλαῦκος ὁ Πολυμήδους, περὶ αὐτὸν τεταγμένοι τὸν στρατηγὸν, ἠρίστευσαν· Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Κλεοράνης ἄξιον πλείστου παρέσχεν ἑαυτὸν ἐν ἐκείνῃ τῇ μάχῃ. Τοὺς γὰρ ἱππεῖς ἀνακαλούμενος ἐκ τῆς τροπῆς, καὶ βοῶν καὶ διακελευόμενος κινδυνεύοντι τῷ στρατηγῷ βοηθεῖν, ἐποίησεν ἀναστρέψαντας ἐπιρρῶσαι τὸ νίκημα τῶν ὁπλιτῶν. Ἐκ τούτου τόν τε Πλούταρχον ἐξέβαλεν ἐκ τῆς Ἐρετρίας, καὶ Ζάρητρα φρούριον ἑλὼν ἐπικαιρότατον, ᾗ μάλιστα συνελαύνεται τὸ πλάτος εἰς βραχὺ διάζωμα, τῆς νήσου σφιγγομένης ἑκατέρωθεν ταῖς θαλάσσαις, οὓς ἔλαβεν αἰχμαλώτους Ἕλληνας ἀφῆκε, φοβηθεὶς τοὺς ῥήτορας τῶν Ἀθηναίων, μὴ πρὸς ὀργήν τινα βιάσωνται τὸν δῆμον ἀγνωμονῆσαι περὶ αὐτούς.

ΙΔ. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα διαπραξάμενος ἀπέπλευσεν ὁ Φωκίων, ταχὺ μὲν ἐπόθησαν οἱ σύμμαχοι τὴν χρηστότητα καὶ δικαιοσύνην αὐτοῦ, ταχὺ δ' ἔγνωσαν οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἐμπειρίαν καὶ

ρώμην τοῦ ἀνδρός. Ὁ γὰρ μετ' ἐκεῖνον ἐλθὼν ἐπὶ τὰ πράγματα Μολοσσὸς οὕτως ἐπολέμησεν, ὥσε καὶ ζῶν αὐτὸς ὑποχείριος γενέσθαι τοῖς πολεμίοις. Ἐπεὶ δὲ μεγάλα ταῖς ἐλπίσι περινοῶν ὁ Φίλιππος εἰς Ἑλλήσποντον ἦλθε μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως, ὡς Χερρόνησον ἐν ταὐτῷ καὶ Πέρινθον ἔξων καὶ Βυζάντιον· ὡρμημένων δὲ τῶν Ἀθηναίων βοηθεῖν, οἱ μὲν ῥήτορες ἠγωνίσαντο τὸν Χάρητα στρατηγὸν ἀποσταλῆναι· καὶ πλεύσας ἐκεῖνος οὐδὲν ἄξιον τῆς δυνάμεως ἔπραττεν, οὐδ' αἱ πόλεις ἐδέχοντο τὸν στόλον, ἀλλ' ὕποπτος ὢν πᾶσιν ἐπλανᾶτο χρηματιζόμενος ἀπὸ τῶν συμμάχων, καὶ καταφρονούμενος ὑπὸ τῶν πολεμίων· ὁ δὲ δῆμος ὑπὸ τῶν ῥητόρων παροξυνόμενος ἠγανάκτει, καὶ μετενόει τοῖς Βυζαντίοις πέμψας τὴν βοήθειαν· ἀναστὰς ὁ Φωκίων εἶπεν, ὅτι δεῖ μὴ τοῖς ἀπισοῦσιν ὀργίζεσθαι τῶν συμμάχων, ἀλλὰ τοῖς ἀπιστουμένοις τῶν στρατηγῶν· « Οὗτοι γὰρ » ὑμᾶς ποιοῦσι φοβεροὺς καὶ τοῖς χωρὶς ὑμῶν σώζεσθαι μὴ » δυναμένοις ». Κινηθεὶς οὖν ὁ δῆμος ὑπὸ τοῦ λόγου, καὶ μεταπεσὼν, ἐκέλευεν αὐτὸν ἐκεῖνον, ἑτέραν προσλαβόντα δύναμιν, βοηθεῖν τοῖς συμμάχοις εἰς τὸν Ἑλλήσποντον· ὃ μεγίστην ῥοπὴν ἐποίησε πρὸς τὸ σωθῆναι τὸ Βυζάντιον. Ἦν μὲν γὰρ ἤδη μεγάλη δόξα τοῦ Φωκίωνος· ἐπεὶ δὲ Κλέων, ἀνὴρ Βυζαντίων πρῶτος ἀρετῇ, καὶ τῷ Φωκίωνι γεγονὼς ἐν Ἀκαδημίᾳ συνήθης, ἀνεδέξατο τὴν πίστιν ὑπὲρ αὐτοῦ πρὸς τὴν πόλιν, οὐκ εἴασαν ἔξω στρατοπεδεῦσαι βουλόμενον, ἀλλ' ἀνοίξαντες τὰς πύλας, ἐδέξαντο καὶ κατέμιξαν ἑαυτοῖς τοὺς Ἀθηναίους, οὐ μόνον ἀνεγκλήτους ταῖς διαίταις καὶ σώφρονας, ἀλλὰ καὶ προθυμοτάτους ἐν τοῖς ἀγῶσι διὰ τὴν πίστιν γενομένους. Οὕτω μὲν ὁ Φίλιππος ἐξέπεσε τοῦ Ἑλλησπόντου τότε καὶ κατεφρονήθη, δοκῶν ἄμαχός τις εἶναι καὶ ἀνανταγώνιστος· ὁ δὲ Φωκίων καὶ ναῦς τινας εἷλεν αὐτοῦ, καὶ φρουρουμένας πόλεις ἀνέλαβε, καὶ πολλαχόθι τῆς χώρας ἀποβάσεις ποιούμενος, ἐπόρθει καὶ

κατέτρεχε, μέχρις οὗ τράυματα λαβὼν ὑπὸ τῶν προσβοηθούντων ἀπέπλευσε.

ΙΕ. Τῶν δὲ Μεγαρέων ἐπικαλουμένων κρῦφα, φοβούμενος ὁ Φωκίων τοὺς Βοιωτούς, μὴ προαισθόμενοι φθάσωσι τὴν βοήθειαν, ἐκκλησίαν συνήγαγεν ἔωθεν, καὶ προσαγγείλας τὰ παρὰ τῶν Μεγαρέων τοῖς Ἀθηναίοις ὡς ἐπεψηφίσαντο, τῇ σάλπιγγι σημήνας, εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἦγεν αὐτοὺς τὰ ὅπλα λαβόντας. Δεξαμένων δὲ τῶν Μεγαρέων προθύμως, τήν τε Νίσαιαν ἐτείχισε, καὶ διὰ μέσου σκέλη δύο πρὸς τὸ ἐπίνειον ἀπὸ τοῦ ἄστεος ἐνέβαλε, καὶ συνῆψε τῇ θαλάττῃ τὴν πόλιν, ὥστε τῶν κατὰ γῆν πολεμίων ὀλίγον ἤδη φροντίζουσαν ἐξηρτῆσθαι τῶν Ἀθηναίων.

Ις. Ἤδη δὲ πρὸς Φίλιππον ἐκπεπολεμωμένων παντάπασι, καὶ στρατηγὸν, αὐτοῦ μὴ παρόντος, ἕτερον ἐπὶ τὸν πόλεμον ᾑρημένων, ὡς κατέπλευσεν ἀπὸ τῶν νήσων, πρῶτον μὲν ἔπεισε τὸν δῆμον, εἰρηνικῶς ἔχοντος τοῦ Φιλίππου, καὶ φοβουμένου τὸν κίνδυνον ἰσχυρῶς, δέχεσθαι τὰς διαλύσεις· καί τινος ἀντικρούσαντος αὐτῷ τῶν εἰωθότων κυλινδεῖσθαι περὶ τὴν Ἡλιαίαν καὶ συκοφαντεῖν, καὶ εἰπόντος· « Σὺ δὲ τολμᾷς, ὦ Φωκίων, » ἀποτρέπειν Ἀθηναίους ἤδη τὰ ὅπλα διὰ χειρῶν ἔχοντας;— » Ἐγώ γε (εἶπε), καὶ ταῦτ' εἰδὼς, ὅτι, πολέμου μὲν ὄντος, ἐγὼ » σοῦ, εἰρήνης δὲ γενομένης, σὺ ἐμοῦ ἄρξεις. » Ὡς δ' οὐκ ἔπειθεν, ἀλλ' ὁ Δημοσθένης ἐκράτει, κελεύων ὡς ποῤῥωτάτω τῆς Ἀττικῆς θέσθαι [τὴν] μάχην τοὺς Ἀθηναίους· « Ὦ τᾶν (ἔφη), » μὴ, ποῦ μαχώμεθα, σκοπῶμεν, ἀλλὰ πῶς νικήσωμεν· οὕτω » γὰρ ἔσαι μακρὰν ὁ πόλεμος· ἡττωμένοις δὲ πᾶν ἀεὶ δεινὸν » ἐγγὺς πάρεσι ». Γενομένης δ' ἥττης, καὶ τῶν θορυβοποιῶν καὶ νεωτερισῶν τῶν ἐν ἄσει τὸν Χαρίδημον ἑλκόντων ἐπὶ τὸ βῆμα, καὶ στρατηγεῖν ἀξιούντων, ἐφοβήθησαν οἱ βέλτιστοι· καὶ τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴν ἔχοντες, ἐν τῷ δήμῳ δεῶμενοι καὶ

δακρύοντες μόλις, ἔπεισαν ἐπιτρέψαι τῷ Φωκίωνι τὴν πόλιν. Ὁ δὲ τὴν μὲν ἄλλην τοῦ Φιλίππου πολιτείαν καὶ φιλανθρωπίαν ᾤετο δεῖν προσδέχεσθαι· Δημάδου δὲ γράψαντος, ὅπως ἡ πόλις μετέχοι τῆς κοινῆς εἰρήνης καὶ τοῦ συνεδρίου τοῖς Ἕλλησιν, οὐκ εἴα πρὸ τοῦ γνῶναι, τίνα Φίλιππος αὐτῷ γενέσθαι παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἀξιώσει. Κρατηθεὶς δὲ τῇ γνώμῃ διὰ τὸν καιρὸν, ὡς εὐθὺς ἑώρα τοὺς Ἀθηναίους μεταμελουμένους, ὅτι καὶ τριήρεις ἔδει παρέχειν τῷ Φιλίππῳ καὶ ἱππεῖς· « Ταῦτα (ἔφη) » φοβούμενος ἠναντιούμην· ἐπεὶ δὲ συνέθεσθε, δεῖ μὴ βαρέως » φέρειν, μηδ' ἀθυμεῖν, μεμνημένους, ὅτι καὶ οἱ πρόγονοι, » ποτὲ μὲν ἄρχοντες, ποτὲ δ' ἀρχόμενοι, καλῶς δ' ἀμφότερα » ταῦτα ποιοῦντες, καὶ τὴν πόλιν ἔσωσαν καὶ τοὺς Ἕλληνας ». Φιλίππου δ' ἀποθανόντος, εὐαγγέλια θύειν τὸν δῆμον οὐκ εἴα· καὶ γὰρ ἀγεννὲς εἶναι ἐπιχαίρειν, καὶ τὴν ἐν Χειρωνείᾳ παραταξαμένην πρὸς αὐτοὺς δύναμιν, ἑνὶ σώματι μόνον ἐλάττω γενέσθαι.

ΙΖ. Δημοσθένους δὲ λοιδορουῦντος τὸν Ἀλέξανδρον ἤδη προσάγοντα ταῖς Θήβαις, ἔφη·

Σχέτλιε, τίπτ' ἐθέλεις ἐρεθιζέμεν ἄγριον ἄνδρα,

» καὶ δόξης μεγάλης ὀρεγόμενον; ἢ βούλει, πυρκαϊᾶς τηλι» καύτης οὔσης ἐγγὺς, ῥίψαι τὴν πόλιν; ἀλλ' ἡμεῖς οὐδὲ βου» λομένοις ἀπολέσθαι τούτοις ἐπιτρέψομεν, οἱ διὰ τοῦτο στρα» τηγεῖν ὑπομένοντες ». Ὡς δ' ἀπολώλεισαν αἱ Θῆβαι, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἐζητεῖτο τοὺς περὶ Δημοσθένην, καὶ Λυκοῦργον, καὶ Ὑπερίδην, καὶ Χαρίδημον, ἡ δ' ἐκκλησία πρὸς ἐκεῖνον ἀπέβλεπεν, ὀνομαστὶ πολλάκις καλούμενος ἀνέστη· καὶ τῶν φίλων ἕνα παραστησάμενος, ᾧ μάλιστα χρώμενος διετέλει καὶ πιστεύων καὶ ἀγαπῶν. « Εἰς τοιαῦτα (ἔφη) τὴν πόλιν οὗτοι παραγηόχα» σιν, ὥστ' ἔγωγε, κἂν Νικοκλέα τις τοῦτον ἐξαιτῇ, δι» δόναι κελεύσω. Τὸ μὲν γὰρ αὐτὸς ὑπὲρ ὑμῶν ἁπάντων ἀποθα» νεῖν, εὐτυχίαν [ἂν] ἐμαυτοῦ θείμην. Ἐλεῶ δ' (εἶπεν), ὦ ἄνδρες

» Ἀθηναῖοι, καὶ τοὺς ἐκ Θηβῶν δεῦρο πεφευγότας. Ἀρκεῖ δὲ » τὰς Θήβας κλαίειν τοῖς Ἕλλησι. Διὸ βέλτιόν ἐστιν ὑπὲρ ἀμφοῖν » πείθειν, καὶ παραιτεῖσθαι τοὺς κρατοῦντας, ἢ μάχεσθαι ». Τὸ μὲν οὖν πρῶτον ψήφισμα λέγεται Ἀλέξανδρον, ὡς ἔλαβε, ῥίψαι, καὶ φυγεῖν ἀποστραφέντα τοὺς πρέσβεις· τὸ δὲ δεύτερον ἐδέξατο, κομισθὲν ὑπὸ Φωκίωνος, τῶν πρεσβυτέρων ἀκούων ὅτι καὶ Φίλιππος ἐθαύμαζε τὸν ἄνδρα τοῦτον· καὶ οὐ μόνον τὴν ἔντευξιν ὑπέμεινεν αὐτοῦ καὶ τὴν δέησιν, ἀλλὰ καὶ συμβουλεύοντος ἤκουσε. Συνεβούλευε δ' ὁ Φωκίων, εἰ μὲν ἡσυχίας ὀρέγεται, θέσθαι τὸν πόλεμον· εἰ δὲ δόξης, μεταθέσθαι πρὸς τοὺς βαρβάρους ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων τραπόμενον. Καὶ πολλὰ καὶ πρὸς τὴν Ἀλεξάνδρου φύσιν καὶ βούλησιν εὐστόχως εἰπών, οὕτω μετέβαλε καὶ κατεπράϋνεν αὐτὸν ὥστ' εἰπεῖν, ὅπως προσέξουσι τὸν νοῦν Ἀθηναῖοι τοῖς πράγμασιν, ὡς, εἴ τι γένοιτο περὶ αὐτὸν, ἐκείνοις ἄρχειν προσῆκον. Ἰδίᾳ δὲ τὸν Φωκίωνα ποιησάμενος αὐτοῦ φίλον καὶ ξένον, εἰς τοσαύτην ἔθετο τιμὴν, ὅσην εἶχον ὀλίγοι τῶν ἀεὶ συνόντων· Ὁ γοῦν Δοῦρις εἴρηκεν, ὡς μέγας γενόμενος, καὶ Δαρείου κρατήσας, ἀφεῖλε τῶν ἐπιστολῶν τὸ Χαίρειν, πλὴν ἐν ὅσαις ἔγραφε Φωκίωνι· τοῦτον δὲ μόνον, ὥσπερ Ἀντίπατρον, μετὰ τοῦ Χαίρειν προσηγόρευε. Τοῦτο δὲ καὶ Χάρης ἱστόρηκε.

ΙΗ· Τὸ μέντοι περὶ τῶν χρημάτων ὁμολογούμενόν ἐστιν, ὅτι δωρεὰν αὐτῷ κατέπεμψεν ἑκατὸν τάλαντα. Τούτων κομισθέντων εἰς Ἀθήνας, ἠρώτησεν ὁ Φωκίων τοὺς φέροντας, τί δή ποτε πολλῶν ὄντων Ἀθηναίων, αὐτῷ μόνῳ τοσαῦτα δίδωσιν Ἀλέξανδρος. Εἰπόντων δ' ἐκείνων. « Ὅτι σὲ κρίνει μόνον ἄνδρα καλὸν καὶ » ἀγαθόν, — Οὐκοῦν (εἶπεν ὁ Φωκίων) ἐασάτω με καὶ δοκεῖν » ἀεὶ καὶ εἶναι τοιοῦτον ». Ὡς δ' ἀκολουθήσαντες εἰς οἶκον αὐτῷ, πολλὴν ἑώρων εὐτέλειαν, τὴν μὲν γυναῖκα μάττουσαν, ὁ δὲ Φωκίων αὐτὸς ἀνιμήσας ὕδωρ ἐκ τοῦ φρέατος, ἀπενίπτετο τοὺς πόδας, ἔτι μᾶλλον ἐνέκειντο, καὶ ἠγανάκτουν, δεινὸν εἶναι

λέγοντες, εἰ φίλος ὢν τοῦ βασιλέως οὕτω διαιτήσεται πονηρῶς. Ἰδὼν οὖν ὁ Φωκίων πέντα πρεσβύτην, ἐν τριβωνίῳ ῥυπαρῷ πορευόμενον, ἠρώτησεν, εἰ τούτου χείρονα νομίζουσιν αὐτόν. Εὐφημεῖν δ' ἐκείνων δεομένων· « Καὶ μὴν οὗτος (εἶπεν) ἀπ' » ἐλαττόνων ἐμοῦ ζῇ, καὶ ἀρκεῖται. Τὸ δ' ὅλον, ἢ μὴ χρώμενος » (ἔφη) μάτην ἕξω τοσοῦτον χρυσίον, ἢ χρώμενος ἐμαυτὸν » ἅμα κἀκεῖνον διαβαλῶ πρὸς τὴν πόλιν ». Οὕτω μὲν οὖν ἐπανῆλθε πάλιν τὰ χρήματα ἐξ Ἀθηνῶν, ἐπιδείξαντα τοῖς Ἕλλησι πλουσιώτερον τοῦ διδόντος τοσαῦτα τὸν μὴ δεόμενον. Ἐπεὶ δ' Ἀλέξανδρος ἠγανάκτησε, καὶ πάλιν ἔγραψε τῷ Φωκίωνι, φίλους μὴ νομίζειν τοὺς μηδὲν αὐτοῦ δεομένους, χρήματα μὲν οὐδ' ὡς Φωκίων ἔλαβεν, ἀφεθῆναι δ' ἠξίωσε τὸν σοφιστὴν Ἐχεκρατίδην, καὶ τὸν Ἴμβριον Ἀθηνόδωρον, καὶ Ῥοδίους δύο, Δημάρατον καὶ Σπάρτωνα, συνειλημμένους ἐπ' αἰτίαις τισὶ, καὶ κατειργμένους ἐν Σάρδεσι. Τούτους μὲν οὖν εὐθὺς ἀπέλυσεν ὁ Ἀλέξανδρος, Κρατερὸν δ' ἀποστέλλων εἰς Μακεδονίαν, ἐκέλευσε τεττάρων πόλεων ἐν Ἀσίᾳ, Κίου, Γεργήθου, Μυλάσων, Ἐλαίας, μίαν, ἣν ἂν αἱρῆται, παραδοῦναι τῷ Φωκίωνι, διατεινάμενος ἔτι μᾶλλον, ὡς χαλεπανεῖ μὴ λαβόντος. Ἀλλ' οὔτε Φωκίων ἔλαβεν, ὅ τ' Ἀλέξανδρος ταχέως ἀπέθανεν. Ἡ δ' οἰκία τοῦ Φωκίωνος ἔτι νῦν ἐν Μελίτῃ δείκνυται, χαλκαῖς λεπίσι κεκοσμημένη, τὰ δ' ἄλλα λιτὴ καὶ ἀφελής.

ΙΘ. Τῶν δὲ γυναικῶν, ἃς ἔγημε, περὶ τῆς προτέρας οὐδὲν ἱστορεῖται, πλὴν ὅτι Κηφισόδοτος ἦν, ὁ πλάστης, ἀδελφὸς αὐτῆς· τῆς δὲ δευτέρας οὐκ ἐλάττων ἐπὶ σωφροσύνῃ καὶ ἀφελείᾳ λόγος ἦν παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις, ἢ Φωκίωνος ἐπὶ χρηστότητι. Καί ποτε θεωμένων καινοὺς τραγῳδοὺς Ἀθηναίων, ὁ μὲν τραγῳδὸς εἰσιέναι μέλλων, βασιλίδος πρόσωπον ἤτει, καὶ κεκοσμημένας πολλὰς πολυτελῶς ὀπαδοὺς, τὸν χορηγόν· καὶ μὴ παρέχοντος, ἠγανάκτει καὶ κατεῖχε τὸ θέατρον, οὐ βουλόμενος προελθεῖν. Ὁ

δὲ χορηγὸς, Μελάνθιος, ὠθῶν αὐτὸν εἰς τὸ μέσον, ἐβόα· « Τὴν Φωκίωνος οὐχ ὁρᾷς γυναῖκα προϊοῦσαν ἀεὶ μετὰ μιᾶς » θεραπαινίδος, ἀλλ' ἀλαζονεύῃ καὶ διαφθείρεις τὴν γυναικω- » νῖτιν »; Ἐξακούστου δὲ τῆς φωνῆς γενομένης, ἐδέξατο κρότῳ πολλῷ καὶ θορύβῳ τὸ θέατρον. Αὐτὴ δ' ἡ γυνὴ, ξένης τινὸς Ἰωνικῆς ἐπιδειξαμένης χρυσοῦν καὶ λιθοκόλλητον κόσμον ἐν ἐρυθροκοίοις καὶ περιδεραίοις· « Ἐμοὶ δ' (ἔφη) κόσμος ἐσὶ Φωκίων, » εἰκοστὸν ἔτος ἤδη στρατηγῶν Ἀθηναίων ».

Κ. Φώκῳ δὲ τῷ υἱῷ βουλομένῳ ἀγωνίσασθαι Παναθηναίοις ἀποβάτην, ἐφῆκεν, οὐχὶ τῆς νίκης ὀρεγόμενος, ἀλλ' ὅπως ἐπιμεληθεὶς καὶ ἀσκήσας τὸ σῶμα, βελτίων ἔσοιτο. Καὶ γὰρ ἦν ἄλλως φιλοπότης καὶ ἄτακτος ὁ νεανίσκος. Νικήσαντος δὲ, καὶ πολλῶν αἰτουμένων ἑστιᾶσαι τὰ νικητήρια, τοὺς ἄλλους Φωκίων παραιτησάμενος, ἑνὶ τὴν φιλοτιμίαν ταύτην παρεχώρησεν. Ὡς δ' ἐλθὼν ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ἄλλην τε σοβαρὰν ἑώρα παρασκευὴν, καὶ ποδονιπτῆρας οἴνου δι' ἀρωμάτων προσφερομένους τοῖς εἰσιοῦσι, καλέσας τὸν υἱόν· « Οὐ παύσεις (ἔφη) τὸν ἑταῖρον, ὦ » Φῶκε, διαφθείροντά σου τὴν νίκην »; Βουλόμενος δὲ καὶ καθόλου μεταστῆσαι τὸ μειράκιον ἐκ τῆς διαίτης ἐκείνης, ἀπήγαγεν εἰς Λακεδαίμονα, καὶ κατέμιξε τοῖς ἀγομένοις τὴν λεγομένην ἀγωγὴν νεανίσκοις. Καὶ τοῦτο τοὺς Ἀθηναίους ἐλύπησεν, ὡς ὑπερορῶντος καὶ ὑπερφρονοῦντος τὰ οἰκεῖα τοῦ Φωκίωνος. Εἰπόντος δὲ τοῦ Δημάδου πρὸς αὐτόν· « Τί οὐ πείθομεν, ὦ Φωκίων, » Ἀθηναίους τὴν Λακωνικὴν προσδέξασθαι πολιτείαν; ἐὰν γὰρ » σὺ κελεύῃς, ἐγὼ γράφειν καὶ λέγειν ἕτοιμός εἰμι·— Πάνυ γοῦν » (ἔφη) πρέψειεν ἄν σοι, μύρου τοσοῦτον ὄζοντι, καὶ χλαμύδα » τοιαύτην φοροῦντι, συμβουλεύειν Ἀθηναίοις περὶ φιλιτίων, καὶ » τὸν Λυκοῦργον ἐπαινεῖν ».

ΚΑ. Γράψαντος δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου περὶ τριηρῶν, ὅπως ἀποστείλωσιν αὐτῷ, καὶ τῶν ῥητόρων ἐνισταμένων, τῆς δὲ βουλῆς τὸν

Φωκίωνα λέγειν κελευούσης, « Λέγω τοίνυν ὑμῖν (εἶπεν), ἢ τοῖς » ὅπλοις κρατεῖν, ἢ τοῖς κρατοῦσι φίλους εἶναι ». Πρὸς δὲ Πυθέαν ἀρχόμενον τότε πρῶτον ἐντυγχάνειν Ἀθηναίοις, ἤδη δὲ λάλον ὄντα καὶ θρασύν· « Οὐ σιωπήσεις (ἔφη), καὶ ταῦτα νεώνητος ὢν τῷ » δήμῳ »; Ἐπεὶ δ' Ἅρπαλος, μετὰ χρημάτων πολλῶν ἀποδρὰς Ἀλέξανδρον ἐκ τῆς Ἀσίας, τῇ Ἀττικῇ προσέβαλε, καὶ τῶν εἰωθότων ἀπὸ τοῦ βήματος χρηματίζεσθαι δρόμος ἦν καὶ ἄμιλλα φθειρομένων πρὸς αὐτὸν, τούτοις μὲν ἀπὸ πολλῶν μικρὰ δελεάζων προήκατο καὶ διέῤῥιψε, τῷ δὲ Φωκίωνι προσέπεμψε διδοὺς ἑπτακόσια τάλαντα, καὶ τἄλλα πάντα, καὶ μετὰ πάντων ἑαυτὸν *ἐπ'* ἐκείνῳ μόνῳ παρακατατιθέμενος. Ἀποκριναμένου δὲ τραχέως τοῦ Φωκίωνος, οἰμώξεσθαι τὸν Ἅρπαλον, εἰ μὴ παύσεται διαφθείρων τὴν πόλιν, τότε μὲν συσταλεὶς ἀπέστη· μετ' ὀλίγον δὲ, βουλευομένων Ἀθηναίων, ἑώρα τοὺς μὲν εἰληφότας τὰ χρήματα παρ' αὐτοῦ μεταβαλλομένους καὶ κατηγοροῦντας, ἵνα μὴ φανεροὶ γένωνται· Φωκίωνα δὲ, τὸν μηδὲν λαβόντα, μετὰ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος ἅμα καὶ τὴν ἐκείνου σωτηρίαν ἔν τινι λόγῳ τιθέμενον. Πάλιν οὖν ἐνεχθεὶς ἐπὶ τὸ θεραπεύειν ἐκεῖνον, αὐτὸν μὲν ὡς ἔρυμα πανταχόθεν ἀνάλωτον ὑπὸ τοῦ χρυσίου περιοδεύων ἑώρα· Χαρικλέα δὲ, τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ, ποιησάμενος συνήθη καὶ φίλον, ἀνέπλησε δόξης πονηρᾶς, πάντα πιστεύων καὶ πάντα χρώμενος ἐκείνῳ.

ΚΒ. Καὶ δὴ καὶ Πυθιονίκης τῆς ἑταίρας ἀποθανούσης, ἣν εἶχεν ὁ Ἅρπαλος ἐρῶν, καὶ θυγατρίου πατὴρ ἐξ αὐτῆς γέγονε, μνημεῖον ἀπὸ χρημάτων πολλῶν ἐπιτελέσαι θελήσας, προσέταξε τῷ Χαρικλεῖ τὴν ἐπιμέλειαν. Οὖσαν δὲ τὴν ὑπουργίαν ταύτην ἀγεννῆ προσκατήσχυνεν ὁ τάφος συντελεσθείς. Διαμένει γὰρ ἔτι νῦν ἐν Ἕρμει, ᾗ βαδίζομεν ἐξ ἄστεος εἰς Ἐλευσῖνα, μηδὲν ἔχων τῶν τριάκοντα ταλάντων ἄξιον, ὅσα τῷ Ἁρπάλῳ λογισθῆναί φασιν εἰς τὸ ἔργον ὑπὸ τοῦ Χαρικλέους. Καὶ μέντοι

καὶ τελευτήσαντος αὐτοῦ, τὸ παιδάριον ὑπὸ τοῦ Χαρικλέους καὶ τοῦ Φωκίωνος ἀναληφθὲν ἐτύγχανε πάσης ἐπιμελείας. Κρινομένου μέντοι τοῦ Χαρικλέους ἐπὶ τοῖς Ἁρπαλείοις, καὶ δεομένου βοηθεῖν αὐτῷ τὸν Φωκίωνα, καὶ συνεισελθεῖν εἰς τὸ δικαστήριον, οὐκ ἠθέλησεν, εἰπών· « Ἐγώ σε, ὦ Χαρίκλεις, » ἐπὶ πᾶσι τοῖς δικαίοις γαμβρὸν ἐποιησάμην ». Πρώτου δ' Ἀθηναίοις Ἀσκληπιάδου τοῦ Ἱππάρχου τεθνάναι προσαγγείλαντος Ἀλέξανδρον, ὁ μὲν Δημάδης ἐκέλευσε μὴ προσέχειν· πάλαι γὰρ ἂν ὅλην ὄζειν νεκροῦ τὴν οἰκουμένην· ὁ δὲ Φωκίων ἐπῃρμένον ὁρῶν πρὸς τὸ νεωτερίζειν τὸν δῆμον, ἐπειρᾶτο παρηγορεῖν καὶ κατέχειν. Ἀναπηδώντων δὲ πολλῶν ἐπὶ τὸ βῆμα, καὶ βοώντων, ἀληθῆ τὸν Ἀσκληπιάδην ἀπαγγέλλειν, καὶ τεθνάναι τὸν Ἀλέξανδρον, « Οὐκοῦν (εἶπεν), εἰ » σήμερον τέθνηκε, καὶ αὔριον ἔσται καὶ εἰς τρίτην τεθνηκώς· ὥστε ὑμᾶς ἐν ἡσυχίᾳ βουλεύσασθαι μᾶλλον καὶ μετ' » ἀσφαλείας ».

ΚΓ. Ὡς δὲ φέρων ἐνέσεισεν ὁ Λεωσθένης τὴν πόλιν εἰς τὸν Λαμιακὸν πόλεμον, καὶ τοῦ Φωκίωνος δυσχεραίνοντος, ἠρώτα καταγελῶν, Τί πεποίηκεν ἀγαθὸν τὴν πόλιν, ἔτη τοσαῦτα στρατηγῶν; « Οὐ μικρὸν (ἔφη), τὸ τοὺς πολίτας ἐν τοῖς ἰδίοις » μνήμασι θάπτεσθαι ». Πολλὰ δὲ θρασυνομένου καὶ κομπάζοντος ἐν τῷ δήμῳ τοῦ Λεωσθένους, ὁ Φωκίων· « Οἱ λόγοι » σοῦ (εἶπεν), ὦ μειράκιον, ἐοίκασι κυπαρίττοις· μεγάλοι γὰρ » ὄντες καὶ ὑψηλοί, καρποὺς οὐ φέρουσιν ». Ὡς δ' ἐπαναστὰς ὁ Ὑπερίδης ἠρώτησε· « Πότ' οὖν, ὦ Φωκίων, συμβουλεύεις » πολεμεῖν Ἀθηναίοις;—Ὅταν (εἶπε) τοὺς μὲν νέους ἴδω τὴν » τάξιν βουλομένους φυλάττειν, τοὺς δὲ πλουσίους εἰσφέρειν, » τοὺς δὲ ῥήτορας ἀπέχεσθαι τοῦ κλέπτειν τὰ δημόσια ». Θαυμαζόντων δὲ πολλῶν τὴν ὑπὸ τοῦ Λεωσθένους συνηγμένην δύναμιν, καὶ τοῦ Φωκίωνος πυνθανομένων, Πῶς παρ-

εσκευάσθαι δοκοῦσιν αὐτῷ ; « Καλῶς (ἔφη) πρὸς τὸ στάδιον·
» τὸν δὲ δόλιχον τοῦ πολέμου φοβοῦμαι, μήτε χρήματα τῆς
» πόλεως ἕτερα, μήτε ναῦς, μήτε ὁπλίτας ἐχούσης ». Ἐμαρ-
τύρει δ' αὐτῷ καὶ τὰ ἔργα. Πρῶτον μὲν γὰρ Λεωσθένης λαμ-
πρὸς ἤρθη ταῖς πράξεσι, τῶν τε Βοιωτῶν μάχῃ κρατήσας,
καὶ τὸν Ἀντίπατρον εἰς Λαμίαν συνελάσας· ὅτε καί φασι τὴν
μὲν πόλιν, [ἐπ'] ἐλπιδος μεγαλης γενομένην, ἑορτάζειν εὐαγγέλια
συνεχῶς, καὶ θύειν τοῖς θεοῖς, τὸν δὲ Φωκίωνα, πρὸς τοὺς
ἐλέγχειν αὐτὸν οἰομένους, καὶ πυνθανομένους εἰ ταῦτ' οὐκ ἂν
ἤθελεν αὐτῷ πεπρᾶχθαι· « Ἥκιστα μὲν οὖν (ἔφη)· βεβουλεῦ
» σθαι δ' ἐκεῖνα ». Καὶ πάλιν ἄλλων ἐπ' ἄλλοις εὐαγγελίων
γραφομένων καὶ φερομένων ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου· « Πότε ἄρα
» (φάναι) παυσόμεθα νικῶντες »;

ΚΔ. Ἐπεὶ δὲ, τοῦ Λεωσθένους ἀποθανόντος, οἱ φοβούμενοι
τὸν Φωκίωνα, μὴ στρατηγὸς ἐκπεμφθεὶς καταλύσῃ τὸν πόλεμον,
ἄνθρωπόν τινα τῶν οὐκ ἐπιφανῶν ἐν ἐκκλησίᾳ παρεσκεύασαν
ἀναστάντα λέγειν, ὅτι φίλος ὢν τοῦ Φωκίωνος καὶ συμπεφοι-
τηκὼς, παραινεῖ φείδεσθαι τοῦ ἀνδρὸς καὶ φυλάσσειν, ὡς ἄλλον
ὅμοιον οὐκ ἔχοντας· ἐκπέμπειν δ' Ἀντίφιλον ἐπὶ τὸ στράτευμα·
καὶ ταῦτα τοῖς Ἀθηναίοις συνεδόκει· παρελθὼν ὁ Φωκίων ἔλε-
γε, μήτε συμπεφοιτηκέναι ποτὲ τῷ ἀνθρώπῳ, μήτ' ἄλλως γε-
γονέναι γνώριμος, ἢ συνήθης· « Ἀλλὰ νῦν (εἶπεν) ἀπὸ τῆς
» σήμερον ἡμέρας καὶ φίλον σὲ ποιοῦμαι, καὶ οἰκεῖον· ἃ γὰρ
» ἦν ἐμοὶ συμφέροντα, συμβεβούλευκας ». Ὡρμημένων δὲ τῶν
Ἀθηναίων ἐπὶ τοὺς Βοιωτοὺς στρατεύειν, πρῶτον μὲν ἀντεῖχε·
καὶ τῶν φίλων λεγόντων, ὡς ἀποθανεῖται προσκρούων τοῖς
Ἀθηναίοις· « Ἀδίκως (εἶπεν), ἂν ποιῶ τὸ συμφέρον· ἂν δὲ
» παραβαίνω, δικαίως ». Ἐπεὶ δ' ὁρῶν οὐκ ἀνιέντας, ἀλλὰ
βοῶντας, ἐκέλευσε τὸν κήρυκα ἀνειπεῖν· Ἀθηναίων τοὺς
ἄχρις ἑξήκοντα ἐτῶν ἀφ' ἥβης, πέντε ἡμερῶν σιτία

λαβόντας, εὐθὺς ἀκολουθεῖν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. Θορύβου δὲ πολλοῦ γενομένου, καὶ τῶν πρεσβυτέρων βοώντων καὶ ἀναπηδώντων· « Οὐδὲν (ἔφη) δεινόν· ἐγὼ γὰρ ὁ στρα» τηγὸς ὀγδοηκοστὸν ἔχων ἔτος ἔσομαι μεθ' ὑμῶν ». Καὶ τότε μὲν οὕτως κατέπαυσεν αὐτοὺς καὶ μετέβαλε.

ΚΕ. Πορθουμένης δὲ τῆς παραλίας ὑπὸ Μικίωνος, συχνοῖς Μακεδόσι καὶ μισθοφόροις ἀποβεβηκότος εἰς Ῥαμνοῦντα, καὶ κατατρέχοντος τὴν χώραν, ἐξήγαγε τοὺς Ἀθηναίους ἐπ' αὐτόν. Ὡς δὲ προστρέχοντες ἀλλαχόθεν ἄλλος διεστρατήγουν, καὶ συνεβούλευον αὐτῷ [τοῦτον] τὸν λόφον καταλαβεῖν, ἐκεῖ περιπέμψαι τοὺς ἱππέας, ἐνταῦθα παρεμβαλεῖν· « Ὦ Ἡράκλεις (εἶπεν), ὡς » πολλοὺς ὁρῶ στρατηγοὺς, ὀλίγους δὲ στρατιώτας »! Ἐπεὶ δὲ, παρατάξαντος αὐτοῦ τοὺς ὁπλίτας, εἷς πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων προῆλθεν, εἶτα δείσας, ἀντιστάντος ἀνδρὸς πολεμίου, πάλιν εἰς τὴν τάξιν ἀνεχώρησεν· « Ὦ μειράκιον (εἶπεν), οὐκ αἰδῇ δύο » τάξεις ἀπολελοιπὼς, ἣν ἐτάχθης ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ, καὶ » πάλιν ἐφ' ἣν σεαυτὸν ἔταξας »; Ἐμβαλὼν δὲ τοῖς πολεμίοις καὶ κατὰ κράτος τρεψάμενος, αὐτόν τε τὸν Μικίωνα καὶ πολλοὺς ἄλλους ἀπέκτεινε. Τὸ δ' Ἑλληνικὸν ἐν Θετταλίᾳ στράτευμα, συμμίξαντος Ἀντιπάτρῳ Λεοννάτου, καὶ τῶν ἐξ Ἀσίας Μακεδόνων, ἐνίκα μαχόμενον· καὶ Λεοννάτος ἔπεσεν, ἡγουμένου τῆς μὲν φάλαγγος Ἀντιφίλου, τῶν δ' ἱππέων τοῦ Θεσσαλοῦ Μένωνος.

Κς. Ὀλίγῳ δ' ὕστερον χρόνῳ, Κρατεροῦ διαβάντος ἐξ Ἀσίας μετὰ πολλῆς δυνάμεως, καὶ γενομένης πάλιν ἐν Κράνωνι παρατάξεως ἡττήθησαν μὲν οἱ Ἕλληνες, οὔτε μεγάλην ἥτταν, οὔτε πολλῶν πεσόντων· ἀπειθεία δὲ πρὸς τοὺς ἄρχοντας, ἐπιεικεῖς καὶ νέους ὄντας, καὶ ἅμα τὰς πόλεις αὐτῶν πειρῶντος Ἀντιπάτρου, διαῤῥυέντες, αἴσχιστα προήκαντο τὴν ἐλευθερίαν. Εὐθὺς οὖν ἐπὶ τὰς Ἀθήνας ἄγοντος τοῦ Ἀντιπάτρου τὴν δύναμιν, οἱ μὲν περὶ Δημοσθένην καὶ Ὑπερίδην ἀπηλλάγησαν ἐκ

τῆς πόλεως· Δημάδης δὲ, μηθὲν μέρος ὧν ὤφειλε χρημάτων ἐπὶ ταῖς καταδίκαις ἐκτίσαι τῇ πόλει δυνάμενος (ἠλώκει γὰρ ἑπτὰ γραφὰς παρανόμων, καὶ γεγονὼς ἄτιμος, ἐξήργετο τοῦ λέγειν), ἄδειαν εὑρόμενος τότε, γράφει ψήφισμα, πέμπειν πρὸς Ἀντίπατρον ὑπὲρ εἰρήνης πρέσβεις αὐτοκράτορας. Φοβουμένου δὲ τοῦ δήμου, καὶ καλοῦντος Φωκίωνα, καὶ μόνῳ πιστεύειν ἐκείνῳ λέγοντος, « Ἀλλ' εἴγ' ἐπιστευόμην (εἶπεν) ἐγὼ συμ» βουλεύων ὑμῖν, οὐκ ἂν νῦν ἐβουλευόμεθα περὶ πραγμάτων » τοιούτων ». Οὕτω δὲ τοῦ ψηφίσματος ἐπικυρωθέντος, ἀπεστάλη πρὸς Ἀντίπατρον ἐν τῇ Καδμείᾳ στρατοπεδεύοντα, καὶ παρασκευαζόμενον εὐθὺς εἰς τὴν Ἀττικὴν βαδίζειν. Καὶ τοῦτο πρῶτον ἦτε, τὸ μένοντα κατὰ χώραν ποιήσασθαι τὰς διαλύσεις. Τοῦ δὲ Κρατεροῦ λέγοντος, ὡς οὐ δίκαια πείθει Φωκίων ἡμᾶς, τὴν τῶν συμμάχων καὶ φίλων καθημένους χώραν κακῶς ποιεῖν, δυναμένους ἐκ τῆς τῶν πολεμίων ὠφελεῖσθαι, λαβόμενος αὐτοῦ τῆς δεξιᾶς ὁ Ἀντίπατρος, « Δοτέον (εἶπε) Φωκίωνι ταύτην τὴν » χάριν ». Περὶ δὲ τῶν ἄλλων ἐκέλευσεν αὐτοῖς ἐπιτρέπειν τοὺς Ἀθηναίους, ὥσπερ ἐν Λαμίᾳ Λεωσθένει ἐκεῖνον.

ΚΖ. Ὡς οὖν ἐπανῆλθεν ὁ Φωκίων εἰς τὸ ἄστυ, καὶ τοῖς Ἀθηναίοις ταῦτὰ ἔδοξεν ὑπ' ἀνάγκης, αὖθις εἰς Θήβας ἐβάδιζε μετὰ τῶν ἄλλων πρέσβεων, Ξενοκράτην τὸν φιλόσοφον τῶν Ἀθηναίων προσελομένων. Τοσοῦτον γὰρ ἦν ἀξίωμα τῆς ἀρετῆς τοῦ Ξενοκράτους καὶ δόξα καὶ λόγος παρὰ πᾶσιν, ὥστ' οἴεσθαι μήτε ὕβριν εἶναι, μήτ' ὠμότητα, μήτε θυμὸν ἐν ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ φυόμενον, ᾧ, Ξενοκράτους μόνον ὀφθέντος, οὐκ ἂν αἰδοῦς τι καὶ τιμῆς ἐγγένοιτο πρὸς αὐτόν. Ἀπέβη δὲ τοὐναντίον, ἀγνωμοσύνῃ τινὶ καὶ μισαγαθίᾳ τοῦ Ἀντιπάτρου. Πρῶτον μὲν γὰρ οὐκ ἠσπάσατο τὸν Ξενοκράτην, τοὺς ἄλλους δεξιωσάμενος· ἐφ' ᾧ φασιν εἰπεῖν ἐκεῖνον, ὡς Ἀντίπατρος καλοὺς ποιεῖ, μόνον αὐτὸν αἰσχυνόμενος ἐφ' οἷς ἀγνωμονεῖν μέλλει.

πρὸς τὴν πόλιν. Ἔπειτα λέγειν ἀρξάμενον οὐχ ὑπομένων, ἀλλ' ἀντικρούων καὶ δυσκολαίνων, ἐποίησεν ἀποσιωπῆσαι. Τῶν δὲ περὶ τὸν Φωκίωνα διαλεχθέντων, ἀπεκρίνατο φιλίαν ἔσεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις καὶ συμμαχίαν, ἐκδοῦσι μὲν τοὺς περὶ Δημοσθένην καὶ Ὑπερίδην, πολιτευομένοις δὲ τὴν πάτριον ἀπὸ τιμήματος πολιτείαν, δεξαμένοις δὲ φρουρὰν εἰς τὴν Μουνυχίαν, ἔτι δὲ χρήματα τοῦ πολέμου καὶ ζημίαν προσεκτίσασιν. Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πρέσβεις ἠγάπησαν ὡς φιλανθρώπους τὰς διαλύσεις, πλὴν τοῦ Ξενοκράτους. Ἔφη γὰρ, ὡς μὲν δούλοις, μετρίως κεχρῆσθαι τὸν Ἀντίπατρον· ὡς δ' ἐλευθέροις, βαρέως. Τοῦ δὲ Φωκίωνος παραιτουμένου τὴν φρουρὰν καὶ δεομένου, λέγεται τὸν Ἀντίπατρον εἰπεῖν· « Ὦ Φωκίων, ἡμεῖς πάντα σοι » χαρίζεσθαι βουλόμεθα, πλὴν τῶν καὶ σὲ ἀπολούντων καὶ » ἡμᾶς ». Οἱ δ' οὐχ οὕτως φασὶν, ἀλλ' ἐρωτῆσαι τὸν Ἀντίπατρον, εἰ, τὴν φρουρὰν ἀνέντος αὐτοῦ τοῖς Ἀθηναίοις, ὁ Φωκίων ἐγγυᾶται τὴν πόλιν ἐμμενεῖν τῇ εἰρήνῃ, καὶ μηθὲν πολυπραγμονήσειν· σιωπῶντος δ' ἐκείνου καὶ διαμέλλοντος, ἀναπηδήσαντα Καλλιμέδοντα τὸν Κάραβον, ἄνδρα θρασὺν καὶ μισόδημον, εἰπεῖν· « Ἐὰν δ' οὗτος, ὦ Ἀντίπατρε, φλυαρῇ, σὺ » πιστεύσεις, καὶ οὐ πράξεις, ἃ ἔγνωκας »;

ΚΗ· Οὕτω μὲν ἐδέξαντο φρουρὰν Μακεδόνων Ἀθηναῖοι, καὶ Μένυλλον ἡγεμόνα, τῶν ἐπιεικῶν τινα, καὶ τοῦ Φωκίωνος ἐπιτηδείων. Ἐφάνη δ' ὑπερήφανον τὸ πρόσταγμα καὶ μᾶλλον ἐξουσίας ὕβρει χρωμένης ἐπίδειξις, ἢ πραγμάτων ἕνεκα γιγνομένη κατάληψις. Οὐ μικρὸν δὲ τῷ πάθει προσέθηκεν ὁ καιρός. Εἰκάδι γὰρ ἡ φρουρὰ Βοηδρομιῶνος εἰσήχθη, μυστηρίων ὄντων, ἧ τὸν Ἴακχον ἐξ ἄστεος Ἐλευσίναδε πέμπουσιν· ὥστε τῆς τελετῆς συγχυθείσης, ἀναλογίζεσθαι τοὺς πολλοὺς καὶ τὰ πρεσβύτερα τῶν θείων καὶ τὰ πρόσφατα. Πάλαι μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἀρίστοις εὐτυχήμασι τὰς μυστικὰς ὄψεις καὶ φωνὰς παραγενέσθαι σὺν

ἐκπλήξει καὶ θάμβει τῶν πολεμίων· νῦν δὲ τοῖς αὐτοῖς ἱεροῖς τὰ δυσχερέστατα πάθη τῆς Ἑλλάδος ἐπισκοπεῖν τοὺς θεοὺς, καὶ καθυβρίζεσθαι τὸν ἀγιώτατον τοῦ χρόνου καὶ ἥδιστον αὐτοῖς, ἐπώνυμον τῶν μεγίστων κακῶν γενόμενον. Πρότερον μὲν οὖν ὀλίγοις ἔτεσι χρησμὸν ἐξήνεγκαν αἱ Δωδωνίδες τῇ πόλει, τὰ ἀκρωτήρια τῆς Ἀρτέμιδος φυλάσσειν, ὅπως ἄλλοι μὴ λάβωσι· τότε δὲ περὶ τὰς ἡμέρας ἐκείνας αἱ ταινίαι μὲν, αἷς περιελίττουσι τὰς μυστικὰς κίστας, βαπτόμεναι θάψινον ἀντὶ φοινικοῦ χρῶμα καὶ νεκρῶδες ἀνήνεγκαν· Ὁ δὲ μεῖζον ἦν, τὰ παραβαπτόμενα τῶν ἰδιωτικῶν πάντα τὸ προσῆκον ἄνθος ἔσχε. Μύσην δὲ λούοντα χοιρίδιον ἐν Κανθάρῳ λιμένι κῆτος συνέλαβε, καὶ τὰ κάτω μέρη τοῦ σώματος ἄχρι τῆς κοιλίας κατέπιε· προδεικνύντος αὐτοῖς τοῦ θεοῦ φανερῶς, ὅτι τῶν κάτω καὶ πρὸς θαλάσσῃ ζερηθέντες, τὴν ἄνω πόλιν διαφυλάξουσιν. Ἡ μὲν οὖν φρουρὰ διὰ Μένυλλον οὐδὲν ἠνίασε τοὺς ἀνθρώπους. Τῶν δ' ἀποψηρισθέντων τοῦ πολιτεύματος διὰ πενίαν ὑπὲρ μυρίους καὶ δισχιλίους γενομένων, οἵ τε μένοντες ἐδόκουν σχέτλια καὶ ἄτιμα πάσχειν, οἵ τε διὰ τοῦτο τὴν πόλιν ἐκλιπόντες, καὶ μετασάντες εἰς Θράκην, Ἀντιπάτρου γῆν καὶ πόλιν αὐτοῖς παρασχόντος, ἐκπεπολιορκημένοις ἐώκεσαν.

ΚΘ. Ὁ δὲ Δημοσθένους ἐν Καλαυρίᾳ καὶ Ὑπερίδου πρὸς Κλεωναῖς θάνατος, περὶ ὧν ἐν ἄλλοις προγέγραπται, μονονοὺκ ἔρωτα καὶ πόθον Ἀθηναίοις Ἀλεξάνδρου καὶ Φιλίππου παρίστη. Καὶ ὅπερ ὕστερον, ἀναιρεθέντος Ἀντιγόνου, καὶ τῶν ἀνελόντων ἐκεῖνον ἀρξαμένων βιάζεσθαι καὶ λυπεῖν τοὺς ἀνθρώπους, ἀνὴρ ἄγροικος ἐν Φρυγίᾳ χωρίον ὀρύττων, πυθομένου τινός· « Τί » ποιεῖς » ; στενάξας· « Ἀντίγονον, εἶπε, ζητῶ· » τοῦτο πολλοῖς ἐπῄει λέγειν, διαμνημονεύουσι τὸν ἐκείνων τῶν βασιλέων θυμὸν, ὡς τὸ μέγα καὶ γενναῖον εὐπαραίτητον εἶχον, οὐχ ὥσπερ Ἀντίπατρος, ὃς ἰδιώτου προσώπῳ, καὶ φαυλότητι χλαμυδίου,

καὶ δικίτης εὐτελείᾳ κατειρωνευόμενος τὴν ἐξουσίαν, ἐπαχθέστερος ἦν τοῖς πάσχουσι κακῶς δεσπότης καὶ τύραννος. Ὅμως δ' οὖν ὁ Φωκίων καὶ φυγῆς ἀπήλλαξε πολλοὺς, δεηθεὶς τοῦ Ἀντιπάτρου· καὶ φεύγουσι διεπράξατο, μὴ, καθάπερ οἱ λοιποὶ τῶν μεθισταμένων, ὑπὲρ τὰ Κεραύνια ὄρη καὶ τὸν Ταίναρον ἐκπεσεῖν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἐν Πελοποννήσῳ κατοικεῖν· ὧν καὶ Ἀγνωνίδης ἦν ὁ συκοφάντης. Ἐπιμελόμενος δὲ τῶν κατὰ τὴν πόλιν πράως καὶ νομίμως, τοὺς μὲν ἀστείους καὶ χαρίεντας ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἀεὶ συνεῖχε· τοὺς δὲ πολυπράγμονας καὶ νεωτερισὰς, αὐτῷ τῷ μὴ ἄρχειν μηδὲ θορυβεῖν ἀπομαραινομένους, ἐδίδαξε φιλοχωρεῖν, καὶ ἀγαπᾶν γεωργοῦντας. Ὁρῶν δὲ τὸν Ξενοκράτην τελοῦντα τὸ μετοίκιον, ἐβούλετο γράψαι πολίτην· ὁ δ' ἀπεῖπε, φήσας, οὐκ ἂν μετασχεῖν ταύτης τῆς πολιτείας, περὶ ἧς ἐπρέσβευεν, ἵνα μὴ γένηται.

Λ. Τοῦ δὲ Μενύλλου δωρεὰν αὐτῷ καὶ χρήματα διδόντος, ἀπεκρίνατο, μήτ' ἐκεῖνον Ἀλεξάνδρου βελτίονα εἶναι, μήτε κρείττονα τὴν αἰτίαν, ἐφ' ᾗ λήψεται νῦν ὁ τότε μὴ δεξάμενος. Ἀλλὰ Φώκῳ γε τῷ παιδὶ λαβεῖν δεομένου τοῦ Μενύλλου· « Φώκῳ μὲν » (εἶπεν), ἐὰν μὲν σωφρονῇ μεταβαλόμενος, ἀρκέσει τὰ τοῦ » πατρός· ὡς δ' ἔχει νῦν, οὐδὲν ἱκανόν ἐστιν ». Ἀντιπάτρῳ δὲ τραχύτερον ἀπεκρίνατο, βουλομένῳ τι γίνεσθαι δι' αὐτοῦ τῶν μὴ πρεπόντων· « Οὐ δύναται (γὰρ εἶπεν) Ἀντίπατρος ἅμα » μοι καὶ φίλῳ καὶ κόλακι χρῆσθαι ». Τὸν δ' Ἀντίπατρον αὐτὸν εἰπεῖν λέγουσιν, ὡς, δυεῖν αὐτῷ φίλων Ἀθήνησιν ὄντων, Φωκίωνος καὶ Δημάδου, τὸν μὲν λαβεῖν οὐ πέπεικε, τὸν δὲ διδοὺς οὐκ ἐμπέπληκε. Καὶ μέντοι Φωκίων μὲν ὡς ἀρετὴν ἐπεδείκνυτο τὴν πενίαν, ἐν ᾗ τοσαυτάκις Ἀθηναίων στρατηγήσας καὶ βασιλεῦσι φίλοις χρησάμενος ἐγκατεγήρασε. Δημάδης δὲ τῷ πλούτῳ καὶ παρανομῶν ἐκαλλωπίζετο· Νόμου γὰρ ὄντος Ἀθήνησι τότε, μὴ χορεύειν ξένον, ἢ χιλίας ἀποτίνειν τὸν χορηγὸν, ἅπαντας εἰσαγαγὼν

ξένους τοὺς χορεύοντας, ἑκατὸν ὄντας, ἅμα καὶ τὴν ζημίαν ἀνὰ χιλίας ὑπὲρ ἑκάστου εἰσήνεγκεν εἰς τὸ θέατρον. Δημέᾳ δὲ, τῷ υἱῷ, νύμφην ἀγόμενος· « Ἐμοῦ μὲν (εἶπεν), ὦ παῖ, τὴν σὴν » μητέρα γαμοῦντος, οὐδ' ὁ γείτων ἤσθετο· τοῖς δὲ σοῖς γάμοις » καὶ βασιλεῖς καὶ δυνάσται συγχορηγοῦσιν ». Ἐνοχλούντων δὲ τῷ Φωκίωνι τῶν Ἀθηναίων, ὅπως ἀπαλλάξῃ τὴν φρουρὰν πείσας τὸν Ἀντίπατρον, εἴτε μὴ προσδοκῶν πείσειν, εἴτε μᾶλλον ὁρῶν σωφρονοῦντα τὸν δῆμον καὶ πολιτευόμενον εὐτάκτως διὰ τὸν φόβον, ἐκείνην μὲν ἀεὶ διωθεῖτο τὴν πρεσβείαν, τὰ δὲ χρήματα μὴ πράττειν, ἀλλὰ μέλλειν καὶ ἀναβάλλεσθαι τὸν Ἀντίπατρον ἔπεισε. Μεταβάντες οὖν Δημάδην παρεκάλουν. Ὁ δὲ προθύμως ὑπέστη, καὶ τὸν υἱὸν ἔχων ἀπῆρεν εἰς Μακεδονίαν, ὑπὸ δαίμονός τινος, ὡς ἔοικεν, εἰς τοῦτο καιροῦ κομισθείς, ἐν ᾧ κατείχετο μὲν Ἀντίπατρος ἤδη νόσῳ, Κάσσανδρος δὲ τῶν πραγμάτων ἐγκρατὴς γεγονὼς, εὗρεν ἐπιστολὴν Δημάδου γεγραμμένην πρὸς Ἀντίγονον εἰς Ἀσίαν, παρακαλοῦντος αὐτὸν ἐπιφανῆναι τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ Μακεδονίαν, ἐκ παλαιοῦ καὶ σαπροῦ κρεμαμένοις στήμονος, τὸν Ἀντίπατρον οὕτω σκώψαντος. Ὡς οὖν εἶδεν αὐτὸν ἀφιγμένον ὁ Κάσσανδρος συνέλαβε, καὶ πρῶτα μὲν τὸν υἱὸν ἐγγὺς προσαγαγὼν προέσφαξεν, ὥστε καταδέξασθαι τοῖς κόλποις τὸ αἷμα τὸν πατέρα, καὶ καταπλησθῆναι τοῦ φόνου· μετὰ ταῦτα δ' εἰς ἀχαριστίαν αὐτὸν καὶ προδοσίαν πολλὰ λοιδορήσας καὶ καθυβρίσας ἀπέκτεινεν.

ΛΑ. Ἐπεὶ δ' Ἀντίπατρος, ἀποδείξας Πολυπέρχοντα στρατηγὸν, Κάσσανδρον δὲ χιλίαρχον, ἐξέλιπεν, εὐθὺς διαναστὰς ὁ Κάσσανδρος καὶ προκαταλαμβάνων τὰ πράγματα, πέμπει κατὰ τάχος Νικάνορα τῷ Μεγύλλῳ διάδοχον τῆς φυλαρχίας, πρὶν ἔκδηλον τὸν Ἀντιπάτρου θάνατον γενέσθαι, κελεύσας τὴν Μουνυχίαν παραλαβεῖν. Γενομένου δὲ τούτου, καὶ μεθ' ἡμέρας ὀλίγας πυθομένων τῶν Ἀθηναίων, ὅτι τέθνηκεν ὁ Ἀντίπατρος, ἐν

αἰτίαις ὁ Φωκίων ἦν, καὶ κακῶς ἤκουεν, ὡς προαισθόμενος, καὶ κατασιωπήσας, χάριτι τοῦ Νικάνορος. Ὁ δὲ τούτων μὲν οὐκ ἐφρόντιζεν· ἐντυγχάνων δὲ τῷ Νικάνορι καὶ διαλεγόμενος, εἴς τε τἆλλα τοῖς Ἀθηναίοις πρᾷον αὐτὸν καὶ κεχαρισμένον παρεῖχε, καὶ φιλοτιμίας τινὰς ἔπεισε καὶ δαπάνας ὑποστῆναι γενόμενον ἀγωνοθέτην

ΛΒ. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ Πολυπέρχων τὴν τοῦ βασιλέως ἐπιμέλειαν ἔχων ὑφ' αὑτῷ, καὶ καταπολιτευόμενος τὸν Κάσσανδρον, ἔπεμψεν ἐπιστολὴν τοῖς ἐν ἄστει γεγραμμένην, ὡς τοῦ βασιλέως ἀποδιδόντος αὐτοῖς τὴν δημοκρατίαν, καὶ πολιτεύεσθαι κατὰ τὰ πάτρια πάντας Ἀθηναίους κελεύοντος. Ἦν δὲ τοῦτο κατὰ τοῦ Φωκίωνος ἐπιβουλή. Συσκευαζόμενος γὰρ εἰς ἑαυτὸν, ὡς μικρὸν ὕστερον ἔδειξε τοῖς ἔργοις, ὁ Πολυπέρχων τὴν πόλιν, οὐδὲν ἤλπιζε περαίνειν, μὴ τοῦ Φωκίωνος ἐκπεσόντος· ἐκπεσεῖσθαι δ' ἐκεῖνον, ἅμα τῶν ἀπεψηφισμένων ἐπιχυθέντων τῇ πολιτείᾳ, καὶ πάλιν τὸ βῆμα δημαγωγῶν κατασχόντων καὶ συκοφαντῶν. Ὑποκινουμένων δὲ πρὸς ταῦτα τῶν Ἀθηναίων, βουλόμενος ἐντυχεῖν αὐτοῖς ὁ Νικάνωρ ἐν Πειραιεῖ, βουλῆς γενομένης, παρῆλθε, τῷ Φωκίωνι ἐμπιστεύσας τὸ σῶμα. Δερκύλλου δὲ, τοῦ ἐπὶ τῆς χώρας στρατηγοῦ, συλλαβεῖν αὐτὸν ἐπιχειρίσαντος, ἐκεῖνος μὲν προαισθόμενος ἐξεπήδησε, καὶ φανερὸς ἦν εὐθὺς ἀμυνούμενος τὴν πόλιν. Ὁ δὲ Φωκίων, ἐπὶ τὸ προέσθαι τὸν ἄνδρα καὶ μὴ κατασχεῖν ἐγκαλούμενος, ἔφη, πιστεύειν μὲν τῷ Νικάνορι, καὶ μηδὲν ἀπ' αὐτοῦ προσδοκᾶν δεινόν· εἰ δὲ μὴ, μᾶλλον ἐθέλειν ἀδικούμενος, ἢ ἀδικῶν, φανερὸς γενέσθαι. Τοῦτο δ' ὑπὲρ αὐτοῦ μὲν ἂν τινι σκοποῦντι δοκοίη καλοκαγαθικῶς λελέχθαι καὶ γενναίως· ὁ δ' εἰς πατρίδος ἀποκινδυνεύων σωτηρίαν, καὶ ταῦτα στρατηγὸς καὶ ἄρχων, οὐκ οἶδα μὴ μεῖζόν τι παραβαίνει καὶ πρεσβύτερον τὸ πρὸς τοὺς πολίτας δίκαιον. Οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνό ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι φοβούμενος μὲν εἰς πόλεμον ἐμβαλεῖν

τὴν πολιν ὁ Φωκίων, ἀπέσχετο τοῦ Νικάνορος, ἄλλως δὲ προὐβάλλετο τὴν πίστιν καὶ τὸ δίκαιον, ὅπως αἰδούμενος ἐκεῖνος, ἡσυχίαν ἄγῃ, καὶ μηδὲν ἀδικῇ τοὺς Ἀθηναίους· ἀλλ' ὄντως ἔοικεν ἰσχυρά τις αὐτῷ περὶ τοῦ Νικάνορος ἐγγενέσθαι πίστις, ὅν γε πολλῶν προσδιαβαλλόντων καὶ κατηγορούντων ἐπιτίθεσθαι τῷ Πειραιεῖ, καὶ διαβιβάζειν εἰς Σαλαμῖνα ξένους, καὶ διαφθείρειν τινὰς τῶν ἐν Πειραιεῖ κατοικούντων, οὐ προσήκατο τὸν λόγον, οὐδ' ἐπίσευσεν· ἀλλὰ καὶ Φιλομήδου τοῦ Λαμπρέως ψήφισμα γράψαντος, Ἀθηναίους ἅπαντας ἐν τοῖς ὅπλοις εἶναι, καὶ τῷ στρατηγῷ Φωκίωνι προσέχειν, ἠμέλησεν, ἄχρις οὗ προσάγων ὁ Νικάνωρ ἐκ τῆς Μουνυχίας τὰ ὅπλα τὸν Πειραιᾶ περιετάφρευσε.

ΛΓ. Πραττομένων δὲ τούτων, ὁ μὲν Φωκίων ἐθορυβεῖτο, καὶ κατεφρονεῖτο, τοὺς Ἀθηναίους ἐξάγειν βουλόμενος· Ἀλέξανδρος δ', ὁ Πολυπέρχοντος υἱός, ἦκε μετὰ δυνάμεως, λόγῳ μὲν ἐπὶ τὸν Νικάνορα τοῖς ἐν ἄστει βοηθήσων, ἔργῳ δὲ τὴν πόλιν, εἰ δύναιτο, καταληψόμενος, αὐτὴν ἑαυτῇ περιπετῆ γενομένην. Οἵ τε γὰρ φυγάδες, αὐτῷ συνεισβαλόντες, εὐθὺς ἦσαν ἐν ἄστει· καὶ τῶν ξένων ἅμα καὶ τῶν ἀτίμων πρὸς αὐτοὺς εἰσδραμόντων, ἐκκλησία παμμιγὴς ἠθροίσθη καὶ ἄτακτος, ἐν ᾗ τὸν Φωκίωνα τῆς ἀρχῆς ἀπολύσαντες, ἑτέρους εἵλοντο στρατηγούς. Εἰ δὲ μὴ συνιὼν εἰς λόγους ὁ Ἀλέξανδρος τῷ Νικάνορι μόνος, παρὰ τὸ τεῖχος ὤρθη, καὶ τοῦτο ποιοῦντες πολλάκις, ὑποψίαν τοῖς Ἀθηναίοις παρέσχον, οὐκ ἂν ἡ πόλις διέφυγε τὸν κίνδυνον. Ἐπεὶ δ' Ἀγνωνίδης, ὁ ῥήτωρ, εὐθὺς ἐπεφύετο τοῖς περὶ τὸν Φωκίωνα, καὶ κατηγόρει προδοσίας, οἱ μὲν περὶ Καλλιμέδοντα καὶ Χαρικλέα φοβηθέντες ἀπῆλθον ἐκ τῆς πόλεως· ὁ δὲ Φωκίων, καὶ μετ' αὐτοῦ τῶν φίλων οἱ παραμείναντες ᾤχοντο πρὸς Πολυπέρχοντα· καὶ συνεξῆλθον αὐτοῖς, χάριτι τοῦ Φωκίωνος, ὁ Πλαταιεὺς Σόλων, καὶ Δείναρχος ὁ Κορίνθιος, ἐπιτήδειοι τοῦ Πολυπέρχοντος εἶναι δοκοῦντες καὶ συνήθεις. Ἀῤῥωσίᾳ δὲ χρη-

σαμένου τοῦ Δεινάρχου, συχνὰς ἡμέρας ἐν Ἐλατείᾳ διέτριψαν. Ἐν αἷς, Ἀγνωνίδου πείσαντος, Ἀρχεστράτου δὲ τὸ ψήφισμα γράψαντος, ἔπεμπε πρεσβείαν ὁ δῆμος κατηγορήσουσαν τοῦ Φωκίωνος. Ἅμα δὲ καὶ συνέμιξαν ἀμφότεροι τῷ Πολυπέρχοντι, μετὰ τοῦ βασιλέως πορευομένῳ, περὶ κώμην τινὰ τῆς Φωκίδος, Φαρύγας, κειμένην περὶ τὸ Ἀκρούριον ὄρος, ὃ νῦν Γαλάτην καλοῦσιν. Ἐνταῦθα δὴ θεὶς ὁ Πολυπέρχων τὸν χρυσοῦν οὐρανίσκον, καὶ καθίσας ὑπ' αὐτῷ τὸν βασιλέα καὶ τοὺς φίλους, τὸν μὲν Δείναρχον εὐθὺς ἐκ προόδου λαβεῖν ἐκέλευσε, καὶ σφετερισάμενος ἀποκτεῖναι, τοῖς δ' Ἀθηναίοις ἀπέδωκε λόγον. Ὡς δὲ θόρυβον καὶ κραυγὴν ἐποίουν, ἀντικατηγοροῦντες ἀλλήλων ἐν τῷ συνεδρίῳ, καὶ προσελθὼν ὁ Ἀγνωνίδης εἶπεν· « Ἅπαντας ἡμᾶς « εἰς μίαν ἐμβαλόντες γαλεάγραν, Ἀθηναίοις ἀναπέμψατε λόγον « ὑφέξοντας »· ὁ μὲν βασιλεὺς ἐγέλασεν, οἱ δὲ περιεστῶτες τῷ συνεδρίῳ Μακεδόνες καὶ ξένοι, σχολὴν ἄγοντες, ἐπεθύμουν ἀκούειν, καὶ τοὺς πρέσβεις παρεκάλουν ἀπὸ νεύματος, ἐνταῦθα ποιεῖσθαι τὴν κατηγορίαν. Ἦν δ' οὐδὲν ἴσον, ἀλλὰ τῷ Φωκίωνι πολλάκις ἀντέκρουσεν ὁ Πολυπέρχων λέγοντι, μέχρις οὗ τῇ βακτηρίᾳ πατάξας τὴν γῆν, ἀπέστησε καὶ κατεσιώπησεν. Ἡγήμονος δὴ φήσαντος, ὅτι μάρτυς αὐτῷ τῆς πρὸς τὸν δῆμον εὐνοίας Πολυπέρχων ἐστί· καὶ τοῦ Πολυπέρχοντος ἀποκριναμένου πρὸς ὀργήν, « Παῦσαί μου πρὸς τὸν βασιλέα καταψευδόμενος »· ἀναπηδήσας ὁ βασιλεὺς ὥρμησε λόγχῃ τὸν Ἡγήμονα πατάξαι. Ταχὺ δὲ τοῦ Πολυπέρχοντος περιλαβόντος αὐτὸν, οὕτω διελύθη τὸ συνέδριον.

ΛΔ. Τὸν δὲ Φωκίωνα καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ φυλακῆς περιεχούσης, ὅσοι τῶν ἑταίρων ἔτυχον οὐκ ἐγγὺς ἑστῶτες, ὡς τοῦτ' εἶδον, ἐγκαλυψάμενοι, καὶ διαφυγόντες ἐσώθησαν. Ἐκείνους δὲ Κλεῖτος εἰς Ἀθήνας ἀνῆγε, λόγῳ μὲν κριθησομένους, ἔργῳ δ' ἀποθανεῖν κατακεκριμένους. Καὶ προσῆν τὸ σχῆμα τῇ κομιδῇ

λυπηρὸν, ἐφ' ἁμάξαις κομιζομένων αὐτῶν διὰ τοῦ Κεραμεικοῦ πρὸς τὸ θέατρον. Ἐκεῖ γὰρ αὐτοὺς προσαγαγὼν ὁ Κλεῖτος συνεῖχεν· ἄχρις οὗ τὴν ἐκκλησίαν ἐπλήρωσαν οἱ ἄρχοντες, οὐ δοῦλον, οὐ ξένον, οὐκ ἄτιμον ἀποκρίναντες, ἀλλὰ πᾶσι καὶ πάσαις ἀναπεπταμένον τὸ βῆμα καὶ τὸ θέατρον παρασχόντες. Ἐπεὶ δ' ἥ τ' ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως ἀνεγνώσθη, λέγοντος αὐτῷ μὲν ἐγνῶσθαι προδότας γεγονέναι τοὺς ἄνδρας, ἐκείνοις δὲ διδόναι τὴν κρίσιν ἐλευθέροις ἤδη καὶ αὐτονόμοις οὖσι, καὶ τοὺς ἄνδρας ὁ Κλεῖτος εἰσήγαγεν· οἱ μὲν βέλτιστοι τῶν πολιτῶν, ὀφθέντος τοῦ Φωκίωνος, ἐνεκαλύψαντο, καὶ κάτω κύψαντες ἐδάκρυον· εἷς δ' ἀναστὰς ἐτόλμησεν εἰπεῖν, ὅτι, τηλικαύτην κρίσιν ἐγκεχειρικότος τῷ δήμῳ τοῦ βασιλέως, καλῶς ἔχει τοὺς δούλους καὶ τοὺς ξένους ἀπελθεῖν ἐκ τῆς ἐκκλησίας. Οὐκ ἀνασχομένων δὲ τῶν πολλῶν, ἀλλ' ἀνακραγόντων βάλλειν τοὺς ὀλιγαρχικοὺς καὶ μισοδήμους, ἄλλος μὲν οὐδεὶς ὑπὲρ τοῦ Φωκίωνος ἐπεχείρησεν εἰπεῖν, αὐτὸς δὲ χαλεπῶς καὶ μόλις ἐξακουσθείς· « Πότερον (εἶπεν), ἀδίκως, ἢ δικαίως, » ἀποκτεῖναι βούλεσθε ἡμᾶς »; Ἀποκριναμένων δέ τινων, ὅτι δικαίως· « Καὶ τοῦτο (ἔφη) πῶς γνώσεσθε, μὴ ἀκούσαν- » τες »; Ἐπεὶ δ' οὐδὲν μᾶλλον ἤκουον, ἐγγυτέρω προσελθών· « Ἐγὼ μὲν (εἶπεν) ἀδικεῖν ὁμολογῶ, καὶ θανάτου τιμῶμαι » τὰ πεπολιτευμένα ἐμαυτῷ· τούτους δ', ἄνδρες Ἀθηναῖοι, » διὰ τί ἀποκτενεῖτε, μηδὲν ἀδικοῦντας »; Ἀποκριναμένων δὲ πολλῶν, « Ὅτι σοὶ φίλοι εἰσίν », ὁ μὲν Φωκίων ἀποσὰς ἡσυχίαν ἦγεν· ὁ δ' Ἀγνωνίδης ψήφισμα γεγραμμένον ἔχων ἀνέγνω, καθ' ὃ τὸν δῆμον ἔδει χειροτονεῖν περὶ τῶν ἀνδρῶν, εἰ δοκοῦσιν ἀδικεῖν· τοὺς δ' ἄνδρας, ἂν καταχειροτονηθῶσιν, ἀποθνήσκειν.

ΛΕ. Ἀναγνωσθέντος δὲ τοῦ ψηφίσματος, ἠξίουν τινὲς προσγράφειν, ὅπως καὶ γρεβλωθεὶς Φωκίων ἀποθάνοι, καὶ τὸν τρο-

χὸν εἰσφέρειν, καὶ τοὺς ὑπηρέτας καλεῖν προσέταττον. Ὁ δ' Ἀγνωνίδης καὶ τὸν Κλεῖτον ὁρῶν δυσχεραίνοντα, καὶ τὸ πρᾶγμα βαρβαρικὸν εἶναι καὶ μιαρὸν ἡγούμενος· « Ὅταν (ἔφη) Καλ- » λιμέδοντα τὸν μαγιγίαν λάβωμεν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, *λα- » βόντες* σρεβλώσομεν· περὶ δὲ Φωκίωνος οὐδὲν ἐγὼ γράφω » τοιοῦτον ». Ἐνταῦθα τῶν ἐπιεικῶν τις ὑπεφώνησεν· « Ὀρθῶς » γε σὺ ποιῶν· ἂν γὰρ Φωκίωνα βασανίσωμεν, σὲ τί ποιήσο- » μεν »; Ἐπικυρωθέντος δὲ τοῦ ψηφίσματος, καὶ τῆς χειροτονίας ἀποδοθείσης, οὐδεὶς καθήμενος, ἀλλὰ πάντες ἐξαναστάντες, οἱ δὲ πλεῖστοι καὶ σεφανωσάμενοι, κατεχειροτόνησαν αὐτῶν θάνατον· ἦσαν δὲ σὺν τῷ Φωκιώνι Νικοκλῆς, Θούδιππος, Ἡγήμων, Πυθοκλῆς. Δημητρίου δὲ τοῦ Φαληρέως, καὶ Καλλιμέδοντος, καὶ Χαρικλέους, καί τινων ἄλλων, ἀπόντων κατεψηφίσθη θάνατος.

Δς. Ὡς οὖν διαλύσαντες τὴν ἐκκλησίαν ἦγον εἰς τὸ δεσμωτήριον τοὺς ἄνδρας, οἱ μὲν ἄλλοι, περιπλεκομένων τῶν φίλων αὐτοῖς καὶ οἰκείων, ὀδυρόμενοι καὶ καταθρηνοῦντες ἐβάδιζον· τὸ δὲ Φωκίωνος πρόσωπον, οἷον ὅτε σρατηγῶν ἀπ' ἐκκλησίας προὐπέμπετο, βλέποντες, ἐθαύμαζον τὴν ἀπάθειαν καὶ μεγαλοψυχίαν τοῦ ἀνδρός. Οἱ δ' ἐχθροὶ κακῶς ἔλεγον παρατρέχοντες· εἷς δὲ καὶ προσέπτυσεν ἐξεναντίας προσελθών. Ὅτε καὶ τὸν Φωκίωνα λέγεται βλέψαντα πρὸς τοὺς ἄρχοντας εἰπεῖν· « Οὐ » παύσει τις ἀσχημονοῦντα τοῦτον »; Ἐπεὶ δὲ Θούδιππος ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ γενόμενος, καὶ τὸ κώνειον ὁρῶν τριβόμενον, ἠγανάκτει, καὶ κατέκλαιε τὴν συμφοράν, ὡς οὐ προσηκόντως τῷ Φωκίωνι συναπολλύμενος· « Εἶτ' οὐκ ἀγαπᾷς (εἶπεν), ὅτι μετὰ » Φωκίωνος ἀποθνήσκεις »; Ἐρομένου δέ τινος τῶν φίλων, εἴ τι πρὸς Φῶκον λέγει, τὸν υἱόν· « Πάνυ μὲν οὖν (ἔφη), λέγω μὴ » μνησικακεῖν Ἀθηναίοις ». Τοῦ δὲ Νικοκλέους, ὃς ἦν αὐτῷ πιστότατος τῶν φίλων, παρακαλοῦντος, ὅπως αὐτὸν ἐάσῃ τὸ

φάρμακον πιεῖν πρότερον· « Βαρὺ μέν (εἶπεν), ὦ Νικόκλεις, » ἐμοὶ τὸ αἴτημα καὶ λυπηρόν· ἐπεὶ δ' οὐδ' ἐν ἄλλῳ οὐδέποτέ σοι » παρὰ τὸν βίον οὐδενὶ ἠχαρίσησα, καὶ τοῦτο συγχωρῶ ». Πεπωκότων δ' ἤδη πάντων, τὸ φάρμακον ἐπέλιπε, καὶ ὁ δημόσιος οὐκ ἔφη τρίψειν ἕτερον, εἰ μὴ λάβοι δώδεκα δραχμὰς, ὅσου τὴν ὁλκὴν ὠνεῖται. Χρόνου δὲ διαγενομένου καὶ διατριβῆς, ὁ Φωκίων καλέσας τινὰ τῶν φίλων καὶ εἰπὼν, « Ἢ μηδὲ ἀπο- » θανεῖν Ἀθήνῃσι δωρεάν ἐστιν »! ἐκέλευσε τῷ ἀνθρώπῳ δοῦναι τὸ κερμάτιον.

ΛΖ. Ἦν δ' ἡμέρα μηνὸς Μουνυχιῶνος ἐνάτη ἐπὶ δέκα, καὶ τῷ Διὶ τὴν πομπὴν πέμποντες οἱ ἱππεῖς παρεξήεσαν. Ὧν οἱ μὲν ἀφείλοντο τοὺς στεφάνους, οἱ δὲ πρὸς τὰς θύρας δεδακρυμένοι τῆς εἱρκτῆς ἀπέβλεψαν. Ἐφάνη δὲ τοῖς μὴ παντάπασιν ὠμοῖς καὶ διεφθαρμένοις ὑπ' ὀργῆς καὶ φθόνου τὴν ψυχὴν, ἀνοσιώτατον γεγονέναι, τὸ μηδ' ἐπισχεῖν τὴν ἡμέραν ἐκείνην, μηδὲ καθαρεῦσαι δημοσίου φόνου τὴν πόλιν ἑορτάζουσαν. Οὐ μὴν ἀλλ' ὥσπερ ἐνδεέστερον ἠγωνισμένοις τοῖς ἐχθροῖς ἔδοξε καὶ τὸ σῶμα τοῦ Φωκίωνος ἐξορίσαι, καὶ μηδὲ πῦρ ἐναῦσαι μηδένα πρὸς τὴν ταφὴν Ἀθηναίων. Διὸ φίλος μὲν οὐδεὶς ἐτόλμησεν ἅψασθαι τοῦ σώματος· Κωνωπίων δέ τις, ὑπουργεῖν εἰθισμένος τὰ τοιαῦτα μισθοῦ, κομισθέντα τὸν νεκρὸν ὑπὲρ τὴν Ἐλευσῖνα, πῦρ λαβὼν ἐκ τῆς Μεγαρικῆς ἔκαυσε. Καὶ Μεγαρικὴ γυνὴ παροῦσα μετὰ τῶν θεραπαινίδων, ἔχωσε μὲν αὐτόθι χῶμα κενὸν καὶ κατέσπεισεν· ἐνθεμένη δὲ τῷ κόλπῳ τὰ ὀστᾶ, καὶ κομίσασα νύκτωρ εἰς τὴν οἰκίαν, κατώρυξε παρὰ τὴν ἑστίαν, εἰποῦσα· « Σοὶ, ὦ φίλη ἑστία, παρακατατίθεμαι ταῦτα » ἀνδρὸς ἀγαθοῦ λείψανα· σὺ δ' αὐτὰ τοῖς πατρῴοις ἀπόδος » ἡρίοις, ὅταν Ἀθηναῖοι σωφρονήσωσι ».

ΛΗ. Καὶ μέντοι χρόνου βραχέος διαγενομένου, καὶ τῶν πραγμάτων διδασκόντων, οἷον ἐπιστάτην καὶ φύλακα σωφροσύνης

καὶ δικαιοσύνης ὁ δῆμος ἀπώλεσεν, ἀνδριάντα μὲν αὐτοῦ χαλκοῦν ἀνέστησαν, ἔθαψαν δὲ δημοσίοις τέλεσι τὰ ὀστᾶ. Τῶν δὲ κατηγόρων Ἀγνωνίδην μὲν αὐτοὶ, θάνατον καταχειροτονήσαντες, ἀπέκτειναν· Ἐπίκουρον δὲ καὶ Δημόφιλον, ἀποδράντας ἐκ τῆς πόλεως, ἀνευρὼν ὁ τοῦ Φωκίωνος υἱὸς ἐτιμωρήσατο. Τοῦτον οὔτε τἆλλα σπουδαῖον ἄνδρα γενέσθαι φασὶ, καὶ παιδίσκης ἐρῶντα παρὰ πορνοβοσκῷ τρεφομένης, κατὰ τύχην Θεοδώρῳ τῷ ἀθέῳ παραγενέσθαι, λόγον ἐν Λυκείῳ διαλεγομένῳ τοιοῦτον· « Εἰ τὸ φίλον λύσασθαι μὴ αἰσχρόν ἐστιν, οὐδὲ τὸ φίλην » ὁμοίως· εἰ δὲ μὴ τὸ ἑταῖρον, οὐδὲ τὸ ἑταίραν »· θέμενον οὖν ἑαυτῷ πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τὸν λόγον, ὡς εὖ ἔχοντα, λύσασθαι τὴν ἑταίραν. Ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ Φωκίωνα πραχθέντα τῶν περὶ Σωκράτην πάλιν ἀνέμνησε τοὺς Ἕλληνας, ὡς ὁμοιοτάτης ἐκείνῃ τῆς ἁμαρτίας ταύτης καὶ δυσχίας τῇ πόλει γενομένης.

ΠΛ. ΚΑΤΩΝ Ο ΝΕΩΤΕΡΟΣ.

Κάτωνι δὲ τὸ μὲν γένος ἀρχὴν ἐπιφανείας ἔλαβε καὶ δόξης ἀπὸ τοῦ προπάππου Κάτωνος, ἀνδρὸς ἐν δόξῃ καὶ δυνάμει μάλιστα Ῥωμαίων γενομένου δι' ἀρετήν, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου γέγραπται· κατελείφθη δὲ γονέων ὀρφανός μετ' ἀδελφοῦ Καιπίωνος καὶ Πορκίας ἀδελφῆς. Ἦν δὲ καὶ Σερβιλία Κάτωνος ὁμομήτριος ἀδελφή. Καὶ πάντες οὗτοι παρὰ Λιβίῳ Δρούσῳ τροφὴν καὶ δίαιταν εἶχον, θείῳ μὲν ὄντι πρὸς μητρὸς, ἄγοντι δὲ τὴν πολιτείαν τότε. Καὶ γὰρ εἰπεῖν δεινότατος ἦν, καὶ τἆλλα σώφρων ἀνὴρ ἐν τοῖς μάλιστα, καὶ φρονήματος οὐδενὶ Ῥωμαίων ὑφιέμενος. Λέγεται δὲ Κάτων εὐθὺς ἐκ παιδίου τῇ τε φωνῇ, καὶ τῷ προσώπῳ, καὶ ταῖς περὶ τὰς παιδιὰς διατριβαῖς ἦθος ὑποφαίνειν ἄτρεπτον καὶ ἀπαθὲς καὶ βέβαιον ἐν πᾶσιν. Ἰσχύν τε γὰρ εἶχον αὐτοῦ παρ' ἡλικίαν τελεσιουργὸν αἱ ὁρμαί· καὶ τοῖς κολακεύουσι τραχὺς ὢν καὶ προσάντης, ἔτι μᾶλλον ἐκράτει τῶν ἐκφοβούντων. Ἦν δὲ καὶ πρὸς γέλωτα κομιδῇ δυσκίνητος, ἄχρι μειδιάματος σπανίως τῷ προσώπῳ διαχεόμενος, καὶ πρὸς ὀργὴν οὐ ταχὺς, οὐδ' ὀλισθηρός· ὀργισθεὶς δὲ, δυσπαραίτητος. Ὡς οὖν εἰς τὸ μανθάνειν ἦκε, νωθρὸς ἦν ἀναλαβεῖν καὶ βραδύς· ἀναλαβὼν δὲ, κάτοχος καὶ μνημονικός. Ὃ δὴ καὶ πέφυκεν ἄλλως, τοὺς μὲν εὐφυεῖς ἀναλῃπτικοὺς μᾶλλον εἶναι, μνημονικοὺς δὲ, τοὺς μετὰ πόνου καὶ πραγματείας παραδεχομένους. Γίνεται γὰρ οἷον ἔγκαυμα τῆς ψυχῆς τῶν μαθημάτων ἕκαστον. Ἔοικε δὲ καὶ τὸ δύσπειστον τῷ Κάτωνι ποιεῖν ἐργωδεστέραν τὴν μάθησιν. Πάσχειν γάρ τι τὸ μανθάνειν ἀτεχνῶς ἐστι, καὶ τὸ πείθεσθαι ταχὺ τοῖς ἧττον ἀντέχειν δυναμένοις συμβέβηκε. Διὸ πείθονται μᾶλλον νέοι γερόντων, καὶ νοσοῦντες ὑγιαινόν-

των· καὶ ὅλως, ἐν οἷς τὸ ἀποροῦν ἀσθενέστατόν ἐστι, ῥᾷστον τὸ προστιθέμενον. Τῷ μέν τοι παιδαγωγῷ τὸν Κάτωνα πείθεσθαι μὲν λέγουσι, καὶ ποιεῖν ἅπαν τὸ προσταττόμενον, ἑκάστου δὲ τὴν αἰτίαν ἀπαιτεῖν, καὶ τὸ διὰ τί πυνθάνεσθαι. Καὶ γὰρ ἦν χαρίεις ὁ παιδαγωγὸς αὐτοῦ, καὶ λόγον ἔχων τοῦ κοινοῦ προχειρότερον, ὄνομα Σαρπηδών.

Β. Ἔτι δὲ παιδὸς τοῦ Κάτωνος ὄντος, ἔπραττον οἱ σύμμαχοι τῶν Ῥωμαίων, ὅπως μεθέξουσι τῆς ἐν Ῥώμῃ πολιτείας· καὶ Ποπέδιος Σίλων, ἀνὴρ πολεμικὸς, καὶ μέγιστον ἔχων ἀξίωμα, τοῦ δὲ Δρούσου φίλος, κατέλυσε παρ' αὐτῷ πλείονας ἡμέρας· ἐν αἷς γεγονὼς τοῖς παιδίοις συνήθης· « Ἄγε (εἶπεν), » ὅπως ὑπὲρ ἡμῶν δεήσεσθε τοῦ θείου συναγωνίσασθαι περὶ » τῆς πολιτείας ». Ὁ μὲν οὖν Καιπίων διαμειδιάσας ἐπένευσε· τοῦ δὲ Κάτωνος οὐδὲν ἀποκριναμένου, καὶ βλέποντος εἰς τοὺς ξένους ἀτενὲς καὶ βλοσυρὸν, ὁ Ποπέδιος· « Σὺ δ' (εἶπεν) » ἡμῖν, ὦ νεανία, τί λέγεις; οὐχ οἷος εἶ τοῖς ξένοις συλλαμ- » βάνεσθαι πρὸς τὸν θεῖον, ὥσπερ ὁ ἀδελφός »; Μὴ φθεγγομένου δὲ τοῦ Κάτωνος, ἀλλὰ τῇ σιωπῇ καὶ τῷ προσώπῳ δοκοῦντος ἀπολέγεσθαι τὴν δέησιν, ἀράμενος αὐτὸν ὁ Ποπέδιος ὑπὲρ θυρίδος, ὡς ἀφήσων, ὁμολογεῖν ἐκέλευεν, ἢ ῥίψειν ἔφασκεν, ἅμα τῇ τε φωνῇ τραχυτέρᾳ χρώμενος, καὶ ταῖς χερσὶν ἀπηρτημένον τὸ σῶμα πολλάκις ὑπὲρ τῆς θυρίδος κραδαίνων. Ἐπεὶ δὲ πολὺν χρόνον οὕτω διεκαρτέρησεν ὁ Κάτων ἀνέκπληκτος καὶ ἀδεὴς, καταθέμενος αὐτὸν ὁ Ποπέδιος, ἡσυχῇ πρὸς τοὺς φίλους εἶπεν· « Οἷον εὐτύχημα τῆς Ἰταλίας » ὁ παῖς οὗτός ἐστιν. Εἰ δ' ἀνὴρ ἦν, μίαν οὐκ ἂν οἶμαι ψῆφον » ἡμῖν ἐν τῷ δήμῳ γενέσθαι ». Πάλιν δὲ συγγενοῦς τινος ἐν γενεθλίοις καλέσαντος ἐπὶ δεῖπνον ἄλλους τε παῖδας καὶ τοὺς περὶ Κάτωνα, σχολὴν ἄγοντες ἔν τινι μέρει τῆς οἰκίας ἔπαιζον αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς ἀναμεμιγμένοι νεώτεροι καὶ πρεσβύ-

τεροι. Τὸ δὲ παιζόμενον ἦν δίκαι καὶ κατηγορίαι, καὶ ἀγωγαὶ τῶν ἁλισκομένων. Εἷς οὖν τῶν ἑαλωκότων παίδων, εὐπρεπὴς τὴν ὄψιν, ὑπὸ πρεσβυτέρου παιδὸς ἀχθεὶς εἴς τι δωμάτιον καὶ εἰρχθείς, ἐπεκαλεῖτο τὸν Κάτωνα. Ταχὺ δὴ τὸ γινόμενον συνεὶς, ἦκεν ἐπὶ τὰς θύρας ὁ Κάτων, καὶ διωσάμενος τοὺς προεστῶτας καὶ διακωλύοντας, ἐξήγαγε τὸν παῖδα· καὶ μετ' ὀργῆς ἔχων ἀπῆλθεν οἴκαδε, καὶ παῖδες ἕτεροι συνηκολούθησαν.

Γ. Οὕτω δ' ἦν περιβόητος, ὥς', ἐπεὶ Σύλλας τὴν παιδικὴν καὶ ἱερὰν ἱπποδρομίαν, ἣν καλοῦσι Τροίαν, ἐπὶ θέαν διδάσκων, καὶ συναγαγὼν τοὺς εὐγενεῖς παῖδας, ἀπέδειξεν ἡγεμόνας δύο, ὧν τὸν μὲν ἕτερον οἱ παῖδες ἐδέξαντο διὰ τὴν μητέρα (Μετέλλης γὰρ ἦν υἱὸς, τῆς Σύλλα γυναικὸς), τὸν δ' ἕτερον, ἀδελφιδοῦν ὄντα Πομπηΐου, Σέξτον, οὐκ εἴων, οὐδ' ἐβούλοντο μελετᾶν, οὐδ' ἕπεσθαι· πυνθανομένου δὲ τοῦ Σύλλα, τίνα βούλοιντο, πάντες ἐβόησαν, Κάτωνα· καὶ ὁ Σέξτος αὐτὸς εἶξας παρῆκεν ὡς κρείττονι τὴν φιλοτιμίαν. Ἔτυχε δὲ καὶ φίλος ὢν ὁ Σύλλας πατρικὸς αὐτοῖς· καί ποτε προσηγάγετο καὶ προσωμίλησεν, ὀλίγοις πάνυ νέμων τοιαύτην φιλοφροσύνην, διὰ βάρος καὶ ὄγκον, ἧς εἶχεν, ἀρχῆς καὶ δυνάμεως. Μέγα δὴ ποιούμενος ὁ Σαρπηδὼν τοῦτο πρὸς τιμὴν ἅμα καὶ ἀσφάλειαν, ἦγεν ἀσπασόμενον τὸν Κάτωνα συνεχῶς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Σύλλα, μηδὲν τότε προσειδεῖν ἀσεβῶν χώρου διαφέρουσαν, ὑπὸ πλήθους τῶν ἀγομένων καὶ σρεβλουμένων. Ἦν μὲν οὖν ἔτος ἐκεῖνο τῷ Κάτωνι τεσσαρεσκαιδέκατον. Ἰδὼν δὲ κεφαλὰς ἐπιφανῶν ἀνδρῶν λεγομένων ἐκκομιζομένας, καὶ κρύφα τοὺς παρόντας ἐπισένοντας, ἠρώτησε τὸν παιδαγωγὸν, ὅ τι δὴ τοῦτον τὸν ἄνθρωπον οὐδεὶς ἀποκτίννυσιν. Εἰπόντος δ' ἐκείνου· « Φο-» βοῦνται γὰρ αὐτὸν, ὦ παῖ, μᾶλλον, ἢ μισοῦσι. — Τί οὖν » (εἶπεν) οὐκ ἐμοὶ ξίφος ἔδωκας, ἵν' αὐτὸν ἀνελὼν ἀπήλ-» λαξα δουλείας τὴν πατρίδα »; Τοῦτον τὸν λόγον ἀκούσας ὁ

Σαρπηδὼν, ἅμα καὶ τὸ βλέμμα καὶ τὸ πρόσωπον πιμπλάνον αὐτοῦ ὀργῆς καὶ μένους κατιδὼν, οὕτως ἔδεισεν, ὥσε τὸ λοιπὸν ἤδη προσέχειν ἀκριβῶς καὶ παραφυλάττειν, μή τι τολμήσῃ παραβολώτερον. Ἔτι μὲν οὖν παιδάριον ὢν μικρὸν, ἀπεκρίνατο τοῖς ἐρωτῶσι, Τίνα φιλεῖ μάλιστα;— Τὸν ἀδελφόν· —Τίνα δεύτερον; ὁμοίως τὸν ἀδελφόν· καὶ τρίτον; ἄχρις οὗ, πολλάκις λέγοντος, ἀπεῖπεν ὁ ἐρωτῶν. Γενόμενος δ' ἐν ἡλικίᾳ, μᾶλλον ἐβεβαίου τὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν εὔνοιαν. Ἔτη γὰρ εἴκοσι γεγονὼς, χωρὶς Καιπίωνος οὐκ ἐδείπνησεν, οὐκ ἀπεδήμησεν, εἰς ἀγορὰν οὐ προῆλθε. Μύρον δ' ἐκείνου λαμβάνοντος, αὐτὸς παρῃτεῖτο· καὶ τἄλλα τὰ περὶ τὴν δίαιταν ἦν ἀκριβὴς καὶ σύντονος. Ὁ γοῦν Καιπίων, ἐπὶ σωφροσύνῃ καὶ μετριότητι θαυμαζόμενος, ὡμολόγει τοιοῦτος εἶναι, πρὸς τοὺς ἄλλους ἐξεταζόμενος· « Ἀλλ' ὅταν (ἔφη) παρὰ τὸν Κάτωνος βίον παραβάλω » τὸν ἐμὸν, οὐδὲν ἐμαυτῷ φαίνομαι, Σιππίου διαφέρειν », τῶν ἐπὶ τρυφῇ τινὰ καὶ μαλακίᾳ περιβοήτων ὀνομάσας.

Δ. Ὁ δὲ Κάτων, ἐπειδὴ τὴν ἱερωσύνην ἔλαβε τοῦ Ἀπόλλωνος, μετοικήσας, καὶ νειμάμενος μοῖραν τῶν πατρῴων, ἑκατὸν εἴκοσι ταλάντων γενομένην, τὴν μὲν δίαιταν ἔτι μᾶλλον συνέσειλεν· Ἀντίπατρον δὲ τὸν Τύριον τῶν ἀπὸ τῆς Στοᾶς φιλοσόφων προσεταιρισάμενος, τοῖς ἠθικοῖς μάλιστα καὶ πολιτικοῖς ἐνεφύετο δόγμασι, περὶ πᾶσαν μὲν ἀρετὴν ὥσπερ ἐπιπνοίᾳ τινὶ κατάσχετος γεγονὼς, διαφόρως δὲ τοῦ καλοῦ τὸ περὶ τὴν δικαιοσύνην ἀτενὲς, καὶ ἄκαμπτον εἰς ἐπιείκειαν ἢ χάριν, ὑπερηγαπηκώς. Ἤσκει δὲ καὶ τὸν ὀργανικὸν εἰς πλήθη λόγον, ἀξιῶν, ὥσπερ ἐν πόλει μεγάλῃ, τῇ πολιτικῇ φιλοσοφίᾳ καὶ μάχιμον εἶναί τι παρατρεφόμενον. Οὐ μέντοι μεθ' ἑτέρων ἐποιεῖτο τὰς μελέτας, οὐδ' ἠκροάσατο λέγοντος οὐδείς· ἀλλὰ καὶ πρός τινα τῶν ἑταίρων εἰπόντα· « Μέμφονταί σου, Κάτων,

» οἱ ἄνθρωποι τὴν σιωπήν, — Μόνον (ἔφη) μὴ τὸν βίον. » Ἄρξομαι δὲ λέγειν, ὅταν μὴ μέλλω λέγειν ἄξια σιωπῆς ».

Ε. Ἡ δὲ καλουμένη Πορκία βασιλικὴ τιμητικὸν ἦν ἀνάθημα τοῦ παλαιοῦ Κάτωνος· εἰωθότες οὖν ἐκεῖ χρηματίζειν οἱ δήμαρχοι, καὶ κίονος τοῖς δίφροις ἐμποδὼν εἶναι δοκοῦντος, ἔγνωσαν ὑφελεῖν αὐτὸν, ἢ μεταστῆσαι· Τοῦτο Κάτωνα πρῶτον εἰς ἀγορὰν ἄκοντα προήγαγεν. Ἀντέστη γὰρ αὐτοῖς, καὶ πεῖραν ἅμα τοῦ λόγου καὶ τοῦ φρονήματος δοὺς ἐθαυμάσθη. Καὶ γὰρ ὁ λόγος νεαρὸν μὲν οὐδὲν, οὐδὲ κομψὸν εἶχεν, ἀλλ' ἦν ὄρθιος καὶ περιπαθὴς καὶ τραχύς. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ χάρις ἀγωγὸς ἀκοῆς ἐπέτρεχε τῇ βραχύτητι τῶν νοημάτων, καὶ τὸ ἦθος αὐτοῦ καταμιγνύμενον ἡδονήν τινα καὶ μειδίαμα τῷ σεμνῷ παρεῖχεν οὐκ ἀπάνθρωπον. Ἡ δὲ φωνὴ, μεγέθει μὲν ἀποχρῶσα, καὶ διαρκὴς εἰς τοσοῦτον ἐξικέσθαι δῆμον, ἰσχὺν δὲ καὶ τόνον ἄῤῥηκτον εἶχε καὶ ἄτρυτον. Ἡμέραν γὰρ ὅλην εἰπὼν πολλάκις, οὐκ ἀπηγόρευσε. Τότε δ' οὖν κρατήσας τῆς δίκης, πάλιν ἑαυτὸν εἰς τὴν σιωπὴν καὶ τὴν ἄσκησιν συνέστειλε· καὶ διεπόνει τὸ σῶμα γυμνασίοις ἐνεργοῖς, ἐθιζόμενον ἀνέχεσθαι καὶ καύματα καὶ νιφετὸν ἀκαλύπτῳ κεφαλῇ, καὶ βαδίζειν ἐν ταῖς ὁδοῖς πᾶσαν ὥραν ἄτερ ὀχήματος. Τῶν δὲ φίλων οἱ συνεκδημοῦντες ἵπποις ἐχρῶντο· καὶ πολλάκις ἑκάστῳ παρέβαλλεν ὁ Κάτων ἐν μέρει προσδιαλεγόμενος, περιπατῶν αὐτὸς, ὀχουμένων. Θαυμαστῇ δὲ καὶ περὶ τὰς νόσους ὑπομονῇ μετ' ἐγκρατείας ἐχρῆτο. Πυρέττων γὰρ μόνος ἐφ' ἑαυτοῦ διημέρευε, μηδένα προσιέμενος, ἄχρις οὗ βέβαιον αἴσθοιτο ῥαστώνην καὶ μεταβολὴν τοῦ νοσήματος.

Ϛ. Ἐν δὲ τοῖς δείπνοις ἐκληροῦτο περὶ τῶν μερίδων. Εἰ δ' ἀπολάχοι, πρῶτον αἴρειν τῶν φίλων κελευόντων, ἔλεγε, μὴ καλῶς ἔχειν, ἀκούσης τῆς Ἀφροδίτης. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἓξ πιὼν ἀπὸ τοῦ δείπνου ἀνέλυεν· προϊόντι δὲ τῷ χρόνῳ

μάλιστα προσίετο τὸ πίνειν, ὥστε πολλάκις ἐν οἴνῳ διάγειν εἰς ὄρθρον. Αἰτίαν δ' ἔλεγον οἱ φίλοι τούτου τὴν πολιτείαν καὶ τὰ δημόσια πράγματα, πρὸς οἷς ὅλας τὸν Κάτωνα τὰς ἡμέρας ὄντα, καὶ κωλυόμενον φιλολογεῖν, νύκτωρ καὶ παρὰ πότον συγγίνεσθαι τοῖς φιλοσόφοις. Διὸ καὶ Μεμμίου τινὸς ἐν συλλόγῳ φήσαντος, ὅλας τὸν Κάτωνα μεθύσκεσθαι τὰς νύκτας, ὑπολαβὼν ὁ Κικέρων· « Ἐκεῖνο δ' οὐ λέγεις (εἶπεν), ὅτι καὶ τὰς » ἡμέρας ὅλας κυβεύει »; Καθόλου δὲ τοῖς τότε βίοις καὶ ἐπιτηδεύμασιν ὁ Κάτων τὴν ἐναντίαν ὁδὸν οἰόμενος δεῖν βαδίζειν, ὡς οὖσι φαύλοις καὶ μεγάλης δεομένοις μεταβολῆς, ἐπεὶ πορφύραν ἑώρα τὴν κατακόρως ἐρυθρὰν καὶ ὀξεῖαν ἀγωπωμένην, αὐτὸς ἐφόρει τὴν μέλαιναν. Πολλάκις δ' ἀνυπόδητος καὶ ἀχίτων εἰς τὸ δημόσιον προῆει μετ' ἄριστον, οὐ δόξαν ἐκ ταύτης τῆς καινότητος θηρώμενος, ἀλλ' ἐθίζων ἑαυτὸν ἐπὶ τοῖς αἰσχροῖς αἰσχύνεσθαι μόνοις, τῶν δ' ἄλλων ἀδόξων καταφρονεῖν. Καὶ κληρονομίαν δ' αὐτῷ προσγενομένην ἀνεψιοῦ Κάτωνος ἑκατὸν ταλάντων εἰς ἀργύριον συναγαγὼν, παρεῖχεν ἄνευ τόκων χρῆσθαι τῷ δεομένῳ τῶν φίλων. Ἔνιοι δὲ καὶ χωρία καὶ θεράποντας αὐτοῦ διδόντος καὶ βεβαιοῦντος ὑπέθεντο πρὸς τὸ δημόσιον.

Z. Ἐπεὶ δ' ὥραν ἔσχε πρὸς γάμον ἔχειν, οὐδεμιᾷ γυναικὶ συνεληλυθὼς, ἡρμόσατο Ἀτιλίαν, πρότερον μὲν ἐγγυηθεῖσαν Σκιπίωνι Μετέλλῳ, τότε δ', ἀπειπαμένου τοῦ Σκιπίωνος, καὶ τῆς ἐγγύης λυθείσης, σχολάζουσαν. Οὐ μὴν ἀλλὰ πρὸ τοῦ γάμου μεταμεληθεὶς πάλιν ὁ Σκιπίων, καὶ πάντα ποιήσας, ἔλαβε τὴν κόρην. Ὁ δὲ Κάτων, σφόδρα παροξυνθεὶς καὶ διακαεὶς, ἐπεχείρησε μὲν ἐπεξελθεῖν διὰ δίκης· ὡς δ' οἱ φίλοι τοῦτ' ἐκώλυσαν, ὀργῇ καὶ νεότητι τρέψας ἑαυτὸν εἰς ἰάμβους, πολλὰ τὸν Σκιπίωνα καθύβρισε, τῷ πικρῷ προσχρησάμενος τοῦ Ἀρχιλόχου, τὸ δ' ἀκόλαστον ἀφεὶς καὶ παιδαριῶδες. Ἔγημε δ' Ἀτιλίαν, Σωρανοῦ θυγατέρα, καὶ ταύτῃ πρῶτον συνῆλθεν, οὐ

μόνη δὲ, καθάπερ Λαίλιος, ὁ Σκιπίωνος ἑταῖρος· ἀλλ' εὐτυχέστερος ἐκεῖνος, ἐν πολλοῖς οἷς ἐβίωσε, χρόνοις, μίαν, ἣν ἔγημεν ἐξ ἀρχῆς, γνοὺς γυναῖκα.

Η. Τοῦ δὲ δουλικοῦ πολέμου συνεχῶτος ὃν Σπαρτάκειον ἐκάλουν, Γέλλιος μὲν ἐστρατήγει, Κάτων δὲ τῆς στρατείας μετεῖχεν ἐθελοντὴς, διὰ τὸν ἀδελφόν· ἐχιλιάρχει γὰρ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Καιπίων. Καὶ χρήσασθαι μὲν εἰς ὅσον ἐβούλετο τῇ προθυμίᾳ καὶ ἀσκήσει τῆς ἀρετῆς οὐχ ὑπῆρξεν αὐτῷ, διὰ τὸ μὴ καλῶς στρατηγεῖσθαι τὸν πόλεμον· ἄλλως δὲ, παρὰ πολλὴν μαλακίαν καὶ τρυφὴν τῶν ἐκεῖ στρατευομένων, ἐπιδεικνύμενος εὐταξίαν, καὶ ἀναγκαίαν ἀνδρείαν, καὶ τὸ θαῤῥαλέον ἐν πᾶσι καὶ ξυνετὸν, ἐδόκει μηθὲν ἀποδεῖν τοῦ παλαιοῦ Κάτωνος. Ὁ δὲ Γέλλιος ἀρισείας καὶ τιμὰς αὐτῷ διαπρεπεῖς ἔγραψεν, ἃς ἐκεῖνος οὐκ ἔλαβεν, οὐδὲ προσήκατο, φήσας, ἄξιον μηθὲν εἰργάσθαι τιμῶν ἔκ τε δὴ τούτων ἀλλόκοτος ἐδόκει· καὶ νόμου γραφέντος, ὅπως τοῖς παραγγέλλουσιν εἰς ἀρχὴν ὀνοματολόγοι μὴ παρῶσι, χιλιαρχίαν μετιὼν, μόνος ἐπείθετο τῷ νόμῳ, καὶ δι' αὐτοῦ ποιησάμενος ἔργον ἀσπάζεσθαι καὶ προσαγορεύειν τοὺς ἐντυγχάνοντας, οὐδ' αὐτοῖς ἀνεπαχθὴς ἦν τοῖς ἐπαινοῦσιν, ὅσον μᾶλλον ἐνόουν τὸ καλὸν ὧν ἐπετήδευεν, τὸ δυσμίμητον αὐτῶν βαρυνομένοις.

Θ Ἀποδειχθεὶς δὲ χιλίαρχος, εἰς Μακεδονίαν ἐπέμπετο πρὸς Ῥούβριον τὸν στρατηγόν. Ἔνθα δὴ λέγεται, τῆς γυναικὸς ἀχθομένης καὶ δακρυούσης, ἕνα τῶν φίλων τοῦ Κάτωνος, Μουνάτιον, εἰπεῖν. « Ὦ Ἀτιλία, θάρσει· τοῦτον ἐγώ σοι φυλάξω·— Πάνυ » μὲν οὖν », φάναι τὸν Κάτωνα· καὶ προελθόντα μιᾶς ἡμέρας ὁδὸν, εὐθὺς εἰπεῖν μετὰ τὸ δεῖπνον· « Ἄγε, ὅπως, ὦ Μουνάτιε, » τῇ Ἀτιλίᾳ τὴν ὑπόσχεσιν ἐμπεδώσῃς, μήτε ἡμέρας ἐμοῦ, μήτε » νυκτὸς, ἀφισάμενος ». Ἐκ δὲ τούτου δύο κλίνας εἰς ταὐτὸ δωμάτιον ἐκέλευσε τίθεσθαι, καὶ τὸν Μουνάτιον οὕτως ἀεὶ καθ-

εὐδειν μετὰ παιδιᾶς φυλασσόμενον ὑπὸ τοῦ Κάτωνος. Εἵποντο δ' αὐτῷ πεντεκαίδεκα μὲν οἰκέται, δύο δ' ἀπελεύθεροι, φίλοι δὲ τέσσαρες. Ὧν ὀχουμένων ἵπποις, αὐτὸς ἀεὶ περιπατῶν ἑκάτῳ παρέβαλλεν ἐν μέρει προσδιαλεγόμενος. Ἐπεὶ δ' ἦκεν εἰς τὸ στρατόπεδον, πλειόνων ταγμάτων ὄντων, ἑνὸς ἄρχων ἀποδειχθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ, τῆς μὲν ἰδίας ἀρετῆς, μιᾶς οὔσης, μικρὸν ἔργον ἡγεῖτο καὶ οὐ βασιλικὸν τὴν ἐπίδειξιν· αὐτῷ δὲ ποιῆσαι τοὺς ἀρχομένους ὁμοίους μάλιστα φιλοτιμούμενος, οὐ τὸν φόβον ἀφεῖλε τῆς ἐξουσίας, ἀλλὰ προσέθηκε τὸν λόγον· ᾧ πείθων περὶ ἑκάστου καὶ διδάσκων, ἑπομένης τιμῆς καὶ κολάσεως, χαλεπὸν ἦν εἰπεῖν, πότερον εἰρηνικοὺς μᾶλλον, ἢ πολεμικούς, ἢ προθυμοτέρους, ἢ δικαιοτέρους, παρεσκεύασε τοὺς ἄνδρας. Οὕτως ἐφαίνοντο φοβεροὶ μὲν τοῖς πολεμίοις, ἥμεροι δὲ τοῖς συμμάχοις, ἄτολμοι δὲ πρὸς τὸ ἀδικεῖν, φιλότιμοι δὲ πρὸς τοὺς ἐπαίνους. Οὗ δ' ἥκιστα Κάτων ἐπεμελήθη, τοῦτο πλεῖστον αὐτῷ ὑπῆρχε, καὶ δόξα καὶ χάρις καὶ ὑπερβάλλουσα τιμή, καὶ φιλοφροσύνη παρὰ τῶν στρατιωτῶν. Ἃ γὰρ ἑτέροις ἐπέταττεν, ἑκουσίως διαπονῶν, καὶ σολὴν μὲν καὶ δίαιταν καὶ πορείαν ἐκείνοις μᾶλλον, ἢ τοῖς ἄρχουσιν, ὁμοιούμενος, ἦθει δὲ καὶ φρονήματι καὶ λόγῳ πάντας ὑπεραίρων τοὺς αὐτοκράτορας καὶ στρατηγοὺς προσαγορευομένους, ἔλαθε διὰ τούτων ἅμα τὴν πρὸς αὑτὸν εὔνοιαν ἐνεργασάμενος τοῖς ἀνδράσιν. Ἀρετῆς γὰρ ἀληθινὸς οὐκ ἐγγίνεται ζῆλος, ἢ δι' ἄκρας τοῦ παραδιδόντος εὐνοίας καὶ τιμῆς. Οἱ δ' ἄνευ τοῦ φιλεῖν ἐπαινοῦντες τοὺς ἀγαθοὺς, αἰδοῦνται μὲν τὴν δόξαν αὐτῶν, οὐ θαυμάζουσι δὲ τὴν ἀρετὴν, οὐδὲ μιμοῦνται.

I. Πυθόμενος δ' Ἀθηνόδωρον, τὸν ἐπικαλούμενον Κορδυλίωνα, μεγάλην ἕξιν ἐν τοῖς Στωϊκοῖς λόγοις ἔχοντα διατρίβειν περὶ Πέργαμον, ἤδη γηραιὸν ὄντα, καὶ πάσαις ἐρρωμενέσταις ἡγεμονικαῖς καὶ βασιλικαῖς συνηθείαις καὶ φιλίαις διαμε-

μαχημένον, οὐδὲν ᾤετο πέμπων καὶ γράφων περαίνειν πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' ἔχων παρὰ τοῦ νόμου δεδομένην ἀποδημίαν δυεῖν μηνῶν, ἔπλευσεν εἰς τὴν Ἀσίαν ἐπὶ τὸν ἄνδρα, πιστεύων τοῖς ἐν αὐτῷ καλοῖς μὴ ἀτυχήσειν τῆς ἄγρας. Συγγενόμενος δὲ καὶ καταγωνισάμενος, καὶ μεταστήσας ἐκ τῆς προαιρέσεως αὐτὸν, ἦκεν ἄγων εἰς τὸ στρατόπεδον, περιχαρὴς καὶ μεγαλοφρονῶν, ὡς τι κάλλιστον ἠρηκὼς, καὶ λαμπρότερον, ὧν Πομπήϊος τότε καὶ Λεύκουλλος ἐθνῶν καὶ βασιλειῶν κατεστρέφοντο σὺν ὅπλοις περιιόντες.

ΙΑ. Ἔτι δ' αὐτοῦ περὶ τὴν στρατείαν ὄντος, ὁ ἀδελφὸς εἰς τὴν Ἀσίαν βαδίζων, ἐνόσησε περὶ Θρᾴκην ἐν Αἴνῳ. Καὶ γράμματα μὲν εὐθὺς ἦκε πρὸς τὸν Κάτωνα. Χειμῶνος δὲ πολλοῦ κατέχοντος τὴν θάλατταν, καὶ νεὼς ἱκανῆς μεγέθει μὴ παρούσης, εἰς μικρὰν ὁλκάδα, μόνον δύο φίλους καὶ τρεῖς οἰκέτας ἀναλαβὼν, ἐκ Θεσσαλονίκης ἀνήχθη· καὶ παρ' οὐδὲν ἐλθὼν καταποντωθῆναι, τύχῃ τινὶ παραλόγῳ σωθεὶς, ἄρτι τεθνηκότος τοῦ Καιπίωνος, ἐμπαθέστερον ἔδοξεν, ἢ φιλοσοφώτερον, ἐνεγκεῖν τὴν συμφορὰν, οὐ μόνον κλαυθμοῖς καὶ περιπτύξεσι τοῦ νεκροῦ, καὶ βαρύτητι λύπης, ἀλλὰ καὶ δαπάνῃ περὶ τὴν ταφὴν, καὶ πραγματείαις θυμιαμάτων, καὶ ἱματίων πολυτελῶν συγκατακαέντων, καὶ μνήματος ξεστοῦ λίθων Θασίων ἀπὸ ταλάντων ὀκτὼ κατασκευασθέντος ἐν τῇ Αἰνίων ἀγορᾷ. Ταῦτα γὰρ ἔνιοι ἐσυκοφάντουν πρὸς τὴν ἄλλην ἀτυρίαν τοῦ Κάτωνος, οὐ καθορῶντες, ὅσον ἐν τῷ πρὸς ἡδονὰς καὶ φόβους καὶ δεήσεις ἀναισχύντους ἀγνάμπτῳ καὶ στερρῷ τοῦ ἀνδρὸς τὸ ἥμερον ἐνῆν καὶ φιλόστοργον. Εἰς δὲ ταῦτα καὶ πόλεις αὐτῷ καὶ δυνάσται πολλὰ κατὰ τιμὴν τοῦ τεθνεῶτος ἔπεμπον· ὧν ἐκεῖνος χρήματα μὲν παρ' οὐδενὸς ἐδέξατο, θυμιάματα δὲ καὶ κόσμον ἐλάμβανε, τιμὴν ἀποδιδοὺς τοῖς πέμπουσι. Τῆς δὲ κληρονομίας εἰς αὐτόν τε καὶ θυγάτριον τοῦ Καιπίωνος ἠκούσης, οὐθὲν, ὧν ἀνήλωσε

περὶ τὸν τάφον, ἀπήτησεν ἐν τῇ νεμήσει. Καὶ ταῦτα πράξαντος αὐτοῦ καὶ πράττοντος, ἦν ὁ γράψας, ὅτι κοσκίνῳ τὴν τέφραν τοῦ νεκροῦ μετέλαβε καὶ διήθησε, χρυσίον ζητῶν κατακεκαυμένον. Οὕτως οὐ τῷ ξίφει μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ γραφείῳ, τὸ ἀνυπεύθυνον καὶ ἀνυπόδικον ἐπίσευεν.

IB. Ἐπεὶ δὲ τέλος εἶχεν ἡ στρατεία τῷ Κάτωνι, προεπέμφθη οὐκ εὐχαῖς, ὃ κοινόν ἐστιν, οὐδ' ἐπαίνοις, ἀλλὰ δάκρυσι καὶ περιβολαῖς ἀπλήστοις, ὑποτιθέντων τὰ ἱμάτια τοῖς ποσὶν, ἢ βαδίζοι, καὶ καταφιλούντων τὰς χεῖρας· ἃ τῶν αὐτοκρατόρων ὀλίγοις μόλις ἐποίουν οἱ τότε Ῥωμαῖοι. Βουληθεὶς δὲ πρὸ τοῦ τῇ πολιτείᾳ προσελθεῖν, ἅμα μὲν πλανηθῆναι καθ' ἱστορίαν τῆς Ἀσίας, καὶ γενέσθαι θεατὴς ἠθῶν καὶ δυνάμεως τῆς περὶ ἑκάστην ἐπαρχίαν· ἅμα δὲ τῷ Γαλάτῃ Δηϊοτάρῳ, διὰ ξενίαν καὶ φιλίαν πατρῴαν δεομένῳ πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν, μὴ ἀχαριστῆσαι· τοῦτον τὸν τρόπον ἐποιεῖτο τὴν ἀποδημίαν. Προὔπεμπεν ἅμ' ἡμέρᾳ τὸν ἀρτοποιὸν καὶ τὸν μάγειρον, ὅπου καταλύσειν ἔμελλεν. Οἱ δὲ, πάνυ κοσμίως καὶ μεθ' ἡσυχίας εἰσελθόντες ἂν εἰς τὴν πόλιν, εἰ μηδεὶς τύχοι τῷ Κάτωνι φίλος ὢν αὐτόθι πατρῷος, ἢ γνώριμος, ἐν πανδοκείῳ τὴν ὑποδοχὴν αὐτῷ παρεσκεύαζον, ἐνοχλοῦντες οὐδενί· πανδοκείου δὲ μὴ ὄντος, *οὕτως* πρὸς τοὺς ἄρχοντας τραπόμενοι, ξενίαν ἐλάμβανον, ἀγαπῶντες τὴν δοθεῖσαν. Πολλάκις δ' ἀπισούμενοι, καὶ περιορώμενοι διὰ τὸ μὴ θορύβῳ, μηδ' ἀπειλῇ, ταῦτα πράσσειν πρὸς τοὺς ἄρχοντας, ὑπὸ τοῦ Κάτωνος ἄπρακτοι κατελαμβάνοντο, καὶ μᾶλλον αὐτὸς ὀφθεὶς ὠλιγωρεῖτο, καὶ παρεῖχεν ἐπὶ τῶν φορτίων σιωπῇ καθεζόμενος ὑπόνοιαν ἀνθρώπου ταπεινοῦ καὶ περιδεοῦς. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ προσκαλούμενος αὐτοὺς εἰώθει λέγειν· « Ὦ μοχθηροὶ, » μεταβάλεσθε ταύτης τῆς κακοξενίας. Οὐ πάντες ὑμῖν ἀφ- » ίξονται Κάτωνες. Ἀμβλύνατε ταῖς φιλοφροσύναις τὴν ἐξουσίαν

« αὐτῶν, δεομένων προφάσεως, ἵνα βίᾳ λαμβάνωσιν, ὡς παρ' » ἑκόντων μὴ τυγχάνοντες ».

ΙΓ. Ἐν δὲ Συρίᾳ καὶ γελοῖόν τι λέγεται παθεῖν· βαδίζων γὰρ εἰς Ἀντιόχειαν, εἶδε περὶ τὰς πύλας ἔξω πλῆθος ἀνθρώπων ἑκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ παρακεκλιμένων. Ἐν οἷς ἔφηβοι μὲν χωρὶς ἐν χλαμύσι, καὶ παῖδες ἑτέρωθι κοσμίως εἱστήκεσαν· ἐσθῆτας δὲ καθαρὰς ἔνιοι καὶ στεφάνους εἶχον, ἱερεῖς θεῶν ὄντες, ἢ ἄρχοντες. Πάντων οὖν μᾶλλον οἰηθεὶς ὁ Κάτων αὐτῷ τινὰ πράττεσθαι τιμὴν καὶ δεξίωσιν ὑπὸ τῆς πόλεως, ὠργίζετο μὲν τοῖς προπεμφθεῖσι τῶν ἰδίων, ὡς μὴ κωλύσασιν· ἐκέλευσε δὲ καταβῆναι τοὺς φίλους, καὶ πεζῇ προήει μετ' αὐτῶν. Ὡς δ' ἐγγὺς ἦσαν, ὁ πάντα διακοσμῶν ἐκεῖνα, καὶ τὸν ὄχλον εἰς τάξιν καθιστὰς, ἀνὴρ πρεσβύτερος ἤδη, ῥάβδον ἐν τῇ χειρὶ καὶ στέφανον κρατῶν, ἀπήντησε τῷ Κάτωνι πρὸ τῶν ἄλλων, καὶ μηδ' ἀσπασάμενος, ἠρώτα, Ποῦ Δημήτριον ἀπολελοίπασι, καὶ πηνίκα παρέσαι. Πομπηΐου δ' ἦν γεγονὼς ὁ Δημήτριος οἰκέτης· τότε δὲ πάντων, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀνθρώπων εἰς Πομπήϊον ἀποβλεπόντων, ἐθεραπεύετο παρ' ἀξίαν, μέγα παρ' αὐτῷ δυνάμενος. Τοῖς μὲν οὖν φίλοις τοῦ Κάτωνος γέλως ἐνέπεσε τοσοῦτος, ὥς' ἀναλαβεῖν ἑαυτοὺς οὐκ ἐδύναντο, διὰ τοῦ πλήθους ἅμα βαδίζοντες. Ὁ δὲ Κάτων, τότε μὲν ἰσχυρῶς διατραπείς, « Ὦ τῆς » κακοδαίμονος (ἔφη) πόλεως », ἄλλο δ' οὐδὲν ἐφθέγξατο· χρόνῳ δ' ὕστερον εἰώθει γελᾶν καὶ αὐτὸς ἐπὶ τούτῳ, καὶ διηγούμενος καὶ μνημονεύων.

ΙΔ. Οὐ μὴν ἀλλὰ Πομπήϊος αὐτὸς ἐπέστρεψε τοὺς ἀνθρώπους οὕτω πλημμελοῦντας εἰς τὸν Κάτωνα δι' ἄγνοιαν. Ὡς γὰρ εἰς Ἔφεσον ἐλθὼν, ἐπορεύετο πρὸς αὐτὸν ἀσπασόμενος πρεσβύτερον ὄντα, καὶ δόξῃ πολὺ προήκοντα, καὶ δυνάμεων τότε μεγίστων ἡγούμενον, ἰδὼν ὁ Πομπήϊος, οὐκ ἔμεινεν, οὐδ' εἴασε καθεζομένῳ προσελθεῖν, ἀλλ' ὥς τινι τῶν κρειττόνων ἀναθορὼν ἀπήν-

τησε, καὶ τὴν δεξιὰν ἐνέβαλε. καὶ πολλὰ μὲν εὐθὺς ἐν τῷ φιλοφρονεῖσθαι καὶ ἀσπάζεσθαι παρόντα, πλείω δ' ἔτι μετασχάντος ἐγκώμια διῆλθεν αὐτοῦ τῆς ἀρετῆς· ὥσε πάντας ἐπιστρεφομένους καὶ προσέχοντας ἤδη τῷ Κάτωνι, θαυμάζειν ἐξ ὧν πρότερον κατεφρονεῖτο, καὶ [τὴν] πραότητα καὶ μεγαλοψυχίαν ἀναθεωρεῖν. Καὶ γὰρ ἡ Πομπηίου σπουδὴ περὶ αὐτὸν οὐκ ἐλάνθανε θεραπεύοντος οὖσα μᾶλλον, ἢ φιλοῦντος· ἀλλ' ἔγνωσαν, ὅτι θαυμάζει μὲν παρόντα, χαίρει δ' ἀπερχομένῳ. Τοὺς γὰρ ἄλλους νέους, ὅσοι παρ' αὐτὸν ἀφικνοῦντο, φιλοτιμούμενος κατεῖχε, καὶ ποθῶν αὐτῷ συνεῖναι· τοῦ δὲ Κάτωνος οὐδὲν ἐδεήθη τοιοῦτον, ἀλλ' ὥσπερ οὐκ ἀνυπεύθυνος ἄρχων, ἐκείνου παρόντος, ἐξέπεμψεν ἄσμενος, μόνῳ σχεδὸν ἐκείνῳ τῶν εἰς Ῥώμην πλεόντων τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα παρακαταθέμενος, ἄλλως αὐτῷ προσήκοντα καὶ διὰ συγγένειαν. Ἐκ τούτου δόξα καὶ σπουδὴ καὶ ἄμιλλα περὶ αὐτὸν ἦν τῶν πόλεων, καὶ δεῖπνα, καὶ κλήσεις· ἐν οἷς τοὺς φίλους ἐκέλευε προσέχειν αὐτῷ, μὴ λάθῃ βεβαιώσας τὸν Κυρίωνος λόγον. Ὁ γὰρ Κυρίων, ἀχθόμενος τῷ αὐστηρῷ τοῦ Κάτωνος, φίλου καὶ συνήθους ὄντος, ἠρώτησεν αὐτὸν, εἰ πρόθυμός ἐστι μετὰ τὴν στρατείαν γενέσθαι τῆς Ἀσίας θεατής. Τοῦ δὲ καὶ πάνυ φήσαντος, » Εὖ λέγεις (εἶπεν) ὁ Κυρίων. « ἡδίων γὰρ ἐπανήξεις ἐκεῖθεν, καὶ μᾶλλον ἥμερος », οὕτω πως καὶ τῷ ῥήματι χρησάμενος.

ΙΕ. Δηϊόταρος δ' ὁ Γαλάτης μετεπέμψατο μὲν τὸν Κάτωνα, πρεσβύτερος ὢν ἤδη, παραθέσθαι τοὺς παῖδας αὐτῷ βουλόμενος, καὶ τὸν οἶκον· ἐλθόντι δὲ προσφέρων δῶρα παντοδαπὰ, καὶ πειρῶν καὶ δεόμενος πάντα τρόπον, οὕτω παρώξυνεν, ὥστε δείλης ἐλθόντα καὶ νυκτερεύσαντα, τῇ ὑστεραίᾳ περὶ τρίτην ὥραν ἀπᾶραι. Προελθὼν μέντοι μιᾶς ἡμέρας ὁδὸν, εὗρεν ἐν Πεσσινοῦντι πλείονα τῶν ἐκεῖ δώρων αὖθις αὐτὸν ὑπομένοντα, καὶ γράμματα τοῦ Γαλάτου, δεομένου λαβεῖν αὐτόν·

εἰ δὲ μὴ πρόθυμός ἐστιν, ἀλλὰ τοὺς φίλους ἐᾶσαι, πάντως μὲν ἀξίους ὄντας εὖ παθεῖν δι' ἐκεῖνον, οὐκ ὄντων δὲ τῶν ἰδίων τοῦ Κάτωνος τοσούτων. Ἀλλ' οὐδὲ τούτοις ἐνέδωκεν ὁ Κάτων, καί περ ἐνίους τῶν φίλων μαλασσομένους καὶ ὑπομεμφομένους ὁρῶν· ἀλλὰ φήσας, ὅτι πᾶσα δωροδοκία προφάσεως ἂν εὐπορήσειεν, οἱ δὲ φίλοι μεθέξουσιν ὧν ἂν ἔχῃ καλῶς καὶ δικαίως κτησάμενος, ἀπέπεμψε τὰ δῶρα πρὸς τὸν Δητόταρον. Ἐπεὶ δὲ, μέλλοντος ἀπαίρειν εἰς τὸ Βρεντέσιον, ᾤοντο δεῖν οἱ φίλοι τὰ λείψανα τοῦ Καιπίωνος εἰς ἕτερον θέσθαι πλοῖον, εἰπὼν, ὅτι τῆς ψυχῆς μεθήσεται μᾶλλον, ἢ τούτων, ἀνήχθη. Καὶ μέντοι λέγεται κατὰ τύχην ἐπισφαλέστατα περάσαι, τῶν ἄλλων μετρίως κομιζομένων.

ΙϚ. Ἐπανελθὼν δ' εἰς Ῥώμην, τὸν μὲν ἄλλον χρόνον κατ' οἶκον Ἀθηνοδώρῳ, ἢ κατ' ἀγορὰν τοῖς φίλοις παριστάμενος διετέλεσεν. Ἐπιβάλλουσαν δ' αὐτῷ τὴν ταμιευτικὴν ἀρχὴν οὐ πρότερον μετῆλθεν, ἢ τούς τε νόμους ἀναγνῶναι τοὺς ταμιευτικοὺς, καὶ διαπυθέσθαι τῶν ἐμπείρων ἕκαστα, καὶ τύπῳ τινὶ τῆς ἀρχῆς τὴν δύναμιν περιλαβεῖν. Ὅθεν εὐθὺς εἰς τὴν ἀρχὴν καταστὰς, μεγάλην ἐποίησε μεταβολὴν τῶν περὶ τὸ ταμιεῖον ὑπηρετῶν καὶ γραμματέων· οἱ διὰ χειρὸς ἀεὶ τὰ δημόσια γράμματα καὶ τοὺς νόμους ἔχοντες, εἶτα νέους ἄρχοντας παραλαμβάνοντες, δι' ἀπειρίαν καὶ ἄγνοιαν ἀτεχνῶς διδασκάλων ἑτέρων καὶ παιδαγωγῶν δεομένους, οὐχ ὑφίεντο τῆς ἐξουσίας ἐκείνοις, ἀλλ' ἦσαν ἄρχοντες αὐτοί. Μέχρις οὗ Κάτων ἐπιὼν τοῖς πράγμασι νεανικῶς, οὐκ ὄνομα [μόνον] καὶ τιμὴν ἔχων ἄρχοντος, ἀλλὰ καὶ νοῦν καὶ φρόνημα καὶ λόγον, ὑπηρέταις, ὅπερ ἦσαν, ἠξίου χρῆσθαι τοῖς γραμματεῦσι, τὰ μὲν ἐξελέγχων κακουργοῦντας αὐτοὺς, τὰ δ' ἁμαρτάνοντας ἀπειρίᾳ διδάσκων. Ὡς δ' ἦσαν ἰταμοὶ, καὶ τοὺς ἄλλους ἐθώπευον ὑποτρέχοντες, ἐκείνῳ δ' ἐπολέμουν, τὸν μὲν πρῶτον αὐτῶν καταγνοὺς περὶ πίστιν ἐν

κληρονομίᾳ γεγονέναι πονηρὸν, ἀπήλασε τοῦ ταμιείου· δευτέρῳ δέ τινι ῥᾳδιουργίας προῦθηκε κρίσιν. Ὦ Κάτλος Λουτάτιος, ὁ τιμητὴς, ἀνέβη βοηθήσων, ἀνὴρ μέγα τὸ τῆς ἀρχῆς ἔχων ἀξίωμα, τὸ δὲ τῆς ἀρετῆς *ἔχων* μέγιστον, ὡς πάντων δικαιοσύνῃ καὶ σωφροσύνῃ Ῥωμαίων διαφέρων. Ἦν δὲ καὶ τοῦ Κάτωνος ἐπαινέτης καὶ συνήθης διὰ τὸν βίον. Ὡς οὖν ἡττώμενος τοῖς δικαίοις, ἐξῃτεῖτο φανερῶς τὸν ἄνθρωπον, οὐκ εἴα ταῦτα ποιεῖν αὐτὸν ὁ Κάτων. Ἔτι δὲ μᾶλλον προσλιπαροῦντος· « Αἰσχρὸν (εἶπεν), ὦ Κάτλε, σὲ τὸν τιμητὴν καὶ τοὺς ἡμε» τέρους βίους ὀφείλοντα δοκιμάζειν, ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ὑπη» ρετῶν ἐκβάλλεσθαι ». Ταύτην τὴν φωνὴν ἀφέντος τοῦ Κάτωνος, ὁ Κάτλος προσέβλεψε μὲν αὐτὸν, ὡς ἀμειψόμενος, εἶπε δ' οὐδὲν, ἀλλ' εἴτε ὑπ' ὀργῆς, εἴτε ὑπ' αἰσχύνης, ἀπῆλθε σιωπῇ διηπορημένος. Οὐ μὴν ἥλω γ' ὁ ἄνθρωπος· ἀλλ' ἐπεὶ μιᾷ ψήφῳ τὰς ἀριείσας ὑπερέβαλον αἱ καθαιροῦσαι, καὶ Λόλλιος Μάρκος εἷς, συνάρχων τοῦ Κάτωνος, ὑπ' ἀσθενείας ἀπελέλειπτο τῆς δίκης, πέμπει πρὸς τοῦτον ὁ Κάτλος, δεόμενος βοηθῆσαι τῷ ἀνθρώπῳ· κἀκεῖνος, ἐν φορείῳ κομισθεὶς μετὰ τὴν δίκην, ἔθετο τὴν ἀπολύουσαν. Οὐ μὴν ἐχρήσατό γε τῷ γραμματεῖ ὁ Κάτων, οὐδὲ τὸν μισθὸν ἀπέδωκεν, οὐδ' ὅλως ἐνάριθμον τοῦ Λολλίου τὴν ψῆφον ἔσχεν.

ΙΖ. Οὕτω δὲ τοὺς γραμματεῖς ταπεινώσας καὶ ποιήσας ὑποχειρίους, καὶ τοῖς γράμμασιν, ὡς αὐτὸς ἐβούλετο, χρώμενος, ὀλίγῳ χρόνῳ τὸ ταμιεῖον ἀπέδειξε τοῦ βουλευτηρίου σεμνότερον, ὡς καὶ λέγειν καὶ φρονεῖν ἅπαντας, ὅτι Κάτων ὑπατείας ἀξίωμα τῇ ταμιείᾳ περιέθηκε. Πρῶτον μὲν γὰρ εὑρὼν χρέα παλαιὰ τῷ δημοσίῳ πολλοὺς ὀφείλοντας, καὶ πολλοῖς τὸ δημόσιον, ἅμα τὴν πόλιν ἔπαυσεν ἀδικουμένην καὶ ἀδικοῦσαν· τοὺς μὲν εὐτόνως καὶ ἀπαραιτήτως ἀπαιτῶν, τοῖς δὲ ταχέως ἀποδιδοὺς καὶ προθύμως· ὥστε τὸν δῆμον αἰδεῖσθαι, τοὺς μὲν

οἰομένους ἀποστερήσειν, ἐκτίνοντας ὁρῶντα, τοὺς δ', ἃ μὴ προσεδόκων, ἀπολαμβάνοντας. Ἔπειτα γράμματα πολλῶν οὐ προσηκόντως ἀναφερόντων, καὶ δόγματα ψευδῆ παραδέχεσθαι χάριτι καὶ δεήσει τῶν πρότερον εἰωθότων, οὐδὲν αὐτὸν ἔλαθε γενόμενον τοιοῦτον· ἀλλ' ὑπὲρ ἑνός ποτε δόγματος ἐνδοιάσας, εἰ κύριον γέγονε, πολλῶν μαρτυρούντων, οὐκ ἐπίστευσεν, οὐδὲ κατέταξε πρότερον, ἢ τοὺς ὑπάτους ἐπομόσαι παραγενομένους. Ὄντων δὲ πολλῶν, οἷς Σύλλας ἐκεῖνος ἀποκτείνασιν ἄνδρας ἐκ προγραφῆς ἑτέρας ἔδωκεν ἀνὰ μυρίας δισχιλίας δραχμὰς, ἅπαντες μὲν αὐτοὺς, ὡς ἐναγεῖς καὶ μιαροὺς, ἐμίσουν, ἀμύνασθαι δ' οὐδεὶς ἐτόλμα· Κάτων δὲ, προσκαλούμενος ἕκαστον ἔχοντα δημόσιον ἀργύριον ἀδίκως, ἐξέπραττεν ἅμα θυμῷ καὶ λόγῳ τὸ τῆς πράξεως ἀνόσιον καὶ παράνομον ἐξονειδίζων. Οἱ δὲ τοῦτο παθόντες εὐθὺς ἦσαν ἔνοχοι φόνῳ, καὶ, τρόπον τινὰ προηλωκότες, ἀπήγοντο πρὸς τοὺς δικαστὰς, καὶ δίκας ἔτινον, ἡδομένων πάντων, καὶ νομιζόντων συνεξαλείφεσθαι τὴν τότε τυραννίδα, καὶ Σύλλαν αὐτὸν ἐφορᾷν κολαζόμενον.

ΙΗ. Ἦρει δὲ τοὺς πολλοὺς καὶ τὸ ἐνδελεχὲς αὐτοῦ τῆς ἐπιμελείας καὶ ἄτρυτον. Οὔτε γὰρ πρότερός τις ἀνέβη τῶν συναρχόντων εἰς τὸ ταμιεῖον Κάτωνος, οὔτε ὕστερος ἀπῆλθεν. Ἐκκλησίαν δὲ καὶ βουλὴν οὐδεμίαν παρῆκε, δεδιὼς καὶ παραφυλάττων τοὺς ἑτοίμως καὶ πρὸς χάριν ὀρλημάτων καὶ τελῶν ἀνέσεις, ἢ δόσεις, οἷς ἔτυχεν, ἐπιψηφιζομένους. Ἐπιδεικνύμενος δὲ τὸ ταμιεῖον ἄβατόν τε καὶ καθαρὸν συκοφαντῶν, πλῆρες δὲ χρημάτων, ἐδίδασκεν, ὅτι τῇ πόλει πλουτεῖν ἔξεστι μὴ ἀδικούσῃ. Κατ' ἀρχὰς δὲ τῶν συναρχόντων ἐνίοις ἐπαχθὴς καὶ χαλεπὸς φανεὶς, ὕστερον ἠγαπᾶτο, ταῖς ἐκ τοῦ μὴ χαρίζεσθαι τὰ δημόσια, μηδὲ κρίνειν κακῶς, ἀπεχθείαις ὑποτιθεὶς ἑαυτὸν ἀντὶ πάντων, καὶ παρέχων ἀπολογεῖσθαι πρὸς τοὺς δεομένους καὶ

βιαζομένους ἐκείνους, ὡς ἀμήχανόν ἐστιν, ἄκοντος Κάτωνος. Τῶν δ' ἡμερῶν τῇ τελευταίᾳ σχεδὸν ὑπὸ πάντων πολιτῶν προπεμφθεὶς εἰς οἶκον, ἤκουσεν, ὅτι Μαρκέλλῳ πολλοὶ συνήθεις καὶ δυνατοὶ προσπεσόντες ἐν τῷ ταμιείῳ καὶ περιέχοντες, ἐκβιάζονται γράψαι τινὰ δόσιν χρημάτων ὀφειλομένων. Ἦν δ' ὁ Μάρκελλος ἐκ παίδων φίλος τῷ Κάτωνι, καὶ σὺν ἐκείνῳ βέλτιστος ἄρχων, αὐτὸς δὲ καθ' αὑτὸν ἀγώγιμος ὑπ' αἰδοῦς τοῖς δεομένοις, καὶ κατάντης πρὸς πᾶσαν χάριν. Εὐθὺς οὖν ὁ Κάτων ἐπιστρέψας, καὶ τὸν Μάρκελλον εὑρὼν ἐκβεβιασμένον γράψαι τὴν δόσιν, ἤτησε τὰς δέλτους, καὶ ἀπήλειψεν, αὐτοῦ παρεστῶτος σιωπῇ· καὶ τοῦτο πράξας, κατήγαγεν αὐτὸν ἐκ τοῦ ταμιείου, καὶ κατέστησεν εἰς οἶκον, οὔτε τότε μεμψάμενον, οὔτε ὕστερον, ἀλλ' ἐμμείναντα τῇ συνηθείᾳ καὶ φιλίᾳ μέχρι παντός. Οὐ μὴν οὐδ' ἀπαλλαγεὶς τῆς ταμιείας, ἀφῆκε τῆς φρουρᾶς ἔρημον τὸ ταμιεῖον, ἀλλ' οἰκέται μὲν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν ἀπογραφόμενοι τὰς διοικήσεις παρῆσαν, αὐτὸς δὲ βιβλία λόγους περιέχοντα δημοσίων οἰκονομιῶν ἀπὸ τῶν Σύλλα χρόνων εἰς τὴν ἑαυτοῦ ταμιείαν ὠνησάμενος πέντε ταλάντων, ἀεὶ διὰ χειρὸς εἶχεν.

ΙΘ. Εἰς δὲ σύγκλητον εἰσῆει τε πρῶτος, καὶ τελευταῖος ἀπηλάττετο· πολλάκις δὲ, τῶν ἄλλων σχολῇ συναγομένων, καθεζόμενος ἀνεγίνωσκεν ἡσυχῇ, τὸ ἱμάτιον τοῦ βιβλίου προϊσχόμενος. Ἀπεδήμησε δ' οὐδέποτε, βουλῆς γενομένης. Ἐπεὶ δ' ὕστερον οἱ περὶ Ηομπήϊον, ὁρῶντες αὐτὸν, ἐν οἷς ἐσπούδαζον ἀδίκως, ἀμετάπειστον καὶ δυσεκβίαστον ἀεὶ, διεμηχανῶντο φιλικαῖς τισι συνηγορίαις, ἢ διαίταις, ἢ πραγματείαις, ἔξω περισπᾶν, συνεὶς οὖν ταχὺ τὴν ἐπιβουλὴν, ἀπεῖπε πᾶσι, καὶ παρετάξατο, βουλῆς ἀγομένης, μηδὲν ἄλλο πράττειν. Οὔτε γὰρ δόξης χάριν, οὔτε πλεονεξίας, οὔτ' αὐτομάτως καὶ κατὰ τύχην, ὥσπερ ἕτεροί τινες, ἐμπεσὼν εἰς τὸ πράττειν τὰ τῆς

πόλεως, ἀλλ' ὡς ἴδιον ἔργον ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, τὴν πολιτείαν ἑλόμενος, μᾶλλον ᾤετο δεῖν προσέχεσθαι τοῖς κοινοῖς, ἢ τῷ κηρίῳ τὴν μέλιτταν· ὅς γε καὶ τὰ τῶν ἐπαρχιῶν πράγματα, καὶ δόγματα, καὶ κρίσεις, καὶ πράξεις τὰς μεγίστας, ἔργον πεποίητο διὰ τῶν ἑκασταχόθι ξένων καὶ φίλων πέμπεσθαι πρὸς αὐτόν. Ἐνίοτε δέ ποτε Κλωδίῳ τῷ δημαγωγῷ, κινοῦντι καὶ ταράττοντι μεγάλων ἀρχὰς νεωτερισμῶν, καὶ διαβάλλοντι πρὸς τὸν δῆμον ἱερεῖς καὶ ἱερείας, ἐν οἷς καὶ Φαβία, Τερεντίας ἀδελφὴ, τῆς Κικέρωνος γυναικὸς, ἐκινδύνευσε, τὸν μὲν Κλώδιον αἰσχύνῃ περιβαλὼν, ἠνάγκασεν ὑπεκστῆναι τῆς πόλεως· τοῦ δὲ Κικέρωνος εὐχαριστοῦντος, τῇ πόλει δεῖν ἔχειν ἔφη χάριν αὐτὸν, ὡς ἐκείνης ἕνεκα πάντα ποιῶν καὶ πολιτευόμενος. Ἐκ τούτου μεγάλη δόξα περὶ αὐτὸν ἦν· ὥστε ῥήτορα μὲν, δίκῃ τινὶ μαρτυρίας μιᾶς φερομένης, εἰπεῖν πρὸς τοὺς δικαστὰς, ὡς ἑνὶ μαρτυροῦντι προσέχειν, οὐδὲ Κάτωνι, καλῶς ἔχει· πολλοὺς δ' ἤδη περὶ τῶν ἀπίστων καὶ παραδόξων, ὥσπερ ἐν παροιμίᾳ τινὶ, λέγειν, ὅτι τοῦτο μὲν οὐδὲ Κάτωνος λέγοντος πιθανόν ἐστι. Μοχθηροῦ δ' ἀνθρώπου καὶ πολυτελοῦς λόγον ἐν συγκλήτῳ διαθεμένου πρὸς εὐτέλειαν καὶ σωφρονισμὸν, ἐπαναστὰς Ἀμναῖος· « Ὦ ἄνθρωπε (εἶπε), τίς ἀνέξεταί σου, δειπνοῦντος μὲν, » ὡς Κράσσου, οἰκοδομοῦντος δὲ, ὡς Λευκούλλου, δημηγο- » ροῦντος δ' ἡμῖν, ὡς Κάτωνος »; Καὶ τῶν ἄλλων δὲ τοὺς φιλοῦντας καὶ ἀκολάστους, τοῖς λόγοις δὲ σεμνοὺς καὶ αὐστηροὺς, χλευάζοντες ἐκάλουν Κάτωνας.

Κ. Πολλῶν δ' αὐτὸν ἐπὶ δημαρχίαν καλούντων, οὐκ ᾤετο καλῶς ἔχειν, μεγάλης ἐξουσίας καὶ ἀρχῆς, ὥσπερ ἰσχυροῦ φαρμάκου, δύναμιν ἐν πράγμασιν οὐκ ἀναγκαίοις ἐξαναλῶσαι. Καὶ ἅμα, σχολῆς οὔσης τῶν δημοσίων, παραλαβὼν βιβλία καὶ φιλοσόφους, ἐβάδιζεν εἰς Λευκανίαν, ἀγροὺς αὐτόθι κεκτημένος ἔχοντας οὐκ ἀνελευθέρους διατριβάς· εἶτα καθ' ὁδὸν πολ-

λοῖς τισιν ὑποζυγίοις καὶ σκεύεσι καὶ ἀκολούθοις ἀπαντήσας, καὶ πυθόμενος, Νέπωτα Μέτελλον εἰς Ῥώμην ἐπανέρχεσθαι, δημαρχίαν μετιέναι παρεσκευασμένον, ἐπέσχε σιωπῇ, καὶ διαλιπὼν μικρὸν, ἐκέλευσεν ἀναστρέφειν ὀπίσω τοὺς ἑαυτοῦ. Τῶν δὲ φίλων θαυμασάντων· « Οὐκ ἴσε (εἶπεν), ὅτι καὶ καθ' αὑτὸν » ὑπ' ἐμπληξίας φοβερός ἐστι Μέτελλος· καὶ νῦν ἐκ τῆς Πομ- » πηΐου γνώμης ἀφιγμένος, εἰς τὴν πολιτείαν ἐμπεσεῖται δίκην » σκηπτοῦ, πάντα πράγματα ταράττων; Οὔκουν σχολῆς, οὐδ' » ἀποδημίας καιρὸς, ἀλλὰ δεῖ κρατῆσαι τοῦ ἀνδρὸς, ἢ καλῶς » ἀποθανεῖν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγωνιζόμενον ». Ὅμως δὲ, τῶν φίλων παραινεσάντων, ἀφίκετο πρῶτον εἰς τὰ χωρία, καὶ διέτριψεν οὐ πολὺν χρόνον, εἶτ' ἐπανῆκεν εἰς πόλιν. Ἑσπέρας δ' ἐλθὼν, εὐθὺς ἕωθεν εἰς ἀγορὰν κατέβαινε δημαρχίαν μετιὼν, ὡς ἀντιταξόμενος πρὸς τὸν Μέτελλον. Τὸ γὰρ ἰσχυρὸν ἡ ἀρχὴ πρὸς τὸ κωλύειν ἔχει μᾶλλον, ἢ πρὸς τὸ πράττειν· κἂν πάντες οἱ λοιποὶ παρ' ἕνα ψηφίσωνται, τοῦ μὴ θέλοντος, μηδ' ἐῶντός, τὸ κράτος ἐστί.

ΚΑ. Τὸ μὲν οὖν πρῶτον ὀλίγοι περὶ τὸν Κάτωνα τῶν φίλων ἦσαν· φανερᾶς δὲ τῆς γνώμης αὐτοῦ γενομένης, ὀλίγου χρόνου πάντες οἱ χρηστοὶ καὶ γνώριμοι συνέτρεχον καὶ παρεκάλουν καὶ παρεθάρρυνον αὐτὸν, ὡς οὐ λαμβάνοντα χάριν, ἀλλὰ τὴν μεγίστην διδόντα τῇ πατρίδι καὶ τοῖς ἐπιεικεστάτοις τῶν πολιτῶν, ὅτι πολλάκις ἀπραγμόνως ἄρξαι παρὸν, οὐ θελήσας, νῦν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ πολιτείας ἀγωνιούμενος οὐκ ἀκινδύνως κάτεισι. Λέγεται δὲ, πολλῶν ὑπὸ σπουδῆς καὶ φιλοφροσύνης ὠθουμένων πρὸς αὐτὸν, ἐν κινδύνῳ γενόμενος, μόλις ἐξικέσθαι διὰ πλῆθος εἰς τὴν ἀγοράν. Ἀποδειχθεὶς δὲ δήμαρχος σὺν ἑτέροις, καὶ τῷ Μετέλλῳ, τὰς ὑπατικὰς ἀρχαιρεσίας ὁρῶν ὠνίους οὔσας, ἐπετίμησε τῷ δήμῳ· καὶ καταπαύων τὸν λόγον, ἐπώμοσε, τοῦ δόντος ἀργύριον, ὅσις ἂν ᾖ, κατηγορήσειν, ἕνα Σιλανὸν ὑπεξ-

ελόμενος δι' οἰκειότητα· Σερβιλίαν, γὰρ ἀδελφὴν Κάτωνος, ὁ Σιλανὸς εἶχε. Διὸ τοῦτον μὲν παρῆκε, Λεύκιον δὲ Μουρήναν ἐδίωκεν, ἀργυρίῳ διαπραξάμενον ἄρχοντα μετὰ τοῦ Σιλανοῦ γενέσθαι. Νόμῳ δέ τινι τοῦ φεύγοντος ἀεὶ φύλακα τῷ κατηγόρῳ διδόντος, ὥστε μὴ λαθεῖν, ἃ συνάγει καὶ παρεσκευάζεται πρὸς τὴν κατηγορίαν, ὁ τῷ Κάτωνι δοθεὶς ὑπὸ τοῦ Μουρήνα, παρακολουθῶν καὶ παραφυλάττων, ὡς ἑώρα μηθὲν ἐπιβούλως πράττοντα, μηδ' ἀδίκως, ἀλλὰ γενναίως καὶ φιλανθρώπως ἁπλῆν τινα τῆς κατηγορίας καὶ δικαίαν ὁδὸν πορευόμενον, οὕτως ἐθαύμαζε τὸ φρόνημα καὶ τὸ ἦθος, ὥστε κατ' ἀγορὰν προσιὼν καὶ φοιτῶν ἐπὶ θύραις συνθάνεσθαι τοῦ Κάτωνος, εἰ μέλλει τι σήμερον πραγματεύσασθαι τῶν περὶ τὴν κατηγορίαν· εἰ δὲ μὴ φαίη, πιστεύων ἀπῄει. Τῆς δὲ δίκης λεγομένης, ὁ Κικέρων, ὕπατος ὢν τότε, καὶ τῷ Μουρήνα συνδικῶν, πολλὰ διὰ τὸν Κάτωνα τοὺς Στωϊκοὺς φιλοσόφους, καὶ ταῦτα δὴ τὰ παράδοξα καλούμενα δόγματα χλευάζων καὶ παρασκώπτων, γέλωτα παρεῖχε τοῖς δικασταῖς. Τὸν οὖν Κάτωνα φασὶ διαμειδιάσαντα πρὸς τοὺς παρόντας εἰπεῖν· « Ὦ ἄνδρες, ὡς γελοῖον « ὕπατον ἔχομεν ». Ἀποφυγὼν δὲ ὁ Μουρήνας, οὐ πονηροῦ πάθος, οὐδ' ἄφρονος, ἔπαθεν ἀνθρώπου πρὸς τὸν Κάτωνα. Καὶ γὰρ ὑπατεύων ἐχρῆτο συμβούλῳ περὶ τῶν μεγίστων, καὶ τἄλλα τιμῶν καὶ πιστεύων διετέλεσεν. Αἴτιος δ' ἦν ὁ Κάτων αὐτὸς, ἄχρι τοῦ βήματος καὶ τοῦ συνεδρίου χαλεπὸς ὢν καὶ φοβερὸς ὑπὲρ τῶν δικαίων, εἶτα πᾶσιν εὐνοϊκῶς καὶ φιλανθρώπως προσφερόμενος.

ΚΒ. Πρὶν δ' εἰς τὴν δημαρχίαν καθίσασθαι, Κικέρωνος ὑπατεύοντος, ἄλλοις τε πολλοῖς ἀγῶσι τὴν ἀρχὴν ὤρθωσεν αὐτοῦ, καὶ ταῖς περὶ Κατιλίναν πράξεσι, μεγίσταις καὶ καλλίσταις γενομέναις, τέλος ἐπέθηκεν. Αὐτὸς μὲν γὰρ ὁ Κατιλίνας, ὀλέθριόν τε καὶ παντελῆ μεταβολὴν ἐπάγων τοῖς Ῥωμαίων πράγμασι,

καὶ ϛάσεις ὁμοῦ καὶ πολέμους ταράττων ἐξελεγχθεὶς ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος, ἐξέπεσε τῆς πόλεως. Λέντλος δὲ καὶ Κέθηγος, καὶ μετ' αὐτῶν ἕτεροι συχνοὶ, διαδεξάμενοι τὴν συνωμοσίαν, καὶ τῷ Κατιλίνᾳ δειλίαν καὶ μικρολογίαν τῶν τολμημάτων ἐπικαλοῦντες, αὐτοὶ διενοοῦντο τὴν πόλιν ἄρδην ἀναιρεῖν πυρὶ, καὶ τὴν ἡγεμονίαν ἐθνῶν ἀποϛάσεσι καὶ πολέμοις ἀλλοφύλοις ἀνατρέπειν. Φανερᾶς δὲ τῆς παρασκευῆς αὐτῶν γενομένης, καὶ τοῦ Κικέρωνος, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου γέγραπται, ἐν βουλῇ γνώμην προθέντος, ὁ μὲν πρῶτος εἰπὼν Σιλανὸς, ἀπεφήνατο δοκεῖν αὐτῷ τὰ ἔσχατα παθεῖν χρῆναι τοὺς ἄνδρας· οἱ δὲ μετ' αὐτὸν ἐφεξῆς ἠκολούθησαν, ἄχρι Καίσαρος. Καῖσαρ δ' ἀναϛὰς (ἦν δὴ καὶ δεινὸς εἰπεῖν, καὶ πᾶσαν ἐν τῇ πόλει μεταβολὴν καὶ κίνησιν, ὥσπερ ὕλην ὢν αὐτὸς διενοεῖτο, βουλόμενος αὔξειν μᾶλλον, ἢ σβεννυμένην περιορᾶν), ἐπαγωγὰ πολλὰ καὶ φιλάνθρωπα διαλεχθεὶς, ἀποκτεῖναι μὲν ἀκρίτους οὐκ εἴα τοὺς ἄνδρας, εἱρχθέντας δὲ τηρεῖν ἐκέλευεν. Οὕτω δὲ τὰς γνώμας μετέϛησε τῆς βουλῆς φοβηθείσης τὸν δῆμον ὥϛε καὶ Σιλανὸν ἔξαρνον εἶναι καὶ λέγειν, ὡς οὐδ' αὐτὸς εἴποι θάνατον, ἀλλ' εἱργμόν· ἔϛχατον γὰρ ἀνδρὶ Ῥωμαίῳ τοῦτο κακῶν ἁπάντων.

ΚΓ. Γενομένης δὲ τοιαύτης τῆς τροπῆς, καὶ ἁπάντων ἐπὶ τὸ πραότερον ῥυέντων καὶ φιλανθρωπότερον, ὁ Κάτων πρὸς τὴν γνώμην ἀναϛὰς εὐθὺς ἴετο τῷ λόγῳ μετ' ὀργῆς καὶ πάθους, τόν τε Σιλανὸν κακίζων τῆς μεταβολῆς, καὶ καθαπτόμενος τοῦ Καίσαρος, ὡς σχήματι δημοτικῷ καὶ λόγῳ φιλανθρώπῳ τὴν πόλιν ἀνατρέποντος, καὶ δεδιττομένου τὴν βουλὴν, ἐφ' οἷς αὐτὸν ἔδει δεδιέναι, καὶ ἀγαπᾶν, εἰ τῶν γεγονότων ἀθῶος ἀπαλλάξαι καὶ ἀνύποπτος, οὕτως περιανῶς καὶ ἰταμῶς τοὺς κοινοὺς ἐξαρπάζων πολεμίους, καὶ τὴν παρ' οὐδὲν ἐλθοῦσαν ἀπολέσθαι πατρίδα τοιαύτην καὶ τοσαύτην ὁμολογῶν μὴ ἐλεεῖν, ἀλλ' οὐκ ἔδει μὴ γενέσθαι, μηδὲ φῦναι, δακρύων καὶ ἀνακλαιόμενος, εἰ

φόνων καὶ μεγάλων κινδύνων ἀπαλλάξωσι τὴν πόλιν ἀποθανόντες. Τοῦτον μόνον, ὧν Κάτων εἶπε, διασώζεσθαι φασὶ τὸν λόγον, Κικέρωνος τοῦ ὑπάτου τοὺς διαφέροντας ὀξύτητι τῶν γραφέων σημεῖα προδιδάξαντος, ἐν μικροῖς καὶ βραχέσι τύποις πολλῶν γραμμάτων ἔχοντα δύναμιν, εἶτ' ἄλλον ἀλλαχόσε τοῦ βουλευτηρίου σποράδην ἐμβαλόντος· Οὕπω γὰρ ἤσκουν, οὐδ' ἐκέκτηντο τοὺς καλουμένους σημειογράφους, ἀλλὰ τότε πρῶτον εἰς ἴχνος τι καταστῆναι λέγουσιν. Ἐκράτησε δ' οὖν ὁ Κάτων, καὶ μετέσησε τὰς γνώμας, ὥστε θάνατον καταψηφίσασθαι τῶν ἀνδρῶν.

ΚΔ. Εἰ δὲ δεῖ μηδὲ τὰ μικρὰ τῶν ἠθῶν σημεῖα παραλιπεῖν, ὥσπερ εἰκόνα ψυχῆς ὑπογραφομένους, λέγεται, τότε πολλὴν ἅμιλλαν καὶ μέγαν ἀγῶνα πρὸς τὸν Κάτωνα τοῦ Καίσαρος ἔχοντος, καὶ τῆς βουλῆς εἰς ἐκείνους ἀνηρτημένης, δελτάριόν τι μικρὸν ἔξωθεν εἰσκομισθῆναι τῷ Καίσαρι. Τοῦ δὲ Κάτωνος εἰς ὑποψίαν ἄγοντος τὸ πρᾶγμα, καὶ διαβάλλοντος, εἶναί τινας τοὺς κινουμένους, καὶ κελεύοντος ἀναγινώσκειν τὰ γεγραμμένα, τὸν Καίσαρα τῷ Κάτωνι προσδοῦναι τὸ δελτάριον ἐγγὺς ἑστῶτι. Τὸν δ', ἀναγνόντα Σερβιλίας τῆς ἀδελφῆς ἐπιστόλιον ἀκόλαστον πρὸς τὸν Καίσαρα γεγραμμένον, ἐρώσης καὶ διεφθαρμένης ὑπ' αὐτοῦ, προσρίψαι τε τῷ Καίσαρι, καὶ εἰπεῖν· «Κράτει, μέθυσε»· καὶ πάλιν οὕτως ἐπὶ τὸν ἐξ ἀρχῆς λόγον τραπέσθαι. Φαίνεται δ' ὅλως ἀτύχημα γενέσθαι τοῦ Κάτωνος ἡ γυναικωνῖτις. Αὕτη μὲν γὰρ ἐπὶ Καίσαρι κακῶς ἤκουσε. Τὰ δὲ τῆς ἑτέρας Σερβιλίας, ἀδελφῆς δὲ Κάτωνος, ἀσχημονέστερα. Λευκούλλῳ γὰρ γαμηθεῖσα, πρωτεύσαντι Ῥωμαίων κατὰ δόξαν ἀνδρὶ, καὶ τεκοῦσα παιδίον, ἐξέπεσε τοῦ οἴκου δι' ἀκολασίαν. Τὸ δ' αἴσχιστον, οὐδ' ἡ γυνὴ τοῦ Κάτωνος, Ἀτιλία, τοιούτων ἐκαθάρευσεν ἁμαρτημάτων, ἀλλὰ, καίπερ ἐξ αὐτῆς δύο παιδία ποιησαμένος, ἀνάγκην ἔσχεν ἐκβαλεῖν ἀσχημονοῦσαν.

ΚΕ. Εἶτ' ἔγημε θυγατέρα Φιλίππου, Μαρκίαν, ἐπιεικῆ δο-

κοῦσαν εἶναι γυναῖκα· περὶ ἧς ὁ πλεῖστος λόγος. Καθάπερ ἐν δράματι, τῷ βίῳ, τοῦτο τὸ μέρος προβληματῶδες γέγονε καὶ ἄπορον. Ἐπράχθη δὲ τοῦτον τὸν τρόπον, ὡς ἱστορεῖ Θρασέας, εἰς Μουνάτιον, ἄνδρα Κάτωνος ἑταῖρον καὶ συμβιωτήν, ἀναφέρων τὴν πίστιν. Ἐν πολλοῖς ἐρασταῖς καὶ θαυμασταῖς τοῦ Κάτωνος ἦσαν ἑτέρων ἕτεροι μᾶλλον ἐκδηλοι καὶ διαφανεῖς, ὧν καὶ Κόϊντος Ὁρτήσιος, ἀνὴρ ἀξιώματός τε λαμπροῦ, καὶ τὸν τρόπον ἐπιεικής. Ἐπιθυμῶν οὖν τῷ Κάτωνι μὴ συνήθης εἶναι, μηδ' ἑταῖρος μόνον, ἀλλ' ἁρμοσγέπως εἰς οἰκειότητα καταμίξαι καὶ κοινωνίαν πάντα τὸν οἶκον καὶ τὸ γένος, ἐπεχείρησε συμπείθειν, ὅπως τὴν θυγατέρα Πορκίαν, Βίβλῳ συνοικοῦσαν, καὶ πεποιημένην ἐκείνῳ δύο παῖδας, αὐτῷ πάλιν, ὥσπερ εὐγενῆ χώραν, ἐντεκνώσασθαι παράσχῃ. Δόξῃ μὲν γὰρ ἀνθρώπων ἄτοπον εἶναι τὸ τοιοῦτον, φύσει δὲ καλὸν καὶ πολιτικὸν, ἐν ὥρᾳ καὶ ἀκμῇ γυναῖκα μήτ' ἀργεῖν τὸ γόνιμον ἀποσβέσασαν, μήτε πλείονα τῶν ἱκανῶν ἐπιτίκτουσαν, ἐνοχλεῖν καὶ καταπτωχεύειν οὐδὲν δεόμενον οἶκον· κοινουμένους δὲ τὰς διαδοχὰς ἀξίοις ἀνδράσι τὴν τ' ἀρετὴν ἄφθονον ποιεῖν, καὶ πολύχυτον τοῖς γένεσι, καὶ τὴν πόλιν αὐτὴν πρὸς αὑτὴν ἀνακεραννύναι ταῖς οἰκειότησιν. Εἰ δὲ πάντως περιέχοιτο τῆς γυναικὸς ὁ Βίβλος, ἀποδώσειν εὐθὺς τεκοῦσαν, οἰκειότερος αὐτῷ τε Βίβλῳ καὶ Κάτωνι κοινωνίᾳ παίδων γενόμενος. Ἀποκριναμένου δὲ τοῦ Κάτωνος, ὡς Ὁρτήσιον μὲν ἀγαπᾷ καὶ δοκιμάζει κοινωνὸν οἰκειότητος, ἄτοπον δ' ἡγεῖται ποιεῖσθαι λόγον περὶ γάμου θυγατρὸς ἑτέρῳ δεδομένης, μεταβαλὼν ἐκεῖνος, οὐκ ὤκνησεν ἀποκαλυψάμενος αἰτεῖν τὴν αὐτοῦ γυναῖκα Κάτωνος, νέαν μὲν οὖσαν ἔτι πρὸς τὸ τίκτειν, ἔχοντος δὲ τοῦ Κάτωνος ἀποχρῶσαν διαδοχήν. Καὶ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὡς ταῦτ' ἔπραττεν εἰδὼς οὐ προσέχοντα τῇ Μαρκίᾳ τὸν Κάτωνα· κύουσαν γὰρ αὐτὴν τότε τυγχάνειν λέγουσιν. Ὁ δ' οὖν Κάτων, ὁρῶν τὴν τοῦ Ὁρτησίου σπουδὴν καὶ προθυμίαν, οὐκ

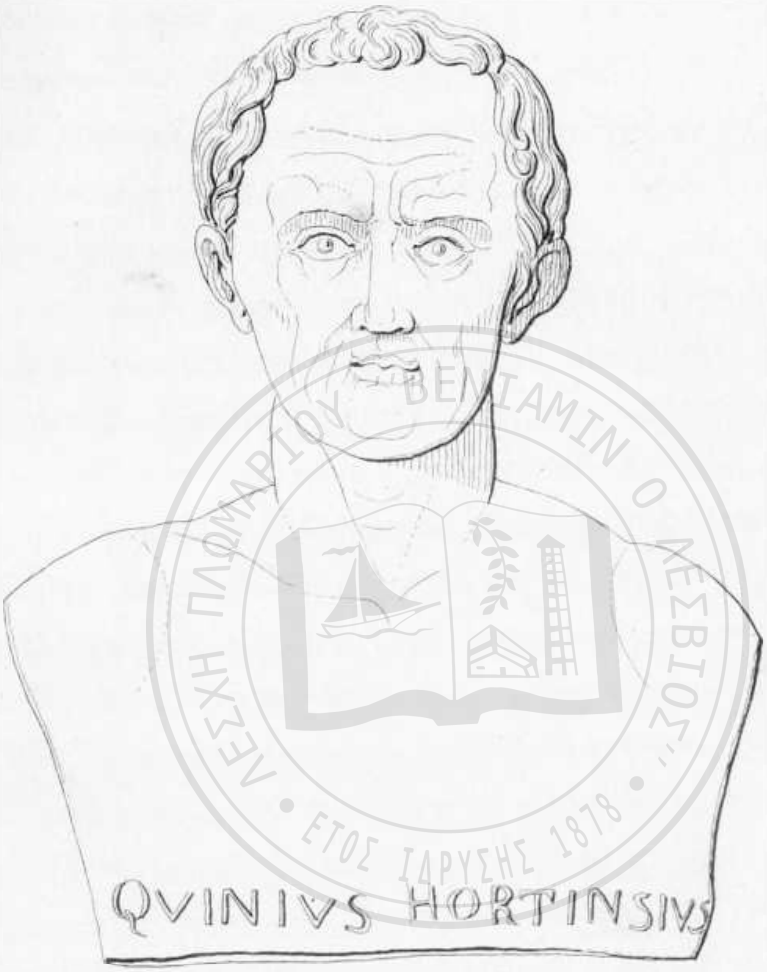

ΕΚ ΤΟΥ ΕΝ ΡΩΜΗΙ ΑΛΒΑΝΙΚΟΥ ΑΓΡΟΚΗΠΙΟΥ

Σελ. 56. Τ. 3

ΔΕΣΧΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ"
• ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878 •

ἀντῖπεν, ἀλλ' ἔφη δεῖν καὶ Φιλίππῳ ταῦτα συνδόξαι, τῷ παρὶ τῆς Μαρκίας. Ὡς οὖν ὁ Φίλιππος ἐντευχθεὶς, ἔγνω τὴν συγχώρησιν, οὐκ ἄλλως ἐνεγγύησε τὴν Μαρκίαν, ἢ παρόντος τοῦ Κάτωνος αὐτοῦ καὶ συνεγγυῶντος. Ταῦτα μὲν οὖν, εἰ καὶ χρόνοις ὕστερον ἐπράχθη, μνησθέντι μοι *τὸ* τῶν γυναικῶν πρλαβεῖν ἔδοξε.

ς. Τὸν δὲ περὶ τὸν Λέντλον ἀνακριθέντων, καὶ τοῦ Καίσαρος, περὶ ὧν εἰσηγγέλθη καὶ διεβλήθη πρὸς τὴν σύγκλητον, εἰστὸν δῆμον καταφυγόντος, καὶ τὰ πολλὰ νοσοῦντα καὶ διεφθαμένα τῆς πολιτείας μέρη παράττοντος καὶ συνάγοντος πρὸς αὑτὸν, ὁ Κάτων φοβηθεὶς ἔπεισε τὴν βουλὴν ἀναλαβεῖν τὸν ἄπρον καὶ ἀνέμητον ὄχλον εἰς τὸ σιτηρέσιον, ἀναλώματος μὲν ὄνος ἐνιαυσίου χιλίωνκαὶ διακοσίων καὶ πεντήκοντα ταλάντων, πειφανῶς δὲ τῇ φιλανθρωπίᾳ ταύτῃ καὶ χάριτι τῆς ἀπειλῆς ἐκίνης διαλυθείσης. Ἐντεῦθεν εἰς τὴν δημαρχίαν ἐμπεσὼν ὁ Μτελλος, ἐκκλησίας τε θορυβώδεις συνῆγε, καὶ νόμον ἔγραψε, Πμπήϊον Μάγνον εἶναι κατα τάχος μετὰ τῶν δυνάμεων εἰς Ἰταλίαν, καὶ παραλαβόντα σώζειν τὴν πόλιν, ὡς ὑπὸ Κατιλίνα κιδυνεύουσαν. Ἦν δὲ τοῦτο λόγος εὐπρεπὴς, ἔργον δὲ τοῦ νόμου καὶ τέλος, ἐγχειρίσαι τὰ πράμματα Πομπηΐῳ, καὶ παραδοῦναι τὴν ἡγέμονίαν. Γενομένης δὲ βουλῆς, καὶ τοῦ Κάτωνος οὐχ, ὥσπερ εἰώθει, τῷ Μετέλλῳ σφοδρῶς ἐμπεσόντος, ἀλλ' ἐπιεικῆ πολλὰ καὶ μέτρια παραινέσαντος, τέλος δὲ καὶ πρὸς δεήσεις τραπομένου, καὶ τὴν Μετέλλων οἰκίαν ἀεὶ γενομένην ἀριστοκρατικὴν ἐπαινέσαντος, ἔτι μᾶλλον ἐξαρθεὶς καὶ κατάφρονήσας ὁ Μέτελλος, ὡς ἐνδιδόντος αὐτοῦ καὶ πτήσσοντος, εἰς ὑπερηφάνους ἀπειλὰς καὶ λόγους θρασεῖς ἐξέπεσεν, ὡς βίᾳ πάντα τῆς βουλῆς διαπραξόμενος. Οὕτω δὴ μεταβαλὼν ὁ Κάτων καὶ σχῆμα καὶ φωνὴν καὶ λόγον, ἐπειπὼν δὲ πᾶσι τοῖς ἄλλοις διατετταμένος, ὅτι, ζῶντος αὐτοῦ, Πομπήϊος οὐ παρ-

ἔσαι μεθ' ὅπλων εἰς τὴν πόλιν, ἐκεῖνο τῇ βουλῇ παρέσχησεν, ὡς οὐδέτερος μὲν καθέσχηκεν, οὐδὲ χρῆται λογισμοῖς ἀσφαλέσιν· ἔσι δ' ἡ μὲν Μετέλλου πολιτεία, μανία δι' ὑπερβολὴν κακίας φερομένη πρὸς ὄλεθρον καὶ σύγχυσιν ἁπάντων· ἡ δὲ Κάτωνος, ἀρετῆς ἐνθουσιασμὸς ὑπὲρ τῶν καλῶν καὶ δικαίων ἀγωνιζομένης.

ΚΖ. Ἐπεὶ δὲ τὴν ψῆφον ὑπὲρ τοῦ νόμου φέρειν ὁ δῆμος ἔμελλε, *καὶ* Μετέλλῳ μὲν ὅπλα καὶ ξένοι καὶ μονομάχοι καὶ θεράποντες ἐπὶ τὴν ἀγορὰν τεταγμένοι παρῆσαν, καὶ τὸ πιθοῦν, μεταβολῆς ἐλπίδι, Πομπηΐου ὑπῆρχε τοῦ δήμου μέρος οὐκ ὀλίγον, ἦν δὲ μεγάλη καὶ ἀπὸ Καίσαρος ῥώμη, στρατηγοῦντος τότε. Κάτωνι δ' οἱ πρῶτοι τῶν πολιτῶν συνηγανάκτουν, καὶ συνηδικοῦντο μᾶλλον, ἢ συνηγωνίζοντο, πολλὴ δὲ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ κατῄφεια καὶ φόβος εἶχεν, ὥσε τῶν φίλων ἐνίους ἀσίτους διαγρυπνῆσαι μετ' ἀλλήλων, ἐν ἀπόροις ὄντας ὑπὲρ αὐτοῦ λογισμοῖς, καὶ γυναῖκα καὶ ἀδελφὰς, ποτνιωμένας καὶ δακρυούσας. Αὐτὸς δ' ἀδεῶς καὶ τεθαρρηκότως ἐντυχὼν πᾶσι, καὶ παρηγορήσας, καὶ γενόμενος περὶ δεῖπνον, ὥσπερ εἰώθει, καὶ νυκτερεύσας, ὑφ' ἑνὸς τῶν συναρχόντων, Μινυκίου Θέρμου, βαθέως καθεύδων ἐπηγέρθη· καὶ κατέβησαν εἰς ἀγορὰν, ὀλίγων μὲν αὐτοὺς προπεμπόντων, πολλῶν δ' ἀπαντώντων, καὶ φυλάττεσθαι διακελευομένων. Ὡς οὖν ἐπισὰς ὁ Κάτων κατεῖδε τὸν νεὼν τῶν Διοσκούρων ὅπλοις περιεχόμενον, καὶ τὰς ἀναβάσεις φρουρομένας ὑπὸ μονομάχων, αὐτὸν δὲ καθήμενον ἄνω μετὰ Καίσαρος τὸν Μέτελλον, ἐπιστρέψας πρὸς τοὺς φίλους· « Ὦ θρασέος (εἶπεν) ἀνθρώπου καὶ δειλοῦ, ὃς καθ' » ἑνὸς ἀνόπλου καὶ γυμνοῦ τοσούτους ἐστρατολόγησεν »! Ἅμα δ' εὐθὺς ἐβάδιζε μετὰ τοῦ Θέρμου. Καὶ διέσησαν οὐτοῖς *ἐκεῖνοι* οἱ τὰς ἀναβάσεις κατέχοντες, ἄλλον δ' οὐδένα παρῆκαν, ἢ μόλις ἐπισπάσας τῆς χειρὸς ὁ Κάτων τὸν Μουνάτιον ἀνήγαγε,

καὶ βαδίζων εὐθὺς, ὡς εἶχε, καθίζει μέσον ἐμβαλὼν ἑαυτὸν τοῦ Μετέλλου καὶ τοῦ Καίσαρος, ὥσε διακόψαι τὴν κοινολογίαν. Κἀκεῖνοι μὲν διηπόρησαν, οἱ δὲ χαρίεντες, θεασάμενοι καὶ θαυμάσαντες τὸ πρόσωπον καὶ τὸ φρόνημα καὶ τὸ θάρσος τοῦ Κάτωνος, ἐγγυτέρω προσῆλθον, καὶ βοῇ διεκελεύσαντο, τῷ μὲν Κάτωνι θαρρεῖν, μένειν δ' ἀλλήλοις, καὶ συσπέρεσθαι, καὶ μὴ προδιδόναι τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τὸν ὑπὲρ αὐτῆς ἀγωνιζόμενον.

ΚΗ. Ἔνθα δὴ, τοῦ ὑπηρέτου τὸν νόμον προχειρισαμένου, τοῦ δὲ Κάτωνος οὐκ ἐῶντος ἀναγινώσκειν, τοῦ δὲ Μετέλλου παραλαβόντος αὐτὸν, καὶ ἀναγινώσκοντος, ὁ μὲν Κάτων ἐξήρπασε τὸ βιβλίον· ὁ δὲ Θέρμος, ἀπὸ στόματος τοῦ Μετέλλου τὸν νόμον ἐπισταμένου καὶ λέγοντος, ἐπέσχε τῇ χειρὶ τὸ στόμα, καὶ τὴν φωνὴν ἀπέκλεισεν, ἄχρις οὗ ἄμαχον ὁρῶν ἀγῶνα τοὺς ἄνδρας ὁ Μέτελλος ἀγωνιζομένους, καὶ τὸν δῆμον ἡττώμενον, [καὶ] πρὸς τὸ συμφέρον τρεπόμενον, ἐκέλευσεν οἴκοθεν ὁπλίτας μετὰ φόβου καὶ κραυγῆς ἐπιτρέχειν. Γενομένου δὲ τούτου, καὶ πάντων διασκεδασθέντων, ὑποσάντα μόνον τὸν Κάτωνα, καὶ βαλλόμενον λίθοις καὶ ξύλοις ἄνωθεν, οὐ περιεῖδε Μουρήνας, ὁ τὴν δίκην φυγὼν ὑπ αὐτοῦ καὶ κατηγορηθεὶς, ἀλλὰ τὴν τήβεννον προϊσχόμενος, καὶ βοῶν ἀνασχεῖν τοῖς βάλλουσι, καὶ τέλος αὐτὸν τὸν Κάτωνα πείθων καὶ περιπτύσσων, εἰς τὸν νεὼν τῶν Διοσκούρων ἀπήγαγεν. Ἐπεὶ δὲ κατεῖδεν ὁ Μέτελλος ἐρημίαν περὶ τὸ βῆμα καὶ φυγὴν δι' ἀγορᾶς τῶν ἐναντιουμένων, παντάπασι πεισθεὶς κρατεῖν, ἐκέλευσεν ἀπιέναι πάλιν τοὺς ὁπλοφόρους, καὶ προσελθὼν κοσμίως αὐτὸς ἐπεχείρει πράττειν τὰ περὶ τὸν νόμον. Οἱ δ' ἐναντίοι, ταχέως ἀναλαβόντες ἑαυτοὺς ἐκ τῆς τροπῆς, ἐπῆσαν αὖθις, ἐμβοήσαντες μέγα καὶ θαρραλέον ὥσε τοῖς περὶ τὸν Μέτελλον ἐμπεσεῖν ταραχὴν καὶ δέος, οἰομένοις, ὅπλων ποθὲν εὐπορήσαντας αὐτοὺς ἐπιφέ-

ρεσθαι, καὶ μηθένα μένειν, ἀλλὰ φεύγειν ἅπαντας ἀπὸ τοῦ βήματος. Οὕτω δὴ σκεδασθέντων ἐκείνων, τοῦ δὲ Κάτωνος προελθόντος, καὶ τὰ μὲν ἐπαινέσαντος, τὰ δ' ἐπιῤῥώσαντος τὸν δῆμον, οἵ τε πολλοὶ παρετάξαντο παντὶ τρόπῳ καταλῦσαι τὸν Μέτελλον, ἥ τε σύγκλητος ἀθροισθεῖσα παρήγγειλεν ἀρχῆθεν βοηθεῖν τῷ Κάτωνι, καὶ διαμάχεσθαι πρὸς τὸν νόμον, ὡς σάσιν ἐπεισάγοντα τῇ Ῥώμῃ, καὶ πόλεμον ἐμφύλιον.

ΚΘ. Ὁ δὲ Μέτελλος αὐτὸς μὲν ἦν ἄτρεπτος καὶ θρασὺς ἔτι, ὁρῶν δὲ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐκπεπληγμένους κομιδῇ τὸν Κάτωνα, καὶ νομίζοντας ἄμαχον καὶ δυσεκβίαστον, αἰφνίδιον ἐξεπήδησεν εἰς τὴν ἀγοράν, καὶ συναγαγὼν τὸν δῆμον, ἄλλα τε πολλὰ περὶ τοῦ Κάτωνος ἐπίφθονα διῆλθε, καὶ φεύγειν τὴν τυραννίδα βοῶν τὴν ἐκείνου, καὶ τὴν κατὰ Πομπήϊου συνωμοσίαν, ἐφ' ᾗ μετανοήσειν ταχὺ τὴν πόλιν ἀτιμάζουσαν ἄνδρα τοσοῦτον, ὥρμησεν εὐθὺς εἰς Ἀσίαν, ὡς ταῦτα πρὸς ἐκεῖνον κατηγορήσων. Ἦν οὖν δόξα μεγάλη τοῦ Κάτωνος, ἄχθος οὐ μικρὸν ἀπεσκευασμένου τῆς δημαρχίας, καὶ τρόπον τινὰ τὴν Πομπήϊου δύναμιν ἐν Μετέλλῳ καθηρηκότος. Ἔτι δὲ μᾶλλον εὐδοκίμησε, τὴν σύγκλητον ὠρμημένην ἀτιμοῦν καὶ ἀποψηφίζεσθαι τὸν Μέτελλον οὐκ ἐάσας, ἀλλ' ἐναντιωθεὶς καὶ παραιτησάμενος. Οἵ τε γὰρ πολλοὶ φιλανθρωπίας ἐποιοῦντο καὶ μετριότητος, τὸ μὴ ἐπεμβῆναι τῷ ἐχθρῷ, μηδ' ἐνυβρίσαι, κατὰ κράτος περιγενόμενον· τοῖς τε φρονίμοις ὀρθῶς ἐφαίνετο καὶ συμφερόντως μὴ παροξύνας Πομπήϊον. Ἐκ τούτου Λεύκουλλος ἐπανελθὼν ἐκ τῆς στρατείας, ἧς ἔδοξε τὸ τέλος καὶ τὴν δόξαν ἁφῃρῆσθαι Πομπήϊος, εἰς κίνδυνον ἦλθε τοῦ μὴ θριαμβεῦσαι, Γαΐου Μεμμίου κατασασιάζοντος αὐτὸν ἐν τῷ δήμῳ, καὶ δίκας ἐπάγοντος, εἰς τὴν Πομπήϊου χάριν μᾶλλον, ἢ κατ' ἔχθος ἴδιον. Ὁ δὲ Κάτων, οἰκειότητός τε πρὸς Λεύκουλλον αὐτῷ γεγενημένης, ἔχοντος Σερβιλίαν τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ τὸ

πρᾶγμα δεινὸν ἡγούμενος, ἀντέστη τῷ Μεμμίῳ καὶ πολλὰς ὑπέμεινε διαβολὰς καὶ κατηγορίας. Τέλος δὲ, τῆς ἀρχῆς ἐκβαλλόμενος ὡς τυραννίδος, τοσοῦτον ἐκράτησεν, ὥστε τὸν Μέμμιον αὐτὸν ἀναγκάσαι τῶν δικῶν ἀποστῆναι, καὶ φυγεῖν τὸν ἀγῶνα. Λεύκουλλος μὲν οὖν θριαμβεύσας, ἔτι μᾶλλον ἐνεφύετο τῇ φιλίᾳ τοῦ Κάτωνος, ἔχων ἔρυμα καὶ πρόβλημα μέγα πρὸς τὴν Πομπηΐου δύναμιν.

Δ. Πομπήϊος δὲ, μέγας ἀπὸ τῆς στρατείας ἐπανιὼν, καὶ τῇ λαμπρότητι καὶ προθυμίᾳ τῆς ὑποδοχῆς πεποιθὼς οὐδὲν ἂν δεηθεὶς ἀποτυχεῖν τῶν πολιτῶν, προὔπεμπεν ἀξιῶν τὰς ὑπατικὰς ἀρχαιρεσίας ἀναβαλέσθαι τὴν σύγκλητον, ὡς ἂν αὐτὸς παρὼν Πείσωνι συναρχαιρεσιάσῃ. Τῶν δὲ πλείστων ὑπεικόντων, οὐ τὴν ἀναβολὴν μέγιστον ὁ Κάτων ἡγούμενος, ἀλλὰ τὴν πεῖραν ἀποκόψαι καὶ τὴν ἐλπίδα τοῦ Πομπηΐου βουλόμενος, ἀντεῖπε, καὶ μετέστησε τὴν βουλὴν, ὥστ' ἀποψηφίσασθαι. Τοῦτο τὸν Πομπήϊον οὐχ ἡσυχῇ διετάραξε· καὶ νομίζων, οὐ μικρὰ προσπταίσειν τῷ Κάτωνι μὴ φίλῳ γενομένῳ, μετεπέμψατο Μουνάτιον, ἑταῖρον αὐτοῦ· καὶ δύο τοῦ Κάτωνος ἀδελφιδᾶς ἐπιγάμους ἔχοντος, ἤτει τὴν μὲν πρεσβυτέραν ἑαυτῷ γυναῖκα, τὴν δὲ νεωτέραν τῷ υἱῷ. Τινὲς δέ φασιν, οὐ τῶν ἀδελφιδῶν, ἀλλὰ τῶν θυγατέρων, τὴν μνηστείαν γενέσθαι. Τοῦ δὲ Μουνατίου ταῦτα πρὸς τὸν Κάτωνα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰς ἀδελφὰς φράσαντος, αἱ μὲν ὑπερηγάπησαν τὴν οἰκειότητα, πρὸς τὸ μέγεθος καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀνδρός. Ὁ δὲ Κάτων, οὔτ' ἐπισχὼν, οὔτε βουλευσάμενος, ἀλλὰ πληγεὶς εὐθὺς εἶπε· « Βάδιζε, Μουνάτιε, βάδιζε, » καὶ λέγε πρὸς Πομπήϊον, ὡς Κάτων οὐκ ἔστι διὰ τῆς γυναι- » κωνίτιδος ἁλώσιμος, ἀλλὰ τὴν μὲν εὔνοιαν ἀγαπᾷ, καὶ τὰ » δίκαια ποιοῦντι φιλίαν παρέξει πάσης πιστοτέραν οἰκειότητος, » ὅμηρα δ' οὐ προήσεται τῇ Πομπηΐου δόξῃ κατὰ τῆς πατρί- » δος ». Ἐπὶ τούτοις ἤχθοντο μὲν αἱ γυναῖκες, ἠτιῶντο δ' οἱ

φίλοι τοῦ Κάτωνος ὡς ἄγροικον ἅμα καὶ ὑπερήφανον τὴν ἀπόκρισιν. Εἶτα μέν τοι πράττων τινὶ τῶν φίλων ὑπατείαν ὁ Πομπήϊος, ἀργύριον εἰς τὰς φυλὰς ἔπεμπε, καὶ περιβόητος ὁ δεκασμὸς ἦν, ἐν κήποις ἐκείνου τῶν χρημάτων ἀριθμουμένων. Εἰπόντος οὖν τοῦ Κάτωνος πρὸς τὰς γυναῖκας, ὅτι τοιούτων ἦν κοινωνεῖν καὶ ἀναπίμπλασθαι πραγμάτων ἀνάγκη, Πομπηΐῳ συναφθέντα δι' οἰκειότητος, ὡμολόγουν ἐκεῖνον κάλλιον αὐτῶν βεβουλεῦσθαι διακρουσάμενον. Εἰ δὲ δεῖ πρὸς τὰ συμβάντα κρίνειν, τοῦ παντὸς ἔοικεν ὁ Κάτων ἁμαρτεῖν τὴν οἰκειότητα μὴ δεξάμενος, ἀλλ' ἐάσας πρὸς Καίσαρα τραπέσθαι, καὶ γῆμαι γάμον, ὃς τὴν Πομπηΐου δύναμιν καὶ Καίσαρος εἰς ταὐτὸ συνενεγκὼν, ὀλίγου τὰ μὲν Ῥωμαίων ἀνέτρεψε πράγματα, τὴν δὲ πολιτείαν ἀνεῖλεν. Ὧν οὐθὲν ἂν ἴσως συνέπεσεν, εἰ μὴ Κάτων, τὰ μικρὰ τοῦ Πομπηΐου φοβηθεὶς ἁμαρτήματα, τὸ μέγιστον περιεῖδεν, αὐτὸν ἑτέρῳ δύναμιν προσγενόμενον.

ΛΑ. Ταῦτα μὲν οὖν ἔμελλεν ἔτι. Λευκούλλου δὲ περὶ τῶν ἐν Πόντῳ διατάξεων στασιάσαντος πρὸς Πομπήϊον (ἠξίουν γὰρ ἰσχύειν ἕκάτερος τὰ ὑφ' αὑτοῦ γενόμενα), καὶ Λευκούλλῳ Κάτωνος ἀδικουμένῳ περιφανῶς προσαμύνοντος, ἐλαττούμενος ὁ Πομπήϊος ἐν συγκλήτῳ, καὶ δημαγωγῶν, ἐπὶ νομὴν χώρας ἐκάλει τὸ στρατιωτικόν. Ὡς δὲ κἀνταῦθα Κάτων ἐνιστάμενος ἐξέκρουσε τὸν νόμον, οὕτω Κλωδίου τε περιείχετο, τοῦ τότε θρασυτάτου τῶν δημαγωγῶν, καὶ Καίσαρα προσήγετο, τρόπον τινὰ Κάτωνος αὐτοῦ παρασχόντος ἀρχήν. Ὁ γὰρ Καῖσαρ, ἀπὸ τῆς ἐν Ἰβηρίᾳ στρατηγίας ἐπανήκων, ἅμα μὲν ὑπατείαν ἐβούλετο παραγγέλλειν, ἅμα δ' ἤτει θρίαμβον. Ἐπεὶ δὲ κατὰ νόμον ἔδει τοὺς μὲν ἀρχὴν μετιόντας παρεῖναι, τοὺς δὲ μέλλοντας εἰσελαύνειν θρίαμβον ἔξω τείχους ὑπομένειν, ἠξίου παρὰ τῆς βουλῆς αὐτῷ δοθῆναι, δι' ἑτέρων αἰτεῖσθαι τὴν ἀρχήν. Βουλομένων δὲ πολλῶν, ἀντέλεγεν ὁ Κάτων· ὡς δ' ἤσθετο χαριζομένους τῷ

Καίσαρι, λέγων ὅλην κατανάλωσε τὴν ἡμέραν, καὶ τὴν βουλὴν οὕτως ἐξέκρουσε. Χαίρειν οὖν ἐάσας τὸν θρίαμβον ὁ Καῖσαρ, εἰσελθὼν εὐθὺς εἶχετο Πομπηΐου καὶ τῆς ὑπατείας. Ἀποδειχθεὶς δ' ὕπατος, τήν τε Ἰουλίαν ἐνεγγύησεν αὐτῷ, καὶ συςάντες ἤδη μετ' ἀλλήλων ἐπὶ τὴν πόλιν, ὁ μὲν εἰσέφερε νόμους τοῖς πένησι κληρουχίαν καὶ νομὴν χώρας διδόντας, ὁ δὲ παρῆν τοῖς νόμοις βοηθῶν. Οἱ δὲ περὶ Λεύκουλλον καὶ Κικέρωνα Βίβλῳ, τῷ ἑτέρῳ τῶν ὑπάτων, συντάξαντες ἑαυτοὺς ἀντέπραττον· μάλιςα δὲ Κάτων, ἤδη μὲν ὑφορώμενος τὴν Καίσαρος καὶ Πομπηΐου φιλίαν καὶ σύστασιν ἐπ' οὐδενὶ δικαίῳ γεγενημένην· φοβεῖσθαι δὲ φάσκων οὐ τὴν νομὴν τῆς χώρας, ἀλλ' ὃν ἀντὶ ταύτης ἀπαιτήσουσι μισθὸν οἱ χαριζόμενοι καὶ δελεάζοντες τὸ πλῆθος.

ΛΒ. Ὡς δὲ ταῦτα λέγων τήν τε βουλὴν ὁμόψηφον εἶχε, καὶ τῶν ἐκτὸς ἀνθρώπων οὐκ ὀλίγοι παρίσταντο, δυσχεραίνοντες τὴν ἀτοπίαν τοῦ Καίσαρος (ἃ γὰρ οἱ θρασύτατοι δήμαρχοι καὶ ὀλιγωρότατοι πρὸς χάριν ἐπολιτεύοντο τῶν πολλῶν, ταῦτ' ἀπ' ἐξουσίας ὑπατικῆς, αἰσχρῶς καὶ ταπεινῶς ὑποδυόμενος τὸν δῆμον, ἔπραττε)· φοβηθέντες οὖν ἐχώρουν διὰ βίας, καὶ πρῶτον μὲν αὐτῷ τῷ Βίβλῳ καταβαίνοντι κοπρίων ἐπεσκεδάσθη κόφινος, ἔπειτα τοῖς ῥαβδούχοις προσπεσόντες αὐτοῦ κατέκλασαν τὰς ῥάβδους· τέλος δὲ, καὶ βελῶν φερομένων καὶ πολλῶν συντιτρωσκομένων, ἔφυγον ἐξ ἀγορᾶς δρόμῳ μὲν οἱ λοιποὶ πάντες, ἔσχατος δὲ Κάτων ἀπῄει βάδην, μεταστρεφόμενος καὶ καταρώμενος τοὺς πολίτας. Οὐ μόνον οὖν τὴν διανομὴν ἐκύρωσαν, ἀλλὰ καὶ προσεψηφίσαντο τὴν σύγκλητον ὀμόσαι πᾶσαν, ἢ μὴν ἐπιβεβαιώσειν τὸν νόμον, καὶ βοηθήσειν, ἄν τις τἀναντία πράττῃ, μεγάλα τάξαντες ἐπιτίμια κατὰ τῶν μὴ ὀμοσάντων. Ὤμνυσαν οὖν ἅπαντες ἐξ ἀνάγκης, τὸ Μετέλλου τοῦ παλαιοῦ πάθος ἐν νῷ λαμβάνοντες, ὃν εἰς νόμον ὅμοιον ὀμόσαι μὴ θελήσαντα περιεῖδεν ὁ δῆμος ἐκπεσόντα φυγῇ τῆς Ἰταλίας. Διὸ καὶ τὸν Κάτωνα

πολλὰ μὲν αἱ γυναῖκες οἶκοι δακρύουσαι καθικέτευον εἶξαι καὶ ὀμόσαι, πολλὰ δ' οἱ φίλοι καὶ συνήθεις. Ὁ δὲ μάλιστα καὶ συμπείσας καὶ ἀγαγὼν αὐτὸν ἐπὶ τὸν ὅρκον, ἦν Κικέρων ὁ ῥήτωρ, παραινῶν καὶ διδάσκων ὡς τάχα μὲν οὐδὲ δίκαιόν ἐστι τοῖς ἐγνωσμένοις κοινῇ μόνον οἴεσθαι δεῖν ἀπειθεῖν, ἐν δ' ἀδυνάτῳ τῷ μεταστῆσαί τι τῶν γεγονότων ἀφειδεῖν ἑαυτοῦ, παντάπασιν ἀνόητον καὶ μανικόν. Ἔσχατον δὲ κακῶν, εἰ, δι' ἣν ἅπαντα πράττει, πόλιν ἀφεὶς καὶ προέμενος τοῖς ἐπιβουλεύουσιν, ὥσπερ ἄσμενος ἀπαλλάξεται τῶν ὑπὲρ αὐτῆς ἀγώνων. Καὶ γὰρ, εἰ μὴ Κάτων τῆς Ῥώμης, ἀλλ' ἡ Ῥώμη δεῖται Κάτωνος. Δέονται δὲ καὶ οἱ φίλοι πάντες, ὧν αὐτὸν εἶναι πρῶτον ὁ Κικέρων ἔλεγεν, ἐπιβουλευόμενον ὑπὸ Κλωδίου διὰ τῆς δημαρχίας ἄντικρυς ἐπ' αὐτὸν βαδίζοντος. Ὑπὸ τούτων φασὶ καὶ τοιούτων τὸν Κάτωνα λόγων καὶ δεήσεων μαλασσόμενον οἴκοι καὶ κατ' ἀγορὰν ἐκβιασθῆναι μόλις, καὶ προσελθεῖν πρὸς τὸν ὅρκον, ἔσχατον ἁπάντων, πλὴν ἑνὸς Φαωνίου τῶν φίλων καὶ συνήθων.

ΛΓ. Ἐπαρθεὶς οὖν ὁ Καῖσαρ ἄλλον εἰσέφερε νόμον, τὴν Καμπανίαν σχεδὸν ὅλην προσκατανέμοντα τοῖς ἀπόροις καὶ πένησιν. Ἀντέλεγε δ' οὐδείς, πλὴν τοῦ Κάτωνος. Καὶ τοῦτον ἀπὸ τοῦ βήματος ὁ Καῖσαρ εἷλκεν εἰς δεσμωτήριον, οὐδέν τι μᾶλλον ὑφιέμενον τῆς παῤῥησίας, ἀλλ' ἐν τῷ βαδίζειν ἅμα περὶ τοῦ νόμου διαλεγόμενον, καὶ παραινοῦντα παύσασθαι τοιαῦτα πολιτευομένους. Ἐπηκολούθει δ' ἡ βουλὴ μετὰ κατηφείας, καὶ τοῦ δήμου τὸ βέλτιστον, ἀγανακτοῦν σιωπῇ καὶ ἀχθόμενον, ὥστε τὸν Καίσαρα μὴ λανθάνειν βαρέως φέροντας· ἀλλὰ φιλονεικῶν καὶ περιμένων ὑπὸ τοῦ Κάτωνος ἐπίκλησιν γενέσθαι καὶ δέησιν, προῆγεν. Ἐπεὶ δ' ἐκεῖνος ἦν δῆλος οὐδὲ μελλήσων τι ποιεῖν, ἡττηθεὶς ὑπ' αἰσχύνης καὶ ἀδοξίας ὁ Καῖσαρ, αὐτός τινα τῶν δημάρχων ὑφῆκε, πείσας ἐξελέσθαι τὸν Κάτωνα. Τοῖς μέντοι νόμοις ἐκείνοις καὶ ταῖς χάρισι τιθασ-

σεύσαντες τὸν ὄχλον, ἐψηφίσαντο Καίσαρι μὲν Ἰλλυριῶν καὶ Γαλατίας ἀρχὴν ἁπάσης, καὶ τέσσαρα τάγματα στρατιᾶς εἰς πεντετίαν, προλέγοντος Κάτωνος, ὡς εἰς ἀκρόπολιν τὸν τύραννον αὐτοὶ ταῖς ἑαυτῶν ψήφοις ἱδρύουσι· Πόπλιον δὲ Κλώδιον ἐκ πατρικίων εἰς δημοτικοὺς παρανόμως μεταστήσαντες, ἀπέδειξαν δήμαρχον, ἐπὶ μισθῷ τῇ Κικέρωνος ἐξελάσει, πάντα πρὸς χάριν ἐκείνοις πολιτευόμενον· ὑπάτους δὲ Πείσωνά τε Καλπούρνιον, ὃς ἦν πατὴρ τῆς Καίσαρος γυναικὸς, καὶ Γαβίνιον Αὖλον, ἐκ τῶν Πομπηΐου κόλπων ἄνθρωπον, ὥς φασιν οἱ τὸν τρόπον αὐτοῦ καὶ τὸν βίον εἰδότες.

ΛΔ. Ἀλλὰ καίπερ οὕτως τὰ πράγματα κατειληφότες ἐγκρατῶς, καὶ τὸ μὲν χάριτι τῆς πόλεως, τὸ δὲ φόβῳ, μέρος ὑφ' ἑαυτοὺς ἔχοντες, ὅμως ἐφοβοῦντο τὸν Κάτωνα. Καὶ γὰρ ἐν οἷς περιῆσαν αὐτοῦ, τό γε χαλεπῶς καὶ μετὰ πόνων καὶ μὴ χωρὶς αἰσχύνης, ἀλλ' ἐλεγχομένους βιάζεσθαι μόλις, ἀνιαρὸν ἦν καὶ πρόσαντες. Ὁ δὲ Κλώδιος οὐδὲ Κικέρωνα καταλύσειν ἤλπιζε Κάτωνος παρόντος· ἀλλὰ τοῦτο διαμηχανώμενος πρῶτον, ὡς εἰς ἀρχὴν κατέστη, μετεπέμψατο Κάτωνα, καὶ λόγους αὐτῷ προσήνεγκεν, ὡς πάντων ἐκεῖνον ἡγούμενος ἄνδρα Ῥωμαίων καθαρώτατον, ἔργῳ διδόναι πίστιν ἕτοιμός ἐστι. Πολλῶν γὰρ αἰτουμένων τὴν ἐπὶ Κύπρον καὶ Πτολεμαῖον ἀρχὴν, καὶ δεομένων ἀποσταλῆναι, μόνον ἄξιον ἐκεῖνον ἡγεῖσθαι, καὶ διδόναι τὴν χάριν ἡδέως. Ἀναπραγόντος δὲ τοῦ Κάτωνος, ὡς ἐνέδρα τὸ πρᾶγμα καὶ προπηλακισμὸς, οὐ χάρις ἐστὶν, ὑπερηφάνως ὁ Κλώδιος καὶ ὀλιγώρως· « Οὐκοῦν (εἶπεν), εἰ μὴ χάριν ἔχεις, ἀνιώμενος πλεύσῃ »· καὶ προελθὼν εὐθὺς εἰς τὸν δῆμον, ἐκύρωσε νόμῳ τὴν ἔκπεμψιν τοῦ Κάτωνος. Ἐξιόντι δ' οὐ ναῦν, οὐ στρατιώτην, οὐχ ὑπηρέτην ἔδωκε, πλὴν ἢ δύο γραμματεῖς μόνον, ὧν ὁ μὲν κλέπτης καὶ παμπόνηρος, ἄτερος δὲ Κλωδίου πελάτης [ἦν]. Ὡς δὲ μικρὸν ἔργον αὐτῷ Κύπρον καὶ Πτολεμαῖον ἀναθεὶς,

ἔτι καὶ Βυζαντίων φυγάδας κατάγειν προσέταξε, βουλόμενος ὁτιπλεῖστον χρόνον ἐκποδὼν ἄρχοντος αὐτοῦ γενέσθαι τὸν Κάτωνα.

ΛΕ. Τοιαύτῃ δὲ καταληφθεὶς ἀνάγκῃ, Κικέρωνι μὲν ἐλαυνομένῳ παρήνεσε μὴ σασιάσαι, μηδ' εἰς ὅπλα καὶ φόνους τὴν πόλιν ἐμβαλεῖν, ἀλλ' ὑπεκστάντα τῷ καιρῷ πάλιν γενέσθαι σωτῆρα τῆς πατρίδος. Κανίδιον δέ τινα τῶν φίλων προπέμψας εἰς Κύπρον, ἔπειθε τὸν Πτολεμαῖον ἄνευ μάχης εἴκειν, ὡς οὔτε χρημάτων, οὔτε τιμῆς ἐνδεᾶ βιωσόμενον· ἱερωσύνην γὰρ αὐτῷ τῆς ἐν Πάφῳ θεοῦ δώσειν τὸν δῆμον. Αὐτὸς δὲ διέτριβεν ἐν Ῥόδῳ, παρασκευαζόμενος ἅμα καὶ τὰς ἀποκρίσεις ἀναμένων. Ἐν δὲ τούτῳ Πτολεμαῖος, ὁ Αἰγύπτου βασιλεύς, ὑπ' ὀργῆς τινος καὶ διαφορᾶς πρὸς τοὺς πολίτας, ἀπολελοιπὼς μὲν Ἀλέξάνδρειαν, εἰς δὲ Ῥώμην πλέων, ὡς Πομπήϊου καὶ Καίσαρος αὖθις αὐτὸν μετὰ δυνάμεως καταξόντων, ἐντυχεῖν τῷ Κάτωνι βουληθείς, προσέπεμψεν ἐλπίζων ἐκεῖνον ὡς αὐτὸν ἥξειν. Ὁ δὲ Κάτων ἐτύγχανε μὲν ὢν τότε περὶ κοιλίας κάθαρσιν, ἥκειν δὲ τὸν Πτολεμαῖον, εἰ βούλοιτο, κελεύσας πρὸς αὐτὸν, ὡς *δ'* ἦλθεν, οὔτ' ἀπαντήσας, οὔτε ὑπεξαναστὰς, ἀλλ' ὡς ἕνα τῶν ἐπιτυχόντων ἀσπασάμενος, καὶ καθίσαι κελεύσας, πρῶτον αὐτῷ τούτῳ διετάραξε, θαυμάζοντα, πρὸς τὸ δημοτικὸν καὶ λιτὸν αὐτοῦ τῆς κατασκευῆς, τὴν ὑπεροψίαν καὶ βαρύτητα τοῦ ἤθους. Ἐπεὶ δὲ καὶ διαλέγεσθαι περὶ τῶν καθ' αὑτὸν ἀρξάμενος, ἠκροάσατο λόγων νοῦν πολὺν ἐχόντων καὶ παῤῥησίαν, ἐπιτιμῶντος αὐτῷ τοῦ Κάτωνος, καὶ διδάσκοντος, ὅσην εὐδαιμονίαν ἀπολιπὼν ὅσαις ἑαυτὸν ὑποτίθησι λατρείαις καὶ πόνοις, καὶ δωροδοκίαις, καὶ πλεονεξίαις, τῶν ἐν Ῥώμῃ δυνατῶν, οὓς μόλις ἐξαργυρισθεῖσαν ἐμπλήσειν Αἴγυπτον· συμβουλεύοντος δὲ πλεῖν ὀπίσω, καὶ διαλλάττεσθαι τοῖς πολίταις, αὐτοῦ *δὲ* καὶ σωμπλεῖν καὶ συνδιαλλάττειν ἑτοίμως ἔχοντος, οἷον ἐκ μανίας πινὸς,

ἢ παρακοπῆς, ὑπὸ τῶν λόγων ἔμφρων καθιστάμενος, κατανοῶν τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν σύνεσιν τοῦ ἀνδρὸς, ὥρμησε μὲν χρῆσθαι τοῖς ἐκείνου λογισμοῖς· ἀνατραπεὶς δ' ὑπὸ τῶν φίλων αὖθις, ἅμα τὸ πρῶτον ἐν Ῥώμῃ γενέσθαι, καὶ θύραις ἑνὸς ἄρχοντος προσελθεῖν, ἔστενε τὴν αὐτοῦ κακοβουλίαν, ὡς οὐκ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ λόγων, θεοῦ δὲ μαντείας καταφρονήσας.

ΛΖ. Ὁ δ' ἐν Κύπρῳ Πτολεμαῖος, εὐτυχίᾳ τινὶ τοῦ Κάτωνος, ἑαυτὸν φαρμάκοις ἀπέκτεινε. Πολλῶν δὲ χρημάτων ἀπολελεῖφθαι λεγομένων, αὐτὸς μὲν ἔγνω πλεῖν εἰς Βυζαντίους, πρὸς δὲ τὴν Κύπρον ἐξέπεμψε τὸν ἀδελφιδοῦν Βροῦτον, οὐ πάνυ τι πιστεύων τῷ Κανιδίῳ. Τοὺς δὲ φυγάδας διαλλάξας, καὶ καταλιπὼν ἐν ὁμονοίᾳ τὸ Βυζάντιον, οὕτως εἰς Κύπρον ἔπλευσεν. Οὔσης δὲ πολλῆς καὶ βασιλικῆς ἐν ἐκπώμασι καὶ τραπέζαις καὶ λίθοις καὶ πορφύραις κατασκευῆς, ἣν ἔδει πραθεῖσαν ἐξαργυρισθῆναι, πάντα βουλόμενος ἐξακριβοῦν, καὶ πάντα κατατείνειν εἰς ἄκραν τιμὴν, καὶ πᾶσιν αὐτὸς παρεῖναι, καὶ προσάγειν τὸν ἔσχατον ἐκλογισμὸν, οὐδὲ τοῖς ἔθεσι τῆς ἀγορᾶς ἐπίστευεν, ἀλλ' ὑπονοῶν ὁμοῦ πάντας, ὑπηρέτας, κήρυκας, ὠνητὰς, φίλους, τέλος αὐτὸς ἰδίᾳ τοῖς ὠνουμένοις διαλεγόμενος καὶ προβιβάζων ἕκαστον, οὕτω τὰ πλεῖστα τῶν ἀγορασμάτων ἐπώλει. Διὸ τοῖς τ' ἄλλοις φίλοις ὡς ἀπιστῶν προσέκρουσε, καὶ τὸν συνηθέστατον ἁπάντων Μουνάτιον εἰς ὀργὴν, ὀλίγου δεῖν ἀνήκεστον γενομένην, ἐνέβαλεν· ὥστε καὶ Καίσαρι, γράφοντι λόγον κατὰ τοῦ Κάτωνος, πικροτάτην τοῦτο τὸ μέρος τῆς κατηγορίας διατριβὴν παρασχεῖν.

ΛΖ. Ὁ μέν τοι Μουνάτιος οὐκ ἀπιστίᾳ τοῦ Κάτωνος, ἀλλ' ἐκείνου μὲν ὀλιγωρίᾳ πρὸς αὐτὸν, αὐτοῦ δέ τινι ζηλοτυπίᾳ πρὸς τὸν Κανίδιον, ἱστορεῖ γενέσθαι τὴν ὀργήν. Καὶ γάρ αὐτὸς σύγγραμμα περὶ Κάτωνος ἐξέδωκεν, ᾧ μάλιστα Θρασέας ἐπηκολούθησε. Λέγει δ' ὕστερος μὲν εἰς Κύπρον ἀφικέσθαι, καὶ

λαβεῖν παρημελημένην ξενίαν· ἐλθὼν δ' ἐπὶ θύρας, ἀπωσθῆναι, σκευωρουμένου τι τοῦ Κάτωνος οἴκοι σὺν τῷ Κανιδίῳ· μεμψάμενος δὲ μετρίως, οὐ μετρίας τυχεῖν ἀποκρίσεως, ὅτι κινδυνεύει τὸ λίαν φιλεῖν (ὥς φησι Θεόφραστος), αἴτιον τοῦ μισεῖν γίνεσθαι πολλάκις, ἐπεὶ, « Καὶ σὺ (φάναι), τῷ μάλιστα φιλεῖν, » ἧττον οἰόμενος, ἢ προσήκει, τιμᾶσθαι, χαλεπαίνεις. Κανι- » δίῳ δὲ καὶ δι' ἐμπειρίαν χρῶμαι καὶ διὰ πίστιν ἑτέρων μᾶλ- » λον, ἐξ ἀρχῆς μὲν ἀφιγμένῳ, καθαρῷ δὲ φαινομένῳ ». Ταῦτα μέντοι μόνον αὐτῷ μόνῳ διαλεχθέντα τὸν Κάτωνα πρὸς τὸν Κανίδιον ἐξενεγκεῖν. Αἰσθόμενος οὖν αὐτὸς, οὔτ' ἐπὶ δεῖπνον ἔτι φοιτᾶν, οὔτε σύμβουλος ὑπακούειν καλούμενος. Ἀπειλοῦντος δὲ τοῦ Κάτωνος, ὥσπερ εἰώθασι τῶν ἀπειθούντων, ἐνέχυρα λήψεσθαι, μηδὲν φροντίσας ἐκπλεῦσαι, καὶ πολὺν χρόνον ἐν ὀργῇ διατελεῖν· εἶτα τῆς Μαρκίας (ἔτι γὰρ συνῴκει τῷ Κάτωνι) διαλεχθείσης, τυχεῖν μὲν ὑπὸ Βάρκα κεκλιμένους ἐπὶ δεῖπνον· εἰσελθόντα δ' ὕστερον τὸν Κάτωνα, τῶν ἄλλων κατακειμένων, ἐρωτᾶν, ὅπου κατακλιθείη. Τοῦ δὲ Βάρκα κελεύσαντος, ὅπου βούλεται, περιβλεψάμενον εἰπεῖν, ὅτι παρὰ Μουνάτιον· καὶ περιελθόντα πλησίον αὐτοῦ κατακλιθῆναι, πλέον δὲ μηθὲν φιλοφρονήσασθαι παρὰ τὸ δεῖπνον. Ἀλλὰ πάλιν τῆς Μαρκίας δεομένης, τὸν μὲν Κάτωνα γράψαι πρὸς αὐτὸν, ὡς ἐντυχεῖν τι βουλόμενον, αὐτὸν δ' ἥκειν ἔωθεν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ὑπὸ τῆς Μαρκίας κατασχεθῆναι, μέχρι πάντες ἀπηλλάγησαν· οὕτω δ' εἰσελθόντα τὸν Κάτωνα, καὶ περιβαλόντα τὰς χεῖρας ἀμφοτέρας, ἀσπάσασθαι καὶ φιλοφρονεῖσθαι. Ταῦτα μὲν οὖν, οὐχ ἧττον οἰόμενοι τῶν ὑπαίθρων καὶ μεγάλων πράξεων πρὸς ἔνδειξιν ἤθους καὶ κατανόησιν ἔχειν τινὰ σαφήνειαν, ἐπὶ πλέον διήλθομεν.

ΑΗ. Τῷ δὲ Κάτωνι συνήχθη μὲν ἀργυρίου τάλαντα μικρὸν ἑπτακισχιλίων ἀποδέοντα· δεδιὼς δὲ τοῦ πλοῦ τὸ μῆκος, ἀγγεῖα πολλὰ κατασκευάσας, ὧν ἕκαστον ἐχώρει δύο τάλαντα καὶ

δραχμὰς πεντακοσίας, καλώδιον ἐκάτω μακρὸν προσήρτησεν, οὗ τῇ ἀρχῇ προσείχετο φελλὸς εὐμεγέθης, ὅπως, εἰ ῥαγείη τὸ πλοῖον, ἔχων διὰ βυθοῦ τὸ ἄρτημα σημαίνοι τὸν τόπον. Τὰ μὲν οὖν χρήματα, πλὴν ὀλίγων τινῶν, ἀσφαλῶς διεκομίσθη· λόγους δὲ πάντων, ὧν διώκησε, γεγραμμένους ἐπιμελῶς ἔχων ἐν δυσὶ βιβλίοις, οὐδέτερον ἔσωσεν, ἀλλὰ τὸ μὲν ἀπελεύθερος αὐτοῦ κομίζων, ὄνομα Φυλάργυρος, ἐκ Κεγχρεῶν ἀναχθείς, ἀνετράπη καὶ συναπώλεσε τοῖς φορτίοις· τὸ δ' αὐτὸς ἄχρι Κερκύρας φυλάξας, ἐν ἀγορᾷ κατεσκήνωσε· τῶν δὲ ναυτῶν διὰ τὸ ῥιγοῦν πυρὰ πολλὰ καιόντων τῆς νυκτὸς, ἥφθησαν αἱ σκηναὶ, καὶ τὸ βιβλίον ἠφανίσθη. Τοὺς μὲν οὖν ἐχθροὺς καὶ συκοφάντας ἐπισομεῖν ἤμελλον οἱ βασιλικοὶ διοικηταὶ παρόντες· ἄλλως δὲ τῷ Κάτωνι τὸ πρᾶγμα δημῶν ἤνεγκεν. Οὐ γὰρ εἰς πίστιν ὑπὲρ αὐτοῦ τοὺς λόγους, ἀλλὰ παράδειγμα τοῖς ἄλλοις ἀκριβείας ἐξενεγκεῖν φιλοτιμούμενος ἐνεμεσήθη.

ΔΘ. Περαιωθεὶς δὲ ταῖς ναυσὶν οὐκ ἔλαθε τοὺς Ῥωμαίους, ἀλλὰ πάντες μὲν ἄρχοντες καὶ ἱερεῖς, πᾶσα δ' ἡ βουλὴ, πολὺ δὲ τοῦ δήμου μέρος ἀπήντων πρὸς τὸν ποταμόν· ὥστε τὰς ὄχθας ἀμφοτέρας ἀποκεκρύφθαι, καὶ θριάμβου μηδὲν ὄψει καὶ φιλοτιμίᾳ λείπεσθαι τὸν ἀνάπλουν αὐτοῦ. Καίτοι σκαιὸν ἐνίοις τοῦτ' ἐφαίνετο καὶ ἀΰθαδες, ὅτι, τῶν ὑπάτων καὶ τῶν στρατηγῶν παρόντων, οὔτ' ἀπέβη πρὸς αὐτοὺς, οὔτ' ἐπέσχε τὸν πλοῦν, ἀλλὰ ῥοθίῳ τὴν ὄχθην παρεξελαύνων ἐπὶ νεὼς ἑξήρους βασιλικῆς, οὐκ ἀνῆκε πρότερον, ἢ καθορμίσαι τὸν στόλον εἰς τὸ νεώριον. Οὐ μὴν ἀλλὰ, τῶν χρημάτων παρακομιζομένων δι' ἀγορᾶς, ὅ τε δῆμος ἐθαύμαζε τὸ πλῆθος, ἥ τε βουλὴ συναχθεῖσα μετὰ τῶν πρεπόντων ἐπαίνων ἐψηφίσατο τῷ Κάτωνι στρατηγίαν ἐξαίρετον δοθῆναι, καὶ τὰς θέας αὐτὸν ἐν ἐσθῆτι περιπορφύρῳ θεάσασθαι. Ταῦτα μὲν οὖν ὁ Κάτων παρῃτήσατο· Νικίαν δὲ, τὸν οἰκονόμον τῶν βασιλικῶν, ἐλεύθερον ἔπεισε τὴν βουλὴν

ἀφεῖναι, μαρτυρήσας ἐπιμέλειαν καὶ πίστιν. Ὑπάτευε δὲ Φίλιππος, ὁ πατὴρ τῆς Μαρκίας· καὶ τρόπον τινὰ τὸ ἀξίωμα τῆς ἀρχῆς καὶ ἡ δύναμις εἰς Κάτωνα περιῆλθεν, οὐκ ἐλάττονα τοῦ συνάρχοντος δι' ἀρετὴν, ἢ δι' οἰκειότητα τοῦ Φιλίππου, τῷ Κάτωνι τιμὴν προστιθέντος.

Μ. Ἐπεὶ δὲ Κικέρων ἐκ τῆς φυγῆς, ἣν ἔφυγεν ὑπὸ Κλωδίου, κατελθὼν, καὶ δυνάμενος μέγα, τὰς δημαρχικὰς δέλτους, ἃς ὁ Κλώδιος ἔθηκεν ἀναγράψας εἰς τὸ Καπιτώλιον, ἀπέσπασε βίᾳ καὶ καθεῖλε, τοῦ Κλωδίου μὴ παρόντος, ἐπὶ τούτοις δὲ βουλῆς ἀθροισθείσης, καὶ τοῦ Κλωδίου κατηγοροῦντος, ἔλεγε, παρανόμως τῷ Κλωδίῳ τῆς δημαρχίας γενομένης, ἀτελῆ καὶ ἄκυρα δεῖν εἶναι τὰ τότε πραχθέντα καὶ γραφέντα· προσέκρουσεν ὁ Κάτων αὐτῷ λέγοντι, καὶ τέλος ἀναστὰς ἔφη, τῆς μὲν Κλωδίου πολιτείας μηδὲν ὑγιὲς, μηδὲ χρηστὸν ὅλως νομίζειν· εἰ δ' ἀναιρεῖ τις, ὅσα δημαρχῶν ἔπραξεν, ἀναιρεῖσθαι πᾶσαν αὐτοῦ τὴν περὶ Κύπρον πραγματείαν, καὶ μὴ γεγονέναι τὴν ἀποστολὴν νόμιμον, ἄρχοντος παρανόμου ψηφισαμένου. Παρανόμως μὲν οὖν δήμαρχον αἱρεθῆναι τὸν Κλώδιον, ἐκ πατρικίων μεταστάντα, νόμου [μὴ] διδόντος, εἰς δημοτικὸν οἶκον· εἰ δὲ [καὶ] μοχθηρὸς, ὥσπερ ἄλλοι, γέγονεν ἄρχων, αὐτὸν ἐνθύνειν τὸν ἀδικήσαντα, μὴ λύειν τὴν συναδικηθεῖσαν ἀρχὴν εἶναι προσῆκον. Ἐκ τούτου δ' ὀργῆς ὁ Κικέρων ἔσχε τὸν Κάτωνα, καὶ φίλῳ χρώμενος ἐπαύσατο χρόνον πολύν. Εἶτα μέντοι διηλλάγησαν.

ΜΑ. Ἐκ τούτου Πομπηΐος καὶ Κράσσος ὑπερβαλόντι τὰς Ἄλπεις Καίσαρι συγγενόμενοι γνώμην ἐποιήσαντο κοινῇ δευτέραν ὑπατείαν μετιέναι· καὶ καταστάντες εἰς αὐτὴν, Καίσαρι μὲν τῆς ἀρχῆς ἄλλον τοσοῦτον ἐπιψηφίζεσθαι χρόνον, αὐτοῖς δὲ τῶν ἐπαρχιῶν τὰς μεγίστας, καὶ χρήματα καὶ στρατιωτικὰς δυνάμεις. Ὅπερ ἦν ἐπὶ νεμήσει τῆς ἡγεμονίας καὶ καταλύσει τῆς

πολιτείας συνωμοσία. Πολλῶν δὲ καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν μετιέναι τὴν ἀρχὴν τότε παρασκευαζομένων, τοὺς μὲν ἄλλους ὀφθέντες ἐν ταῖς παραγγελίαις ἀπέτρεψαν, μόνον δὲ Λεύκιον Δομίτιον, Πορκίᾳ συνοικοῦντα, τῇ ἀδελφῇ, Κάτων ἔπεισε μὴ ἐκστῆναι, μηδ' ὑφίεσθαι τοῦ ἀγῶνος, οὐ περὶ ἀρχῆς ὄντος, ἀλλὰ περὶ τῆς Ῥωμαίων ἐλευθερίας. Καὶ μέντοι καὶ λόγος ἐχώρει διὰ τοῦ σωφρονοῦντος ἔτι τῆς πόλεως μέρους, ὡς οὐ περιοπτέον, εἰς ταὐτὸ τῆς Κράσσου καὶ Πομπηΐου δυνάμεως συνελθούσης, παντάπασιν ὑπέρογκον καὶ βαρεῖαν τὴν ἀρχὴν γενομένην, ἀλλ' ἀφαιρετέον αὐτῆς τὸν ἕτερον. Καὶ συνίσταντο πρὸς τὸν Δομίτιον παρορμῶντες καὶ παραβαρρύνοντες ἀντιλαμβάνεσθαι· πολλοὺς γὰρ αὐτῷ καὶ τῶν σιωπώντων διὰ δέος ἐν ταῖς ψήφοις ὑπάρξειν. Τοῦτο δὴ δείσαντες οἱ περὶ Πομπήϊον, ὑφεῖσαν ἐνέδραν τῷ Δομιτίῳ καταβαίνοντι ὄρθριον ὑπὸ λαμπάδων εἰς τὸ πεδίον. Καὶ πρῶτος μὲν ὁ προφαίνων ἐπιστὰς τῷ Δομιτίῳ, πληγεὶς καὶ πεσὼν ἀπέθανε· μετὰ δὲ τοῦτον ἤδη καὶ τῶν ἄλλων συντιτρωσκομένων, ἐγίνετο φυγὴ, πλὴν Κάτωνος καὶ Δομιτίου. Κατεῖχε γὰρ αὐτὸν ὁ Κάτων, καίπερ αὐτὸς εἰς τὸν βραχίονα τετρωμένος, καὶ παρεκελεύετο μένειν, καὶ μὴ προλιπεῖν, ἕως ἐμπνέωσι, τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνα πρὸς τοὺς τυράννους· οἳ, τίνα τρόπον χρήσονται τῇ ἀρχῇ, δηλοῦσι διὰ τηλικούτων ἀδικημάτων ἐπ' αὐτὴν βαδίζοντες.

ΜΒ. Οὐχ ὑποστάντος δὲ τοῦ Δομιτίου τὸ δεινὸν, ἀλλ' εἰς τὴν οἰκίαν καταφυγόντος, ἡρέθησαν μὲν ὕπατοι Πομπήϊος καὶ Κράσσος· οὐκ ἀπέκαμε δ' ὁ Κάτων, ἀλλ' αὐτὸς προελθὼν στρατηγίαν μετῄει, βουλόμενος ὁρμητήριον ἔχειν τὸν πρὸς ἐκείνους ἀγώνων, καὶ πρὸς ἄρχοντας ἀντικαθίστασθαι μὴ ἰδιώτης. Οἱ δὲ, καὶ τοῦτο δείσαντες, ὡς τῆς στρατηγίας ἀξιομάχου διὰ Κάτωνα πρὸς τὴν ὑπατείαν γενησομένης, πρῶτον μὲν ἐξαίφνης, καὶ τῶν πολλῶν ἀγνοούντων, βουλὴν συναγαγόντες, ἐψηφίσαντο τοὺς

αἱρεθέντας στρατηγοὺς εὐθὺς ἄρχειν, καὶ μὴ διαλιπόντας τὸν νόμιμον χρόνον, ἐν ᾧ δίκαι τοῖς δεκάσασι τὸν δῆμον ἦσαν. Εἶτα διὰ τοῦ ψηφίσματος τὸ * διδόναι δίκας* ἀνυπεύθυνον κατασκευάσαντες, ὑπηρέτας αὐτῶν καὶ φίλους ἐπὶ τὴν στρατηγίαν προῆγον, αὐτοὶ μὲν διδόντες ἀργύριον, αὐτοὶ δὲ ταῖς ψήφοις φερομέναις ἐφεστῶτες. Ὡς δὲ καὶ τούτων ἡ Κάτωνος ἀρετὴ καὶ δόξα περιῆν, ὑπ' αἰδοῦς τῶν πολλῶν ἐν δεινῷ πολλῷ τιθεμένων ἀποδόσθαι Κάτωνα ταῖς ψήφοις, ὃν καλῶς εἶχε πρίασθαι τῇ πόλει στρατηγὸν, ἥ τε πρώτη κληθεῖσα τῶν φυλῶν ἐκεῖνον ἀπέδειξεν, ἐξαίφνης ὁ Πομπήϊος, βροντῆς ἀκηκοέναι ψευσάμενος, αἴσχιστα ἔλυσε τὴν ἐκκλησίαν, εἰθισμένων ἀφοσιοῦσθαι τὰ τοιαῦτα, καὶ μηδὲν ἐπικυροῦν, διοσημείας γενομένης. Αὖθις δὲ πολλῷ χρησάμενοι τῷ δεκασμῷ, τοὺς βελτίστους ὤσαντες ἐκ τοῦ πεδίου, βίᾳ διεπράξαντο Βατίνιον ἀντὶ Κάτωνος αἱρεθῆναι στρατηγόν. Ἔνθα δή λέγεται, τοὺς μὲν οὕτω παρανόμως καὶ ἀδίκως θεμένους τὴν ψῆφον, εὐθὺς ὥσπερ ἀποδράντας οἴχεσθαι· τοῖς δ' ἄλλοις συνισταμένοις καὶ ἀγανακτοῦσι, δημάρχου τινὸς αὐτόθι παρασχόντος ἐκκλησίαν, καταστάντα τὸν Κάτωνα, ἅπαντα μὲν, ὥσπερ ἐκ θεῶν ἐπίπνουν, τὰ μέλλοντα τῇ πόλει προειπεῖν, παρορμῆσαι δὲ τοὺς πολίτας ἐπὶ Πομπήϊον καὶ Κράσσον, ὡς τοιαῦτα συνειδότας αὐτοῖς, καὶ τοιαύτης ἁπτομένους πολιτείας, δι' ἣν ἔδεισαν Κάτωνα, μὴ στρατηγῶν αὐτῶν περιγένηται. Τέλος δ', ἀπιόντα εἰς τὴν οἰκίαν προὔπεμψε πλῆθος τοσοῦτον, ὅσον οὐδὲ σύμπαντας ἅμα τοὺς ἀποδεδειγμένους στρατηγούς.

ΜΓ. Γαΐου δὲ Τρεβωνίου γράψαντος νόμον ὑπὲρ νομῆς ἐπαρχιῶν, τοῖς ὑπάτοις, ὥστε τὸν μὲν Ἰβηρίαν ἔχοντα καὶ Λιβύην ὑπ' αὐτῷ, τὸν δὲ Συρίαν καὶ Αἴγυπτον, οἷς βούλοιντο πολεμεῖν καὶ καταστρέφεσθαι, ναυτικαῖς καὶ πεζικαῖς δυνάμεσιν ἐπιόντας, οἱ μὲν ἄλλοι τὴν ἀντίπραξιν καὶ κώλυσιν ἀπεγνωκότες,

ἐξέλιπον καὶ τὸ ἀντειπεῖν· Κάτωνι δ' ἀναβάντι πρὸ τῆς ψηφοφορίας ἐπὶ τὸ βῆμα, καὶ βουλομένῳ λέγειν, μόλις ὡρῶν δυεῖν λόγον ἔδωκαν. Ὡς δὲ πολλὰ λέγων καὶ διδάσκων καὶ προθεσπίζων κατανάλωσε τὸν χρόνον, οὐκ ἔτι λέγειν αὐτὸν εἴων, ἀλλ' ἐπιμένοντα κατέσπασεν ὑπηρέτης προσελθών. Ὡς δὲ κάτωθεν ἱστάμενος ἐβόα, καὶ τοὺς ἀκούοντας καὶ συναγανακτοῦντας εἶχε, πάλιν ὁ ὑπηρέτης ἐπιλαβόμενος καὶ ἀγαγὼν αὐτὸν, ἔξω τῆς ἀγορᾶς κατέστησε. Καὶ οὐκ ἔρθη πρῶτον ἀφεθεὶς, καὶ πάλιν ἀναστρέψας ἴετο πρὸς τὸ βῆμα, μετὰ κραυγῆς ἐγκελευόμενος τοῖς πολίταις ἀμύνειν. Πολλάκις δὲ τούτου γενομένου, περιπαθῶν ὁ Τρεβώνιος ἐκέλευσεν αὐτὸν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἄγεσθαι· καὶ πλῆθος ἐπηκολούθει, λέγοντος ἅμα σὺν τῷ βαδίζειν ἀκροώμενον· ὥστε δείσαντα τὸν Τρεβώνιον ἀφεῖναι. Κἀκείνην μὲν οὕτω τὴν ἡμέραν ὁ Κάτων κατανάλωσε· ταῖς δ' ἐφεξῆς, οὓς μὲν δεδιξάμενοι τῶν πολιτῶν, οὓς δὲ συσκευασάμενοι χάρισι καὶ δωροδοκίαις, ἕνα δὲ τῶν δημάρχων, Ἀκύλλιον, ὅπλοις εἴρξαντες ἐκ τοῦ βουλευτηρίου προελθεῖν, αὐτὸν δὲ τὸν Κάτωνα, βρυντὴν γεγονέναι βοῶντα, τῆς ἀγορᾶς ἐκβαλόντες, οὐκ ὀλίγους δὲ τρώσαντες, ἐνίων δὲ καὶ πεσόντων, βίᾳ τὸν νόμον ἐκύρωσαν· ὥστε πολλοὺς συστραφέντας ὀργῇ τοὺς Πομπηΐου βάλλειν ἀνδριάντας. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐπελθὼν ὁ Κάτων διεκώλυσε· τῷ δὲ Καίσαρι πάλιν νόμου γραφομένου περὶ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῶν στρατοπέδων, οὐκ ἔτι πρὸς τὸν δῆμον ὁ Κάτων, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸν τραπόμενος Πομπήϊον, ἐμαρτύρατο καὶ προὔλεγεν, ὡς ἐπὶ τὸν αὑτοῦ τράχηλον ἀναλαμβάνων Καίσαρα νῦν μὲν οὐκ οἶδεν, ὅταν δ' ἄρχηται βαρύνεσθαι καὶ κρατεῖσθαι, μητ' ἀποθέσθαι δυνάμενος, μήτε φέρειν ὑπομένων, εἰς τὴν πόλιν ἐμπεσεῖται σὺν αὐτῷ· καὶ μεμνήσεται τότε τῶν Κάτωνος παραινέσεων, ὡς οὐδὲν ἧττον ἐν αὐταῖς τοῦ Πομπηΐου συμφέρον ἐνῆν, ἢ τὸ καλὸν καὶ δίκαιον. Ταῦτα πολλάκις ἀκούων ὁ Πομ-

ετήτιος ἠμέλει καὶ παρέπεμπεν ἀπιστίᾳ τῆς Καίσαρος μεταβολῆς, διὰ πίστιν εὐτυχίας τῆς αὐτοῦ καὶ δυνάμεως.

ΜΔ. Εἰς δὲ τὸ ἑξῆς ἔτος αἱρεθεὶς ὁ Κάτων στρατηγὸς, οὐδὲν ἔδοξε προστιθέναι τῇ ἀρχῇ τοσοῦτον εἰς σεμνότητα καὶ μέγεθος ἄρχων καλῶς, ὅσον ἀφαιρεῖν καὶ καταισχύνειν ἀνυπόδητος καὶ ἀχίτων πολλάκις ἐπὶ τὸ βῆμα προερχόμενος, καὶ θανατικὰς δίκας ἐπιφανῶν ἀνδρῶν οὕτω βραβεύων. Ἔνιοι δὲ φασι καὶ μετ' ἄριστον οἶνον πεπωκότα χρηματίζειν. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἀληθῶς λέγεται. Διαφθειρομένου δὲ τοῦ δήμου ταῖς δωροδοκίαις ὑπὸ τῶν φιλαρχούντων, καὶ χρωμένων τῷ δεκάζεσθαι, καθάπερ ἐργασίᾳ συνήθει, τῶν πολλῶν, βουλόμενος ἐκκόψαι παντάπασι τὸ νόσημα τοῦτο τῆς πόλεως, ἔπεισε δόγμα θέσθαι τὴν σύγκλητον, ὅπως οἱ καταστάθέντες ἄρχοντες, εἰ μηδένα κατήγορον ἔχοιεν, αὐτοὶ παριόντες ἐξ ἀνάγκης εἰς ἔνορκον δικαστήριον εὐθύνας διδῶσιν. Ἐπὶ τούτῳ χαλεπῶς μὲν ἔσχον οἱ μετιόντες ἀρχὰς, ἔτι δὲ χαλεπώτερον ὁ μισθαρνῶν ὄχλος. Ἔωθεν οὖν ἐπὶ τὸ βῆμα τοῦ Κάτωνος προελθόντος, ἀθρόοι προσπεσόντες ἐβόων, ἐβλασφήμουν, ἔβαλλον· ὥσε φεύγειν ἀπὸ τοῦ βήματος ἅπαντας, αὐτὸν δ' ἐκεῖνον ἐξωσθέντα τῷ πλήθει καὶ παραφερόμενον μόλις ἐπιλαβέσθαι τῶν ἐμβόλων. Ἐνταῦθα καταστὰς, τῷ μὲν ἰταμῷ καὶ θαῤῥοῦντι τῆς ὄψεως εὐθὺς ἐκράτησε τοῦ θορύβου, καὶ τὴν κραυγὴν ἔπαυσεν· εἰπὼν δὲ τὰ πρέποντα, καὶ μεθ' ἡσυχίας ἀκουσθεὶς, παντάπασι διέλυσε τὴν ταραχήν. Ἐπαινούσης δὲ τῆς βουλῆς αὐτόν· « Ἐγὼ » δ' (εἶπεν) ὑμᾶς οὐκ ἐπαινῶ, κινδυνεύοντα στρατηγὸν ἐγ» καταλιπόντας, καὶ μὴ προσαμύναντας ». Τῶν δὲ μετιόντων ἀρχὴν ἕκαστος ἀπόρῳ πάθει συνείχετο, φοβούμενος μὲν αὐτὸς δικάζειν, φοβούμενος δ', ἑτέρου τοῦτο πράξαντος, ἐκπεσεῖν τῆς ἀρχῆς. Ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς, εἰς ταὐτὸ συνελθοῦσι, παραβαλέσθαι δραχμῶν ἕκαστον ἀργυρίου δεκαδύο ἥμισυ μυριάδας,

εἶτα μετιέναι τὴν ἀρχὴν πάντας ὀρθῶς καὶ δικαίως· τὸν δὲ παραβάντα, καὶ χρησάμενον δεκασμῷ, σέρεσθαι τοῦ ἀργυρίου. Ταῦτα ὁμολογήσαντες, αἱροῦνται φύλακα καὶ βραβευτὴν καὶ μάρτυρα τὸν Κάτωνα, καὶ χρήματα φέροντες ἐκείνῳ παρετίθεντο· καὶ τὰς συνθήκας ἐγράψαντο πρὸς ἐκεῖνον, ἀντὶ τῶν χρημάτων ἐγγυητὰς λαβόντα, τὰ δὲ χρήματα μὴ δεξάμενον. Ὡς δ' ἦκεν ἡ κυρία τῆς ἀναδείξεως, παραστὰς ὁ Κάτων τῷ βραβεύοντι δημάρχῳ, καὶ παραφυλάξας τὴν ψῆφον, ἕνα τῶν παραβαλομένων ἀπέφηνε κακουργοῦντα, καὶ προσέταξεν ἀποδοῦναι τοῖς ἄλλοις τὸ ἀργύριον. Ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν, ἐπαινέσαντες αὐτοῦ τὴν ὀρθότητα καὶ θαυμάσαντες, ἀνεῖλον τὸ πρόστιμον, ὡς ἱκανὴν δίκην ἔχοντες παρὰ τοῦ ἀδικήσαντος· τοὺς δ' ἄλλους ἐλύπησεν ὁ Κάτων, καὶ φθόνον ἔσχεν ἀπὸ τούτου πλεῖστον, ὡς βουλῆς καὶ δικαστηρίου καὶ ἀρχόντων δύναμιν αὑτῷ περιποιησάμενος. Οὐδεμιᾶς γὰρ ἀρετῆς δόξα καὶ πίστις ἐπιφθόνους ποιεῖ μᾶλλον, ἢ τῆς δικαιοσύνης, ὅτι καὶ δύναμις αὐτῇ καὶ πίστις ἕπεται μάλιστα παρὰ τῶν πολλῶν. Οὐ γὰρ τιμῶσι μόνον, ὡς τοὺς ἀνδρείους, οὐδὲ θαυμάζουσιν, ὡς τοὺς φρονίμους, ἀλλὰ καὶ φιλοῦσι τοὺς δικαίους, καὶ θαῤῥοῦσιν αὐτοῖς καὶ πιστεύουσιν· ἐκείνων δὲ τοὺς μὲν φοβοῦνται, τοῖς δ' ἀπιστοῦσι. Πρὸς δὲ τούτοις, ἐκείνους μὲν οἴονται φύσει μᾶλλον, ἢ τῷ βούλεσθαι, διαφέρειν· ἀνδρείαν καὶ φρόνησιν, τὴν μὲν ὀξύτητα τινὰ, τὴν δ' εὐρωστίαν ψυχῆς τιθέμενοι. Δικαίῳ δ' ὑπάρχοντος εὐθὺς εἶναι τῷ βουλομένῳ μάλιστα τὴν ἀδικίαν ὡς κακίαν ἀπροφάσιστον αἰσχύνονται.

ΜΕ. Διὸ καὶ τῷ Κάτωνι πάντες οἱ μεγάλοι προσεπολέμουν, ὡς ἐλεγχόμενοι. Πομπήϊος δὲ καὶ κατάλυσιν τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως τὴν ἐκείνου δόξαν ἡγούμενος, ἀεί τινας προέβαλλεν αὐτῷ λοιδορησομένους· ὧν καὶ Κλώδιος ἦν ὁ δημαγωγὸς, αὖθις εἰς Πομπήϊον καταῤῥυείς, καὶ καταβοῶν τοῦ Κάτωνος, ὡς πολλὰ

μὲν ἐκ Κύπρου χρήματα νοσφισαμένου, Πομπηΐῳ δὲ πολεμοῦντος, ἀπαξιώσαντι γάμον αὐτοῦ θυγατρός. Ὁ δὲ Κάτων ἔλεγεν, ὅτι χρήματα μὲν ἐκ Κύπρου τοσαῦτα τῇ πόλει συναγάγοι, μήτε ἵππον ἕνα, μήτε στρατιώτην λαβὼν, ὅσα Πομπήϊος ἐκ πολέμων τοσούτων καὶ θριάμβων, τὴν οἰκουμένην κυκήσας, οὐκ ἀνήνεγκε· κηδεστὴν δὲ μηδέποτε προελέσθαι Πομπήϊον, οὐκ ἀνάξιον ἡγούμενος, ἀλλ' ὁρῶν τὴν ἐν τῇ πολιτείᾳ διαφοράν. « Αὐτὸς μὲν γὰρ (ἔφη), διδομένης μοι μετὰ τὴν στρατηγίαν ἐπαρ- » χίας, ἀπέστην· οὗτος δὲ τὰς μὲν ἔχει λαβὼν, τὰς δὲ δίδωσιν » ἑτέροις. Νυνὶ δὲ καὶ τέλος ἑξακισχιλίων ὁπλιτῶν δύναμιν Καί- » σαρι κέχρηκεν εἰς Γαλατίαν, ἃ οὔτ' ἐκεῖνος ἤτησε παρ' ὑμῶν, » οὔτε οὗτος ἔδωκε μεθ' ὑμῶν· ἀλλὰ δυνάμεις τηλικαῦται, καὶ » ὅπλα, καὶ ἵπποι, χάριτες εἰσὶν ἰδιωτῶν καὶ ἀντιδόσεις. Καλού- » μενος δ' αὐτοκράτωρ καὶ στρατηγὸς, ἄλλοις τὰ στρατεύματα καὶ » τὰς ἐπαρχίας παραδέδωκεν· αὐτὸς δὲ τῇ πόλει παρακάθηται, » σάσεις ἀγωνοθετῶν ἐν ταῖς παραγγελίαις, καὶ θορύβους μηχα- » νώμενος, ἐξ ὧν οὐ λέληθε δι' ἀναρχίας μοναρχίαν ἑαυτῷ μνη- » στευόμενος ».

Μς. Οὕτως μὲν ἠμύνατο τὸν Πομπήϊον. Ἦν δὲ Μάρκος Φαώνιος ἑταῖρος αὐτοῦ καὶ ζηλωτὴς, οἷος ὁ Φαληρεὺς Ἀπολλόδωρος ἱστορεῖται περὶ Σωκράτην γενέσθαι τὸν παλαιὸν, ἐμπαθὴς καὶ παρακεκινηκὼς πρὸς τὸν λόγον, οὐ σχέδην, οὐδὲ πράως, ἀλλ' ἄκρατον αὐτοῦ καθαψάμενον, ὥσπερ οἶνον, καὶ μανικώτερον. Οὗτος ἀγορανομίαν μετιὼν ἡττᾶτο, συμπαρὼν δ' ὁ Κάτων προσέσχε ταῖς δέλτοις μιᾷ χειρὶ γεγραμμέναις· καὶ τὴν κακουργίαν ἐξελέγξας, τότε μὲν ἐπικλήσει δημάρχων ἔλυσε τὴν ἀνάδειξιν· ὕστερον δὲ τοῦ Φαωνίου κατασταθέντος ἀγορανόμου, τά τ' ἄλλα τῆς ἀρχῆς ἐπεμελεῖτο, καὶ τὰς θέας διεῖπεν ἐν τῷ θεάτρῳ, διδοὺς καὶ τοῖς θυμελικοῖς στεφάνους μὲν οὐ χρυσοῦς, ἀλλ', ὥσπερ ἐν Ὀλυμπίᾳ, κοτίνων· δῶρα δ'

ἀντὶ τῶν πολυτελῶν, τοῖς μὲν Ἕλλησι τεῦτλα καὶ θρίδακας, καὶ ῥαφανίδας καὶ ἀπίους· τοῖς δὲ Ῥωμαίοις οἴνου κεράμια, καὶ κρέα ὕεια, καὶ σῦκα, καὶ σικύους, καὶ ξύλων ἀγκαλίδας· ὧν τὴν εὐτέλειαν οἱ μὲν ἐγέλων, οἱ δ' ἥδοντο, τοῦ Κάτωνος τὸ αὐστηρὸν καὶ κατεστυμμένον ὁρῶντες ἡσυχῇ μεταβάλλον εἰς διάχυσιν. Τέλος δ' ὁ Φαώνιος, εἰς τὸν ὄχλον ἐμβαλὼν ἑαυτὸν, καὶ καθεζόμενος ἐν τοῖς θεαταῖς, ἐκρότει τὸν Κάτωνα, καὶ διδόναι τοῖς εὐημεροῦσι καὶ τιμᾶν ἐβόα, καὶ συμπαρεκάλει τοὺς θεατὰς, ὡς ἐκείνῳ τὴν ἐξουσίαν παραδεδωκώς. Ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ θεάτρῳ Κουρίων, ὁ Φαωνίου συνάρχων, ἐχορήγει πολυτελῶς· ἀλλ' ἐκεῖνον ἀπολιπόντες οἱ ἄνθρωποι μετέβαινον ἐνταῦθα, καὶ συνέπαιζον προθύμως ὑποκρινομένῳ τῷ Φαωνίῳ τὸν ἰδιώτην, καὶ τῷ Κάτωνι τὸν ἀγωνοθέτην. Ἔπραττε δὲ ταῦτα, διασύρων τὸ πρᾶγμα, καὶ διδάσκων, ὅτι παίζοντα δεῖ τῇ παιδιᾷ χρῆσθαι, καὶ χάριτι παραπέμπειν ἀτύφῳ μᾶλλον, ἢ παρασκευαῖς καὶ πολυτελείαις, εἰς τὰ μηδενὸς ἄξια φροντίδας μεγάλας καὶ σπουδὰς κατατιθέμενον.

ΜΖ. Ἐπεὶ δὲ, Σκιπίωνος καὶ Ὑψαίου καὶ Μίλωνος ὑπατείαν μετερχομένων, οὐ μόνον ἐκείνοις τοῖς συντρόφοις ἤδη καὶ συμπολιτευομένοις ἀδικήμασι, δωροδοκίαις καὶ δεκασμοῖς, ἀλλ' ἄντικρυς δὶ ὅπλων καὶ φόνων εἰς ἐμφύλιον πόλεμον ὠθουμένων τόλμῃ καὶ ἀπονοίᾳ, Πομπηΐων τινὲς ἠξίουν ἐπιστῆναι ταῖς ἀρχαιρεσίαις· τὸ μὲν πρῶτον ἀντεῖπεν ὁ Κάτων, οὐ τοῖς νόμοις ἐκ Πομπηΐου φάμενος, ἀλλ' ἐκ τῶν νόμων Πομπηΐῳ δεῖν ὑπάρχειν τὴν ἀσφάλειαν. Ὡς δὲ, πολὺν χρόνον ἀναρχίας οὔσης, καὶ τριῶν στρατοπέδων τὴν ἀγορὰν ὁσημέραι περιεχόντων, ὀλίγον ἀπέλειπεν ἀνεπίσχετον γεγονέναι τὸ κακὸν, ἔγνω τὰ πράγματα πρὸ τῆς ἐσχάτης ἀνάγκης εἰς Πομπηΐον ἑκουσίῳ χάριτι τῆς βουλῆς περιστῆσαι, καὶ τῷ μετριωτάτῳ τῶν παρανομημάτων χρησάμενος ἰάματι τῆς τῶν μεγίστων καταστάσεως, τὴν μοναρ-

χίαν ἐπαγαγέσθαι μᾶλλον, ἢ περιϊδεῖν τὴν ςάσιν εἰς μοναρχίαν τελευτῶσαν. Εἶπεν οὖν ἐν τῇ βουλῇ γνώμην Βίβλος, ὢν οἰκεῖος Κάτωνος, ὡς χρὴ μόνον ἑλέσθαι Πομπήϊον ὕπατον· ἢ γὰρ ἕξειν καλῶς τὰ πράγματα, ἐκείνου καταστήσαντος, ἢ τῷ κρατίστῳ δουλεύσειν τὴν πόλιν. Ἀναστὰς δ' ὁ Κάτων, οὐδενὸς ἂν προσδοκήσαντος, ἐπήνεσε τὴν γνώμην, καὶ συνεβούλευε, πᾶσαν ἀρχὴν ὡς ἀναρχίας κρείττονα. Πομπήϊον δὲ καὶ προσδοκᾶν ἄριςα τοῖς παροῦσι χρήσεσθαι πράγμασι, καὶ φυλάξειν διαπιστευθέντα τὴν πόλιν.

ΜΗ. Οὕτω δ' ἀποδειχθεὶς ὕπατος ὁ Πομπήϊος, ἐδεήθη τοῦ Κάτωνος ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν εἰς τὸ προάςειον. Ἐλθόντα δὲ δεξάμενος φιλοφρόνως ἀσπασμοῖς καὶ δεξιώσεσι, καὶ χάριν ὁμολογήσας, παρεκάλει σύμβουλον αὐτῷ καὶ πάρεδρον εἶναι τῆς ἀρχῆς. Ὁ δὲ Κάτων ἀπεκρίνατο, μήτε τὰ πρῶτα πρὸς ἀπέχθειαν εἰπεῖν Πομπηΐου, μήτε ταῦτα πρὸς χάριν, ἀλλ' ἐπὶ συμφέροντι πάντα τῆς πόλεως. Ἰδίᾳ μὲν οὖν αὐτῷ παρακαλοῦντι σύμβουλος ἔσεσθαι, δημοσίᾳ δὲ, κἂν μὴ παρακληθῇ, πάντως ἐρεῖν τὸ φαινόμενον. Καὶ ταῦτ' ἔπραττεν, ὡς εἶπε. Πρῶτον μὲν γὰρ ἐπὶ τοὺς δεκάσαντας ἤδη τὸν δῆμον ἐπιτίμια καινὰ καὶ δίκας μεγάλας τοῦ Πομπηΐου νομοθετοῦντος, ἀμελεῖν ἐκέλευε τῶν γεγονότων, καὶ προσέχειν τοῖς μέλλουσιν. Οὔτε γὰρ ὅπου ςήσεται τὸ τὰ προημαρτημένα ζητεῖν ὁρίσαι ῥᾴδιον, ἐάν τε νεώτερα γράφηται τῶν ἀδικημάτων ἐπιτίμια, δεινὰ πείσεσθαι τοὺς, ὃν οὐ παρέβαινον, οὔτ' ἠδίκουν νόμον, κατὰ τοῦτον κολαζομένους. Ἔπειτα, πολλῶν κρινομένων ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, ἐνίων δὲ καὶ φίλων τοῦ Πομπηΐου καὶ οἰκείων, ὁρῶν αὐτὸν ἐνδιδόντα ἐν πολλοῖς καὶ καμπτόμενον, ἐπετίμα σφοδρῶς καὶ διήγειρεν. Ἐπεὶ δὲ νόμῳ τοὺς εἰωθότας λέγεσθαι περὶ τῶν κρινομένων ἐπαίνους αὐτὸς ἀφελὼν, Μουνατίῳ Πλάγκῳ συγγράψας ἔπαινον ἐπὶ τῆς δίκης ἔδωκεν, ἐπισχόμενος ὁ Κάτων τὰ ὦτα ταῖς χερσὶν (ἔτυχε γὰρ

δικάζων) ἐκώλυεν ἀναγινώσκεσθαι τὴν μαρτυρίαν. Ὁ δὲ Πλάγκος ἀπέλεξεν αὐτὸν ἐκ τῶν δικαστῶν μετὰ τοὺς λόγους, καὶ οὐδὲν ἧττον ἥλω. Καὶ ὅλως ἄπορον ἦν πρᾶγμα καὶ δυσμεταχείριστον ὁ Κάτων τοῖς φεύγουσι, μήτε βουλομένοις αὐτὸν ἀπολιπεῖν δικαστὴν, μητ' ἀπολέγειν τολμῶσιν. Ἥλωταν γὰρ οὐκ ὀλίγοι, τῷ Κάτωνι φεύγειν, δόξαντες οὐ θαρρεῖν τοῖς δικαίοις. Ἐνίοις δὲ καὶ προὔφερον οἱ λοιδοροῦντες, ὡς ὄνειδος μέγα, τὸ μὴ δέξασθαι κριτὴν Κάτωνα προτεινόμενον.

ΜΘ. Ἐπεὶ δὲ, Καίσαρος αὐτοῦ μὲν ἐμπεφυκότος τοῖς στρατεύμασιν ἐν Γαλατίᾳ, καὶ τῶν ὅπλων ἐχομένου, δώροις δὲ καὶ χρήμασι καὶ φίλοις μάλιστα πρὸς τὴν ἐν τῇ πόλει χρωμένου δύναμιν, ἤδη μὲν αἱ Κάτωνος προαγορεύσεις ἀνέφερον τὸν Πομπήϊον ἐκ πολλῆς ἤδη τῆς πρόσθεν ἀπιστίας ὀνειροπολοῦντα τὸ δεινόν. Ἐπεὶ δ' ἦν ὄκνου καὶ μελλήσεως ἀτόλμου πρὸς τὸ κωλύειν καὶ ἐπιχειρεῖν ὑπόπλεως, ὥρμησεν ὁ Κάτων ὑπατείαν παραγγέλλειν, ὡς ἀφαιρησόμενος εὐθὺς τὰ ὅπλα τοῦ Καίσαρος, ἢ τὴν ἐπιβουλὴν ἐξελέγξων. Οἱ δ' ἀντιπαραγγέλλοντες αὐτῷ, χαρίεντες μὲν ἦσαν ἀμφότεροι· Σουλπίκιος δὲ καὶ πολλὰ τῆς τοῦ Κάτωνος ἐν τῇ πόλει δόξης τε καὶ δυνάμεως ἀπολελαυκὼς, οὐ μέτριον *οὖν* ἐδόκει πρᾶγμα ποιεῖν, οὐδ' εὐχάριστον. Οὐ μὴν ὅγε Κάτων ἐνεκάλει· « Τί γὰρ (ἔφη) θαυμαστὸν, εἰ ὅ, τις νομίζει » τῶν ἀγαθῶν μέγιστον, ἑτέρῳ μὴ παρίησι »; Πείσας δὲ τὴν βουλὴν ψηφίσασθαι, τοὺς μετιόντας τὴν ἀρχὴν αὐτοὺς δεξιοῦσθαι τὸν δῆμον, δι' ἑτέρου δὲ μὴ δεῖσθαι, μηδ' ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν περιιόντας, ἔτι μᾶλλον ἐξηγρίανε τοὺς ἀνθρώπους· εἰ μὴ μόνον τὸ λαβεῖν μισθὸν, ἀλλὰ καὶ τὸ διδόναι χάριν, αὐτοὺς ἀφηρημένος, ἄπορον καὶ ἄτιμον ὁμοῦ τὸν δῆμον πεποίηκε. Πρὸς δὲ τούτῳ μητ' αὐτὸς ἐντυχεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ πιθανὸς ὢν, ἀλλ' ἐν ἤθει τὸ τοῦ βίου μᾶλλον ἀξίωμα βουλόμενος φυλάσσειν, ἢ προσλαβεῖν τὸ τῆς ἀρχῆς, ποιούμενος τὰς δεξιώσεις, μήτε τοὺς φίλους

ἐάσας, οἷς ὄχλος ἁλίσκεται καὶ θεραπεύεται, ποιεῖν, ἀπέτυχε τῆς ἀρχῆς.

Ν. Φέροντος δὲ τοῦ πράγματος οὐκ αὐτοῖς μόνοις τοῖς ἀποτυχοῦσιν, ἀλλὰ καὶ φίλοις αὐτῶν καὶ οἰκείοις, σὺν αἰσχύνῃ τινὶ κατήφειαν καὶ πένθος ἐφ' ἡμέρας πολλὰς, οὕτως ἤνεγκε ῥᾳθύμως τὸ συμβεβηκὸς, ὥστ' ἀλειψάμενος μὲν ἐν τῷ πεδίῳ σφαιρίσαι, μετ' ἄριστον δὲ πάλιν, ὥσπερ εἴθιστο, καταβὰς εἰς ἀγορὰν ἀνυπόδητος καὶ ἀχίτων, περιπατῆσαι μετὰ τῶν συνήθων. Αἰτιᾶται δὲ Κικέρων, ὅτι, τῶν πραγμάτων ἄρχοντος τοιούτου δεομένων, οὐκ ἐποιήσατο σπουδὴν, οὐδ' ὑπῆλθεν ὁμιλίᾳ φιλανθρώπῳ τὸν δῆμον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ λοιπὸν ἐξέκαμε καὶ ἀπηγόρευσε, καίτοι τὴν στρατηγίαν αὖθις ἐξ ὑπ' ἀρχῆς μετελθών. Ἔλεγεν οὖν ὁ Κάτων, ὅτι τῆς μὲν στρατηγίας οὐ κατὰ γνώμην ἐξέπεσε τῶν πολλῶν, ἀλλὰ βιασθέντων, ἢ διαφθαρέντων· ἐν δὲ ταῖς ὑπατικαῖς ψήφοις μηδεμιᾶς κακουργίας γενομένης, ἔγνω καὶ τῷ δήμῳ προσκεκρουκὼς διὰ τὸν αὐτοῦ τρόπον, ὃν οὔτε μεταθέσθαι πρὸς ἑτέρων χάριν, οὔτε χρώμενον ὁμοίῳ πάλιν ὁμοια παθεῖν, νοῦν ἔχοντος ἀνδρός ἐστιν.

ΝΑ. Τοῦ δὲ Καίσαρος ἐμβαλόντος εἰς ἔθνη μάχιμα, καὶ παραβόλως κρατήσαντος, Γερμανοῖς δὲ καὶ σπονδῶν γενομένων δοκοῦντος ἐπιθέσθαι καὶ καταβαλεῖν τριάκοντα μυριάδας, οἱ μὲν ἄλλοι τὸν δῆμον ἠξίουν εὐαγγέλια θύειν· ὁ δὲ Κάτων ἐκέλευεν ἐκδιδόναι τὸν Καίσαρα τοῖς παρανομηθεῖσι καὶ μὴ τρέπειν εἰς αὐτοὺς, μηδ' ἀναδέχεσθαι τὸ ἄγος εἰς τὴν πόλιν. « Οὐ μὴν » ἀλλὰ καὶ τοῖς θεοῖς (ἔφη) θύωμεν, ὅτι τῆς τοῦ στρατηγοῦ μα- » νίας καὶ ἀπονοίας τὴν δίκην εἰς τοὺς στρατιώτας οὐ τρέπουσιν, » ἀλλὰ φείδονται τῆς πόλεως ». Ἐκ τούτου Καῖσαρ ἐπιστολὴν γράψας ἀπέστειλεν εἰς τὴν σύγκλητον· ὡς δ' ἀνεγνώσθη βλασφημίας πολλὰς ἔχουσα καὶ κατηγορίας τοῦ Κάτωνος, ἀναστὰς ἐκεῖνος, οὐχ ὑπ' ὀργῆς, οὐδὲ φιλονεικίας, ἀλλ' ὥσπερ ἐκ λογισμοῦ καὶ

παρασκευῆς, τὰ μὲν εἰς ἑαυτὸν ἐγκλήματα λοιδορίαις καὶ σκώμμασιν ὅμοια καὶ παιδιάν τινα καὶ βωμολοχίαν τοῦ Καίσαρος ἀπέδειξεν· ἀψάμενος δὲ τῶν ἐκείνου βουλευμάτων ἀπ' ἀρχῆς, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν διάνοιαν, ὥσπερ οὐκ ἐχθρὸς, ἀλλὰ συνωμότης καὶ κοινωνὸς, ἐκκαλύψας, καὶ διδάξας, ὡς οὐ Γερμανῶν, οὐδὲ Κελτῶν παῖδας, ἀλλ' ἐκεῖνον αὐτὸν, εἰ σωφρονοῦσι, φοβητέον ἐστὶν αὐτοῖς, οὕτως ἐπέστρεψε καὶ παρώξυνεν, ὡς τοὺς φίλους τοῦ Καίσαρος μετανοεῖν, ὅτι τὴν ἐπιστολὴν ἀναγνόντες ἐν τῇ βουλῇ καιρὸν τῷ Κάτωνι λόγων δικαίων καὶ κατηγοριῶν ἀληθῶν παρέσχον. Ἐκυρώθη μὲν οὖν οὐδὲν, ἀλλ' ἐλέχθη μόνον, ὅτι καλῶς ἔχει διάδοχον Καίσαρι δοθῆναι. Τῶν δὲ φίλων ἀξιούντων καὶ Πομπήϊον ἐξ ἴσου τὰ ὅπλα καταθέσθαι, καὶ ἀποδοῦναι τὰς ἐπαρχίας, ἢ μηδὲ Καίσαρα, νῦν ἐκεῖνα βοῶν ὁ Κάτων, ἃ προὔλεγεν αὐτοῖς, ἥκειν, καὶ βιάζεσθαι τὸν ἄνθρωπον, ἀναφανδὸν ἤδη τῇ δυνάμει χρώμενον, ἣν ἔσχεν ἐξαπατῶν καὶ φενακίζων τὴν πόλιν, ἔξω μὲν οὐδὲν ἐπέραινε, τοῦ δήμου θέλοντος ἀεὶ τὸν Καίσαρα μέγιστον εἶναι, τὴν δὲ σύγκλητον εἶχε πειθομένην, καὶ φοβουμένην τὸν δῆμον.

NB. Ὡς δ' Ἀρίμινον κατείληπτο, καὶ Καῖσαρ κατηγγέλλετο μετὰ στρατιᾶς ἐλαύνειν ἐπὶ τὴν πόλιν, ἐνταῦθα δὴ πάντες ἐπ' ἐκεῖνον ἀφεώρων, οἵ τε πολλοὶ καὶ Πομπήϊος, ὡς μόνον μὲν ἐξ ἀρχῆς προαισθόμενον, πρῶτον δὲ φανερῶς προειπόντα τὴν Καίσαρος γνώμην. Εἶπεν οὖν ὁ Κάτων· « Ἀλλ' εἴ γ', οἷς ἐγὼ » προὔλεγον ἀεὶ καὶ συνεβούλευον, ἐπείσθη τις ὑμῶν, ἄνδρες, » οὔτ' ἂν ἕνα ἐφοβεῖσθε νῦν, οὔτ' ἐν ἑνὶ τὰς ἐλπίδας εἴχετε ». Πομπηΐου δ' εἰπόντος, μαντικώτερα μὲν εἰρῆσθαι Κάτωνι, φιλικώτερα δ' αὐτῷ πεπρᾶχθαι, συνεβούλευεν ὁ Κάτων ἑνὶ Πομπηΐῳ τὰ πράγματα τὴν σύγκλητον ἐγχειρίσαι· τῶν γὰρ αὐτῶν εἶναι, καὶ ποιεῖν τὰ μεγάλα κακὰ, καὶ παύειν. Ὁ μὲν οὖν Πομπήϊος, οὔτε δύναμιν ἔχων ἑτοίμην, οὔτε οὓς κατέλεγε τότε προ-

θύμους ὁρῶν, ἐξέλιπε τὴν Ῥώμην. Ὁ δὲ Κάτων ἔπεσθαι καὶ συμφεύγειν ἐγνωκὼς, τὸν μὲν νεώτερον υἱὸν εἰς Βρεττίους ὑπεξέθετο πρὸς Μουνάτιον, τὸν δὲ πρεσβύτερον εἶχε σὺν ἑαυτῷ. Τῆς δ' οἰκίας καὶ τῶν θυγατέρων κηδεμόνος δεομένων, ἀνέλαβε πάλιν τὴν Μαρκίαν χηρεύουσαν ἐπὶ χρήμασι πολλοῖς. Ὁ γὰρ Ὁρτήσιος θνήσκων ἐκείνην ἀπέλιπε κληρονόμον. Εἰς ὃ δὴ μάλιστα λοιδορύμενος ὁ Καῖσαρ τῷ Κάτωνι φιλοπλουτίαν προφέρει καὶ μισθαρνίαν ἐπὶ τῷ γάμῳ. Τί γὰρ ἔδει παραχωρεῖν δεόμενον γυναικὸς, ἢ τί μὴ δεόμενον αὖθις ἀναλαμβάνειν; εἰ μὴ δέλεαρ ἐξ ἀρχῆς ὑφείθη τὸ γύναιον Ὁρτησίῳ, καὶ νέαν ἔχρησεν, ἵνα πλουσίαν ἀπολάβῃ. Πρὸς μὲν οὖν ταῦτα μετρίως ἔχει τὸ Εὐριπίδειον ἐκεῖνο·

Πρῶτον μὲν οὖν τἄρρητ'· ἐν ἀῤῥήτοισι γὰρ
Τὴν σὴν νομίζω δειλίαν, ὦ Ἡράκλεις.

Ὅμοιον γάρ ἐστι τὸ Ἡρακλεῖ μαλακίαν ὀνειδίζειν, καὶ κατηγορεῖν αἰτχροκέρδειαν Κάτωνος. Εἰ δ' ἄλλη πη μὴ καλῶς πέπρακται περὶ τὸν γάμον, ἐπισκεπτέον. Ἐγγυησάμενος γὰρ τὴν Μαρκίαν ὁ Κάτων, καὶ τὸν οἶκον ἐπιτρέψας ἐκείνῃ, καὶ τὰς θυγατέρας, αὐτὸς ἐδίωκε Πομπήϊον.

ΝΓ. Ἀπ' ἐκείνης δὲ λέγεται τῆς ἡμέρας μήτε κεφαλὴν ἔτι κείρασθαι, μήτε γένεια, μήτε στέφανον ἐπιθέσθαι, πένθους δὲ καὶ κατηφείας καὶ βαρύτητος ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς τῆς πατρίδος ἓν σχῆμα, νικώντων ὁμοίως καὶ νικωμένων, ἄχρι τελευτῆς διαφυλάξαι. Τότε δὲ κλήρῳ λαχὼν Σικελίαν, διέβη μὲν εἰς Συράκουσας· πυθόμενος δ' Ἀσίνιον Πολλίωνα παρὰ τῶν πολεμίων ἁφῖχθαι μετὰ δυνάμεως εἰς Μεσσήνην, ἔπεμψε λόγον ἀπαιτῶν παρ' αὐτοῦ τῆς διαβάσεως. Ἀνταπαιτηθεὶς δὲ λόγον ὑπ' ἐκείνου τῆς τῶν πραγμάτων μεταβολῆς, καὶ Πομπήϊον ἀκούσας ἐκλελοιπότα παντελῶς Ἰταλίαν ἐν Δυῤῥαχίῳ στρατοπεδεύειν, πολὺν ἔφη περὶ τὰ θεῖα πλάνον εἶναι καὶ ἀσάφειαν, εἰ Πομπήϊον, ἐν

σῖς ὑγιὲς οὐδὲν; οὐδὲ δίκαιον ἔπραττεν, ἀήττητον γενόμενον; νῦν, ὅτε τὴν πατρίδα βούλεται σώζειν, καὶ τῆς ἐλευθερίας ὑπερμάχεται, προλέλοιπε τὸ εὐτυχεῖν. Ἀσίνιον μὲν οὖν ἔφη δυνατὸς εἶναι Σικελίας ἐκβαλεῖν, ἄλλης δὲ μείζονος ἐπερχομένης δυνάμεως, οὐ βούλεσθαι τὴν νῆσον *ἐν* πολέμῳ ἀπολέσθαι· χωρεῖν δὲ πρὸς τὸ κρατοῦν καὶ σώζεσθαι παραινέσας Συρακουσίοις ἐξέπλευσεν. Ἀφικόμενος δὲ πρὸς Πομπήϊον, ἀεὶ μὲν εἶχετο μιᾶς γνώμης, χρονοτριβεῖν τὸν πόλεμον, ἐλπίζων διαλύσεις, καὶ μὴ βουλόμενος ἐν ἀγῶνι χείρω γενομένην τὴν πόλιν αὐτὴν ὑφ' αὑτῆς παθεῖν τὰ ἔσχατα σιδήρῳ διακριθεῖσαν. Ἄλλα δὲ τούτων ἀδελφὰ Πομπήϊον ἔπεισε καὶ τοὺς συνέδρους ψηφίσασθαι, μήτε πόλιν ὑπήκοον Ῥωμαίων διαρπάζειν, μητ' ἄνδρα Ῥωμαῖον ἔξω παρατάξεως ἀναιρεῖν· καὶ δόξαν ἤνεγκε, καὶ προσηγάγετο πολλοὺς τῇ Πομπηΐου μερίδι, τὴν ἐπιείκειαν αὐτοῦ καὶ τὸ ἥμερον ἀσπασαμένους.

ΝΔ. Ἐκπεμφθεὶς δ' εἰς Ἀσίαν, ὡς τοῖς ἐκεῖ συνάγουσι πλοῖα καὶ στρατιὰν ὠφέλιμος γένοιτο, Σερβιλίαν ἐπηγάγετο, τὴν ἀδελφὴν, καὶ τὸ Λευκούλλου παιδίον ἐξ ἐκείνης γεγονός. Ἠκολούθησε γὰρ αὐτῷ χηρεύουσα, καὶ πολὺ τῶν εἰς τὸ ἀκόλαστον αὐτῆς διαβολῶν ἀφεῖλεν, ὑποδῦσα τὴν ὑπὸ Κάτωνι φρουρὰν καὶ πλάνην καὶ δίαιταν ἑκουσίως. Ἀλλ' ὅ γε Καῖσαρ οὐδὲ τῶν ἐπ' ἐκείνῃ βλασφημιῶν τοῦ Κάτωνος ἐφείσατο. Πρὸς μὲν οὖν τἄλλα τοῦ Κάτωνος οὐδὲν, ὡς ἔοικεν, ἐδεήθησαν οἱ Πομπηΐου στρατηγοί· Ῥοδίους δὲ πειθοῖ προσαγαγόμενος, καὶ τὴν Σερβιλίαν αὐτόθι καὶ τὸ παιδίον ἀπολιπὼν, ἐπανῆλθε πρὸς Πομπήϊον, ἤδη πεζικῆς τε λαμπρᾶς καὶ ναυτικῆς δυνάμεως περὶ αὐτὸν οὔσης. Ἔνθα δὴ καὶ μάλιστα τῆς γνώμης κατάφωρος ἔδοξε γεγονέναι Πομπήϊος. Ὥρμησε μὲν γὰρ ἐγχειρίσαι τῷ Κάτωνι τὴν τῶν νεῶν ἡγεμονίαν· ἦσαν δὲ πεντακοσίων μὲν οὐκ ἐλάττους αἱ μάχιμοι, λιβυρνικὰ δὲ καὶ κατασκοπικὰ καὶ ἄφρακτα

παμπληθῆ. Ταχὺ δ' ἐννοήσας, ἢ διδαχθεὶς ὑπὸ τῶν φίλων, ὡς ἔν ἐσι κεφάλαιον Κάτωνι πάσης πολιτείας, ἐλευθερῶσαι τὴν πατρίδα, κἂν γένηται κύριος τηλικαύτης δυνάμεως, ἧς ἂν ἡμέρας καταγωνίσωνται Καίσαρα, τῆς αὐτῆς ἐκείνης ἀξιώσει καὶ Πομπήϊον τὰ ὅπλα καταθέσθαι, καὶ τοῖς νόμοις ἕπεσθαι, μετέγνω, καίπερ ἤδη διειλεγμένος αὐτῷ, καὶ Βίβλον ἀπέδειξε ναύαρχον. Οὐ μὴν ἤσθετό γε παρὰ τοῦτο τῆς προθυμίας τοῦ Κάτωνος ἀμβλυτέρας· ἀλλὰ καὶ λέγεται πρός τινα μάχην πρὸ τοῦ Δυῤῥαχίου, αὐτοῦ τε Πομπηΐου παρορμῶντος τὴν δύναμιν, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ἡγεμόνων εἰπεῖν τι καὶ προτρέψασθαι κελεύοντος, ἀργῶς καὶ σιωπῇ τοὺς στρατιώτας ἀκούειν· Κάτωνος δὲ μετὰ πάντας, ὅσα καιρὸν εἶχε τῶν ἀπὸ φιλοσοφίας ἀκούειν λεγομένων περὶ ἐλευθερίας καὶ ἀρετῆς καὶ θανάτου καὶ δόξης, διελθόντος αὐτοπαθῶς, καὶ τελευτῶντα τρέψαντος τὸν λόγον εἰς θεῶν ἀνάκλησιν, ὡς παρόντων καὶ ἐφορώντων τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγῶνα, τηλικοῦτον ἀλλαγμὸν γενέσθαι καὶ τοσοῦτον κίνημα τῆς στρατιᾶς ἐπαρθείσης, ὥσε πάντας ἐλπίδων μεσοὺς ἐπὶ τὸν κίνδυνον ὁρμῆσαι τοὺς ἡγεμόνας. Τρεψαμένων δὲ καὶ κρατησάντων ἀφείλετο τὴν παντελῆ νίκην ὁ Καίσαρος δαίμων, τῇ τοῦ Πομπηΐου χρησάμενος εὐλαβείᾳ καὶ ἀπιστίᾳ περὶ τὸ εὐτύχημα. Ταῦτα μὲν οὖν ἐν τοῖς περὶ Πομπηΐου γέγραπται. Χαιρόντων δὲ πάντων καὶ μεγαλυνόντων τὸ ἔργον, ὁ Κάτων ἀπεδάκρυε τὴν πατρίδα, καὶ τὴν ὀλέθριον καὶ κακοδαίμονα φιλαρχίαν ὠδύρετο, πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ὁρῶν πολίτας ὑπ' ἀλλήλων πεπτωκότας.

ΝΕ. Ἐπεὶ δὲ Καίσαρα διώκων Πομπήϊος εἰς Θεσσαλίαν ἀνεζεύγνυε, πολλὰ καταλιπὼν περὶ Δυῤῥάχιον ὅπλα καὶ χρήματα καὶ σώματα συγγενῆ καὶ οἰκεῖα, πάντων ἀπέδειξεν ἡγεμόνα καὶ φύλακα τὸν Κάτωνα, πεντεκαίδεκα σπείρας ἔχοντα στρατιωτῶν, διὰ πίστιν ἅμα καὶ φόβον τοῦ ἀνδρός. Ἡττωμένῳ μὲν

γὰρ πάντων εἶναι βεβαιότατον ἐνόμιζεν· εἰ δὲ νικῴη, μὴ ἐπιτρέψειν παρόντα χρήσασθαι τοῖς πράγμασιν, ὡς προείρηται. Πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἀπερρίφησαν ἐν Δυρραχίῳ μετὰ Κάτωνος. Γενομένης δὲ τῆς κατὰ Φάρσαλον ἥττης, οὕτως ἔσχε τοῖς λογισμοῖς ὁ Κάτων, ὡς, εἰ μὲν τεθνήκοι Πομπήϊος, εἰς Ἰταλίαν τοὺς σὺν αὐτῷ περαιώσων, αὐτὸς δὲ προσωτάτω τῆς τυραννίδος ἐπὶ φυγῇ βιωσόμενος· εἰ δὲ σώζοιτο, πάντως ἐκείνῳ διαφυλάξων τὴν δύναμιν. Οὕτω δὴ διαβαλὼν εἰς Κέρκυραν, ὅπου τὸ ναυτικὸν ἦν, ἐξίστατο μὲν Κικέρωνι τῆς ἀρχῆς, ὡς ὑπατικῷ στρατηγικός· οὐ δεξαμένου δὲ Κικέρωνος, ἀλλ' ἀπάραντος εἰς Ἰταλίαν, ἰδὼν τὸν [νέον] Πομπήϊον ὑπ' αὐθαδείας καὶ φρονήματος ἀκαίρου βουλόμενον κολάζειν τοὺς ἀποπλέοντας, πρώτῳ δὲ μέλλοντα τῷ Κικέρωνι προσφέρειν τὰς χεῖρας, ἐνουθέτησεν ἰδίᾳ καὶ κατεπράϋνεν· ὥστε τὸν Κικέρωνα περισῶσαι σαφῶς ἐκ θανάτου, καὶ τοῖς ἄλλοις ἄδειαν παρασχεῖν.

ΝΖ. Τεκμαιρόμενος δὲ Πομπήϊον Μάγνον εἰς Αἴγυπτον, ἢ Λιβύην, διεκπεσεῖσθαι, καὶ σπεύδων πρὸς ἐκεῖνον, ἀνήχθη μὲν ἔχων ἅπαντας, ἔπλει δὲ, πρῶτον ἀπιέναι διδοὺς καὶ ὑπολείπεσθαι τοὺς οὐ προθύμως συστρατευομένους. Ἀψάμενος δὲ Λιβύης καὶ παραπλέων ἐντυγχάνει Σέξτῳ, τῷ νεωτέρῳ τῶν Πομπηΐου παίδων, ἀγγέλλοντι τὴν ἐπ' Αἰγύπτου τοῦ πατρὸς τελευτήν. Πάντες μὲν οὖν βαρέως ἤνεγκαν, οὐδεὶς δὲ μετὰ Πομπήϊον ἠξίου, Κάτωνος παρόντος, οὐδ' ἀκούειν ἄλλον ἡγεμόνα. Διὸ καὶ Κάτων, αἰδούμενος καὶ οἰκτείρων ἄνδρας ἀγαθοὺς καὶ πίστεως δεδωκότας πεῖραν ἐπὶ ξένης ἐρήμους καὶ ἀπόρους ἀπολιπεῖν, ὑπέστη τε τὴν ἀρχὴν, καὶ παρῆλθεν εἰς Κυρήνην. Ἐδέξαντο γὰρ ἐκεῖνον, ὀλίγαις ἡμέραις ἔμπροσθεν ἀποκλείσαντες Λαβιηνόν. Ἐνταῦθα πυνθανόμενος Σκιπίωνα, τὸν Πομπηΐου πενθερὸν, ὑπὸ Ἰόβα τοῦ βασιλέως ἀνειλῆφθαι, καὶ Οὔαρον Ἄττιον, ὃς ἦν ὑπὸ Πομπηΐου Λιβύης ἀποδεδειγμένος ἡγεμών,

εἶναι σὺν αὐτοῖς μετὰ δυνάμεως, ἐξώρμησε πεζῇ χειμῶνος ὥρᾳ, πολλοὺς μὲν ὄνους ὕδωρ κομίζοντας συναγαγών, πολλὴν δὲ λείαν ἐλαύνων, ἔτι δ' ἅρματα καὶ τοὺς καλουμένους Ψύλλους ἐπαγόμενος, οἵ τά τε δήγματα τῶν θηρίων ἰῶνται τοῖς στόμασιν ἕλκοντες [τὸν] ἰόν, αὐτά τε τὰ θηρία κατεπᾴδοντες ἀμβλύνουσι καὶ κηλοῦσιν. Ἡμέρας δὲ συνεχῶς ἑπτὰ τῆς πορείας γενομένης, πρῶτος ἡγήσατο, μήτε ἵππῳ, μήτε ἱπποζυγίῳ χρησάμενος. Ἐδείπνει δὲ καθήμενος ὑφ' ἧς ἡμέρας τὴν κατὰ Φάρσαλον ἔγνω ἡττᾶν· καὶ τοῦτο τῷ λοιπῷ προσέθηκε πένθει, τὸ μὴ κατακλιθῆναι, πλὴν καθεύδων. Ἐν δὲ Λιβύῃ διαγαγὼν τοῦ χειμῶνος ἐξήγαγε τὴν στρατιάν· ἦσαν δὲ μυρίων ὀλίγον ἀποδέοντες.

NZ. Τὰ δὲ πράγματα κακῶς εἶχε τοῖς περὶ Σκιπίωνα καὶ Οὔαρον, ἐκ διαφορᾶς καὶ σάσεως ὑποδυομένοις καὶ θεραπεύουσι τὸν Ἰόβαν, οὐκ ἀνεκτὸν ὄντα βαρύτητι φρονήματος καὶ ὄγκῳ διὰ πλοῦτον καὶ δύναμιν· ὅς γε Κάτωνι πρῶτον ἐντυγχάνειν μέλλων, μέσον ἔθηκε τὸν ἑαυτοῦ θρόνον τοῦ Σκιπίωνος καὶ τοῦ Κάτωνος. Ὁ μέντοι Κάτων, ὡς εἶδεν, ἆρας τὸν ἑαυτοῦ θρόνον μετέθηκεν ἐπὶ θάτερα, μέσον λαμβάνων τὸν Σκιπίωνα, καίπερ ἐχθρὸν ὄντα, καί τι καὶ βιβλίον ἐκδεδωκότα βλασφημίας ἔχον κατὰ τοῦ Κάτωνος. Εἶτα τοῦτο μὲν εἰς οὐδένα τίθενται λόγον· εἰ δὲ Φιλόστρατον ἐν Σικελίᾳ μέσον εἶχε περιπατῶν ἐπὶ τιμῇ φιλοσοφίας, ἐγκαλοῦσι. Τότε δ' οὖν καὶ τὸν Ἰόβαν ἔπαυσε, μονονουχὶ σατράπας πεποιημένον ἑαυτοῦ τοὺς περὶ τὸν Σκιπίωνα, κἀκείνους διήλλαξεν. Ἀξιούντων δὲ πάντων ἄρχειν αὐτόν, καὶ πρώτων τῶν περὶ Σκιπίωνα καὶ Οὔαρον ἐξισταμένων καὶ παραδιδόντων τὴν ἡγεμονίαν, οὐκ ἔφη καταλύσειν τοὺς νόμους, περὶ ὧν τῷ καταλύοντι πολεμοῦσιν, οὐδ' ἑαυτὸν ἀντιστράτηγον ὄντα, παρόντος ἀνθυπάτου, προστάξειν. Ἀνθύπατος γὰρ ὁ Σκιπίων ἀπεδέ-

δεικτο· καὶ θάρσος εἶχον οἱ πολλοὶ διὰ τοὔνομα κατορθώσειν, ἄρχοντος ἐν Λιβύῃ Σκιπίωνος.

ΝΗ. Ἐπεὶ μέντοι τὴν ἀρχὴν ὁ Σκιπίων παραλαβὼν εὐθὺς ἐβούλετο, ἰόβᾳ χαριζόμενος, Ἰτυκαίους ἤδηδὸν ἀποκτεῖναι, καὶ κατασκάψαι τὴν πόλιν, ὡς τὰ Καίσαρος φρονοῦσαν, οὐχ ὑπέμεινεν ὁ Κάτων, ἀλλὰ μαρτυρόμενος καὶ κεκραγὼς ἐν τῷ συνεδρίῳ, καὶ θεοκλυτῶν, μόλις ἐξείλετο της ὠμότητος αὐτῶν τοὺς ἀνθρώπους· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν δεηθέντων, τὰ δὲ τοῦ Σκιπίωνος ἀξιοῦντος, ἀνεδέξατο φρουρήσειν τὴν πόλιν, ὡς μήτε ἑκοῦσα, μήτ' ἄκουσα Καίσαρι προσγένοιτο. Καὶ γὰρ ἦν εἰς ἅπαντα τὸ χωρίον ὠφέλιμον καὶ διαρκὲς τοῖς ἔχουσιν· ἔτι δὲ μᾶλλον ὑπὸ τοῦ Κάτωνος ἐρρώσθη. Καὶ γὰρ σῖτον εἰσήγαγεν ὑπερβάλλοντα πλήθει, καὶ κατεσκεύασε τὰ τείχη, πύργους ἐπαιρόμενος, καὶ τάφρους ὀχυρὰς καὶ χαρακώματα πρὸ τῆς πόλεως βαλλόμενος. Ἰτυκαίων δὲ τοὺς μὲν ἡβῶντας ἐν τοῖς χαρακώμασιν ἔταξεν οἰκεῖν, τὰ ὅπλα παραδόντας αὐτῷ, τοὺς δ' ἄλλους ἐν τῇ πόλει συνεῖχεν, ἰσχυρῶς ἐπιμελόμενος, μὴ ἀδικεῖσθαι, μηδὲ πάσχειν κακῶς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων. Ὅπλα δὲ πολλὰ καὶ χρήματα καὶ σῖτον ἐξέπεμψε τοῖς ἐπὶ στρατοπέδου, καὶ ὅλως εἶχε τοῦ πολέμου τὴν πόλιν ταμιεῖον. Ἃ δὲ Πομπηΐῳ συνεβούλευε πρότερον, καὶ τότε Σκιπίωνι, μὴ μάχεσθαι πρὸς ἄνδρα πολεμιστὴν καὶ δεινὸν, ἀλλὰ τῷ χρόνῳ χρῆσθαι, πᾶσαν ἀμυνὰν, ἣ τυραννὶς ἰσχύει, μαραίνοντι, τούτων ὁ Σκιπίων ὑπ' αὐθαδείας κατερρόνει· καί ποτε τῷ Κάτωνι δειλίαν ὀνειδίζων ἔγραψεν, εἰ μὴ μόνον αὐτὸς ἀγαπᾷ καθήμενος ἐν πόλει καὶ τείχεσιν, ἀλλὰ μηδ' ἑτέρους ἐᾷ πρὸς τὸν καιρὸν εὐθαρσῶς χρῆσθαι τοῖς λογισμοῖς. Πρὸς ταῦτα ὁ Κάτων ἀντέγραψεν, ὡς ἕτοιμός ἐστιν, οὓς ἤγαγεν αὐτὸς εἰς Λιβύην, ὁπλίτας καὶ ἱππεῖς παραλαβὼν, εἰς Ἰταλίαν περαιοῦν, καὶ Καίσαρα μεθιστάναι καὶ τρέπειν ἀπ' ἐκείνων πρὸς αὐτόν. Ὡς δὲ καὶ τούτων ὁ Σκιπίων κατεγέλα, πάνυ δῆλος ἦν * καὶ *,

ἀχθόμενος ὁ Κάτων τῇ παραχωρήσει τῆς ἀρχῆς, ὡς οὔτε τῷ πολέμῳ καλῶς τὸν Σκιπίωνα χρησόμενον, οὔτ', ἂν παραλόγως εὐτυχήσῃ, μέτριον ἐν τῷ κρατεῖν πρὸς τοὺς πολίτας ἐσόμενον. Διὸ καὶ γνώμην εἶχεν ὁ Κάτων, καὶ πρὸς τοὺς συνήθεις ἔλεγεν, οὐ χρηστὰς μὲν ἐλπίδας ἔχειν ὑπὲρ τοῦ πολέμου, δι' ἀπειρίαν καὶ θρασύτητα τῶν ἡγεμόνων· εἰ δ' οὖν εὐτυχία τις γένοιτο, καὶ καταλυθείη Καῖσαρ, οὐ μενεῖν ἐν Ῥώμῃ, φεύξεσθαι δὲ τὴν χαλεπότητα καὶ πικρίαν τοῦ Σκιπίωνος, ἤδη τότε δεινὰς καὶ ὑπερηφάνους ποιουμένου κατὰ πολλῶν ἀπειλάς. Ἀπέβη δὲ μᾶλλον, ἢ προσεδόκα· καὶ περὶ ἑσπέραν βαθεῖαν ἥκέ τις ἀπὸ στρατοπέδου τριταῖος, ἀγγέλων, ὅτι, μάχης μεγάλης πρὸς Θάψῳ γενομένης, διέφθαρται παντάπασι τὰ πράγματα, καὶ κρατεῖ Καῖσαρ τῶν στρατοπέδων. Σκιπίων δὲ καὶ Ἰόβας σὺν ὀλίγοις ἐκπεφεύγασιν, ἡ δ' ἄλλη δύναμις ἀπόλωλε.

ΝΘ. Τούτων προσπεσόντων, ἡ μὲν πόλις, οἷον εἰκὸς ἐν νυκτὶ καὶ πολέμῳ, πρὸς τοιοῦτον ἄγγελμα μικροῦ δεῖν ἔκφρων γενομένη, μόλις ἑαυτὴν ἐντὸς τειχῶν κατεῖχεν· ὁ δὲ Κάτων προελθών, τότε μὲν, ὡς ἑκάστοις ἀπήντα, διαθέουσι καὶ βοῶσιν, ἐπιλαμβανόμενος καὶ παραμυθούμενος, ἀφῄρει τοῦ δέους τὸ περιθαμβὲς καὶ ταραχῶδες, ὡς οὐ τηλικούτων ἴσως γεγονότων, ἀλλ' ἐπὶ μεῖζον αἰρομένων τῷ λόγῳ· καὶ κατέστησε τὸν θόρυβον. Ἅμα δ' ἡμέρᾳ τοὺς τριακοσίους, οἷς ἐχρῆτο βουλῇ, Ῥωμαίους μὲν ὄντας, ἐν δὲ Λιβύῃ πραγματευομένους ἀπ' ἐμπορίας καὶ δανεισμῶν, εἰς ἱερὸν Διὸς ἐκήρυττε συνιέναι, καὶ ὅσοι παρῆσαν ἀπὸ συγκλήτου, καὶ παῖδας αὐτῶν. Ἔτι δὲ συλλεγομένων ἐκείνων, προελθὼν ἀθορύβως καὶ μετ' εὐσταθείας, ὥσπερ οὐδενὸς καινοῦ γεγονότος, βιβλίον ἔχων ἐν ταῖς χερσὶν ἀνεγίνωσκεν. Ἦν δ' ἀναγραφὴ τῶν πρὸς τὸν πόλεμον ὀργάνων, ὅπλων, σίτου, τόξων, ὁπλιτῶν. Ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν τριακοσίων, καὶ διελθὼν πολὺν ἔπαινον τῆς προθυ-

μίας αὐτῶν καὶ τῆς πίστεως, ἣν ἐπεδείξαντο καὶ χρήμασι καὶ σώμασι καὶ βουλαῖς ὠφελιμώτατοι γενόμενοι, παρεκάλει μὴ διαλυθῆναι, ταῖς ἐλπίσιν ἕκαστον αὐτῶν φυγὴν ἰδίαν, ἢ ἀπόδρασίν τινα, πορίζόμενον. Ἂν γὰρ ἐν ταὐτῷ συμμένωσι, καὶ πολεμούντων ἧττον καταφρονήσειν Καίσαρα, καὶ φείσεσθαι μᾶλλον δεομένων. Βουλεύεσθαι δ' ἐκέλευεν αὐτοὺς ὑπὲρ αὐτῶν, οὐδέτερα μεμψόμενος· ἀλλ' εἰ μὲν τρέποιντο τῇ γνώμῃ πρὸς τὴν τύχην, τῆς ἀνάγκης θησόμενος τὴν μεταβολήν· ἱσταμένων δὲ πρὸς τὰ δεινὰ, καὶ δεχομένων τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας κίνδυνον, οὐκ ἐπαινεσόμενος μόνον, ἀλλὰ καὶ θαυμασόμενος τὴν ἀρετὴν, καὶ παρέξων ἑαυτὸν ἄρχοντα καὶ συναγωνιζόμενον, ἄχρις οὗ τὴν ἐσχάτην τύχην τῆς πατρίδος ἐξελέγξωσιν, ἣν οὐχὶ Ἰτύκην, οὐδ' Ἀδρούμητον οὖσαν, ἀλλὰ Ῥώμην, πολλάκις ἐκ χαλεπωτέρων σφαλμάτων ὑπὸ μεγέθους ἀναφέρεσθαι. Πολλῶν δ' αὐτοῖς εἰς σωτηρίαν καὶ ἀσφάλειαν ὑποκειμένων, καὶ μεγίστου, τοῦ πρὸς ἄνδρα πολεμεῖν ἐπὶ πολλὰ τοῖς καιροῖς ἀνθελκόμενον, Ἰβηρίας τε πρὸς Πομπήιον ἀφεστώσης τὸν νέον, αὐτῆς τε τῆς Ῥώμης οὔπω δι' ἀήθειαν παντάπασι δεδεγμένης τὸν χαλινὸν, ἀλλ' ἀναξιοπαθούσης, καὶ συνεξανισταμένης πρὸς πᾶσαν μεταβολὴν, οὐδὲ τὸν κίνδυνον εἶναι φευκτέον, ἀλλ' ἔχειν διδάσκαλον τὸν πολέμιον, ἀφειδοῦντα τῆς ψυχῆς ἐπὶ ταῖς μεγίσταις ἀδικίαις, οὐχ ὥσπερ ἑαυτοῖς, εἰς τὸν εὐτυχέστατον βίον κατορθοῦσιν, ἢ παίουσιν εἰς τὸν εὐκλεέστατον θάνατον, τὴν ἀδηλότητα τοῦ πολέμου τελευτᾷν. Οὐ μὴν ἀλλ' ἐκείνους γε δεῖν ἔφη βουλεύεσθαι καθ' ἑαυτοὺς, συνευχόμενος ἀντὶ τῆς πρόσθεν ἀρετῆς καὶ προθυμίας αὐτοῖς τὰ δόξαντα συνενεγκεῖν.

Ξ. Τοιαῦτα τοῦ Κάτωνος εἰπόντος, ἦσαν μὲν οἱ καὶ τοῖς λόγοις ἀγόμενοι πρὸς τὸ θαῤῥεῖν, οἱ δὲ πλεῖστοι, πρὸς τὸ ἀδεὲς καὶ γενναῖον αὐτοῦ καὶ φιλάνθρωπον ὀλίγου δεῖν ἐκλαθόμενοι τῶν παρόντων, ὡς μόνον ὄντα τοῦτον ἀήττητον ἡγεμόνα, καὶ

πάσης κρείττονα τύχης, ἐδέοντο χρῆσθαι καὶ σώμασιν αὐτῶν καὶ χρήμασι καὶ ὅπλοις, ὅπως αὐτὸς ἔγνωκε· κρεῖττον γὰρ, ἐκείνῳ πειθομένους ἀποθανεῖν, ἢ σώζεσθαι προδόντας ἀρετὴν τοσαύτην. Εἰπόντος δέ τινος, ὡς χρὴ ψηφίσασθαι δούλοις ἐλευθερίαν, καὶ τῶν πλείστων συνεπαινεσάντων, οὐκ ἔφη τοῦτο ποιήσειν ὁ Κάτων· οὐ γὰρ εἶναι νόμιμον, οὐδὲ δίκαιον· αὐτῶν μέντοι τῶν δεσποτῶν ἀφιέντων, τοὺς ἐν ἡλικίᾳ δέχεσθαι. Γενομένων δὲ πολλῶν ὑποσχέσεων, κελεύτας ἀπογράφεσθαι τὸν βουλόμενον, ἀπηλλάττετο, καὶ μετὰ μικρὸν ἦκεν αὐτῷ γράμματα παρὰ Ἰόβα καὶ Σκιπίωνος· Ἰόβα μὲν, ἐν ὄρει κεκρυμμένου μετ' ὀλίγων, ἐρωτῶντος, ὅ τι πράττειν δέδοκται τῷ Κάτωνι· καὶ γὰρ περιμενεῖν Ἰτύκην ἐκλιπόντα, καὶ πολιορκουμένῳ μετὰστρατιᾶς ἐπιβοηθήσειν· Σκιπίωνος δὲ πρὸς ἄκρα τινὶ ναυλοχοῦντος οὐ πόρρω τῆς Ἰτύκης, ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς καραδοκοῦντος.

ΞΑ. Ἔδοξεν οὖν τῷ Κάτωνι τοὺς γραμματοφόρους ἐπισχεῖν, ἄχρις οὗ βεβαιώσῃ τὰ παρὰ τῶν τριακοσίων. Οἱ μὲν γὰρ ἀπὸ βουλῆς ἦσαν πρόθυμοι, καὶ τοὺς οἰκέτας εὐθὺς ἀφιέντες ἐλευθέρους ὥπλιζον. Τῶν δὲ τριακοσίων, ἅτε δὴ πλωτικῶν καὶ δανειστικῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸ πλεῖστον ἐν τοῖς οἰκέταις τῆς οὐσίας ἐχόντων, οὐ πολὺν οἱ Κάτωνος λόγοι χρόνον ἐμμείναντες ἐξερρύησαν. Καὶ καθάπερ τῶν σωμάτων τὰ μὲν ἀναδέχεται ῥᾳδίως τὴν θερμότητα, καὶ πάλιν μεθίησι, τοῦ πυρὸς ἀπαχθέντος ψυχόμενα· παραπλησίως ἐκείνους ὁ μὲν Κάτων ὁρώμενος ἀνεζωπύρει καὶ διεθέρμαινεν, αὐτοὺς δ' ἑαυτοῖς λόγον διδόντος ὁ Καίσαρος φόβος ἐξέκρουε τῆς πρὸς Κάτωνα καὶ τὸ καλὸν αἰδοῦς. « Τίνες γὰρ (ἔφασαν) ὄντες, καὶ τίνι τὸ προσ-
» τασσόμενον ποιεῖν ἀπαξιοῦμεν; οὐχὶ Καῖσαρ μὲν οὗτος,
» εἰς ὃν ἡ Ῥωμαίων ἅπασα περιέστηκεν ἰσχὺς, ἡμῶν δὲ Σκι-
» πίων οὐδείς, οὐδὲ Πομπήϊος, οὐδὲ Κάτων; Ἀλλ' ἐν οἷς καὶ-
» ροῖς πάντες ἄνθρωποι ταπεινότερα τῶν προσηκόντων διὰ

« φόβον φρονοῦσιν, ἐν τούτοις ἡμεῖς ὑπερμαχοῦντες τῆς Ρω-
» μαίων ἐλευθερίας, πολεμοῦμεν ἐξ Ἰτύκης, ᾧ Κάτων μετὰ
» Πομπηΐου Μάγνου φεύγων ὑφεῖτο τῆς Ἰταλίας· καὶ δούλους
» ἐλευθεροῦμεν κατὰ Καίσαρος, οἷς αὐτοῖς ἐλευθερίας, ὅσον
» ἂν ἐκεῖνος θέλει, μέτεστιν; Ἀλλ' ἔτι νῦν, ὦ μοχθηροὶ, γνόν-
» τες ἑαυτοὺς, παραιτώμεθα τὸν κρατοῦντα, καὶ πέμψωμεν
» τοὺς δεησομένους ». Ταῦτα οἱ μετριώτατοι τῶν τριακοσίων
παρήνουν. Οἱ δὲ πλεῖστοι τοῖς συγλητικοῖς ἐπεβούλευον, ὡς,
εἰ τούτους συλλάβοιεν, ἱλασόμενοι τὴν πρὸς αὐτοὺς ὀργὴν τοῦ
Καίσαρος.

ΞΒ. Ὁ δὲ Κάτων, ὑπονοῶν τὴν μεταβολὴν, οὐκ ἤλεγχε.
Τῷ μέντοι Σκιπίωνι καὶ τῷ Ἰόβᾳ γράψας ἀπέχεσθαι τῆς Ἰτύ-
κης, ἀπιστίᾳ τῶν τριακοσίων, ἐξέπεμψε τοὺς γραμματοφόρους.
Τῶν δ' ἱππέων οἱ διαφυγόντες ἀπὸ τῆς μάχης, ἀριθμὸς οὐκ
εὐκαταφρόντητος, προσελάσαντες τῇ Ἰτύκῃ, πέμπουσι πρὸς τὸν
Κάτωνα τρεῖς ἄνδρας, οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἀπὸ πάντων
ἔχοντας. Οἱ μὲν γὰρ ἀπιέναι πρὸς Ἰόβαν, οἱ δὲ τῷ Κάτωνι
προσχωρεῖν ὥρμηντο· τοὺς δὲ καὶ δέος εἶχεν εἰς Ἰτύκην παριέναι.
Ταῦτα ὁ Κάτων ἀκούσας, τοῖς μὲν τριακοσίοις ἐκέλευσε προσέ-
χειν Μάρκον Ῥούβριον, ἀτρέμα τὰς ἀπογραφὰς τῶν ἐλευθε-
ρούντων δεχόμενον, καὶ μὴ προσβιαζόμενον· αὐτὸς δὲ τοὺς
συγκλητικοὺς ἀναλαβὼν, προῆλθεν ἔξω τῆς Ἰτύκης, καὶ τοῖς
ἱππάρχοις ἐνέτυχε, δεόμενος μὴ προέσθαι Ῥωμαίων ἄνδρας
ἀπὸ βουλῆς τοσούτους, μηδ' Ἰόβαν ἑλέσθαι στρατηγὸν ἀντὶ
Κάτωνος· ἀλλὰ σώζεσθαι κοινῇ καὶ σώζειν, παρελθόντας εἰς
πόλιν οὔτε κατάκρας ἁλώσιμον, εἰς ἔτη τε πάμπολλα σῖτον καὶ
τὴν ἄλλην παρασκευὴν ἔχουσαν. Ταὐτὰ δὲ καὶ τῶν συγκλητικῶν
δεομένων καὶ δακρυόντων, οἱ μὲν ἵππαρχοι διελέγοντο τοῖς ἱπ-
πεῦσιν· ὁ δὲ Κάτων, ἐπὶ χώματός τινος καθίσας μετὰ τῶν συγ-
κλητικῶν, ἀνέμενε τὰς ἀποκρίσεις.

ΞΓ. Ἐν δὲ τούτῳ παρῆν ὁ Ῥούβριος, σὺν ὀργῇ κατηγορῶν τῶν τριακοσίων ἀκοσμίαν πολλὴν καὶ θόρυβον, ὡς ἀριστωμένων καὶ διαταραττόντων τὴν πόλιν. Ἐφ' οἷς οἱ μὲν ἄλλοι παντάπασιν ἀπογνόντες ἑαυτῶν εἰς δάκρυα καὶ ὀδυρμοὺς ἐξέπεσον· ὁ δὲ Κάτων ἐκείνους τε θαρσύνειν ἐπειρᾶτο, καὶ πρὸς τοὺς τριακοσίους ἔπεμψεν, ἀναμεῖναι κελεύων. Οἱ δ' ἀπὸ τῶν ἱππέων ἦκον, οὐ μέτρια προστάττοντες. Ἔφασαν γὰρ, οὔτ' Ἰόβα δεῖσθαι μισθοδοτοῦντος, οὔτε Καίσαρα φοβεῖσθαι, Κάτωνος αὐτῶν ἄρχοντος. Ἰτυκαίοις δὲ, Φοίνιξιν ἀνθρώποις εὐμεταβόλοις, συγκαθείργνυσθαι δεινὸν εἶναι. Καὶ γὰρ εἰ νῦν ἀτρεμοῦσιν, ὅταν Καῖσαρ ἐπίῃ, συνεπιθήσεσθαι καὶ προδώσειν. Εἴπερ οὖν δεῖταί τις αὐτῶν συμπολεμούντων καὶ συμπαρόντων, ἐκβαλὼν ἅπαντας Ἰτυκαίους, ἢ διφθείρας, οὕτως εἰς πόλιν καθαρὰν πολεμίων καὶ βαρβάρων καλείτω. Ταῦτα ὁ Κάτων ἄγρια μὲν δεινῶς ἠγεῖτο καὶ βάρβαρα, πρᾴως δ' ἀπεκρίνατο, βουλεύσεσθαι μετὰ τῶν τριακοσίων. Καὶ παρελθὼν αὖθις εἰς τὴν πόλιν ἐνετύγχανε τοῖς ἀνδράσιν, οὐκ ἔτι σκήψεις, οὐδὲ παραγωγὰς πλασσομένοις ὑπ' αἰδοῦς πρὸς αὐτὸν, ἄντικρυς δὲ χαλαιπαίνουσιν, εἴ τις αὐτοὺς βιάζοιτο πολεμεῖν Καίσαρι, μὴ δυναμένους, μηδὲ βουλομένους. Ἔνιοι δὲ καὶ παρεφθέγγοντο περὶ τῶν συγκλητικῶν, ὡς καθεκτέον ἐν τῇ πόλει, Καίσαρος παρόντος. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν, ὡς οὐκ ἀκούσας, ὁ Κάτων παρῆκε· καὶ γὰρ ἦν ὑποκωφότερος. Ὡς δέ τις αὐτῷ προελθὼν ἀπήγγειλε, τοὺς *μὲν* ἱππεῖς ἀπιέναι, φοβηθεὶς, μὴ παντάπασιν οἱ τριακόσιοι κατὰ τῶν συγκλητικῶν ἀπονοηθῶσιν, ἐβάδιζε μετὰ τῶν φίλων ἐξαναστάς· καὶ θεασάμενος ἤδη προκεχωρηκότας, ἵππον λαβὼν, ἐδίωκε πρὸς αὐτούς· Οἱ δ' ἰδόντες ἄσμενοι προσελαύνοντα, καὶ ἐδέξαντο καὶ παρεκάλουν σώζεσθαι μετ' αὐτῶν. Τότε καὶ δακρύσαι τὸν Κάτωνα φασὶν, ὑπὲρ τῶν συγκλητικῶν δεόμενον καὶ προτείνοντα τὰς χεῖρας, ἐνίων δὲ καὶ τοὺς ἵππους ἀναστρέ-

φοντα, καὶ τῶν ὅπλων ἀντιλαμβανόμενον, μέχρις οὗ κατειργάσατο τὴν γοῦν ἡμέραν ἐκείνην ἐπιμείναντας ἀσφαλῆ τοῖς ἀνδράσι φυγὴν παρασχεῖν.

ΞΔ. Ὡς οὖν ἔχων αὐτοὺς ἀφίκετο, καὶ τοὺς μὲν ἐπὶ τὰς πύλας κατέστησε, τοῖς δὲ τὴν ἄκραν φυλάττειν παρέδωκεν, ἔδεισαν οἱ τριακόσιοι, μὴ δίκην δῶσι τῆς μεταβολῆς· καὶ πρὸς τὸν Κάτωνα πέμποντες, ἐδέοντο πάντως ἀφικέσθαι πρὸς αὐτούς. Οἱ δὲ συγκλητικοὶ, περιχυθέντες οὐκ εἴων, οὐδ' ἔφασαν προήσεσθαι τὸν κηδεμόνα καὶ σωτῆρα τοῖς ἀπίστοις καὶ προδόταις. Σαφεστάτη γὰρ, ὡς ἔοικεν, αἴσθησις τότε παρέστη καὶ πόθος καὶ θαῦμα τῆς τοῦ Κάτωνος ἀρετῆς πᾶσιν ὁμαλῶς τοῖς ἐν τῇ Ἰτύκῃ γενομένοις, ὡς οὐδὲν ἄρα κίβδηλον, οὐδ' ἀπατηλὸν, ἐμέμικτο τοῖς πραττομένοις ὑπ' αὐτοῦ. Πάλαι δ' ἄνθρωπος ἑαυτὸν ἐγνωκὼς ἀνελεῖν, δεινοὺς πόνους ἐπόνει, καὶ φροντίδας καὶ ὠδῖνας εἶχεν ὑπὲρ ἄλλων, ὅπως εἰς ἀσφαλὲς καταστήσας ἅπαντας ἀπαλλάξαιτο τοῦ ζῆν. Οὐ γὰρ ἦν ἄδηλος ἡ πρὸς τὸν θάνατον αὐτοῦ φορὰ, καίπερ οὐ φάσκοντος. Ὑπήκουσεν οὖν τότε τοῖς τριακοσίοις, παραμυθησάμενος τοὺς συγκλητικούς· καὶ μόνος ἦκε πρὸς αὐτοὺς, χάριν ἔχειν ὁμολογοῦντας, καὶ δεομένους τὰ μὲν ἄλλα χρῆσθαι καὶ πιστεύειν· εἰ δὲ Κάτωνες οὐκ εἰσὶν, οὐδὲ τὸ Κάτωνος φρόνημα χωροῦσιν, οἰκτείρειν τὴν ἀσθένειαν αὐτῶν· ἐγνωκότας δ' οὖν Καίσαρος δεῖσθαι καὶ πέμπειν πρὸς αὐτὸν, ὑπὲρ ἐκείνου μάλιστα καὶ πρώτου ποιήσεσθαι δέησιν· εἰ δὲ μὴ πείθοιεν, οὐδ' αὐτοῖς διδομένην δέξεσθαι τὴν χάριν, ἀλλ' ἄχρις ἂν ἐμπνέωσι, πολεμήσειν ὑπὲρ ἐκείνου. Πρὸς ταῦτα ὁ Κάτων, ἐπαινέσας τὴν εὔνοιαν, ἔφη χρῆναι τῆς αὐτῶν σωτηρίας ἕνεκα πέμπειν κατὰ τάχος, ὑπὲρ αὐτοῦ δὲ μὴ δεῖσθαι· κεκρατημένων γὰρ εἶναι δέησιν, καὶ ἀδικούντων παραίτησιν. Αὐτὸς δ' οὐ μόνον ἀήττητος γεγονέναι παρὰ πάντα τὸν βίον, ἀλλὰ καὶ νικᾶν, ἐφ' ὅσον ἐβούλετο, καὶ κρατεῖν Καίσαρος τῷ

καλοῖς καὶ δικαίοις. Ἐκεῖνον δ' εἶναι τὸν ἑαλωκότα καὶ νενικημένον· ἃ γὰρ ἠρνεῖτο πράττων κατὰ τῆς πατρίδος πάλαι, νῦν ἐξηλέγχθαι καὶ πεφωρᾶσθαι.

ΞΕ. Ταῦτα διαλεχθεὶς τοῖς τριακοσίοις ἀπηλλάττετο· καὶ πυθόμενος, Καίσαρα πᾶσαν ἄγοντα τὴν στρατιὰν ἤδη καθ' ὁδὸν εἶναι· « Παπαὶ (εἶπεν), ὡς ἐπ' ἄνδρας ἡμᾶς ἐκεῖνος »! Καὶ τραπόμενος πρὸς τοὺς συγκλητικούς, ἐκέλευε μὴ μέλλειν, ἀλλ', ἕως παραμένουσιν οἱ ἱππεῖς, σώζεσθαι. Καὶ τὰς μὲν ἄλλας ἀπέκλεισε θύρας, μιᾷ δὲ τῇ πρὸς θάλατταν φερούσῃ, τά τε πλοῖα τοῖς ὑφ' ἑαυτὸν διένειμε, καὶ τάξεως ἐπεμελεῖτο, παύων τὰς ἀδικίας, καὶ διαλύων τοὺς θορύβους, καὶ τοὺς ἀπόρως ἔχοντας ἐφοδιάζων. Ἐπεὶ δὲ Μάρκος Ὀκτάβιος, ἄγων δύο τάγματα, πλησίον κατεστρατοπέδευσε, καὶ πέμπων ἠξίου τὸν Κάτωνα περὶ ἀρχῆς διορίσασθαι πρὸς αὐτὸν, ἐκείνῳ μὲν οὐθὲν ἀπεκρίνατο, πρὸς δὲ τοὺς φίλους εἶπεν· « Εἶτα θαυμάζομεν, » ὅπως ἀπόλωλε τὰ πράγματα, τὴν φιλαρχίαν ὁρῶντες ἡμῖν ἐν » αὐτῷ τῷ ὀλέθρῳ βεβηκόσι παραμένουσαν »! Ἐν τούτῳ δὲ τοὺς ἱππεῖς ἀκούσας ἀπιόντας ἤδη φέρειν καὶ ἄγειν τὰ τῶν Ἰτυκαίων, ὥσπερ λάφυρα, δρόμῳ συνέτεινε πρὸς αὐτούς, καὶ τοῖς πρώτοις ἐντυχὼν ἀφῃρεῖτο· τῶν δ' ἄλλων ἕκαστος ἔφθανε ῥίπτων καὶ κατατιθέμενος, πάντες δ' ὑπ αἰσχύνης σιωπῇ, καὶ κάτω βλέποντες ἀπῄεσαν. Ὁ δὲ Κάτων, εἰς τὴν πόλιν τοὺς Ἰτυκαίους συναγαγὼν, ἐδεῖτο περὶ τῶν τριακοσίων, μὴ παροξύναι Καίσαρα κατ' αὐτῶν, ἀλλὰ *καὶ* κοινῇ τὴν σωτηρίαν πράττειν ἀλλήλοις. Εἶτα πάλιν τραπόμενος πρὸς τὴν θάλατταν, ἐπεσκόπει τοὺς ἐμβαίνοντας, καὶ τῶν φίλων καὶ ξένων ὅσους ἔπεισεν, ἠσπάζετο καὶ προὔπεμψε· Τὸν δ' υἱὸν οὐκ ἔπεισε λαβεῖν πλοῖον, οὐδ' ᾤετο δεῖν ἀποτρέπειν περιεχόμενον τοῦ πατρός. Ἦν δέ τις Στατύλλιος, ἀνὴρ τῇ μὲν ἡλικίᾳ νέος, ἰσχυρὸς δὲ τῇ γνώμῃ βουλόμενος εἶναι, καὶ τοῦ Κάτωνος ἀπομιμεῖσθαι

τὴν ἀπάθειαν. Τοῦτον ἠξίου πλεῖν· καὶ γὰρ ἦν καταφανὴς μισοκαῖσαρ. Ὡς δ' οὐκ ἤθελεν, Ἀπολλωνίδῃ τῷ Στωϊκῷ καὶ Δημητρίῳ τῷ Περιπατητικῷ προσβλέψας ὁ Κάτων· « Ὑμέτερον, » (εἶπεν) ἔργον οἰδοῦντα τοῦτον μαλάξαι, καὶ καταρτίσαι » πρὸς τὸ συμφέρον». Αὐτὸς δὲ τοὺς λοιποὺς συνεκπέμπων, καὶ χρηματίζων τοῖς δεομένοις, τήν τε νύκτα διέτριβε περὶ ταῦτα, καὶ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας τὸ πλεῖστον μέρος.

ΞΖ. Ἐπεὶ δε Λεύκιος Καῖσαρ, οἰκεῖος μὲν ὢν Καίσαρος ἐκείνου, μέλλων δὲ πρεσβεύειν ὑπὲρ τῶν τριακοσίων, παρεκάλει τὸν Κάτωνα λόγον αὐτῷ συνυποθέσθαι πιθανὸν, ᾧ χρήσεται περὶ ἐκείνων· «Ὑπὲρ σοῦ μὲν γὰρ αὐτοῦ καὶ χειρῶν ἐμοὶ καλὸν ἅψασθαι, καὶ γόνασι προσπεσεῖν Καίσαρος »· οὐκ εἶα ταῦτα » ποιεῖν ὁ Κάτων αὐτόν. « Ἐμοὶ γὰρ (εἶπεν), εἰ σώζεσθαι χάριτι » Καίσαρος ἐβουλόμην, αὐτῷ βαδιστέον ἦν πρὸς ἐκεῖνον μόνον. » Οὐ βούλομαι δὲ τῷ τυράννῳ χάριν ἔχειν ὑπὲρ ὧν παρανομεῖ. » Παρανομεῖ δὲ, σώζων ὡς κύριος ὢν αὐτῷ δεσπόζειν οὐδὲν » προσῆκεν. Ὅπως μέντοι παραιτήσῃ τοὺς τριακοσίους, κοινῇ » σκοπῶμεν, εἰ βούλει». Γενόμενος δὲ πρὸς τούτῳ μετὰ τοῦ Λευκίου, τὸν υἱὸν αὐτῷ συνέζησε καὶ τοὺς ἑταίρους ἀπιόντι· καὶ προπέμψας ἐκεῖνον καὶ δεξιωσάμενος, ἐπανῆλθεν οἴκαδε, καὶ τὸν υἱὸν καὶ τοὺς φίλους συναγαγών, ἄλλα τε πολλὰ διελέχθη, καὶ πολιτείας ἀπεῖπεν ἅψασθαι τῷ μειρακίῳ. Τὸ μέν γὰρ ἀξίως Κάτωνος, οὐκ ἔτι τὰ πράγματα δέξεσθαι· τὸ δ' ἄλλως, αἰσχρὸν εἶναι. Καὶ περὶ ἑσπέραν ἤδη τρέπεται πρὸς τὸ βαλανεῖον. Ἐν δὲ τῷ λούεσθαι τοῦ Στατυλλίου μνησθείς, καὶ μέγα φθεγξάμενος· « Ἐξέπεμψας (εἶπεν), ὦ Ἀπολλωνίδη, τὸν » Στατύλλιον, ἀπὸ τοῦ φρονήματος ἐκείνου καθελών; καὶ πέ- » πλευκεν ὁ ἀνὴρ, μηδ' ἀσπασάμενος ἡμᾶς;—Πόθεν; (εἶπεν » ὁ Ἀπολλωνίδης) καίτοι πολλὰ διελέχθημεν· ἀλλ' ὑψηλός » ἐστι καὶ ἄτρεπτος, καὶ μένειν φησὶ καὶ πράττειν, ὅ τι ἂν

» σὺ πράττῃς ». Πρὸς ταῦτα φασὶ τὸν Κάτωνα μειδιάσαι, καὶ εἰπεῖν· « Ἀλλὰ τοῦτο μὲν αὐτίκα φανεῖται ».

ΞΖ. Λουτάμενος δὲ μετὰ πολλῶν ἐδείπνει καθήμενος, ὥσπερ εἰώθει μετὰ τὴν μάχην. Οὐ γὰρ κατεκλίθη, πλὴν καθεύδων. Συνεδείπνουν δὲ πάντες οἱ ἑταῖροι, καὶ τῶν Ἰτυκαίων οἱ ἄρχοντες. Καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον ὁ πότος ἔσχε μοῦσαν πολλὴν καὶ χάριν, ἄλλων ἐπ' ἄλλοις λόγων φιλοσόφων κυκλούντων· ἄχρις οὗ περιῆλθεν ἡ ζήτησις εἰς ταῦτα δὴ τὰ παράδοξα καλούμενα τῶν Στωϊκῶν, τὸ, Μόνον εἶναι τὸν ἀγαθὸν ἐλεύθερον· δούλους δὲ τοὺς φαύλους ἅπαντας. Ἐνταῦθα δή, ὡς εἰκὸς, ἀντιβάντος τοῦ Περιπατητικοῦ, σφοδρὸς ἐμπεσὼν ὁ Κάτων, καὶ τόνον προσθεὶς καὶ ταραχύτητα φωνῆς, ἀπέτεινε πορρωτάτω τὸν λόγον, ἀγῶνι θαυμαστῷ χρησάμενος· ὥστε μηδένα λαθεῖν, ὅτι τῷ βίῳ πέρας ἔγνωκεν ἐπιθεὶς ἀπαλλάτεσθαι τῶν παρόντων. Διὸ καὶ μετὰ τὸν λόγον, σιωπῆς καὶ κατηφείας γενομένης ἐν πᾶσιν, ἀναλαμβάνων αὐτοὺς καὶ ἀπάγων τῆς ὑποψίας ὁ Κάτων, αὖθις ὑπὲρ τῶν παρόντων ἐνέβαλλεν ἐρωτήματα καὶ φροντίδας, ὡς δεδιὼς μὲν ὑπὲρ τῶν πλεόντων, δεδιὼς δ' ὑπὲρ τῶν ὁδευόντων ἐρημίαν ἄνυδρον καὶ βάρβαρον.

ΞΗ. Οὕτω δὲ διαλύσας τὸ σύνδειπνον, καὶ περιπατήσας μετὰ τῶν φίλων τὸν συνήθη μετὰ τὸ δεῖπνον περίπατον, καὶ τοῖς ἄρχουσι τῶν φυλάκων, ἃ καιρὸς ἦν, προστάξας, ἀπιὼν εἰς τὸ δωμάτιον ἤδη, τόν τε παῖδα καὶ τῶν φίλων ἕκαστον μᾶλλον, ἢ πρότερον εἰώθει, προσαγαγόμενος καὶ φιλοφρονηθείς, πάλιν ὑποψίαν παρέσχε τοῦ μέλλοντος. Εἰσελθὼν δὲ καὶ κατακλιθείς, ἔλαβεν εἰς χεῖρας τῶν Πλάτωνος διαλόγων τὸν περὶ ψυχῆς· καὶ διελθὼν τοῦ βιβλίου τὸ πλεῖστον, καὶ ἀναβλέψας ὑπὲρ κεφαλῆς, ὡς οὐκ εἶδε κρεμάμενον τὸ ξίφος (ὑφῄρητο γὰρ ὁ παῖς, ἔτι δειπνοῦντος αὐτοῦ), καλέσας οἰκέτην ἠρώτησεν, ὅστις λάβοι τὸ ἐγχειρίδιον. Σιωπῶντος δ' ἐκείνου, πάλιν ἦν πρὸς τὸ βιβλίον·

καὶ μικρὸν διαλιπὼν, ὥσπερ οὐ σπεύδων, οὐδ' ἐπειγόμενος, ἄλλως δὲ τὸ ξίφος ἐπιζητῶν, ἐκέλευσε κομίσαι. Διατριβῆς δὲ γινομένης, καὶ μηδενὸς κομίζοντος, ἐξαναγνοὺς τὸ βιβλίον, αὖθις ἐκάλει καθ' ἕνα τῶν οἰκετῶν, καὶ μᾶλλον ἐνέτεινε τὴν φωνὴν, τὸ ξίφος ἀπαιτῶν· ἑνὸς δὲ πὺξ τὸ στόμα πατάξας, ἤμαξε τὴν αὐτοῦ χεῖρα, χαλεπαίνων, καὶ βοῶν ἤδη μέγα, παραδίδοσθαι τῷ πολεμίῳ γυμνὸς ὑπὸ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ καὶ τῶν οἰκετῶν. Ἄχρις οὗ κλαίων ὁ υἱὸς εἰσέδραμε μετὰ τῶν φίλων, καὶ περιπεσὼν ὠδύρετο καὶ καθικέτευεν. Ὁ δὲ Κάτων ἐξαναστὰς ἀνέβλεψέ τε δεινὸν, καὶ «Πότε (εἶπεν) ἐγὼ καὶ ποῦ » λέληθα παρανοίας ἡλωκώς; ὅτι διδάσκει μὲν οὐδεὶς, οὐδὲ » μεταπείθει περὶ ὧν δοκῶ κακῶς βεβουλεῦσθαι, κωλύομαι » δὲ χρῆσθαι τοῖς ἐμαυτοῦ λογισμοῖς, καὶ παροπλίζομαι; τί » δ' οὐχὶ καὶ συνδεῖς, ὦ γενναῖε, τὸν πατέρα, καὶ τὰς χεῖρας » ἀποστρέφεις, μέχρις ἂν ἐλθὼν Καῖσαρ εὕρῃ με μηδ' ἀμύ- » νασθαι δυνάμενον; οὐ γὰρ ἐπ' ἐμαυτόν γε δέομαι ξίφους, » ὅπου καὶ τὸ πνεῦμα βραχὺν χρόνον ἐπισχόντα, καὶ τὴν κε- » φαλὴν ἅπαξ πατάξαντα πρὸς τὸν τοῖχον, ἀποθανεῖν ἔνεστι» .

ΞΘ. Ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ, τὸ μὲν μειράκιον ἐξῆλθε μετὰ κλαυθμοῦ, καὶ πάντες οἱ λοιποί· τῷ δὲ Δημητρίῳ καὶ τῷ Ἀπολλωνίδῃ μόνοις ὑπολειφθεῖσι πρότερον ἤδη λαλῶν « Ἦ που καὶ ὑμῖν (ἔφη) δέδοκται βίᾳ κατέχειν ἄνδρα τοσοῦτον » ἡλικίᾳ ἐν τῷ βίῳ, καὶ καθημένους αὐτοῦ σιωπῇ παραφυ- » λάσσειν, ἢ λόγον ἥκετε κομίζοντες, ὡς οὐ δεινὸν, οὐδ' αἰ- » σχρόν ἐστιν, ἀποροῦντα σωτηρίας ἑτέρας Κάτωνα τὴν ἀπὸ » τοῦ πολεμίου περιμένειν; Τί οὖν οὐ λέγετε πείθοντες ἡμᾶς » ταῦτα καὶ μεταδιδάσκοντες, ἵνα τὰς προτέρας δόξας ἐκείνας » καὶ λόγους, οἷς συμβεβιώκαμεν, ἐκβαλόντες, καὶ γενόμενοι » διὰ Καίσαρα σοφώτεροι, μείζονα χάριν εἰδῶμεν αὐτῷ; Καί- » τοι βεβούλευμαι μὲν οὐθὲν ἔγωγε περὶ ἐμαυτοῦ· δεῖ δέ με

» βουλευσάμενον εἶναι κύριον οἷς ἔγνωκα χρῆσθαι. Βουλεύσομαι » δὲ τρόπον τινὰ μεθ' ὑμῶν, βουλευόμενος μετὰ τῶν λόγων, » οἷς καὶ ὑμεῖς οἱ φιλόσοφοι χρῆσθε. Θαῤῥοῦντες οὖν ἄπιτε, » καὶ κελεύετε τὸν υἱὸν, ἃ μὴ δύναται τὸν πατέρα πείθειν, μὴ » βιάζεσθαι».

Ο. Πρὸς ταῦτα μηθὲν ἀντειπόντες οἱ περὶ τὸν Δημήτριον, ἀλλὰ δακρύσαντες ὑπεξῆλθον. Εἰσπέμπεται δὲ διὰ παιδίου μικροῦ τὸ ἐγχειρίδιον· καὶ λαβὼν ἐσπάσατο, καὶ κατενόησεν. Ὡς δ' εἶδεν ἑστῶτα τὸν ἀθέρα καὶ τὴν ἀκμὴν διαμένουσαν, εἰπών· « Νῦν ἐμός εἰμι », τὸ μὲν ξίφος ἔθηκε, τὸ δὲ βιβλίον αὖθις ἀνεγίνωσκε, καὶ λέγεται δὶς ὅλον διεξελθεῖν. Εἶτα κοιμηθεὶς ὕπνον βαθὺν, ὥστε τοὺς ἐκτὸς αἰσθέσθαι, περὶ μέσας νύκτας ἐκάλει τῶν ἀπελευθέρων Κλεάνθην τὸν ἰατρὸν, καὶ Βούταν, ᾧ μάλιστα πρὸς τὰς πολιτικὰς πράξεις ἐχρῆτο. Καὶ τοῦτον μὲν ἐπὶ θάλασσαν ἔπεμψεν, ὅπως σκεψάμενος, εἰ πάντες ἀνηγμένοι τυγχάνωσι, φράσῃ πρὸς αὐτόν· τῷ δ' ἰατρῷ τὴν χεῖρα φλεγμαίνουσαν ὑπὸ τῆς πληγῆς, ἣν ἔπληξε τὸν οἰκέτην, ἐπιδῆσαι παρέσχε. Καὶ τοῦτ' ἐποίησεν ἡδίους ἅπαντας, ὡς ζωτικῶς ἔχοντος αὐτοῦ. Μετ' ὀλίγον δὲ παρῆν ὁ Βούτας, ἀπαγγέλων, τοὺς μὲν ἄλλους ἀνῆχθαι, Κράσσον δὲ λείπεσθαι ὑπ' ἀσχολίας τινός. Ὅσον δ' οὔπω καὶ τοῦτον ἐμβαίνειν· πολὺν δὲ χειμῶνα καὶ μέγα πνεῦμα κατέχειν τὴν θάλασσαν. Τοῦτ' ἀκούσας ὁ Κάτων ἐξέναξεν οἴκτῳ τῶν πλεόντων, καὶ πάλιν ἔπεμψε τὸν Βούταν ἐπὶ θάλασσαν, εἴ τις ἄρα παλινδρομήσας δέοιτό τινος τῶν ἀναγκαίων, ἀπαγγελοῦντα πρὸς αὐτόν. Ἤδη δ' ὄρνιθες ᾖδον, καὶ μικρὸν αὖθις κατηνέχθη πρὸς ὕπνον. Ἐπανελθόντος δὲ τοῦ Βούτα, καὶ φράσαντος, πολλὴν ἡσυχίαν περὶ τοὺς λιμένας εἶναι, προσέταξεν αὐτῷ τὴν θύραν κλεῖσαι, καὶ καθῆκεν ἑαυτὸν εἰς τὸ κλινίδιον, ὡς τὸ λοιπὸν ἔτι τῆς νυκτὸς ἀναπαυσόμενος. Ἐξελθόντος δὲ τοῦ Βούτα, σπασάμενος τὸ ξίφος,

ἔωσε μὲν ὑπὸ τὸ στῆθος· τῇ δὲ χειρὶ κουφότερον διὰ τὴν φλεγμονὴν χρησάμενος, οὐκ εὐθὺς ἀπήλλαξεν ἑαυτὸν, ἀλλὰ δυσθανατῶν ἐξέπεσε τῆς κλίνης, καὶ ψόφον ἐποίησε, καταβαλὼν ἀβάκιόν τι τῶν γεωμετρικῶν παρακείμενον· ὥστε τοὺς θεράποντας αἰσθομένους ἀναβοῆσαι, καὶ τὸν υἱὸν αὐτίκα καὶ τοὺς φίλους ἐπεισελθεῖν. Ἰδόντες δὲ πεφυρμένον αἵματι, καὶ τῶν ἐντέρων τὰ πολλὰ προπεπτωκότα, ζῶντα δ' αὐτὸν ἔτι καὶ βλέποντα, δεινῶς μὲν ἅπαντες ἔσχον· ὁ δ' ἰατρὸς προσελθὼν ἐπειρᾶτο, τῶν ἐντέρων ἀτρώτων διαμεινάντων, ταῦτά τε καθιστάναι, καὶ τὸ τραῦμα διαῤῥάπτειν. Ὡς οὖν ἀνήνεγκεν ὁ Κάτων καὶ συνεφρόνησε, τὸν μὲν ἰατρὸν ἀπεώσατο, ταῖς χερσὶ δὲ τὰ ἔντερα σπαράξας καὶ τὸ τραῦμα ἐπαναῤῥήξας ἀπέθανεν.

ΟΛ. Ἐν ᾧ δ' οὐκ ἄν τις ᾠέτο χρόνῳ τοὺς κατὰ τὴν οἰκίαν πάντας ἠσθῆσθαι τὸ πάθος, ἐπὶ ταῖς θύραις ἦσαν οἱ τριακόσιοι, καὶ μικρὸν ὕστερον ὁ δῆμος ἠθροιστο τῶν Ἰτυκαίων, μιᾷ φωνῇ τὸν εὐεργέτην καὶ σωτῆρα καὶ μόνον ἐλεύθερον καὶ μόνον ἀήττητον καλούντων. Καὶ ταῦτα ἔπραττον, ἀγγελλομένου προσιέναι Καίσαρος· ἀλλ' οὔτε φόβος αὐτοὺς, οὔτε κολακεία τοῦ κρατοῦντος, οὔτε ἡ πρὸς ἀλλήλους διαφορὰ καὶ στάσις ἀμβλυτέρους ἐποίησε τῇ πρὸς Κάτωνα τιμῇ. Κοσμήσαντες δὲ τὸ σῶμα λαμπρῶς, καὶ πομπὴν ἐπιφανῆ παρασχόντες, καὶ θάψαντες παρὰ τὴν θάλασσαν, οὗ νῦν ἀνδριὰς ἐφέστηκεν αὐτοῦ ξιφήρης, οὕτως ἐτράποντο πρὸς τὸ σώζειν ἑαυτοὺς καὶ τὴν πόλιν.

ΟΒ. Καῖσαρ δὲ, πυθανόμενος παρὰ τῶν ἀφικνουμένων, ὑπομένειν ἐν Ἰτύκῃ τὸν Κάτωνα, μηδὲ φεύγειν, ἀλλὰ τοὺς ἄλλους προπέμπειν, αὐτὸν δὲ καὶ τοὺς ἑταίρους καὶ τὸν υἱὸν ἀθεῶς ἀναστρέφεσθαι, δυστέκμαρτον ἡγεῖτο τὴν γνώμην τοῦ ἀνδρός· ἅτε δὲ τὸν πλεῖστον λόγον ἔχων ἐκείνου, προσῆγε μετὰ τῆς δυνάμεως ἐπειγόμενος. Ὡς δ' ἤκουσε τὸν θάνατον αὐτοῦ, λέγεται τοσοῦτον εἰπεῖν· « Ὦ Κάτων, φθονῶ σοι τοῦ

« θανάτου· καὶ γὰρ ἐμοὶ σὺ τῆς σαυτοῦ σωτηρίας ἐφθόνησας ». Τῷ γὰρ ὄντι σωθῆναι Κάτων ἀνασχόμενος ὑπὸ Καίσαρος οὐκ ἂν οὕτω δοκεῖ καταισχῦναι τὴν αὐτοῦ δόξαν, ὡς κοσμῆσαι τὴν ἐκείνου. Τὸ δὲ πραχθὲν, ἄδηλον. Εἰκάζεται δὲ τὰ χρηστότερα περὶ Καίσαρος.

ΟΓ. Ἐτελεύτησε δὲ Κάτων ἔτη δυεῖν δέοντα πεντήκοντα βεβιωκώς. Ὁ δ' υἱὸς αὐτοῦ ὑπὸ Καίσαρος μὲν οὐδὲν ἠδικήθη· λέγεται δὲ ῥάθυμος γενέσθαι καὶ περὶ γυναῖκας οὐκ ἀνεπίληπτος. Ἐν δὲ Καππαδοκίᾳ ξένῳ τινὶ χρησάμενος, Μαρφαδάτῃ, τῶν βασιλικῶν, ἔχοντι γύναιον εὐπρεπὲς, καὶ πλείονα παρ' αὐτοῖς, ἢ καλῶς εἶχε, διατρίβων χρόνον, ἐσκώπτετο, τοιαῦτα γραφόντων εἰς αὐτόν, « Αὔριον Κάτων βαδίζει μετὰ » τριάκονθ' ἡμέρας »· καὶ· « Πόρκιος καὶ Μαρφαδάτης, δύο » φίλοι, ψυχὴ μία »· Ψυχὴ γὰρ ἐκαλεῖτο τοῦ Μαρφαδάτου τὸ γύναιον· καὶ ἔτι· « Εὐγενὴς καὶ λαμπρὸς ὁ Κάτων· βασιλικὴν » ψυχὴν ἔχει ». Ἀλλὰ πᾶσαν γε τὴν τοιαύτην ἐξήλειψε καὶ ἠφάνισε τῷ θανάτῳ δύσκλειαν. Ἀγωνιζόμενος γὰρ ἐν Φιλίπποις πρὸς Καίσαρα καὶ Ἀντώνιον ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, καὶ κλινομένης τῆς φάλαγγος, οὔτε φυγεῖν, οὔτε λαθεῖν ἀξιώσας, ἀλλὰ προκαλούμενος τοὺς πολεμίους, ἔμπροσθεν ἑαυτὸν ἐμφανίζων, καὶ συνεξορμῶν τοὺς συμμένοντας, ἔπεσε, θαῦμα τῆς ἀρετῆς τοῖς ἐναντίοις παρασχών. Ἔτι δὲ μᾶλλον ἡ θυγάτηρ τοῦ Κάτωνος, οὔτε σωφροσύνης, οὔτ' ἀνδρείας ἀπολειφθεῖσα (Βρούτῳ γὰρ συνῴκει τῷ κτείναντι Καίσαρα), αὐτῆς τε τῆς συνωμοσίας μετέσχε, καὶ προήκατο τὸν βίον ἀξίως τῆς εὐγενείας καὶ ἀρετῆς, ὡς ἐν τοῖς περὶ Βρούτῳ γέγραπται. Στατύλλιος δὲ, φήσας, μιμεῖσθαι Κάτωνα, τότε μὲν ὑπὸ τῶν φιλοσόφων ἐκωλύθη, βουλόμενος ἑαυτὸν ἀνελεῖν· ὕστερον δὲ, τῷ Βρούτῳ πιστότατον ἑαυτὸν παρασχὼν καὶ χρησιμώτατον, ἐν Φιλίπποις ἀπέθανεν.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΑΓΙΣ.

Οὐκ ἀτόπως τινὲς, οὐδὲ φαύλως, συγκεῖσθαι πρὸς τοὺς φιλοδόξους ὑπονοοῦσι τὸν ἐπὶ τῷ Ἰξίονι μῦθον, ὡς δὴ λαβόντι τὴν νεφέλην ἀντὶ τῆς Ἥρας, καὶ τῶν Κενταύρων οὕτως γενομένων. Καὶ γὰρ οὗτοι τῆς ἀρετῆς ὥσπερ εἰδώλῳ τινὶ, τῇ δόξῃ, συνόντες, οὐδὲν εἰλικρινὲς, οὐδ' ὁμολογούμενον, ἀλλὰ νόθα καὶ μικτὰ πολλὰ πράττουσιν, ἄλλοτ' ἄλλας φορὰς φερόμενοι, ζήλοις καὶ πάθεσιν ἐπακολουθοῦντες, ὥσπερ οἱ Σοφοκλέους βοτῆρες ἐπὶ τῶν ποιμνίων λέγουσι·

Τούτοις γὰρ ὄντες δεσπόται δουλεύομεν,
Καὶ τῶνδ' ἀνάγκη καὶ σιωπώντων κλύειν.

Ὅπερ ἀληθῶς οἱ πρὸς ἐπιθυμίας ὄχλων καὶ ὁρμὰς πολιτευόμενοι πάσχουσι, δουλεύοντες καὶ ἀκολουθοῦντες, ἵνα δημαγωγοὶ καὶ ἄρχοντες ὀνομάζωνται. Καθάπερ γὰρ οἱ πρωρεῖς τὰ ἔμπροσθεν προορώμενοι τῶν κυβερνητῶν, ἀφορῶσι πρὸς ἐκείνους, καὶ τὸ προστασσόμενον ὑπ' ἐκείνων ποιοῦσιν· οὕτως οἱ πολιτευόμενοι, καὶ πρὸς δόξαν ὁρῶντες, ὑπηρέται μὲν τῶν πολλῶν εἰσὶν, ὄνομα δ' ἀρχόντων ἔχουσιν.

Β. Ὁ μὲν γὰρ ἀπηκριβωμένως καὶ τελείως ἀγαθὸς οὐδ' ἂν ὅλως δόξης δέοιτο, πλὴν ὅση πάροδον ἐπὶ τὰς πράξεις διὰ τοῦ πιστεύεσθαι δίδωσι. Νέῳ δ' ἔτι ὄντι καὶ φιλοτίμῳ δοτέον ἀπὸ τῶν καλῶν ἔργων καὶ δόξῃ τι καλλωπίσασθαι καὶ κομπάσαι. Φυόμεναι γὰρ ἐν τοῖς τηλικούτοις αἱ ἀρεταὶ καὶ βλαστάνουσαι, τό τε κατορθούμενον, ὥς φησι Θεόφραστος, ἐπιβεβαιοῦνται τοῖς ἐπαίνοις, καὶ τὸ λοιπὸν αὔξονται μετὰ φρονήματος ἐπαιρόμεναι. Τὸ δ' ἄγαν πανταχοῦ μὲν ἐπισφαλὲς, ἐν δὲ ταῖς πολιτικαῖς φιλοτιμίαις ὀλέθριον. Ἐκφέρει γὰρ εἰς μανίαν

καὶ παραφροσύνην ὕπαιθρον ἐξουσίας μεγάλης ἐπιλαβομένους, ὅταν μὴ τὸ καλὸν ἔνδοξον εἶναι θέλωσιν, ἀλλ' ἀγαθὸν ἡγῶνται τὸ ἔνδοξον εἶναι. Ὥσπερ οὖν Φωκίων πρὸς Ἀντίπατρον, ἀξιοῦντά τι παρ' αὐτοῦ τῶν μὴ καλῶν. «Οὐ δύνασαι (εἶπεν) ἅμα καὶ » φίλῳ Φωκίωνι χρῆσθαι καὶ κόλακι »· τοῦτο λεκτέον, ἢ ὅμοιόν τι τούτῳ, πρὸς τοὺς πολλούς· Οὐ δύνασθε τὸν αὐτὸν ἔχειν καὶ ἄρχοντα καὶ ἀκόλουθον. Ἐπεὶ συμβαίνει γε *καὶ* οὕτως τὸ τοῦ δράκοντος, οὗ φησὶν ὁ μῦθος τὴν οὐρὰν τῇ κεφαλῇ ςασιάσασαν ἀξιοῦν ἡγεῖσθαι παρὰ μέρος, καὶ μὴ διὰ παντὸς ἀκολουθεῖν ἐκείνῃ· λαβοῦσαν δὲ τὴν ἡγεμονίαν, αὐτήν τε κακῶς ἀπαλλάττειν, ἀνοίᾳ πορευομένην, καὶ τὴν κεφαλὴν καταξαίνειν, τυφλοῖς καὶ κωφοῖς μέρεσιν ἀναγκαζομένην παρὰ φύσιν ἕπεσθαι. Τοῦτο πολλοὺς τῶν πρὸς χάριν ἅπαντα πολιτευομένων ὁρῶμεν πεπονθότας. Ἐξαρτήσαντες γὰρ αὑτοὺς ὄχλων εἰκῇ φερομένων, οὔτ' ἀναλαβεῖν ὕστερον, οὔτ' ἐπιστῆσαι τὴν ἀταξίαν ἐδυνήθησαν. Ταῦτα δ' ἡμῖν εἰς τὴν παρὰ τῶν πολλῶν δόξαν ἐπῆλθεν εἰπεῖν, ἐννοήσασιν, ἡλίκην ἔχει δύναμιν, ἐκ τῶν Τιβερίῳ καὶ Γαΐῳ τοῖς Γράκχοις συμπεσόντων. Οὓς κάλλισα μὲν φύντας, κάλλισα δὲ τραφέντας, καλλίστην δὲ τῆς πολιτείας ὑπόθεσιν λαβόντας, ἀπώλεσεν οὐχ οὕτως ἐπιθυμία δόξης ἄμετρος, ὡς φόβος ἀδοξίας ἐκ προφάσεως οὐκ ἀγεννοῦς πεφυκώς. Μεγάλην γὰρ εὔνοιαν προειληφότες παρὰ τῶν πολιτῶν, ἠσχύνθησαν ἐγκαταλιπεῖν, ὥσπερ χρέος. Ἀμιλλώμενοι δ' ἀεὶ πολιτεύμασι χρηστοῖς τὰς τιμὰς ὑπερβάλλεσθαι, καὶ τιμώμενοι μᾶλλον ἐξ ὧν ἐπολιτεύοντο κεχαρισμένως, καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ἴσῃ φιλοτιμίᾳ πρός τε τὸν δῆμον ἑαυτοὺς, καὶ τὸν δῆμον πρὸς ἑαυτοὺς ἐκκαύσαντες, ἔλαθον ἁψάμενοι πραγμάτων, ἐν οἷς οὐκ ἦν εἰπεῖν, ἐπεὶ μηκέτι καλὸν, αἰσχρὸν ἤδη τὸ μὴ παύσασθαι. Ταῦτα μὲν οὖν ἐπικρινεῖς αὐτὸς ἐκ τῆς διηγήσεως. Παραβάλωμεν δ' αὐτοῖς Λακωνικὸν ζεῦγος δημαγωγῶν, Ἄγιν καὶ Κλεομένην, τοὺς βασιλεῖς. Καὶ

γὰρ οὗτοι τὸν δῆμον αὔξοντες ὥσπερ ἐκεῖνοι, καὶ πολιτείαν καλὴν καὶ δικαίαν ἐκλελοιπυῖαν πολὺν χρόνον ἀναλαμβάνοντες, ὁμοίως ἀπηχθάνοντο τοῖς δυνατοῖς, μὴ βουλομένοις ἀφεῖναι τὴν συνήθη πλεονεξίαν. Ἀδελφοὶ μὲν οὖν οὐκ ἦσαν ἀλλήλων οἱ Λάκωνες, συγγενοῦς δὲ καὶ ἀδελφῆς ἥψαντο πολιτείας, ἀρχὴν τοιαύτην λαβόντες.

Γ. Ἐπεὶ παρεισέδυ πρῶτον εἰς τὴν πόλιν ἀργύρου καὶ χρυσοῦ ζῆλος, καὶ συνηκολούθησε τοῦ πλούτου τῇ μὲν κτήσει πλεονεξία καὶ μικρολογία, τῇ δὲ χρήσει καὶ ἀπολαύσει τρυφὴ καὶ μαλακία καὶ πολυτέλεια· τῶν πλείστων ἐξέπεσεν ἡ Σπάρτη καλῶν, καὶ ταπεινὰ πράττουσα παρ' ἀξίαν διετέλει, μέχρι τῶν χρόνων ἐκείνων, ἐν οἷς Ἄγις καὶ Λεωνίδας ἐβασίλευον. Ἄγις μὲν Εὐρυπωντίδης, καὶ Εὐδαμίδα παῖς, ἕκτος ἀπ' Ἀγησιλάου, τοῦ διαβάντος εἰς τὴν Ἀσίαν, καὶ μέγιστον Ἑλλήνων δυνηθέντος. Ἦν γὰρ Ἀγησιλάου μὲν Ἀρχίδαμος, ὁ περὶ Μανδόνιον τῆς Ἰταλίας ὑπὸ Μεσσαπίων ἀποθανών. Ἀρχιδάμου δὲ πρεσβύτερος μὲν υἱὸς Ἄγις, Εὐδαμίδας δὲ νεώτερος, ὃς, Ἄγιδος ὑπ' Ἀντιπάτρου περὶ Μεγάλην πόλιν ἀναιρεθέντος ἀτέκνου, τὴν βασιλείαν ἔσχε. Τούτου δ' Ἀρχίδαμος, Ἀρχιδάμου δὲ ἕτερος Εὐδαμίδας, Εὐδαμίδα δὲ Ἄγις, περὶ οὗ τάδε γέγραπται. Λεωνίδας δ' ὁ Κλεωνύμου τῆς μὲν ἑτέρας οἰκίας ἦν Ἀγιάδης· ὄγδοος δ' ἀπὸ Παυσανίου τοῦ νικήσαντος ἐν Πλαταιαῖς μάχῃ Μαρδόνιον. Παυσανίας γὰρ υἱὸν ἔσχε Πλειστώνακτα, Πλειστώναξ δὲ Παυσανίαν· οὗ φυγόντος εἰς Τέγεαν ἐκ Λακεδαίμονος, ὅ τε πρεσβύτερος υἱὸς, Ἀγησίπολις, ἐβασίλευσε, καὶ τούτου τελευτήσαντος ἀτέκνου, Κλεόμβροτος, ὁ νεώτερος. Ἐκ δὲ Κλεομβρότου πάλιν ἄλλος Ἀγησίπολις ἦν, καὶ Κλεομένης. Ὧν Ἀγησίπολις μὲν οὔτ' ἦρξε πολὺν χρόνον, οὔτε παῖδας ἔσχε· Κλεομένης δὲ, βασιλεύσας μετ' Ἀγησίπολιν, τὸν μὲν πρεσβύτερον τῶν υἱῶν, Ἀκρό-, τατον, ἔτι ζῶν ἀπέβαλε· νεώτερον δὲ Κλεώνυμον κατέλιπεν

ὃς οὐκ ἐβασίλευσεν, ἀλλ' Ἄρευς, υἱωνὸς ὢν Κλεομένους, Ἀκροτάτου δ' υἱός. Ἄρεως δὲ πεσόντος περὶ Κόρινθον, υἱὸς ὢν Ἀκρότατος, τὴν βασιλείαν κατέσχεν. Ἀπέθανε δὲ καὶ οὗτος, ἡττηθεὶς μάχῃ περὶ Μεγάλην πόλιν ὑπ' Ἀριστοδήμου τοῦ τυράννου, καταλιπὼν ἐγκύμονα τὴν γυναῖκα. Παιδίου δ' ἄῤῥενος γενομένου, Λεωνίδας ὁ Κλεωνύμου τὴν ἐπιτροπὴν ἔσχεν. Εἶτα, πρὶν ἐν ἡλικίᾳ γενέσθαι, τελευτήσαντος, οὕτως εἰς αὐτὸν ἡ βασιλεία περιῆλθεν, οὐ πάνυ τοῖς πολίταις εὐάρμοστον ὄντα. Καίπερ γὰρ, ἐγκεκλικότων ἤδη τῇ διαῤῥᾷ τοῦ πολιτεύματος ὁμαλῶς ἁπάντων, ἦν τις ἐν τῷ Λεωνίδᾳ τῶν πατρῴων ἐπιφανὴς ἐκδιαίτησις, ἅτε δὴ χρόνον ἡλινδημένῳ πολὺν ἐν αὐλαῖς σατραπικαῖς, καὶ πεθεραπευκότι Σέλευκον· εἶτα τὸν ἐκεῖθεν ὄγκον εἰς Ἑλληνικὰ πράγματα καὶ νόμιμον ἀρχὴν οὐκ ἐμμελῶς μεταφέροντι.

Δ. Ὁ δ' Ἄγις οὕτω πολὺ παρήλλαττεν εὐφυΐᾳ καὶ φρονήματι ψυχῆς οὐ μόνον τοῦτον, ἀλλὰ σχεδὸν ἅπαντας, ὅσοι μετ' Ἀγησίλαον τὸν μέγαν ἐβασίλευσαν, ὥστε μήπω γεγονὼς εἰκοστὸν ἔτος, ἐντεθραμμένος δὲ πλούτοις καὶ τρυφαῖς γυναικῶν, τῆς τε μητρὸς Ἀγησιστράτας, καὶ τῆς μάμμης Ἀρχιδαμείας, αἳ πλεῖστα χρήματα Λακεδαιμονίων ἐκέκτηντο, πρός τε τὰς ἡδονὰς εὐθὺς ἀπισχυρίσασθαι, καὶ τὸν ἐπιπρέψαι μάλιστα τῇ χάριτι τῆς μορφῆς ὡραϊσμὸν δοκοῦντα περισπάσας τοῦ σώματος, καὶ πᾶσαν ἐκδὺς καὶ διαφυγὼν πολυτέλειαν, ἐγκαλλωπίζεσθαι τῷ τριβωνίῳ, καὶ δεῖπνα καὶ λουτρὰ καὶ διαίτας Λακωνικὰς ζητεῖν, καὶ λέγειν, ὡς οὐδὲν δέοιτο τῆς βασιλείας, εἰ μὴ δι' αὐτὴν ἀναλήψοιτο τοὺς νόμους καὶ τὴν πάτριον ἀγωγήν.

Ε. Ἀρχὴν μὲν οὖν διαφθορᾶς καὶ τοῦ νοσεῖν ἔσχε τὰ πράγματα τῶν Λακεδαιμονίων, σχεδὸν ἀφ' οὗ τὴν Ἀθηναίων καταλύσαντες ἡγεμονίαν, χρυσίου τε καὶ ἀργυρίου κατέπλησαν ἐαυτούς. Οὐ μὴν ἀλλὰ *καὶ* τῶν οἴκων, ὃν ὁ Λυκοῦργος ὥρισε,

φυλαττόντων ἀριθμὸν ἐν ταῖς διαδοχαῖς, καὶ πατρὸς παιδὶ τὸν κλῆρον ἀπολείποντος, ἀμωσγέπως ἡ τάξις αὕτη καὶ ἰσότης διαμένουσα τὴν πόλιν ἐκ τῶν ἄλλων ἀνέφερεν ἁμαρτημάτων. Ἐφορεύσας δέ τις ἀνὴρ δυνατὸς, αὐθάδης δὲ καὶ χαλεπὸς τὸν τρόπον, Ἐπιτάδευς ὄνομα, πρὸς τὸν υἱὸν αὐτῷ γενομένης διαφορᾶς, ῥήτραν ἔγραψεν, ἐξεῖναι τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ τὸν κλῆρον, ᾧ τις ἐθέλοι, καὶ ζῶντα δοῦναι, καὶ καταλιπεῖν διατιθέμενον. Οὗτος μὲν οὖν αὐτοῦ τινὰ θυμὸν ἀποπιμπλὰς ἴδιον, εἰσήνεγκε τὸν νόμον· οἱ δ' ἄλλοι πλεονεξίας ἕνεκα δεξάμενοι καὶ κυρώσαντες, ἀπώλεσαν τὴν ἀρίστην κατάστασιν. Ἐκτῶντο γὰρ ἀφειδῶς ἤδη παρωθοῦντες οἱ δυνατοὶ τοὺς προσήκοντας ἐκ τῶν διαδοχῶν· καὶ ταχὺ τῆς εὐπορίας εἰς ὀλίγους συῤῥυείσης, πενία τὴν πόλιν κατέσχεν, ἀνελευθερίαν καὶ τῶν καλῶν ἀσχολίαν ἐπιφέρουσα μετὰ φθόνου καὶ δυσμενείας πρὸς τοὺς ἔχοντας. Ὑπελείφθησαν οὖν ἑπτακοσίων οὐ πλείονες Σπαρτιᾶται, καὶ τούτων ἴσως ἑκατὸν ἦσαν οἱ γῆν κεκτημένοι καὶ κλῆρον· ὁ δ' ἄλλος ὄχλος ἄπορος καὶ ἄτιμος ἐν τῇ πόλει παρεκάθητο, τοὺς μὲν ἔξωθεν πολέμους ἀρχῶς καὶ ἀπροθύμως ἀμυνόμενος, ἀεὶ δέ τινα καιρὸν ἐπιτηρῶν μεταβολῆς καὶ μεταστάσεως τῶν παρόντων.

ς. Διὰ ταῦτα δὴ καλὸν ὁ Ἄγις, ὥσπερ ἦν, ποιούμενος, ἐξισῶσαι καὶ ἀναπληρῶσαι τὴν πόλιν, ἐπειρᾶτο τῶν ἀνθρώπων. Οἱ μὲν οὖν νέοι ταχὺ καὶ παρ' ἐλπίδας ὑπήκουσαν αὐτῷ, καὶ συναπεδύσαντο πρὸς τὴν ἀρετὴν, ὥσπερ ἐσθῆτα τὴν δίαιταν ἐπ' ἐλευθερίᾳ συμμεταβάλλοντες. Τῶν δὲ πρεσβυτέρων, ἅτε δὴ πόῤῥω διαφθορᾶς γεγονότων, συνέβαινε τοῖς πλείοσις, ὥσπερ ἐπὶ δεσπότην ἀγομένους ἐκ δρασμοῦ δεδιέναι καὶ τρέμειν τὸν Λυκοῦργον. Καὶ καθήπτοντο τοῦ Ἄγιδος ὀδυρομένου τὰ παρόντα πράγματα, καὶ τὸ παλαιὸν ἀξίωμα τῆς Σπάρτης ἐπιποθοῦντος. Λύσανδρος δ' ὁ Λίβυος, καὶ Μανδροκλείδας ὁ Ἐκφάνους, ἔτι δ' Ἀγησίλαος, ἀπεδέξαντο καὶ συμπαρώρμησαν

αὐτοῦ τὴν φιλοτιμίαν. Ἦν δὲ Λύσανδρος μὲν ἐν δόξῃ μάλιστα τῶν πολιτῶν, Μανδροκλείδας δὲ δεινότατος Ἑλλήνων πράγματα συσκευάσασθαι, καὶ τὸ συνετὸν τοῦτο καὶ δολερὸν τόλμῃ μεμιγμένον ἔχων. Ἀγησίλαον μὲν, θεῖον ὄντα τοῦ βασιλέως καὶ δυνατὸν εἰπεῖν, ἄλλως δὲ μαλακὸν καὶ φιλοχρήματον, ἐμφανῶς μὲν ὁ υἱὸς, Ἱπποµέδων, ἐκίνει καὶ παρεθάῤῥυνεν, εὐδόκιμος ἐν πολλοῖς πολέμοις ἀνὴρ, καὶ μέγα δι' εὔνοιαν τῶν νέων δυνάμενος· ἡ δ' ἀληθῶς ἀναπείσασα τὸν Ἀγησίλαον αἰτίατῶν πραττομένων μετασχεῖν, ὀφλημάτων πλῆθος ἦν, ὧν ἤλπιζεν ἀπαλλαγήσεσθαι, μεταβάλλων τὴν πολιτείαν. Ὡς οὖν τάχιστα προσηγάγετο τοῦτον ὁ Ἄγις, εὐθὺς ἐπεχείρει μετ' αὐτοῦ τὴν μητέρα πείθειν, ἀδελφὴν οὖσαν τοῦ Ἀγησιλάου, πλήθει δὲ πελατῶν καὶ φίλων καὶ χρεωςῶν μέγα δυναμένην ἐν τῇ πόλει, καὶ πολλὰ τῶν κοινῶν διαπραττομένην.

Ζ. Ἡ δ', ἀκούσασα, τὸ μὲν πρῶτον ἐξεπλάγη, καὶ κατέπαυε τὸ μειράκιον, ὡς οὔτε δυνατῶν, οὔτε λυσιτελῶν ἐφιέμενον· Ἐπεὶ δὲ ταῦτα μὲν ὁ Ἀγησίλαος ἐδίδασκεν ὡς καλῶς ἕξει καὶ πραχθήσεται συμφερόντως, αὐτὸς δ' ὁ βασιλεὺς ἐδεῖτο τῆς μητρὸς ἐπιδοῦναι πρὸς δόξαν αὐτῷ καὶ φιλοτιμίαν τὸν πλοῦτον, ὡς χρήμασι μὲν οὐ δυνάμενος πρὸς τοὺς ἄλλους βασιλεῖς ἐξισωθῆναι (σατραπῶν γὰρ οἰκέτας, καὶ δούλους ἐπιτρόπων Πτολεμαίου καὶ Σελεύκου, κεκτῆσθαι πλείονα συμπάντων ὁμοῦ τῶν ἐν Σπάρτῃ βασιλέων)· ἐὰν δὲ, σωφροσύνῃ καὶ λιτότητι καὶ μεγαλοψυχίᾳ τὰς ἐκείνων ὑπερβαλόμενος τρυφὰς, ἰσότητα καὶ κοινωνίαν καταστήσῃ τοῖς πολίταις, ὄνομα καὶ δόξαν ὡς ἀληθῶς βασιλέως μεγάλου κτησόμενος· οὕτω μετέπεσον ταῖς γνώμαις αἱ γυναῖκες, ὑπὸ τῆς φιλοτιμίας ἐπαρθεῖσαι τοῦ νεανίσκου, καὶ τοσαύτῃ κατεσχέθησαν οἷον ἐπιπνοίᾳ πρὸς τὸ καλὸν, ὥςε τὸν μὲν Ἄγιν συνεξορμᾶν καὶ συνεπιταχύνειν, μεταπεμπομένας δὲ τοὺς φίλους παρακαλεῖν, καὶ ταῖς ἄλλαις διαλέγεσθαι γυναιξὶν,

ἅτε δὴ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐπισταμένας κατηκόους ὄντας ἀεὶ τῶν γυναικῶν, καὶ πλεῖον ἐκείναις τῶν δημοσίων, ἢ τῶν ἰδίων αὐτοῖς, πολυπραγμονεῖν διδόντας. Ἦν δὲ τότε τῶν Λακωνικῶν πλούτων ἐν ταῖς γυναιξὶ τὸ πλεῖστον· καὶ τοῦτο τὴν πρᾶξιν τῷ Ἄγιδι δύσεργον καὶ χαλεπὴν ἐποίησεν. Ἀντέστησαν γὰρ αἱ γυναῖκες, οὐ μόνον πρυφῆς ἐκπίπτουσαι δι' ἀπειροκαλίαν εὐδαιμονιζομένης, ἀλλὰ καὶ τιμὴν καὶ δύναμιν, ἣν ἐκ τοῦ πλουτεῖν ἐκαρποῦντο, περικοπτομένην αὐτῶν ὁρῶσαι. Καὶ πρὸς τὸν Λεωνίδαν τραπόμεναι παρεκάλουν, ὄντα πρεσβύτερον, ἐπιλαμβάνεσθαι τοῦ Ἄγιδος, καὶ τὰ πραττόμενα διακωλύειν. Ἐβούλετο μὲν οὖν ὁ Λεωνίδας τοῖς πλουσίοις βοηθεῖν· δεδιὼς δὲ τὸν δῆμον, ἐπιθυμοῦντα τῆς μεταβολῆς, οὐδὲν ἀντέπραττε φανερῶς, λάθρα δὲ τὴν πρᾶξιν ἐζήτει κακουργεῖν καὶ διαφθείρειν, ἐντυγχάνων τοῖς ἄρχουσι, καὶ διαβάλλων τὸν Ἄγιν, ὡς τυραννίδος μισθὸν τοῖς πένησι τὰ τῶν πλουσίων προτείνοντα, καὶ γῆς μεταδόσεσι καὶ χρεῶν ἀφέσεσι πολλοὺς ὠνούμενον ἑαυτῷ δορυφόρους, οὐ τῇ Σπάρτῃ πολίτας.

Η. Οὐ μὴν ἀλλὰ διαπραξάμενος ὁ Ἄγις Ἔφορον γενέσθαι τὸν Ἀύσανδρον, εὐθὺς εἰσέφερε δι' αὐτοῦ ῥήτραν εἰς τοὺς γέροντας· ἧς ἦν κεφάλαια, χρεῶν μὲν ἀφεθῆναι τοὺς ὀφείλοντας, τῆς δὲ γῆς ἀναδασθείσης, τὴν μὲν ἀπὸ τοῦ κατὰ Πελλήνην χαράδρου πρὸς τὸ Ταΰγετον, καὶ Μαλέαν, καὶ Σελλασίαν, κλήρους γενέσθαι τετρακισχιλίους πεντακοσίους, τὴν δ' ἔξω, μυρίους πεντακισχιλίους· καὶ ταύτην μὲν τοῖς ὅπλα φέρειν δυναμένοις τῶν περιοίκων μερισθῆναι, τὴν δ' ἐντὸς, αὐτοῖς Σπαρτιάταις. Ἀναπληρωθῆναι δὲ τούτους ἔκ τε περιοίκων καὶ ξένων, ὅσοι τροφῆς μετεσχηκότες ἐλευθερίου, καὶ χαρίεντες ἄλλως τοῖς σώμασι, καὶ καθ' ἡλικίαν ἀκμάζοντες εἶεν· σύνταξιν δὲ τούτων εἰς πεντεκαίδεκα γενέσθαι φιδίτια, κατὰ τετρακοσίους καὶ διακοσίους, καὶ δίαιταν, ἣν εἶχον οἱ πρόγονοι, διαιτᾶσθαι.

Θ. Γραφείσης δὲ τῆς ῥήτρας, καὶ τῶν γερόντων εἰς ταὐτὸ ταῖς γνώμαις οὐ συμφερομένων, ἐκκλησίαν συναγαγὼν ὁ Λύσανδρος, αὐτός τε διελέχθη τοῖς πολίταις, καὶ Μανδροκλείδας καὶ Ἀγησίλαος ἐδέοντο, μὴ δι' ὀλίγους, ἐντρυφῶντας αὐτοῖς, περιιδεῖν ἐῤῥιμμένον τὸ ἀξίωμα τῆς Σπάρτης· ἀλλὰ τῶν τε προτέρων χρησμῶν μνημονεῦσαι, τὴν φιλοχρημοσύνην, ὡς ὀλέθριον τῇ Σπάρτῃ, φυλάττεσθαι διακελευομένων, καὶ τῶν ἔναγχος ἐκ Πασιφάας κεκομισμένων αὐτοῖς. Ἱερὸν δὲ Πασιφάας καὶ μαντεῖον ἦν ἐν Θαλάμαις τιμώμενον, ἣν τινὲς μὲν ἱστοροῦσι, τῶν Ἀτλαντίδων μίαν οὖσαν, ἐκ Διὸς τὸν Ἄμμωνα τεκεῖν· τινὲς δὲ Κασάνδραν τὴν Πριάμου, τελευτήσασαν ἐνταῦθα, καὶ διὰ τὸ πᾶσι φαίνειν τὰ μαντεῖα, Πασιφάαν προσαγορευθεῖσαν. Ὁ δὲ Φύλαρχος Ἀμύκλα θυγατέρα, Δάφνην τοὔνομα, φησὶν ὑποφεύγουσαν Ἀπόλλωνα, βουλόμενον αὐτῇ μιγῆναι, καὶ μεταβαλοῦσαν εἰς τὸ φυτὸν, ἐν τιμῇ τοῦ θεοῦ γενέσθαι, καὶ μαντικὴν λαβεῖν δύναμιν. Ἔφασαν οὖν καὶ τὰ παρὰ ταύτης μαντεῖα προστάττειν τοῖς Σπαρτιάταις, ἴσους γενέσθαι πάντας, καθ' ὃν ὁ Λυκοῦργος ἐξ ἀρχῆς ἔταξε νόμον. Ἐπὶ πᾶσι δὲ βασιλεὺς Ἄγις, εἰς μέσον παρελθὼν, καὶ βραχέα διαλεχθεὶς, ἔφη συμβολὰς διδόναι τῇ πολιτείᾳ μεγίστας, ἣν καθίστησι· τὴν γὰρ αὐτοῦ πρῶτον οὐσίαν εἰς μέσον τιθέναι, πολλὴν μὲν οὖσαν ἐν τοῖς γεωργουμένοις καὶ νεμομένοις, ἄνευ δὲ τούτων, ἑξακόσια τάλαντα νομίσματος ἔχουσαν· τὸ δ' αὐτὸ καὶ τὰς μητέρας ποιεῖν, καὶ τοὺς φίλους, καὶ οἰκείους, πλουσιωτάτους ὄντας Σπαρτιατῶν.

Ι Ὁ μὲν οὖν δῆμος ἐξεπλάγη τὴν μεγαλοψυχίαν τοῦ νεανίσκου, καὶ περιχαρ�ὴς ἦν, ὡς δι' ἐτῶν ὁμοῦ τριακοσίων πεφηνότος ἀξίου τῆς Σπάρτης βασιλέως. Ὁ δὲ Λεωνίδας τότε δὴ μάλιστα πρὸς τοὐναντίον ἐφιλονείκησε. Λογιζόμενος γὰρ, ὅτι ταῦτα μὲν ἀναγκασθήσεται ποιεῖν, οὐ τὴν αὐτὴ δὲ χάριν ἕξει

παρὰ τοῖς πολίταις, ἀλλὰ πάντων ὁμοίως, ἃ κέκτηνται, καταθεμένων, μόνῳ τῷ ἀρξαμένῳ προσθήθουσι τὴν τιμήν, ἠρώτα τὸν Ἄγιν, εἰ δίκαιον ἄνδρα καὶ σπουδαῖον ἡγεῖται γεγονέναι Λυκοῦργον. Ὁμολογήσαντος δ' ἐκείνου· « Ποῦ τοίνυν (ἔφη) » Λυκοῦργος ἢ χρεῶν ἀποκοπὰς ἔδωκεν, ἢ ξένους κατέταξεν » εἰς τὴν πολιτείαν, ὃς οὐδ' ὅλως ἐνόμιζεν ὑγιαίνειν τὴν πόλιν » μὴ χρωμένην ξενηλασίαις »; Ὁ δ' Ἄγις ἀπεκρίνατο μὴ θαυμάζειν τὸν Λεωνίδαν, εἰ τεθραμμένος ἐν ξένῃ καὶ πεπαιδοποιημένος ἐκ γάμων σατραπικῶν, ἀγνοεῖ τὸν Λυκοῦργον, ὅτι τὸ μὲν ὀφείλειν καὶ δανείζειν ἅμα τῷ νομίσματι συνεξέβαλεν ἐκ τῆς πόλεως, τῶν δ' ἐν ταῖς πόλεσι ξένων τοὺς τοῖς ἐπιτηδεύμασι καὶ ταῖς διαίταις ἀσυμφύλους μᾶλλον ἐδυσχέραινε. Καὶ γὰρ ἐκείνους ἤλαυνεν, οὐ τοῖς σώμασι πολεμῶν, ἀλλὰ τοὺς βίους αὐτῶν καὶ τοὺς τρόπους δεδιώς, μὴ συναναχρωννύμενοι τοῖς πολίταις, τρυφῆς καὶ μαλακίας καὶ πλεονεξίας ἐντέκωσι ζῆλον· ἐπεὶ Τέρπανδρόν γε, καὶ Θάλητα, καὶ Φερεκύδην, ξένους ὄντας, ὅτι τὰ αὐτὰ τῷ Λυκούργῳ διετέλουν ᾄδοντες καὶ φιλοσοφοῦντες, ἐν Σπάρτῃ τιμηθῆναι διαφερόντως. « Σὺ δ' Ἐκ- » πρέπη μὲν ἐπαινεῖς (ἔφησεν), ὃς ἐφορεύων Φρύνιδος τοῦ » μουσικοῦ σκεπάρνῳ τὰς δύο τῶν ἑννέα χορδῶν ἐξέτεμε, » καὶ τοὺς ἐπὶ τῷ Τιμοθέῳ πάλιν τὸ αὐτὸ τοῦτο πράξαντας· » ἡμᾶς δὲ μέμφῃ, τρυφὴν καὶ πολυτέλειαν καὶ ἀλαζονείαν ἐκ » τῆς Σπάρτης ἀναιροῦντας· ὥσπερ οὐχὶ κἀκείνων τὸ ἐν μου- » σικῇ σοβαρὸν καὶ περιττὸν, ὅπως ἐνταῦθα μὴ προέλθῃ, » φυλαττομένων, ὅπου γενομένων βίων καὶ τρόπων ἀμετρία » καὶ πλημμέλεια τὴν πόλιν ἀσύμφωνον καὶ ἀνάρμοστον ἑαυτῇ » πεποίηκεν ».

ΙΑ. Ἐκ τούτου τῷ μὲν Ἄγιδι τὸ πλῆθος ἐπηκολούθησεν· οἱ δὲ πλούσιοι τόν τε Λεωνίδαν παρεκάλουν μὴ σφᾶς προέσθαι, καὶ τοὺς γέροντας, οἷς τὸ κράτος ἦν ἐν τῷ προβουλεύειν·

δεόμενοι καὶ πείθοντες ἴσχυσαν, ὅσον ἐνὶ πλείονας γενέσθαι τοὺς ἀποψηφισαμένους τὴν ῥήτραν. Ὁ δὲ Λύσανδρος ἔτι τὴν ἀρχὴν ἔχων, ὥρμησε τὸν Λεωνίδαν διώκειν κατὰ δή τινα νόμον παλαιὸν, ὃς οὐκ ἐᾷ τὸν Ἡρακλείδην ἐκ γυναικὸς ἀλλοδαπῆς τεκνοῦσθαι, τὸν δ' ἀπελθόντα τῆς Σπάρτης ἐπὶ μετοικισμῷ πρὸς ἑτέρους, ἀποθνήσκειν κελεύει. Ταῦτα κατὰ τοῦ Λεωνίδου λέγειν ἑτέρους διδάξας, αὐτὸς παρεφύλαττε μετὰ τῶν συναρχόντων τὸ σημεῖον. Ἔστι δὲ τοιόνδε· δι' ἐτῶν ἐννέα λαβόντες οἱ Ἔφοροι νύκτα καθαρὰν καὶ ἀσέληνον, σιωπῇ καθέζονται πρὸς οὐρανὸν ἀποβλέποντες. Ἐὰν οὖν ἐκ μέρους τινὸς εἰς ἕτερον μέρος ἀστὴρ διάξῃ, κρίνουσι τοὺς βασιλεῖς, ὡς περὶ τὸ θεῖον ἐξαμαρτάνοντας, καὶ καταπαύουσι τῆς ἀρχῆς, μέχρις ἂν ἐκ Δελφῶν, ἢ Ὀλυμπίας, χρησμὸς ἔλθῃ τοῖς ἡλωκόσι τῶν βασιλέων βοηθῶν. Τοῦτο δὴ τὸ σημεῖον αὐτῷ γεγονέναι λέγων ὁ Λύσανδρος, κρίσιν τῷ Λεωνίδᾳ προὔθηκε, καὶ μάρτυρας παρεῖχεν, ὡς ἐκ γυναικὸς Ἀσιανῆς, ἣν τῶν Σελεύκου τινὸς ἱππάρχων αὐτῷ συνοικίσαντος ἔσχε, τεκνώσαιτο δύο παιδία· δυσχεραινόμενος δὲ καὶ μισούμενος ὑπὸ τῆς γυναικὸς, ἐπανέλθοι παρὰ γνώμην οἴκαδε, καὶ διαδοχῆς ἔρημον ἕλοι τὸ βασίλειον. Ἅμα δὲ τῇ δίκῃ Κλεόμβροτον ἔπειθε τῆς βασιλείας ἀντιποιεῖσθαι, γαμβρὸν ὄντα τοῦ Λεωνίδου, γένους δὲ τοῦ βασιλικοῦ. Φοβηθεὶς οὖν ὁ Λεωνίδας, ἱκέτης γίνεται τῆς Χαλκιοίκου, καὶ συνικέτευεν ἡ θυγάτηρ τῷ πατρὶ, τὸν Κλεόμβροτον ἀπολιποῦσα. Καλουμένου δὲ πρὸς τὴν δίκην αὐτοῦ, καὶ μὴ καταβαίνοντος, ἐκείνου ἀποψηφισάμενοι τὴν βασιλείαν τῷ Κλεομβρότῳ παρέδωκαν.

ΙΒ. Ἐν τούτῳ δὲ τῆς ἀρχῆς ὁ Λύσανδρος ἀπηλλάγη, τοῦ χρόνου διελθόντος. Οἱ δὲ κατασταθέντες Ἔφοροι τὸν μὲν Λεωνίδαν ἀνέστησαν ἱκετεύοντα, τῷ δὲ Λυσάνδρῳ καὶ τῷ Μανδροκλείδᾳ δίκην ἐπῆγον, ὡς παρὰ τὸν νόμον χρεῶν ἀποκοπὰς

καὶ γῆν ἀναδάσασθαι ψηφισαμένοις. Κινδυνεύοντες οὖν ἐκεῖνοι, πείθουσι τοὺς βασιλεῖς ὁμοῦ γενομένους χαίρειν ἐᾶν τὰ τῶν Ἐφόρων βουλεύματα· τοῦτο γὰρ τὸ ἀρχεῖον ἰσχύειν ἐκ διαφορᾶς τῶν βασιλέων, τῷ τὰ βελτίονα λέγοντι προσιθέμενον τὴν ψῆφον, ὅταν ἄτερος ἐρίζῃ πρὸς τὸ συμφέρον· ἀμφοῖν δὲ ταὐτὰ βουλευομένων, ἄλυτον εἶναι τὴν ἐξουσίαν, καὶ παρανόμως μαχεῖσθαι πρὸς τοὺς βασιλεῖς· ὧν μαχομένων, διαιτᾶν καὶ βραβεύειν αὐτοῖς εἶναι προσῆκον, οὐχὶ πολυπραγμονεῖν ὁμοφρονούντων. Οὕτω δὴ πεισθέντες ἀμφότεροι, καὶ μετὰ τῶν φίλων εἰς ἀγορὰν καταβάντες, ἀνέσησαν μὲν τῶν δίφρων τοὺς Ἐφόρους, ἄλλους δ' ἀντ' αὐτῶν ἀπέδειξαν, ὧν εἷς ἦν Ἀγησίλαος. Ὁπλίσαντες δὲ τῶν νέων πολλούς, καὶ λύσαντες τοὺς δεδεμένους, ἐγένοντο φοβεροὶ τοῖς ὑπεναντίοις, ὡς πολλοὺς ἀποκτενοῦντες· Ἀπέθανε δ' οὐδεὶς ὑπ' αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ Λεωνίδαν εἰς Τέγεαν ὑπεξιόντα βουληθέντος διαφθεῖραι τοῦ Ἀγησιλάου, καὶ πέμψαντος ἐπ' αὐτὸν εἰς τὴν ὁδὸν ἄνδρας, πυθόμενος ὁ Ἄγις ἑτέρους ἀπέστειλε πιστούς, οἳ τὸν Λεωνίδαν περισχόντες, ἀσφαλῶς εἰς Τέγεαν κατέσησαν.

ΙΓ. Οὕτω δὲ τῆς πράξεως αὐτοῖς ὁδῷ βαδιζούσης, καὶ μηδενὸς ἐνισταμένου, μηδὲ διακωλύοντος, εἷς ἀνὴρ, Ἀγησίλαος, ἀνέτρεψε πάντα καὶ διελυμήνατο, κάλλιστον διανόημα καὶ Λακωνικώτατον αἰσχίστῳ νοσήματι, τῇ φιλοπλουτίᾳ, διαφθείρας. Ἐπειδὴ γὰρ ἐκέκτητο μὲν ἐν τοῖς μάλιστα πολλὴν καὶ ἀγαθὴν χώραν, ὤφειλε δὲ πάμπολλα, μήτε διαλῦσαι δυνάμενος τὰ χρέα, μήτε τὴν χώραν προέσθαι βουλόμενος, ἔπεισε τὸν Ἄγιν, ὡς ἀμφοτέρων μὲν ἅμα πραττομένων, μέγας ἔσοιτο περὶ τὴν πόλιν ὁ νεωτερισμός· εἰ δὲ τῇ τῶν χρεῶν ἀφέσει θεραπευθεῖεν οἱ κτηματικοὶ πρότερον, εὐκόλως ἂν αὐτῶν καὶ καθ' ἡσυχίαν ὕστερον ἐνδεξομένων τὸν ἀναδασμόν. Ταὐτὰ δὲ καὶ τοῖς περὶ τὸν Λύσανδρον ἐδόκει, συνεξαπατωμένοις ὑπὸ τοῦ Ἀγησιλάου. Καὶ

τὰ παρὰ τῶν χρεωστῶν γραμματεῖα συνενέγκαντες εἰς ἀγορὰν, ἃ κλάρια καλοῦσι, καὶ πάντα συνθέντες εἰς ἓν, ἐνέπρησαν. Ἀρθείσης δὲ φλογὸς, οἱ μὲν πλούσιοι καὶ δανειστικοὶ περιπαθοῦντες ἀπῆλθον· ὁ δ' Ἀγησίλαος, ὥσπερ ἐφυβρίζων, οὐκ ἔφη λαμπρότερον ἑωρακέναι φῶς, οὐδὲ πῦρ ἐκείνου καθαρώτερον. Ἀξιούντων δὲ τῶν πολλῶν καὶ τὴν γῆν εὐθὺς νέμεσθαι, καὶ τῶν βασιλέων οὕτω ποιεῖν κελευόντων, ἀσχολίας τινὰς ἐμβάλλων ὁ Ἀγησίλαος ἀεὶ, καὶ προφάσεις λέγων, παρῆγε τὸν χρόνον· ἄχρις οὗ στρατεία συνέβη τῷ Ἄγιδι, μεταπεμπομένων τῶν Ἀχαιῶν, συμμάχων ὄντων, βοήθειαν ἐκ Λακεδαίμονος. Αἰτωλοὶ γὰρ ἦσαν ἐπίδοξοι διὰ τῆς Μεγαρικῆς ἐμβαλοῦντες εἰς Πελοπόννησον· καὶ τοῦτο κωλύσων Ἄρατος, ὁ τῶν Ἀχαιῶν στρατηγὸς, ἤθροιζε δύναμιν, καὶ τοῖς Ἐφόροις ἔγραφεν.

ΙΔ. Οἱ δὲ τὸν Ἄγιν εὐθὺς ἐξέπεμπον, ἐπηρμένον τῇ φιλοτιμίᾳ καὶ προθυμίᾳ τῶν συστρατευομένων. Ξένοι γὰρ ὄντες οἱ πλεῖστοι καὶ πένητες, καὶ τὴν μὲν ἀπὸ τῶν χρεῶν ἄδειαν ἔχοντες ἤδη, καὶ λελυμένοι, τοὺς δ' ἀγροὺς ἐλπίζοντες, ἂν ἐπανέλθωσιν ἐκ τῆς στρατείας, νεμηθήσεσθαι, θαυμαστοὺς τῷ Ἄγιδι παρεῖχον ἑαυτούς· καὶ θέαμα ταῖς πόλεσιν ἦσαν, ἀβλαβῶς καὶ πράως καὶ μονονοὺκ ἀψοφητὶ διαπορευόμενοι τὴν Πελοπόννησον. Ὥστε θαυμάζειν καὶ διαλογίζεσθαι τοὺς Ἕλληνας, οἷος ἦν ἄρα κόσμος Λακωνικοῦ στρατεύματος, Ἀγησίλαον ἔχοντος, ἢ Λύσανδρος ἐκεῖνον, ἢ Λεωνίδαν τὸν παλαιὸν ἡγούμενον, ὅπου πρὸς μειράκιον ὀλίγου δεῖν νεώτατον ἁπάντων αἰδὼς τοσαύτη καὶ φόβος ἐστὶ τῶν στρατευομένων. Καὶ μέντοι καὶ αὐτὸς ὁ νεανίσκος, εὐτελείᾳ καὶ φιλοπονίᾳ, καὶ τῷ μηδὲν ἰδιώτου λαμπρότερον ἠμφιέσθαι καὶ ὡπλίσθαι, σεμνυνόμενος, ἀξιοθέατος ἦν καὶ ζηλωτὸς ὑπὸ τῶν πολλῶν. Ἐπεὶ τοῖς γε πλουσίοις ἤρεσκεν ὁ νεωτερισμὸς αὐτοῦ, δεδιόσι, μὴ κίνημα καὶ παράδειγμα τοῖς πανταχόσε δήμοις γένηται.

ΙΕ. Συμμίξας δὲ τῷ Ἀράτῳ περὶ Κόρινθον ὁ Ἄγις, ἔτι βουλευομένῳ περὶ μάχης καὶ παρατάξεως πρὸς τοὺς πολεμίους, ἐπεδείξατο καὶ προθυμίαν πολλὴν, καὶ τόλμαν οὐ μανικὴν, οὐδ' ἀλόγιστον. Ἔφη γὰρ, αὐτῷ μὲν δοκεῖν διαμάχεσθαι, καὶ μὴ παριέναι τὸν πόλεμον εἴσω, τὰς πύλας τῆς Πελοποννήσου προεμένους· ποιήσειν δὲ τὸ δοκοῦν Ἀράτῳ· καὶ γὰρ πρεσβύτερόν τ' εἶναι, καὶ στρατηγεῖν Ἀχαιῶν, οἷς οὐχὶ προστάξων, οὐδ' ἡγησόμενος, ἀλλὰ συστρατευσόμενος ἥκοι καὶ βοηθήσων. Ὁ δὲ Σινωπεὺς Βάτων αὐτὸν οὐκ ἐθέλειν μάχεσθαι φησὶ τὸν Ἄγιν, Ἀράτου κελεύοντος· οὐκ ἐντετυχηκὼς, οἷς Ἄρατος γέγραφε περὶ τούτων ἀπολογιζόμενος, ὅτι βέλτιον ἡγεῖτο, τοὺς καρποὺς σχεδὸν ἅπαντας συγκεκομισμένων ἤδη τῶν γεωργῶν, παρελθεῖν τοὺς πολεμίους, ἢ μάχῃ διακινδυνεῦσαι περὶ τῶν ὅλων. Ἐπεὶ δ' οὖν Ἄρατος ἀπέγνω μάχεσθαι, καὶ τοὺς συμμάχους ἐπαινέσας διαφῆκε, θαυμασθεὶς ὁ Ἄγις ἀναζεύγνυεν, ἤδη τῶν ἔνδον ἐν Σπάρτῃ θόρυβον πολὺν ἐχόντων καὶ μεταβολήν.

ΙϚ'. Ὁ γὰρ Ἀγησίλαος ἐφορεύων, ἀπηλλαγμένος οἷς ταπεινὸς ἦν πρότερον, οὐδενὸς ἐφείδετο φέροντος ἀργύριον ἀδικήματος, ἀλλὰ μῆνα τρισκαιδέκατον, οὐκ ἀπατούσης τότε τῆς περιόδου, παρὰ τὴν νενομισμένην τάξιν τῶν χρόνων ἐνέβαλε τοῖς τέλεσι, καὶ παρέπραττε. Δεδιὼς δὲ τοὺς ἀδικουμένους, καὶ μισούμενος ὑπὸ πάντων, ἔτρεφε μαχαιροφόρους, καὶ φυλαττόμενος ὑπὸ τούτων κατέβαινεν εἰς τὸ ἀρχεῖον. Καὶ τῶν βασιλέων, τοῦ μὲν ὅλως καταφρονεῖν, τὸν δ' Ἄγιν ἐβούλετο δοκεῖν διὰ τὴν συγγένειαν μᾶλλον, ἢ διὰ τὴν βασιλείαν, ἔν τινι τιμῇ τίθεσθαι. Διέδωκε δὲ λόγον, ὡς καὶ αὖθις ἐφορεύσων. Διὸ θᾶσσον ἀποκινδυνεύσαντες οἱ ἐχθροὶ, καὶ συστάντες, ἐκ Τεγέας ἀναφανδὸν τὸν Λεωνίδαν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν κατήγαγον, ἡδέως καὶ τῶν πολλῶν θεασαμένων. Ὠργίζοντο γὰρ πεφενακισμένοι, τῆς χώρας μὴ νεμηθείσης. Τὸν μὲν οὖν Ἀγησίλαον ὁ υἱὸς, Ἱππο-

μέδων, δεόμενος τῶν πολιτῶν, καὶ πᾶσι προσφιλὴς ὢν δι' ἀνδραγαθίαν, ὑπεξήγαγε καὶ διέσωσε. Τῶν δὲ βασιλέων ὁ μὲν Ἄγις ἐπὶ τὴν Χαλκίοικον κατέφυγεν· ὁ δὲ Κλεόμβροτος εἰς τὸ τοῦ Ποσειδῶνος ἱερὸν ἐλθὼν ἱκέτευε· καὶ γὰρ ἐδόκει τούτῳ μᾶλλον ὁ Λεωνίδας χαλεπὸς εἶναι, καὶ παρεὶς τὸν Ἄγιν, ἐπὶ τοῦτον ἀνέβη στρατιώτας ἔχων· καὶ κατηγόρει μετ' ὀργῆς, ὅτι γαμβρὸς ὢν ἐπεβούλευσεν αὐτῷ, καὶ τὴν βασιλείαν ἀφείλετο, καὶ συνεξέβαλε τῆς πατρίδος.

ΙΖ. Ὁ μὲν οὖν Κλεόμβροτος οὐδὲν εἶχεν εἰπεῖν, ἀλλ' ἠπορημένος ἐκάθητο καὶ σιωπῶν· ἡ δὲ Χειλωνὶς, ἡ τοῦ Λεωνίδου θυγάτηρ, πρότερον μὲν ἀδικουμένῳ τῷ πατρὶ συνηδικεῖτο, καὶ τοῦ Κλεομβρότου τὴν βασιλείαν παραλαβόντος, ἀποσᾶσα τὴν τοῦ πατρὸς συμφορὰν ἐθεράπευε, καὶ παρόντι μὲν συνικέτευε, φεύγοντος δὲ, πενθοῦσα καὶ χαλεπῶς ἔχουσα πρὸς τὸν Κλεόμβροτον διετέλει. Τότε δ' αὖ πάλιν ταῖς τύχαις συμμεταβάλλουσα, μετὰ τοῦ ἀνδρὸς ἱκέτις ὤρθη καθεζομένη, περιβεβληκυῖα τὰς χεῖρας ἐκείνῳ, καὶ τῶν παιδίων τὸ μὲν ἔνθεν, τὸ δ' ἔνθεν ὑφ' αὑτὴν ἔχουσα. Θαυμαζόντων δὲ πάντων, καὶ δακρυόντων ἐπὶ τῇ χρηστότητι καὶ φιλοστοργίᾳ τῆς γυναικὸς, ἁψαμένη τῶν πέπλων καὶ τῆς κόμης ἀτημελῶς ἐχόντων· « Τοῦτ' (εἶπεν), » ὦ πάτερ, ἐμοὶ τὸ σχῆμα καὶ τὴν ὄψιν οὐχ' ὁ Κλεομβρότου » περιτέθεικεν ἔλεος, ἀλλ' ἀπὸ τῶν σῶν κακῶν καὶ τῆς σῆς φυ- » γῆς μεμένηκέ μοι σύντροφον καὶ σύνοικον τὸ πένθος. Πό- » τερον οὖν δεῖ με, σοῦ βασιλεύοντος ἐν Σπάρτῃ καὶ νικῶντος » ἐγκαταβιῶναι ταύταις ταῖς συμφοραῖς, ἢ λαβεῖν ἐσθῆτα λαμ- » πρὰν καὶ βασιλικὴν, ἐπιδοῦσαν ὑπὸ σοῦ τὸν παρθένιον ἄνδρα » φονευόμενον; ὃς εἰ μὴ παραιτεῖταί σε, μηδὲ πείθει τέκνων » καὶ γυναικὸς δάκρυσι, χαλεπωτέραν, ἢ σὺ βούλει, δίκην » ὑφέξει τῆς κακοβουλίας, ἐπιδὼν ἐμὲ τὴν φιλτάτην αὐτῷ » προαποθανοῦσαν. Τίνι γὰρ ἐμὲ δεῖ ζῆν παῤῥησίᾳ πρὸς τὰς

» ἄλλας γυναῖκας, ἢ μήτε παρ' ἀνδρὸς δεομένη, μήτε παρὰ
» πατρὸς, ἔλεός ἐστιν; ἀλλὰ καὶ γυνὴ καὶ θυγάτηρ συνατυχεῖν
» καὶ συνατιμάζεσθαι τοῖς ἐμαυτῆς ἐγενόμην. Τούτῳ μὲν οὖν
» εἰ καί τις ἦν λόγος εὐπρεπὴς, ἐγὼ τοῦτον ἀφειλόμην τότε σοι
» συνεξετασθεῖσα, καὶ καταμαρτυρήσασα τῶν ὑπὸ τούτῳ γε-
» νομένων· σὺ δ' αὐτῷ τὸ ἀδίκημα ποιεῖς εὐαπολόγητον, οὕτω
» μέγα καὶ περιμάχητον ἀποφαίνων τὸ βασιλεύειν, ὥστε δι'
» αὐτὸ, καὶ γαμβροὺς φονεύειν, καὶ τέκνων ἀμελεῖν, εἶναι
» δίκαιον ».

ΙΗ. Ἡ μὲν Χειλωνὶς τοιαῦτα ποτνιωμένη, τό τε πρόσωπον ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἐπέθηκε τοῦ Κλεομβρότου, καὶ τὸ βλέμμα διεφθαρμένον καὶ συντετηκὸς ὑπὸ λύπης περιήνεγκεν εἰς τοὺς παρόντας. Ὁ δὲ Λεωνίδας, διαλεχθεὶς τοῖς φίλοις, τὸν μὲν Κλεόμβροτον ἐκέλευσεν ἀναστάντα φεύγειν· τῆς δὲ παιδὸς μένειν ἐδεῖτο, καὶ μὴ καταλιπεῖν αὐτὸν οὕτω φιλοῦντα, καὶ δεδωκότα χάριν, τὴν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῇ σωτηρίαν. Οὐ μὴν ἔπεισεν· ἀλλ' ἀνισταμένῳ τῷ ἀνδρὶ θάτερον τῶν παιδίων ἐγχειρίσασα, θάτερον δ' ἀναλαβοῦσα, καὶ προσκυνήσασα τὸν βωμὸν τοῦ θεοῦ συνεξῆλθεν· ὡς, εἰ μὴ πάνυ διεφθαρμένος ἦν ὑπὸ κενῆς δόξης ὁ Κλεόμβροτος, εὐτύχημ' ἂν ἡγήσατο τὴν φυγὴν αὐτῷ τῆς βασιλείας μεῖζον εἶναι διὰ τὴν γυναῖκα. Μεταστησάμενος δὲ τὸν Κλεόμβροτον ὁ Λεωνίδας, καὶ τοὺς πρώτους Ἐφόρους ἐκβαλὼν τῆς ἀρχῆς, ἑτέρους δὲ ποιησάμενος, εὐθὺς ἐπεβούλευε τῷ Ἄγιδι. Καὶ πρῶτον μὲν ἔπειθεν αὐτὸν ἀναστῆναι καὶ συμβασιλεύειν, ὡς δεδωκότων συγγνώμην τῶν πολιτῶν· συνεξῃπατῆσθαι γὰρ ὑπὸ τοῦ Ἀγησιλάου, νέον ὄντα καὶ φιλότιμον. Ἐκείνου δ' ὑφορωμένου, καὶ κατὰ χώραν μένοντος, αὐτὸς μὲν ἐπαύσατο φενακίζων καὶ κατειρωνευόμενος· Ἀμφάρης δὲ, καὶ Δημοχάρης, καὶ Ἀρκεσίλαος, ἀναβαίνοντες εἰώθεσαν αὐτῷ διαλέγεσθαι· καί ποτε καὶ παραλαβόντες ἐπὶ λουτρὸν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ

κατήγαγον, καὶ λουσάμενον πάλιν εἰς τὸ ἱερὸν κατέσῳσαν. Καὶ ἦσαν πάντες μὲν αὐτῷ συνήθεις. Ὁ δ' Ἀμφάρης, *καὶ* κεχρημένος ἔναγχος ἱμάτια καὶ ποτήρια τῶν πολυτελῶν παρὰ τῆς Ἀγησιστράτας, ἐπεβούλευε διὰ ταῦτα τῷ βασιλεῖ καὶ ταῖς γυναιξὶν, ὡς ἀποστερήσων. Καὶ μάλιστά γ' αὐτὸς ὑπακοῦσαι τῷ Λεωνίδᾳ λέγεται, καὶ παροξύναι τοὺς Ἐφόρους, ὧν καὶ αὐτὸς εἷς ἦν.

ΙΘ. Ἐπεὶ δ' ὁ Ἄγις τὸν μὲν ἄλλον ἐν τῷ ἱερῷ διέτριβε χρόνον, εἰώθει δὲ καταβαίνειν, ὅτε τύχοι, πρὸς τὸ λουτρὸν, ἐκεῖ συλλαβεῖν αὐτὸν ἔγνωσαν, ὅταν ἔξω τοῦ ἱεροῦ γένηται. Καὶ προφυλάξαντες λελουμένον, ἀπήντησαν καὶ ἠσπάσαντο, καὶ συμπροῆγον ἅμα διαλεγόμενοι, καὶ παίζοντες ὡς πρὸς συνήθη καὶ νέον. Ἐκτροπὴν δέ τινα τῆς ὁδοῦ πλαγίαν πρὸς τὸ δεσμωτήριον ἐχούσης, ὡς ἐγένοντο κατ' αὐτὴν βαδίζοντες, ὁ μὲν Ἀμφάρης, διὰ τὸ ἄρχειν ἁψάμενος τοῦ Ἄγιδος· « Ἄγω σε » (εἶπεν) ἐπὶ τοὺς Ἐφόρους, ὦ Ἄγι, λόγον ὑφέξοντα τῶν » πεπολιτευμένων »· ὁ δὲ Δημοχάρης, εὔρωστος ὢν καὶ μέγας, τὸ ἱμάτιον περιβαλὼν περὶ τὸν τράχηλον, εἶλκεν. Ἄλλων δ' ἐπωθούντων ὄπισθεν ἐκ παρασκευῆς, οὐδενὸς δὲ βοηθοῦντος, ἀλλ' ἐρημίας οὔσης, ἐμβάλλουσιν αὐτὸν εἰς τὸ δεσμωτήριον. Εὐθὺς δὲ παρῆν ὁ μὲν Λεωνίδας μισθοφόρους ἔχων πολλοὺς, καὶ τὸ οἴκημα περιέσχεν ἔξωθεν· οἱ δ' Ἔφοροι πρὸς τὸν Ἄγιν εἰσῆλθον, καὶ τῶν γερόντων εἰς τὸ οἴκημα μεταπεμψάμενοι τοὺς ταὐτὰ βουλομένους, ὡς δὴ κρίσεως αὐτῷ γινομένης, ἐκέλευον ὑπὲρ τῶν πεπραγμένων ἀπολογεῖσθαι. Γελάσαντος δὲ τοῦ νεανίσκου πρὸς τὴν εἰρωνείαν αὐτῶν, ὁ μὲν Ἀμφάρης οἰμωξόμενον ἐκάλει, καὶ δίκην ὑφέξοντα τῆς ἰταμότητος· ἄλλος δὲ τῶν Ἐφόρων, οἷον ἐνδιδοὺς τῷ Ἄγιδι, καὶ δεικνύων ἀποφυγὴν τῆς αἰτίας, ἠρώτησεν, εἰ ταῦτ' ἔπραξεν ὑπὸ Λυσάνδρου καὶ Ἀγησιλάου βιασθείς. Ἀποκριναμένου δὲ τοῦ Ἄγιδος, ὡς βια-

σθεὶς μὲν ὑπ' οὐδενός, ζηλῶν δὲ καὶ μιμούμενος τὸν Λυκοῦργον ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἔλθοι πολιτείαν, πάλιν ὁ αὐτὸς ἠρώτησεν, εἰ μετανοεῖ τοῖς πεπραγμένοις. Φήσαντος δὲ τοῦ νεανίσκου, μὴ μετανοεῖν ἐπὶ τοῖς κάλλιστα βουλευμένοις, κἂν τὰ ἔσχατα πεισόμενον αὐτὸν ἴδῃ, θάνατον αὐτοῦ κατεψηφίσαντο, καὶ τοὺς ὑπηρέτας ἐκέλευον ἀπάγειν εἰς τὴν καλουμένην Δεκάδα. Τοῦτο δ' ἐστὶν οἴκημα τῆς εἱρκτῆς, ἐν ᾧ θανατοῦσι τοὺς καταδίκους ἀποπνίγοντες. Ὁρῶν δὲ τοὺς ὑπηρέτας ὁ Δαμοχάρης οὐ τολμῶντας ἅψασθαι τοῦ Ἄγιδος, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν μισθοφόρων τοὺς παρεστῶτας ἀποσρεφομένους καὶ φεύγοντας τὸ ἔργον, ὡς οὐ θεμιτὸν, οὐδὲ νενομισμένον, βασιλέως σώματι τὰς χεῖρας προσφέρειν, διαπειλησάμενος αὐτοῖς, καὶ λοιδορηθεὶς, εἵλκεν αὐτὸς εἰς τὸ οἴκημα τὸν Ἄγιν. Ἤδη γὰρ ἤσθοντο πολλοὶ τὴν σύλληψιν, καὶ θόρυβος ἦν ἐπὶ ταῖς θύραις, καὶ φῶτα πολλὰ, καὶ παρῆσαν ἥ τε μήτηρ τοῦ Ἄγιδος καὶ ἡ μάμμη, βοῶσαι, καὶ δεόμεναι, τὸν βασιλέα τῶν Σπαρτιατῶν λόγου καὶ κρίσεως τυχεῖν ἐν τοῖς πολίταις. Διὸ καὶ μάλιστα κατήπειξαν τὴν ἀναίρεσιν, ὡς ἐξαρπαγησομένου νυκτὸς, ἂν πλείονες ἐπέλθωσιν.

Κ. Ὁ μὲν οὖν Ἄγις ἐπὶ τὴν σραγγάλην πορευόμενος, ὡς εἶδέ τινα τῶν ὑπηρετῶν δακρύοντα καὶ περιπαθοῦντα· « Παῦ» σαί με (εἶπεν), ὦ ἄνθρωπε, κλαίων· καὶ γὰρ οὕτως παρα» νόμως καὶ ἀδίκως ἀπολλύμενος, κρείττων εἰμὶ τῶν ἀναι» ρούντων »· καὶ ταῦτ' εἰπὼν, παρέδωκε τῷ βρόχῳ τὸν τράχηλον ἑκουσίως. Ὁ δ' Ἀμφάρης, προελθὼν ἐπὶ τὰς θύρας, καὶ τὴν Ἀγησιστράταν, προσπεσοῦσαν αὐτῷ διὰ συνήθειαν καὶ φιλίαν, ἀναστήσας, οὐδὲν ἔφη περὶ τὸν Ἄγιν ἔσεσθαι βίαιον, οὐδ' ἀνήκεστον· ἐκέλευε δὲ κἀκείνην, εἰ βούλοιτο, πρὸς τὸν υἱὸν εἰσελθεῖν. Ἐκείνης δὲ καὶ τὴν μητέρα μετ' αὐτῆς παρεῖναι δεομένης, οὐδὲν ἔφη κωλύειν ὁ Ἀμφάρης· καὶ δεξάμενος ἀμφοτέρας,

καὶ πάλιν κλεῖσαι τὰς θύρας τοῦ δεσμωτηρίου κελεύσας, προτέραν μὲν τὴν Ἀρχιδάμειαν παρέδωκεν, ἤδη σφόδρα πρεσβύτιν οὖσαν, καὶ καταγεγηρακυῖαν ἐν ἀξιώματι μεγίστῳ τῶν πολιτίδων. Ἀποθανούσης δ' ἐκείνης, ἐκέλευσε τὴν Ἀγησιστράταν ἐσωβαδίζειν. Ὡς δ' εἰσελθοῦσα τὸν τε υἱὸν ἐθεάσατο χαμαὶ κείμενον, καὶ τὴν μητέρα νεκρὰν ἐκ τοῦ βρόχου κρεμαμένην, ἐκείνην μὲν αὐτὴ τοῖς ὑπηρέταις συγκαθεῖλε, καὶ παρεκτείνασα τῷ Ἅγιδι τὸ σῶμα, περιέστειλε καὶ κατεκάλυψε· τῷ δ' υἱῷ προσπεσοῦσα, καὶ φιλήσασα τὸ πρόσωπον· « Ἡ πολλή σε » (εἶπεν), ὦ παῖ, εὐλάβεια καὶ τὸ πρᾶον καὶ φιλάνθρωπον » ἀπώλεσε μεθ' ἡμῶν ». Ὁ δ' Ἀμφάρης ἀπὸ τῆς θύρας ὁρῶν τὰ γιγνόμενα, καὶ τὰς φωνὰς ἀκούων, ἐπεισῆλθε. Καὶ πρὸς τὴν Ἀγησιστράταν μετ' ὀργῆς ἔφη· « Εἰ τοίνυν ταὐτὰ ἐδοκίμα» ζες τῷ υἱῷ, ταὐτὰ καὶ πείσῃ ». Καὶ ἡ Ἀγησιστράτα, πρὸς τὸν βρόχον ἀνισταμένη· « Μόνον (ἔφη) συνενέγκαι ταῦτα τῇ » Σπάρτῃ ».

ΚΑ. Τοῦ δὲ πάθους εἰς τὴν πόλιν ἐξαγγελθέντος, καὶ τῶν τριῶν σωμάτων ἐκκομιζομένων, οὐκ ἦν ὁ φόβος οὕτω μέγας, ὥσε μὴ καταφανεῖς εἶναι τοὺς πολίτας ἀλγοῦντας μὲν ἐπὶ τοῖς γεγονόσι, μισοῦντας δὲ τὸν Λεωνίδαν καὶ τὸν Ἀμφάρη. μηδὲν δὲ δεινότερον, μηδ' ἀνοσιώτερον, ἐξ οὗ Δωριεῖς Πελοπόννησον οἰκοῦσιν, οἰομένους ἐν Σπάρτῃ πεπρᾶχθαι. Βασιλεῖ γὰρ, ὡς ἔοικε, Λακεδαιμονίων οὐδ' οἱ πολέμιοι ῥᾳδίως ἐν ταῖς μάχαις ἁπαντῶντες προσέφερον τὰς χεῖρας, ἀλλ' ἀπετρέποντο, δεδιότες καὶ σεβόμενοι τὸ ἀξίωμα. Διὸ καὶ πολλῶν γεγονότων Λακεδαιμονίοις ἀγώνων πρὸς Ἕλληνας, εἷς μόνος ἀνῃρέθη πρὸ τῶν Φιλιππικῶν δόρατι πληγεὶς περὶ Λεῦκτρα, Κλεόμβροτος. Μεσσηνίων δὲ καὶ Θεόπομπον ὑπ' Ἀριστομένους πεσεῖν λεγόντων, οὔ φασι Λακεδαιμόνιοι, πληγῆναι δὲ μόνον. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἔχει τινὰς ἀμφιλογίας. Ἐν δὲ Λα-

κεδαίμονι πρῶτος Ἄγις βασιλεύων ὑπ' Ἐφόρων ἀπέθανε, καλὰ μὲν ἔργα καὶ πρέποντα τῇ Σπάρτῃ προελόμενος, ἡλικίᾳ δὲ γεγονὼς, ἐν ᾗ ἁμαρτάνοντες ἄνθρωποι συγγνώμης τυγχάνουσι· μεμφθεὶς δ' ὑπὸ τῶν φίλων δικαιότερον, ἢ τῶν ἐχθρῶν, ὅτι καὶ Λεωνίδαν περιέσωσε, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπίστευσεν, ἡμερώτατος καὶ πραότατος γενόμενος.

ΔΕΣΧΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ" ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878

ΔΕΣΧΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ"
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878

ΠΛΟΥΤΑΡΧ. ΚΛΕΟΜΕΝΗΣ.

Ἀποθανόντος δ' αὐτοῦ, τὸν μὲν ἀδελφὸν, Ἀρχίδαμον, οὐκ ἔφθη συλλαβεῖν ὁ Λεωνίδας, εὐθὺς ἐκφυγόντα· τὴν δὲ γυναῖκα παιδίον ἔχουσαν νεογνὸν, ἐκ τῆς οἰκίας ἀπαγαγὼν, βίᾳ Κλεομένει τῷ υἱῷ συνῴκισεν, οὐ πάνυ γάμων ὥραν ἔχοντι, τὴν *δ'* ἄνθρωπον ἄλλῳ δοθῆναι μὴ βουλόμενος. Ἦν γὰρ οὐσίας τε μεγάλης ἐπίκληρος ἡ Ἀγιάτις Γυλίππου τοῦ πατρὸς, ὥρᾳ τε καὶ κάλλει πολὺ τῶν Ἑλληνίδων διαφέρουσα, καὶ τὸν τρόπον ἐπιεικής. Διὸ πολλὰ μὲν ἐποίησεν, ὡς φασι, μὴ βιασθῆναι δεομένη· συνελθοῦσα δ' εἰς ταὐτὸ τῷ Κλεομένει, τὸν μὲν Λεωνίδαν ἐμίσει, περὶ δ' αὐτὸν τὸν νεανίσκον ἦν ἀγαθὴ γυνὴ καὶ φιλόστοργος, ἐρωτικῶς ἅμα τῷ λαβεῖν πρὸς αὐτὴν διατεθέντα, καί τινα τρόπον συμπαθοῦντα τῇ πρὸς τὸν Ἄγιν εὐνοίᾳ καὶ μνήμῃ τῆς γυναικός· ὥστε καὶ πυνθάνεσθαι πολλάκις περὶ τῶν γεγονότων, καὶ προσέχειν ἐπιμελῶς διηγουμένης ἐκείνης, ἣν ὁ Ἄγις ἔσχε διάνοιαν καὶ προαίρεσιν. Ἦν δὲ καὶ φιλότιμος μὲν καὶ μεγαλόφρων ὁ Κλεομένης, καὶ πρὸς ἐγκράτειαν καὶ ἀφέλειαν οὐχ ἧττον τοῦ Ἄγιδος εὖ πεφυκώς· Τὸ δ' εὐλαβὲς ἄγαν ἐκείνου καὶ πρᾷον οὐκ εἶχεν, ἀλλὰ κέντρον τι θυμοῦ τῇ φύσει προσέκειτο καὶ μετὰ σφοδρότητος ὁρμὴ πρὸς τὸ φαινόμενον ἀεὶ καλόν. Ἐφαίνετο δὲ κάλλιστον μὲν αὐτῷ κρατεῖν ἑκόντων, καλὸν δὲ καὶ μὴ πειθομένων περιεῖναι, πρὸς τὸ βέλτιον ἐκβιαζόμενον.

Β. Οὐκ ἤρεσκε μὲν οὖν αὐτῷ τὰ κατὰ τὴν πόλιν, ἀπραγμοσύνῃ καὶ ἡδονῇ κατακεκηλημένων τῶν πολιτῶν, καὶ τοῦ βασιλέως πάντα τὰ πράγματα χαίρειν ἐῶντος, εἰ μηδεὶς αὐτὸν ἐνοχλοίη σχολάζειν ἐν ἀφθόγοις καὶ τρυφᾷν βουλόμενον· ἀμε-

λουμένων δὲ τῶν κοινῶν, καὶ κατ' ἰδίαν ἑκάστου πρὸς αὐτὸν ἕλκοντος τὸ κερδαλέον. Ἀσκήσεως δὲ καὶ σωφροσύνης νέων καὶ καρτερίας καὶ ἰσότητος, οὐδ' ἀσφαλὲς ἦν τότε, τῶν περὶ Ἄγιν ἀπολωλότων, μνημονεύειν. Λέγεται δὲ καὶ λόγων φιλοσόφων τὸν Κλεομένην μετασχεῖν ἔτι μειράκιον ὄντα, Σφαίρου τοῦ Βορυσθενίτου παραβαλόντος εἰς τὴν Λακεδαίμονα, καὶ περὶ τοὺς νέους καὶ τοὺς ἐφήβους οὐκ ἀμελῶς διατρίβοντος. Ὁ δὲ Σφαῖρος ἐν τοῖς πρώτοις ἐγεγόνει τοῦ Ζήνωνος τοῦ Κιτιέως μαθητῶν, καὶ τοῦ Κλεομένους ἔοικε τῆς φύσεως τὸ ἀνδρῶδες ἀγαπῆσαί τε, καὶ προσεκκαῦσαι τὴν φιλοτιμίαν. Λεωνίδαν μὲν γὰρ τὸν παλαιὸν λέγουσιν ἐπερωτηθέντα, ποῖός τις αὐτῷ φαίνεται ποιητὴς γεγονέναι Τυρταῖος, εἰπεῖν· « Ἀγαθὸς νέων ψυχὰς αἰκάλλειν ». Ἐμπιπλάμενοι γὰρ ὑπὸ τῶν ποιημάτων ἐνθουσιασμοῦ, παρὰ τὰς μάχας ἠφείδουν ἑαυτῶν. Ὁ δὲ Στωϊκὸς λόγος ἔχει τι πρὸς τὰς μεγάλας φύσεις καὶ ὀξείας ἐπισφαλὲς καὶ παράβολον· βαθεῖ δὲ καὶ πράῳ κεραννύμενος ἦθει, μάλιστα εἰς τὸ οἰκεῖον ἀγαθὸν ἐπιδίδωσιν.

Γ. Ἐπεὶ δὲ, τελευτήσαντος τοῦ Λεωνίδου, τὴν βασιλείαν παρέλαβε, καὶ τοὺς πολίτας τότε δὴ παντάπασιν ἐκλελυμένους εὗρα, τῶν μὲν πλουσίων καθ' ἡδονὰς ἰδίας καὶ πλεονεξίας παρορώντων τὰ κοινά, τῶν δὲ πολλῶν, διὰ τὸ πράττειν κακῶς περὶ τὰ οἰκεῖα, καὶ πρὸς τὸν πόλεμον ἀπροθύμων, καὶ πρὸς τὴν ἀγωγὴν ἀφιλοτίμων γεγονότων· αὐτοῦ δ' ὄνομα βασιλεύοντος ἦν μόνον, ἡ δ' ἀρχὴ πᾶσα τῶν Ἐφόρων· εὐθὺς μὲν εἰς νοῦν ἔθετο τὰ παρόντα μεθιστάναι καὶ κινεῖν. Ὄντος δ' αὐτῷ φίλου Ξενάρους, ἐραστοῦ γεγονότος (τοῦτο δ' ἐμπνεῖσθαι Λακεδαιμόνιοι καλοῦσιν), ἀπεπειρᾶτο τούτου, διαπυνθανόμενος τὸν Ἄγιν, ὁποῖος γένοιτο βασιλεὺς, καὶ τίνι τρόπῳ καὶ μετὰ τίνων ἐπὶ ταύτην ἔλθοι τὴν ὁδόν. Ὁ δὲ Ξενάρης τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἀηδῶς ἐμέμνητο τῶν πραγμάτων ἐκείνων, ὡς ἐπράχθη καθ'

ἔκαζα μυθολογῶν καὶ διηγούμενος· ὡς δ' ἦν καταφανὴς αὐτῷ ὁ Κλεομένης ἐμπαθέστερον προσέχων, καὶ κινούμενος ὑπερφυῶς πρὸς τὴν καινοτομίαν τοῦ Ἄγιδος, καὶ ταὐτὰ πολλάκις ἀκούειν βουλόμενος, ἐπέπληξεν αὐτῷ πρὸς ὀργὴν ὁ Ξενάρης, ὡς οὐχ ὑγιαίνοντι· καὶ τέλος ἀπέστη τοῦ διαλέγεσθαι καὶ φοιτᾶν πρὸς αὐτόν. Οὐδενὶ μέντοι τὴν αἰτίαν ἔφρασε τῆς διαφορᾶς, ἀλλ' αὐτὸν ἔφη γινώσκειν ἐκεῖνον. Οὕτω δὲ τοῦ Ξενάρους ἀντικρούσαντος, ὁ Κλεομένης, καὶ τοὺς ἄλλους ὁμοίως ἔχειν ἡγούμενος, αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ συνετίθει τὴν πρᾶξιν. Οἰόμενος δ' ἂν ἐν πολέμῳ μᾶλλον, ἢ κατ' εἰρήνην, μεταστῆσαι τὰ παρόντα, συνέκρουσε πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς τὴν πόλιν, αὐτοὺς διδόντας ἐγκλημάτων προφάσεις. Ὁ γὰρ Ἄρατος, ἰσχύων μέγιστον ἐν τοῖς Ἀχαιοῖς, ἐβούλετο μὲν ἐξ ἀρχῆς εἰς μίαν σύνταξιν ἀγαγεῖν Πελοποννησίους· καὶ τοῦτο τῶν πολλῶν στρατηγιῶν αὐτῷ καὶ τῆς μακρᾶς πολιτείας ἦν τέλος, ἡγουμένῳ μόνως ἂν οὕτως ἀνεπιχειρήτους ἔσεσθαι τοῖς ἐκτὸς πολεμίοις. Ἐπεὶ δὲ, τῶν ἄλλων σχεδὸν ἁπάντων αὐτῷ προσγεγονότων, ἀπελείποντο Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἠλεῖοι, καὶ ὅσοι Λακεδαιμονίοις Ἀρκάδων προσεῖχον, ἅμα τῷ τὸν Λεωνίδαν ἀποθανεῖν παρηνώχλει τοῖς Ἀρκάσι, καὶ περιέκοπτεν αὐτῶν μάλιστα τοὺς τοῖς Ἀχαιοῖς ὁμορροῦντας, ἀποπειρώμενος τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ τοῦ Κλεομένους, ὡς νέου καὶ ἀπείρου, καταφρονῶν.

Δ. Ἐκ τούτου Κλεομένην πρῶτον οἱ Ἔφοροι πέμπουσι καταληψόμενον τὸ περὶ τὴν Βέλβιναν Ἀθήναιον. Ἐμβολὴ δὲ τῆς Λακωνικῆς τὸ χωρίον ἐστὶ, καὶ τότε πρὸς τοὺς Μεγαλοπολίτας ἦν ἐπίδικον. Καταλαβόντος δὲ τοῦτο καὶ τειχίσαντος τοῦ Κλεομένους, ὁ Ἄρατος οὐθὲν ἐγκαλέσας, ἀλλὰ νυκτὸς ἐκστρατεύσας, ἐπεχείρησε Τεγεάταις καὶ Ὀρχομενίοις· τῶν δὲ προδοτῶν ἀποδειλιασάντων, ὁ μὲν Ἄρατος ἀνεχώρησε, λελῆθέναι νομίζων· ὁ δὲ Κλεομένης εἰρωνείᾳ χρώμενος ἔγραψε πρὸς αὐτὸν, ὡς δὴ

παρὰ φίλου πυνθανόμενος, Ποῦ τῆς νυκτὸς ἐξέλθοι. Τοῦ δ' ἀντιγράψαντος, ὡς ἐκεῖνον Βέλβιναν μέλλειν τειχίζειν ἀκούσας, καταβαίη τοῦτο κωλύσων· πάλιν ὁ Κλεομένης ἀποστείλας, τοῦτο μὲν οὕτως ἔχειν ἔφη πεπεῖσθαι· «Τοὺς δὲ φανοὺς καὶ τὰς κλι-» μακας (εἶπεν) εἰ μὴ τί σοι διαφέρει, γράψον ἡμῖν, ἐπὶ τί σοι » παρηκολούθουν»; Τοῦ δ' Ἀράτου πρὸς τὸ σκῶμμα γελάσαντος, καὶ πυνθανομένου, ποῖός τις ὁ νεανίσκος εἴη, Δαμοκράτης, ὁ Λακεδαιμόνιος φυγάς· « Εἴ τι πράττεις (ἔφη) πρὸς Λακεδαι-» μονίους, ὥρα σοι ταχύνειν πρὸ τοῦ κέντρα φύσαι τοῦτον τὸν » νεοσσόν ». Ἐκ τούτου Κλεομένει μεθ' ἱππέων ὀλίγων καὶ πεζῶν τριακοσίων ἐν Ἀρκαδίᾳ στρατοπεδευομένῳ προσέταξαν ἀναχωρεῖν οἱ Ἔφοροι, φοβούμενοι τὸν πόλεμον. Ἐπεὶ δ', ἀναχωρήσαντος αὐτοῦ, Καφύας ἔλαβεν ὁ Ἄρατος, αὖθις ἐξέπεμπον τὸν Κλεομένην. Λαβόντος δ' αὐτοῦ Μεθύδριον, καὶ τὴν Ἀργολικὴν καταδραμόντος, ἐξεστράτευσαν οἱ Ἀχαιοὶ δυσμυρίοις πεζοῖς καὶ χιλίοις ἱππεῦσιν, Ἀριστομάχου στρατηγοῦντος. Ἀπαντήσαντος δὲ περὶ Παλάντιον Κλεομένους, καὶ βουλομένου μάχεσθαι, φοβηθεὶς τὴν τόλμαν ὁ Ἄρατος, οὐκ εἴασε διακινδυνεῦσαι τὸν στρατηγὸν, ἀλλ' ἀπῆλθε, λοιδορούμενος μὲν ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν, χλευαζόμενος δὲ καὶ καταφρονούμενος ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, οὐδὲ πεντακισχιλίων τὸ πλῆθος ὄντων. Μέγας οὖν τῷ φρονήματι γεγονὼς ὁ Κλεομένης, ἐθρασύνετο πρὸς τοὺς πολίτας· καὶ τῶν παλαιῶν τινος αὐτοὺς ἀνεμίμνησκε βασιλέων, εἰπόντος, ὅτι μάτην Λακεδαιμόνιοι πυνθάνονται περὶ τῶν πολεμίων, οὐ Πόσοι εἰσίν; ἀλλὰ Ποῦ εἰσιν;

Ε. Ἐπεὶ δὲ, τοῖς Ἠλείοις πολεμουμένοις ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν βοηθήσας, καὶ περὶ τὸ Λύκαιον ἀπιοῦσιν ἤδη τοῖς Ἀχαιοῖς ἐπιβαλὼν, ἅπαν μὲν ἐτρέψατο καὶ διεπτόησεν αὐτῶν τὸ στράτευμα, συχνοὺς δ' ἀνεῖλε, καὶ ζῶντας ἔλαβεν, ὥστε καὶ περὶ Ἀράτου φήμην ἐκπεσεῖν εἰς τοὺς Ἕλληνας ὡς τεθνηκότος· ὁ μὲν

Ἄρατος, ἄριστα τῷ καιρῷ χρησάμενος, ἐκ τῆς τροπῆς ἐκείνης εὐθὺς ἐπὶ Μαντίειαν ἦλθε, καὶ μηδενὸς ἂν προσδοκήσαντος, εἶλε τὴν πόλιν καὶ κατέσχε. Τῶν δὲ Λακεδαιμονίων παντάπασι ταῖς γνώμαις ἀνεπεσύντων, καὶ τῷ Κλεομένει πρὸς τὰς στρατείας ἐνισταμένων, ὥρμησε μεταπέμπεσθαι τὸν Ἄγιδος ἀδελφὸν, Ἀρχίδαμον, ἐκ Μεσσήνης, ᾧ βασιλεύειν ἀπὸ τῆς ἑτέρας οἰκίας ἦν προσῆκον, οἰόμενος, ἀμβλυτέραν τὴν τῶν Ἐφόρων ἀρχὴν ἔσεσθαι, τῆς βασιλείας ἰσορρόπου καὶ ὁλοκλήρου γενομένης. Οἱ δ' ἀνηρηκότες πρότερον τὸν Ἄγιν, αἰσθόμενοι τοῦτο, καὶ φοβηθέντες, μὴ δίκην δῶσι, τοῦ Ἀρχιδάμου κατελθόντος, ἐδέξαντο μὲν αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν παραγενόμενον κρύφα, καὶ συγκατῆγον, εὐθὺς δ' ἀπέκτειναν, εἴτ' ἄκοντος τοῦ Κλεομένους, ὡς οἴεται Φύλαρχος, εἴτε πεισθέντος ὑπὸ τῶν φίλων καί προεμένου τὸν ἄνθρωπον αὐτοῖς. Τῆς γὰρ αἰτίας τὸ πλεῖστον ἐπ' ἐκείνους ἦλθε, βεβιάσθαι τὸν Κλεομένην δοκοῦντας.

ς. Οὐ μὴν ἀλλὰ κινεῖν εὐθὺς ἐγνωκὼς τὰ κατὰ τὴν πόλιν, ἔπεισε τοὺς Ἐφόρους χρήμασιν, ὅπως αὐτῷ ψηφίσωνται στρατείαν. Ἐθεράπευσε δὲ καὶ τῶν ἄλλων συχνοὺς διὰ τῆς μητρὸς, Κρατησικλείας, ἀφειδῶς συγχορηγούσης καὶ συμφιλοτιμουμένης. Ἥ γε, καὶ γάμου μὴ δεομένη, λέγεται διὰ τὸν υἱὸν ἄνδρα λαβεῖν πρωτεύοντα δόξῃ καὶ δυνάμει τῶν πολιτῶν. Ἐξαγαγὼν δὲ τὴν στρατιὰν, καταλαμβάνει τῆς Μεγαλοπολίτιδος χωρίον, Λεῦκτρα· καὶ γενομένης πρὸς αὐτὸν ὀξείας τῶν Ἀχαιῶν βοηθείας, Ἀράτου στρατηγοῦντος, ὑπὸ τὴν πόλιν αὐτὴν παραταξάμενος ἡττήθη μέρει τινὶ τοῦ στρατεύματος. Ἐπεὶ δὲ χαράδραν τινὰ βαθεῖαν οὐκ εἴασε διαβῆναι τοὺς Ἀχαιοὺς ὁ Ἄρατος, ἀλλ' ἐπέστησε τὴν δίωξιν, ἀγανακτῶν δὲ Λυσιάδας ὁ Μεγαλοπολίτης συνεξώρμησε τοὺς περὶ αὐτὸν ἱππεῖς, καὶ διώκων, εἰς χωρίον ἀμπέλων καὶ τάφρων καὶ τοίχων μεστὸν ἐνέπεσε, καὶ διασπασθεὶς περὶ ταῦτα, κακῶς ἀπήλλαττε· κατι-

δὼν ὁ Κλεομένης ἀνῆκε τοὺς Ταραντίνους καὶ τοὺς Κρῆτας ἐπ' αὐτὸν, ὑφ' ὧν ὁ Λυσιάδας ἀμυνόμενος εὐρώστως ἔπεσε. Πρὸς τοῦτο θαρρήσαντες οἱ Λακεδαιμόνιοι, μετὰ βοῆς ἐνέβαλον τοῖς Ἀχαιοῖς, καὶ τροπὴν ὅλου τοῦ στρατεύματος ἐποίησαν. Ἀποθανόντων δὲ συχνῶν, τοὺς μὲν ἄλλους ὑποσπόνδους ὁ Κλεομένης ἀπέδωκε, τὸν δὲ Λυσιάδου νεκρὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτὸν κελεύτας, κοσμήσας πορφυρίδι, καὶ στέφανον ἐπιθεὶς, πρὸς τὰς πύλας τῶν Μεγαλοπολιτῶν ἀπέστειλεν. Οὗτος ἦν Λυσιάδας, ὁ καταθέμενος τὴν τυραννίδα, καὶ τοῖς πολίταις ἀποδοὺς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν πόλιν προσκομίσας Ἀχαιοῖς.

Ζ. Ἐκ τούτου Κλεομένης μέγα φρονῶν ἤδη, καὶ πεπεισμένος ἂν, ὡς βούλεται, τοῖς πράγμασι χρώμενος πολεμῇ πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς, ῥᾳδίως ἐπικρατήσειν, ἐδίδασκε τὸν τῆς μητρὸς ἄνδρα, Μεγιστόνουν, ὡς χρὴ τῶν Ἐφόρων ἀπαλλαγέντας εἰς μέσον θεῖναι τὰ κτήματα τοῖς πολίταις, καὶ τὴν Σπάρτην ἴσην γενομένην ἐγείρειν καὶ προάγειν ἐπὶ τὴν τῆς Ἑλλάδος ἡγεμονίαν. Πεισθέντος δ' ἐκείνου, δύο τῶν ἄλλων φίλων, ἢ τρεῖς, προσέλαβε. Συνέβη δὲ περὶ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, καὶ τῶν Ἐφόρων ἕνα κοιμώμενον ἐν Πασιφάας ὄναρ ἰδεῖν θαυμαστόν. Ἐδόκει γὰρ ἐν ᾧ τόπῳ τοῖς Ἐφόροις ἐξὶ καθεζομένοις χρηματίζειν, ἕνα δίφρον κεῖσθαι, τοὺς δὲ τέτταρας ἀνῃρῆσθαι· καὶ θαυμάζοντος αὐτοῦ, φωνὴν ἐκ τοῦ ἱεροῦ γενέσθαι, φράζουσαν, ὡς τοῦτο τῇ Σπάρτῃ λῷόν ἐστι. Ταύτην τὴν ὄψιν διηγουμένου τοῦ Ἐφόρου πρὸς τὸν Κλεομένην, τὸ μὲν πρῶτον διεταράχθη, καθ' ὑποψίαν τινὰ, πειράζεσθαι δοκῶν· ὡς δ' ἐπείσθη μὴ ψεύδεσθαι τὸν διηγούμενον, ἐθάρρησε, καὶ λαβὼν, ὅσους ὑπώπτευε μάλιστα τῶν πολιτῶν ἐναντιώσεσθαι πρὸς τὴν πρᾶξιν, Ἡραίαν καὶ Ἀλέαν, τὰς πόλεις, τεττομένας ὑπὸ τοῖς Ἀχαιοῖς, εἷλε· καὶ σῖτον εἰσήγαγεν Ὀρχομενίοις, καὶ Μαντινείᾳ παρεστρατοπέδευσε· καὶ ὅλως ἄνω καὶ κάτω μακραῖς πορείαις ἀποτρύσας τοὺς Λακεδαιμο

νίους, ἀπέλιπεν αὐτῶν δεηθέντων τοὺς πολλοὺς ἐν Ἀρκαδίᾳ, τοὺς δὲ μισθοφόρους ἔχων αὐτὸς ἐπὶ τὴν Σπάρτην ἐχώρει. Καὶ καθ' ὁδὸν οἷς ἐπίστευε μάλιστα καλῶς πρὸς αὐτὸν ἔχειν, ἀνεκοινοῦτο τὴν γνώμην, καὶ προῄει σχέδην, ὡς περὶ τὸ δεῖπνον οὖσι τοῖς Ἐφόροις ἐπιπέσοι.

Η. Γενόμενος δὲ τῆς πόλεως ἐγγὺς, Εὐρυκλείδαν μὲν εἰς τὸ τῶν Ἐφόρων συσσίτιον ἀπέστειλεν, ὥς τινα παρ' αὐτοῦ λόγον ἀπὸ στρατιᾶς κομίζοντα· Θηρυκίων δὲ καὶ Φοίβις, καὶ δύο τῶν συντρόφων τοῦ Κλεομένους, οὓς Μόθακας καλοῦσιν, ἐπηκολούθουν στρατιώτας ὀλίγους ἔχοντες. Ἔτι δὲ τοῦ Εὐρυκλείδα διαλεγομένου τοῖς Ἐφόροις, ἐπιδραμόντες ἐσπασμέναις ταῖς μαχαίραις ἔπαιον αὐτούς. Ὁ μὲν οὖν πρῶτος Ἀγησίλαος, ὡς ἐπλήγη, πεσὼν, καὶ τεθνάναι δόξας, ἀτρέμα συναγαγὼν καὶ παρέλκων ἑαυτὸν ἐκ τοῦ οἰκήματος, ἔλαθεν εἴς τι δωμάτιον εἰσερπύσας μικρὸν, ὃ Φόβου μὲν ἦν ἱερὸν, ἄλλως δὲ κεκλεισμένον ἀεὶ, τότε *δ'* ἐκ τύχης ἀνεῳγμένον ἐτύγχανεν. Εἰς τοῦτο συνενεγκὼν ἑαυτὸν ἀπέκλεισε τὸ θύριον. Οἱ δὲ τέσσαρες ἀνῃρέθησαν, καὶ τῶν ἐπιβοηθούντων αὐτοῖς πλείονες, ἢ δέκα. Τοὺς γὰρ ἡσυχίαν ἄγοντας οὐκ ἔκτεινον, οὐδὲ τοὺς ἀπιόντας ἐκ τῆς πόλεως ἐκώλυον. Ἐφείσαντο δὲ καὶ τοῦ Ἀγησιλάου μεθ' ἡμέραν ἐκ τοῦ ἱεροῦ προελθόντος.

Θ. Ἔστι δὲ Λακεδαιμονίοις οὐ Φόβου μόνον, ἀλλὰ καὶ Θανάτου καὶ Γέλωτος καὶ τοιούτων ἄλλων παθημάτων ἱερά. Τιμῶσι δὲ τὸν Φόβον, οὐχ, ὥσπερ οὓς ἀποτρέπονται δαίμονας, ἡγούμενοι βλαβερὸν, ἀλλὰ τὴν πολιτείαν μάλιστα συνέχεσθαι φόβῳ νομίζοντες. Διὸ καὶ προεκήρυττον οἱ Ἔφοροι τοῖς πολίταις εἰς τὴν ἀρχὴν εἰσιόντες, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶ, κείρεσθαι τὸν μύστακα, καὶ προσέχειν τοῖς νόμοις, ἵνα μὴ χαλεποὶ ὦσιν αὐτοῖς· τὸ τοῦ μύστακος, οἶμαι προτείνοντες, ὅπως καὶ περὶ τὰ μικρότατα τοὺς νέους πειθαρχεῖν ἐθίζωσι. Καὶ τὴν ἀνδρείαν

δέ μοι δοκοῦσιν, οὐκ ἀφοβίαν, ἀλλὰ φόβον ψόγου καὶ δέος ἀδοξίας, οἱ παλαιοὶ νομίζειν. Οἱ γὰρ δειλότατοι πρὸς τοὺς νόμους θαῤῥαλεώτατοι πρὸς τοὺς πολεμίους εἰσί· καὶ τὸ παθεῖν ἥκιστα δεδίασιν οἱ μάλιστα φοβούμενοι τὸ κακῶς ἀκοῦσαι. Διὸ καὶ καλῶς ὁ εἰπὼν,

—— ἵνα γὰρ δέος, ἔνθα καὶ αἰδώς·

καὶ Ὅμηρος,

Αἰδοῖός τέ μοί ἐσσι, φίλε ἑκυρὲ, δεινός τε·

καὶ,

Σιγῇ δειδιότες σημάντορας. ——————

Τὸ γὰρ αἰσχύνεσθαι μάλιστα συμβαίνει πρὸς οὓς καὶ τὸ δεδοικέναι τοῖς πολλοῖς. Διὸ καὶ παρὰ τὸ τῶν Ἐφόρων συσσίτιον ἱδρύσαντο τὸν Φόβον ἐν Λακεδαίμονι, μοναρχίας ἐγγυτάτω κατασκευασάμενοι τὸ ἀρχεῖον.

I. Ὁ δ' οὖν Κλεομένης, ἡμέρας γενομένης, προέγραψεν ὀγδοήκοντα τῶν πολιτῶν, οὓς ἔδει μεταστῆναι, καὶ τοὺς δίφρους ἀνεῖλε τῶν Ἐφόρων, πλὴν ἑνὸς, ἐν ᾧ καθήμενος ἔμελλεν αὐτὸς χρηματίζειν. Ἐκκλησίαν δὲ ποιήσας, ἀπελογεῖτο περὶ τῶν πεπραγμένων. Ἔφη γὰρ, ὑπὸ τοῦ Λυκούργου τοῖς βασιλεῦσι συμμιχθῆναι τοὺς γέροντας, καὶ πολὺν χρόνον οὕτω διοικεῖσθαι τὴν πόλιν, οὐδὲν ἑτέρας ἀρχῆς δεομένην, ὕστερον δὲ, τοῦ πρὸς Μεσσηνίους πολέμου μακροῦ γενομένου, τοὺς βασιλεῖς, διὰ τὰς στρατείας ἀσχόλους ὄντας αὐτοὺς πρὸς τὸ κρίνειν, αἱρεῖσθαι τινὰς ἐκ τῶν φίλων καὶ ἀπολείπειν τοῖς πολίταις ἀνθ' ἑαυτῶν, Ἐφόρους προσαγορευθέντας, καὶ διατελεῖν *τε* τούτους τὸ πρῶτον ὑπηρέτας τῶν βασιλέων ὄντας, εἶτα κατὰ μικρὸν εἰς ἑαυτοὺς τὴν ἐξουσίαν ἐπιστρέφοντας, καὶ οὕτως λαθεῖν ἴδιον ἀρχεῖον κατασευασαμένους. Σημεῖον δὲ τούτου, τὸ μέχρι νῦν, μεταπεμπο-

μένων τὸν βασιλέα τῶν Ἐφόρων, τὸ πρῶτον ἀντιλέγειν καὶ τὸ δεύτερον· τὸ δὲ τρίτον καλούντων, ἀναστάντα βαδίζειν πρὸς αὐτούς· καὶ τὸν πρῶτον ἐπισφοδρύναντα τὴν ἀρχὴν καὶ ἀνατεινάμενον, Ἀστερωπὸν, ἡλικίαις ὕστερον πολλαῖς Ἔφορον γενέσθαι. Μετριάζοντας μὲν οὖν αὐτοὺς, ἔφη, κρεῖττον ἦν ὑπομένειν, ἐξουσίᾳ δ' ἐπιθέτῳ τὴν πάτριον καταλύοντας ἀρχήν, ὥστε τῶν βασιλέων τοὺς μὲν ἐξελαύνειν, τοὺς δ' ἀποκτιννύναι ἀκρίτως, ἀπειλεῖν δὲ τοῖς ποθοῦσιν αὖθις ἐπιδεῖν τὴν καλλίστην καὶ θειοτάτην ἐν Σπάρτῃ κατάστασιν, οὐκ ἀνεκτέον. Εἰ μὲν οὖν δυνατὸν ἦν, ἄνευ σφαγῆς ἀπαλλάξαι τὰς ἐπεισάκτους τῆς Λακεδαίμονος κῆρας, τρυφὰς καὶ πολυτελείας, καὶ χρέα καὶ δανεισμοὺς, καὶ τὰ πρεσβύτερα τούτων κακὰ, πενίαν καὶ πλοῦτον, εὐτυχέστατον ἂν ἡγεῖσθαι πάντων βασιλέων ἑαυτὸν, ὥσπερ ἰατρὸν ἀνωδύνως ἰασάμενον τὴν πατρίδα· νῦν δὲ τῆς ἀνάγκης ἔχειν συγγνώμονα τὸν Λυκοῦργον, ὃς οὔτε βασιλεὺς ὢν, οὔτ' ἄρχων, ἰδιώτης δὲ, βασιλεύειν ἐπιχειρῶν, ἐν τοῖς ὅπλοις προῆλθεν εἰς ἀγοράν· ὥσε δείσαντα τὸν βασιλέα, Χαρίλαον, ἐπὶ βωμὸν καταφυγεῖν. Ἀλλ' ἐκεῖνον μὲν, ὄντα χρηστὸν καὶ φιλόπατριν, ταχὺ τῷ Λυκούργῳ τῶν πραττομένων μετασχεῖν, καὶ τὴν μεταβολὴν δέξασθαι τῆς πολιτείας· ἔργῳ δὲ μαρτυρῆσαι τὸν Λυκοῦργον; ὅτι πολιτείαν μεταβαλεῖν ἄνευ βίας καὶ φόνου χαλεπὸν ἐστιν, οἷς αὐτὸν ἔφη μετριώτατα κεχρῆσθαι, τοὺς ἐνισταμένους τῇ σωτηρίᾳ τῆς Λακεδαίμονος ἐκποδὼν ποιησάμενον. Τοῖς δ' ἄλλοις ἔφη πάσι τήν τε γῆν ἅπασαν εἰς μέσον τιθέναι, καὶ χρεῶν τοὺς ὀφείλοντας ἀπαλάττειν, καὶ τῶν ξένων κρίσιν ποιεῖν καὶ δοκιμασίαν· ὅπως οἱ κράτιστοι γενόμενοι Σπαρτιᾶται σώζωσι τὴν πόλιν τοῖς ὅπλοις, καὶ παύσωνται τὴν Λακωνικὴν Αἰτωλῶν καὶ Ἰλλυριῶν λείαν οὖσαν ἐρημίᾳ τῶν ἀμυνόντων ἐφορῶντες.

ΙΑ. Ἐκ τούτου πρῶτον μὲν αὐτὸς εἰς μέσον τὴν οὐσίαν ἔθηκε, καὶ Μεγιστόνους, ὁ πατρῳὸς αὐτοῦ, καὶ τῶν ἄλλων

φίλων ἕκαστος, ἔπειτα καὶ οἱ λοιποὶ πολῖται πάντες, ἡ δὲ χώρα διενεμήθη. Κλῆρον δὲ καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ γεγονότων φυγάδων ἀπένειμεν ἑκάστῳ, καὶ κατάξειν ἅπαντας ὡμολόγησε, τῶν πραγμάτων ἐν ἡσυχίᾳ γενομένων. Ἀναπληρώσας δὲ τὸ πολίτευμα τοῖς χαριεστάτοις τῶν περιοίκων, ὁπλίτας τετρακισχιλίους ἐποίησε· καὶ, διδάξας αὐτοὺς ἀντὶ δόρατος χρῆσθαι σαρίσσῃ δι' ἀμφοτέρων, καὶ τὴν ἀσπίδα φορεῖν δι' ὠχάνης, μὴ διὰ πόρπακος, ἐπὶ τὴν παιδείαν τῶν νέων ἐτράπη, καὶ τὴν λεγομένην ἀγωγὴν, ἧς τὰ πλεῖστα παρὼν ὁ Σφαῖρος αὐτῷ συγκαθίστη, ταχὺ τὸν προσήκοντα τῶν τε γυμνασίων καὶ τῶν συσσιτίων κόσμον ἀναλαμβανόντων, καὶ συστελλομένων ὀλίγων μὲν ὑπ' ἀνάγκης, ἑκουσίως δὲ τῶν πλείστων, εἰς τὴν εὐγενῆ καὶ Λακωνικὴν ἐκείνην δίαιταν. Ὅμως δὲ τὸ τῆς μοναρχίας ὄνομα παραμυθούμενος, ἀπέδειξε μεθ' ἑαυτοῦ βασιλέα τὸν ἀδελφὸν Εὐκλείδαν. Καὶ τότε μόνον Σπαρτιάταις ἐκ μιᾶς οἰκίας συνέβη δύο σχεῖν βασιλέας.

IB. Αἰσθόμενος δὲ τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ τὸν Ἄρατον, ὡς ἐπισφαλῶς αὐτῷ τῶν πραγμάτων ἐχόντων διὰ τὸν νεωτερισμὸν, οὐκ ἂν οἰομένους προελθεῖν ἔξω τῆς Λακεδαίμονος, οὐδ' ἀπολιπεῖν μετέωρον ἐν κινήματι τηλικούτῳ τὴν πόλιν, οὐκ ἀγεννὲς, οὐδ' ἄχρηστον ἡγήσατο τὴν *ἐπιθυμίαν καὶ* προθυμίαν τοῦ στρατεύματος ἐπιδεῖξαι τοῖς πολεμίοις. Ἐμβαλὼν οὖν εἰς τὴν Μεγαλοπολιτικὴν, ὠφελείας τε μεγάλας ἤθροισε, καὶ φθορὰν πολλὴν ἀπειργάσατο τῆς χώρας. Τέλος δὲ, τοὺς περὶ τὸν Διόνυσον τεχνίτας ἐκ Μεσσήνης διαπορευομένους λαβὼν, καὶ πηξάμενος θέατρον ἐν τῇ πολεμίᾳ, καὶ προθεὶς ἀπὸ τεσσαράκοντα μνῶν ἀγῶνα, μίαν ἡμέραν ἐθεᾶτο καθήμενος· οὐ δεόμενος θέας, ἀλλ' οἷον ἐντρυφῶν τοῖς πολεμίοις, καὶ περιουσίαν τινὰ τοῦ κρατεῖν πολὺ τῷ καταφρονεῖν ἐπιδεικνύμενος. Ἐπεὶ ἄλλως γε τῶν Ἑλληνικῶν καὶ βασιλικῶν στρατευμάτων ἐκεῖνο μόνον οὐ

μίμους παρακολουθοῦντας εἶχεν, οὐ θαυματοποιοὺς, οὐκ ὀρχηστρίδας, οὐ ψαλτρίας, ἀλλὰ πάσης ἀκολασίας καὶ βωμολοχίας καὶ πανηγυρισμοῦ καθαρὸν ἦν· τὰ μὲν πολλὰ μελετώντων τῶν νέων, καὶ τῶν πρεσβυτέρων διδασκόντων, τὰς δὲ παιδιὰς, ὁπότε σχολάζειν, ταῖς συνήθεσιν εὐτραπελίαις, καὶ τῷ λέγειν τι χάριεν καὶ λακωνικὸν πρὸς ἀλλήλους διατιθεμένων. Ἣν δ' ἔχει τὸ τοιοῦτον τῆς παιδιᾶς εἶδος ὠφέλειαν, ἐν τῷ Λυκούργου βίῳ γέγραπται.

ΙΓ. Πάντων δ' αὐτὸς ἐγίγνετο διδάσκαλος, εὐτελῆ καὶ ἀφελῆ, καὶ φορτικὸν οὐδὲν, οὐδὲ ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς ἔχοντα τὸν ἑαυτοῦ βίον, ὥσπερ παράδειγμα σωφροσύνης, ἐν μέσῳ θέμενος. Ὃ καὶ πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς πράξεις ῥοπήν τινα παρέσχεν αὐτῷ. Τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις ἐντυγχάνοντες οἱ ἄνθρωποι βασιλεῦσιν, οὐχ οὕτω κατεπλήττοντο τοὺς πλούτους καὶ τὰς πολυτελείας, ὡς ἐβδελύττοντο τὴν ὑπεροψίαν αὐτῶν καὶ τὸν ὄγκον, ἐπαχθῶς καὶ τραχέως προσφερομένων τοῖς ἐντυγχάνουσι· πρὸς δὲ Κλεομένην βαδίζοντες, ὄντα τε δὴ βασιλέα καὶ καλούμενον, εἶτα ὁρῶντες οὐ πορφύρας τινὰς, οὐ χλαίνας περὶ αὐτὸν, οὐδὲ κλινιδίων καὶ φορείων κατασκευὰς, οὐδ' ὑπ' ἀγγέλων ὄχλου καὶ θυρωρῶν, ἢ διὰ γραμματίων χρηματίζοντα χαλεπῶς καὶ μόλις, ἀλλ' αὐτὸν ἐν ἱματίῳ τῷ τυχόντι πρὸς τὰς δεξιώσεις ἀπαντῶντα, καὶ διαλεγόμενον καὶ σχολάζοντα τοῖς χρῄζουσιν ἱλαρῶς καὶ φιλανθρώπως, ἐκπλοῦντο καὶ κατεδημαγωγοῦντο, καὶ μόνον ἀφ' Ἡρακλέους ἐκεῖνον ἔφασαν γεγονέναι. Τῶν δὲ δείπνων αὐτοῦ τὸ μὲν καθημερινὸν ἦν ἐν τρικλίνῳ, σφόδρα συνεσταλμένον καὶ λακωνικόν· εἰ δὲ πρέσβεις, ἢ ξένους, δέχοιτο, δύο μὲν ἄλλαι προσπαρεβάλλοντο κλίναι, μικρῷ δὲ μᾶλλον οἱ ὑπηρέται τὴν τράπεζαν ἐπελάμπρυνον, οὐ καρυκείαις τισὶν, οὐδὲ πέμμασιν, ἀλλ' ὡς' ἀρθονωτέρας εἶναι τὰς παραθέσεις, καὶ φιλανθρωπότερον τὸν οἶνον. Καὶ γὰρ ἐπετίμησέ τινι τῶν

φίλων, ἀκούσας, ὅτι ξένους ἑστιῶν, ζωμὸν αὐτοῖς μέλανα καὶ μάζαν, ὥσπερ ἔθος ἦν ἐν τοῖς φιδιτίοις, παρέθηκεν. Οὐ γὰρ ἔφη δεῖν ἐν τούτοις, οὐδὲ πρὸς τοὺς ξένους, λίαν ἀκριβῶς λακωνίζειν. Ἐπαρθείσης δὲ τῆς τραπέζης, εἰσεκομίζετο τρίπους, κρατῆρα χαλκοῦν ἔχων οἴνου μεστὸν, καὶ φιάλας ἀργυρᾶς δικοτύλους δύο, καὶ ποτήρια τῶν ἀργυρῶν ὀλίγα παντάπασιν, ἐξ ὧν ἔπινεν ὁ βουλόμενος, ἄκοντι δ' οὐδεὶς ποτήριον προσέφερεν. Ἀκρόαμα δ' οὔτ' ἦν, οὔτ' ἐπεζητεῖτο· ἐπαιδαγώγει γὰρ αὐτὸς ὁμιλίᾳ τὸν πότον, τὰ μὲν ἐρωτῶν, τὰ δὲ διηγούμενος, οὔτε τὴν σπουδὴν ἀηδῆ τῶν λόγων, τήν τε παιδιὰν ἐπίχαριν καὶ ἀσόλοικον ἐχόντων. Ἃς μὲν γὰρ οἱ λοιποὶ τῶν βασιλέων ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους θήρας ἐποιοῦντο, χρήμασι καὶ δωρεαῖς δελεάζοντες αὐτοὺς καὶ διαφθείροντες, ἀτέχνους καὶ ἀδίκους ἐνόμιζεν εἶναι· τὸ δ' ὁμιλίᾳ καὶ λόγῳ χάριν ἔχοντι καὶ πίστιν οἰκειοῦσθαι καὶ προσάγεσθαι τοὺς ἐντυγχάνοντας, ἐφαίνετο κάλλιστον αὐτῷ καὶ βασιλικώτατον· ὡς οὐδενὶ φίλου διαφέροντα μισθωτὸν, ἢ τῷ τὸν μὲν ἤθει καὶ λόγῳ, τὸν δ' ὑπὸ χρημάτων λίσκεσθαι.

ΙΔ. Πρῶτον μὲν οὖν οἱ Μαντινεῖς αὐτὸν ἐπηγάγοντο· καὶ νύκτωρ εἰς τὴν πόλιν παρεισπεσόντος, τὴν φρουρὰν τῶν Ἀχαιῶν συνεκβαλόντες ἐνεχείρισαν αὐτούς. Ὁ δὲ καὶ τοὺς νόμους καὶ τὴν πολιτείαν αὐτοῖς ἀποδοὺς, αὐθημερὸν ἀπῆλθεν εἰς Τέγεαν. Ὀλίγῳ δ' ὕστερον ἐκπεριελθὼν δι' Ἀρκαδίας, κατέβαινεν ἐπὶ τὰς Ἀχαϊκὰς Φερὰς, βουλόμενος ἢ μάχην θέσθαι πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς, ἢ διαβαλεῖν τὸν Ἄρατον, ὡς ἀποδιδράσκοντα καὶ προϊέμενον αὐτῷ τὴν χώραν. Ἐστρατήγει μὲν γὰρ Ὑπερβατᾶς τότε, τοῦ δ' Ἀράτου τὸ πᾶν ἦν κράτος ἐν τοῖς Ἀχαιοῖς. Ἐξελθόντων δὲ πανδημεὶ τῶν Ἀχαιῶν, καὶ στρατοπεδευσαμένων ἐν Δυμαίᾳ περὶ τὸ Ἑκατόμβαιον, ἐπελθὼν ὁ Κλεομένης, ἔδοξε μὲν οὐ καλῶς ἐν μέσῳ τῆς τε Δυμαίων πόλεως,

πολεμίας οὔσης, καὶ τοῦ στρατεύματος τῶν Ἀχαιῶν αὐλίσασθαι· τολμηρῶς δὲ προκαλούμενος τοὺς Ἀχαιοὺς ἠνάγκασε συμβαλεῖν, καὶ νικήσας κατὰ κράτος καὶ τρεψάμενος τὴν φάλαγγα, πολλοὺς μὲν ἐν τῇ μάχῃ διέφθειρεν αὐτῶν, πολλῶν δὲ καὶ ζώντων ἐκυρίευσεν. Ἐπελθὼν δὲ καὶ Λάγγωνι, καὶ τῶν Ἀχαιῶν τοῖς φρουροῦντας ἐξελάσας, ἀπέδωκεν Ἠλείοις τὴν πόλιν.

ΙΕ. Οὕτω δὲ συντετριμμένοις τοῖς Ἀχαιοῖς ὁ μὲν Ἄρατος, εἰωθὼς παρ' ἐνιαυτὸν ἀεὶ στρατηγεῖν, ἀπείπατο τὴν ἀρχὴν καὶ παρητήσατο, καλούντων καὶ δεομένων· οὐ καλῶς, οἷον ἐν χειμῶνι πραγμάτων μείζονι, μεθεὶς ἑτέρῳ τὸν οἴακα καὶ προέμενος τὴν ἐξουσίαν. Ὁ δὲ Κλεομένης πρῶτον μὲν μέτρια τοῖς Ἀχαιοῖς ἐδόκει πρέσβεσιν ἐπιτάττειν, ἑτέρους δὲ πέμπων ἐκέλευεν αὐτῷ παραδιδόναι τὴν ἡγεμονίαν, ὡς τἄλλα μὴ δεισιδαιμονήσων πρὸς αὐτούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς αἰχμαλώτους εὐθὺς ἀποδώσων καὶ τὰ χωρία. Βουλομένων δὲ τῶν Ἀχαιῶν ἐπὶ τούτοις δέχεσθαι τὰς διαλύσεις, καὶ τὸν Κλεομένην καλούντων εἰς Λέρναν, ὅπου τὴν ἐκκλησίαν ἔμελλον ἔχειν, ἔτυχε τὸν Κλεομένην συντόνως ὁδεύσαντα, καὶ χρησάμενον παρὰ καιρὸν ψυχροποσίᾳ, αἵματος πλῆθος ἀνενεγκεῖν, καὶ τὴν φωνὴν ἀποκοπῆναι. Διὸ τῶν μὲν αἰχμαλώτων ἀπέπεμψε τοῖς Ἀχαιοῖς τοὺς ἐπιφανεστάτους, τὸν δὲ σύλλογον ὑπερθέμενος ἀνεχώρησεν εἰς Λακεδαίμονα.

ΙϚ. Τοῦτο διελυμήνατο τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος, ἄλλως γέ πως ἐκ τῶν παρόντων ἀναλαβεῖν αὐτὴν ἔτι, καὶ διαφυγεῖν τὴν Μακεδόνων ὕβριν καὶ πλεονεξίαν δυναμένην. Ὁ γὰρ Ἄρατος, εἴτ' ἀπιστίᾳ καὶ φόβῳ τοῦ Κλεομένους, εἴτε φθονῶν εὐτυχοῦντι παρ' ἐλπίδα, καὶ νομίζων, ἔτη τρία καὶ τριάκοντα πρωτεύοντος αὐτοῦ, δεινὸν εἶναι τὴν δόξαν ἅμα καὶ τὴν δύναμιν ἐπιφύντα νέον ἄνδρα καθελεῖν, καὶ παραλαβεῖν πραγμάτων ηὐξημένων

ὑπ' αὐτοῦ καὶ κεκρατημένων χρόνον τοσοῦτον ἀρχὴν, πρῶτον μὲν ἐπειρᾶτο τοὺς Ἀχαιοὺς παραβιάζεσθαι καὶ διακωλύειν· ὡς δ' οὐ προσεῖχον αὐτῷ, τοῦ Κλεομένους ἐκπεπληγμένοι τὸ θράσος, ἀλλὰ καὶ δικαίαν ἐποιοῦντο τὴν ἀξίωσιν τῶν Λακεδαιμονίων εἰς τὸ πάτριον σχῆμα κοσμούντων τὴν Πελοπόννησον, τρέπεται πρὸς ἔργον, οὐδενὶ μὲν τῶν Ἑλλήνων προσῆκον, αἴσχιστον δ' ἐκείνῳ, καὶ τῶν πεπραγμένων ὑπ' αὐτοῦ καὶ πεπολιτευμένων ἀναξιώτατον· Ἀντίγονον ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα καλεῖν, καὶ Μακεδόνων ἐμπιπλάναι τὴν Πελοπόννησον, οὓς αὐτὸς ἐκ Πελοποννήσου μειράκιον ὢν ἐξήλασεν, ἐλευθερώσας τὸν Ἀκροκόρινθον, καὶ πᾶσι μὲν τοῖς βασιλεῦσιν ὕποπτος καὶ διάφορος γενόμενος, τουτονὶ δ' αὐτὸν Ἀντίγονον εἰρηκὼς κακὰ μυρία, δι' ὧν ἀπολέλοιπεν ὑπομνημάτων· καίτοι πολλὰ παθεῖν καὶ παραβαλέσθαι φησὶν αὐτὸς ὑπὲρ Ἀθηναίων, ὅπως ἡ πόλις ἀπαλλαγείη φρουρᾶς καὶ Μακεδόνων. Εἶτα τούτους ἐπὶ τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἑστίαν τὴν ἑαυτοῦ μεθ' ὅπλων εἰσήγαγεν, ἄχρι τῆς γυναικωνίτιδος· τὸν δ' ἀφ' Ἡρακλέους γεγονότα, καὶ βασιλεύοντα Σπαρτιατῶν, καὶ τὴν πάτριον πολιτείαν, ὥσπερ ἁρμονίαν ἐκλελυμένην, ἀνακρουόμενον αὖθις ὑπὸ τὸν σώφρονα καὶ Δώριον ἐκεῖνον τοῦ Λυκούργου νόμον καὶ βίον, οὐκ ἠξίου Σικυωνίων ἡγεμόνα καὶ Τριταιέων γράφεσθαι. Φεύγων δὲ τὴν μάζαν καὶ τὸν τρίβωνα, καὶ τὸ δεινότατον, ὧν κατηγόρει Κλεομένους, ἀναίρεσιν πλούτου, καὶ πενίας ἐπανόρθωσιν, διαδήματι καὶ πορφύρᾳ καὶ Μακεδονικοῖς καὶ σατραπικοῖς προσάγμασιν ὑπέρριψε μετὰ τῆς Ἀχαΐας αὐτὸν, ἵνα μὴ Κλεομένει ποιεῖν δοκῇ τὸ προσταττόμενον, Ἀντιγόνεια θύων, καὶ παιᾶνας ᾄδων αὐτὸς ἐστεφανωμένος εἰς ἄνθρωπον ὑπὸ φθόης κατασηπόμενον. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐκ Ἀράτου κατηγορεῖν βουλόμενοι γράφομεν (ἐν πολλοῖς γὰρ ὁ ἀνὴρ οὗτος Ἑλληνικὸς γέγονε καὶ μέγας), οἰκτείροντες δὲ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὴν ἀσθένειαν.

εἰ μηδ' ἐν ἤθεσιν οὕτως ἀξιολόγοις καὶ διαφόροις πρὸς ἀρετὴν ἐκφέρειν δύναται τὸ καλὸν ἀνεμέσητον.

ΙΖ. Ἐλθόντων δ' Ἀχαιῶν εἰς Ἄργος αὖθις ἐπὶ τὸν σύλλογον, καὶ τοῦ Κλεομένους ἐκ Τεγέας καταβεβηκότος, ἐλπὶς ἦν πολλὴ τῶν ἀνθρώπων ἔσεσθαι τὴν διάλυσιν. Ὁ δ' Ἄρατος, ἤδη διωμολογημένων αὐτῷ πρὸς τὸν Ἀντίγονον τῶν μεγίστων, φοβούμενος τὸν Κλεομένην, μὴ πάντα διαπράξηται, καθομιλήσας τὸ πλῆθος, ἢ καὶ βιασάμενος, ἠξίου λαβόντα τριακοσίους ὁμήρους μόνον εἰσιέναι πρὸς αὐτούς, ἢ κατὰ [τὸ] γυμνάσιον ἔξωθεν, τὸ Κυλαράβιον, προσελθόντα μετὰ τῆς δυνάμεως διαλέγεσθαι. Ταῦτ' ἀκούσας ὁ Κλεομένης ἄδικα πάσχειν ἔφασκε· δεῖν γὰρ εὐθὺς αὐτῷ τότε προειπεῖν, οὐ νῦν, ἥκοντος ἐπὶ τὰς θύρας τὰς ἐκείνων, ἀπιστεῖν καὶ ἀπελαύνειν. Γράψας δὲ περὶ τούτων ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς Ἀχαιούς, ἧς ἦν τὸ πλεῖστον κατηγορία Ἀράτου, πολλὰ δὲ καὶ τοῦ Ἀράτου λοιδορήσαντος αὐτὸν πρὸς τὸ πλῆθος, ἀνέζευξε διὰ ταχέων· καὶ κήρυκα πόλεμον προερροῦντα τοῖς Ἀχαιοῖς ἔπεμψεν, οὐκ εἰς Ἄργος, ἀλλ' εἰς Αἴγιον, ὡς φησιν Ἄρατος, ὅπως φθάσῃ τὴν παρασκευὴν αὐτῶν. Ἐγεγόνει δὲ κίνημα τῶν Ἀχαιῶν, καὶ πρὸς ἀπόστασιν ὥρμησαν αἱ πόλεις, τῶν μὲν δήμων νομὴν τε χώρας καὶ χρεῶν ἀποκοπὰς ἐλπισάντων, τῶν δὲ πρώτων πολλαχοῦ βαρυνομένων τὸν Ἄρατον, ἐνίων δὲ καὶ δι' ὀργῆς ἐχόντων, ὡς ἐπάγοντα τῇ Πελοποννήσῳ Μακεδόνας. Διὸ τούτοις ἐπαρθεὶς ὁ Κλεομένης, εἰς Ἀχαΐαν ἐνέβαλε· καὶ πρῶτον μὲν εἷλε Πελλήνην ἐξαπίνης ἐπιπεσών, καὶ τοὺς φρουροῦντας ἐξέβαλε μετὰ τῶν Ἀχαιῶν· μετὰ δὲ ταῦτα Φενεὸν προσηγάγετο καὶ Πεντέλειον. Ἐπεὶ δὲ φοβηθέντες οἱ Ἀχαιοὶ προδοσίαν τινὰ πραττομένην ἐν Κορίνθῳ καὶ Σικυῶνι, τοὺς ἱππεῖς καὶ τοὺς ξένους ἀπέστειλαν ἐξ Ἄργους ἐκεῖ παραφυλάξοντας, αὐτοὶ δὲ τὰ Νέμεια καταβάντες εἰς Ἄργος ἦγον, ἐλπίσας, ὅπερ ἦν ὁ Κλεομένης, ὄχλου πανηγυρικοῦ καὶ θεατῶν

τὴν πόλιν γέμουσαν ἀπροσδοκήτως ἐπελθὼν μᾶλλον ταράξειν, νυκτὸς ἦγε πρὸς τὰ τείχη τὸ στράτευμα, καὶ τὸν περὶ τὴν Ἀσπίδα τόπον καταλαβὼν ὑπὲρ τοῦ θεάτρου, χαλεπὸν ὄντα καὶ δυσπρόσοδον, οὕτω τοὺς ἀνθρώπους ἐξέπληξεν, ὥστε μηδένα τραπέσθαι πρὸς ἀλκήν, ἀλλὰ καὶ φρουρὰν λαβεῖν, καὶ δοῦναι τῶν πολιτῶν ὁμήρους εἴκοσι, καὶ γενέσθαι συμμάχους Λακεδαιμονίων, ἔχοντος ἐκείνου τὴν ἡγεμονίαν.

ΙΗ. Οὐ μικρὸν οὖν τοῦτο καὶ πρὸς δόξαν αὐτῷ καὶ δύναμιν ὑπῆρχεν. Οὔτε γὰρ οἱ πάλαι βασιλεῖς Λακεδαιμονίων, πολλὰ πραγματευσάμενοι, προσάγεσθαι τὸ Ἄργος βεβαίως ἠδυνήθησαν· ὅ τε δεινότατος τῶν στρατηγῶν, Πύρρος εἰσελθὼν, καὶ βιασάμενος, οὐ κατέσχε τὴν πόλιν, ἀλλ' ἀπέθανε, καὶ πολὺ συνδιεφθάρη μέρος αὐτῷ τῆς δυνάμεως. Ὅθεν ἐθαύμαζον τὴν ὀξύτητα καὶ διάνοιαν τοῦ Κλεομένους· καὶ οἱ πρότερον αὐτοῦ, τὸν Σόλωνα καὶ τὸν Λυκοῦργον ἀπομιμήσασθαι φάσκοντος ἐν τῇ τῶν χρεῶν ἀφέσει καὶ τῇ τῶν χρημάτων ἐξισώσει, καταγελῶντες, τότε παντελῶς ἐπείθοντο τοῦτον αἴτιον γεγονέναι τῆς περὶ τοὺς Σπαρτιάτας μεταβολῆς. Οὕτω γὰρ ἔπραττον τοπρὶν ταπεινὰ, καὶ βοηθεῖν αὑτοῖς ἀδυνάτως εἶχον, ὥστε πέντε μυριάδας ἀνδραπόδων ἐμβαλόντας εἰς τὴν Λακωνικὴν Αἰτωλοὺς ἀπαγαγεῖν· ὅτε φασὶν εἰπεῖν τινα τῶν πρεσβυτέρων Σπαρτιατῶν, ὡς ὤνησαν οἱ πολέμιοι τὴν Λακωνικὴν ἀποκουφίσαντες. Ὀλίγου δὲ χρόνου διελθόντος, ἀψάμενοι μόνον τῶν πατρίων ἐθῶν, καὶ καταστάντες εἰς ἴχνος ἐκείνης τῆς ἀγωγῆς, ὥσπερ παρόντι καὶ συμπολιτευομένῳ τῷ Λυκούργῳ πολλὴν ἐπίδειξιν ἀνδρείας ἐποιοῦντο καὶ πειθαρχίαν, τὴν τῆς Ἑλλάδος ἀναλαμβάνοντες ἡγεμονίαν τῇ Λακεδαίμονι, καὶ ἀνακτώμενοι τὴν Πελοπόννησον.

ΙΘ. Ἐαλωκότος δ' Ἄργους, καὶ κατόπιν εὐθὺς προσθεμένων τῷ Κλεομένει Κλεωνῶν καὶ Φλιοῦντος, ἐτύγχανε μὲν ὁ Ἄρατος

ἐν Κορίνθῳ ποιούμενος τινὰ τῶν λεγομένων λακωνίζειν ἐξέτασιν· ἀγγελίας δὲ περὶ τούτων προσπεσούσης, διαταραχθεὶς, καὶ τὴν πόλιν ἀποκλίνουσαν αἰσθόμενος πρὸς τὸν Κλεομένην, καὶ τῶν Ἀχαιῶν ἀπαλλαγῆναι βουλομένην, ἐκάλει μὲν εἰς τὸ βουλευτήριον τοὺς πολίτας, ἔλαθε δὲ διολισθήσας ἄχρι τῆς πύλης. Ἐκεῖ δὲ, τοῦ ἵππου προσαχθέντος, ἀναβὰς, ἔφυγεν εἰς Σικυῶνα. Τῶν δὲ Κορινθίων ἁμιλλουμένων εἰς Ἄργος πρὸς τὸν Κλεομένην, φησὶν ὁ Ἄρατος τοὺς ἵππους πάντας ῥαγῆναι· τὸν δὲ Κλεομένην μέμφεσθαι τοὺς Κορινθίους μὴ συλλαβόντας αὐτὸν, ἀλλ' ἐάσαντας διαφυγεῖν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν Μεγιστόνουν παρ' αὐτοῦ Κλεομένους, δεομένου παραλαβεῖν τὸν Ἀκροκόρινθον (εἶχε γὰρ φρουρὰν Ἀχαιῶν), καὶ πολλὰ χρήματα διδόντος· ἀποκρίνασθαι δ' αὐτὸν, ὡς οὐκ ἔχει τὰ πράγματα, μᾶλλον δ' ὑπὸ τῶν πραγμάτων αὐτὸς ἔχεται. Ταῦτα μὲν ὁ Ἄρατος γέγραφεν. Ὁ δὲ Κλεομένης, ἐκ τοῦ Ἄργους ἐπελθὼν, καὶ προσαγαγόμενος Τροιζηνίους, Ἐπιδαυρίους, Ἑρμιονέας, ἦκεν εἰς Κόρινθον· καὶ τὴν μὲν ἄκραν περιεχαράκωσε, τῶν Ἀχαιῶν οὐ βουλομένων ἐκλιπεῖν. Τοῦ δ' Ἀράτου τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἐπιτρόπους μεταπεμψάμενος, ἐκέλευσε τὴν οἰκίαν καὶ τὰ χρήματα λαβόντας φυλάττειν καὶ διοικεῖν. Τριτύμαλλον δὲ πάλιν, τὸν Μεσσήνιον, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν, ἀξιῶν ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν καὶ τῶν Λακεδαιμονίων ὁμοῦ φυλάττεσθαι τὸν Ἀκροκόρινθον, ἰδίᾳ δὲ τῷ Ἀράτῳ διπλῆν ἐπαγγελλόμενος τὴν σύνταξιν, ἧς ἐλάμβανε παρὰ Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως. Ἐπεὶ δ' ὁ Ἄρατος οὐχ ὑπήκουσεν, ἀλλὰ τόν τε υἱὸν ἔπεμψε πρὸς τὸν Ἀντίγονον μετὰ τῶν ἄλλων ὁμήρων, καὶ ψηφίσασθαι τοὺς Ἀχαιοὺς ἔπεισεν Ἀντιγόνῳ παραδιδόναι τὸν Ἀκροκόρινθον· οὕτως ὁ Κλεομένης τήν τε Σικυωνίαν ἐμβαλὼν ἐπόρθησε, καὶ τὰ χρήματα τοῦ Ἀράτου, τῶν Κορινθίων αὐτῷ ψηφισαμένων, δωρεὰν ἔλαβεν.

Κ. Τοῦ δ' Ἀντιγόνου μετὰ πολλῆς δυνάμεως τὴν Γερανίαν ὑπερβάλλοντος, οὐκ ᾤετο δεῖν τὸν Ἰσθμόν. ἀλλὰ τὰ Ὄνεια χαρακώσας καὶ τειχίσας φυλάττειν, καὶ τοπομαχῶν ἀποτρίβεσθαι τοὺς Μακεδόνας μᾶλλον, ἢ συμπλέκεσθαι πρὸς φάλαγκα συνησκημένην. Καὶ τούτοις χρώμενος τοῖς λογισμοῖς, εἰς ἀπορίαν καθίστη τὸν Ἀντίγονον. Οὔτε γὰρ σῖτον εἶχεν ἐκ παρασκευῆς ἱκανὸν, οὔτε βιάσασθαι τὴν πάροδον, καθημένου τοῦ Κλεομένους, ἦν ῥᾴδιον. Ἐπιχειρήσας δὲ παραδύεσθαι διὰ τοῦ Λεχαίου νυκτὸς, ἐξέπεσε, καί τινας ἀπέβαλε τῶν στρατιωτῶν· ὥστε παντάπασι θαρρῆσαι τὸν Κλεομένην, καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐπηρμένους τῇ νίκῃ τραπέσθαι πρὸς τὸ δεῖπνον, ἀθυμεῖν δὲ τὸν Ἀντίγονον εἰς οὐκ εὐπόρους κατακλειόμενον ὑπὸ τῆς ἀνάγκης λογισμούς. Ἐβουλεύετο γὰρ ἐπὶ τὴν ἄκραν ἀναζευγνύναι τὸ Ἡραῖον, κακεῖθεν εἰς Σικυῶνα πλοίοις περαιῶσαι τὴν δύναμιν· ὃ καὶ χρόνου πολλοῦ καὶ παρασκευῆς ἦν οὐ τῆς τυχούσης. Ἤδη δὲ πρὸς ἑσπέραν ἦκον ἐξ Ἄργους κατὰ θάλατταν ἄνδρες Ἀράτου φίλοι, καλοῦντες αὐτὸν, ὡς ἀφισταμένων τῶν Ἀργείων τοῦ Κλεομένους. Ὁ δὲ πράττων ἦν τὴν ἀπόστασιν Ἀριστοτέλης· καὶ τὸ πλῆθος οὐ χαλεπῶς ἔπεισεν, ἀγανακτοῦν, ὅτι χρεῶν ἀποκοπὰς οὐκ ἐποίησεν αὐτοῖς ὁ Κλεομένης ἐλπίσασι. Λαβὼν οὖν ὁ Ἄρατος παρ' Ἀντιγόνου στρατιώτας χιλίους καὶ πεντακοσίους, παρέπλευσεν εἰς Ἐπίδαυρον. Ὁ δ' Ἀριστοτέλης ἐκεῖνον οὐ περιέμεινεν, ἀλλὰ τοὺς πολίτας παραλαβὼν, προσεμάχετο τοῖς φρουροῦσι τὴν ἀκρόπολιν· καὶ παρῆν αὐτῷ Τιμόξενος μετὰ τῶν Ἀχαιῶν ἐκ Σικυῶνος βοηθῶν.

ΚΑ. Ταῦτα περὶ δευτέραν φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἀκούσας ὁ Κλεομένης, μετεπέμψατο Μεγιστόνουν, καὶ πρὸς ὀργὴν ἐκέλευσεν εὐθὺς εἰς Ἄργος βοηθεῖν. Ὁ γὰρ ὑπὲρ τῶν Ἀργείων μάλιστα καταπιστωσάμενος πρὸς αὐτὸν ἐκεῖνος ἦν, καὶ διεκώλυσεν ἐκβαλεῖν τοὺς ὑπόπτους. Ἀπολύσας οὖν τὸν Μεγιστόνουν

μετὰ δισχιλίων στρατιωτῶν, αὐτὸς προσεῖχε τῷ Ἀντιγόνῳ, καὶ τοὺς Κορινθίους παρεθάρρυνεν, ὡς οὐδενὸς μεγάλου περὶ τὸ Ἄργος, ἀλλὰ ταραχῆς τινος ἀπ' ἀνθρώπων ὀλίγων γεγενημένης. Ἐπεὶ δ' ὁ Μεγιστόνους τε παρεισπεσὼν εἰς τὸ Ἄργος ἀνῃρέθη μαχόμενος, καὶ μόγις ἀντεῖχον οἱ φρουροὶ, καὶ διεπέμποντο συχνοὺς πρὸς τὸν Κλεομένην· φοβηθεὶς, μὴ τοῦ Ἄργους οἱ πολέμιοι κρατήσαντες, καὶ τὰς παρόδους ἀποκλείσαντες, αὐτοὶ πορθῶσιν ἀδεῶς τὴν Λακωνικὴν, καὶ πολιορκῶσι τὴν Σπάρτην, ἔρημον οὖσαν, ἀπῆγεν ἐκ Κορίνθου τὸ στράτευμα. Καὶ ταύτης μὲν εὐθὺς ἐστέρητο τῆς πόλεως, εἰσελθόντος Ἀντιγόνου, καὶ φρουρὰν καταστήσαντος· ἐπιβαλὼν δὲ τῷ Ἄργει κατὰ τὸ τεῖχος, ἐπεχείρησε μὲν εἰσαλέσθαι, καὶ συνέστρεψεν ἐκ τῆς πορείας τὴν δύναμιν. Ἐκκόψας δὲ τὰς ὑπὸ τὴν Ἀσπίδα ψαλίδας, ἀνέβη καὶ συνέμιξε τοῖς ἔνδον, ἔτι πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς ἀντέχουσι· καὶ τῶν ἐντὸς ἕνια κλίμακας προσθεὶς κατέλαβε, καὶ τοὺς στενωποὺς ἐρήμους πολεμίων ἐποίησε, τοῖς βέλεσι χρήσασθαι προσάξας τοὺς Κρῆτας. Ὡς δὲ κατεῖδε τὸν Ἀντίγονον ἀπὸ τῶν ἄκρων εἰς τὸ πεδίον καταβαίνοντα μετὰ τῆς φάλαγγος, τοὺς δ' ἱππεῖς ἤδη ῥᾴδην ἐλαύνοντας εἰς τὴν πόλιν, ἀπεγνω κρατήσειν· καὶ συναγαγὼν ἅπαντας πρὸς αὐτὸν, ἀσφαλῶς κατέβη, καὶ παρὰ τὸ τεῖχος ἀπηλάττετο, μεγίστων μὲν ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ πραγμάτων ἐπικρατήσας, καὶ μικρὸν ὅλης ὁμοῦ τι μιᾷ περιόδῳ Πελοποννήσου κύριος γενέσθαι δεήσας, ταχὺ δ' αὖθις ἐκπεσὼν ἁπάντων. Οἱ μὲν γὰρ εὐθὺς ἀπεχώρησαν αὐτοῦ τῶν στρατευομένων, οἱ δ' ὀλίγον ὕστερον τῷ Ἀντιγόνῳ τὰς πόλεις παρέδωκαν.

ΚΒ. Οὕτω δ' αὐτῷ πεπραχότι κατὰ τὴν στρατείαν, καὶ ἀπαγαγόντι τὴν δύναμιν, ἐσπέρας ἤδη περὶ Τέγεαν ἀφίκοντό τινες ἐκ Λακεδαίμονος, οὐκ ἐλάττονα τῆς ἐν χερσὶ δυστυχίαν ἀπαγγέλλοντες, τεθνάναι τὴν γυναῖκα· δι' ἣν οὐδὲ ταῖς πάνυ κατορ-

θουμέναις ἐκεῖνος ἐνεκαρτέρει στρατείαις, ἀλλὰ συνεχῶς κατέβαινεν εἰς Σπάρτην, ἐρῶν τῆς Ἀγιάτιδος, καὶ περὶ πλείστου ποιούμενος ἐκείνην. Ἐπλήγη μὲν οὖν καὶ ἤλγησεν. ὡς εἰκὸς ἦν νέον ἄνδρα καλλίστης καὶ σωφρονεστάτης ἀφῃρημένον γυναικός· οὐ μὴν κατήσχυνεν, οὐδὲ προήκατο τῷ πάθει τὸ φρόνημα καὶ τὸ μέγεθος τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ φωνὴν, καὶ σχῆμα, καὶ μορφὴν, ἐν ᾧ πρότερον εἶχεν ἤθει διαφυλάττων, τά τε προστάγματα τοῖς ἡγεμόσιν ἐδίδου, καὶ περὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν Τεγεατῶν ἐφρόντιζεν. Ἅμα δ' ἡμέρᾳ κατέβαινεν εἰς Λακεδαίμονα, καὶ μετὰ τῆς μητρὸς οἴκοι καὶ τῶν παίδων ἀπαλγήσας τὸ πένθος εὐθὺς ἦν ἐν τοῖς περὶ τῶν ὅλων λογισμοῖς. Ἐπεὶ δὲ Πτολεμαῖος, ὁ τῆς Αἰγύπτου βασιλεὺς, ἐπαγγελλόμενος αὐτῷ βοήθειαν, ἠξίου λαβεῖν ὄμηρα τοὺς παῖδας καὶ τὴν μητέρα, χρόνον μὲν συχνὸν ἠσχύνετο φράσαι τῇ μητρὶ, καὶ πολλάκις εἰσελθὼν, καὶ πρὸς αὐτῷ γενόμενος τῷ λόγῳ κατεσιώπησεν· ὥσε κἀκείνην ὑπονοεῖν, καὶ παρὰ τῶν φίλων αὐτοῦ διαπυνθάνεσθαι, μή τι κατοκνεῖ βουλόμενος ἐντυχεῖν αὐτῇ. Τέλος δὲ τοῦ Κλεομένους ἀποτολμήσαντος εἰπεῖν, ἐξεγέλασέ τε μέγα, καὶ, « Τοῦτ' ἦν (εἶπεν), ὃ πολλάκις ὁρμήσας λέγειν ἀπ-» εδειλίασας; οὐ θᾶττον ἡμᾶς ἐνθέμενος εἰς πλοῖον ἀποστελεῖς, » ὅπου ποτὲ τῇ Σπάρτῃ νομίζεις τοῦτο τὸ σῶμα χρησιμώ-» τατον ἔσεσθαι, πρὶν ὑπὸ γήρως αὐτοῦ καθήμενον διαλυ-» θῆναι »; Πάντων οὖν ἑτοίμων γενομένων, ἀφίκοντο μὲν εἰς Ταίναρον πεζῇ, καὶ προὔπεμπεν ἡ δύναμις αὐτοὺς σὺν τοῖς ὅπλοις· μέλλουσα δὲ τῆς νεὼς ἐπιβαίνειν ἡ Κρατησίκλεια, τὸν Κλεομένην μόνον εἰς τὸν νεὼν τοῦ Ποσειδῶνος ἀπήγαγε, καὶ περιβαλοῦσα καὶ κατασπασαμένη διαλγοῦντα καὶ συντεταραγμένον· Ἄγε (εἶπεν), ὦ βασιλεῦ Λακεδαιμονίων, ὅπως, ἐπὰν » ἔξω γενώμεθα, μηδεὶς ἴδῃ δυκρύοντας ἡμᾶς, μηδ' ἀνάξιόν » τι τῆς Σπάρτης πιοῦντας. Τοῦτο γὰρ ἐφ' ἡμῖν μόνον· αἱ

ΔΕΣΧΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ"
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878

ΕΚ ΤΗΣ ΕΝ ΠΑΡΙΣΙ ΑΥΤΟΚΡ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Σελ. 140. Τ. 5

» τύχαι δ', ὅπως ἂν ὁ δαίμων διδῷ, πάρεισι ». Ταῦτα δ' εἰποῦσα, καὶ καταστήσασα τὸ πρόσωπον, ἐπὶ τὴν ναῦν ἐχώρει τὰ παιδία ἔχουσα· καὶ διὰ τάχους ἐκέλευσεν ἀπαίρειν τὸν κυβερνήτην. Ἐπεὶ δὲ εἰς Αἴγυπτον ἀφίκετο, καὶ τὸν Πτολεμαῖον ἐπύθετο λύγους παρ' Ἀντιγόνου καὶ πρεσβείας δεχόμενον, περὶ δὲ τοῦ Κλεομένους ἤκουσεν, ὅτι, τῶν Ἀχαιῶν προκαλουμένων αὐτὸν εἰς διαλύσεις, φοβοῖτο δι' ἐκείνην ἄνευ Πτολεμαίου καταθέσθαι τὸν πόλεμον, ἐπέστειλεν αὐτῷ τὰ τῇ Σπάρτῃ πρέποντα καὶ συμφέροντα πράττειν, καὶ μὴ διὰ μίαν γραῦν καὶ παιδάρια ἀεὶ δεδιέναι Πτολεμαῖον. Αὕτη μὲν οὖν παρὰ τὰς τύχας τοιαύτη λέγεται γεγενῆσθαι.

ΚΓ· Τοῦ δ' Ἀντιγόνου Τέγεαν μὲν παραλαβόντος, Ὀρχομενὸν δὲ καὶ Μαντίνειαν διαρπάσαντος, εἰς αὐτὴν τὴν Λακωνικὴν συνεσταλμένος ὁ Κλεομένης, τῶν μὲν εἰλώτων τοὺς πέντε μνᾶς Ἀττικὰς καταβαλόντας ἐλευθέρους ἐποίει· καὶ τάλαντα πεντακόσια συνέλεξε. Διςχιλίους δὲ προσκαθοπλίσας Μακεδονικῶς, ἀντίταγμα τοῖς παρ' Ἀντιγόνου λευκάσπισιν, ἔργον ἐπὶ νοῦν βάλλεται μέγα, καὶ πᾶσιν ἀπροσδόκητον. Ἡ Μεγάλη πόλις ἦν μὲν τότε καὶ καθ' ἑαυτὴν οὐδέν τι μείων, οὐδ' ἀσθενεστέρα τῆς Λακεδαίμονος· εἶχε δὲ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν Ἀχαιῶν καὶ τοῦ Ἀντιγόνου βοήθειαν, ἐν πλευραῖς καθεζομένου, καὶ δοκοῦντος ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν ἐπικεκλῆσθαι, μάλιστα τῶν Μεγαλοπολιτῶν σπουδασάντων. Ταύτην διαρπάσαι διανοηθεὶς ὁ Κλεομένης (οὐ γάρ ἐστιν, ᾧ μᾶλλον ἔοικε τὸ ταχὺ καὶ ἀπροσδόκητον ἐκείνης τῆς πράξεως), ἡμερῶν πέντε σιτία λαβεῖν κελεύσας, ἐξῆγε τὴν δύναμιν ἐπὶ τὴν Σελλασίαν, ὡς τὴν Ἀργολικὴν κακουργήσων· ἐκεῖθέν τε καταβὰς ἐπὶ τὴν Μεγαλοπολιτικὴν, καὶ δειπνοποιησάμενος περὶ τὸ Ζοίτιον, εὐθὺς ἐπορεύετο τὴν δι' Ἑλισσῶντος ἐπὶ τὴν πόλιν. Ἀποσχὼν δ' οὐ πολὺ, Παντέα μὲν, ἔχοντα δύο τάγματα τῶν Λακεδαιμονίων, ἀπέστειλε καταλαβέσθαι κελεύσας

μεσοπύργιον, ὃ τῶν τειχῶν ἐρημότατον εἶναι τοῖς Μεγαλοπολίταις ἐπυνθάνετο, τῇ δ' ἄλλῃ δυνάμει σχολαίως ἐπηκολούθει. Τοῦ δὲ Παντέως οὐ μόνον ἐκεῖνον τὸν τόπον, ἀλλὰ καὶ πολὺ μέρος τοῦ τείχους, ἀφύλακτον εὑρόντος, καὶ τὰ μὲν καθαιροῦντος εὐθὺς, τὰ δὲ διασκάπτοντος, τῶν δὲ φρουρῶν, οἷς ἐνετυχε, πάντας ἀποκτείναντος, ἔφθασε προσμίξας ὁ Κλεομένης, καὶ πρὶν αἰσθέσθαι τοὺς Μεγαλοπολίτας, ἔνδον ἦν μετὰ τῆς δυνάμεως.

ΚΔ. Φανεροῦ δὲ μόλις τοῦ κακοῦ γενομένου τοῖς κατὰ τὴν πόλιν, οἱ μὲν εὐθὺς ἐξέπιπτον, ὅσα τυγχάνοι τῶν χρημάτων λαμβάνοντες. Οἱ δὲ συνεστρέφοντο μετὰ τῶν ὅπλων, καὶ τοῖς πολεμίοις ἐνιστάμενοι καὶ προσβάλλοντες, ἐκείνους μὲν οὐκ ἴσχυσαν ἐκκροῦσαι, τοῖς δὲ φεύγουσι τῶν πολιτῶν ἀσφαλῶς ἀπελθεῖν παρέσχον. ὥστε μὴ πλείονα τῶν χιλίων ἐγκαταληφθῆναι σώματα, τοὺς δ' ἄλλους ἅπαντας ὁμοῦ μετὰ τέκνων καὶ γυναικῶν φθάσαι διαφυγόντας εἰς Μεσσήνην. Ἐσώθη δὲ καὶ τῶν προσβοηθούντων καὶ μαχομένων τὸ πλῆθος· ὀλίγοι δὲ παντάπασιν ἥλωσαν, ὧν ἦν Λυσανδρίδας τε καὶ Θεαρίδας, ἄνδρες ἔνδοξοι καὶ δυνατοὶ μάλιστα τῶν Μεγαλοπολιτῶν. Διὸ καὶ λαβόντες αὐτοὺς εὐθὺς οἱ στρατιῶται τῷ Κλεομένει προσῆγον. Ὁ δὲ Λυσανδρίδας, ὡς εἶδε τὸν Κλεομένην πόρρωθεν, ἀναβοήσας· « Ἔξεστί σοι νῦν (εἶπεν), ὦ βασιλεῦ Λακεδαιμονίων, ἔργον » ἐπιδειξαμένῳ τοῦ πεπραγμένου κάλλιον καὶ βασιλικώτατον, » ἐνδοξοτάτῳ γενέσθαι ». Ὁ δὲ Κλεομένης ὑποτοπήσας αὐτοῦ τὴν ἔντευξιν· « Τί δ' (εἶπεν) ὦ Λυσανδρίδα, λέγεις; οὐ γὰρ » δή που με τὴν πόλιν ὑμῖν ἀποδοῦναι κελεύεις »; Καὶ ὁ Λυσανδρίδας· « Αὐτὸ μὲν οὖν (ἔφη), λέγω καὶ συμβουλεύω, μὴ » διαφθεῖραι πόλιν τηλικαύτην, ἀλλ' ἐμπλῆσαι φίλων καὶ συμ- » μάχων πιστῶν καὶ βεβαίων, ἀποδόντα Μεγαλοπολίταις τὴν » πατρίδα, καὶ σωτῆρα δήμου τοσούτου γενόμενον ». Μικρὸν

οὖν ὁ Κλεομένης διασιωπήσας· « Χαλεπὸν μὲν (ἔφη) ταῦτά τῳ » πιστεῦσαι, νικάτω δὲ τὸ πρὸς δόξαν ἀεὶ μᾶλλον, ἢ τὸ λυσι- » τελὲς, παρ' ἡμῖν ». Καὶ ταῦτ' εἰπὼν ἀπέστειλε τοὺς ἄνδρας εἰς Μεσσήνην, καὶ κήρυκα παρ' ἑαυτοῦ, τοῖς Μεγαλοπολίταις ἀποδιδοὺς τὴν πόλιν ἐπὶ τῷ συμμάχους εἶναι καὶ φίλους, ἀπο- στάντας Ἀχαιῶν. Οὕτω δὲ τοῦ Κλεομένους εὐγνώμονα καὶ φι- λάνθρωπα προτείναντος, οὐκ εἴασε τοὺς Μεγαλοπολίτας ὁ Φι- λοποίμην ἐγκαταλιπεῖν τὴν πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς πίστιν, ἀλλὰ κατηγορῶν τοῦ Κλεομένους, ὡς οὐ ζητοῦντος ἀποδοῦναι τὴν πόλιν, ἀλλὰ προσλαβεῖν τοὺς πολίτας, ἐξέβαλε τὸν Θαρίδαν καὶ τὸν Λυσανδρίδαν ἐκ τῆς Μεσσήνης. Οὗτος ἦν ὁ Φιλοποίμην, ὁ πρωτεύσας ὕστερον Ἀχαιῶν, καὶ μεγίστην κτησάμενος ἐν τοῖς Ἕλλησι δόξαν, ὡς ἰδίᾳ περὶ αὐτοῦ γέγραπται.

ΚΕ. Τούτων δὲ ἀπαγγελθέντων τῷ Κλεομένει, τετρηκὼς τὴν πόλιν ἄθικτον καὶ ἀκέραιον, ὥστε μηδένα λαθεῖν μηδὲ τοὐ- λάχιστον λαβόντα, τότε παντάπασι τραχυνθεὶς καὶ ἀγανα- κτήσας, τὰ μὲν χρήματα διήρπασεν, ἀνδριάντας δὲ καὶ γραφὰς ἀπέστειλεν εἰς Σπάρτην· τῆς δὲ πόλεως τὰ πλεῖστα καὶ μέγιστα μέρη κατασκάψας καὶ διαφθείρας, ἀνέζευξεν ἐπ' οἴκου, φοβού- μενος τὸν Ἀντίγονον καὶ τοὺς Ἀχαιούς. Ἐπράχθη δ' οὐδὲν ἀπ' αὐτῶν. Ἐτύγχανον μὲν γὰρ ἐν Αἰγίῳ βουλὴν ἔχοντες. Ἐπεὶ δ' Ἄρατος ἀναβὰς ἐπὶ τὸ βῆμα, πολὺν μὲν χρόνον ἔκλαιε, τὴν χλαμύδα θέμενος πρὸ τοῦ προσώπου· θαυμαζόντων δὲ καὶ λέγειν κελευόντων, εἶπεν, ὅτι Μεγάλη πόλις ἀπόλωλεν ὑπὸ Κλεομένους, ἡ μὲν Σύνοδος εὐθὺς διελύθη τῶν Ἀχαιῶν καταπλα- γέντων τὴν ὀξύτητα καὶ τὸ μέγεθος τοῦ πάθους. Ὁ δ' Ἀν- τίγονος, ἐπιχειρήσας βοηθεῖν, εἶτα βραδέως αὐτῷ τῆς δυνάμεως ἐκ τῶν χειμαδίων ἀνισταμένης, ταύτην μὲν αὖθις ἐκέλευσε κατὰ χώραν μένειν, αὐτὸς δὲ παρῆλθεν εἰς Ἄργος, οὐ πολλοὺς ἔχων στρατιώτας μεθ' ἑαυτοῦ. Διὸ καὶ τὸ δεύτερον ἐγχείρημα τοῦ

Κλεομένους ἔδοξε μὲν τετολμῆσθαι παραβόλως καὶ μανικῶς, ἐπράχθη δὲ μετὰ πολλῆς προνοίας, ὡς φησι Πολύβιος. Εἰδὼς γὰρ εἰς τὰ χειμάδια διεσπαρμένους κατὰ πόλεις, ὡς φησι, τοὺς Μακεδόνας, καὶ τὸν Ἀντίγονον οὐ πολλοὺς ἔχοντα μισθοφόρους, ἐν Ἄργει διαχειμάζοντα μετὰ τῶν φίλων, ἐνέβαλεν εἰς τὴν Ἀργείαν, λογιζόμενος, ἢ δι' αἰσχύνην τοῦ Ἀντιγόνου παροξυνθέντος ἐπικρατήσειν, ἢ μὴ τολμήσαντα μάχεσθαι διαβαλεῖν πρὸς τοὺς Ἀργείους. Ὃ καὶ συνέβη. Διαφθειρομένης γὰρ τῆς χώρας ὑπ' αὐτοῦ, καὶ πάντων ἀγομένων καὶ φερομένων, οἱ μὲν Ἀργεῖοι δυσανασχετοῦντες ἐπὶ τὰς θύρας συνεστρέφοντο τοῦ βασιλέως, καὶ κατεβόων, μάχεσθαι κελεύοντες, ἢ τοῖς κρείττοσιν ἐξίστασθαι τῆς ἡγεμονίας· ὁ δ' Ἀντίγονος, ὡς ἔδει στρατηγὸν ἔμφρονα, τὸ κινδυνεῦσαι παραλόγως, καὶ προέσθαι τὴν ἀσφάλειαν, αἰσχρὸν, οὐ τὸ κακῶς ἀκοῦσαι παρὰ τοῖς ἐκτὸς, ἡγούμενος, οὐ προῆλθεν, ἀλλ' ἐνέμεινεν ἐν τοῖς αὑτοῦ λογισμοῖς. Ὁ δὲ Κλεομένης, ἄχρι τῶν τειχῶν τῷ στρατῷ προσελθὼν, καὶ καθυβρίσας, καὶ διαλυμηνάμενος ἀδεῶς, ἀνεχώρησεν.

ΚΖ. Ὀλίγῳ δ' ὕστερον αὖθις εἰς Τέγεαν ἀκούσας προϊέναι τὸν Ἀντίγονον, ὡς ἐκεῖθεν εἰς τὴν Λακωνικὴν ἐμβαλοῦντα, ταχὺ τοὺς στρατιώτας ἀναλαβὼν, καὶ καθ' ἑτέρας ὁδοὺς παραλλάξας, ἅμ' ἡμέρᾳ πρὸς τῇ πόλει τῶν Ἀργείων ἀνεφάνη πορθῶν τὸ πεδίον, καὶ τὸν σῖτον οὐ κείρων, ὥσπερ οἱ λοιποὶ, δρεπάναις καὶ μαχαίραις, ἀλλὰ κόπτων ξύλοις μεγάλοις εἰς σχῆμα ῥομβοειδὲς ἀπειργασμένοις, ὡς ἐπὶ παιδιᾷ χρωμένους ἐν τῷ πορεύεσθαι σὺν μηδενὶ πόνῳ πάντα συγκατατρίψαι καὶ διαφθεῖραι τὸν καρπόν. Ὡς μέν τοι κατὰ τὴν Κυλάραβιν γενόμενοι, τὸ γυμνάσιον, ἐπεχείρουν προσφέρειν πῦρ, ἐκώλυσεν, ὡς καὶ τῶν περὶ Μεγάλην πόλιν ὑπ' ὀργῆς μᾶλλον, ἢ καλῶς, αὐτῷ πεπραγμένων. Τοῦ δ' Ἀντιγόνου πρῶτον μὲν εὐθὺς εἰς Ἄργος ἀναχω-

ῥήσαντος, ἔκειτα τὰ ὄρη καὶ τὰς ὑπερβολὰς πάσας φυλακαῖς καταλαβόντος, ἀμελεῖν καὶ καταφρονεῖν προσποιούμενος, ἔπεμψε κήρυκας, τὰς κλεῖς ἀξιῶν τοῦ Ἡραίου λαβεῖν, ὅπως ἀπαλλάττοιτο τῇ θεῷ θύσας. Οὕτω δὲ παίξας καὶ κατειρωνευσάμενος, καὶ τῇ θεῷ θύσας ὑπὸ τὸν νεὼν κεκλεισμένον, ἀπήγαγεν εἰς Φλιοῦντα τὸν στρατόν· ἐκεῖθεν δὲ τοὺς φρουροῦντας τὸ Ὀλόγουντον ἐξελάσας, κατέβη παρὰ τὸν Ὀρχομενόν· οὐ μόνον τοῖς πολίταις φρόνημα καὶ θάρσος ἐμπεποιηκὼς, ἀλλὰ καὶ τοῖς πολεμίοις ἀνὴρ ἡγεμονικὸς δοκῶν εἶναι, καὶ πραγμάτων μεγάλων ἄξιος. Τὸ γὰρ ἐκ μιᾶς πόλεως ὁρμώμενον, ὁμοῦ τῇ Μακεδόνων δυνάμει, καὶ Πελοποννησίοις ἅπασι καὶ χορηγίᾳ βασιλικῇ πολεμεῖν, μὴ μόνον ἄθικτον διαφυλάττοντα τὴν Λακωνικὴν, ἀλλὰ καὶ χώραν κακῶς ποιοῦντα τὴν ἐκείνων, καὶ πόλεις αἱροῦντα τηλικαύτας, οὐ τῆς τυχούσης ἐδόκει δεινότητος εἶναι καὶ μεγαλοφροσύνης.

ΚΣ. Ἀλλ' ὁ πρῶτος τὰ χρήματα νεῦρα τῶν πραγμάτων προσειπὼν, εἰς τὰ τοῦ πολέμου πράγματα μάλιστα βλέψας τοῦτ' εἰπεῖν ἔοικε. Καὶ Δημάδης, τὰς τριήρεις μὲν καθέλκειν καὶ πληροῦν ποτε τῶν Ἀθηναίων κελευόντων, χρήματα δ' οὐκ ἐχόντων· » Πρότερόν ἐστιν (ἔφη) τοῦ πρωρατεῦσαι τὸ φυράσαι ». Λέγεται δὲ καὶ Ἀρχίδαμος ὁ παλαιὸς, ὑπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, κελευόντων εἰσφορὰς τάξαι τῶν συμμάχων αὐτὸν, εἰπεῖν, « Ὡς ὁ πόλεμος οὐ τεταγμένα σιτεῖται ». Καθάπερ γὰρ οἱ σεσωματικηκότες ἀθληταὶ τῷ χρόνῳ καταβροῦσι καὶ καταγωνίζονται τοὺς εὐρύθμους καὶ τεχνίτας, οὕτως καὶ ὁ Ἀντίγονος ἐκ πολλῆς ἀναφέρων δυνάμεως πρὸς τὸν πόλεμον, ἐξεπόνει καὶ κατήθλει τὸν Κλεομένην, γλίσχρως καὶ μόλις πορίζοντα τοῖς ξένοις μισθὸν, καὶ τροφὴν τοῖς πολίταις. Ἐπεὶ τἄλλα γε πρὸς τοῦ Κλεομένους ὁ χρόνος ἦν, τῶν οἴκοι πραγμάτων ἀντισπώντων τὸν Ἀντίγονον. Βάρβαροι γὰρ περιέκοπτον ἀπόντος

καὶ κατέτρεχον τὴν Μακεδονίαν. Καὶ τότε δὴ πολὺς ἄνωθεν Ἰλλυριῶν ἐμβεβλήκει στρατὸς, ὑφ' οὗ πορθούμενοι μετεπέμποντο τὸν Ἀντίγονον οἱ Μακεδόνες. Καὶ παρ' ὀλίγον, εἰ πρὸ τῆς μάχης συνέτυχε ταῦτα τὰ γράμματα κομισθῆναι πρὸς αὐτὸν, εὐθὺς ἂν ἀπῆλθε, μακρὰ χαίρειν φράσας Ἀχαιοῖς. Ἀλλ' ἡ τὰ μέγιστα τῶν πραγμάτων κρίνουσα τῷ παρὰ μικρὸν τύχη τηλικαύτην ἀπεδείξατο ροπὴν καιροῦ καὶ δύναμιν, ὥστε, τῆς μάχης ἐν Σελλασίᾳ γενομένης, καὶ τοῦ Κλεομένους ἀποβεβληκότος τὴν δύναμιν καὶ τὴν πόλιν, εὐθὺς παρεῖναι τοὺς καλοῦντας τὸν Ἀντίγονον. Ὃ καὶ μάλιστα τὴν δυστυχίαν τοῦ Κλεομένους οἰκτροτέραν ἐποίησεν. Εἰ γὰρ ἡμέρας δύο μόνας ἐπέσχε καὶ παρήγαγε φυγομαχῶν, οὐκ ἂν ἐδέησεν αὐτῷ μάχης, ἀλλ', ἐφ' οἷς ἠβούλετο, διηλλάγη πρὸς τοὺς Ἀχαιούς, ἀπελθόντων τῶν Μακεδόνων· νῦν δ' ὥσπερ εἴρηται, διὰ τὴν ἀχρηματίαν ἐν τοῖς ὅπλοις τὸ πᾶν θέμενος, ἠναγκάσθη δισμυρίοις, ὡς Πολύβιός φησι, πρὸς τρισμυρίους ἀντιπαρατάξεσθαι.

ΚΗ. Καὶ θαυμαστὸν μὲν ἐν τῷ κινδύνῳ παρασχὼν ἑαυτὸν στρατηγὸν, ἐκθύμοις δὲ χρησάμενος τοῖς πολίταις, οὐ μὴν οὐδὲ τῶν ξένων μεμπτῶς ἀγωνισαμένων, τῷ τρόπῳ τῆς ὁπλίσεως καὶ τῷ βάρει τῆς ὁπλιτικῆς φάλαγγος ἐξεθλίβη. Φύλαρχος δὲ καὶ προδοσίαν γενέσθαι φησὶ τὴν μάλιστα τῷ Κλεομένει τὰ πράγματα διεργασαμένην. Τοῦ γὰρ Ἀντιγόνου τοὺς Ἰλλυριοὺς καὶ τοὺς Ἀκαρνᾶνας ἐκπεριελθεῖν κρύφα κελεύσαντος, καὶ κυκλώσασθαι θάτερον κέρας, ἐφ' οὗ τεταγμένος ἦν Εὐκλείδας, ὁ τοῦ Κλεομένους ἀδελφὸς, εἶτα τὴν ἄλλην ἐπὶ μάχῃ δύναμιν ἐκτάττοντος· ἀπὸ σκοπῆς θεωρῶν ὁ Κλεομένης, ὡς οὐδαμοῦ τὰ ὅπλα τῶν Ἰλλυριῶν καὶ τῶν Ἀκαρνάνων κατεῖδεν, ἐφοβήθη, μὴ πρός τι τοιοῦτον αὐτοῖς ὁ Ἀντίγονος κέχρηται. Καλέσας δὲ Δαμοτέλη, τὸν ἐπὶ τῆς κρυπτείας τεταγμένον, ὁρᾶν ἐκέλευε καὶ ζητεῖν, ὅπως ἔχει τὰ κατὰ νώτου καὶ κύκλῳ τῆς παρατάξεως. Τοῦ δὲ

Δαμοτέλους (ἦν γὰρ, ὡς λέγεται πρότερον χρήμασιν ὑπ' Ἀντιγόνου διεφθαρμένος) ἀμελεῖν ἐκείνων εἰπόντος, ὡς καλῶς ἐχόντων, τοῖς δὲ συνάπτουσιν ἐξ ἐναντίας προσέχειν, καὶ τούτους ἀμύνεσθαι, πιστεύσας ἐπὶ τὸν Ἀντίγονον ἐχώρει, καὶ τῇ ῥύμῃ τῶν περὶ αὐτὸν Σπαρτιατῶν ὠσάμενος τὴν φάλαγγα τῶν Μακεδόνων, ἐπὶ πέντε που σταδίους ὑποχωρούντων, ἐκβιαζόμενος καὶ κρατῶν ἠκολούθησεν. Εἶτα, τῶν περὶ τὸν Εὐκλείδαν ἀπὸ θατέρου κυκλωθέντων, ἐπιστὰς, καὶ κατιδὼν τὸν κίνδυνον· « Οἴχῃ μοι, » φίλτατε ἀδελφὲ (εἶπεν), οἴχῃ, γενναῖος ὢν, καὶ παισὶ ζηλωτὸς » Σπαρτιατῶν, καὶ γυναιξὶν ἀοίδιμος ». Οὕτω δὲ τῶν περὶ τὸν Εὐκλείδαν ἀναιρεθέντων, καὶ τῶν ἐκεῖθεν, ὡς ἐκράτουν, ἐπιφερομένων, ταραττομένους ὁρῶν τοὺς στρατιώτας, καὶ μένειν οὐκέτι τολμῶντας, ἔσωζεν ἑαυτόν. Ἀποθανεῖν δὲ καὶ τῶν ξένων πολλοὺς λέγουσι καὶ Λακεδαιμονίους ἅπαντας, πλὴν διακοσίων, ἑξακισχιλίους ὄντας.

ΚΘ. Ἐπεὶ δ' εἰς τὴν πόλιν ἀφίκετο, τοῖς μὲν ἀπαντήσασι τῶν πολιτῶν παρῄνει δέχεσθαι τὸν Ἀντίγονον, αὐτὸς δ' εἶπεν, εἴτε ζῶν, εἴτ' ἀποθανών, ὃ μέλλοι τῇ Σπάρτῃ συνοίσειν, τοῦτο πράξειν. Ὁρῶν δὲ τὰς γυναῖκας τοῖς μετ' αὐτοῦ πεφευγόσι προσρεχούσας, καὶ δεχομένας τὰ ὅπλα, καὶ ποτὸν προσφερούσας, αὐτὸς εἰσῆλθε μὲν εἰς τὴν οἰκίαν τὴν ἑαυτοῦ, τῆς δὲ παιδίσκης, ἣν εἶχεν, ἐλευθέραν οὖσαν, ἐκ Μεγάλης πόλεως ἀνειληφὼς μετὰ τὴν τῆς γυναικὸς τελευτὴν, ὡς εἴθιστο, προσιούσης καὶ βουλομένης ἀπὸ στρατείας ἥκοντα θεραπεύειν, οὔτε πιεῖν ἐκδεδιψηκὼς ὑπέμεινεν, οὔτε καθίσαι κεκμηκὼς, ἀλλ', ὥσπερ ἐτύγχανε, τεθωρακισμένος τῶν κιόνων τινὶ τὴν χεῖρα προσβαλὼν πλαγίαν, καὶ τὸ πρόσωπον ἐπὶ τὸν πῆχυν ἐπιθεὶς, καὶ χρόνον οὐ πολὺν διαναπαύσας τὸ σῶμα, καὶ τῇ διανοίᾳ περιδραμὼν ἅπαντας τοὺς λογισμοὺς, ὥρμησε μετὰ τῶν φίλων εἰς τὸ Γύθιον. Κἀκεῖθεν ἐπιβάντες ἐπ' αὐτὸ τοῦτο παρεσκευασμένων πλοίων, ἀνήχθησαν.

Λ. Ὁ δ' Ἀντίγονος, ἐξ ἐφόδου παραλαβὼν τὴν πόλιν, καὶ χρησάμενος τοῖς Λακεδαιμονίοις φιλανθρώπως, καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς Σπάρτης οὐ προπηλακίσας, οὐδ' ἐνυβρίσας, ἀλλὰ καὶ νόμους καὶ πολιτείαν ἀποδοὺς, καὶ τοῖς θεοῖς θύσας, ἀνεχώρησεν ἡμέρᾳ τρίτῃ, πυθόμενος ἐν Μακεδονίᾳ πολὺν πόλεμον εἶναι, καὶ πορθεῖσθαι τὴν χώραν ὑπὸ τῶν βαρβάρων. Ἤδη δὲ καὶ τὸ νόσημα κατεῖχεν αὐτὸν, εἰς φθίσιν ἐκβεβηκὸς ἰσχυρὰν καὶ κατάῤῥουν σύντονον. Οὐ μὴν ἀπεῖπεν, ἀλλ' ἀντήρκεσε πρὸς τοὺς οἰκείους ἀγῶνας, ὅσον ἐπὶ νίκῃ μεγίστῃ καὶ φόνῳ πλείῳ τῶν βαρβάρων εὐκλεέστερον ἀποθανεῖν. Ὡς μὲν εἰκός ἐστι, καὶ λέγουσιν οἱ περὶ Φύλαρχον, αὐτῇ τῇ περὶ τὸν ἀγῶνα κραυγῇ τὸ σῶμα προσαναῤῥήξας· ἐν δὲ ταῖς λέσχαις ἦν ἀκούειν, ὅτι βοῶν μετὰ τὴν νίκην ὑπὸ χαρᾶς· « Ὦ καλῆς ἡμέρας· » πλῆθος αἵματος ἀνήγαγε, καὶ πυρέξας συντόνως, ἐτελεύτησε. Ταῦτα μὲν τὰ περὶ Ἀντίγονον.

ΛΑ. Κλεομένης δὲ, πλέων ἀπὸ Κυθήρων, εἰς νῆσον ἑτέραν, Αἰγιλίαν, κατέσχεν. Ὅθεν εἰς Κυρήνην περαιοῦσθαι μέλλοντος αὐτοῦ, τῶν φίλων εἷς, ὄνομα Θηρυκίων, ἀνὴρ πρός τε τὰς πράξεις φρονήματι κεχρημένος μεγάλῳ, καὶ τοῖς λόγοις γεγονώς τις ὑψηλὸς ἀεὶ καὶ μεγάλαυχος, ἐντυχὼν αὐτῷ κατ' ἰδίαν· « Τὸν » μὲν κάλλιστον (εἶπεν), ὦ βασιλεῦ, θάνατον ἐν τῇ μάχῃ » προηκάμεθα. Καίτοι πάντες ἤκουσαν ἡμῶν λεγόντων, ὡς » οὐχ' ὑπερβήσεται τὸν βασιλέα τῶν Σπαρτιατῶν Ἀντίγονος, εἰ » μὴ νεκρόν. Ὁ δὲ δεύτερος δόξῃ καὶ ἀρετῇ νῦν ἔτι πάρεσιν ἡμῖν. » Ποῖ πλέομεν ἀλογίστως, ἀπορεύγοντες ἐγγὺς ὄντα, καὶ μακρὰν » διώκοντες; εἰ γὰρ οὐκ αἰσχρόν ἐστι δουλεύειν τοῖς ἀπὸ Φιλίπ- » που καὶ Ἀλεξάνδρου τοὺς ἀφ' Ἡρακλέους, πλοῦν πολὺν κερ- » δανοῦμεν Ἀντιγόνῳ παραδόντες ἑαυτοὺς, ὃν εἰκός ἐστι Πτο- » λεμαίου διαφέρειν, ὅσον Αἰγυπτίων Μακεδόνας. Εἰ δ' ὑφ' » ὧν κεκρατήμεθα τοῖς ὅπλοις, οὐκ ἀξιοῦμεν ἄρχεσθαι, τί τὸν

» μὴ νενικηκότα δεσπότην ποιοῦμεν αὐτῶν; ἵν' ἀνθ' ἑνὸς δυοῖν » κακίους φανῶμεν, Ἀντίγονον μὲν φεύγοντες, Πτολεμαῖον δὲ » κολακεύοντες; Ἢ διὰ τὴν μητέρα φήσομεν εἰς Αἴγυπτον ἥκειν; » καλὸν μέντ' ἂν αὐτῇ θέαμα γένοιο καὶ ζηλωτὸν, ἐπιδεικνυ- » μένη ταῖς Πτολεμαίου γυναιξὶν αἰχμάλωτον ἐκ βασιλέως καὶ » φυγάδα τὸν υἱόν. Οὐχ ἕως ἔτι τῶν ἰδίων ξιφῶν ἄρχομεν, » καὶ τὴν Λακωνικὴν ἀφορῶμεν, ἐνταῦθα τῆς τύχης ἀπαλλά- » ξαντες ἑαυτοὺς, ἀπολογησόμεθα τοῖς ἐν Σελλασίᾳ κειμέ- » νοις ὑπὲρ τῆς Σπάρτης; ἀλλ' ἐν Αἰγύπτῳ καθεδούμεθα, » πυνθανόμενοι, τίνα τῆς Λακεδαίμονος σατράπην Ἀντίγονος » ἀπολέλοιπε»; Τοιαῦτα τοῦ Θηρυκίωνος εἰπόντος, ὁ Κλεομένης ἀπεκρίνατο· « Τῶν ἀνθρωπίνων τὸ ῥᾷον, ὦ πονηρὲ, καὶ πᾶσιν » ἐν ἑτοίμῳ διώκων, ἀποθανεῖν, ἀνδρεῖος εἶναι δοκεῖς, φεύ- » γων αἰσχίονα φυγὴν τῆς πρότερον. Πολεμίοις μὲν γὰρ ἐνέδωκαν » ἤδη καὶ κρείττονες ἡμῶν, ἢ τύχῃ σφαλέντες, ἢ βιασθέντες » ὑπὸ πλήθους· ὁ δὲ πρὸς πόνους καὶ ταλαιπωρίας, ἢ δόξας » καὶ ψόγους ἀνθρώπων ἀπαγορεύων, ἡττᾶται τῆς ἑαυτοῦ » μαλακίας. Δεῖ γὰρ τὸν αὐθαίρετον θάνατον οὐ φυγὴν εἶναι » πράξεων, ἀλλὰ πρᾶξιν. Αἰσχρὸν γὰρ ζῆν μόνοις ἑαυτοῖς καὶ » ἀποθνήσκειν· ἐφ' ὃ νῦν σὺ παρακαλεῖς ἡμᾶς, σπεύδων ἀπ- » αλλαγῆναι τῶν παρόντων, καλὸν δ' οὐδὲν, οὐδὲ χρήσιμον, » ἄλλο διαπραττόμενος. Ἐγὼ δὲ καὶ σὲ ἐμαυτὸν οἶομαι δεῖν » τὰς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐλπίδας μὴ καταλιπεῖν· ὅπου δ' ἂν » ἡμᾶς ἐκεῖναι καταλίπωσι, ῥᾷσα βουλομένοις ἀποθανεῖν ὑπάρ- » ξει ». Πρὸς ταῦτα Θηρυκίων οὐδὲν ἀντειπὼν, ὅτε πρῶτον ἔσχε καιρὸν ἀποσῆναι τοῦ Κλεομένους, ἐκτραπόμενος παρὰ τὸν αἰγιαλὸν, ἔσφαξεν ἑαυτόν.

ΛΒ. Ὁ δὲ Κλεομένης, ἀπὸ τῶν Αἰγιλιῶν ἀναχθεὶς, τῇ Λιβύῃ προσέβαλε· καὶ διὰ τῶν βασιλικῶν παραπεμπόμενος, ἦκεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Ὀφθεὶς δὲ τῷ Πτολεμαίῳ, κατ' ἀρχὰς μὲν ἐτύγ-

χανε κοινῶς φιλανθρώπου καὶ μετρίου πρὸς αὐτόν· ἐπεὶ δὲ, γνώμης διδοὺς πεῖραν, ἀνὴρ ἐφαίνετο ἔμφρων, καὶ τῆς καθ' ἡμέραν ὁμιλίας αὐτοῦ τὸ Λακωνικὸν καὶ ἀφελὲς τὴν χάριν ἐλευθέριον εἶχε, καὶ τὴν εὐγένειαν οὐδαμῆ καταισχύνων, οὐδὲ καμπτόμενος ὑπὸ τῆς τύχης, τῶν πρὸς ἡδονὴν καὶ κολακείαν διαλεγομένων πιθανώτερος ἐφαίνετο· πολλὴ μὲν αἰδὼς καὶ μετάνοια τὸν Πτολεμαῖον εἶχεν, ἀνδρὸς ἀμελήσαντα τοιούτου, καὶ προέμενον τῷ Ἀντιγόνῳ, δύξαν ἅμα κεκτημένῳ τηλικαύτην καὶ δύναμιν. Ἀναλαμβάνων δὲ τιμαῖς καὶ φιλοφροσύναις τὸν Κλεομένην παρεθάῤῥυνεν, ὡς μετὰ νεῶν καὶ χρημάτων ἀποστελῶν αὐτὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ καταστήσων εἰς τὴν βασιλείαν. Ἐδίδου δὲ καὶ σύνταξιν αὐτῷ, τέσσαρα καὶ εἴκοσι τάλαντα καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν. Ἀφ' ὧν ἐκεῖνος αὑτὸν καὶ τοὺς φίλους εὐτελῶς καὶ σωφρόνως διοικῶν, τὰ πλεῖστα κατανήλισκεν εἰς φιλανθρωπίας καὶ μεταδόσεις τῶν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος εἰς Αἴγυπτον ἐκπεπτωκότων.

ΛΓ. Ὁ μὲν οὖν πρεσβύτερος Πτολεμαῖος, πρὶν ἐκτελέσαι τῷ Κλεομένει τὴν ἔκπεμψιν, ἐτελεύτησε· τῆς δὲ βασιλείας εὐθὺς εἰς πολλὴν ἀσέλγειαν καὶ παροινίαν καὶ γυναικοκρασίαν ἐμπεσούσης, ἠμελεῖτο καὶ τὰ τοῦ Κλεομένους. Ὁ μὲν γὰρ βασιλεὺς αὐτὸς οὕτω διέφθαρτο τὴν ψυχὴν ὑπὸ γυναικῶν καὶ πότων, ὥστε, ὁπότε νήφοι μάλιστα, καὶ σπουδαιότατος αὐτοῦ γένοιτο, τελετὰς τελεῖν, καὶ τύμπανον ἔχων ἐν τοῖς βασιλείοις ἀγείρειν, τὰ δὲ μέγιστα τῆς ἀρχῆς πράγματα διοικεῖν Ἀγαθόκλειαν, τὴν ἑρωμένην τοῦ βασιλέως, καὶ τὴν ταύτης μητέρα καὶ πορνοβοσκὸν, Οἰνάνθην. Ὅμως δ' οὖν ἔδοξέ τις ἐν ἀρχῇ καὶ τοῦ Κλεομένους χρεία γεγονέναι. Δεδιὼς γὰρ Μάγαν, τὸν ἀδελφὸν, Πτολεμαῖος, ὡς ἰσχύοντα διὰ τῆς μητρὸς ἐν τῷ στρατιωτικῷ, τὸν Κλεομένην προσελάβανε, καὶ μετεδίδου τῶν ἀπορρήτων συνεδρίων, βουλευόμενος ἀνελεῖν τὸν ἀδελφόν. Ὁ δὲ, καίπερ

ἁπάντων τοῦτο πράττειν κελευόντων, μόνος ἀπηγόρευσεν, εἰπὼν, ὡς μᾶλλον, εἰ δυνατὸν ἦν, ἔδει φύσαι τῷ βασιλεῖ πλείονας ἀδελφοὺς, πρὸς ἀσφάλειαν καὶ διαμονὴν τῶν πραγμάτων. Σωσιβίου δὲ, τοῦ πλεῖστον ἐν τοῖς φίλοις δυναμένου, φήσαντος, οὐκ εἶναι τὰ τῶν μισθοφόρων αὐτοῖς βέβαια, τοῦ Μάγα ζῶντος, ἀμελεῖν ἐκέλευεν ὁ Κλεομένης ἕνεκά γε τούτου· πλείους γὰρ, ἢ τρισχιλίους, τῶν ξένων εἶναι Πελοποννησίους προσέχοντας αὐτῷ, κἂν μόνον νεύσῃ, προθύμως μετὰ τῶν ὅπλων παρεσομένους. Οὗτος ὁ λόγος τότε μὲν οὐ σμικρὰν τῷ Κλεομένει καὶ πίστιν εὐνοίας καὶ δόκησιν ἰσχύος προσέθηκεν· ὕστερον δὲ, τοῦ Πτολεμαίου τῆς ἀσθενείας ἐπιτεινούσης τὴν δειλίαν, καὶ, καθάπερ εἴωθεν ἐν τῷ μηδὲν φρονεῖν, τοῦ πάντα δεδοικέναι καὶ πᾶσιν ἀπιστεῖν ἀσφαλεστάτου δοκοῦντος εἶναι, φοβερὸν ἐποίει τὸν Κλεομένην τοῖς αὐλικοῖς, ὡς ἰσχύοντα παρὰ τοῖς ξένοις. Καὶ πολλῶν ἦν ἀκούειν λεγόντων, ὅτι οὗτος ὁ λέων ἐν τούτοις τοῖς προβάτοις ἀναστρέφεται. Τῷ γὰρ ὄντι τοιοῦτον διέφαινεν ἦθος ἐν τοῖς βασιλικοῖς ὑποβλέπων ἀτρέμα καὶ περισκοπῶν τὰ πραττόμενα.

ΛΔ. Ναῦς μὲν οὖν αἰτῶν καὶ στρατιὰν ἀπεῖπε· πυνθανόμενος δὲ, τεθνάναι τὸν Ἀντίγονον, Αἰτωλικῷ δὲ πολέμῳ συμπεπλέχθαι τοὺς Ἀχαιοὺς, τὰ δὲ πράγματα ποθεῖν αὐτὸν καὶ παρακαλεῖν ἐκεῖ, ἐν ταραχῇ καὶ διασπασμῷ τῆς Πελοποννήσου γεγενημένης, ἠξίου μὲν μόνος ἀποσταλῆναι μετὰ τῶν φίλων, ἔπειθε δ' οὐδένα, τοῦ μὲν βασιλέως οὐκ εἰσακούοντος, ἀλλ' ἐν γυναιξὶ καὶ θιάσοις καὶ κώμοις συνέχοντος ἑαυτόν. Ὁ δὲ τῶν ὅλων προεστηκὼς καὶ προβουλεύων Σωσίβιος, μένοντα μὲν τὸν Κλεομένην παρὰ γνώμην, ἡγεῖτο δυσμεταχείριστον εἶναι καὶ φοβερὸν, ἀφεθέντα δὲ, τολμηρὸν, ἄνδρα καὶ μεγαλοπράγμονα, καὶ τῆς βασιλείας νοσούσης θεατὴν γεγενημένον. Οὐδὲ γὰρ αἱ δωρεαὶ κατεπράϋνον αὐτὸν, ἀλλ' ὥσπερ τὸν Ἄπιν, ἐν

ἀφθόνοις διαιτώμενον καὶ τρυφᾶν δοκοῦντα, τοῦ κατὰ φύσιν βίου καὶ δρόμων ἀφέτων καὶ σκιρτήσεων ἵμερος ἔχει, καὶ δῆλός ἐστι δυσανασχετῶν τὴν ἐν ταῖς χερσὶ τῶν ἱερέων διατριβήν, οὕτως ἐκεῖνον οὐδὲν ἥρεσκε τῶν μαλθακῶν,

——————— ἀλλὰ φθινύθεσκε φίλον κῆρ,

ὥσπερ Ἀχιλλεύς,

Αὖθι μένων, ποθέεσκε δ' ἀϋτὴν τε πτόλεμόν τε.

ΛΕ. Τοιούτων δὲ τῶν κατ' αὐτὸν ὄντων πραγμάτων, ἀφικνεῖται Νικαγόρας ὁ Μεσσήνιος εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἀνὴρ μισῶν μὲν τὸν Κλεομένην, προσποιούμενος δὲ φίλος εἶναι· χωρίον δέ ποτε καλὸν αὐτῷ πεπρακὼς, δι' ἀπορίαν, οἶμαι, καὶ δι ἀσχολίαν, ὡς ἔοικε, καὶ διὰ πολέμους οὐκ ἀπειληφὼς τὸ ἀργύριον. Τοῦτον οὖν ἐκβαίνοντα τότε τῆς ὁλκάδος ἰδὼν ὁ Κλεομένης (ἔτυχε γὰρ ἐν τῇ κρηπῖδι τοῦ λιμένος περιπατῶν) ἠσπάζετο προθύμως, καὶ, τίς αὐτὸν εἰς Αἴγυπτον ἄγοι πρόφασις, ἠρώτα. Τοῦ δὲ Νικαγόρου φιλοφρόνως ἀνταπαζομένου, καὶ φήσαντος ἵππους ἄγειν τῷ βασιλεῖ καλοὺς τῶν πολεμιστηρίων, γελάσας ὁ Κλεομένης· « Ἐβουλόμην ἂν (ἔφη) σε μᾶλλον ἥκειν » ἄγοντα σαμβυκιστρίας καὶ κιναίδους· ταῦτα γὰρ νῦν μάλιστα » κατεπείγει τὸν βασιλέα ». Καὶ ὁ Νικαγόρας τότε μὲν ἐμειδίασεν· ἡμέραις δ' ὕστερον ὀλίγαις ὑποπτήσας τοῦ χωρίου τὸν Κλεομένην, νῦν γοῦν ἐδεῖτο τὴν τιμὴν ἀπολαβεῖν, ὡς οὐκ ἂν ἐνοχλήσας, εἰ μὴ περὶ τὴν τῶν φορτίων διάθεσιν οὐ μετρίως ἐζημιοῦτο. Τοῦ δὲ Κλεομένους φήσαντος, οὐδὲν αὐτῷ περιεῖναι τῶν δεδομένων, λυπηθεὶς ὁ Νικαγόρας, ἐκφέρει τῷ Σωσιβίῳ τὸ σκῶμμα τοῦ Κλεομένους. Ὁ δὲ καὶ τοῦτο μὲν ἀσμένως ἔλαβεν, ἐκ δὲ μείζονος αἰτίας τὸν βασιλέα παροξύναι ζητῶν, ἔπεισε τὸν Νικαγόραν ἐπιστολὴν γράψαντα κατὰ τοῦ Κλεομένους ἀπολιπεῖν, ὡς ἐγνωκότος, εἰ λάβοι τριήρεις καὶ στρατιώτας παρ' αὐτοῦ, Κυρήνην κατασχεῖν. Ὁ μὲν οὖν Νικαγόρας ταῦτα γρά-

ψας ἀτέπλευσε· τοῦ δὲ Σωσιβίου μετὰ τέσσαρας ἡμέρας τὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Πτολεμαῖον ἀνενεγκόντος, ὡς ἀρτίως αὐτῷ δεδομένην, καὶ παροξύναντος τὸ μειράκιον, ἔδοξεν εἰς οἰκίαν μεγάλην εἰσαγαγεῖν τὸν Κλεομένην, καὶ τὴν ἄλλην ὁμοίως παρέχοντας δίαιταν ἐξόδων εἴργειν.

ΑΖ. Ἦν μὲν οὖν καὶ ταῦτα λυπηρὰ τῷ Κλεομένει, μοχθηροτέρας δὲ τὰς περὶ τοῦ μέλλοντος ἐλπίδας ἔσχεν ἐκ τοιαύτης συντυχίας. Πτολεμαῖος ὁ Χρυσέρμου, φίλος ὢν τοῦ βασιλέως, πάντα τὸν χρόνον ἐπιεικῶς διείλεκτο τῷ Κλεομένει, καὶ συνήθειά τις ὑπῆρχεν αὐτοῖς καὶ παῤῥησία πρὸς ἀλλήλους. Οὗτος οὖν τότε, τοῦ Κλεομένους δεηθέντος ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν, ἦλθε μὲν καὶ διελέχθη μέτρια, τὸ ὕποπτον ἐξαιρῶν, καὶ περὶ τοῦ βασιλέως ἀπολογούμενος· ἀπιὼν δὲ πάλιν ἐκ τῆς οἰκίας, καὶ μὴ προνοήσας ἐξόπισθεν ἄχρι τῶν θυρῶν ἑπακολουθοῦντα τὸν Κλεομένην, πικρῶς ἐπετίμησε τοῖς φύλαξιν, ὡς δὴ μέγα θηρίον καὶ δυστήρητον ἀμελῶς φυλάττουσι καὶ ῥᾳθύμως. Τούτων ὁ Κλεομένης αὐτήκοος γενόμενος, καὶ, πρὶν αἰσθέσθαι τὸν Πτολεμαῖον, ἀναχωρήσας, ἔρρασε τοῖς φίλοις. Εὐθὺς οὖν πάντες, ἃς πρότερον εἶχον, ἐλπίδας ἐκβαλόντες, πρὸς ὀργὴν ἐβουλεύσαντο, τοῦ Πτολεμαίου τὴν ἀδικίαν ἀμυνάμενοι καὶ τὴν ὕβριν, ἀξίως τῆς Σπάρτης ἀποθανεῖν, καὶ μὴ περιμένειν, ὥσπερ ἱρεῖα παιωθέντας, κατακοπῆναι. Δεινὸν γάρ, εἰ τὰς πρὸς Ἀντίγονον, ἄνδρα πολεμιστὴν καὶ δραστήριον, διαλύσεις ὑπεριδὼν Κλεομένης, κάθηται μητραγύρτου βασιλέως σχολὴν ἀναμένων, ὅταν πρῶτον ἀπόθηται τὸ τύμπανον καὶ καταπαύσῃ τὸν θίασον, ἀποκτενοῦντος αὐτόν.

ΑΖ. Ἐπεὶ δ' ἔδοξε ταῦτα, καὶ κατὰ τύχην ὁ Πτολεμαῖος εἰς Κάνωβον ἐξώρμησε, πρῶτον μὲν διέδωκαν λόγον, ὡς παραλύοιτο τῆς φυλακῆς ὑπὸ τοῦ βασιλέως· ἔπειτα, ἔν τινος ἔθους βασιλικοῦ τοῖς μέλλουσιν ἐξ εἱρκτῆς ἀπολύεσθαι δείπνου τε

πεμπομένου καὶ ξενίων, οἱ φίλοι πολλὰ τοιαῦτα τῷ Κλεομένει παρασκευάσαντες ἔξωθεν εἰσέπεμψαν, ἐξαπατῶντες τοὺς φύλακας, οἰομένους ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀπεσάλθαι. Καὶ γὰρ ἔθυε καὶ μετεδίδου τούτων ἀφθόνως αὐτοῖς, ἐπιτιθεὶς σεφάνους, καὶ κατακλιθεὶς εἰστᾶτο μετὰ τῶν φίλων. Λέγεται δὲ τάχιον ἢ διεγνώκει, πρὸς τὴν πρᾶξιν ὁρμῆσαι, συναισθόμενος οἰκέτην, ἕνα τῶν συνειδότων τὴν πρᾶξιν, ἔξω παρὰ γυναικὶ κεκοιμημένον, ἧς ἦρα· Καὶ φοβηθεὶς μήνυσιν, ἐπειδὴ μέσον ἡμέρας ἦν, καὶ τοὺς φύλακας ἥσθετο καθεύδοντας ὑπὸ τῆς μέθης, ἐνδυσάμενος τὸν χιτῶνα, καὶ τὴν δεξιὰν ἐκ τοῦ δεξιοῦ παραλυσάμενος ὤμου, γυμνῷ τῷ ξίφει μετὰ τῶν φίλων ἐξεπήδησεν ἐνεσκευασμένων ὁμοίως, δεκατριῶν ὄντων. Ἱππότας δὲ, χωλὸς ὢν, τῇ μὲν πρώτῃ συνεξέπεσεν ὁρμῇ προθύμως, ὡς δ' ἑώρα σχολαίτερον πορευομένους δι' αὐτὸν, ἐκέλευσεν ἀνελεῖν, καὶ μὴ διαφθείρειν τὴν πρᾶξιν, ἄχρηστον ἄνδρωπον περιμένοντας. Ἔτυχε δὲ τῶν Ἀλεξανδρέων τις ἵππον ἄγων παρὰ τὰς θύρας· τοῦτον ἀφελόμενοι, καὶ τὸν Ἱππόταν ἀναβαλόντες, ἐφέροντο δρόμῳ διὰ τῶν ςενωπῶν, καὶ παρεκάλουν τὸν ὄχλον ἐπὶ τὴν ἐλευθερίαν. Τοῖς δὲ τοσοῦτον, ὡς ἔοικεν, ἀλκῆς μετῆν, ὅσον ἐπαινεῖν καὶ θαυμάζειν τὴν τοῦ Κλεομένους τόλμαν, ἀκολουθεῖν δὲ καὶ βοηθεῖν οὐδεὶς ἐθάῤῥει. Τὸν μὲν οὖν Χρυσέρμου Πτολεμαῖον ἐκ τῆς αὐλῆς ἐξιόντα τρεῖς εὐθὺς προσπεσόντες ἀπέκτειναν· ἑτέρου δὲ Πτολεμαίου, τοῦ φυλάσσοντος τὴν πόλιν, ἐλαύνοντος ἅρματι πρὸς αὐτοὺς, ὁρμήσαντες ἐναντίον, τοὺς μὲν ὑπηρέτας καὶ δορυφόρους διεσκέδασαν, αὐτὸν δὲ κατασπάσαντες ἀπὸ τοῦ ἅρματος ἀπέκτειναν. Εἶτα πρὸς τὴν ἄκραν ἐχώρουν, ἀναῤῥῆξαι διανοούμενοι τὸ δεσμωτήριον, καὶ χρήσασθαι τῷ πλήθει τῶν δεδεμένων. Ἔφθασαν δὲ φραξάμενοι καλῶς οἱ φύλακες. Ὥςε καὶ ταύτης ἀποκρουσθέντα τῆς πείρας τὸν Κλεομένην διαφέρεσθαι καὶ πλανᾶσθαι κατὰ τὴν πόλιν,

οὐδενὸς αὐτῷ προσχωροῦντος, ἀλλὰ φευγόντων καὶ φοβουμένων ἁπάντων. Οὕτως οὖν ἀποσὰς, καὶ πρὸς τοὺς φίλους εἰπών· « Οὐδὲν ἦν ἄρα θαυμαστὸν, ἄρχειν γυναῖκας ἀνθρώπων φευγόντων τὴν ἐλευθερίαν », παρεκάλεσε πάντας ἀξίως αὐτοῦ καὶ τῶν πεπραγμένων τελευτᾶν. Καὶ πρῶτος μὲν Ἱππότας ὑπὸ τῶν νεωτέρων τινὸς ἐπλήγη δεηθεὶς, ἔπειτα τῶν ἄλλων ἕκαστος εὐκόλως καὶ ἀδεῶς ἑαυτὸν ἀποσφάττει, πλὴν Παντέως, τοῦ πρώτου Μεγάλην πόλιν καταλαβόντος. Τοῦτον δὲ κάλλιστον ὥρᾳ καὶ πρὸς τὴν ἀγωγὴν εὐφυέστατον τῶν νέων γενόμενον, ἐρώμενον ἐσχηκὼς ὁ βασιλεὺς, ἐκέλευσεν, ὅταν αὐτόν τε καὶ τοὺς ἄλλους ἤδη πεπτωκότας, οὕτω τελευτᾶν. Ἤδη δὲ κειμένων ἁπάντων, ἐπιπορευόμενος ὁ Παντεὺς, καὶ τῷ ξιφιδίῳ παραπτόμενος καθ' ἕκαστον, ἀπεπειρᾶτο, μή τις διαλανθάνοι ζῶν. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὸν Κλεομένην νύξας παρὰ τὸ σφυρὸν εἶδε συγρέψαντα τὸ πρόσωπον, ἐφίλησεν αὐτὸν, εἶτα παρεκάθισε· καὶ τέλος ἔχοντος ἤδη περιβαλὼν τὸν νεκρὸν, ἑαυτὸν ἐπικατέσφαξε.

ΑΗ. Κλεομένης μὲν οὖν, ἑκκαίδεκα τῆς Σπάρτης βασιλεύσας ἔτη, καὶ τοιοῦτος ἀνὴρ γενόμενος, οὕτως κατέσρεψε. Τῆς δὲ φήμης εἰς τὴν πόλιν ὅλην σκεδασθείσης, ἡ μὲν Κρατησίκλεια, καίπερ οὖσα γενναία γυνὴ, προὔδωκε τὸ φρόνημα πρὸς τὸ τῆς συμφορᾶς μέγεθος, καὶ περιβαλοῦσα τὰ παιδία τοῦ Κλεομένους ὠλοφύρετο. Τῶν δὲ παιδίων τὸ πρεσβύτερον ἀποπηδῆσαν, οὐδενὸς ἂν προσδοκήσαντος, ἀπὸ τοῦ τέγους ἐπὶ κεφαλὴν ἔρριψεν ἑαυτό· καὶ κακῶς μὲν ἔσχεν, οὐ μὴν ἀπέθανεν, ἀλλ' ἤρθη βοῶν καὶ ἀγαναχτοῦν ἐπὶ τὸ διακωλύεσθαι τελευτᾶν. Ὁ δὲ Πτολεμαῖος, ὡς ἔγνω ταῦτα, προσέταξε τὸ μὲν σῶμα τοῦ Κλεομένους κρεμάσαι καταβυρσώσαντας, ἀποκτεῖναι δὲ τὰ παιδία, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὰς περὶ αὐτὴν γυναῖκας. Ἐν δὲ ταύταις ἦν καὶ Παντέως γυνὴ, καλλίστη καὶ γενναιοτάτη τὸ εἶδος. Ἔτι δ' αὐτοῖς νεογάμοις οὖσιν ἐν ἀκμαῖς ἐρώτων αἱ τύχαι συνέβησαν. Εὐθὺς

μὲν οὖν συνεκπλεῦσαι τῷ Παντεῖ βουλομένην αὐτὴν οὐκ εἴασαν οἱ γονεῖς, ἀλλὰ βίᾳ κατακλείσαντες ἐφύλαττον· ὀλίγῳ δ' ὕστερον ἵππον ἑαυτῇ παρεσκευάσασα καὶ χρυσίδιον οὐ πολύ, νυκτὸς ἀπέδρα καὶ διώξασα συντόνως ἐπὶ Ταίναρον, ἐκεῖθεν ἐπέβη νεὼς εἰς Αἴγυπτον πλεούσης, καὶ διεκομίσθη πρὸς τὸν ἄνδρα, καὶ συνδιήνεγκεν αὐτῷ τὸν ἐπὶ ξένης βίον ἀλύπως καὶ ἱλαρῶς. Αὕτη τότε τὴν Κρατησίκλειαν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐξαγομένην ἐχειραγώγει, τόν τε πέπλον αὐτῆς ὑπολαμβάνουσα καὶ θαρρεῖν παρακαλοῦσα, μηδέν τι μηδ' αὐτὴν ἐκπεπληγμένην τὸν θάνατον, ἀλλ' ἓν μόνον αἰτουμένην, πρὸ τῶν παιδίων ἀποθανεῖν. Ἐπεὶ δ' ἦλθον εἰς τὸν τόπον, ἐν ᾧ ταῦτα δρᾶν εἰώθεσαν οἱ ὑπηρέται, πρῶτον μὲν τὰ παιδία, τῆς Κρατησικλείας ὁρώσης, ἔσφαττον, εἶτ' ἐκείνην, ἓν τοῦτο μόνον ἐπὶ τηλικούτοις φθεγξαμένην πάθεσιν. « Ὦ τέκνα, ποῖ ἐμόλετε »; ἡ δὲ τοῦ Παντέως γυνή, περιζωσαμένη τὸ ἱμάτιον, εὔρωστος οὖσα καὶ μεγάλη, τῶν ἀποθνησκουσῶν ἑκάστην σιωπῇ καὶ μεθ' ἡσυχίας ἐθεράπευε, καὶ περιέστελλεν ἐκ τῶν ἐνδεχομένων. Τέλος δὲ μετὰ πάσας ἑαυτὴν κοσμήσασα, καὶ καταγαγοῦσα τὴν περιβολήν, καὶ μηδένα προσελθεῖν ἐάσασα, μηδ' ἰδεῖν ἄλλον, ἢ τὸν ἐπὶ σφαγῆς τεταγμένον, ἡρωϊκῶς κατέστρεψεν, οὐδενὸς δεηθεῖσα κοσμοῦντος καὶ περικαλύπτοντος μετὰ τὴν τελευτήν. Οὕτω παρέμεινε τῷ θανάτῳ τὸ κόσμιον τῆς ψυχῆς, καὶ διεφύλαξεν, ἣν ζῶσα φρουρὰν τῷ σώματι περιέθηκεν.

ΔΘ. Ἡ μὲν οὖν Λακεδαίμων, ἐφαμίλλως ἀγωνισαμένη τῷ γυναικείῳ δράματι πρὸς τὸ ἀνδρεῖον ἐν τοῖς ἐσχάτοις καιροῖς, ἐπέδειξε τὴν ἀρετὴν ὑβρισθῆναι μὴ δυναμένην ὑπὸ τῆς τύχης. Ὀλίγαις δ' ὕστερον ἡμέραις οἱ τὸ σῶμα τοῦ Κλεομένους ἀνεσαυρωμένον παραφυλάττοντες εἶδον εὐμεγέθη δράκοντα τῇ κεφαλῇ περιπεπλεγμένον, καὶ ἀποκρύπτοντα τὸ πρόσωπον, ὥστε μηδὲν ὄρνεον ἐφίπτασθαι σαρκοφάγον. Ἐκ δὲ τούτου δεισιδαιμονία προσ-

ἔπεσε τῷ βασιλεῖ καὶ φόβος, καὶ πολλῶν καθαρμῶν ταῖς γυναιξὶν ἀρχὴν παρασχὼν, ὡς ἀνδρὸς ἀνηρημένου θεοφιλοῦς, καὶ κρείττονος τὴν φύσιν. Οἱ δ' Ἀλεξανδρεῖς καὶ προσέτρεπον, φοιτῶντες ἐπὶ τὸν τόπον, ἥρωα τὸν Κλεομένην καὶ θεῶν παῖδα προσαγορεύοντες· ἄχρις οὗ κατέπαυσαν αὐτοὺς οἱ σοφώτεροι, διδόντες λόγον, ὡς μελίττας μὲν βόες, σφῆκας δ' ἵπποι κατασαπέντες ἐξανθοῦσι, κάνθαροι δ' ὄνων τὸ αὐτὸ παθόντων ζωογονοῦνται· τὰ δ' ἀνθρώπινα σώματα, τῶν περὶ τὸν μυελὸν ἰχώρων συῤῥοήν τινα καὶ σύστασιν ἐν ἑαυτοῖς λαβόντων, ὄφεις ἀναδίδωσι. Καὶ τοῦτο κατιδόντες οἱ παλαιοὶ, μάλιστα τῶν ζώων τὸν δράκοντα τοῖς ἥρωσι συνῳκείωσαν.

ΔΕΣΧΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ" ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878

ΔΕΣΧΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ"
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878

ΠΛ. ΤΙΒ. ΚΑΙ ΓΑΙΟΣ ΓΡΑΚΧ.

Ἡμεῖς δὲ, τὴν πρώτην ἱστορίαν ἀποδεδωκότες, ἔχομεν οὐκ ἐλάττονα πάθη τούτων ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ συζυγίᾳ θεωρῆσαι, τὸν Τιβερίου καὶ Γαΐου βίον ἀντιπαραβάλλοντες. Οὗτοι Τιβερίου Γράκχου παῖδες ἦσαν· ᾧ τιμητῇ τε Ῥωμαίων γενομένῳ, καὶ δὶς ὑπατεύσαντι, καὶ θριάμβους δύο καταγαγόντι, λαμπρότερον ἦν τὸ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ἀξίωμα. Διὸ καὶ τὴν Σκιπίωνος, τοῦ καταπολεμήσαντος Ἀννίβαν, θυγατέρα, Κορνηλίαν, οὐκ ὢν φίλος, ἀλλὰ καὶ διάφορος τῷ ἀνδρὶ γεγονὼς, λαβὼν ἠξιώθη μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτήν. Λέγεται δέ ποτε συλλαβεῖν αὐτὸν ἐπὶ τῆς κλίνης ζεῦγος δρακόντων· τοὺς δὲ μάντεις, σκεψαμένους τὸ τέρας, ἄμφω μὲν οὐκ ἐᾶν ἀνελεῖν, οὐδ' ἀφεῖναι· περὶ δὲ θατέρου διαιρεῖν, ὡς ὁ μὲν ἄρρην τῷ Τιβερίῳ φέροι θάνατον ἀναιρεθείς, ἡ δὲ θήλεια τῇ Κορνηλίᾳ. Τὸν οὖν Τιβέριον, καὶ φιλοῦντα τὴν γυναῖκα, καὶ μᾶλλον αὐτῷ προσήκειν, ὄντι πρεσβυτέρῳ, τελευτᾶν ἡγούμενον, ἔτι νέας οὔσης ἐκείνης, τὸν μὲν ἄρρενα κτεῖναι τῶν δρακόντων, ἀρεῖναι δὲ τὴν θήλειαν· εἶτα ὕστερον οὐ πολλῷ χρόνῳ τελευτῆσαι, δεκαδύο παῖδας ἐκ τῆς Κορνηλίας αὐτῷ γεγονότας καταλιπόντα. Κορνηλία δ', ἀναλαβοῦσα τοὺς παῖδας καὶ τὸν οἶκον, οὕτω σώφρονα καὶ φιλότεκνον καὶ μεγαλόψυχον αὐτὴν παρέσχεν, ὥστε μὴ κακῶς δόξαι βεβουλεῦσθαι τὸν Τιβέριον, ἀντὶ τοιαύτης γυναικὸς ποθανεῖν ἀέλιον. Ἥ γε καὶ, Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως κοινουμένου τὸ διάδημα, καὶ μνωμένου τὸν γάμον αὐτῆς, ἠρνήσατο, καὶ χηρεύουσα τοὺς μὲν ἄλλους ἀπέβαλε παῖδας, μίαν δὲ τῶν θυγατέρων, ἡ Σκιπίωνι τῷ νεωτέρῳ συνῴκησε, καὶ δύο υἱοὺς, περὶ ὧν τάδε γέγραπται, Τεβέριον καὶ Γάϊον, διαγενομένους οὕτω φιλοτίμως, ἐξέθρεψεν, ὥστε πάντων

εὐφυεςάτους Ῥωμαίων ὁμολογουμένως γεγονότας, πεπαιδεῦσθαι δοκεῖν βέλτιον, ἢ πεφυκέναι, πρὸς ἀρετήν.

Β. Ἐπεὶ δ', ὥσπερ ἡ τῶν πλασσομένων καὶ γραφομένων Διοσκούρων ὁμοιότης ἔχει τινὰ τοῦ πυκτικοῦ πρὸς τὸν δρομικὸν ἐπὶ τῆς μορφῆς διαφορὰν, οὕτω τῶν νεανίσκων ἐκείνων ἐν πολλῇ τῇ πρὸς ἀνδρείαν καὶ σωφροσύνην, ἔτι δ' ἐλευθεριότητα καὶ λογιότητα καὶ μεγαλοψυχίαν, ἐμφερείᾳ, μεγάλαι περὶ τὰ ἔργα καὶ τὰς πολιτείας οἷον ἐξήνθησαν καὶ διεφάνησαν ἀνομοιότητες· οὐ χεῖρον εἶναί μοι δοκεῖ ταύτας προεκθέσθαι. Πρῶτον μὲν οὖν ἰδέᾳ προσώπου καὶ βλέμματι καὶ κινήματι πρᾷος καὶ κατασηματικὸς ἦν ὁ Τιβέριος, ἔντονος δὲ καὶ σφοδρὸς ὁ Γάϊος, ὥςε καὶ δημηγορεῖν τὸν μὲν, ἐν μιᾷ χώρᾳ βεβηκότα κοσμίως, τὸν δὲ, Ῥωμαίων πρῶτον ἐπὶ τοῦ βήματος περιπάτῳ τε χρήσασθαι, καὶ περισπάσαι τὴν τήβεννον ἐξ ὤμου λέγοντα· καθάπερ Κλέωνα τὸν Ἀθηναῖον ἱςόρηται, περισπάσαι τε τὴν περιβολὴν, καὶ τὸν μηρὸν ἀλοῆσαι πρῶτον τῶν δημηγορούντων. Ἔπειτα ὁ λόγος τοῦ μὲν Γαΐου φοβερὸς καὶ περιπαθὴς εἰς δείνωσιν, ἡδίων δ' ὁ τοῦ Τιβερίου, καὶ μᾶλλον ἐπαγωγὸς οἴκτου. Τῇ δὲ λέξει καθαρὸς καὶ διαπεπονημένος ἀκριβῶς ἐκεῖνος, ὁ δὲ Γαΐου πιθανὸς καὶ γεγανωμένος. Οὕτω δὲ καὶ περὶ τὴν δίαιταν καὶ τράπεζαν εὐτελὴς καὶ ἀφελὴς ὁ Τιβέριος, ὁ δὲ Γάϊος τοῖς μὲν ἄλλοις παραβαλεῖν, σώφρων καὶ αὐςηρὸς, τῇ δὲ πρὸς τὸν ἀδελφὸν διαφορᾷ νεοπρεπὴς καὶ περίεργος· ὡς οἱ περὶ Δροῦσον ἤλεγχον, ὅτι δέλφικας ἀργυροῦς ἐπρίατο τιμῆς εἰς ἑκάστην λίτραν δραχμῶν χιλίων καὶ διακοσίων πεντήκοντα. Τῷ δ' ἤθει, κατὰ τὴν τοῦ λόγου διαφορὰν, ὁ μὲν ἐπιεικὴς καὶ πρᾷος, ὁ δὲ τραχὺς καὶ θυμοειδής· ὥςε καὶ παρὰ γνώμην ἐν τῷ λέγειν ἐκφερόμενον πολλάκις ὑπ' ὀργῆς, τήν τε φωνὴν ἀποξύνειν, καὶ βλασφημεῖν, καὶ συνταράττειν τὸν λόγον. Ὅθεν καὶ βοήθημα τῆς ἐκτροπῆς ταύτης ἐποιήσατο τὸν Δικίννιον, οἰκέτην οὐκ ἀνόητον, ὃς ἔχων

φωνασκικὸν ὄργανον, ᾧ τοὺς φθόγγους ἀναβιβάζουσιν, ὄπισθεν ἑστὼς τοῦ Γαΐου λέγοντος, ὁπηνίκα τραχυνόμενον αἴσθητο τῇ φωνῇ καὶ παραῤῥηγνύμενον δι' ὀργὴν, ἐνεδίδου τόνον μαλακὸν, ᾧ τὸ σφοδρὸν ἐκεῖνος εὐθὺς ἅμα τοῦ πάθους καὶ τῆς φωνῆς ἀνιεὶς ἐπραΰνετο, καὶ παρεῖχεν ἑαυτὸν εὐανάκλητον.

Γ. Αἱ μὲν οὖν διαφοραὶ τοιαῦταί τινες ἦσαν αὐτῶν· ἀνδραγαθία δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους, καὶ πρὸς τοὺς ὑπηκόους δικαιοσύνη, καὶ πρὸς τὰς ἀρχὰς ἐπιμέλεια, καὶ πρὸς τὰς ἡδονὰς ἐγκράτεια ἀπαράλλακτος. Ἦν δὲ πρεσβύτερος ἐνιαυτοῖς ἐννέα ὁ Τιβέριος· καὶ τοῦτο τὴν ἑκατέρου πολιτείαν ἀπηρτημένην τοῖς χρόνοις ἐποίησε, καὶ τὰς πράξεις οὐχ ἥκιστα διελυμήνατο, μὴ συνακμασάντων, μηδὲ συμβαλόντων εἰς τὸ αὐτὸ τὴν δύναμιν, μεγάλην ἂν ἐξ' ἀμφοῖν ὁμοῦ καὶ ἀνυπέρβλητον γενομένην. Λεκτέον οὖν ἰδίᾳ περὶ ἑκατέρου, καὶ περὶ τοῦ πρεσβυτέρου πρότερον.

Δ. Ἐκεῖνος τοίνυν, εὐθὺς ἐκ παίδων γενόμενος, οὕτως ἦν περιβόητος, ὥστε τῆς τῶν Αὐγούρων λεγομένης ἱερωσύνης ἀξιωθῆναι δι' ἀρετὴν μᾶλλον, ἢ διὰ τὴν εὐγένειαν. Ἐδήλωσε δ' Ἄππιος Κλαύδιος, ἀνὴρ ὑπατικὸς καὶ τιμητικὸς καὶ προγεγραμμένος κατ' ἀξίωμα τῆς Ῥωμαίων βουλῆς, καὶ πολλῷ φρονήματι τοὺς καθ' αὑτὸν ὑπεραίρων· ἐσιωμένων γὰρ ἐν ταὐτῷ τῶν ἱερέων, προσαγορεύσας τὸν Τιβέριον, καὶ φιλοφρονηθείς, αὐτὸς ἐμνᾶτο τῇ θυγατρὶ νυμφίον. Δεξαμένου δ' ἀσμένως ἐκείνου, καὶ τῆς καταινέσεως οὕτω γενομένης, εἰσιὼν ὁ Ἄππιος οἴκαδε πρὸς αὑτὸν, ἀπὸ τῆς θύρας εὐθὺς ἐκάλει τὴν γυναῖκα, μεγάλῃ τῇ φωνῇ βοῶν· «Ὦ Ἀντιστία, τὴν Κλαυδίαν ἡμῶν » ἀνδρὶ καθωμολόγηκα». Κἀκείνη θαυμάσασα· « Τίς (εἶπεν) » ἡ σπουδή; ἢ τί τὸ τάχος, εἰ μὴ Τιβέριον αὐτῇ Γράκχον » εὑρήκεις νυμφίον»; Οὐκ ἀγνοῶ δ', ὅτι τοῦτό τινες ἐπὶ τὸν πατέρα τῶν Γράκχων, Τιβέριον, καὶ Σκιπίωνα τὸν Ἀφρικανὸν

ἀναφέρουσιν· ἀλλ' οἱ πλείους, ὡς ἡμεῖς γράφομεν, ἱστοροῦσι, καὶ Πολύβιος, μετὰ τὴν Σκιπίωνος Ἀφρικανοῦ τελευτήν, τοὺς οἰκείους φησὶν ἐκ πάντων προκρίναντας τὸν Τιβέριον δοῦναι τὴν Κορνηλίαν, ὡς ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀνέκδοτον καὶ ἀνέγγυον ἀπολειφθεῖσαν. Ὁ δ' οὖν νεώτερος Τιβέριος, στρατευόμενος ἐν Λιβύῃ μετὰ τοῦ δευτέρου Σκιπίωνος, ἔχοντος αὐτοῦ τὴν ἀδελφήν, ὁμοῦ συνδιαιτώμενος ὑπὸ σκηνὴν τῷ στρατηγῷ, ταχὺ μὲν αὐτοῦ τὴν φύσιν κατέμαθε, πολλὰ καὶ μεγάλα πρὸς ζῆλον ἀρετῆς καὶ μίμησιν ἐπὶ τῶν πράξεων ἐκφέρουσαν. Ταχὺ δὲ τῶν νέων πάντων ἐπρώτευεν εὐταξίᾳ καὶ ἀνδρείᾳ· καὶ τοῦ γε τείχους ἐπέβη τῶν πολεμίων πρῶτος, ὥς φησι Φάνιος, λέγων καὶ αὐτὸς τῷ Τιβερίῳ συνεπιβῆναι, καὶ συμμετασχεῖν ἐκείνης τῆς ἀριστείας. Ἡλλὴν δὲ καὶ παρὼν εὔνοιαν εἶχεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ πόθον ἀπαλλαττόμενος αὐτοῦ κατέλιπε.

Ε. Μετὰ δὲ τὴν στρατείαν ἐκείνην αἱρεθεὶς ταμίας, ἔλαχε τῶν ὑπάτων Γαΐῳ Μαγκίνῳ συστρατεύειν ἐπὶ Νομαντίνους, ἀνθρώπῳ μὲν οὐ πονηρῷ, βαρυποτμοτάτῳ δὲ Ῥωμαίων στρατηγῷ. Διὸ καὶ μᾶλλον ἐν τύχαις παραλόγοις καὶ πράγμασιν ἐναντίοις τοῦ Τιβερίου διέλαμψεν οὐ μόνον τὸ συνετὸν καὶ ἀνδρεῖον, ἀλλ', ὃ θαυμάσιον ἦν, αἰδώς τε πολλὴ καὶ τιμὴ τοῦ ἄρχοντος, ὑπὸ τῶν κακῶν οὐδ' ἑαυτὸν, εἰ στρατηγός ἐστιν, ἐπιγινώσκοντος. Ἡττηθεὶς γὰρ μάχαις μεγάλαις, ἐπεχείρησε μὲν ἀναζευγνύναι νυκτὸς, ἐκλιπὼν τὸ στρατόπεδον· αἰσθομένων δὲ τῶν Νομαντίνων, καὶ τὸ μὲν στρατόπεδον εὐθὺς λαβόντων, τοῖς δ' ἀνθρώποις ἐπιπεσόντων φεύγουσι, καὶ τοὺς ἐσχάτους φονευόντων, τὸ δὲ πᾶν ἐγκυκλουμένων στράτευμα, καὶ συνωθούντων εἰς τόπους χαλεποὺς καὶ διάφυξιν οὐκ ἔχοντας, ἀπογνοὺς τὴν ἐκ τοῦ βιάζεσθαι σωτηρίαν ὁ Μαγκῖνος, ἐπεκηρυκεύετο περὶ σπονδῶν καὶ διαλύσεων πρὸς αὐτούς· οἱ δὲ πιστεύειν ἔφασαν οὐδενὶ, πλὴν μόνῳ Τιβερίῳ, καὶ τοῦτον ἐκέλευον ἀποστέλλειν πρὸς

αὐτούς. Ἐπεπόνθεισαν δὲ τοῦτο καὶ δι' αὐτὸν τὸν νεανίσκον· ἦν γὰρ αὐτοῦ πλεῖστος λόγος ἐπὶ στρατιᾶς· καὶ μεμνημένοι τοῦ πατρὸς Τιβερίου, ὃς πολεμήσας ἴβηρσι, καὶ πολλοὺς καταστρεψάμενος, εἰρήνην ἔθετο πρὸς Νομαντίνους, καὶ ταύτην ἐμπεδοῦντα τὸν δῆμον ὀρθῶς καὶ δικαίως ἀεὶ παρέσχεν. Οὕτω δὴ πεμφθεὶς ὁ Τιβέριος, καὶ συγγενόμενος τοῖς ἀνδράσι, καὶ τὰ μὲν πείσας, τὰ δὲ δεξάμενος ἐσπείσατο, καὶ δισμυρίους ἔσωσε περιφανῶς Ῥωμαίων πολίτας, ἄνευ θεραπείας καὶ τῶν ἔξω τάξεως ἑπομένων.

ς. Τὰ δ' ἐν τῷ χάρακι λειφθέντα χρήματα πάντα κατέσχον οἱ Νομαντῖνοι καὶ διεπόρθησαν. Ἐν δὲ Τούτοις καὶ πινακίδες ἦσαν τοῦ Τιβερίου, γράμματα καὶ λόγους ἔχουσαι τῆς ταμιευτικῆς ἀρχῆς, ἃς περὶ πολλοῦ ποιούμενος ἀπολαβεῖν, ἤδη τοῦ στρατοῦ προκεχωρηκότος, ἀνέστρεψε πρὸς τὴν πόλιν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τρεῖς, ἢ τέτταρας, ἑταίρους. Ἐκκαλέσας δὲ τῶν Νομαντίνων τοὺς ἄρχοντας, ἠξίου κομίσασθαι τὰς δέλτους, ὡς μὴ παράσχοι τοῖς ἐχθροῖς διαβολὴν, οὐκ ἔχων ἀπολογίσασθαι περὶ τῶν ὠκονομημένων. Ἡσθέντες οὖν οἱ Νομαντῖνοι τῇ συντυχίᾳ τῆς χρείας, παρεκάλουν αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν· ὡς δ' εἰσήκει βουλευόμενος, ἐγγὺς προσελθόντες ἐνέφυοντο ταῖς χερσὶ, καὶ λιπαρεῖς ἦσαν, δεόμενοι, μηκέτι νομίζειν αὐτοὺς πολεμίους, ἀλλ' ὡς φίλοις χρῆσθαι καὶ πιστεύειν. Ἔδοξεν οὖν τῷ Τιβερίῳ ταῦτα ποιεῖν τῶν τε δέλτων περιεχομένῳ, καὶ δεδοικότι παροξύνειν, ὡς ἀπιστουμένους, τοὺς Νομαντίνους. Εἰσελθόντι δ' εἰς τὴν πόλιν πρῶτον μὲν ἄριστον παρέθεσαν, καὶ πᾶσαν ἐποιήσαντο δέησιν ἐμφαγεῖν τι κοινῇ μετ' αὐτῶν καθήμενον. Ἔπειτα τὰς δέλτους ἀπέδοσαν, καὶ τῶν ἄλλων, ἃ βούλοιτο, χρημάτων λαβεῖν ἐκέλευον. Ὁ δ' οὐδὲν, ἢ τὸν λιβανωτὸν, ᾧ πρὸς τὰς δημοσίας ἐχρῆτο θυσίας, λαβὼν, ἀπῆλθεν ἀσπασάμενος καὶ φιλοφρονηθεὶς τοὺς ἄνδρας.

Ζ. Ἐπεὶ δ' εἰς Ῥώμην ἐπανῆλθεν, ἡ μὲν ὅλη πρᾶξις, ὡς δεινὴ καὶ καταισχύνουσα τὴν Ῥώμην, αἰτίαν εἶχε καὶ κατηγορίαν· οἱ δὲ τῶν στρατιωτῶν οἰκεῖοι καὶ φίλοι, μέγα μέρος ὄντες τοῦ δήμου, συνέτρεχον πρὸς τὸν Τιβέριον, τὰ μὲν αἰσχρὰ τῶν γεγονότων ἀναφέροντες εἰς τὸν ἄρχοντα, δι' αὐτὸν δὲ σώζεσθαι τοσούτους πολίτας φάσκοντες. Οἱ μέντοι δυσχεραίνοντες τὰ πεπραγμένα μιμεῖσθαι τοὺς προγόνους ἐκέλευον. Καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τοὺς ἀγαπήσαντας ὑπὸ Σαυνιτῶν ἀφεθῆναι στρατηγοὺς, αὐτούς τε τοῖς πολεμίοις γυμνοὺς προσέῤῥιψαν, καὶ τοὺς ἐφαψαμένους καὶ μετασχόντας τῶν σπονδῶν, οἷον ταμίας καὶ χιλιάρχους, ὁμοίως προύβαλον, εἰς ἐκείνους τὴν ἐπιορκίαν καὶ τὴν διάλυσιν τῶν ὁμολογημένων τρέποντες. Ἔνθα δὴ καὶ μάλιστα τὴν πρὸς τὸν Τιβέριον εὔνοιαν καὶ σπουδὴν ἐξέφηνεν ὁ δῆμος. Τὸν μὲν γὰρ ὕπατον ἐψηφίσαντο γυμνὸν καὶ δεδεμένον παραδοῦναι τοῖς Νομαντίνοις, τῶν δ' ἄλλων ἐφείσαντο πάντων διὰ Τιβέριον. Δοκεῖ δὲ καὶ Σκιπίων βοηθῆσαι, μέγιστος ὢν τότε, καὶ πλεῖστον δυνάμενος Ῥωμαίων· ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἐν αἰτίαις ἦν, ὅτι τὸν Μαγκῖνον οὐ περιέσωσεν, οὐδὲ τὰς σπονδὰς ἐμπεδωθῆναι τοῖς Νομαντίνοις ἐσπούδασε, δι' ἀνδρὸς οἰκείου καὶ φίλου, τοῦ Τιβερίου, γενομένας. Τὸ δὲ πλεῖστον ἔοικεν ἐκ φιλοτιμίας *καὶ* τῶν ἐπαιρόντων τὸν Τιβέριον φίλων καὶ σοφιστῶν, ἐκγενέσθαι τὰ τῆς διαφορᾶς. Ἀλλ' αὕτη γε πρὸς οὐδὲν ἀνήκεσον, οὐδὲ φαῦλον ἐξέπεσε. Δοκεῖ δ' ἄν μοι μηδαμῶς περιπεσεῖν ὁ Τιβέριος, οἷς ἔπαθεν, εἰ παρῆν αὐτοῦ τοῖς πολιτεύμασι Σκιπίων ὁ Ἀφρικανός· νῦν δ' ἐκείνου περὶ Νομαντίαν ὄντος ἤδη καὶ πολεμοῦντος, ἥψατο τῆς περὶ τοὺς νόμους πολιτείας ἐκ τοιαύτης αἰτίας.

Η. Ῥωμαῖοι τῆς τῶν ἀσυγειτόνων χώρας ὅσην ἀπετέμνοντο πολέμῳ, τὴν μὲν ἐπίπρασκον, τὴν δὲ ποιούμενοι δημοσίαν, ἐδίδοσαν νέμεσθαι τοῖς ἀκτήμοσι καὶ ἀπόροις τῶν πολιτῶν, ἀπο-

φορὰν οὐ πολλὴν εἰς τὸ δημόσιον τελοῦσιν. Ἀρξαμένων δὲ τῶν πλουσίων ὑπερβάλλειν τὰς ἀποφορὰς, καὶ τοὺς πένητας ἐξελαυνόντων, ἐγράφη νόμος, οὐκ ἐῶν πλέθρα γῆς ἔχειν πλείονα πεντακοσίων. Καὶ βραχὺν μὲν χρόνον ἐπέσχε τὴν πλεονεξίαν τὸ γράμμα τοῦτο, καὶ τοῖς πένησιν ἐβοήθησε, κατὰ χώραν μένουσιν ἐπὶ τῶν μεμισθωμένων, καὶ νεμομένοις ἣν ἕκαστος ἐξ ἀρχῆς εἶχε μοῖραν. Ὕστερον δὲ, τῶν γειτνιώντων πλουσίων ὑποβλήτοις προσώποις μεταφερόντων τὰς μισθώσεις εἰς ἑαυτοὺς, τέλος δὲ φανερῶς ἤδη δι' ἑαυτῶν τὰ πλεῖστα κατεχόντων, ἐξωσθέντες οἱ πένητες, οὔτε ταῖς στρατείαις ἔτι προθύμους παρεῖχον ἑαυτοὺς, ἠμέλουν τε παίδων ἀνατροφῆς, ὥστε ταχὺ τὴν Ἰταλίαν ἅπασαν ὀλιγανδρίας ἐλευθέρων αἰσθέσθαι, δεσμωτηρίων δὲ βαρβαρικῶν ἐμπεπλῆσθαι, δι' ὧν ἐγεώργουν οἱ πλούσιοι τὰ χωρία, τοὺς πολίτας ἐξελάσαντες. Ἐπεχείρησε μὲν οὖν τῇ διορθώσει Γάϊος Λαίλιος, ὁ Σκιπίωνος ἑταῖρος· ἀντικρουσάντων δὲ τῶν δυνατῶν, φοβηθεὶς τὸν θόρυβον καὶ παυσάμενος, ἐπεκλήθη σοφὸς, ἢ φρόνιμος. Ἑκάτερον γὰρ ἐδόκει σημαίνειν ὁ Σαπίηνς. Ὁ Τιβέριος δὲ, δήμαρχος ἀποδειχθεὶς, εὐθὺς ἐπ' αὐτὴν ὥρμησε τὴν πρᾶξιν, ὡς μὲν οἱ πλεῖστοι λέγουσι, Διοφάνους τοῦ ῥήτορος καὶ Βλοσσίου τοῦ φιλοσόφου παρορμησάντων αὐτόν· ὧν ὁ μὲν Διοφάνης φυγὰς ἦν Μιτυληναῖος· ὁ δ' αὐτόθεν ἐξ Ἰταλίας Κυμαῖος, Ἀντιπάτρου τοῦ Ταρσέως γεγονὼς ἐν ἄστει συνήθης, καὶ τετιμημένος ὑπ' αὐτοῦ προσφωνήσεσι γραμμάτων φιλοσόφων. Ἔνιοι δὲ καὶ Κορνηλίαν συνεπαιτιῶνται, τὴν μητέρα, πολλάκις τοὺς υἱοὺς ὀνειδίζουσαν, ὅτι Ῥωμαῖοι Σκιπίωνος αὐτὴν ἔτι πενθερὰν, οὔπω δὲ μητέρα Γράκχων προσαγορεύουσιν. Ἄλλοι δὲ Σπόριόν τινα Ποστούμιον λέγουσιν αἴτιον γενέσθαι, ἡλικιώτην τοῦ Τιβερίου, καὶ πρὸς δόξαν ἐφάμιλλον αὐτῷ περὶ τὰς συνηγορίας. Ὃν, ὡς ἐπανῆλθεν ἀπὸ τῆς στρατιᾶς, εὑρὼν πολὺ τῇ δόξῃ καὶ τῇ δυνάμει παρηλλαχότα καὶ θαυμαζόμενον,

ἠθέλησεν, ὡς ἔοικεν, ὑπερβαλέσθαι, πολιτεύματος παραβόλου καὶ μεγάλην προσδοκίαν ἔχοντος ἁψάμενος. Ὁ δ' ἀδελφὸς αὐτοῦ, Γάϊος, ἔν τινι βιβλίῳ γέγραφεν, εἰς Νομαντίαν πορευόμενον διὰ τῆς Τυρρηνίας τὸν Τιβέριον, καὶ τὴν ἐρημίαν τῆς χώρας ὁρῶντα, καὶ τοὺς γεωργοῦντας, ἢ νέμοντας, οἰκέτας ἐπεισάκτους καὶ βαρβάρους, τότε πρῶτον ἐπὶ νοῦν βαλέσθαι τὴν μυρίαν κακῶν ἄρξασαν αὐτοῖς πολιτείαν. Τὴν δὲ πλείστην αὐτὸς ὁ δῆμος ὁρμὴν καὶ φιλοτιμίαν ἐξῆψε, προκαλούμενος διὰ γραμμάτων αὐτὸν ἐν στοαῖς καὶ τοίχοις καὶ μνήμασι καταγραφομένων, ἀναλαβεῖν τοῖς πένησι τὴν δημοσίαν χώραν.

Θ. Οὐ μὴν ἐφ' αὑτοῦ γε συνέθηκε τὸν νόμον, τοῖς δὲ πρωτεύουσιν ἀρετῇ καὶ δόξῃ τῶν πολιτῶν συμβούλοις χρησάμενος· ὧν καὶ Κράσσος ἦν, ὁ ἀρχιερεύς, καὶ Μούκιος Σκαιουόλας, ὁ νομοδείκτης, ὑπατεύων τότε, καὶ Κλαύδιος Ἄππιος, ὁ κηδεστὴς τοῦ Τιβερίου. Καὶ δοκεῖ νόμος εἰς ἀδικίαν καὶ πλεονεξίαν τοσαύτην μηδέποτε πραότερος γραφῆναι καὶ μαλακώτερος. Οὓς γὰρ ἔδει δίκην τῆς ἀπειθίας δοῦναι, καὶ μετὰ ζημίας ἦν παρὰ τοὺς νόμους ἐκαρποῦντο χώραν ἀρεῖναι, τούτους ἐκέλευσε τιμὴν προσλαμβάνοντας ἐκβαίνειν, ὧν ἀδίκως ἐκέκτηντο, καὶ παραδέχεσθαι τοὺς βοηθείας δεομένους τῶν πολιτῶν. Ἀλλὰ, καίπερ οὕτω τῆς ἐπανορθώσεως οὔσης εὐγνώμονος, ὁ μὲν δῆμος ἠγάπα, παρεὶς τὰ γεγενημένα, παύσασθαι τὸ λοιπὸν ἀδικούμενος· οἱ δὲ πλούσιοι καὶ κτηματικοὶ πλεονεξίᾳ μὲν τὸν νόμον, ὀργῇ δὲ καὶ φιλονεικίᾳ τὸν νομοθέτην δι' ἔχθους ἔχοντες, ἐπεχείρουν ἀποτρέπειν τὸν δῆμον, ὡς γῆς ἀναδασμὸν ἐπὶ συγχύσει τῆς πολιτείας εἰσάγοντος τοῦ Τιβερίου, καὶ πάντα πράγματα κινοῦντος. Ἀλλ' οὐδὲν ἐπέραινον· ὁ γὰρ Τιβέριος, πρὸς καλὴν ὑπόθεσιν καὶ δικαίαν ἀγωνιζόμενος λόγῳ καὶ φαυλότερα κοσμῆσαι δυναμένῳ πράγματα, δεινὸς ἦν καὶ ἄμαχος, ὁπότε, τοῦ δήμου τῷ βήματι περικεχυμένου, καταστὰς λέγοι περὶ τῶν πενήτων, ὡς

τὰ μὲν θηρία, τὰ τὴν Ἰταλίαν νεμόμενα, καὶ φωλεὸν ἔχει, καὶ κοιταῖον ἔστιν αὐτῶν ἑκάστῳ καὶ κατάδυσις, τοῖς δ' ὑπὲρ τῆς Ἰταλίας μαχομένοις καὶ ἀποθνήσκουσιν ἀέρος καὶ φωτὸς, ἄλλου δ' οὐδενὸς, μέτεστιν, ἀλλ' ἄοικοι καὶ ἀνίδρυτοι μετὰ τέκνων πλανῶνται καὶ γυναικῶν· οἱ δ' αὐτοκράτορες ψεύδονται, τοὺς στρατιώτας ἐν ταῖς μάχαις παρακαλοῦντες ὑπὲρ τάφων καὶ ἱερῶν ἀμύνεσθαι τοὺς πολεμίους. Οὐδενὶ γάρ ἐστιν οὐ βωμὸς πατρῷος, οὐκ ἠρίον προγονικὸν, τῶν τοσούτων Ῥωμαίων, ἀλλ' ὑπὲρ ἀλλοτρίας τρυφῆς καὶ πλούτου πολεμοῦσι καὶ ἀποθνήσκουσι, κύριοι τῆς οἰκουμένης εἶναι λεγόμενοι, μίαν δὲ βῶλον ἰδίαν οὐκ ἔχοντες.

I. Τούτους ἀπὸ φρονήματος μεγάλου καὶ πάθους ἀληθινοῦ τοὺς λόγους κατατείνοντα εἰς τὸν δῆμον ἐνθουσιῶντα καὶ συνεξαναστάμενον οὐδεὶς ὑφίστατο τῶν ἐναντίων. Ἐάσαντες οὖν τὸ ἀντιλέγειν ἐπὶ Μάρκον Ὀκτάβιον τρέπονται, τῶν δημάρχων ἕνα, νεανίαν ἐμβριθῆ τὸ ἦθος καὶ κόσμιον, ἑταῖρον δὲ τοῦ Τιβερίου καὶ συνήθη. Διὸ τὸ μὲν πρῶτον, αἰδούμενος ἐκεῖνον, ἀνεδύετο· πολλῶν δὲ καὶ δυνατῶν δεομένων καὶ λιπαρούντων, ὥσπερ ἐκβιασθεὶς, ἀντικαθίστατο τῷ Τιβερίῳ, καὶ διεκρούετο τὸν νόμον. Ἔστι δὲ τοῦ κωλύοντος ἐν τοῖς δημάρχοις τὸ κράτος. Οὐδὲν γὰρ οἱ πολλοὶ κελεύοντες περαίνουσιν, ἑνὸς ἐνισταμένου. Πρὸς τοῦτο παροξυνθεὶς ὁ Τιβέριος, τὸν μὲν φιλάνθρωπον ἐπανείλετο νόμον· τὸν δ' ἡδίω τε τοῖς πολλοῖς καὶ σφοδρότερον ἐπὶ τοὺς ἀδικοῦντας εἰσέφερεν, ἤδη κελεύων ἐξίστασθαι τῆς χώρας, ἣν ἐκέκτηντο παρὰ τοὺς προτέρους νόμους. Ἦσαν οὖν ὁμοῦ τι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀγῶνες αὐτῷ πρὸς τὸν Ὀκτάβιον ἐπὶ τοῦ βήματος· ἐν οἷς καίπερ ἐξ ἄκρας σπουδῆς καὶ φιλονεικίας ἀντερείδοντες, οὐδὲν εἰπεῖν λέγονται περὶ ἀλλήλων φλαῦρον, οὐδὲ ῥῆμα προσπεσεῖν θατέρου πρὸς τὸν ἕτερον δι' ὀργὴν ἀνεπιτήδειον. Οὐ γὰρ μόνον ἐν βακχεύμασιν, ὡς ἔοικεν, ἀλλὰ καὶ ἐν φιλοτιμίαις καὶ

ὀργαῖς, τὸ πεφυκέναι καλῶς, καὶ πεπαιδεῦσθαι σωφρόνως, ἐφίστηι καὶ κατακοσμεῖ τὴν διάνοιαν. Ἐπεὶ δ' ἑώρα τὸν Ὀκτάβιον ἐνεχόμενον τῷ νόμῳ, καὶ κατέχοντα τῆς δημοσίας χώρας συχνὴν, ὁ Τιβέριος ἐδεῖτο παρεῖναι τὴν φιλονεικίαν, ὑφισάμενος αὐτῷ τὴν τιμὴν ἀποδώσειν ἐκ τῶν ἰδίων, καίπερ οὐ λαμπρῶν ὄντων. Οὐκ ἀνασχομένου δὲ τοῦ Ὀκταβίου, διαγράμματι τὰς ἄλλας ἀρχὰς ἁπάσας ἐκώλυσε χρηματίζειν, ἄχρις ἂν ἡ περὶ τοῦ νόμου διενεχθῆ ψῆφος. Τῷ δὲ τοῦ Κρόνου ναῷ σφραγίδας ἰδίας ἐπέβαλεν, ὅπως οἱ ταμίαι μηδὲν ἐξ αὐτοῦ λαμβάνοιεν, μηδ' εἰσφέροιεν· καὶ τοῖς ἀπειθήσασι τῶν στρατηγῶν ζημίαν ἐπεκήρυξεν, ὥστε πάντας ὑποδείσαντας ἀφεῖναι τὴν ἑκάστῳ προσήκουσαν οἰκονομίαν. Ἐντεῦθεν οἱ κτηματικοὶ τὰς μὲν ἐσθῆτας μετέβαλον, καὶ περιήεσαν οἰκτροὶ καὶ ταπεινοὶ κατὰ τὴν ἀγοράν. Ἐπεβούλευον δὲ τῷ Τιβερίῳ κρύφα, καὶ συνίσασαν ἐπ' αὐτὸν τοὺς ἀναιρήσοντας· ὥστε κἀκεῖνον, οὐδενὸς ἀγνοοῦντος, ὑποζώννυσθαι ξιφίδιον λῃστρικὸν, ὃ δόλωνα καλοῦσιν.

ΙΑ. Ἐνστάσης δὲ τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν δῆμον αὐτοῦ καλοῦντος ἐπὶ τὴν ψῆφον, ἡρπάσθησαν ὑπὸ τῶν πλουσίων αἱ ὑδρίαι, καὶ τὰ γινόμενα πολλὴν εἶχε σύγχυσιν. Οὐ μὴν ἀλλὰ τῶν περὶ τὸν Τιβέριον πλήθει βιάσασθαι δυναμένων, καὶ συρρεφομένων ἐπὶ τούτῳ, Μάλλιος καὶ Φούλβιος, ἄνδρες ὑπατικοὶ, προσπεσόντες Τιβερίῳ, καὶ χειρῶν ἁπτόμενοι καὶ δακρύοντες ἐδέοντο παύσασθαι. Τοῦ δὲ καὶ τὸ μέλλον ὅσον οὔπω δεινὸν ἤδη συμφρονοῦντος, καὶ δι' αἰδῶ τῶν ἀνδρῶν πυθομένου, τί κελεύουσι πράττειν αὐτὸν, οὐκ ἔφασαν ἀξιόχρεω εἶναι πρὸς τηλικαύτην συμβουλίαν· ἐπιτρέψαι δὲ τῇ βουλῇ κελεύοντες καὶ δεόμενοι συνέπεισαν. Ὡς δ' οὐδὲν ἐπέραινεν ἡ βουλὴ συνελθοῦσα διὰ τοὺς πλουσίους ἰσχύοντας ἐν αὐτῇ, τρέπεται πρὸς ἔργον οὐ νόμιμον, οὐδ' ἐπιεικὲς, ἀφελέσθαι τῆς ἀρχῆς τὸν Ὀκτάβιον, ἀμηχανῶν ἄλλως ἐπαγαγεῖν τῷ νόμῳ τὴν ψῆφον. Καὶ πρῶτον μὲν ἐδεῖτο φανερῶς

αὐτοῦ, λόγους τε προσφέρων φιλανθρώπους, καὶ χειρῶν ἁπτόμενος, ἐνδοῦναι καὶ χαρίσασθαι τῷ δήμῳ δίκαια μὲν ἀξιοῦντι, μικρὰ δ' ἀντὶ μεγάλων πόνων καὶ κινδύνων ληψομένῳ. Διωθουμένου δὲ τοῦ Ὀκταβίου τὴν ἔντευξιν, ὑπειπὼν ὁ Τιβέριος, ὡς οὐκ ἔστιν ἄρχοντας ἀμφοτέρους, καὶ περὶ πραγμάτων μεγάλων ἀπ' ἴσης ἐξουσίας διαφερομένους, ἄνευ πολέμου διεξελθεῖν τὸν χρόνον, ἓν ἴαμα τούτου μόνον ὁρᾶν ἔφη, τὸ παύσασθαι τῆς ἀρχῆς τὸν ἕτερον. Καὶ περὶ αὐτοῦ γε προτέρου τὸν Ὀκτάβιον ἐκέλευτε τῷ δήμῳ ψῆφον ἀναδοῦναι· καταβήσεσθαι γὰρ εὐθὺς ἰδιώτης γενόμενος, ἂν τοῦτο δόξῃ τοῖς πολίταις. Τοῦτο δ' Ὀκταβίου μὴ θέλοντος, αὐτὸς ἔφη περὶ ἐκείνου ψῆφον ἀναδώσειν, ἐὰν μὴ μεταγνῷ βουλευσάμενος.

ΙΒ. Καὶ τότε μὲν ἐπὶ τούτοις διέλυσε τὴν ἐκκλησίαν· τῇ δ' ὑσεραίᾳ, τοῦ δήμου συνελθόντος, ἀναβὰς ἐπὶ τὸ βῆμα, πάλιν ἐπειρᾶτο πείθειν τὸν Ὀκτάβιον· ὡς δ' ἦν ἀμετάπειστος, εἰσήνεγκε νόμον ἀφαιρούμενον αὐτοῦ τὴν δημαρχίαν, καὶ τοὺς πολίτας εὐθὺς ἐκάλει τὴν ψῆφον ἐπιφέροντας. Οὐσῶν δὲ πέντε καὶ τριάκοντα φυλῶν, ὡς αἱ δεκαεπτὰ τὴν ψῆφον ἐπενηνόχεισαν, καὶ μιᾶς ἔτι προσγενομένης, ἔδει τὸν Ὀκτάβιον ἰδιώτην γενέσθαι, κελεύσας ἐπισχεῖν, αὖθις ἐδεῖτο τοῦ Ὀκταβίου. Καὶ περιέβαλλεν αὐτὸν ἐν ὄψει τοῦ δήμου καὶ κατησπάζετο, λιπαρῶν καὶ δεόμενος, μήθ' ἑαυτὸν ἄτιμον περιϊδεῖν γενόμενον, μήτ' ἐκείνῳ βαρέος οὕτω καὶ σκυθρωποῦ πολιτεύματος αἰτίαν προσάψαι. Τούτων τῶν δεήσεων οὐ παντελῶς ἄτεγκτον, οὐδ' ἀτενῆ, λέγουσιν ἀκροᾶσθαι τὸν Ὀκτάβιον, ἀλλὰ καὶ δακρύων ὑποπίμπλασθαι τὰ ὄμματα καὶ σιωπᾷν ἐπὶ πολὺν χρόνον. Ὡς μέντοι πρὸς τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς κτηματικοὺς συνεστῶτας ἀπέβλεψεν, αἰδεσθεὶς δοκεῖ καὶ φοβηθεὶς τὴν παρ' ἐκείνοις ἀδοξίαν, ὑποστῆναι πᾶν δεινὸν οὐκ ἀγεννῶς, καὶ κελεῦσαι πράττειν, ὃ βούλεται, τὸν Τιβέριον. Οὕτω δὴ τοῦ νόμου κυρωθέντος, ὁ μὲν

Τιβέριος τῶν ἀπελευθέρων τινὶ προσέταξεν ἀπὸ τοῦ βήματος ἑλκύσαι τὸν Ὀκτάβιον. ἐχρῆτο δ' ὑπηρέταις, ἀπελευθέροις ἰδίοις, καὶ τοῦτο τὴν ὄψιν οἰκτροτέραν τοῦ Ὀκταβίου παρέσχεν, ἑλκομένου πρὸς ὕβριν. Ὁ δὲ δῆμος ἐφώρμησεν αὐτῷ, καὶ τῶν πλουσίων συνδραμόντων, καὶ διασχόντων τὰς χεῖρας, ὁ μὲν Ὀκτάβιος ἐσώθη μόλις, ἐξαρπαγεὶς καὶ διαφυγὼν τὸν ὄχλον, οἰκέτην δ' αὐτοῦ πιστὸν ἔμπροσθεν ἑστῶτα καὶ προτεταγμένον ἐξετύφλωσαν, ἄκοντος τοῦ Τιβερίου, καὶ πρὸς τὸν θόρυβον, ὡς ἤσθετο τὰ γινόμενα, πολλῇ σπουδῇ καταδραμόντος.

ΙΓ. Ἐκ τούτου κυροῦται μὲν ὁ περὶ τῆς χώρας νόμος, αἱροῦνται δὲ τρεῖς ἄνδρες ἐπὶ τὴν διάκρισιν καὶ διανομήν, αὐτὸς Τιβέριος, καὶ Κλαύδιος Ἄππιος, ὁ πενθερὸς, καὶ Γάϊος Γράκχος, ὁ ἀδελφὸς, οὐ παρὼν οὗτος, ἀλλ' ὑπὸ Σκιπίωνι πρὸς Νομαντίαν στρατευόμενος. Ταῦτα τοῦ Τιβερίου διαπραξαμένου καθ' ἡσυχίαν, μηδενὸς ἐνισαμένου, καὶ πρὸς τούτοις δήμαρχον ἀντικατασήσαντος οὐδένα τῶν ἐπιφανῶν, ἀλλὰ Μούκιόν τινα, πελάτην αὐτοῦ, πρὸς πάντα δυσχεραίνοντες οἱ δυνατοὶ, καὶ φοβούμενοι τοῦ Τιβερίου τὴν αὔξησιν, ἐν τῇ βουλῇ προεπηλάκιζον αὐτὸν, αἰτουμένῳ μὲν, ὡς ἔθος ἐστὶν, ἐκ δημοσίου σκηνὴν, ὅπως ἔχοι διανέμων τὴν χώραν, οὐ δόντες, ἑτέρων ἐπ' ἐλάττοσι χρείας πολλάκις λαβόντων, ἀνάλωμα δ' εἰς ἑκάστην ἡμέραν ἐννέα ὀβολοὺς τάξαντες· εἰσηγουμένου ταῦτα Ποπλίου Νασικᾶ, καὶ δεδωκότος ἑαυτὸν εἰς τὴν πρὸς ἐκεῖνον ἔχθραν ἀφειδῶς. Πλείστην γὰρ ἐκέκτητο γῆν δημοσίαν, καὶ χαλεπῶς ἔφερεν ἐκβαίνειν αὐτῆς ἀναγκαζόμενος. Ὁ δὲ δῆμος ἔτι μᾶλλον ἐξεκαίετο· καὶ φίλου τινὸς τῷ Τιβερίῳ τελευτήσαντος αἰφνιδίως, καὶ σημείων τῷ νεκρῷ μοχθηρῶν ἐπιδραμόντων, βοῶντες ὑπὸ φαρμάκων ἀνῃρῆσθαι τὸν ἄνθρωπον, ἐπὶ τὴν ἐκφορὰν συνέδραμον, καὶ τὸ λέχος ἤραντο, καὶ θαπτομένῳ παρέστησαν, οὐ φαύλως ὑπονοῆσαι τὴν φαρμακείαν δόξαντες·

Ἐῤῥάγη γὰρ ὁ νεκρὸς, καὶ διεφθορότων ὑγρῶν πλῆθος ἐξ-
έβλυσεν, ὥς' ἀποσβέσαι τὴν φλόγα. Καὶ φερόντων ἄλλην, αὖθις
οὐκ ἐκάετο, πρὶν εἰς ἕτερον τόπον μετακομισθῆναι· καὶ πολλὰ
πραγματευσαμένων, μόλις ἥψατο τὸ πῦρ αὐτοῦ. Πρὸς ταῦτα
τοὺς πολλοὺς ἔτι μᾶλλον ὁ Τιβέριος παροξύνων, μετέβαλε τὴν
ἐσθῆτα, καὶ τοὺς παῖδας προαγαγὼν, ἐδεῖτο τοῦ δήμου τούτων
κήδεσθαι καὶ τῆς μητρὸς, ὡς αὐτὸς ἀπεγνωκὼς ἑαυτόν.

ΙΔ. Ἐπεὶ δὲ, τοῦ Φιλομήτορος Ἀττάλου τελευτήσαντος
Εὔδημος ὁ Περγαμηνὸς ἀνήνεγκε διαθήκην, ἐν ᾗ κληρονόμος
ἐγέγραπτο τοῦ βασιλέως ὁ Ῥωμαίων δῆμος· εὐθὺς ὁ Τιβέριος
δημαγωγῶν εἰσήνεγκε νόμον, ὅπως τὰ βασιλικὰ χρήματα κομι-
σθέντα τοῖς τὴν χώραν διαλαγχάνουσι τῶν πολιτῶν ὑπάρχοι
πρὸς κατασκευὴν καὶ γεωργίας ἀφορμήν. Περὶ δὲ τῶν πόλεων,
ὅσαι τῆς Ἀττάλου βασιλείας ἦσαν, οὐδὲν ἔφη τῇ συγκλήτῳ
βουλεύεσθαι προσήκειν, ἀλλὰ τῷ δήμῳ γνώμην αὐτὸς προθή-
σειν. Ἐκ τούτου μάλιστα προσέκρουσε τῇ βουλῇ· καὶ Πομπήϊος
μὲν ἀναστὰς ἔφη γειτνιᾶν τῷ Τιβερίῳ, καὶ διὰ τοῦτο γινώσκειν
Εὔδημον αὐτῷ τὸν Περγαμηνὸν τῶν βασιλικῶν διάδημα δεδω-
κότα καὶ πορφύραν, ὡς μέλλοντι βασιλεύειν ἐν Ῥώμῃ· Κόϊντος
δὲ Μέττελος ὠνείδισε τὸν Τιβέριον, ὅτι, τοῦ μὲν πατρὸς αὐτοῦ
τιμητεύοντος, ὁσάκις ἀναλύοι μετὰ δεῖπνον οἴκαδε, τὰ φῶτα
κατεσβέννυσαν οἱ πολῖται, φοβούμενοι, μὴ πορρώτερω τοῦ με-
τρίου δόξωσιν ἐν συνουσίαις εἶναι καὶ πότοις· τούτῳ δὲ παρα-
φαίνουσι νυκτὸς οἱ θρασύτατοι καὶ ἀπορώτατοι τῶν δημοτῶν.
Τίτος δ' Ἄννιος, οὐκ ἐπιεικὴς μὲν, οὐδὲ σώφρων ἄνθρωπος,
ἐν δὲ λόγῳ περὶ τὰς ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις ἄμαχος εἶναι
δοκῶν, εἰς ὁρισμόν τινα προὐκαλεῖτο τὸν Τιβέριον, ἢ μὴν ἱερὸν
ὄντα καὶ ἄσυλον ἐκ τῶν νόμων ἠτιμωκέναι τὸν συνάρχοντα.
Θορυβούντων δὲ πολλῶν, ἐκπηδήσας ὁ Τιβέριος τόν τε δῆμον
συνεκάλει, καὶ τὸν Ἄννιον ἀχθῆναι κελεύσας ἐβούλετο κατηγο-

ρεῖν. Ὁ δὲ, καὶ τῷ λόγῳ καὶ τῇ δόξῃ πολὺ λειπόμενος, εἰς τὴν ἑαυτοῦ δεινότητα κατεδύετο, καὶ παρεκάλει μικρὰ πρὸ τῶν λόγων ἀποκρίνασθαι τὸν Τιβέριον. Συγχωροῦντος δ' ἐρωτᾷν ἐκείνου, καὶ σιωπῆς γενομένης, εἶπεν ὁ Ἄννιος· « Ἂν σὺ μὲν ἀτιμοῦν » με βούλῃ καὶ προπηλακίζειν, ἐγὼ δέ τινα τῶν σῶν ἐπικα- » λέσωμαι συναρχόντων, ὁ δ' ἀναβῇ βοηθήσων, σὺ δ' ὀργι- » σθῇς· ἆρά γ' αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν ἀφαιρήσῃ »; Πρὸς ταύτην λέγεται τὴν ἐρώτησιν οὕτω διαπορηθῆναι τὸν Τιβέριον, ὥσε, πάντων ὄντα καὶ τῷ λέγειν ἑτοιμότατον, καὶ τῷ θαρρεῖν ἰταμότατον, ἀποσιωπῆσαι.

ΙΕ. Τότε μὲν οὖν διέλυσε τὴν ἐκκλησίαν. Αἰσθανόμενος δὲ τῶν πολιτευμάτων τὸ περὶ τὸν Ὀκτάβιον οὐ τοῖς δυνατοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς πολλοῖς, ἐκπαθέστερον (μέγα γάρ τι καὶ καλὸν ἐδόκει τὸ τῶν δημάρχων ἀξίωμα μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης διατετηρημένον ἀνηρῆσθαι καὶ καθυβρίσθαι), λόγον ἐν τῷ δήμῳ διεξῆλθεν, οὐ μικρὰ παραθέσθαι τῶν ἐπιχειρημάτων οὐκ ἄτοπον *ἦν*, ὥστε ὑπονοηθῆναι τὴν πιθανότητα καὶ πυκνότητα τοῦ ἀνδρός. Ἔφη γὰρ, « ἱερὸν τὸν δήμαρχον εἶναι καὶ ἄσυλον, » ὅτι τῷ δήμῳ καθωσίωται, καὶ τοῦ δήμου προέστηκεν. Ἂν » οὖν μεταβαλόμενος τὸν δῆμον ἀδικῇ, καὶ τὴν ἰσχὺν κολούῃ » καὶ παραιρῆται τὴν ψῆφον, αὐτὸς ἑαυτὸν ἀπεστέρηκε τῆς » τιμῆς, ἐφ' οἷς ἔλαβεν, οὐ ποιῶν. Ἐπεὶ καὶ τὸ Καπετώλιον » κατασκάπτοντα, καὶ τὸ νεώριον ἐμπιπράντα δήμαρχον ἐᾷν » δεήσει. Καὶ ταῦτα μὲν ποιῶν δήμαρχός ἐστι πονηρός· ἐὰν » δὲ καταλύῃ τὸν δῆμον, οὐδὲ δήμαρχός ἐστι. Πῶς οὖν οὐ » δεινὸν, εἰ τὸν μὲν ὕπατον ὁ δήμαρχος ἄξει, τὸν δὲ δήμαρ- » χον οὐκ ἀφαιρήσεται τὴν ἐξουσίαν ὁ δῆμος, ὅταν αὐτῇ κατὰ » τοῦ δεδωκότος χρῆται; καὶ γὰρ ὕπατον καὶ δήμαρχον ὁμοίως » δῆμος αἱρεῖται. Καὶ μὴν ἥ γε βασιλεία, πρὸς τῷ πᾶσαν » ἀρχὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῇ συλλαβοῦσα, καὶ ταῖς μεγίσταις ἱερουρ-

» γίαις καθωσίωται πρὸς τὸ θεῖον· ἀλλὰ Ταρκύνιον ἐξέβαλεν » ἡ πόλις ἀδικοῦντα, καὶ δι' ἑνὸς ἀνδρὸς ὕβριν ἡ πάτριος » ἀρχὴ καὶ κτίσασα τὴν Ῥώμην κατελύθη. Τί δ' οὕτως ἅγιον » ἐν Ῥώμῃ καὶ σεμνὸν, ὡς αἱ περιέπουσαι παρθένοι καὶ φυ- » λάττουσαι τὸ ἄφθιτον πῦρ; ἀλλ' ἥτις ἂν ἁμάρτῃ αὐτῶν, » ζῶσα κατορύσσεται. Τὸ γὰρ ἄσυλον οὐ φυλλάτουσιν, ἀσε- » βοῦσαι εἰς τοὺς θεοὺς, ὃ διὰ τοὺς θεοὺς ἔχουσιν. Οὔκουν » οὐδὲ δήμαρχος, ἀδικῶν δῆμον, ἔχειν τὴν διὰ τὸν δῆμον » ἀσυλίαν δίκαιός ἐστιν· ἡ γὰρ ἰσχύει δυνάμει, ταύτην ἀναιρεῖ. » Καὶ μὴν εἰ δικαίως ἔλαβε τὴν δημαρχίαν, τῶν πλείστων » φυλῶν ψηφισαμένων, πῶς οὐχὶ κἂν ἀφαιρεθείη δικαιότερον, » πατῶν ἀποψηφισαμένων; Ἱερὸν δὲ καὶ ἄσυλον οὐδὲν οὕτως » ἐστὶν, ὡς τὰ τῶν θεῶν ἀναθήματα· χρῆσθαι δὲ τούτοις, » καὶ κινεῖν καὶ μεταφέρειν, ὡς βούλεται, τὸν δῆμον οὐδεὶς » κεκώλυκεν. Ἐξῆν οὖν αὐτῷ καὶ τὴν δημαρχίαν ὡς ἀνάθημα » μετενεγκεῖν εἰς ἕτερον. Ὅτι δ' οὐκ ἄσυλον, οὐδ' ἀναφαίρετον » ἡ ἀρχὴ, δῆλόν ἐστι τῷ πολλάκις ἔχοντας τινὰς ἀρχὴν ἐξ- » ὁμνυσθαι καὶ παραιτεῖσθαι δι' αὐτῶν».

ΙΣ. Τοιαῦτα μὲν ἦν τὰ κεφάλαια τῆς τοῦ Τιβερίου δικαιολογίας. Ἐπεὶ δὲ συνορῶντες οἱ φίλοι τὰς ἀπειλὰς καὶ τὴν σύγασιν, ᾤοντο δεῖν ἑτέρας περιέχεσθαι δημαρχίας εἰς τὸ μέλλον, αὖθις ἄλλοις νόμοις ἀνελάμβανε τὸ πλῆθος, τοῦ τε χρόνου τῶν στρατειῶν ἀφαιρῶν, καὶ δίδοὺς ἐπικαλεῖσθαι τὸν δῆμον ἀπὸ τῶν δικαστῶν· καὶ τοῖς κρίνουσι τότε, συγκλητικοῖς οὖσι, καταμιγνὺς ἐκ τῶν ἱππέων τὸν ἴσον ἀριθμὸν, καὶ πάντα τρόπον ἤδη τῆς βουλῆς τὴν ἰσχὺν κολούων, πρὸς ὀργὴν καὶ φιλονεικίαν μᾶλλον, ἢ τὸν τοῦ δικαίου καὶ συμφέροντος λογισμόν. Ἐπεὶ δὲ, τῆς ψήφου φερομένης, ἤσθοντο τοὺς ἐναντίους κρατοῦντας (οὐ γὰρ παρῆν ἅπας ὁ δῆμος), πρῶτον μὲν εἰς βλασφημίας τραπόμενοι τῶν συναρχόντων, εἶλκον τὸν χρύσον· ἔπειτα

τὴν ἐκκλησίαν ἀφῆκαν, εἰς τὴν ὑστεραίαν ἁπάντων κελεύσαντες. Καὶ πρῶτον μὲν εἰς τὴν ἀγορὰν καταβὰς ὁ Τιβέριος, ἱκέτευε τοὺς ἀνθρώπους ταπεινὸς καὶ δεδακρυμένος· ἔπειτα δεδοικέναι φήσας, μὴ νυκτὸς ἐκκόψωσι τὴν οἰκίαν οἱ ἐχθροὶ, καὶ διαφθείρωσιν αὐτὸν, οὕτως τοὺς ἀνθρώπους διέθηκεν, ὥστε περὶ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ παμπόλλους τινὰς αὐλίσασθαι καὶ διανυκτερεῦσαι παραφυλάττοντας.

ΙΖ. Ἅμα δ' ἡμέρᾳ παρῆν ὁ τὰς ὄρνιθας, αἷς διαμαντεύονται, κομίζων, καὶ προέβαλε τροφὴν αὐταῖς. Αἱ δ' οὐ προῆλθον, εἰ μὴ μία μόνη, διασείσαντος εὖ μάλα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἀγγεῖον· οὐδ' αὐτὴ δὲ τῆς τροφῆς ἔθιγεν, ἀλλ' ἐπάρασα τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα, καὶ παρατείνασα τὸ σκέλος, πάλιν εἰς τὸ ἀγγεῖον κατέφυγε. Τοῦτο καὶ τοῦ προτέρου σημείου τὸν Τιβέριον ἀνέμνησεν. Ἦν γὰρ αὐτῷ κράνος, ᾧ πρὸς τὰς μάχας ἐχρῆτο, κεκομισμένον ἐκπρεπῶς καὶ διάσημον· εἰς τοῦτο καταδύντες ὄφεις, ἔλαθον ἐντεκόντες ᾠὰ, καὶ ταῦτα ἐξεγλύψαντο. Διὸ καὶ μᾶλλον ὁ Τιβέριος τοῖς περὶ τὰς ὄρνιθας ἐταράττετο. Προῆει δ' ὅμως ἄνω, τὸν δῆμον ἠθροῖσθαι περὶ τὸ Καπετώλιον πυνθανόμενος· καὶ πρὶν ἐξελθεῖν, προσέπταισε πρὸς τὸν οὐδὸν, σφοδρᾶς οὔτω πληγῆς γενομένης, ὥστε τὸν μὲν ὄνυχα τοῦ μεγάλου δακτύλου ῥαγῆναι, τὸ δ' αἷμα διὰ τοῦ ὑποδήματος ἔξω φέρεσθαι. Μικρὸν δ' αὐτοῦ προελθόντος, ὤφθησαν ὑπὲρ κεράμου μαχόμενοι κόρακες ἐν ἀριστερᾷ· καὶ πολλῶν, ὡς εἰκὸς, ἀνθρώπων παρερχομένων, κατ' αὐτὸν τὸν Τιβέριον λίθος ἀπωσθεὶς ὑπὸ θατέρου τῶν κοράκων ἔπεσε παρὰ τὸν πόδα. Τοῦτο καὶ τοὺς θρασυτάτους τῶν περὶ αὐτὸν ἐπέσχεσεν. Ἀλλὰ Βλόσσιος ὁ Κυμαῖος παρὼν, αἰσχύνην ἔφη καὶ κατήφειαν παρεῖναι πολλὴν, εἰ Τιβέριος, Γράκχου μὲν υἱὸς, Ἀφρικανοῦ δὲ Σκιπίωνος θυγατριδοῦς, προστάτης δὲ τοῦ Ῥωμαίων δήμου, κόρακα δείσας, οὐχ ὑπακούσειε τοῖς πολίταις καλοῦσι· τοῦτο μέντοι τὸ αἰσχρὸν οὐκ ἐν γέλωτι θήσε-

σθαι τοὺς ἐχθροὺς, ἀλλ' ὡς τυραννοῦντος καὶ τρυφῶντος ἤδη καταβοήσεσθαι πρὸς τὸν δῆμον. Ἅμα δὲ καὶ προσέθεον πολλοὶ τῷ Τιβερίῳ παρὰ τῶν ἐν Καπετωλίῳ φίλων, ἐπείγεσθαι κελεύοντες, ὡς τῶν ἐκεῖ καλῶς ἐχόντων. Καὶ τά γε πρῶτα λαμπρῶς ἀπήντα τῷ Τιβερίῳ, φανέντι μὲν εὐθὺς ἀραμένων βοὴν φίλιον, ἀναβαίνοντα δὲ προθύμως δεχομένων, καὶ περὶ αὐτὸν, ὡς μηδεὶς πελάσειεν ἀγνὼς, ταττομένων.

ΙΗ. Ἀρξαμένου δὲ πάλιν τοῦ Μουκίου τὰς φυλὰς ἀναγορεύειν, οὐδὲν ἐπεραίνετο τῶν εἰωθότων, διὰ τὸν ἀπὸ τῶν ἐσχάτων θόρυβον, ὠθουμένων καὶ ὠθούντων τοὺς ἐναντίους εἰσβιαζομένους καὶ ἀναμιγνυμένους. Ἐν δὲ τούτῳ Φλάβιος Φλάκκος, ἀπὸ βουλῆς ἀνὴρ, εἰς ἐμφανὲς κατασὰς, ὡς οὐκ ἦν φθεγγόμενον ἀφικέσθαι, διεσήμηνε τῇ χειρὶ φράσαι τι βουλόμενον αὐτὸν ἰδίᾳ τῷ Τιβερίῳ. Καὶ κελεύσαντος ἐκείνου διασχεῖν τὸ πλῆθος, ἀναβὰς μόλις καὶ προσελθὼν, ἀπήγγειλεν, ὅτι, τῆς βουλῆς συγκαθεζομένης, οἱ πλούσιοι, τὸν ὕπατον μὴ πείθοντες, αὐτοὶ διανοοῦνται καθ' αὑτοὺς ἀποκτιννύναι τὸν Τιβέριον, πολλοὺς ἐπὶ τούτῳ δούλους καὶ φίλους ὡπλισμένους ἔχοντες.

ΙΘ. Ὡς οὖν ταῦτα τοῖς περὶ αὐτὸν ἐξήγγειλεν ὁ Τιβέριος, οὗτοι μὲν εὐθὺς τάς τε τηβέννους περιεζώννυντο, καὶ τὰ τῶν ὑπηρετῶν δόρατα συγκλῶντες, οἷς ἀνείργουσι τὸν ὄχλον, διελάμβανον, ὡς ἀμυνούμενοι τοῖς κλάσμασι τοὺς ἐπερχομένους. Τῶν δ' ἀπωτέρω θαυμαζόντων τὰ γινόμενα, καὶ πυνθανομένων, ὁ Τιβέριος ἥψατο τῇ χειρὶ τῆς κεφαλῆς, ἐνδεικνύμενος τῇ ὄψει τὸν κίνδυνον, ἐπεὶ τῆς φωνῆς, οὐκ ἐπήκουον. Οἱ δ' ἐναντίοι τοῦτ' ἰδόντες, ἔθεον πρὸς τὴν βουλὴν, ἀπαγγέλλοντες αἰτεῖν διάδημα τὸν Τιβέριον· καὶ τούτου σημεῖον εἶναι τὸ τῆς κεφαλῆς ἐπιθιγγάνειν. Πάντες μὲν οὖν ἐθορυβήθησαν. Ὁ δὲ Νασικᾶς ἠξίου τὸν ὕπατον τῇ πόλει βοηθεῖν, καὶ καταλύειν τὸν τύραννον. Ἀποκριναμένου δὲ πρᾴως ἐκείνου, βίας μὲν οὐδεμιᾶς ὑπάρξειν, οὐδ'

ἀναιρήσειν οὐδένα τῶν πολιτῶν ἄκριτον, εἰ μέντοι ψηφίσαιτό τι τῶν παρανόμων ὁ δῆμος ὑπὸ τοῦ Τιβερίου πεισθείς, ἢ βιασθείς, τοῦτο κύριον μὴ φυλάξειν, ἀναπηδήσας ὁ Νασικᾶς· « Ἐπεὶ » τοίνυν (ἔφη) προδίδωσιν ὁ ἄρχων τὴν πόλιν, οἱ βουλόμενοι » τοῖς νόμοις βοηθεῖν ἀκολουθεῖτε ». Καὶ ταῦτα λέγων ἅμα, καὶ τὸ κράσπεδον τοῦ ἱματίου θέμενος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἐχώρει πρὸς τὸ Καπετώλιον. Ἕκαστος δὲ τῶν ἑπομένων αὐτῷ, τῇ χειρὶ τὴν τήβεννον περιελίξας, ὤθει τοὺς ἐμποδὼν, οὐδενὸς ἐνισταμένου πρὸς τὸ ἀξίωμα τῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ φευγόντων καὶ πατούντων ἀλλήλους. Οἱ μὲν οὖν περὶ αὐτοὺς ῥόπαλα καὶ σκυτάλας ἐκόμιζον οἴκοθεν· αὐτοὶ δὲ τῶν δίφρων, καταγνυμένων ὑπὸ τοῦ φεύγοντος ὄχλου, τὰ κλάσματα καὶ τοὺς πόδας λαμβάνοντες, ἀνέβαινον ἐπὶ τὸν Τιβέριον, ἅμα παίοντες τοὺς προτεταγμένους. Καὶ τούτων μὲν ἦν τροπὴ καὶ φόνος· αὐτοῦ δὲ τοῦ Τιβερίου φεύγοντος ἀντελάβετό τις τῶν ἱματίων. Ὁ δὲ τὴν τήβεννον ἀφείς, καὶ φεύγων ἐν τοῖς χιτῶσιν, ἐσφάλη, καὶ κατηνέχθη περί τινας τῶν πρὸ αὐτοῦ πεπτωκότας. Ἀνιστάμενον δ' αὐτὸν ὁ μὲν ἐμφανῶς καὶ πρῶτος εἰς τὴν κεφαλὴν πατάξας ποδὶ δίφρου Πόπλιος ἦν Σατουρήϊος, εἷς τῶν συναρχόντων· τῆς δὲ δευτέρας ἀντεποιεῖτο πληγῆς Λεύκιος Ῥοῦβος, ὡς ἐπὶ καλῷ τινι σεμνυνόμενος. Τῶν δ' ἄλλων ἀπέθανον ὑπὲρ τριακοσίους ξύλοις καὶ λίθοις συγκοπέντες, σιδήρῳ δ' οὐδείς.

Κ. Ταύτην πρώτην ἱστοροῦσιν ἐν Ῥώμῃ γάσιν, ἀφ' οὗ τὸ βασιλεύεσθαι κατέλυσαν, αἵματι καὶ φόνῳ πολιτῶν διακριθῆναι· τὰς δ' ἄλλας, οὔτε μικρὰς οὔτε περὶ μικρῶν γενομένας, ἀνθυπείκοντες ἀλλήλοις, φόβῳ μὲν οἱ δυνατοὶ τῶν ἄλλων, αἰδούμενοι δὲ τὴν βουλὴν ὁ δῆμος, ἔπαυον. Ἐδόκει δὲ καὶ τότε μὴ χαλεπῶς ἂν ἐνδοῦναι παρηγορηθεὶς ὁ Τιβέριος, ἔτι δὲ ῥᾷον εἶξαι δίχα φόνου καὶ τραυμάτων ἐπιοῦσιν· οὐ γὰρ πλείονες, ἢ τρισχίλιοι, περὶ αὐτὸν ἦσαν. Ἀλλ' ἔοικεν ὀργῇ τῶν πλουσίων, καὶ μίσει,

πλέον, ἢ δι' ἃς ἐσκήπτοντο, προφάσεις, ἡ σύστασις ἐπ' αὐτὸν γενέσθαι· καὶ τούτου μέγα τεκμήριον, ὡμῶς καὶ παρανόμως ὑβρισθεὶς ὁ νεκρός. Οὐ γὰρ ἐπέτρεψαν ἀνελέσθαι τὸ σῶμα τῷ ἀδελφῷ δεομένῳ, καὶ θάψαι νυκτὸς, ἀλλὰ μετὰ τῶν ἄλλων νεκρῶν εἰς τὸν ποταμὸν ἔῤῥιψαν. Καὶ τοῦτο πέρας οὐκ ἦν, ἀλλὰ καὶ τῶν φίλων αὐτοῦ τοὺς μὲν ἐξεκήρυττον ἀκρίτους, τοὺς δὲ συλλαμβάνοντες ἀπεκτίννυσαν· ἐν οἷς καὶ Διοφάνης ὁ ῥήτωρ ἀπώλετο. Γάϊον δέ τινα Βίλλιον εἰς ἀγγεῖον καθείρξαντες, καὶ συνεμβαλόντες ἐχίδνας καὶ δράκοντας, οὕτω διέφθειραν. Ὁ δὲ Κυμαῖος Βλόσσιος ἀνήχθη μὲν ἐπὶ τοὺς ὑπάτους, ἐρωτώμενος δὲ περὶ τῶν γεγονότων, ὡμολόγει πεποιηκέναι πάντα, Τιβερίου κελεύοντος. Εἰπόντος δὲ τοῦ Νασικᾶ πρὸς αὐτόν. « Τί οὖν, εἴ-» σε Τιβέριος ἐκέλευεν ἐμπρῆσαι τὸ Καπετώλιον » ; τὸ μὲν πρῶτον ἀντέλεγεν, ὡς οὐκ ἂν τοῦτο Τιβερίου κελεύσαντος. Πολλάκις δὲ καὶ πολλῶν τὸ αὐτὸ πυνθανομένων, « Ἀλλ', ἐκείνου » γε προστάσσοντος (ἔφη) καλῶς κἀμοὶ τοῦτο πρᾶξαι εἶχεν· » οὐ γὰρ ἂν Τιβέριος τοῦτο προσέταξεν, εἰ μὴ τῷ δήμῳ συν-» έφερεν ». Οὗτος μὲν οὖν διαφυγὼν, ὕστερον ὤχετο πρὸς Ἀριστόνικον εἰς Ἀσίαν· καὶ τῶν ἐκείνου πραγμάτων διαφθαρέν-των, ἑαυτὸν ἀνεῖλεν.

ΚΑ. Ἡ δὲ βουλὴ, θεραπεύουσα τὸν δῆμον ἐκ τῶν παρόν-των, οὔτε πρὸς τὴν διανομὴν ἔτι τῆς χώρας ἠναντιοῦτο, καὶ ἀντὶ τοῦ Τιβερίου προῦθηκε τοῖς πολλοῖς ὁριστὴν ἑλέσθαι. Λαβόντες δὲ τὰς ψήφους, εἵλοντο Πόπλιον Κράσσον, οἰκεῖον ὄντα Γράκχῳ. Θυγάτηρ γὰρ αὐτοῦ, Λικιννία, Γαΐῳ Γράκχῳ συνῴκει. Καίτοι Νέπως ὁ Κορνήλιος φησὶν, οὐ Κράσσου, Βρού του δὲ τοῦ θριαμβεύσαντος ἀπὸ Λυσιτανῶν, θυγατέρα γῆμαι Γάϊον. Ἀλλ' οἱ πλείους, ὡς ἡμεῖς γράφομεν, ἱστοροῦσιν. Ἐπεὶ δὲ χαλεπῶς μὲν ὁ δῆμος εἶχε τῷ θανάτῳ τοῦ Τιβερίου, καὶ φανερὸς ἦν ἀμύνης περιμένων καιρὸν, ἤδη δὲ καὶ δίκαι τῷ

Νασικᾷ προσανεσείοντο, δείσασα περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἡ βουλή, ψηφίζεται μηδὲν δεομένη, πέμπειν αὐτὸν εἰς Ἀτίλαν. Οὐ γὰρ ἀπεκρύπτοντο κατὰ τὰς ἀπαντήσεις οἱ ἄνθρωποι τὴν δυσμένειαν, ἀλλ' ἐξηγριαίνοντο, καὶ κατεβόων, ὅπου προστύχοιεν, ἐναγῆ καὶ τύραννον, καὶ μεμιαγκότα φόνῳ σώματος ἀσύλου καὶ ἱεροῦ τὸ ἁγιώτατον καὶ φρικωδέστατον ἐν τῇ πόλει τῶν ἱερῶν, ἀποκλοῦντες. Οὕτω μὲν οὖν ὑπεξῆλθε τῆς Ἰταλίας ὁ Νασικᾶς, καίπερ ἐνδεδεμένος ταῖς μεγίσταις ἱερουργίαις. Ἦν γὰρ ὁ μέγιστος καὶ πρῶτος τῶν ἱερέων. Ἔξω δ' ἀλύων καὶ πλανώμενος ἀδόξως, οὐ μετὰ πολὺν χρόνον κατέστρεψε περὶ Πέργαμον. Οὐ δεῖ δὲ θαυμάζειν, εἰ Νασικᾶν μεμίσηκεν οὕτως ὁ δῆμος, ὅπου καὶ Σκιπίωνα τὸν Ἀφρικανὸν, οὗ δοκοῦσι Ῥωμαῖοι μηδένα δικαιότερον, μηδὲ μᾶλλον, ἀγαπῆσαι, παρὰ μικρὸν ἦλθεν ἐκπεσεῖν καὶ στερέσθαι τῆς πρὸς τὸν δῆμον εὐνοίας, ὅτι πρῶτον μὲν ἐν Νομαντίᾳ τὴν τελευτὴν τοῦ Τιβερίου πυθόμενος, ἀνεφώνησεν ἐκ τῶν Ὁμηρικῶν.

Ὡς ἀπόλοιτο καὶ ἄλλος, ὅστις τοιαῦτά γε ῥέζοι!

Ἔπειτα τῶν περὶ Γάϊον καὶ Φούλβιον αὐτοῦ δι' ἐκκλησίας πυνθανομένων, τί φρονοίη περὶ τῆς Τιβερίου τελευτῆς, οὐκ ἀρεσκομένην τοῖς ὑπ' ἐκείνου πεπολιτευμένοις ἀπόκρισιν ἔδωκεν. Ἐκ τούτου γὰρ ὁ μὲν δῆμος ἀντέκρουσεν αὐτῷ λέγοντι, μηδέπω τοῦτο ποιήσας πρότερον· αὐτὸς δὲ τὸν δῆμον εἰπεῖν κακῶς προήχθη. Περὶ μὲν οὖν τούτων ἐν τῷ Σκιπίωνος βίῳ τὰ καθ' ἕκαστα γέγραπται.

ΠΛΟΥΤ. Γ. ΓΡΑΚΧΟΣ.

Γάϊος δὲ Γράκχος, ἐν ἀρχῇ μὲν, ἢ δεδιὼς τοὺς ἐχθροὺς, ἢ φθόνον συνάγων ἐπ' αὐτοὺς, ὑπεξέστη τε τῆς ἀγορᾶς, καὶ καθ' ἑαυτὸν ἡσυχίαν ἔχων διέτριβεν, ὡς ἄν τις ἔν τε τῷ παρόντι ταπεινὰ πράττων, καὶ τὸ λοιπὸν οὕτως ἀπραγμόνως βιωσόμενος· ὥστε καὶ λόγον τισὶ κατ' αὐτοῦ παρασχεῖν, ὡς δυσχεραίνοντος καὶ προβεβλημένου τὴν τοῦ Τιβερίου πολιτείαν. Ἦν δὲ καὶ μειράκιον παντάπασιν. Ἐννέα γὰρ ἐνιαυτοῖς ἐλείπετο τἀδελφοῦ καθ' ἡλικίαν· ἐκεῖνος δ' οὕπω τριάκοντα γεγονὼς ἀπέθανεν. Ἐπεὶ δὲ, προϊόντος τοῦ χρόνου, τόν τε τρόπον ἡσυχῇ διέφαινεν, ἀργίας καὶ μαλακίας καὶ πότων καὶ χρηματισμῶν ἀλλότριον ὄντα, καὶ τὸν λόγον, ὥσπερ ὠκύπτερα, κατασκευαζόμενος ἐπὶ τὴν πολιτείαν, δῆλος ἦν οὐκ ἠρεμήσων, δίκην τε τινὶ τῶν φίλων φεύγοντι, Βεττίῳ, συνειπὼν, τοῦ δήμου συνενθουσιῶντος ὑφ' ἡδονῆς καὶ βακχεύοντος περὶ αὐτὸν, ἀπέδειξε τοὺς ἄλλους ῥήτορας παίδων μηδὲν διαφέροντας· εἰς φόβον αὖθις οἱ δυνατοὶ καθίσαντο, καὶ πολὺς ἦν ἐν αὐτοῖς λόγος, ὅπως οὐκ ἐάσουσιν ἐπὶ δημαρχίαν τὸν Γάϊον προελθεῖν. Συντυγχάνει δ' ἀπὸ ταυτομάτου λαχεῖν αὐτῷ εἰς Σαρδὼ ταμίαν Ὀρέστῃ, τῷ ὑπάτῳ· καὶ τοῦτο τοῖς μὲν ἐχθροῖς καθ' ἡδονὴν ἐγεγόνει, τὸν δὲ Γάϊον οὐκ ἐλύπησεν. Ἅτε γὰρ ὢν πολεμικὸς, καὶ χεῖρον οὐδὲν πρὸς στρατείας ἠσκημένος, ἢ δίκας, ἔτι δὲ τὴν πολιτείαν καὶ τὸ βῆμα φρίττων, ἀντέχειν δὲ καλοῦντι τῷ δήμῳ καὶ τοῖς φίλοις οὐ δυνάμενος, παντάπασι τὴν ἀποδημίαν ἐκείνην ἠγάπησε. Καίτοι κρατεῖ δόξα πολλὴ, τοῦτον ἄκρατον γενέσθαι δημαγωγὸν, καὶ πολὺ τοῦ Τιβερίου λαμπρότερον πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν ὄχλων δόξαν. Οὐκ ἔχει δ' οὕτω τὸ ἀληθές· ἀλλ' ἔοικεν ὑπ' ἀνάγκης τινὸς

μᾶλλον οὗτος, ἢ προαιρέσεως, ἐμπεσεῖν εἰς τὴν πολιτείαν. Ἴσορεῖ δὲ καὶ Κικέρων, ὁ ῥήτωρ, ὡς ἄρα φεύγοντι πᾶσαν ἀρχὴν τῷ Γαΐῳ, καὶ μεθ' ἡσυχίας ἠρημένῳ ζῆν, ὁ ἀδελφὸς ὄναρ φανείς, καὶ προσαγορεύσας· « Τί δῆτα (φαίη), Γάϊε, βραδύνεις; » οὐκ ἔστιν ἀπόδρασις, ἀλλ' εἰς μὲν ἡμῖν ἀμφοτέροις βίος, εἰς » δὲ θάνατος, ὑπὲρ τοῦ δήμου πολιτευομένοις πέπρωται ».

Β. Γενόμενος οὖν ὁ Γάϊος ἐν Σαρδόνι, πᾶσαν ἀρετῆς ἀπόδειξιν ἐδίδου, καὶ πολὺ πάντων διέφερε τῶν νέων ἐν τοῖς πρὸς τοὺς πολεμίους ἀγῶσι, καὶ ἐν τοῖς πρὸς τοὺς ὑπηκόους δικαίοις, καὶ ἐν τῇ πρὸς τὸν στρατηγὸν εὐνοίᾳ καὶ τιμῇ. Σωφροσύνῃ δὲ καὶ λιτότητι καὶ φιλοπονίᾳ παρήλλαττε καὶ τοὺς πρεσβυτέρους. Ἰσχυροῦ δὲ καὶ νοσώδους ἅμα χειμῶνος ἐν Σαρδόνι γενομένου, καὶ τοῦ στρατηγοῦ τὰς πόλεις ἐσθῆτα τοῖς στρατιώταις αἰτοῦντος, ἔπεμψαν εἰς Ῥώμην παραιτούμενοι. Δεξαμένης δὲ τῆς βουλῆς τὴν παραίτησιν αὐτῶν, καὶ τὸν στρατηγὸν ἄλλοθεν ἀμφιέζειν τοὺς στρατιώτας κελευούσης, ἀπορουντός δ' ἐκείνου, καὶ τῶν στρατιωτῶν κακοπαθούντων, ἐπελθὼν τὰς πόλεις ὁ Γάϊος, αὐτοὺς ἀφ' ἑαυτῶν ἔπεισεν ἐσθῆτα πέμψαι, καὶ βοηθῆσαι τοῖς Ῥωμαίοις. Ταῦτα πάλιν εἰς Ῥώμην ἀπαγγελλόμενα, καὶ δοκοῦντα δημαγωγίας προαγῶνες εἶναι, διετάραττε τὴν βουλήν. Καὶ πρῶτον μὲν ἐκ Λιβύης παρὰ Μικιψᾷ τοῦ βασιλέως πρέσβεις παραγενομένους, καὶ λέγοντας, ὡς ὁ βασιλεὺς χάριτι Γαΐου Γράκχου πέμψειεν εἰς Σαρδόνα σῖτον τῷ στρατηγῷ, δυσχεραίνοντες ἐξέβαλον· ἔπειτα δόγμα ποιοῦνται, τοῖς μὲν στρατιώταις διαδοχὴν ἀποσταλῆναι, τὸν δ' Ὀρέστην ἐπιμένειν, ὡς δὴ καὶ τοῦ Γαΐου διὰ τὴν ἀρχὴν παραμενοῦντος. Ὁ δὲ, τούτων αὐτῷ προσπεσόντων, εὐθὺς ἐξέπλευσε πρὸς ὀργήν, καὶ φανεὶς ἐν Ῥώμῃ παρ' ἐλπίδας, οὐ μόνον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν αἰτίαν εἶχεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς πολλοῖς ἀλλόκοτον ἐδόκει, τὸ ταμίαν ὄντα προαποσῆναι τοῦ ἄρχοντος. Οὐ μὴν ἀλλὰ, κατηγορίας αὐτῷ γενομένης

ἐπὶ τῶν τιμητῶν, αἰτησάμενος λόγον, οὕτω μετέστησε τὰς γνώμας τῶν ἀκουσάντων, ὥς' ἀπελθεῖν ἠδικῆσθαι τὰ μέγιστα δόξας. Ἐστρατεῦσθαι μὲν γὰρ ἔφη δώδεκα ἔτη, τῶν ἄλλων δέκα στρατευομένων ἐν ἀνάγκαις· ταμιεύων δὲ τῷ στρατηγῷ παραμεμενηκέναι διετίαν, τοῦ νόμου μετ' ἐνιαυτὸν ἐπανελθεῖν διδόντος. Μόνος δὲ τῶν στρατευσαμένων πλῆρες τὸ βαλλάντιον εἰσενηνοχὼς κενὸν ἐξενηνοχέναι, τοὺς δ' ἄλλους ἐκπιόντας ὃν εἰσήνεγκαν οἶνον, ἀργυρίου καὶ χρυσίου μεσοῦς δεῦρο τοὺς ἀμφορεῖς ἥκειν κομίζοντας.

Γ Ἐκ τούτου πάλιν ἄλλας αἰτίας αὐτῷ καὶ δίκας ἐπῆγον, ὡς τοὺς συμμάχους ἀφιστάντι καὶ κεκοινωνηκότι τῆς περὶ Φρέγελλαν ἐνδειχθείσης συνωμοσίας. Ὁ δὲ, πᾶσαν ὑποψίαν ἀπολυσάμενος, καὶ φανεὶς καθαρὸς, εὐθὺς ἐπὶ δημαρχίαν ὥρμησε, τῶν μὲν γνωρίμων ἀνδρῶν ὁμαλῶς ἁπάντων ἐναντιουμένων πρὸς αὐτὸν, ὄχλου δὲ τοσούτου συρρέοντος εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῆς Ἰταλίας, καὶ συναρχαιρεσιάζοντος, ὡς πολλοῖς μὲν οἰκήσεις ἐπιλιπεῖν, τοῦ δὲ πεδίου μὴ δεξαμένου τὸ πλῆθος, ἀπὸ τῶν τειχῶν καὶ τῶν κεράμων τὰς φωνὰς συνηχεῖν. Τοσοῦτον δ' οὖν ἐξεβιάσαντο τὸν δῆμον οἱ δυνατοὶ, καὶ τῆς ἐλπίδος τοῦ Γαΐου καθεῖλον, ὅσον οὐχ, ὡς προσεδόκητε, πρῶτον, ἀλλὰ τέταρτον, ἀναγορευθῆναι. Παραλαβὼν δὲ τὴν ἀρχὴν, εὐθὺς ἦν ἁπάντων πρῶτος, ἰσχύων τε τῷ λέγειν, ὡς ἄλλος οὐδεὶς, καὶ τοῦ πάθους αὐτῷ παῤῥησίαν πολλὴν διδόντος ἀνακλαιομένῳ τὸν ἀδελφόν. Ἐνταῦθα γὰρ ἐξ ἁπάσης προφάσεως περιῆγε τὸν δῆμον, ἀναμιμνήσκων τῶν γεγονότων, καὶ παρατιθεὶς τὰ τῶν προγόνων, ὡς ἐκεῖνοι μὲν καὶ Φαλίσκοις ἐπολέμησαν ὑπὲρ Γενυκίου τινὸς, δημάρχου, λοιδορηθέντος, καὶ Γαΐου Βεττουρίου θάνατον κατέγνωσαν, ὅτι δημάρχῳ πορευομένῳ δι' ἀγορᾶς οὐχ ὑπεξέστη μόνος· « Ὑμῶν δ' ὁρώντων (ἔφη), Τιβέριον ξύλοις » συνέκοπτον οὗτοι, καὶ διὰ μέσης τῆς πόλεως ἐσύρετο νεκρὸς

» ἐκ Καπετωλίου, ῥιφησόμενος εἰς τὸν ποταμόν. οἱ δ' ἁλισκό-
» μενοι τῶν φίλων ἀπέθνησκον ἄκριτοι. Καίτοι πάτριόν ἐστιν
» ἡμῖν, εἴ τις ἔχων δίκην θανατικὴν μὴ ὑπακούει, τούτου πρὸς
» τὰς θύρας ἔωθεν ἐλθόντα σαλπιγκτὴν, ἀνακαλεῖσθαι τῇ σάλ-
» πιγγι, καὶ μὴ πρότερον ἐπιφέρειν ψῆφον αὐτῷ τοὺς δι-
» καστάς. Οὕτως εὐλαβεῖς καὶ περιφυλαγμένοι περὶ τὰς κρίσεις
» ἦσαν. »

Δ. Τοιούτοις λόγοις προανασείσας τὸν δῆμον (ἦν δὲ καὶ μεγαλοφωνότατος καὶ ῥωμαλεώτατος ἐν τῷ λέγειν), δύο νόμους εἰσέφερε, τὸν μὲν, εἴ τινος ἄρχοντος ἀφήρητο τὴν ἀρχὴν ὁ δῆμος, οὐκ ἐῶντα τοῦτῳ δευτέρας ἀρχῆς μετουσίαν εἶναι· τὸν δ', εἴ τις ἄρχων ἄκριτον ἐκκεκηρύχοι πολίτην, κατὰ τούτου κρίσιν διδόντα τῷ δήμῳ. Τούτων τῶν νόμων ἄντικρυς ὁ μὲν Μάρκον Ὀκτάβιον ἠτίμου, τὸν ὑπὸ Τιβερίου τῆς δημαρχίας ἐκπεσόντα. τῷ δ' ἐνείχετο Ποπίλλιος. Οὗτος γὰρ στρατηγῶν τοὺς Τεβερίου φίλους ἐξεκήρυξε. Καὶ Ποπίλλιος μὲν οὐχ ὑποστὰς τὴν κρίσιν, ἔφυγεν ἐξ Ἰταλίας· τὸν δ' ἕτερον νόμον Γάϊος αὐτὸς ἐπανείλετο, φήσας, τῇ μητρὶ Κορνηλίᾳ δεηθείσῃ χαρίζεσθαι τὸν Ὀκτάβιον. Καὶ ὁ δῆμος ἠγάσθη καὶ συνεχώρησε, τιμῶν τὴν Κορνηλίαν οὐδὲν ἧττον ἀπὸ τῶν παίδων, ἢ τοῦ πατρός. Ὃς γε καὶ χαλκῆν εἰκόνα στήσας ὕστερον, ἐπέγραψε Κορνηλίαν, μητέρα Γράκχων. Ἀπομνημονεύεται δὲ καὶ τοῦ Γαΐου πολλὰ ῥητορικῶς καὶ ἀγοραίως ὑπὲρ αὐτῆς εἰρημένα πρός τινα τῶν ἐχθρῶν· « Σὺ γὰρ
» (ἔφη) Κορνηλίαν λοιδορεῖς, τὴν Τιβέριον τεκοῦσαν » ; Ἐπεὶ δὲ διαβεβλημένος ἦν εἰς μαλακίαν ὁ λοιδορηθείς· « Τίνα δ' (εἶπεν)
» ἔχων παῤῥησίαν, συγκρίνεις Κορνηλίᾳ σεαυτόν ; ἔτεκες γὰρ,
» ὡς ἐκείνη; καὶ μὴν πάντες ἴσασι Ῥωμαῖοι, πλείω χρόνον ἐκεί-
» νην ἀπ' ἀνδρὸς οὖσαν, ἢ σὲ, τὸν ἄνδρα ». Τοιαύτη μὲν ἡ πικρία τῶν λόγων ἦν αὐτοῦ, καὶ πολλὰ λαβεῖν ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐστὶν ὅμοια.

Ε. Τῶν δὲ νόμων, οὓς εἰσέφερε, τῷ δήμῳ χαριζόμενος, καὶ καταλύων τὴν σύγκλητον, ὁ μὲν ἦν κληρουχικὸς, ἀνανέμων τοῖς πένησι τὴν δημοσίαν· ὁ δὲ στρατιωτικὸς, ἐσθῆτά τε κελεύων δημοσίαν χορηγεῖσθαι, καὶ μηδὲν εἰς τοῦτο τῆς μισθοφορᾶς ὑφαιρεῖσθαι τῶν στρατευομένων, καὶ νεώτερον ἐτῶν ἑπτακαίδεκα μὴ καταλέγεσθαι στρατιώτην· ὁ δὲ συμμαχικὸς, ἰσοψήφους ποιῶν τοῖς πολίταις τοὺς Ἰταλιώτας· ὁ δὲ σιτικὸς, ἐπευωνίζων τοῖς πένησι τὴν ἀγοράν· ὁ δὲ δικαστικὸς, ᾧ τὸ πλεῖστον ἀπέκοψε τῆς τῶν συγκλητικῶν δυνάμεως. Μόνοι γὰρ ἔκρινον τὰς δίκας, καὶ διὰ τοῦτο φοβεροὶ τῷ τε δήμῳ καὶ τοῖς ἱππεῦσιν ἦσαν· ὁ δὲ τριακοσίους τῶν ἱππέων προσκατέλεξεν αὐτοῖς, οὖσι τριακοσίοις, καὶ τὰς κρίσεις κοινὰς τῶν ἑξακοσίων ἐποίησε. Τοῦτον τὸν νόμον εἰσφέρων, τά τ' ἄλλα λέγεται σπουδάσαι διαφερόντως, καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ πάντων δημαγωγῶν πρὸς τὴν σύγκλητον ἀφορώντων καὶ τὸ καλούμενον κομίτιον, πρῶτος τότε στραφεὶς ἔξω πρὸς τὴν ἀγορὰν δημηγορῆσαι, καὶ τὸ λοιπὸν οὕτω ποιεῖν ἐξ ἐκείνου, μικρᾷ παρεγκλίσει καὶ μεταθέσει σχήματος μέγα πρᾶγμα κινήσας, καὶ μετενεγκὼν τρόπον τινὰ τὴν πολιτείαν ἐκ τῆς ἀριστοκρατίας εἰς τὴν δημοκρατίαν· ὡς τῶν πολλῶν δέον, οὐ τῆς βουλῆς, σοχάζεσθαι τοὺς λέγοντας.

ϛ. Ἐπεὶ δ' οὐ μόνον ἐδέξατο τὸν νόμον τοῦτον ὁ δῆμος, ἀλλὰ κἀκείνῳ τοὺς κρίνοντας ἐκ τῶν ἱππέων ἔδωκε καταλέξαι, μοναρχική τις ἰσχὺς ἐγεγόνει περὶ αὐτόν· ὥστε καὶ τὴν σύγκλητον ἀνέχεσθαι συμβουλεύοντος αὐτοῦ. Συνεβούλευε δ' ἀεί τι τῶν ἐκείνῃ πρεπόντων εἰσηγούμενος· οἷον ἦν καὶ τὸ περὶ τοῦ σίτου δόγμα μετριώτατον καὶ κάλλιστον, ὃν ἔπεμψε μὲν ἐξ Ἰβηρίας Φάβιος ἀντιστράτηγος· ἐκεῖνος δ' ἔπεισε τὴν βουλὴν ἀποδομένην τὸν σῖτον, ἀναπέμψαι ταῖς πόλεσι τὸ ἀργύριον, καὶ προσεπαιτιάσασθαι τὸν Φάβιον, ὡς ἐπαχθῆ καὶ ἀφόρητον ποιοῦντα τὴν ἀρχὴν τοῖς ἀνθρώποις. Ἐφ' ᾧ μεγάλην ἔσχε δόξαν μετ' εὐνοίας ἐν ταῖς

ἐπαρχίαις. Ἔγραψε δὲ καὶ πόλεις ἀποικίδας ἐκπέμπεσθαι, καὶ τὰς ὁδοὺς ποιεῖσθαι, καὶ κατασκευάζεσθαι σιτοβόλια. Τούτοις ἅπασι πραττομένοις αὐτὸν ἄρχοντα καὶ διοικητὴν ἐφιστὰς, καὶ πρὸς μηδὲν ἀποτρυόμενος τῶν τοσούτων καὶ τηλικούτων, ἀλλὰ καὶ θαυμαστῷ τινι τάχει καὶ πόνῳ τῶν γινομένων, ὡς μόνον, ἅπαντα ἐξεργαζόμενος· ὥστε καὶ τοὺς πάνυ μισοῦντας αὐτὸν καὶ δεδοικότας ἐκπλήττεσθαι τὸ διὰ πάντων ἀνύσιμον καὶ τελεσιουργόν. Οἱ δὲ πολλοὶ καὶ τὴν ὄψιν αὐτὴν ἐθαύμαζον, ἐξηρτημένον ὁρῶντες αὐτοῦ πλῆθος ἐργολάβων, τεχνιτῶν, πρεσβευτῶν, ἀρχόντων, στρατιωτῶν, φιλολόγων· οἷς πᾶσιν ἐντυγχάνων μετ' εὐκολίας, καὶ τὸ σεμνὸν ἐν τῷ φιλανθρώπῳ διαφυλάττων, καὶ νέμων *αὐτοῦ* τὸ ἁρμόττον οἰκείως ἑκάστῳ, χαλεποὺς ἐπεδείκνυε συκοφάντας, τοὺς φοβερὸν αὐτὸν, ἢ φορτικὸν ὅλως, ἢ βίαιον, ἀποκαλοῦντας. Οὕτω δεινότερος ἦν ἐν ταῖς ὁμιλίαις καὶ ταῖς πράξεσιν, ἢ τοῖς ἀπὸ τοῦ βήματος λόγοις δημαγωγός.

Ζ. Ἐσπούδασε δὲ μάλιστα περὶ τὴν ὁδοποιΐαν, τῆς τε χρείας ἅμα καὶ τοῦ πρὸς χάριν καὶ κάλλος ἐπιμεληθείς. Εὐθεῖαι γὰρ ἤγοντο διὰ τῶν χωρίων ἀτρεμεῖς. Καὶ τὸ μὲν ἐξόρυτο πέτρᾳ ξεστῇ, τὸ δ' ἄμμου χώμασιν ἀκτοῖς ἐπυκνοῦτο. Πιμπλαμένων δὲ τῶν κοίλων, καὶ ζευγνυμένων γεφύραις, ὅσα χείμαρροι διέκοπτον, ἢ φάραγγες, ὕψος δὲ τῶν ἑκατέρωθεν ἴσον καὶ παράλληλον λαμβανόντων, ὁμαλὴν καὶ καλὴν ὄψιν εἶχε διόλου τὸ ἔργον. Πρὸς δὲ τούτοις διαμετρήσας κατὰ μίλιον ὁδὸν πᾶσαν (τὸ δὲ μίλιον ὀκτὼ σταδίων ὀλίγον ἀποδεῖ) κίονας λιθίνους σημεῖα τοῦ μέτρου κατέστησεν. Ἄλλους δὲ λίθους ἔλαττον ἀπέχοντας ἀλλήλων ἑκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ διέθηκεν, ὡς εἴη ῥᾴδιος τοῖς ἵπποις ἔχουσιν ἐπιβαίνειν ἀπ' αὐτῶν, ἀναβολέως μὴ δεομένοις.

Η. Ἐπὶ τούτοις τοῦ δήμου μεγαλύνοντος αὐτὸν, καὶ πᾶν ὑτιοῦν ἑτοίμως ἔχοντος ἐνδείκνυσθαι πρὸς εὔνοιαν, ἔφη ποτὲ δημηγορῶν αὐτὸς αἰτήσειν χάριν· ἣν λαβὼν μὲν, ἀντὶ παντὸς

ἔξειν, εἰ δ' ἀποτύχοι, μηδὲν ἐκείνοις μεμψιμοιρήσειν. Τοῦτο ῥηθὲν ἔδοξεν αἴτησις ὑπατείας εἶναι, καὶ προσδοκίαν πᾶσιν, ὡς ἅμα μὲν ὑπατείαν, ἅμα δὲ δημαρχίαν μετιὼν, παρέσχεν. Ἐνσάντων δὲ τῶν ὑπατικῶν ἀρχαιρεσίων, καὶ μετεώρων ὄντων ἁπάντων, ὤφθη Γάϊον Φάννιον κατάγων εἰς τὸ πεδίον, καὶ συναρχαιρεσιάζων ἐκείνῳ μετὰ τῶν φίλων. Τοῦτο ῥοπὴν ἤνεγκε τῷ Φαννίῳ μεγάλην. Κἀκεῖνος μὲν ὕπατος, Γάϊος δὲ δήμαρχος ἀπεδείχθη τὸ δεύτερον· οὐ παραγγέλλων, οὐδὲ μετιὼν, ἀλλὰ τοῦ δήμου σπουδάσαντος. Ἐπεὶ δ' ἑώρα τὴν μὲν σύγκλητον ἐχθρὰν ἄντικρυς, ἀμβλὺν δὲ τῇ πρὸς αὐτὸν εὐνοίᾳ τὸν Φάννιον, αὖθις ἑτέροις νόμοις ἀνηρτήσατο τὸ πλῆθος· ἀποικίας μὲν εἰς Τάραντα καὶ Καπύην πέμπεσθαι γράφων, καλῶν δ' ἐπὶ κοινωνίᾳ πολιτείας τοὺς Λατίνους. Ἡ δὲ βουλὴ, δείσασα, μὴ παντάπασιν ἄμαχος γένηται, καινὴν καὶ ἀσυνήθη πεῖραν ἐπῆγε τοῖς πολλοῖς ἀποτροπῆς, ἀντιδημαγωγοῦσα καὶ χαριζομένη παρὰ τὸ βέλτιστον. Ἦν γὰρ εἷς τῶν τοῦ Γαΐου συναρχόντων Λίβιος Δρουσος, ἀνὴρ οὔτε γεγονὼς τινὸς Ῥωμαίων, οὔτε τεθραμμένος χεῖρον· ἤδη δὲ καὶ λόγῳ καὶ πλούτῳ τοῖς μάλιστα τιμωμένοις καὶ δυναμένοις ἀπὸ τούτων ἐνάμιλλος. Ἐπὶ τοῦτον *μὲν* οὖν οἱ γνωριμώτατοι τρέπονται· καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἅψασθαι τοῦ Γαΐου, καὶ μετ' αὐτῶν ἐπὶ τὸν ἄνδρα συσπῆναι, μὴ βιαζόμενον, μηδ' ἀντικρούοντα τοῖς πολλοῖς, ἀλλὰ πρὸς ἡδονὴν ἄρχοντα, καὶ χαριζόμενον, ὑπὲρ ὧν καὶ ἀπεχθάνεσθαι καλῶς εἶχεν.

Θ. Ἐπιδοὺς οὖν ὁ Λίβιος εἰς ταῦτα τῇ βουλῇ τὴν ἑαυτοῦ δημαρχίαν, νόμους ἔγραψεν, οὔτε τῶν καλῶν τινὸς, οὔτε τῶν λυσιτελῶν ἐχομένους, ἀλλ' ἓν μόνον, ὑπερβαλέσθαι τὸν Γάϊον ἡδονῇ καὶ χάριτι τῶν πολλῶν, ὥσπερ ἐν κωμῳδίᾳ, σπεύδων καὶ διαμιλλώμενος. Ὃ καὶ καταφανεστάτην ἐποίησεν ἑαυτὴν ἡ σύγκλητος οὐ δυσχεραίνουσα τοῖς τοῦ Γαΐου πολιτεύμασιν, ἀλλ' αὐτὸν ἐκεῖνον ἀνελεῖν, ἢ ταπεινῶσαι παντάπασι, βουλο-

μένη. Τὸν μὲν γὰρ ἀποικίας δύο γράψαντα, καὶ τοὺς χαριεστάτους τῶν πολιτῶν εἰσάγοντα, δημοκοπεῖν ἠτιῶντο· Λιβίῳ δὲ, δώδεκα κτοικίζοντι, καὶ τρισχιλίους εἰς ἑκάστην ἀποστέλλοντι τῶν ἀπόρων, συνελαμβάνοντο. Κἀκείνῳ μὲν, ὅτι χώραν διένειμε τοῖς πένησι, προστάξας ἑκάστῳ τελεῖν ἀποφορὰν εἰς τὸ δημόσιον, ὡς κολακεύοντι τοὺς πολλοὺς ἀπηχθάνοντο· Λίβιος δὲ καὶ τὴν ἀποφορὰν ταύτην τῶν νειμαμένων ἀφαιρῶν, ἤρεσκεν αὐτοῖς. Ἔτι δ', ὁ μὲν τοῖς Λατίνοις ἰσοψηφίαν διδοὺς ἐλύπει. τοῦ δ', ὅπως μηδ' ἐπὶ στρατείας ἐξῇ τινὰ Λατίνων ῥάβδοις αἰκίσασθαι, γράψαντος, ἐβοήθουν τῷ νόμῳ. Καὶ μέντοι καὶ αὐτὸς ὁ Λίβιος ἀεὶ δημηγορῶν ἔλεγεν, ὡς γράφοι ταῦτα τῇ βουλῇ δοκοῦντα κηδομένῃ τῶν πολλῶν· ὃ δὴ καὶ μόνον ἀπὸ τῶν πολιτευμάτων αὐτοῦ χρήσιμον ὑπῆρχεν. Ἡμερώτερον γὰρ ἔσχε πρὸς τὴν βουλὴν ὁ δῆμος, καὶ τοὺς γνωριμωτάτους αὐτοῦ πρότερον ὑφορωμένου καὶ μισοῦντος, ἐξέλυσε καὶ κατεστράυνε τὴν μνησικακίαν καὶ χαλεπότητα ταύτην ὁ Λίβιος, ὡς ἐκ τῆς ἐκείνων ὁρμώμενος γνώμης ἐπὶ τὸ δημαγωγεῖν καὶ χαρίζεσθαι τῆς πολιτείας.

I. Μεγίστη δὲ τῷ Δρούσῳ πίστις εὐνοίας πρὸς τὸν δῆμον ἐγίνετο καὶ δικαιοσύνης, τὸ μηδὲν αὐτῷ, μηδ' ὑπὲρ ἑαυτοῦ, φαίνεσθαι γράφοντα. Καὶ γὰρ οἰκιστὰς ἑτέρους ἐξέπεμπε τῶν πόλεων καὶ διοικήσεσι χρημάτων οὐ προσῄει, τοῦ Γαΐου τὰ πλεῖστα καὶ μέγιστα τῶν τοιούτων αὐτῷ προστιθέντος. Ἐπεὶ δὲ, Ῥουβρίου, τῶν συναρχόντων ἑνὸς, οἰκίζεσθαι Καρχηδόνα γράψαντος, ἀνηρημένην ὑπὸ Σκιπίωνος, κλήρῳ λαχὼν ὁ Γάϊος ἐξέπλευσεν εἰς Λιβύην ἐπὶ τὸν κατοικισμὸν, ἔτι μᾶλλον ἐπιβὰς ὁ Δροῦσος ἀπόντος αὐτοῦ, τὸν δῆμον ὑπελάμβανε καὶ προσήγετο, μάλιστα ταῖς κατὰ τοῦ Φουλβίου διαβολαῖς. Ὁ δὲ Φούλβιος οὗτος ἦν τοῦ Γαΐου φίλος, καὶ συνάρχων ἐπὶ τὴν διανομὴν τῆς χώρας ἠρημένος· ἦν δὲ θορυβώδης, καὶ μισούμενος μὲν ὑπὸ τῆς βουλῆς ἄντικρυς, ὕποπτος δὲ τοῖς ἄλλοις, ὡς τὰ

συμμαχικὰ διακινῶν, καὶ παροξύνων κρύφα τοὺς Ἰταλιώτας πρὸς ἀπόστασιν. Οἷς ἀναποδείκτως καὶ ἀνελέγκτως λεγομένοις αὐτὸς προσετίθει πίστιν ὁ Φούλβιος, οὐχ ὑγιαινούσης, οὐδ' εἰρηνικῆς, ὧν προαιρέσεως. Τοῦτο μάλιστα κατέλυε τὸν Γάϊον, ἀπολλύοντα τοῦ μίσους. Καὶ ὅτε Σκιπίων Ἀφρικανὸς ἐξ οὐδενὸς αἰτίου προφανοῦς ἐτελεύτησε, καὶ σημεῖά τινα τῷ νεκρῷ πληγῶν καὶ βίας ἐπιδραμεῖν ἔδοξεν, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου γέγραπται, τὸ μὲν πλεῖστον ἐπὶ τὸν Φούλβιον ἦλθε τῆς διαβολῆς, ἐχθρὸν ὄντα, καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐπὶ τοῦ βήματος τῷ Σκιπίωνι λελοιδορημένον· ἥψατο δὲ καὶ τοῦ Γαΐου ἡ ὑπόνοια. Καὶ δεινὸν οὕτως ἔργον, ἐπ' ἀνδρὶ τῷ πρώτῳ καὶ μεγίστῳ Ῥωμαίων τολμηθὲν, οὐκ ἔτυχε δίκης, οὐδ' εἰς ἔλεγχον προῆλθεν. Ἐνέστησαν γὰρ οἱ πολλοὶ, καὶ κατέλυσαν τὴν κρίσιν, ὑπὲρ τοῦ Γαΐου φοβηθέντες, μὴ περιπετὴς τῇ αἰτίᾳ τοῦ φόνου ζητουμένου γένηται· Ταῦτα μὲν οὖν ἐγεγόνει πρότερον.

ΙΑ. Ἐν δὲ τῇ Λιβύῃ περὶ τὸν τῆς Καρχηδόνος κατοικισμὸν, ἣν ὁ Γάϊος Ἰουνωνίαν, ὅπερ ἐστὶν Ἡραίαν, ὠνόμασε, πολλὰ κωλύματα γενέσθαι παρὰ τοῦ δαιμονίου λέγουσιν. Ἥ τε γὰρ πρώτη σημαία, πνεύματος ἁρπάζοντος αὐτὴν, τοῦ δὲ φέροντος ἐγκρατῶς ἀντεχομένου, συνετρίβη· καὶ τὰ ἱερὰ τοῖς βωμοῖς, ἐπικείμενα διεσκέδασεν ἀνέμου θύελλα, καὶ διέῤῥιψεν ὑπὲρ τοὺς ὅρους τῆς γεγενημένης ὑπογραφῆς. Αὐτοὺς δὲ τοὺς ὅρους ἀνέσπασαν ἐπελθόντες λύκοι, καὶ μακρὰν ᾤχοντο φέροντες. Οὐ μὴν ἀλλὰ πάντα συντάξας καὶ διακοσμήσας ὁ Γάϊος ἡμέραις ἑβδομήκοντα ταῖς πάσαις, ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην, πιέζεσθαι τὸν Φούλβιον ὑπὸ τοῦ Δρούσου πυνθανόμενος, καὶ τῶν πραγμάτων τῆς αὐτοῦ παρουσίας δεομένων. Λεύκιος γὰρ Ὀπίμιος ἀνὴρ ὀλιγαρχικὸς καὶ δυνατὸς ἐν τῇ βουλῇ, πρότερον μὲν ἐξέπεσεν, ὑπατείαν παραγγέλλων, τοῦ Γαΐου τὸν Φάννιον προαγαγόντος, ἐκεῖνον δὲ καταρχαιρεσιάσαντος· τότε δὲ πολλῶν βοη-

θούντων, ἐπίδοξος ἦν ὑπατεύσειν, ὑπατεύων δὲ, κατελύσειν τὸν Γάϊον, ἤδη τρόπον τινὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ μαραινομένης, καὶ τοῦ δήμου μεσοῦ γεγονότος τῶν τοιούτων πολιτευμάτων, διὰ τὸ πολλοὺς τοὺς πρὸς χάριν δημαγωγοῦντας εἶναι, καὶ τὴν βουλὴν ὑπείκειν ἐκοῦσαν.

ΙΒ. Ἐπανελθὼν δὲ, πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ Παλατίου μετῴκησεν εἰς τὸν ὑπὸ τὴν ἀγορὰν τόπον, ὡς δημοτικώτερον, ὅπου πλείσους τῶν ταπεινῶν καὶ πενήτων συνέβαινεν οἰκεῖν· ἔπειτα τῶν νόμων ἐξέθηκε τοὺς λοιποὺς, ὡς ἐπάξων τὴν ψῆφον αὐτοῖς. Ὄχλου δὲ πανταχόθεν αὐτῷ συνιόντος, ἔπεισεν ἡ βουλὴ τὸν ὕπατον Φάννιον ἐκβαλεῖν τοὺς ἄλλους, πλὴν Ῥωμαίων, ἅπαντας. Γενομένου δὲ κηρύγματος ἀήθους καὶ ἀλλοκότου, μηδένα τῶν συμμάχων, μηδὲ τῶν φίλων, ἐν Ῥώμῃ φανῆναι περὶ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, ἀντεξέθηκεν ὁ Γάϊος διάγραμμα, κατηγορῶν τοῦ ὑπάτου, καὶ τοῖς συμμάχοις, ἂν μένωσι, βοηθήσειν ἐπαγγελλόμενος. Οὐ μὴν ἐβοήθησεν, ἀλλ' ὁρῶν ἕνα τῶν ξένων αὐτοῦ καὶ συνήθων ἑλκόμενον ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν τοῦ Φαννίου, παρῆλθε, καὶ οὐ προσήμυνεν· εἴτε τὴν ἰσχὺν, ἐπιλείπουσαν ἤδη, δεδιὼς ἐλέγχειν, εἴτε μὴ βουλόμενος, ὡς ἔλεγεν, ἀψιμαχίας αὐτὸς καὶ συμπλοκῆς ἀρχὰς ζητοῦσι τοῖς ἐχθροῖς παρασχεῖν. Συνέτυχε δ' αὐτῷ καὶ πρὸς τοὺς συνάρχοντας ἐν ὀργῇ γενέσθαι διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Ἔμελλεν ὁ δῆμος θεᾶσθαι μονομάχους ἐν ἀγορᾷ, καὶ τῶν ἀρχόντων οἱ πλεῖστοι θεωρητήρια κύκλῳ κατασκευάσαντες ἐξεμίσθουν. Ταῦτα ὁ Γάϊος ἐκέλευεν αὐτοὺς καθαιρεῖν, ὅπως οἱ πένητες ἐκ τῶν τόπων ἐκείνων ἀμισθὶ θεάσασθαι δύνωνται. Μηδενὸς δὲ προσέχοντος, ἀναμείνας τὴν πρὸ τῆς θέας νύκτα, καὶ τῶν τεχνιτῶν, ὅσους εἶχεν ἐργολάβους ὑφ' ἑαυτῷ, παραλαβὼν, τὰ θεωρητήρια καθεῖλε, καὶ τῷ δήμῳ σχολάζοντα μεθ' ἡμέραν ἀπέδειξε τὸν τόπον. Ἐφ' ᾧ τοῖς μὲν πολλοῖς ἀνὴρ ἔδοξεν εἶναι, τοὺς δὲ συνάρχοντας, ὡς ἰταμὸς

καὶ βίαιος, ἐλύπησεν. Ἐκ τούτου καὶ τὴν τρίτην ἔδοξε δημαρχίαν ἁρπάσαι, ψήφων μὲν αὐτῷ πλείστων γενομένων, ἀδίκως δὲ καὶ κακούργως τῶν συναρχόντων ποιησαμένων τὴν ἀναγόρευσιν καὶ ἀνάδειξιν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀμφισβήτησιν εἶχεν· Ἤνεγκε δ' οὐ μετρίως ἀποτυχὼν, καὶ πρός γε τοὺς ἐχθροὺς, ἐπεγγελῶντας αὐτῷ, λέγεται θρασύτερον τοῦ δέοντος εἰπεῖν, ὡς Σαρδόνιον γέλωτα γελῶσιν, οὐ γινώσκοντες, ὅσον αὐτοῖς σκότος ἐκ τῶν αὐτοῦ περικέχυται πολιτευμάτων.

ΙΓ. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὸν Ὀπίμιον καταστήσαντες ὕπατον, τῶν νόμων πολλοὺς διέγραφον, καὶ τὴν Καρχηδόνος ἐκίνουν διάταξιν, ἐρεθίζοντες τὸν Γάϊον, ὡς ἂν αἰτίαν ὀργῆς παρασχὼν ἀναιρεθείη, τὸν μὲν πρῶτον χρόνον ἐκαρτέρει· τῶν δὲ φίλων, καὶ μάλιστα τοῦ Φουλβίου παροξύνοντος, ὥρμησε πάλιν συνάγειν τοὺς ἀντιταξομένους πρὸς τὸν ὕπατον. Ἐνταῦθα καὶ τὴν μητέρα λέγουσιν αὐτῷ συστασιάσαι, μισθουμένην ἀπὸ τῆς ξένης κρύφα καὶ πέμπουσαν εἰς Ῥώμην ἄνδρας, ὡς δὴ θεριστάς. Ταῦτα γὰρ ἐν τοῖς ἐπιστολίοις αὐτῆς ἠνιγμένα γεγράφθαι πρὸς τὸν υἱόν. Ἕτεροι δὲ καὶ πάνυ τῆς Κορνηλίας δυσχεραινούσης, ταῦτα πράττεσθαι λέγουσιν. Ἦ δ' οὖν ἔμελλον ἡμέρᾳ τοὺς νόμους λύσειν οἱ περὶ τὸν Ὀπίμιον, κατείληπτο μὲν ὑπ' ἀμφοτέρων ἕωθεν εὐθὺς τὸ Καπετώλιον· θύσαντος δὲ τοῦ ὑπάτου, τῶν ὑπηρετῶν τις αὐτοῦ, Κόϊντος Ἀντύλλιος, διαφέρων ἑτέρωσε τὰ σπλάγχνα πρὸς τοὺς περὶ τὸν Φούλβιον, εἶπε· « Δότε τόπον » ἀγαθοῖς, κακοὶ πολῖται ». Τινὲς δέ φασιν, ἅμα τῇ φωνῇ ταύτῃ καὶ τὸν βραχίονα γυμνὸν οἷον ἐφ' ὕβρει σχηματίζοντα παρενεγκεῖν. Ἀποθνήσκει γοῦν εὐθὺς ὁ Ἀντύλλιος ἐκεῖ, μεγάλοις γραφείοις κεντούμενος, ἐπ αὐτῷ τούτῳ πεποιῆσθαι λεγομένοις. Καὶ τὸ μὲν πλῆθος διεταράχθη πρὸς τὸν φόνον, ἐναντία δὲ τοὺς ἡγεμόνας ἔσχε διάθεσις. Ὁ μὲν γὰρ Γάϊος ἤχθετο, καὶ κακῶς ἔλεγε τοὺς περὶ αὐτὸν, ὡς αἰτίαν δεομένοις πάλαι

καθ' ἑαυτῶν τοῖς ἐχθροῖς δεδωκότας· ὁ δ' Ὀπίμιος, ὥσπερ ἐνδόσιμον λαβών, ἐπῆρτο, καὶ παρώξυνε τὸν δῆμον ἐπὶ τὴν ἄμυναν.

ΙΔ. Καὶ τότε μὲν, ὄψρου γενομένου, διελύθησαν. Ἅμα δ' ἡμέρᾳ τὴν μὲν βουλὴν ὁ ὕπατος συναγαγὼν, ἔνδον ἐχρημάτιζεν, ἕτεροι δὲ τὸ τοῦ Ἀντυλλίου σῶμα γυμνὸν ἐπὶ κλίνης προθέμενοι, δι' ἀγορᾶς ἐπὶ τὸ βουλευτήριον ἐπίτηδες παρεκόμιζον, οἰμωγῇ χρώμενοι καὶ θρήνῳ, γινώσκοντος μὲν τοῦ Ὀπιμίου τὰ πραττόμενα, προσποιουμένου δὲ θαυμάζειν· ὥστε καὶ τοὺς βουλευτὰς προελθεῖν. Κατατεθείσης δὲ τῆς κλίνης εἰς μέσον, οἱ μὲν ἐσχετλίαζον, ὡς ἐπὶ δεινῷ καὶ μεγάλῳ πάθει· τοῖς δὲ πολλοῖς ἐπῆλθε μισεῖν καὶ προβάλλεσθαι τοὺς ὀλιγαρχικοὺς, ὡς Τιβέριον μὲν Γράκχον ἐν Καπετωλίῳ φονεύσαντες αὐτοὶ, δήμαρχον ὄντα, καὶ τὸν νεκρὸν προσεξέβαλον· ὁ δ' ὑπηρέτης, Ἀντύλλιος, οὐ δίκαια μὲν ἴσως πεπονθὼς, τὴν δὲ πλείστην αἰτίαν εἰς τὸ παθεῖν αὑτῷ παρασχὼν, ἐν ἀγορᾷ πρόκειται, καὶ περιέστηκεν ἡ Ῥωμαίων βουλὴ θρηνοῦσα, καὶ συνεκκομίζουσα, μισθωτὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῷ τὸν ἔτι λειπόμενον ἀνελεῖν τῶν τοῦ δήμου κηδομένων. Ἐκ τούτου πάλιν εἰς τὸ βουλευτήριον ἀπελθόντες, ἐψηφίσαντο, καὶ προσέταξαν Ὀπιμίῳ τῷ ὑπάτῳ σώζειν τὴν πόλιν, ὅπως δύναιτο, καὶ κατα λύειν τοὺς τυράννους. Ἐκείνου δὲ προειπόντος, ἐπὶ τὰ ὅπλα χωρεῖν τοὺς συγκλητικοὺς, καὶ τῶν ἱππέων ἑκάστῳ παράγγελμα δόντος ἄγειν ἕωθεν οἰκέτας δύο καθωπλισμένους, ὁ μὲν Φούλβιος ἀντιπαρεσκευάζετο, καὶ συνῆγεν ὄχλον· ὁ δὲ Γάϊος, ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἀπερχόμενος, ἔστη κατὰ τὸν τοῦ πατρὸς ἀνδριάντα, καὶ πολὺν χρόνον ἐμβλέψας εἰς αὐτὸν, οὐδὲν ἐφθέγξατο, δακρύσας δὲ καὶ σεσάξας ἀπῆει. Τοῦτο πολλοῖς τῶν ἰδόντων οἰκτεῖραι τὸν Γάϊον ἐπῆλθε· καὶ κακίσαντες αὐτοὺς, ὡς ἐγκαταλείποντες τὸν ἄνδρα καὶ προδιδόντες, ἦκον ἐπὶ τὴν οἰκίαν, καὶ παρευ-

κτέρευον ἐπὶ τῶν θυρῶν, οὐχ ὁμοίως τοῖς τὸν Φούλβιον φυλάττουσιν. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἐν κρότοις καὶ ἀλαλαγμοῖς πίνοντες καὶ θρασυνόμενοι διετέλεσαν, αὐτοῦ τοῦ Φουλβίου πρώτου μεθυσκομένου, καὶ πολλὰ φορτικῶς παρ' ἡλικίαν φθεγγομένου καὶ πράττοντος· οἱ δὲ περὶ τὸν Γάϊον, ὡς ἐπὶ συμφορᾷ κοινῇ τῆς πατρίδος ἡσυχίαν ἄγοντες, καὶ περισκοπούμενοι τὸ μέλλον, ἐν μέρει φυλάττοντες καὶ ἀναπαυόμενοι διῆγον.

ΙΕ. Ἅμα δ' ἡμέρᾳ τὸν μὲν Φούλβιον, ἐκ τοῦ πότου καθεύδοντα, μόλις ἐπεγειραντες, ὡπλίζοντο τοῖς περὶ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ λαφύροις, ἃ Γαλάτας νενικηκὼς, ὅτε ὑπάτευεν, εἰλήφει, καὶ μετὰ πολλῆς ἀπειλῆς καὶ κραυγῆς ἐχώρουν καταληψόμενοι τὸν Ἀβεντῖνον λόφον. Ὁ δὲ Γάϊος ὁπλίσασθαι μὲν οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλ', ὥσπερ εἰς ἀγορὰν, ἐν τηβέννῳ προήει, μικρὸν ἐπεζωσμένος ἐγχειρίδιον. Ἐξιόντι δ' αὐτῷ περὶ τὰς θύρας ἡ γυνὴ προσπεσοῦσα, καὶ περιπτύξασα τῶν χειρῶν τῇ μὲν αὐτὸν ἐκεῖνον, τῇ δὲ τὸ παιδίον· « Οὐκ ἐπὶ τὸ βῆμά σε (εἶπεν), ὦ Γάϊε, προ» πέμπω δήμαρχον, ὡς πρότερον, καὶ νομοθέτην, οὐδ' ἐπὶ » πόλεμον ἔνδοξον, ἵνα μοι καὶ παθών τι τῶν κοινῶν ἀπο» λίπῃς τιμώμενον γοῦν πένθος· ἀλλὰ τοῖς Τιβερίου φονεῦσιν » ὑποβάλλεις σεαυτὸν, ἄνοπλον μὲν καλῶς, ἵνα πάθῃς τι μᾶλ» λον, ἢ δράσῃς, πρὸς οὐδὲν δὲ τοῖς κοινοῖς ὄφελος ἀπολῇ. » Κεκράτηκεν ἤδη τὰ χείρω, βίᾳ καὶ σιδήρῳ τὰς δίκας *ἤδη* » πράττουσιν. Εἰ περὶ Νομαντίαν ὁ σὸς ἀδελφὸς ἔπεσεν, ὑπό» σπονδος ἂν ἡμῖν ἀπεδόθη νεκρός· νῦν δ' ἴσως κἀγὼ ποτα» μοῦ τινος, ἢ θαλάσσης, ἱκέτις ἔσομαι, φῆναί ποτε τὸ σὸν » σῶμα φρουρούμενον. Τί γὰρ ἢ νόμοις ἔτι πιστὸν, ἢ θεοῖς; » μετὰ τὸν Τιβερίου φόνον »; Τοιαῦτα τῆς Λικιννίας ὀδυρομένης, ἀτρέμα τὰς περιβολὰς ἀπολυσάμενος αὐτῆς ὁ Γάϊος, ἐχώρει σιωπῇ μετὰ τῶν φίλων. Ἡ δὲ τοῦ ἱματίου λαβέσθαι γλιχομένη, καταῤῥυεῖσα πρὸς τοὔδαφος, ἔκειτο πολὺν χρόνον

ἄναυδος· ἄχρις οὐ λειποθυμήσασαν αὐτὴν οἱ θεράποντες ἀράμενοι πρὸς Κράσσον ᾤχοντο, τὸν ἀδελφὸν, κομίζοντες.

ΙϚ. Ὁ δὲ Φούλβιος, ὡς ἐγένοντο πάντες ἀθρόοι, πεισθεὶς ὑπὸ τοῦ Γαΐου, πέμπει τῶν υἱῶν τὸν νεώτερον, ἔχοντα κηρύκιον, εἰς ἀγοράν. Ἦν δὲ κάλλιστος ὁ νεανίσκος ὀφθῆναι· καὶ τότε κατασὰς κοσμίως καὶ μετ' αἰδοῦς δεδακρυμένος, ἐποιήσατο συμβατικοὺς λόγους πρὸς τὸν ὕπατον καὶ τὴν σύγκλητον. Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ τῶν παρόντων οὐκ ἀηδῶς πρὸς τὰς διαλύσεις εἶχον· ὁ δ' Ὀπίμιος οὐ δι' ἀγγέλων ἔφη χρῆναι πείθειν τὴν σύγκλητον, ἀλλὰ καταβάντας, ὡς ὑπευθύνους πολίτας, ἐπὶ κρίσιν, καὶ παραδόντας αὐτοὺς οὕτως παρατεῖσθαι τὴν ὀργήν. τῷ δὲ μειρακίῳ καὶ διηγόρευσεν ἐπὶ τούτοις κατιέναι πάλιν, ἢ μὴ κατιέναι. Γάϊος μὲν οὖν, ὥς φασιν, ἐβούλετο βαδίζειν καὶ πείθειν τὴν σύγκλητον. οὐδενὸς δὲ τῶν ἄλλων συγχωροῦντος, αὖθις ἔπεμψεν ὁ Φούλβιος τὸν παῖδα διαλεξόμενον ὑπὲρ αὐτῶν ὅμοια τοῖς προτέροις. Ὁ δ' Ὀπίμιος, σπεύδων μάχην συνάψαι, τὸ μὲν μειράκιον εὐθὺς συνέλαβε καὶ παρέδωκεν εἰς φυλακήν· τοῖς δὲ περὶ τὸν Φούλβιον ἐπῆλθε μετὰ πολλῶν ὁπλιτῶν, καὶ τοξοτῶν Κρητῶν, οἳ μάλιστα βάλλοντες αὐτοὺς καὶ καταπαυματίζοντες συνετάραξαν. Γενομένης δὲ τῆς τροπῆς, ὁ μὲν Φούλβιος, εἴς τι βαλανεῖον ἠμελημένον καταφυγὼν, καὶ μετὰ μικρὸν ἀνευρεθεὶς, κατεσφάγη μετὰ τοῦ πρεσβυτέρου παιδός· ὁ δὲ Γάϊος ὤφθη μὲν ὑπ' οὐδενὸς μαχόμενος, ἀλλὰ δυσανασχετῶν τοῖς γινομένοις, ἀνεχώρησεν εἰς τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερόν· ἐκεῖ δὲ βουλόμενος ἑαυτὸν ἀνελεῖν, ὑπὸ τῶν πιστοτάτων ἑταίρων ἐκωλύθη, Πομπωνίου καὶ Λικιννίου. Παρόντες γὰρ οὗτοι τό τε ξίφος ἀφείλοντο, καὶ φεύγειν ἔπεισαν αὐτόν. Ἔνθα δὴ λέγεται καθεσθεὶς εἰς γόνυ, καὶ τὰς χεῖρας ἀνατείνας πρὸς τὴν θεὸν, ἐπεύξασθαι, τὸν Ῥωμαίων δῆμον ἀντὶ τῆς ἀχαριστίας ἐκείνης καὶ προδοσίας μηδέποτε παύσασθαι δουλεύοντα,

Φανερῶς γὰρ οἱ πλεῖστοι μετεβάλοντο, κηρύγματι δοθείσης ἀδείας.

ΙΖ. Φεύγοντι γοῦν τῷ Γαΐῳ τῶν ἐχθρῶν ἐπιφερομένων, καὶ καταλαμβανόντων περὶ τὴν ξυλίνην γέφυραν, οἱ μὲν δύο φίλοι προχωρεῖν ἐκεῖνον κελεύσαντες, αὐτοὶ τοὺς διώκοντας ὑπέσχησαν, καὶ μαχόμενοι πρὸ τῆς γεφύρας, οὐδένα παρῆκαν, ἕως ἀπέθανον. τῷ δὲ Γαΐῳ συνέφευγεν εἷς οἰκέτης, ὄνομα Φιλοκράτης· πάντων μὲν, ὥσπερ ἐν ἀμίλλῃ, παρακελευομένων, οὐδενὸς δὲ βοηθοῦντος, οὐδ' ἵππον αἰτουμένῳ παρασχεῖν ἐθελήσαντος· ἐπέκειντο γὰρ ἐγγὺς οἱ διώκοντες. Ὁ δὲ φθάνει μικρὸν εἰς ἱερὸν ἄλσος Ἐρινύων καταφυγών, κἀκεῖ διαφθείρεται, τοῦ Φιλοκράτους ἀνελόντος ἐκεῖνον, εἶτα ἑαυτὸν ἐπισφάξαντος. Ὡς δ' ἔνιοι φασίν, ἀμφότεροι μὲν ὑπὸ τῶν πολεμίων κατελήφθησαν ζῶντες· τοῦ δὲ θεράποντος τὸν δεσπότην περιβαλόντος, οὐδεὶς ἐκεῖνον ἠδυνήθη πατάξαι πρότερον, ἢ τοῦτον ὑπὸ πολλῶν παιόμενον ἀναιρεθῆναι. Τὴν δὲ κεφαλὴν τοῦ Γαΐου λέγουσιν ἄλλον μὲν ἀποκόψαι καὶ κομίζειν, ἀφελέσθαι δὲ τοῦτου φίλον Ὀπιμίου τινὰ, Σεπτουμουλήϊον. Ἦν γὰρ προκεκηρυγμένον ἐν ἀρχῇ τῆς μάχης ἰσοστάτιον χρυσίον τοῖς ἀνενεγκοῦσι τὴν Γαΐου καὶ Φουλβίου κεφαλήν· Ἀνηνέχθη δὲ ὑπὸ τοῦ Σεπτουμουληΐου περιπεπαρμένη δόρατι πρὸς τὸν Ὀπίμιον, καὶ ζυγοῦ κομισθέντος ἐντεθεῖσα λίτρας ἑπτακαίδεκα καὶ δίμοιρον εἵλκυσε· τοῦ Σεπτουμουληΐου καὶ περὶ τοῦτο μιαροῦ γενομένου καὶ κακουργήσαντος. Ἐξελὼν γὰρ τὸν ἐγκέφαλον, ἐνέτηξε μόλιβδον· Οἱ δὲ τοῦ Φουλβίου τὴν κεφαλὴν κομίσαντες (ἦσαν γὰρ τῶν ἀσημοτέρων) οὐδὲν ἔλαβον. Τὰ δὲ σώματα καὶ τούτων καὶ τῶν ἄλλων εἰς τὸν ποταμὸν ἐρρίφη, τρισχιλίων ἀναιρεθέντων· καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν ἀπέδοντο πρὸς τὸ δημόσιον· Ἀπεῖπαν δὲ πενθεῖν ταῖς γυναιξί· τὴν δὲ Γαΐου Λικιννίαν καὶ τῆς προικὸς ἀπεστέρησαν· Ὠμότατα δὲ προστειργάσαντο τοῦ Φουλβίου τὸν νεώτερον υἱὸν,

οὔτε χεῖρας ἀνταράμενον, οὔτ' ἐν τοῖς μαχομένοις γενόμενον, ἀλλ' ἐπὶ σπονδὰς ἐλθόντα πρὸ τῆς μάχης συλλαβόντες, καὶ μετὰ τὴν μάχην ἀνελόντες. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τούτου καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων μᾶλλον ἠνίασε τοὺς πολλοὺς τὸ κατασκευασθὲν Ὁμονοίας ἱερὸν ὑπὸ τοῦ Ὀπιμίου. Σεμνύνεσθαι γὰρ ἐδόκει καὶ μέγα φρονεῖν, καὶ τρόπον τινὰ θριαμβεύειν ἐπὶ φόνοις τοσούτοις πολιτῶν· Διὸ καὶ νυκτὸς ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ νεὼ παρενέγραψάν τινες τὸν στίχον τοῦτον·

Ἔργον ἀπονοίας ναὸν Ὁμονοίας πιεῖ.

ΙΗ· Οὗτος μέντοι, πρῶτος ἐξουσίᾳ δικτάτωρος ἐν ὑπατείᾳ χρησάμενος, καὶ κατακρίνας ἀκρίτους ἐπὶ τρισχιλίοις πολίταις Γάϊον Γράκχον καὶ Φούλβιον Φλάκκον, ὧν ὁ μὲν ἦν ὑπατικὸς καὶ θριαμβικὸς, ὁ δὲ τῆς καθ' αὑτὸν ἡλικίας ἀρετῇ καὶ δόξῃ πεπρωτευκὼς, οὐκ ἀπέσχετο κλοπῆς, ἀλλὰ πεμφθεὶς ὡς Ἰουγούρθαν τὸν Νομάδα πρεσβευτὴς, διεφθάρη χρήμασιν ὑπ' αὐτοῦ· καὶ δίκην ὕφλων αἰσχίστην δωροδοκίας, ἐν ἀτιμίᾳ κατεγήρασε, μισούμενος καὶ προπηλακιζόμενος ὑπὸ τοῦ δήμου, παρ' αὐτὰ μὲν τὰ πραχθέντα ταπεινοῦ γενομένου καὶ συσταλέντος, ὀλίγῳ δ' ὕστερον ἐκφήναντος, ὅσον εἶχεν ἵμερον καὶ πόθον τῶν Γράκχων. Εἰκόνας τε γὰρ αὐτῶν ἀναδείξαντες, ἐν φανερῷ προὐτίθεντο, καὶ τοὺς τόπους, ἐν οἷς ἐφονεύθησαν, ἀφιερώσαντες, ἀπήρχοντο μὲν, ὧν ὧραι φέρουσι, πάντων· ἔθυον δὲ καθ' ἡμέραν πολλοὶ καὶ προσέπιπτον, ὥσπερ θεῶν ἱεροῖς ἐπιφοιτῶντες.

ΙΘ· Καὶ μέντοι καὶ ἡ Κορνηλία λέγεται τά τ' ἄλλα τῆς συμφορᾶς εὐγενῶς καὶ μεγαλοψύχως ἐνεγκεῖν, καὶ περὶ τῶν ἱερῶν, ἐν οἷς ἀνῃρέθησαν, εἰπεῖν, ὡς ἀξίους οἱ νεκροὶ τάφους ἔχουσιν· Αὕτη δὲ περὶ τοὺς καλουμένους Μισηνοὺς διέτριβεν, ὁ δὲν μεταλλάξασα τῆς συνήθους διαίτης. Ἦν δὲ καὶ πολύφιλος καὶ διὰ φιλοξενίαν εὐτράπεζος, ἀεὶ μὲν Ἑλλήνων καὶ φιλο-

λόγων περὶ αὐτὴν ὄντων, ἁπάντων δὲ τῶν βασιλέων καὶ δεχομένων παρ' αὐτῆς δῶρα καὶ πεμπόντων. Ἡδίστη μὲν οὖν ἦν αὕτη τοῖς ἀφικνουμένοις καὶ συνοῦσι, διηγουμένη τὸν τοῦ πατρὸς Ἀφρικανοῦ βίον καὶ δίαιταν, θαυμασιωτάτη δὲ, τῶν παίδων ἀπενθὴς καὶ ἀδάκρυτος μνημονεύουσα, καὶ πάθη καὶ πράξεις αὐτῶν, ὥσπερ ἀρχαίων τινῶν, ἐξηγουμένη τοῖς πυνθανομένοις. Ὅθεν ἔδοξεν ἐνίοις ἔκνους ὑπὸ γήρως, ἢ μεγέθους κακῶν, γεγονέναι, καὶ τῶν ἀτυχημάτων ἀναίσθητος· αὐτοῖς ὡς ἀληθῶς ἀναισθήτοις οὖσιν, ὅταν ἐξ εὐφυΐας καὶ τοῦ γεγονέναι καὶ τεθράφθαι καλῶς ὄφελός ἐστι πρὸς ἀλυπίαν ἀνθρώποις, καὶ ὅτι τῆς ἀρετῆς ἡ τύχη φυλαττομένης μὲν τὰ κακὰ πολλάκις περίεσιν, ἐν δὲ τῷ πταῖσαι τὸ φέρειν εὐλογίσως οὐ παραιρεῖται.

ΑΓΙΔ. ΚΑΙ ΚΛΕΟΜΕΝ. ΚΑΙ ΓΡΑΚΧ. ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ.

Ἡμῖν δὲ καὶ ταύτης πέρας ἐχούσης τῆς διηγήσεως, ὑπολείπεται λαβεῖν ἐκ παραλλήλου τῶν βίων τὴν ἀποθεώρησιν. Τοὺς μὲν οὖν Γράκχους οὐδ' οἱ πάνυ τἄλλα κακῶς λέγοντες καὶ μισοῦντες, ἐτόλμησαν εἰπεῖν, ὡς οὐκ εὐφυέστατοι πρὸς ἀρετὴν ἐγένοντο Ῥωμαίων ἁπάντων, καὶ τροφῆς τε καὶ παιδεύσεως ἐκπρεποῦς ἔτυχον· ἡ δ' Ἄγιδος καὶ Κλεομένους φύσις ἐρρωμενεστέρα φαίνεται τῆς ἐκείνων γενομένη, παρ' ὅσον οὔτε παιδείας μεταλαβόντες ὀρθῆς, ἔθεσί τε καὶ διαίταις ἐντραφέντες, ὑφ' ὧν οἱ πρεσβύτεροι πάλαι διεφθόρεισαν, αὐτοὺς ἡγεμόνας εὐτελείας καὶ σωφροσύνης παρέσχον. Ἔτι δ' οἱ μὲν, ὅτε λαμπρότατον εἶχεν ἡ Ῥώμη καὶ μέγιστον ἀξίωμα, καὶ καλῶν ἔργων ζῆλον, ὥσπερ διαδοχὴν ἀρετῆς πατρῴας καὶ προγονικῆς ἠσχύνθησαν ἐγκαταλιπεῖν· οἱ δὲ καὶ πατέρων τἀναντία προῃρημένων γεγονότες, καὶ τὴν πατρίδα μοχθηρὰ πράττουσαν καὶ νοσοῦσαν παραλαβόντες, οὐδέν τι διὰ ταῦτα τὴν πρὸς τὸ καλὸν ἀπήμβλυναν ὁρμήν. Καὶ μὴν τῆς γε Γράκχων ἀφιλοχρηματίας καὶ πρὸς ἀργύριον ἐγκρατείας μέγιστόν ἐστιν, ὅτι λημμάτων ἀδίκων καθαροὺς ἐν ἀρχαῖς καὶ πολιτείαις διεφύλαξαν ἑαυτούς. Ἄγις δὲ κἂν δι' ἀγανάκτησεν ἐπὶ τῷ μηδὲν ἀλλότριον λαβεῖν ἐπαινούμενος, ὃς τὴν οὐσίαν τὴν ἑαυτοῦ τοῖς πολίταις ἐπέδωκεν, ἄνευ τῶν ἄλλων κτημάτων, ἑξακόσια τάλαντα νομίσματος ἔχουσαν. Πηλίκον οὖν ἐνόμιζε κακὸν εἶναι τὸ κερδαίνειν ἀδίκως, ὁ καὶ δικαίως πλέον ἔχειν ἑτέρου πλεονεξίαν ἡγούμενος.

Β. Ἥ γε μὴν ἐπιβουλὴ καὶ τόλμα τῶν καινοτομουμένων πολὺ

τῷ μεγέθει παρήλλαττεν. Ἐπολιτεύοντο γὰρ ὁ μὲν ὁδῶν κατασκευὰς καὶ πόλεων κτίσεις· καὶ τὸ πάντων νεανικώτατον ἦν Τιβερίῳ μὲν, ἀνασῶσαι δημοσίους ἀγροὺς, Γαΐῳ δέ, μίξαι τὰ δικαστήρια, προσεμβαλόντι τῶν ἱππικῶν τριακοσίους· ὁ δ' Ἄγιδος καὶ Κλεομένους νεωτερισμὸς, τὸ μικρὰ καὶ κατὰ μέρος τῶν ἡμαρτημένων ἰᾶσθαι καὶ ἀποκόπτειν, ὕδραν τινὰ τέμνοντος, ὡς φησιν ὁ Πλάτων, ἡγησάμενος εἶναι, τὴν ἅμα πάντα ἀπαλλάξαι κακὰ καὶ μετασκευάσαι δυναμένην μεταβολὴν ἐπῆγε τοῖς πράγμασιν. Ἀληθέστερον δ' ἴσως εἰπεῖν ἐστιν, ὅτι τὴν πάντα ἀπεργασαμένην κακὰ μεταβολὴν ἐξήλαυνεν, ἀπάγων καὶ καθιστὰς εἰς τὸ οἰκεῖον σχῆμα τὴν πόλιν. Ἐπεὶ καὶ τοῦτ' ἄν τις εἴποι, τῇ μὲν Γράχων πολιτείᾳ τοὺς μεγίστους ἐνίστασθαι Ῥωμαίων, οἷς δ' Ἄγις ἐνεχείρησε, Κλομένης δὲ τὸ ἔργον ἐπέθηκε, τῶν παραδειγμάτων τὸ κάλλιστον ὑπέκειτο καὶ μεγαλοπρεπέστατον, αἱ πάτριοι ῥῆτραι περὶ σωφροσύνης καὶ ἰσότητος· ὧν τούτοις μὲν ὁ Λυκοῦργος, ἐκείνοις δὲ ὁ Πύθιος βεβαιωτής. Ὃ δὲ μέγιστον, ὅτι τοῖς μὲν ἐκείνων πολιτεύμασιν εἰς οὐδὲν ἡ Ῥώμη μεῖζον ἐπέδωκε τῶν ὑπαρχόντων· ἐκ δ' ὧν ὁ Κλομένης ἔπραξεν, ὀλίγου χρόνου τὴν Σπάρτην τῆς Πελοποννήσου κρατοῦσαν ἡ Ἑλλὰς ἐπεῖδε, καὶ τοῖς τότε μέγιστον δυναμένοις διαγωνιζομένην ἀγῶνα τὸν περὶ τῆς ἡγεμονίας· οὗ τέλος ἦν, ἀπαλλαγεῖσαν Ἰλλυρικῶν ὅπλων καὶ Γαλατικῶν τὴν Ἑλλάδα, κοσμεῖσθαι πάλιν ὑπ' Ἡρακλείδαις.

Γ. Οἶμαι δὲ καὶ τὰς τελευτὰς τῶν ἀνδρῶν ἐμφαίνειν τινὰ τῆς ἀρετῆς διαφοράν. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ μαχόμενοι πρὸς τοὺς πολίτας, εἶτα φεύγοντες ἐτελεύτησαν. Τούτων δ' Ἄγις μὲν ὑπὲρ τοῦ μηδένα κτεῖναι τῶν πολιτῶν ὀλίγου δεῖν ἑκὼν ἀπέθανε· Κλομένης δὲ προπηλακισθεὶς καὶ ἀδικηθεὶς, ὥρμησε μὲν ἀμύνασθαι, τοῦ δὲ καιροῦ μὴ παρασχόντος, αὐτὸν εὐτόλμως ἀνεῖλε. Πάλιν δὲ τἀναντία σκοποῦσιν, Ἄγις μὲν οὐδὲν ἀπεδείξατο σρατηγίας ἔργον, ἀλλὰ προανῃρέθη· ταῖς δὲ Κλομένους νίκαι

πολλαῖς καὶ καλαῖς γενομέναις, παραβαλεῖν ἐστι Τιβερίου τὴν ἐν Καρχηδόνι τοῦ τείχους κατάληψιν, οὐ μικρὸν ἔργον, καὶ τὰς ἐν Νομαντίᾳ σπονδὰς, αἷς δισμυρίους στρατιώτας Ῥωμαίων, οὐκ ἔχοντας ἄλλην ἐλπίδα σωτηρίας, περιεποίησε. Καὶ Γάϊος δὲ πολλὴν μὲν αὐτόθι, πολλὴν δ' ἐν Σαρδόνι στρατευόμενος ἀνδραγαθίαν ἀνέφηνεν· ὥστε τοῖς πρώτοις ἐναμίλλους Ῥωμαίων γενέσθαι στρατηγοῖς, εἰ μὴ προανῃρέθησαν.

Α. Τῆς δὲ πολιτείας ὁ μὲν Ἄγις ἔοικεν ἅψασθαι μαλακώτερον, ἐκκρουσθεὶς ὑπ' Ἀγησιλάου, καὶ ψευσάμενος τὸν ἀναδασμὸν τοῖς πολίταις, καὶ ὅλως ἐλλιπὴς καὶ ἀτελὴς, ὧν προείλετο καὶ κατήγγειλεν, ὑπ' ἀτολμίας καὶ μαλακίας γενόμενος· ὁ δὲ Κλεομένης τοὐναντίον θρασύτερον καὶ βιαιότερον ἐπὶ τὴν μεταβολὴν ἦλθε τῆς πολιτείας, ἀποκτείνας τοὺς Ἐφόρους παρανόμως, οὓς καὶ προσαγαγέσθαι τοῖς ὅπλοις κρατοῦντα, καὶ μεταστῆσαι ῥᾴδιον ἦν, ὥσπερ οὐκ ὀλίγους ἄλλους μετέστησεν ἐκ τῆς πόλεως. Τὸ γὰρ ἄνευ τῆς ἐσχάτης ἀνάγκης ἐπιφέρειν σίδηρον, οὔτ' ἰατρικὸν, οὔτε πολιτικὸν, ἀλλ' ἀτεχνίας μὲν ἀμφότερα· τούτῳ δὲ καὶ τὸ ἀδικεῖν μετ' ὠμότητος πρόσεσι. Τῶν δὲ Γράκχων οὐδέτερος μὲν ἥρξατο σφαγῆς ἐμφυλίου· Γάϊος δὲ λέγεται μηδὲ βαλλόμενος ὁρμῆσαι πρὸς ἄμυναν, ἀλλὰ λαμπρότατος ὢν ἐν τοῖς πολεμικοῖς, ἀργότατος ἐν τῇ στάσει γενέσθαι. Καὶ γὰρ προῆλθεν ἄνοπλος, καὶ μαχομένων ἀνεχώρησε, καὶ ὅλως πλείονα τοῦ μή τι δρᾶσαι πρόνοιαν, ἢ τοῦ μὴ παθεῖν, ἔχων ἑωρᾶτο· Διὸ καὶ τὴν φυγὴν αὐτῶν οὐκ ἀτολμίας σημεῖον, ἀλλ' εὐλαβείας, ποιητέον. Ἔδει γὰρ ὑπεῖξαι τοῖς ἐπιφερομένοις, ἢ μένοντας ὑπὲρ τοῦ μὴ παθεῖν τῷ δρᾶν ἀμύνασθαι.

Ε. Τῶν τοίνυν ἐγκλημάτων τῶν κατὰ Τιβερίου μέγιστόν ἐστιν, ὅτι τὸν συνάρχοντα τῆς δημαρχίας ἐξέβαλε, καὶ δευτέραν αὐτὸς τῷ Γαΐῳ δημαρχίαν μετῄει. Γαΐῳ δὲ τὸν Ἀντυλλίου φόνον οὐ δικαίως, οὐδ' ἀληθῶς, προσετρίβοντο· διεφθάρη γὰρ, ἄκοντας

αὐτοῦ καὶ ἀγανακτοῦντος. Κλεομένης δ', ἵνα τὰς σφαγὰς τῶν Ἐφόρων ἐάσωμεν, ἠλευθέρωσε μὲν ἅπαντας τοὺς οἰκέτας, ἐβασίλευσε δὲ τῷ μὲν ἔργῳ μόνος, τῷ δ' ὀνόματι δεύτερος, Εὐκλείδαν, τὸν ἀδελφὸν, ἐκ μιᾶς οἰκίας αὐτῷ προσελόμενος· Ἀρχίδαμον δ', ᾧ προσῆκον ἦν, ἀπὸ τῆς ἑτέρας οἰκίας ὄντι, συμβασιλεύειν, ἔπεισε μὲν ἐκ Μεσσήνης κατελθεῖν, ἀποθανόντος δὲ τὸν φόνον οὐκ ἐπεξελθὼν, ἐβεβαίωσε τὴν αἰτίαν καθ' αὐτοῦ τῆς ἀναιρέσεως. Καίτοι Λυκοῦργος, ὃν προσεποιεῖτο μιμεῖσθαι, τὴν μὲν βασιλείαν ἑκὼν ἀπέδωκε τῷ παιδὶ τοῦ ἀδελφοῦ, Χαρίλλῳ· φοβούμενος δὲ, μὴ, κἂν ἄλλως ἀποθάνῃ τὸ μειράκιον, αἰτία τις ἐπ' αὐτὸν ἔλθῃ, πολὺν χρόνον ἔξω πλανηθεὶς, οὐ πρότερον ἐπανῆλθεν, ἢ παῖδα τῷ Χαρίλλῳ γενέσθαι, διάδοχον τῆς ἀρχῆς. Ἀλλὰ Λυκούργῳ μὲν οὐδ' ἄλλος τις Ἑλλήνων παραβλητὸς οὐδείς. Ὅτι δὲ τοῖς Κλεομένους πολιτεύμασι καινοτομίαι καὶ παρανομίαι μείζονες ἔνεισι, δεδήλωται. Καὶ μὴν οἵ γε τὸν τρόπον αὐτῶν ψέγοντες, τοῦτον μὲν ἐξ ἀρχῆς τυραννικὸν καὶ πολεμοποιὸν αἰτιῶνται γενέσθαι, τῇ δ' ἐκείνων φύσει φιλοτιμίας ἀμετρίαν, ἄλλο δ' οὐδὲν οἱ φθονοῦντες ἐπικαλεῖν εἶχον· ἐκφαυλισθέντας δὲ τῷ πρὸς τοὺς ἐνισταμένους ἀγῶνι καὶ θυμῷ παρὰ τὴν αὐτῶν φύσιν, ὥσπερ πνοαῖς, ἐφεῖναι περὶ τὰ ἔσχατα τὴν πολιτείαν ὡμολόγουν. Ἐπεὶ τῆς γε πρώτης ὑποθέσως τί κάλλιον, ἢ δικαιότερον, ἦν, εἰ μὴ κατὰ βίαν καὶ δυναστείαν ἐπιχειρήσαντες ἐξῶσαι τὸν νόμον οἱ πλούσιοι, περιέστησαν ἀμφοτέροις ἀγῶνας, τῷ μὲν, φοβουμένῳ ὑπὲρ αὐτοῦ, τῷ δ', ἐκδικοῦντι τὸν ἀδελφὸν, ἄνευ δίκης καὶ δόγματος, οὐδ' ὑπ' ἄρχοντος ἀναιρεθέντα; Συνορᾷς μὲν οὖν καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν εἰρημένων τὴν διαφοράν. Εἰ δὲ δεῖ καὶ καθ' ἕκαστον ἀποφήνασθαι, Τιβέριον μὲν ἀρετῇ πεπρωτευκέναι τίθημι πάντων, ἐλάττω δὲ ἡμαρτηκέναι τὸ μειράκιον Ἄγιν, πράξει δὲ καὶ τόλμῃ Γάϊον οὐκ ὀλίγῳ Κλεομένους ὕστερον γεγονέναι.

ΕΚ ΤΟΥ ΠΥΡΙΧΩΣΤΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Σελ. 201 Τ. 5'

ΠΛΟΥΤΑΡΧ. ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ.

Ο μὲν γράψας τὸ ἐπὶ τῇ νίκῃ τῆς Ὀλυμπιάσιν ἱπποδρομίας εἰς Ἀλκιβιάδην ἐγκώμιον, εἴτ' Εὐριπίδης (ὡς ὁ πολὺς κρατεῖ λόγος), εἴθ' ἕτερος τις ἦν, Σόσσιε, φησὶ χρῆναι τῷ εὐδαίμονι πρῶτον ὑπάρξαι τὴν πόλιν εὐδόκιμον. ἐγὼ δὲ τῷ μὲν εὐδαιμονήσειν μέλλοντι τὴν ἀληθινὴν εὐδαιμονίαν, ἧς ἐν ἤθει καὶ διαθέσει τὸ πλεῖόν ἐστιν, οὐδὲν διαφέρειν ἡγοῦμαι, ἀδόξου καὶ ταπεινῆς πατρίδος, ἢ μητρὸς ἀμόρφου καὶ μικρᾶς γενέσθαι. Γελοῖον γὰρ, εἴ τις οἴοιτο, τὴν Ἰουλίδα, μέρος μικρὸν οὖσαν οὐ μεγάλης νήσου, τῆς Κέω, καὶ τὴν Αἴγιναν, ἣν τῶν Ἀττικῶν τις ἐκέλευεν ὡς λήμνην ἀφαιρεῖν τοῦ Πειραιῶς, ὑποκριτὰς μὲν ἀγαθοὺς τρέφειν καὶ ποιητὰς, ἄνδρα δ' οὐκ ἂν ποτε δύνασθαι δίκαιον καὶ αὐτάρκη καὶ νοῦν ἔχοντα καὶ μεγαλόψυχον προενεγκεῖν. Τὰς γὰρ ἄλλας τέχνας εἰκός ἐστι, πρὸς ἐργασίαν ἢ δόξαν συνισταμένας, ἐν ταῖς ἀδόξοις καὶ ταπειναῖς πόλεσιν ἀπομαραίνεσθαι, τὴν δ' ἀρετὴν, ὥσπερ ἰσχυρὸν καὶ διαρκὲς φυτὸν, ἐν ἅπαντι ῥιζοῦσθαι τόπῳ, φύσεώς τε χρηστῆς καὶ φιλοπόνου ψυχῆς ἐπιλαμβανομένην. Ὅθεν οὐδ' ἡμεῖς, εἰ τοῦ φρονεῖν, ὡς δεῖ, καὶ βιοῦν ἐλλείπομεν, τοῦτο τῇ σμικρότητι τῆς πατρίδος, ἀλλ' αὐτοῖς δικαίως ἀναθήσομεν·

Β. Τῷ μέντοι σύνταξιν ὑποβεβλημένῳ καὶ ἱστορίαν ἐξ οὐ προχείρων, οὐδ' οἰκείων, ἀλλὰ ξένων τε τῶν πολλῶν καὶ διεσπαρμένων ἐν ἑτέροις, συνιοῦσαν ἀναγνωσμάτων, τῷ ὄντι χρὴ πρῶτον ὑπάρχειν καὶ μάλιστα τὴν πόλιν εὐδόκιμον καὶ φιλόκαλον καὶ πολυάνθρωπον, ὡς βιβλίων τε παντοδαπῶν ἀφθονίαν ἔχων, καὶ ὅσα τοὺς γράφοντας διαφυγόντα σωτηρίᾳ μνήμης ἐπιφανεστέραν εἴληφε πίστιν, ὑπολαμβάνων ἀκοῇ καὶ διαπυνθανόμενος,

μὴ πολλῶν, μηδ' ἀναγκαίων ἐνδεὲς ἀποδιδρᾷ τὸ ἔργον. Ἡμεῖς δὲ, μικρὰν οἰκοῦντες πόλιν, καὶ, ἵνα μὴ μικροτέρα γένηται, φιλοχωροῦντες, ἐν δὲ Ῥώμῃ καὶ ταῖς περὶ τὴν Ἰταλίαν διατριβαῖς οὐ σχολῆς οὔσης γυμνάζεσθαι περὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν διάλεκτον, ὑπὸ χρειῶν πολιτικῶν καὶ τῶν διὰ φιλοσοφίαν πλησιαζόντων, ὀψέ ποτε καὶ πόρρω τῆς ἡλικίας ἠρξάμεθα Ῥωμαϊκοῖς γράμμασιν ἐντυγχάνειν. Καὶ πρᾶγμα θαυμαστὸν μὲν, ἀλλ' ἀληθὲς ἐπίσχομεν. Οὐ γὰρ οὕτως ἐκ τῶν ὀνομάτων τὰ πράγματα συνιέναι καὶ γνωρίζειν συνέβαινεν ἡμῖν, ὡς ἐκ τῶν πραγμάτων, ὧν ἀμωσγέπως εἴχομεν ἐμπειρίαν, ἑπακολουθεῖν διὰ ταῦτα καὶ τοῖς ὀνόμασι. Κάλλους δὲ Ῥωμαϊκῆς ἀπαγγελίας καὶ τάχους αἰσθάνεσθαι, καὶ μεταφορᾶς ὀνομάτων καὶ ἁρμονίας, καὶ τῶν ἄλλων, οἷς ὁ λόγος ἀγάλλεται, χάριν μὲν ἡγούμεθα καὶ οὐκ ἀτερπές· ἡ δὲ πρὸς τοῦτο μελέτη καὶ ἄσκησις οὐκ εὐχερὴς, ἀλλ' οἱῳτισι πλείων τε σχολὴ καὶ τὰ τῆς ὥρας ἔτι πρὸς τὰς τοιαύτας ἐπιχωρεῖ φιλοτιμίας.

Γ. Διὸ καὶ γράφοντες ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ, τῶν παραλλήλων βίων ὄντι πέμπτῳ, περὶ Δημοσθένους καὶ Κικέρωνος, ἀπὸ τῶν πράξεων καὶ τῶν πολιτειῶν τὰς φύσεις αὐτῶν καὶ τὰς διαθέσεις πρὸς ἀλλήλας ἐπισκεψόμεθα· τὸ δὲ τοὺς λόγους ἀντεξετάζειν, καὶ ἀποφαίνεσθαι, πότερος ἡδίων, ἢ δεινότερος εἰπεῖν, ἐάσομεν. Κακὴ γὰρ, ὥς φησιν ὁ Ἴων, δελφῖνος ἐν χέρσῳ βία. Ἦν ὁ περιττὸς ἐν ἅπασι Καικίλιος ἀγνοήσας, ἐνεανιεύσατο σύγκρισιν τοῦ Δημοσθένους καὶ Κικέρωνος ἐξενεγκεῖν. Ἀλλὰ γὰρ ἴσως, εἰ παντὸς ἦν τὸ ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟΝ ἔχειν πρόχειρον, οὐκ ἂν ἐδόκει πρόσταγμα θεῖον εἶναι Δημοσθένη γὰρ καὶ Κικέρωνα τὸν αὐτὸν ἔοικε πλάττων ἀπ' ἀρχῆς ὁ δαίμων, πολλὰς μὲν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν φύσιν αὐτῶν τῶν ὁμοιοτήτων, ὥσπερ τὸ φιλότιμον καὶ φιλελεύθερον ἐν τῇ πολιτείᾳ, πρὸς δὲ κινδύνους καὶ πολέμους ἄτολμον, πολλὰ δ' ἀναμίξαι καὶ τῶν τυχηρῶν. Δύο γὰρ ἑτέρους

οὐκ ἂν εὑρεθῆναι δοκῶ ῥήτορας, ἐκ μὲν ἀδόξων καὶ μικρῶν ἰσχυροὺς καὶ μεγάλους γενομένους, προσκρούσαντας δὲ βασιλεῦσι καὶ τυράννοις, θυγατέρας δ' ἀποβαλόντας, ἐκπεσόντας δὲ τῆς πατρίδος, κατελθόντας δὲ μετὰ τιμῆς, ἀποδράντας δ' αὖθις, καὶ ληφθέντας ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἅμα δὲ παυσαμένη τῇ τῶν πολιτῶν ἐλευθερίᾳ τὸν βίον συγκαταρρέψαντας. ὥς', εἰ γένοιτο τῇ φύσει καὶ τῇ τύχῃ, καθάπερ τεχνίτας, ἄμιλλα, χαλεπῶς μὲν ἂν διακριθῆναι, πότερον αὕτη τοῖς τρόποις, ἢ τοῖς πράγμασιν ἐκείνη, τοὺς ἄνδρας ὁμοιοτέρους ἀπείργασται. Δεκτέον δὲ περὶ τοῦ πρεσβυτέρου πρότερον.

Δ. Δημοσθένης, ὁ πατὴρ Δημοσθένους, ἦν μὲν τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ὡς ἱστορεῖ Θεόπομπος· ἐπεκαλεῖτο δὲ μαχαιροποιὸς, ἐργαστήριον ἔχων μέγα, καὶ δούλους τεχνίτας· τοῦτο πράττοντας. Ὁ δ' Αἰσχύνης ὁ ῥήτωρ εἴρηκε περὶ τῆς μητρὸς, ὡς ἐκ Γύλωνός τινος, ἐπ' αἰτίᾳ προδοσίας φυγόντος ἐξ ἄστεος, ἐγεγόνει, καὶ βαρβάρου γυναικὸς, οὐκ ἔχομεν εἰπεῖν, εἴτ' ἀληθῶς εἴρηκεν, εἴτε βλασφημῶν καὶ καταψευδόμενος. Ἀπολειφθεὶς δ' ὁ Δημοσθένης ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐπταέτης ἐν εὐπορίᾳ (μικρὸν γὰρ ἀπέλιπεν ἡ σύμπασα τίμησις αὐτοῦ τῆς οὐσίας πεντεκαίδεκα ταλάντων) ὑπὸ τῶν ἐπιτρόπων ἠδικήθη, τὰ μὲν νοσφισαμένων, τὰ δ' ἀμελησάντων, ὥστε καὶ τῶν διδασκάλων αὐτοῦ τὸν μισθὸν ἀποστερῆσαι. Διά τε δὴ τοῦτο τῶν ἐμμελῶν καὶ προσηκόντων ἐλευθέρῳ παιδὶ μαθημάτων ἀπαίδευτος δοκεῖ γενέσθαι, καὶ διὰ τὴν τοῦ σώματος ἀσθένειαν καὶ θρύψιν, οὐ προϊεμένης τοῖς πόνοις τῆς μητρὸς αὐτὸν, οὐδὲ προσβιαζομένων τῶν παιδαγωγῶν. Ἦν γὰρ ἐξ ἀρχῆς κάτισχνος καὶ νοσώδης, καὶ τὴν λοιδορουμένην ἐπωνυμίαν, τὸ Βάταλον, εἰς τὸ σῶμα λέγεται σκωπτόμενος ὑπὸ τῶν παίδων λαβεῖν. Ἦν δ' ὁ Βάταλος, ὡς μὲν ἔνιοί φασιν, αὐλητὴς τῶν κατεαγότων· καὶ δραμάτιον εἰς τοῦτον, κωμῳδῶν αὐτὸν, Ἀντιφάνης πεποίηκεν. Ἔνιοι δέ τινες ὡς ποιητοῦ τρυφερὰ

καὶ παροίνια γράφοντος τοῦ Βατάλου μέμνηνται. Δοκεῖ δὲ καὶ τῶν οὐκ εὐπρεπῶν τι λεχθῆναι τοῦ σώματος μορίων παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς τότε καλεῖσθαι βάταλος. Ὁ δ' Ἄργας (καὶ τοῦτο γάρ φασι τῷ Δημοσθένει γενέσθαι παρωνύμιον) ἢ πρὸς τὸν τρόπον, ὡς θηριώδη καὶ πικρόν, ἐτέθη· τὸν γὰρ ὄφιν ἔνιοι τῶν ποιητῶν ἄργαν ὀνομάζουσιν· ἢ πρὸς τὸν λόγον, ὡς ἀνιῶντα τοὺς ἀκροωμένους. Καὶ γὰρ Ἄργας τοὔνομα ποιητὴς ἦν νόμων πονηρῶν καὶ ἀργαλέων. Καὶ ταῦτα μὲν ταύτῃ, *κατὰ Πλάτωνα*.

Ε. Τῆς δὲ πρὸς τοὺς λόγους ὁρμῆς ἀρχὴν αὐτῷ φασι τοιαύτην γενέσθαι. Καλλιστράτου, τοῦ ῥήτορος, ἀγωνίζεσθαι τὴν περὶ Ὠρωποῦ κρίσιν ἐν τῷ δικαστηρίῳ μέλλοντος, ἣν προσδοκία τῆς δίκης μεγάλη, διά τε τὴν τοῦ ῥήτορος δύναμιν, ἀνθοῦντος τότε μάλιστα τῇ δόξῃ, καὶ διὰ τὴν πρᾶξιν, οὖσαν περιβόητον. Ἀκούσας οὖν ὁ Δημοσθένης τῶν διδασκάλων καὶ τῶν παιδαγωγῶν συντιθεμένων τῇ δίκῃ παρατυχεῖν, ἔπεισε τὸν ἑαυτοῦ παιδαγωγὸν δεόμενος καὶ προθυμούμενος, ὅπως αὐτὸν ἀγάγοι πρὸς τὴν ἀκρόασιν. Ὁ δ', ἔχων πρὸς τοὺς ἀνοίγοντας τὰ δικαστήρια δημοσίους συνήθειαν, εὐπόρησε χώρας, ἐν ᾗ καθήμενος ὁ παῖς ἀδήλως ἀκούσεται τῶν λεγομένων. Εὐημερήσαντος δὲ τοῦ Καλλιστράτου, καὶ θαυμασθέντος ὑπερφυῶς, ἐκείνου μὲν ἐζήλωσε τὴν δόξαν, ὁρῶν προπεμπόμενον ὑπὸ *τῶν* πολλῶν καὶ μακαριζόμενον· τοῦ δὲ λόγου μᾶλλον ἐθαύμασε τὴν ἰσχύν, πάντα χειροῦσθαι καὶ πιθανεύειν πεφυκότος. Ὅθεν ἐάσας τὰ λοιπὰ μαθήματα, καὶ τὰς παιδικὰς διατριβάς, αὐτὸς αὑτὸν ἤσκει καὶ διεπόνει ταῖς μελέταις, ὡς ἂν τῶν λεγόντων ἐσόμενος καὶ αὐτός. Ἐχρήσατο δ' Ἰσαίῳ πρὸς τὸν λόγον ὑφηγητῇ, καίπερ Ἰσοκράτους τότε σχολάζοντος, εἴτε, ὥς τινες λέγουσι, τὸν ὡρισμένον μισθὸν Ἰσοκράτει τελέσαι μὴ δυνάμενος, τὰς δέκα μνᾶς, διὰ τὴν ὀρφανίαν, εἴτε μᾶλλον τοῦ Ἰσαίου τὸν λόγον, ὡς δραστήριον καὶ πανοῦργον ἐπὶ τὴν χρείαν, ἀποδεχόμενος. Ἕρμιππος δέ φησιν

ἀδεσπότοις ὑπομνήμασιν ἐντυχεῖν, ἐν οἷς ἐγέγραπτο, τὸν Δημοσθένη συνεσχολακέναι Πλάτωνι, καὶ πλεῖστον εἰς τοὺς λόγους ὠφελῆσθαι. Κτησιβίου δὲ μέμνηται λέγοντος, παρὰ Καλλίου τοῦ Συρακουσίου, καί τινων ἄλλων, τὰς Ἰσοκράτους τέχνας καὶ τὰς Ἀλκιδάμαντος κρύφα λαβόντα τὸν Δημοσθένη καταμαθεῖν.

ς. Ὡς γοῦν ἐν ἡλικίᾳ γενόμενος τοῖς ἐπιτρόποις ἤρξατο δικάζεσθαι καὶ λογογραφεῖν ἐπ' αὐτούς, πολλὰς διαδύσεις καὶ παλινδικίας εὑρίσκοντας, ἐγγυμνασάμενος, κατὰ τὸν Θουκιδίδην, ταῖς μελέταις, οὐκ ἀκινδύνως οὐδ' ἀργῶς κατευτυχήσας, ἐκπρᾶξαι μὲν οὐδὲ πολλοστὸν ἠδυνήθη μέρος τῶν πατρῴων· τόλμαν δὲ πρὸς τὸ λέγειν καὶ συνήθειαν ἱκανὴν λαβών, καὶ γευσάμενος τῆς περὶ τοὺς ἀγῶνας φιλοτιμίας καὶ δυνάμεως, ἐπεχείρησεν εἰς μέσον παριέναι, καὶ τὰ κοινὰ πράττειν. Καὶ καθάπερ Λαομέδοντα τὸν Ὀρχομένιον λέγουσι καχεξίαν τινὰ σπληνὸς ἀμυνόμενον δρόμοις μακροῖς χρῆσθαι, τῶν ἰατρῶν κελευσάντων, εἶθ' οὕτως διαπονήσαντα τὴν ἕξιν ἐπιθέσθαι τοῖς στεφανίταις ἀγῶσι, καὶ τῶν ἄκρων γενέσθαι δολιχοδρόμων· οὕτως τῷ Δημοσθένει συνέβη, τὸ πρῶτον ἐπανορθώσεως ἕνεκα τῶν ἰδίων ἀποδύντι πρὸς τὸ λέγειν, ἐκ δὲ τούτου κτησαμένῳ δεινότητα καὶ δύναμιν, ἐν τοῖς πολιτικοῖς ἤδη, καθάπερ στεφανίταις ἀγῶσι, πρωτεύειν τῶν ἀπὸ τοῦ βήματος ἀγωνιζομένων πολιτῶν. Καίτοι τὸ πρῶτον ἐντυγχάνων τῷ δήμῳ θορύβοις περιέπιπτε, καὶ κατεγελᾶτο δι' ἀήθειαν τοῦ λόγου, συγκεχύσθαι ταῖς περιόδοις καὶ βεβασανίσθαι τοῖς ἐνθυμήμασι ψυχρῶς ἄγαν καὶ κατακόρως δοκοῦντος. Ἦν δέ τις, ὡς ἔοικε, καὶ φωνῆς ἀσθένεια, καὶ γλώττης ἀσάφεια, καὶ πνεύματος κολοβότης, ἐπιταράττουσα τὸν νοῦν τῶν λεγομένων τῷ διασπᾶσθαι τὰς περιόδους. Τέλος δ' ἀποσάντα τοῦ δήμου, καὶ ῥεμβόμενον ἐν Πειραιεῖ δι' ἀθυμίαν, Εὔνομος ὁ Θράσιος, ἤδη πάνυ γέρων, θεασάμενος ἐπετίμησεν, ὅτι τὸν λόγον ἔχων ὁμοιότατον τῷ Περικλέους, προδίδωσιν ὑπ'

ἀτολμίας καὶ μαλακίας ἑαυτὸν, οὔτε τοὺς ὄχλους ὑφιστάμενος εὐθαρσῶς, οὔτε τὸ σῶμα πρὸς τοὺς ἀγῶνας ἐξαρτυόμενος, ἀλλὰ τρυφῇ περιορῶν μαραινόμενον.

Ζ. Πάλιν δέ ποτέ φασιν, ἐκπεσόντος αὐτοῦ, καὶ ἀπιόντος οἴκαδε συγκεκαλυμμένου καὶ βαρέως φέροντος, ἐπακολουθῆσαι Σάτυρον τὸν ὑποκριτὴν, ἐπιτήδειον ὄντα, καὶ συνελθεῖν. Ὀδυρομένου δὲ τοῦ Δημοσθένους πρὸς αὐτὸν, ὅτι πάντων φιλοπονώτατος ὢν τῶν λεγόντων, καὶ μικροῦ δέων καταναλωκέναι τὴν τοῦ σώματος ἀκμὴν εἰς τοῦτο, χάριν οὐκ ἔχει πρὸς τὸν δῆμον, ἀλλὰ κραιπαλῶντες ἄνθρωποι ναῦται καὶ ἀμαθεῖς ἀκούονται καὶ κατέχουσι τὸ βῆμα, παροράται δ' αὐτός· « Ἀληθῆ λέγεις, ὦ » Δημόσθενες (φάναι τὸν Σάτυρον)· ἀλλ' ἐγὼ τὸ αἴτιον ἰάσομαι » ταχέως, ἂν μοί τῶν Εὐριπίδου τινὰ ῥήσεων, ἢ Σοφοκλέους, » ἐθελήσῃς εἰπεῖν ἀπὸ στόματος ». Εἰπόντος δὲ τοῦ Δημοσθένους, μεταλαβόντα τὸν Σάτυρον, οὕτω πλάσαι καὶ διεξελθεῖν ἐν ἤθει πρέποντι καὶ δια θέσει τὴν αὐτὴν ῥῆσιν, ὥσθ' ὅλως ἑτέραν τῷ Δσμοσθένει φανῆναι. Πεισθέντα δ', ὅσον ἐκ τῆς ὑποκρίσεως τῷ λόγῳ κόσμου καὶ χάριτος πρόσεστι, μικρὸν ἡγήσασθαι καὶ τὸ μηδὲν εἶναι τὴν ἄσκησιν, ἀμελοῦντι τῆς προφορᾶς καὶ διαθέσεως τῶν λεγομένων. Ἐκ τούτου κατάγειον μὲν οἰκοδομῆσαι μελετητήριον, ὃ δὴ διεσώζετο καὶ καθ' ἡμᾶς· ἐνταῦθα δὲ πάντως μὲν ἑκάστης ἡμέρας κατιόντα πλάττειν τὴν ὑπόκρισιν, καὶ διαπονεῖν τὴν φωνὴν, πολλάκις δὲ καὶ μῆνας· ἓξ ἢ δύο καὶ τρεῖς συνάπτειν, ξυρούμενον τῆς κεφαλῆς θάτερον μέρος, ὑπὲρ τοῦ μηδὲ βουλομένῳ πάνυ προελθεῖν ἐνδέχεσθαι δι' αἰσχύνην.

Η. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰς πρὸς τοὺς ἐκτὸς ἐντεύξεις καὶ λόγους καὶ ἀσχολίας, ὑποθέσεις ἐποιεῖτο καὶ ἀφορμὰς τοῦ φιλοπονεῖν. Ἀπαλλαγεὶς γὰρ αὐτῶν, τάχιστα κατέβαινεν εἰς τὸ μελετητήριον, καὶ διεξῄει τάς τε πράξεις ἐφεξῆς καὶ τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν ἀπολογισμούς. Ἔτι δὲ τοὺς λόγους, οἷς παρέτυχε λεγομένοις, ἀνα-

λαμβάνων εἰς ἑαυτὸν, εἰς γνώμας ἀνῆγε καὶ περιόδους· ἐπανορθώσεις τε παντοδαπὰς καὶ μεταφράσεις ἐκαινοτόμει τῶν εἰρημένων ὑφ' ἑτέρου πρὸς αὐτὸν, ἢ ὑφ' αὐτοῦ πάλιν πρὸς ἄλλον. Ἐκ τούτου δύξαν εἶχεν, ὡς οὐκ εὐφυὴς ὢν, ἀλλ' ἐκ πόνου συγκειμένῃ δεινότητι καὶ δυνάμει χρώμενος. Ἐδόκει τε τούτου σημεῖον εἶναι μέγα, τὸ μὴ ῥᾳδίως ἀκοῦσαί τινα Δημοσθένους ἐπὶ καιροῦ λέγοντος, ἀλλὰ καὶ καθήμενον ἐν ἐκκλησίᾳ πολλάκις τοῦ δήμου καλοῦντος ὀνομαστὶ, μὴ παρελθεῖν, εἰ μὴ τύχοι πεφροντικὼς καὶ παρεσκευασμένος. Εἰς τοῦτο ἄλλοι τε πολλοὶ τῶν δημαγωγῶν ἐχλεύαζον αὐτὸν, καὶ Πυθέας ἐπισκώπτων, ἑλλυχνίων ἔφησεν ὄζειν αὐτοῦ τὰ ἐνθυμήματα. Τοῦτον μὲν οὖν ἠμείψατο πικρῶς ὁ Δημοσθένης. « Οὐ ταὐτὰ γὰρ » (εἶπεν) ἐμοὶ καὶ σοὶ, ὦ Πυθέα, ὁ λύχνος σύνοιδε ». Πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους οὐ παντάπασιν ἦν ἔξαρνος· ἀλλ' οὔτε γράψαι, οὔτ' ἄγραφα κομιδῇ λέγειν ὡμολόγει. Καὶ μέντοι δημοτικὸν ἀπέφαινεν ἄνδρα, τὸν λέγειν μελετῶντα. Θεραπείας γὰρ εἶναι τοῦτο δήμου παρασκευήν· τὸ δ', ὅπως ἔξουσιν οἱ πολλοὶ πρὸς τὸν λόγον, ἀφροντιστεῖν, ὀλιγαρχικοῦ, καὶ βίᾳ μᾶλλον, ἢ πειθοῖ, προσέχοντος. Τῆς δὲ πρὸς καιρὸν ἀτολμίας αὐτοῦ καὶ τοῦτο ποιοῦνται σημεῖον, ὅτι Δημάδης μὲν ἐκείνῳ θορυβηθέντι πολλάκις ἀναστὰς ἐκ προχείρου συνεῖπεν, ἐκεῖνος δ' οὐδέποτε Δημάδῃ.

Θ. Πόθεν οὖν, φαίη τις ἄν, ὁ Αἰσχίνης πρὸς τὴν ἐν τοῖς λόγοις τόλμαν θαυμασιώτατον ἀπεκάλει τὸν ἄνδρα; πῶς δὲ Πύθωνι, τῷ Βυζαντίῳ θρασυνομένῳ καὶ ῥέοντι πολλῷ κατὰ τῶν Ἀθηναίων, ἀναστὰς μόνος ἀντεῖπεν; ἢ Λαμάχου τοῦ Μυριναίου γεγραφότος ἐγκώμιον Ἀλεξάνδρου καὶ Φιλίππου, τῶν βασιλέων, ἐν ᾧ πολλὰ Θηβαίους καὶ Ὀλυνθίους εἰρήκει κακῶς, καὶ ἀναγινώσκοντος Ὀλυμπιάσι, παραναστὰς, καὶ διεξελθὼν μεθ' ἱστορίας καὶ ἀποδείξεως ὅσα Θηβαίοις καὶ Χαλκιδεῦσιν

ὑπάρχει καλὰ πρὸς τὴν Ἑλλάδα, καὶ πάλιν, ὅσων αἴτιοι κακῶν γεγόνασιν οἱ κολακεύοντες Μακεδόνας, οὕτως ἐπέστρεψε τοὺς παρόντας, ὥσε δείσαντα τῷ θορύβῳ τὸν σοφιστὴν ὑπεκδύναι τῆς πανηγύρεως; Ἀλλ' ἔοικεν ὁ ἀνὴρ τοῦ Περικλέους τὰ μὲν ἄλλα μὴ πρὸς αὐτὸν ἡγήσασθαι, τὸ δὲ πλάσμα καὶ τὸν σχηματισμὸν αὐτοῦ, καὶ τὸ μὴ ταχέως, μηδὲ περὶ παντὸς, ἐκ τοῦ περιτταμένου λέγειν, ὥσπερ ἐκ τούτων μεγάλου γεγονότος, ζηλῶν καὶ μιμούμενος, οὐ πάνυ προσίεσθαι τὴν ἐν τῷ καιρῷ δόξαν, οὐδ' ἐπὶ τύχῃ πολλάκις ἑκὼν εἶναι ποιεῖσθαι τὴν δύναμιν. Ἐπεὶ τόλμαν γε καὶ θάρσος οἱ λεχθέντες ὑπ' αὐτοῦ λόγοι τῶν γραφέντων μᾶλλον εἶχον, εἴ τι δεῖ πιστεύειν Ἐρατοσθένει, καὶ Δημητρίῳ τῷ Φαληρεῖ, καὶ τοῖς κωμικοῖς. Ὧν Ἐρατοσθένης μέν φησιν αὐτὸν ἐν τοῖς λόγοις πολλαχοῦ γεγονέναι παράβακχον· ὁ δὲ Φαληρεὺς τὸν ἔμμετρον ἐκεῖνον ὅρκον ὀμόσαι ποτὲ πρὸς τὸν δῆμον, ὥσπερ ἐνθουτιῶντα.

Μὰ γῆν, μὰ κρήνας, μὰ ποταμοὺς, μὰ νάματα!

Τῶν δὲ κωμικῶν ὁ μέν τις αὐτὸν ἀποκαλεῖ ῥωποπερπερήθραν· ὁ δὲ, παρασκώπτων, ὡς χρώμενον τῷ ἀντιθέτῳ, φησὶν οὕτως.

Ἀπέλαβεν, ὥσπερ ἔλαβεν· ἠγάπησε γὰρ
Τὸ ῥῆμα τοῦτο παραλαβὼν Δημοσθένης;

ἐκτὸς εἰ μὴ, νὴ Δία, πρὸς τὸν ὑπὲρ Ἁλονήσου λόγον ὁ Ἀντιφάνης καὶ τουτὶ πέπαιχεν, ἣν Ἀθηναίοις Δημοσθένης συνεβούλευε μὴ λαμβάνειν, ἀλλ' ἀπολαμβάνειν παρὰ Φιλίππου.

1. Πλὴν τόν γε Δημάδην πάντες ὁμολόγουν τῇ φύσει χρώμενον ἀνίκητον εἶναι, καὶ παραφέρειν αὐτοσχεδιάζοντα τὰς τοῦ Δημοσθένους σκέψεις καὶ παρασκευάς. Ἀρίστων δ', ὁ Χῖος, καὶ Θεοφράστου τινὰ δόξαν ἰσόρηκε περὶ τῶν ῥητόρων. Ἐρωτηθέντα γὰρ, ὁποῖός τις αὐτῷ φαίνεται ῥήτωρ ὁ Δημοσθένης, εἰπεῖν· « Ἄξιος τῆς πόλεως »· ὁποῖος δὲ Δημάδης· « Ὑπὲρ τὴν πόλιν ». Ὁ δ' αὐτὸς φιλόσοφος Πολύευκτον ἰσορεῖ τὸν Σφήττιον, ἕνα τῶν τότε

πολιτευομένων Ἀθήνησιν, ἀποφαίνεσθαι, μέγιστον μὲν εἶναι ῥήτορα Δημοσθένη, δυνατώτατον δ' εἰπεῖν Φωκίωνα· πλεῖστον γὰρ ἐν βραχυτάτῃ λέξει νοῦν ἐκφέρειν. Καὶ μέντοι καὶ τὸν Δημοσθένη φασὶν αὐτὸν, ὁσάκις *ἂν* ἀντερῶν αὐτῷ Φωκίων ἀναβαίνοι, λέγειν πρὸς τοὺς συνήθεις· « Ἡ τῶν ἐμῶν λόγων » κοπὶς ἀνίσταται ». Τοῦτο μὲν οὖν ἄδηλον εἴτε πρὸς τὸν λόγον τοῦ ἀνδρὸς ὁ Δημοσθένης, εἴτε πρὸς τὸν βίον καὶ τὴν δόξαν ἐπεπόνθει, πολλῶν πάνυ καὶ μακρῶν περιόδων ἓν ῥῆμα καὶ νεῦμα πίστιν ἔχοντος ἀνθρώπου κυριώτερον ἡγούμενος.

ΙΑ. Τοῖς δὲ σωματικοῖς ἐλαττώμασι τοιαύτην ἐπῆγεν ἄσκησιν ὡς ὁ Φαληρεὺς Δημήτριος ἱστορεῖ, λέγων αὐτοῦ Δημοσθένους ἀκούειν πρεσβύτου γεγονότος. Τὴν μὲν ἀσάφειαν καὶ τραυλότητα τῆς γλώττης ἐκβιάζεσθαι καὶ διαρθροῦν εἰς τὸ στόμα ψήφους λαμβάνοντα, καὶ ῥήσεις ἅμα λέγοντα· τὴν δὲ φωνὴν ἐν τοῖς δρόμοις γυμνάζεσθαι καὶ ταῖς πρὸς τὰ σιμὰ προσβάσεσι, διαλεγόμενον, καὶ λόγους τινὰς, ἢ στίχους, ἅμα τῷ πνεύματι πυκνουμένῳ προφερόμενον· εἶναι δ' αὐτῷ μέγα κάτοπτρον οἴκοι, καὶ πρὸς τοῦτο τὰς μελέτας ἐξ ἐναντίας ἱστάμενον περαίνειν. Λέγεται δ', ἀνθρώπου προσελθόντος, δεομένου συνηγορίας, καὶ διεξιόντος, ὡς ὑπό του λάβοι πληγάς· « Ἀλλὰ σύ γε (φάναι τὸν » Δημοσθένη) τούτων, ὧν λέγεις, οὐδὲν πέπονθας »· ἐπιτείναντος δὲ τὴν φωνὴν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ βοῶντος, « Ἐγὼ, » Δημόσθενες, οὐδὲν πέπονθα! — Νὴ Δία (φάναι), νῦν ἀκούω » φωνὴν ἀδικουμένου καὶ πεπονθότος ». Οὕτως ᾤετο μέγα πρὸς πίστιν εἶναι τὸν τόνον καὶ τὴν ὑπόκρισιν τῶν λεγόντων. Τοῖς μὲν οὖν πολλοῖς ὑποκρινόμενος ἤρεσκε θαυμαστῶς· οἱ δὲ χαρίεντες ταπεινὸν ἡγοῦντο καὶ ἀγεννὲς αὐτοῦ τὸ πλάσμα καὶ μαλακὸν, ὧν καὶ Δημήτριος ὁ Φαληρεύς ἐστιν. Αἰσίωνα δέ φησιν Ἕρμιππος, ἐρωτηθέντα περὶ τῶν πάλαι ῥητόρων καὶ τῶν καθ' αὑτὸν, εἰπεῖν, ὡς ἀκούων μὲν ἄν τις ἐθαύμασεν ἐκείνους εὐ-

κόσμως καὶ μεγαλοπρεπῶς τῷ δήμῳ διαλεγόμενους· ἀναγινωσκόμενοι δ' οἱ Δημοσθένους λόγοι πολὺ τῇ κατασκευῇ καὶ δυνάμει διαφέρουσιν. Οἱ μὲν οὖν γεγραμμένοι τῶν λόγων ὅτι τὸ αὐστηρὸν πολὺ καὶ πικρὸν ἔχουσι, τί ἂν λέγοι τις; ἐν δὲ ταῖς ἀπαντήσεσι ταῖς παρὰ τὸν καιρὸν ἐχρῆτο καὶ τῷ γελοίῳ. Δημάδου μὲν γὰρ εἰπόντος· « Ἐμὲ Δημοσθένης, ἢ ὗς τὴν Ἀθηνᾶν! — Αὕτη (εἶπεν) » ἡ Ἀθηνᾶ πρώην ἐν Κολυττῷ μοιχεύουσα ἐλήφθη ». Πρὸς δὲ τὸν κλέπτην, ὃς ἐπεκαλεῖτο Χαλκοῦς, καὶ αὐτὸν εἰς τὰς ἀγρυπνίας αὐτοῦ καὶ νυκτογραφίας πειρώμενόν τι λέγειν· « Οἶδα » (εἶπεν) ὅτι σε λυπῶ λύχνον καίων. Ὑμεῖς δέ, ὦ ἄνδρες Ἀθη- » ναῖοι, μὴ θαυμάζετε τὰς γινομένας κλοπάς, ὅταν τοὺς μὲν » κλέπτας χαλκοῦς, τοὺς δὲ τοίχους πηλίνους ἔχωμεν ». Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων καίπερ ἔτι πλείω λέγειν ἔχοντες ἐνταῦθα παυσόμεθα. Τὸν δ' ἄλλον αὐτοῦ τρόπον, καὶ τὸ ἦθος, ἀπὸ τῶν πράξεων καὶ τῆς πολιτείας θεωρεῖσθαι δίκαιόν ἐστιν.

ΙΒ. Ὥρμησε μὲν οὖν ἐπὶ τὸ πράττειν τὰ κοινά, τοῦ Φωκικοῦ πολέμου συνεχῶντος, ὡς αὐτός τε φησι, καὶ λαβεῖν ἐστὶν ἀπὸ τῶν Φιλιππικῶν δημηγοριῶν. Αἱ μὲν γὰρ, ἤδη διαπεπραγμένων ἐκείνων, γεγόνασιν, αἱ δὲ πρεσβύταται τῶν ἔγγιστα πραγμάτων ἅπτονται. Δῆλος δ' ἐστὶ καὶ τὴν κατὰ Μειδίου παρασκευασάμενος εἰπεῖν δίκην, δύο μὲν ἐπὶ τοῖς τριάκοντα γεγονὼς ἔτη, μηδέπω δ' ἔχων ἰσχὺν ἐν τῇ πολιτείᾳ, μηδὲ δόξαν. Ὃ καὶ μάλιστά μοι δοκεῖ δείσας, ἐπ' ἀργυρίῳ καταθέσθαι τὴν πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἔχθραν·

Οὐ γάρ τι γλυκύθυμος ἀνὴρ ἦν, οὐδ' ἀγανόφρων,

ἀλλ' ἔντονος καὶ βίαιος περὶ τὰς ἀμύνας. Ὁρῶν δ' οὐ φαῦλον, οὐδὲ τῆς αὐτοῦ δυνάμενος ἔργον, ἄνδρα καὶ πλούτῳ, καὶ λόγῳ, καὶ φίλοις εὖ πεφραγμένον καθελεῖν, τὸν Μειδίαν, ἐνέδωκε τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ δεομένοις. Αἱ δὲ τρισχίλιαι καθ' ἑαυτὰς οὐκ ἄν μοι δοκοῦσι τὴν Δημοσθένους ἀμβλύναι πικρίαν, ἐλπίζοντος καὶ

δυναμένου περιγενέσθαι. Λαβὼν δὲ τῆς πολιτείας καλὴν ὑπόθεσιν, τὴν πρὸς Φίλιππον ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων δικαιολογίαν, καὶ πρὸς ταύτην ἀγωνιζόμενος ἀξίως, ταχὺ δόξαν ἔσχε, καὶ περίβλεπτος ὑπὸ τῶν λόγων ἤρθη καὶ τῆς παῤῥησίας· ὥστε θαυμάζεσθαι μὲν ἐν τῇ Ἑλλάδι, θεραπεύεσθαι δ' ὑπὸ τοῦ μεγάλου βασιλέως, πλεῖστον δ' αὐτοῦ λόγον εἶναι παρὰ τῷ Φιλίππῳ τῶν δημαγωγούντων· ὁμολογεῖν δὲ καὶ τοὺς ἀπεχθανομένους, ὅτι πρὸς ἔνδοξον αὐτοῖς ἄνθρωπον ὁ ἀγὼν ἐστι. Καὶ γὰρ Αἰσχύνης καὶ Ὑπερίδης τοιαῦτα ὑπὲρ αὐτοῦ κατηγοροῦντες εἰρήκασιν.

ΙΓ. Ὅθεν οὐκ οἶδ', ὅπως παρέσῃ Θεοπόμπῳ λέγειν, αὐτὸν ἀβέβαιον τῷ τρόπῳ γεγονέναι, καὶ μήτε πράγμασι, μήτ' ἀνθρώποις, πολὺν χρόνον τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένειν δυνάμενον. Φαίνεται γὰρ, εἰς ἣν ἀπ' ἀρχῆς τῶν πραγμάτων μερίδα καὶ τάξιν αὑτὸν ἐν τῇ πολιτείᾳ κατέστησε, ταύτην ἄχρι τέλους διαφυλάξας, καὶ οὐ μόνον ἐν τῷ βίῳ μὴ μεταβαλλόμενος, ἀλλὰ καὶ τὸν βίον ἐν τῷ μὴ μεταβαλέσθαι προέμενος. Οὐ γὰρ, ὡς Δημάδης, ἀπολογούμενος διὰ τὴν ἐν τῇ πολιτείᾳ μεταβολὴν, ἔλεγεν· αὐτῷ μὲν αὐτὸν τἀναντία πολλάκις εἰρηκέναι, τῇ δὲ πόλει μηδέποτε· καὶ Μελάνωπος ἀντιπολιτευόμενος Καλλιστράτῳ, καὶ πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ χρήμασι μετατιθέμενος, εἰώθει λέγων πρὸς τὸν δῆμον· « Ὁ μὲν ἀνὴρ ἐχθρὸς, τὸ δὲ τῆς πόλεως νικάτω συμφέρον ». Νικόδημος δ' ὁ Μεσσήνιος, Κασσάνδρῳ προσιθέμενος πρότερον, εἶτ' αὖθις ὑπὲρ τοῦ Δημητρίου πολιτευόμενος, οὐκ ἔφη τἀναντία λέγειν· ἀεὶ γὰρ εἶναι συμφέρον ἀκροᾶσθαι τῶν κρατούντων· οὕτω καὶ περὶ Δημοσθένους ἔχομεν εἰπεῖν, οἷον ἐκτρεπομένου καὶ πλαγιάζοντος, ἢ φωνὴν, ἢ πρᾶξιν, ἀλλ' ὥσπερ ἐφ' ἑνὸς καὶ ἀμεταβλήτου διαγράμματος, τῆς πολιτείας, ἕνα τόνον ἔχων ἐν τοῖς πράγμασιν ἀεὶ διετέλεσε. Παναίτιος δ', ὁ φιλόσοφος, καὶ τῶν λόγων αὐτοῦ φησὶν οὕτω γεγράφθαι τοὺς πλείστους, ὡς μόνου καὶ καλοῦ δι' αὐτὸ αἱρετοῦ ὄντος, τὸν

Περὶ τοῦ στεφάνου, τὸν Κατ' Ἀριστοκράτους, τὸν Ὑπὲρ τῶν ἀτελειῶν, τοὺς Φιλιππικούς· ἐν οἷς πᾶσιν πρὸς τὸ ἥδιστον, ἢ ῥᾷστον, ἢ λυσιτελέστατον, ἄγει τοὺς πολίτας, ἀλλὰ πολλαχοῦ τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν σωτηρίαν οἴεται δεῖν ἐν δευτέρᾳ τάξει τοῦ καλοῦ ποιεῖσθαι καὶ τοῦ πρέποντος. Ὡς, εἴγε τὰ περὶ τὰς ὑποθέσεις αὐτοῦ φιλοτιμίᾳ καὶ τῇ τῶν λόγων εὐγενείᾳ παρῆν ἀνδρεία τε πολεμιστήριος, καὶ τὸ καθαρῶς ἕκαστα πράττειν, οὐκ ἐν τῷ κατὰ Μοιροκλέα, καὶ Πολύευκτον, καὶ Ὑπερίδην, ἀριθμῷ τῶν ῥητόρων, ἀλλ' ἄνω μετὰ Κίμωνος, καὶ Θουκιδίδου, καὶ Περικλέους, ἄξιος ἦν τίθεσθαι.

ΙΔ. Τῶν γοῦν κατ' αὐτὸν ὁ Φωκίων, οὐκ ἐπαινουμένης προϊσάμενος πολιτείας, ἀλλὰ δοκῶν μακεδονίζειν, ὅμως δι' ἀνδρείαν καὶ δικαιοσύνην οὐδὲν οὐδαμοῦ χείρων ἔδοξεν Ἐφιάλτου, καὶ Ἀριστείδου, καὶ Κίμωνος, ἀνὴρ γενέσθαι. Δημοσθένης δ', οὐκ ὢν τοῖς ὅπλοις ἀξιόπιστος, ὡς φησιν ὁ Δημήτριος, οὐδὲ πρὸς τὸ λαμβάνειν παντάπασιν ἀπωχυρωμένος, ἀλλὰ τῷ μὲν παρὰ Φιλίππου καὶ Μακεδονίας ἀνάλωτος ὤν, τῷ δ' ἄνωθεν ἐκ Σούσων καὶ Ἐκβατάνων ἐπιβατὸς χρυσίῳ γεγονὼς καὶ κατακελυσμένος, ἐπαινέσαι μὲν ἱκανώτατος ἦν τὰ τῶν προγόνων καλά, μιμήσασθαι δ' οὐχ ὁμοίως. Ἐπεὶ τούς γε καθ' αὑτὸν ῥήτορας (ἔξω δὲ λόγου τίθεμαι Φωκίωνα), καὶ τῷ βίῳ παρῆλθε. Φαίνεται δὲ καὶ μετὰ παῤῥησίας μάλιστα τῷ δήμῳ διαλεγόμενος, καὶ πρὸς τὰς ἐπιθυμίας τῶν πολλῶν ἀντιτείνων, καὶ τοῖς ἁμαρτήμασιν αὐτῶν ἐπιφυόμενος, ὡς ἐκ τῶν λόγων λαβεῖν ἔστιν. Ἱστορεῖ δὲ καὶ Θεόπομπος, ὅτι, τῶν Ἀθηναίων ἐπί τινα προβαλλομένων αὐτὸν κατηγορίαν, ὡς [δ'] οὐχ ὑπήκουε θορυβούντων, ἀναστὰς εἶπεν· « Ὑμεῖς ἐμοί, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, συμβούλῳ » μέν, κἂν μὴ θέλητε, χρήσεσθε· συκοφάντῃ δ', οὐδὲ ἐὰν » θέλητε ». Σφόδρα δ' ἀριστοκρατικὸν αὐτοῦ πολίτευμα καὶ τὸ περὶ Ἀντιφῶντος· ὃν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀφεθέντα συλλαβών,

ἐπὶ τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴν παρήγαγε, καὶ παρ' οὐδὲν τὸ προσκρούσαι τῷ δήμῳ θέμενος, ἤλεγξεν ὑπεσχημένον Φιλίππῳ τὰ νεώρια ἐμπρήσειν· καὶ παραδοθεὶς ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ τῆς βουλῆς ἀπέθανε. Κατηγόρησε δὲ καὶ τῆς ἱερείας Θεωρίδος, ὡς ἄλλα τε ῥαδιουργούσης πολλὰ, καὶ τοὺς δούλους ἐξαπατᾷν διδασκούσης· καὶ θανάτου τιμησάμενος ἀπέκτεινε.

ΙΕ. Λέγεται δὲ καὶ τὸν κατὰ Τιμοθέου τοῦ στρατηγοῦ λόγον, ᾧ χρησάμενος Ἀπολλόδωρος εἶλε τὸν ἄνδρα τοῦ ὀρλήματος, Δημοσθένης γράψαι τῷ Ἀπολλοδώρῳ, καθάπερ καὶ τοὺς πρὸς Φορμίωνα καὶ Στέφανον, ἐφ' οἷς εἰκότως ἠδόξησε. Καὶ γὰρ Φορμίων ἠγωνίζετο λόγῳ Δημοσθένους πρὸς τὸν Ἀπολλόδωρον, ἀτεχνῶς καθάπερ ἐξ ἑνὸς μαχαιροπωλίου, τὰ κατ' ἀλλήλων ἐγχειρίδια πωλοῦντος αὐτοῦ τοῖς ἀντιδίκοις. Τῶν δὲ δημοσίων, ὁ μὲν κατ' Ἀνδροτίωνος, καὶ Τιμοκράτους, καὶ Ἀριστοκράτους, ἑτέροις ἐγράφησαν, οὔπω τῇ πολιτείᾳ προσεληλυθότος. Δοκεῖ γὰρ δυοῖν, ἢ τριῶν, δέοντα ἔτη τριάκοντα γεγονὼς ἐξενεγκεῖν τοὺς λόγους ἐκείνους. Τὸν δὲ κατ' Ἀριστογείτονος αὐτὸς ἠγωνίσατο, καὶ τὸν περὶ τῶν ἀτελειῶν, διὰ τὸν Χαβρίου παῖδα Κτήσιππον, ὥς φησιν αὐτός· ὡς δ' ἔνιοι λέγουσι, τὴν μητέρα τοῦ νεανίσκου μνώμενος. Οὐ μὴν ἔγημε ταύτην, ἀλλὰ Σαμίᾳ τινὶ συνῴκησεν, ὡς ἱστορεῖ Δημήτριος ὁ Μάγνης ἐν τοῖς Περὶ ὁμωνύμων. Ὁ δὲ κατ' Αἰσχίνου τῆς παραπρεσβείας, ἄδηλον, εἰ λέλεκται· καίτοι φησὶν Ἱδομενεὺς, παρὰ τριάκοντα μόνας τὸν Αἰσχίνην ἀποφυγεῖν. Ἀλλ' οὐκ ἔοικεν οὕτως ἔχειν ταληθὲς, εἰ δεῖ τοῖς περὶ στεφάνου γεγραμμένοις ἑκατέρων λόγοις τεκμαίρεσθαι. Μέμνηται γὰρ οὐδέτερος αὐτῶν ἐναργῶς, οὐδὲ τρανῶς, ἐκείνου τοῦ ἀγῶνος, ὡς ἄχρι δίκης προελθόντος. Ταυτὶ μὲν οὖν ἕτεροι διακρινοῦσι μᾶλλον.

ΙϚ. Ἡ δὲ τοῦ Δημοσθένους πολιτεία φανερὰ μὲν ἦν, ἔτι καὶ τῆς εἰρήνης ὑπαρχούσης, οὐδὲν ἐῶντος ἀνεπιτίμητον τῶν πρατ-

τομένων ὑπὸ τοῦ Μακεδόνος, ἀλλ' ἐφ' ἑκάστῳ παράττοντος τοὺς Ἀθηναίους, καὶ διακαίοντος ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον. Διὸ καὶ παρὰ Φιλίππῳ πλεῖστος ἦν λόγος αὐτοῦ, καὶ ὅτε πρεσβεύων δέκατος ἦκεν εἰς Μακεδονίαν, ἤκουσε μὲν πάντων Φίλιππος, ἀντεῖπε δὲ μετὰ πλείστης ἐπιμελείας πρὸς τὸν ἐκείνου λόγον. Οὐ μὴν ἐν γε ταῖς ἄλλαις τιμαῖς καὶ φιλοφροσύναις ὅμοιον αὐτὸν τῷ Δημοσθένει παρεῖχεν, ἀλλὰ προσήγετο τοὺς περὶ Αἰσχίνην καὶ Φιλοκράτη μᾶλλον. Ὅθεν ἐπαινούντων ἐκείνων τὸν Φίλιππον, ὡς καὶ λέγειν δυνατώτατον, καὶ κάλλιστον ὀρθῆναι, καὶ νὴ Δία συμπιεῖν ἱκανώτατον, ἠναγκάζετο βασκαίνων ἐπισκώπτειν, ὡς τὸ μὲν σοφιστοῦ, τὸ δὲ γυναικὸς, τὸ δὲ σπογγιᾶς εἴη, βασιλέως δ' οὐδὲν ἐγκώμιον.

ΙΖ Ἐπεὶ δ' εἰς τὸ πολεμεῖν ἔρρεπε τὰ πράγματα, τοῦ μὲν Φιλίππου μὴ δυναμένου τὴν ἡσυχίαν ἄγειν, τῶν δ' Ἀθηναίων ἐγειρομένων ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους, πρῶτον μὲν εἰς Εὔβοιαν ἐξώρμησε τοὺς Ἀθηναίους, καταδουλωμένην ὑπὸ τῶν τυράννων Φιλίππῳ· καὶ διαβάντες, ἐκείνου τὸ ψήφισμα γράψαντος, ἐξήλασαν τοὺς Μακεδόνας. Δεύτερον δὲ Βυζαντίοις ἐβοήθησε καὶ Περινθίοις ὑπὸ τοῦ Μακεδόνος πολεμουμένοις, πείσας τὸν δῆμον, ἀφέντα τὴν ἔχθραν, καὶ τὸ μεμνῆσθαι τῶν περὶ τὸν συμμαχικὸν ἡμαρτημένων ἑκατέροις πόλεμον, ἀποσεῖλαι δύναμιν αὐτοῖς· ὑφ' ἧς ἐσώθησαν. Ἔπειτα πρεσβεύων καὶ διαλεγόμενος τοῖς Ἕλλησι, καὶ παροξύνων, συνέσησε, πλὴν ὀλίγων, ἅπαντας ἐπὶ τὸν Φίλιππον· ὥστε σύνταξιν γενέσθαι πεζῶν μὲν μυρίων καὶ πεντακισχιλίων, ἱππέων δὲ δισχιλίων, ἄνευ τῶν πολιτικῶν δυνάμεων· χρήματα δὲ καὶ μισθοὺς τοῖς ξένοις εἰσφέρεσθαι προθύμως. Ὅτε καί φησι Θεόφραστος, ἀξιούντων τῶν συμμάχων ὁρισθῆναι τὰς εἰσφοράς, εἰπεῖν Κρώβυλον τὸν δημαγωγὸν, ὡς οὐ τεταγμένα σιτεῖται πόλεμος. Ἐπηρμένης δὲ τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸ μέλλον, καὶ συνισταμένων κατ' ἔθνη καὶ πόλεις Εὐβοέων, Ἀχαιῶν Κα-

ρινθίων, Μεγαρέων, Λευκαδίων, Κερκυραίων, ὁ μέγιστος ὑπελείπετο τῷ Δημοσθένει τῶν ἀγώνων, Θηβαίους προσαγαγέσθαι τῇ συμμαχίᾳ, χώραν τε σύνορον τῆς Ἀττικῆς καὶ δύναμιν ἐναγώνιον ἔχοντας, καὶ μάλιστα τότε τῶν Ἑλλήνων εὐδοκιμοῦντας ἐν τοῖς ὅπλοις. Ἦν δ' οὐ ῥᾴδιον ἐπὶ προσφάτοις εὐεργετήμασι τοῖς περὶ τὸν Φωκικὸν πόλεμον τετιθκσευμένους ὑπὸ τοῦ Φιλίππου μεταστῆσαι τοὺς Θηβαίους, καὶ μάλιστα ταῖς διὰ τὴν γειτνίασιν ἀψιμαχίαις ἀναξαινομένων ἑκάστοτε τῶν πολεμικῶν πρὸς ἀλλήλας διαφορῶν ταῖς πόλεσιν.

ΙΗ. Οὐ μὴν ἀλλ', ἐπεὶ Φίλιππος, ὑπὸ τῆς περὶ τὴν Ἄμφισσαν εὐτυχίας ἐπαιρόμενος, εἰς τὴν Ἐλάτειαν ἐξαίφνης ἐνέπεσε, καὶ τὴν Φωκίδα κατέσχεν, ἐκπεπληγμένων τῶν Ἀθηναίων, καὶ μηδενὸς τολμῶντος ἀναβαίνειν ἐπὶ τὸ βῆμα, μηδ' ἔχοντος, ὅτι χρὴ λέγειν, ἀλλ' ἀπορίας οὔσης ἐν μέσῳ καὶ σιωπῆς, παρελθὼν μόνος ὁ Δημοσθένης, συνεβούλευε τῶν Θηβαίων ἔχεσθαι· καὶ τἄλλα παραθαῤῥύνας καὶ μετεωρίσας, ὥσπερ εἰώθει, τὸν δῆμον ταῖς ἐλπίσιν, ἀπεστάλη πρεσβευτὴς μετ' ἄλλων εἰς Θήβας. Ἔπεμψε δὲ καὶ Φίλιππος, ὡς Μαρσύας φησίν, Ἀμύνταν μὲν καὶ Κλέαρχον, Μακεδόνας, Δάσυλλον, δὲ *καὶ* Θεσσαλὸν, καὶ Θρασωδαῖον, ἀντεροῦντας. Τὸ μὲν οὖν συμφέρον οὐ διέφυγε τοὺς τῶν Θηβαίων λογισμούς, ἀλλ' ἐν ὄμμασιν ἕκαστος εἶχε τὰ τοῦ πολέμου δεινὰ, ἔτι τῶν Φωκικῶν τραυμάτων νεαρῶν παραμενόντων. Ἡ δὲ τοῦ ῥήτορος δύναμις, ὥς φησι Θεόπομπος, ἐκριπίζουσα τὸν θυμὸν αὐτῶν, καὶ διακαίουσα τὴν φιλοτιμίαν, ἐπεσκότησε τοῖς ἄλλοις ἅπασιν. ὥστε φόβον καὶ λογισμὸν καὶ χάριν ἐκβαλεῖν αὐτοὺς, ἐνθουσιῶντας ὑπὸ τοῦ λόγου πρὸς τὸ καλόν. Οὕτω δὲ μέγα καὶ λαμπρὸν ἐφάνη τὸ τοῦ ῥήτορος ἔργον, ὥστε τὸν μὲν Φίλιππον εὐθὺς ἐπικηρυκεύεσθαι, δεόμενον εἰρήνης, ὀρθὴν δὲ τὴν Ἑλλάδα γενέσθαι, καὶ συνεξαναστῆναι πρὸς τὸ μέλλον, ὑπηρετεῖν δὲ μὴ μόνον τοὺς στρατηγοὺς τῷ Δημοσθένει ποιοῦντας τὸ προσαττί-

μενον, ἀλλὰ καὶ τοὺς Βοιωτάρχας· διωκεῖσθαί τε τὰς ἐκκλησίας ἁπάσας οὐδεν ἧττον ὑπ' ἐκείνου τότε τὰς Θηβαίων, ἢ τὰς Ἀθηναίων, ἀγαπωμένου παρ' ἀμφοτέροις καὶ δυναστεύοντος, οὐκ ἀδίκως, οὐδὲ παρ' ἀξίαν, ὥσπερ ἀποφαίνεται Θεόπομπος, ἀλλὰ καὶ πάνυ προσηκόντως.

ΙΘ. Τύχη δὲ τις ἔοικε δαιμόνιος ἐν περιφορᾷ πραγμάτων, εἰς ἐκεῖνο καιροῦ συμπεραίνουσα τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος, ἐναντιοῦσθαι τοῖς πραττομένοις, καὶ πολλὰ σημεῖα τοῦ μέλλοντος ἀναφαίνειν, ἐν οἷς ἥ τε Πυθία δεινὰ προὔφαινε μαντεύματα, καὶ χρησμὸς ἦδετο παλαιὸς ἐκ τῶν Σιβυλλείων.

Τῆς ἐπὶ Θερμώδοντι μάχης ἀπάνευθε γενείμην,
Αἰετὸς ἐν νεφέεσσι καὶ ἠέρι θηήσασθαι!
Κλαίει ὁ νικηθείς, ὁ δὲ νικήσας ἀπόλωλε.

Τὸν δὲ Θερμώδοντα φασὶν εἶναι παρ' ἡμῖν ἐν Χαιρωνείᾳ ποτάμιον μικρὸν εἰς τὸν Κηφισὸν ἐμβάλλον. Ἡμεῖς δὲ νῦν μὲν οὐδὲν ἴσμεν οὕτω τῶν ῥευμάτων ὀνομαζόμενον, εἰκάζομεν δὲ τὸν καλούμενον Αἷμωνα, Θερμώδοντα λέγεσθαι τότε. καὶ παραῤῥεῖ παρὰ τὸ Ἡράκλειον, ὅπου κατεστρατοπέδευον οἱ Ἕλληνες· καὶ τεκμαιρόμεθα, τῆς μάχης γενομένης, αἵματος ἐμπλησθέντα καὶ νεκρῶν τὸν ποταμὸν, ταύτην διαλλάξαι τὴν προσηγορίαν. Ὁ δὲ Δοῦρις οὐ ποταμὸν εἶναί φησι τὸν Θερμώδοντα, ἀλλ' ἱστάντας τινὰς σκηνὴν καὶ περιορύττοντας, ἀνδριαντίσκον εὑρεῖν λίθινον, ὑπὸ γραμμάτων τινῶν διασημαινόμενον ὡς εἴη Θερμώδων, ἐν ταῖς ἀγκάλαις Ἀμαζόνα φέροντα τετρωμένην· ἐπὶ δὲ τούτῳ χρησμὸν ἄλλον ἄδεσθαι, λέγοντα.

Τὴν ἐπὶ Θερμώδοντι μάχην μένε, παμμέλαν ὄρνι.
Τηνεῖ τοι κρέα πολλὰ παρέσσεται ἀνθρώπεια.

Κ. Ταῦτα μὲν οὖν ὅπως ἔχει, διαιτῆσαι χαλεπόν. Ὁ δὲ Δημοσθένης λέγεται, τοῖς τῶν Ἑλλήνων ὅπλοις ἐκτεθαῤῥηκὼς, καὶ λαμπρὸς ὑπὸ ῥώμης καὶ προθυμίας ἀνδρῶν τοσούτων

προκαλουμένων τοὺς πολεμίους αἱρούμενος, οὔτε χρησμοῖς ἐᾶν προσέχειν, οὔτε μαντείας ἀκούειν· ἀλλὰ καὶ τὴν Πυθίαν ὑπονοεῖν ὡς φιλιππίζουσαν, ἀναμιμνήσκων Ἐπαμινώνδου τοὺς Θηβαίους, καὶ Περικλέους τοὺς Ἀθηναίους, ὡς ἐκεῖνοι τὰ τοιαῦτα δειλίας ἡγούμενοι προφάσεις, ἐχρῶντο τοῖς λογισμοῖς. Μέχρι μὲν οὖν τούτων ἀνὴρ ἦν ἀγαθός. Ἐν δὲ τῇ μάχῃ καλὸν οὐδὲν, οὐδ' ὁμολογούμενον ἔργον, οἷς εἶπεν, ἀποδειξάμενος, ᾤχετο τὴν τάξιν ἀποδρὰς αἴσχιστα, καὶ τὰ ὅπλα ῥίψας, οὐδὲ τὴν ἐπιγραφὴν τῆς ἀσπίδος, ὡς ἔλεγε Πυθέας, αἰσχυνθείς, ἐπιγεγραμμένης γράμμασι χρυσοῖς· ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ. Παραυτίκα μὲν οὖν ὁ Φίλιππος ἐπὶ τῇ νίκῃ διὰ τὴν χαρὰν ἐξυβρίτας, καὶ κωμάσας ἐπὶ τοὺς νεκροὺς, μεθύων ἤδε τὴν ἀρχὴν τοῦ Δημοσθένους ψηφίσματος, πρὸς πόδα διαιρῶν καὶ ὑποκρούων·

Δημοσθένης Δημοσθένους Παιανιεὺς
Τάδ' εἶπεν.———————

Ἐκνήψας δὲ, καὶ τὸ μέγεθος τοῦ περιστάντος αὐτὸν ἀγῶνος ἐν νῷ λαβὼν, ἔρριπτε τὴν δεινότητα καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ῥήτορος, ἐν μέρει μικρῷ μιᾶς ἡμέρας τὸν ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίας καὶ τοῦ σώματος ἀναῤῥῖψαι κίνδυνον ἀναγκασθείς ὑπ' αὐτοῦ. Διῆκτο δ' ἡ δόξα μέχρι τοῦ Περσῶν βατιλέως. Κἀκεῖνος ἔπεμψε τοῖς σατράπαις γράμματα, χρήματα Δημοσθένει διδόναι κελεύων καὶ προσέχειν ἐκείνῳ μάλιστα τῶν Ἑλλήνων, ὡς περισπάσαι δυναμένῳ καὶ κατασχεῖν ταῖς Ἑλληνικαῖς ταραχαῖς τὸν Μακεδόνα. Ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον ἐφώρασεν Ἀλέξανδρος, ἐν Σάρδεσιν ἐπιστολάς τινας ἀνευρὼν τοῦ Δημοσθένους, καὶ γράμματα τῶν βασιλέως στρατηγῶν, δηλοῦντα τὸ πλῆθος τῶν δοθέντων αὐτῷ χρημάτων.

ΚΑ. Τότε δὲ, τῆς ἀτυχίας τοῖς Ἕλλησι γενομένης, οἱ μὲν ἀντιπολιτευόμενοι ῥήτορες, ἐπεμβαίνοντες τῷ Δημοσθένει, κατεσκεύαζον εὐθύνας καὶ γραφὰς ἐπ' αὐτόν· ὁ δὲ δῆμος οὐ μόνον

τούτων ἀπέλυεν, ἀλλὰ καὶ τιμῶν διετέλει, καὶ προσκαλούμενος αὖθις, ὡς εὔνουν, εἰς τὴν πολιτείαν, ὥστε καὶ τῶν ὁστέων ἐκ Χαιρωνείας κομισθέντων, καὶ θαπτομένων, τὸν ἐπὶ τοῖς ἀνδράσιν ἔπαινον εἰπεῖν ἀπέδωκεν, οὐ ταπεινῶς, οὐδ' ἀγεννῶς, φέρων τὸ συμβεβηκὸς, ὡς γράφει καὶ τραγῳδεῖ Θεόπομπος, ἀλλὰ τῷ τιμᾶν μάλιστα καὶ κοσμεῖν τὸν σύμβουλον ἀποδεικνύμενος τὸ μὴ μεταμέλεσθαι τοῖς βεβουλευμένοις. Τὸν μὲν οὖν λόγον εἶπεν ὁ Δημοσθένης, τοῖς δὲ ψηφίσμασιν οὐχ ἑαυτὸν, ἀλλ' ἐν μέρει τῶν φίλων ἕκαστον ἐπέγραφεν, ἐξοιωνιζόμενος τὸν ἴδιον δαίμονα καὶ τὴν τύχην, ἕως αὖθις ἀνεθάρρησε, Φιλίππου τελευτήσαντος. Ἐτελεύτησε δὲ τῇ περὶ Χαιρώνειαν εὐτυχίᾳ χρόνον οὐ πολὺν ἐπιβιώσας· καὶ τοῦτο δοκεῖ τῷ τελευταίῳ τῶν ἐπῶν ὁ χρησμὸς ἀποθεσπίσαι·

Κλαίει ὁ νικηθείς, ὁ δὲ νικήσας ἀπόλωλεν.

ΚΒ. Ἔγνω μὲν οὖν κρύφα τὴν τοῦ Φιλίππου τελευτὴν ὁ Δημοσθένης. Προκαταλαμβάνων δὲ τὸ θαρρεῖν ἐπὶ τὰ μέλλοντα τοὺς Ἀθηναίους, προῆλθε φαιδρὸς εἰς τὴν βουλὴν, ὡς ὄναρ ἑωρακὼς, ἀφ' οὗ τι μέγα προσδοκᾶν Ἀθηναίοις ἀγαθόν· καὶ μετ' οὐ πολὺ παρῆσαν οἱ τὸν Φιλίππου θάνατον ἀπαγγέλλοντες. Εὐθὺς οὖν ἔθυον εὐαγγέλια, καὶ στεφάνοις ἐψηφίσαντο Παυσανίαν. Καὶ προῆλθεν ὁ Δημοσθένης ἔχων λαμπρὸν ἱμάτιον ἐστεφανωμένος, ἑβδόμην ἡμέραν τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ τεθνηκυίας, ὡς Αἰσχίνης φησὶ, λοιδορῶν ἐπὶ τούτῳ, καὶ κατηγορῶν αὐτοῦ μισοτεκνίαν, αὐτὸς ὢν ἀγεννὴς καὶ μαλακὸς, εἰ τὰ πένθη καὶ τοὺς ὀδυρμοὺς ἡμέρου καὶ φιλοστόργου ψυχῆς ἐποιεῖτο σημεῖα, τὸ δ' ἀλύπως φέρειν ταῦτα καὶ πράως ἀπεδοκίμαζεν. Ἐγὼ δ', ὡς μὲν ἐπὶ θανάτῳ βασιλέως, ἡμέρως οὕτω καὶ φιλανθρώπως ἐν οἷς ηὐτύχησε χρησαμένου παιδίοις αὐτοῖς, στεφανηφορεῖν καλῶς εἶχε καὶ θύειν, οὐκ ἂν εἴποιμι· πρὸς γὰρ τῷ νεμεσητῷ καὶ ἀγεννὲς, ζῶντα μὲν τιμᾶν καὶ ποιεῖσθαι πολί-

την, πεσόντος δ' ὑφ' ἑτέρου, μὴ φέρειν τὴν χαρὰν μετρίως, ἀλλ' ἐπισκιρτᾶν τῷ νεκρῷ καὶ παιωνίζειν, ὥσπερ αὐτοὺς ἀνδραγαθήσαντας. Ὅτι μέντοι τὰς οἴκοι τύχας καὶ δάκρυα καὶ ὀδυρμοὺς ἀπολιπὼν ταῖς γυναιξὶν ὁ Δημοσθένης, ἃ τῇ πόλει συμφέρειν ᾤετο, ταῦτ' ἔπραττεν, ἐπαινῶ, καὶ τίθεμαι πολιτικῆς καὶ ἀνδρώδους ψυχῆς, ἀεὶ πρὸς τὸ κοινὸν ἰσάμενον, καὶ τὰ οἰκεῖα πάθη καὶ πράγματα τοῖς δημοσίοις ἐπανέχοντα, τηρεῖν τὸ ἀξίωμα πολὺ μᾶλλον, ἢ τοὺς ὑποκριτὰς τῶν βασιλικῶν καὶ τυραννικῶν προσώπων· οὓς ὁρῶμεν οὔτε κλαίοντας, οὔτε γελῶντας, ἐν τοῖς θεάτροις, ὡς αὐτοὶ θέλουσιν, ἀλλ' ὡς ὁ ἀγὼν ἀπαιτεῖ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν. Χωρὶς δὲ τούτων, εἰ δεῖ τὸν ἀτυχήσαντα μὴ περιορᾶν ἀπαρηγόρητον ἐν τῷ πάθει κείμενον, ἀλλὰ καὶ λόγοις χρῆσθαι κουφίζουσιν, καὶ πρὸς ἡδίω πράγματα τρέπειν τὴν διάνοιαν, ὥσπερ οἱ τοὺς ὀφθαλμιῶντας ἀπὸ τῶν λαμπρῶν καὶ ἀντιτύπων ἐπὶ τὰ χλωρὰ καὶ μαλακὰ χρώματα τὴν ὄψιν ἀπάγειν κελεύοντες· πόθεν ἄν τις ἐπαγάγοιτο βελτίω παρηγορίαν, ἢ πατρίδος εὐτυχούσης ἐκ τῶν κοινῶν παθῶν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα σύγκρασιν ποριζόμενος, τοῖς βελτίοσιν ἀφανίζουσαν τὰ χείρω; Ταῦτα μὲν οὖν εἰπεῖν προήχθημεν, ὁρῶντες ἐπικλῶντα πολλοὺς καὶ ἀποθηλύνοντα τὸν Αἰσχίνην τῷ λόγῳ τούτῳ πρὸς οἶκτον·

ΚΓ. Αἱ δὲ πόλεις, πάλιν τοῦ Δημοσθένους ἀναῤῥιπίζοντος αὐτὰς, συνίσαντο· καὶ Θηβαῖοι μὲν ἐπέθεντο τῇ φρουρᾷ, καὶ πολλοὺς ἀνεῖλον, ὅπλα τοῦ Δημοσθένους αὐτοῖς παρασκευάσαντος. Ἀθηναῖοι δ' ὡς πολεμήσοντες μετ' αὐτῶν παρεσκευάζοντο. Καὶ τὸ βῆμα κατεῖχεν ὁ Δημοσθένης, καὶ πρὸς τοὺς ἐν Ἀσίᾳ στρατηγοὺς τοῦ βασιλέως ἔγραφε, τὸν ἐκεῖθεν ἐπεγείρων πόλεμον Ἀλεξάνδρῳ, παῖδα καὶ Μαργίτην ἀποκαλῶν αὐτόν. Ἐπεὶ μέντοι τὰ περὶ τὴν χώραν θέμενος, παρῆν αὐτὸς μετὰ τῆς δυνάμεως εἰς τὴν Βοιωτίαν, ἐξεκέκοπτο μὲν ἡ θρασύτης

τῶν Ἀθηναίων, καὶ ὁ Δημοσθένης ἀπεσβήκει. Θηβαῖοι δὲ, προδοθέντες ὑπ' ἐκείνων, ἠγωνίσαντο καθ' αὑτοὺς, καὶ τὴν πόλιν ἀπέβαλον. Θορύβου δὲ μεγάλου τοὺς Ἀθηναίους περιεστῶτος, ἀπεσάλη μὲν ὁ Δημοσθένης, αἱρεθεὶς μεθ' ἑτέρων πρεσβευτὴς πρὸς Ἀλέξανδρον· δείσας δὲ τὴν ὀργὴν, ἐκ τοῦ Κιθαιρῶνος ἀνεχώρησεν ὀπίσω, καὶ τὴν πρεσβείαν ἀφῆκεν. Εὐθὺς δ' ὁ Ἀλέξανδρος ἐξήτει πέμπων τῶν δημαγωγῶν δέκα μὲν, ὡς Ἰδομενεὺς καὶ Δοῦρις εἰρήκασιν, ὀκτὼ δ', ὡς οἱ πλεῖστοι, καὶ δοκιμώτατοι τῶν συγγραφέων, τούτδε, Δημοσθένη, Πολύευκτον, Ἐφιάλτην, Λυκοῦργον, Μοιροκλέα, Δήμωνα, Καλλισθένη, Χαρίδημον. Ὅτε καὶ τὸν περὶ τῶν προβάτων λόγον ὁ Δημοσθένης, ὡς τοῖς λύκοις τοὺς κύνας ἐξέδωκε, διηγησάμενος, αὑτὸν μὲν εἰκάσαι καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ κυσὶν ὑπὲρ τοῦ δήμου, μαχομένοις, Ἀλέξανδρον δὲ τὸν Μακεδόνα, μονόλυκον προσηγόρευσεν, ἔτι δ' «Ὡς (ἔφη) τοὺς ἐμπόρους ὁρῶμεν, ὅταν ἐν » τρυβλίῳ δεῖγμα περιφέρωσι, δι' ὀλίγων πυρῶν τοὺς πολλοὺς » πιπράσκοντας, οὕτως ἐν ἡμῖν λανθάνετε πάντας ἑαυτοὺς συν» εκδιδόντες». Ταῦτα μὲν οὖν Ἀριστόβουλος ὁ Κασσανδρεὺς ἱστόρηκε. Βουλευομένων δὲ τῶν Ἀθηναίων καὶ διαπορούντων, ὁ Δημάδης λαβὼν πέντε τάλαντα παρὰ τῶν ἀνδρῶν, ὡμολόγησε πρεσβεύσειν καὶ δεήσεσθαι τοῦ βασιλέως ὑπὲρ αὐτῶν· εἴτε τῇ φιλίᾳ πιστεύων, εἴτε προσδοκῶν μεῖζον εὑρήσειν, ὥσπερ λέοντα, φόνου κεκορεσμένον. Ἔπεισε δ' οὖν καὶ παρητήσατο τοὺς ἄνδρας ὁ Δημάδης, καὶ διήλλαξεν αὐτῷ τὴν πόλιν.

ΚΔ. Ἀπελθόντος δ' Ἀλεξάνδρου, μεγάλοι μὲν ἦσαν οὗτοι, ταπεινὰ δ' ἔπραττεν ὁ Δημοσθένης. Κινουμένῳ δ' Ἄγιδι τῷ Σπαρτιάτῃ βραχέα συνεκινήθη πάλιν, εἶτ' ἔπτηξε, τῶν μὲν Ἀθηναίων οὐ συνεξαναστάντων, τοῦ δ' Ἄγιδος πεσόντος, καὶ τῶν Λακεδαιμονίων συντριβέντων· Εἰσήχθη δὲ τότε καὶ ἡ περὶ τοῦ στεφάνου γραφὴ κατὰ Κτησιφῶντος, γραφεῖσα μὲν ἐπὶ

Χαιρώνδου ἄρχοντος, μικρὸν ἐπάνω τῶν Χαιρωνικῶν, κριθεῖσα δ' ὕστερον ἔτεσι δέκα ἐπ' Ἀριστοφῶντος, γενομένη δὲ, ὡς οὐδεμία τῶν δημοσίων, περιβόητος, διά τε τὴν δόξαν τῶν λεγόντων, καὶ τὴν τῶν δικαζόντων εὐγένειαν· οἳ τοῖς ἐλαύνουσι τὸν Δημοσθένη, τότε πλεῖστον δυναμένοις καὶ μακεδονίζουσιν, οὐ προήκαντο τὴν κατ' αὐτοῦ ψῆφον, ἀλλ' οὕτω λαμπρῶς ἀπέλυσαν, ὥστε τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων Αἰσχύνην μὴ μεταλαβεῖν. Ἐκεῖνος μὲν οὖν εὐθὺς ἐκ τῆς πόλεως ᾤχετ' ἀπιών, καὶ περὶ Ῥόδον καὶ Ἰωνίαν σοφιστεύων κατεβίωσε.

ΚΕ. Μετ' οὐ πολὺ δ' Ἅρπαλος ἦκεν ἐξ Ἀσίας εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀποδρὰς Ἀλέξανδρον, αὐτῷ τε τὰ πράγματα συνειδὼς πονηρὰ δι' ἀσωτίαν, κἀκεῖνον ἤδη χαλεπὸν ὄντα τοῖς φίλοις δεδοικώς. Καταφυγόντος δὲ πρὸς τὸν δῆμον αὐτοῦ, καὶ μετὰ τῶν χρημάτων καὶ τῶν νεῶν αὐτὸν παραδιδόντος, οἱ μὲν ἄλλοι ῥήτορες εὐθὺς ἐπορθαλμιάσαντες πρὸς τὸν πλοῦτον, ἐβοήθουν, καὶ συνέπειθον τοὺς Ἀθηναίους δέχεσθαι καὶ σώζειν τὸν ἱκέτην. Ὁ δὲ Δημοσθένης πρῶτον μὲν ἀπελαύνειν συνεβούλευε τὸν Ἅρπαλον, καὶ φυλάττεσθαι, μὴ τὴν πόλιν ἐμβάλωσιν εἰς πόλεμον ἐξ οὐκ ἀναγκαίας καὶ ἀδίκου προφάσεως· ἡμέραις δ' ὀλίγαις ὕστερον, ἐξεταζομένων τῶν χρημάτων, ἰδὼν αὐτὸν ὁ Ἅρπαλος ἡσθέντα βασιλικῇ κύλικι, καὶ καταμανθάνοντα τὴν τορείαν καὶ τὸ εἶδος, ἐκέλευε διαβασάσαντα, τὴν ὁλκὴν τοῦ χρυσίου σκέψασθαι. Θαυμάσαντος δὲ τοῦ Δημοσθένους τὸ βάρος, καὶ πυθομένου, πόσον ἄγει, μειδιάσας ὁ Ἅρπαλος· « Ἄξει σοι (φησὶν), » εἴκοσι τάλαντα·» καὶ γενομένης τάχιστα τῆς νυκτὸς, ἔπεμψεν αὐτῷ τὴν κύλικα μετὰ τῶν εἴκοσι ταλάντων. Ἦν δ' ἄρα δεινὸς ὁ Ἅρπαλος ἐρωτικοῦ πρὸς χρυσίον ἀνδρὸς ὄψει καὶ διαχύσει καὶ βολαῖς ὀμμάτων ἀνευρεῖν ἦθος. Οὐ γὰρ ἀντέσχεν ὁ Δημοσθένης, ἀλλὰ πληγεὶς ὑπὸ τῆς δωροδοκίας, ὥσπερ παραδεδεγμένος φρουρὰν, προσκεχωρήκει τῷ Ἅρπάλῳ. Καὶ μεθ' ἡμέραν εὖ καὶ

καλῶς ἐρίοις καὶ ταινίαις κατὰ τοῦ τραχήλου κατελιξάμενος, εἰς τὴν ἐκκλησίαν προῆλθε. Καὶ κελευόντων ἀνίσασθαι καὶ λέγειν, διένευεν, ὡς ἀποκεκομμένης αὐτῷ τῆς φωνῆς. Οἱ δ' εὐφυεῖς χλευάζοντες, οὐχ ὑπὸ συνάγχης ἔφραζον, ἀλλ' ὑπ' ἀργυράγχης εἰλῆφθαι νύκτωρ τὸν δημαγωγόν· ὕστερον δὲ τοῦ δήμου παντὸς αἰσθομένου τὴν δωροδοκίαν, καὶ βουλόμενον ἀπολογεῖσθαι καὶ πείθειν οὐκ ἐῶντος, ἀλλὰ χαλεπαίνοντος καὶ θορυβοῦντος, ἀναστάς τις ἔσκωψεν, εἰπών· «Οὐκ ἀκούσεσθε, ὦ » ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦ τὴν κύλικα ἔχοντος;»; Τότε μὲν οὖν ἀπέπεμψαν ἐκ τῆς πόλεως τὸν Ἅρπαλον· δεδιότες δὲ, μὴ λόγον ἀπαιτῶνται χρημάτων, ὧν διηρπάκεσαν οἱ ῥήτορες, ζήτησιν ἐποιοῦντο νεανικὴν, καὶ τὰς οἰκίας ἐπιόντες ἠρεύνων, πλὴν τῆς Καλλικλέους τοῦ Ἀρβενίδου. Μόνην γὰρ τὴν τούτου νεωστὶ γεγαμηκότος οὐκ εἴασαν ἐλεγχθῆναι, νύμφης ἔνδον οὔσης, ὡς ἱστορεῖ Θεόπομπος.

Κς. Ὁ δὲ Δημοσθένης, ὁπότε χωρῶν, εἰσήνεγκε ψήφισμα, τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴν ἐξετάσαι τὸ πρᾶγμα, καὶ τοὺς ἐκείνῃ δόξαντας ἀδικεῖν δοῦναι δίκην. Ἐν δὲ πρώτοις αὐτοῦ τῆς βουλῆς ἐκείνου καταψηφισαμένης, εἰσῆλθε μὲν εἰς τὸ δικαστήριον, ὄρλων δὲ πεντήκοντα ταλάντων δίκην, καὶ παραδοθεὶς εἰς τὸ δεσμωτήριον, αἰσχύνῃ τῆς αἰτίας, φασὶ, καὶ δι' ἀσθένειαν τοῦ σώματος, οὐ δυναμένου φέρειν τὸν εἱργμὸν, ἀπέδρα, τοὺς μὲν λαθὼν, τῶν δὲ λαθεῖν ἐξουσίαν δόντων. Λέγεται γοῦν, ὡς οὐ μακρὰν τοῦ ἄστεος φεύγων, αἴσθητό τινας τῶν διαφόρων αὐτῷ πολιτῶν ἐπιδιώκοντας, καὶ βούλοιτο μὲν αὐτὸν ἀποκρύπτειν· ὡς δ' ἐκεῖνοι φθεγξάμενοι τοὔνομα, καὶ προσελθόντες ἐγγὺς, ἐδέοντο λαβεῖν ἐφόδια παρ' αὐτῶν, ἐπ' αὐτὸ τοῦτο κομίζοντες ἀργύριον οἴκοθεν, καὶ τούτου χάριν ἐπιδιώξαντες αὐτὸν, ἅμα δὲ θαρρεῖν παρεκάλουν καὶ μὴ φέρειν ἀνιαρῶς τὸ συμβεβηκὸς ἔτι μᾶλλον ἀνακλαύσασθαι τὸν Δημοσθένη,

καὶ εἰπεῖν· «Πῶς δ' οὐ μέλλω φέρειν βαρέως, ἀπολλύων πόλιν » ἐχθροὺς τοιούτους ἔχουσαν, οἵους ἐν ἑτέρᾳ φίλους εὑρεῖν » οὐ ῥᾴδιόν ἐστιν »; Ἤνεγκε δὲ τὴν φυγὴν μαλακῶς, ἐν Αἰγίνῃ καὶ Τροιζῆνι καθεζόμενος τὰ πολλά· καὶ πρὸς τὴν Ἀττικὴν ἀποβλέπων δεδακρυμένος, ὥστε φωνὰς οὐκ εὐγνώμονας, οὐδ' ὁμολογούσας τοῖς ἐν τῇ πολιτείᾳ νεανιεύμασιν, ἀπομνημονεύεσθαι. Λέγεται γὰρ ἐκ τοῦ ἄστεως ἀπαλλαττόμενος καὶ πρὸς τὴν ἀκρόπολιν ἀνατείνας τὰς χεῖρας εἰπεῖν· «Ὦ δέσποινα Πολιὰς, τί δὴ » τρισὶ τοῖς χαλεπωτάτοις χαίρεις θηρίοις, γλαυκὶ, καὶ δράκοντι » καὶ δήμῳ »; τοὺς δὲ προσιόντας αὐτῷ καὶ συνδιατρίβοντας νεανίσκους ἀπέτρεπε τῆς πολιτείας, λέγων, ὡς, εἰ, δυοῖν προκειμένων ὁδῶν ἀπ' ἀρχῆς, τῆς μὲν ἐπὶ τὸ βῆμα καὶ τὴν ἐκκλησίαν, τῆς δ' ἄντικρυς εἰς τὸν ὄλεθρον, ἐτύγχανε δὲ προειδὼς τὰ κατὰ τὴν πολιτείαν κακὰ, φόβους, καὶ φθόνους, καὶ διαβολὰς, καὶ ἀγῶνας, ἐπὶ ταύτην ἂν ὁρμῆσαι τὴν εὐθὺ τοῦ θανάτου τείνουσαν.

ΚΖ. Ἀλλὰ γὰρ, ἔτι φεύγοντος αὐτοῦ τὴν εἰρημένην φυγὴν, Ἀλέξανδρος μὲν ἐτελεύτησε, τὰ δ' Ἑλληνικὰ συνίσαντο πάλιν, Λεωσθένους ἀνδραγαθοῦντος, καὶ περιτειχίζοντος Ἀντίπατρον, ἐν Λαμίᾳ πολιορκούμενον. Ὑπερίδης μὲν οὖν ὁ ῥήτωρ, καὶ Καλλιμέδων ὁ Κάραβος, ἐξ Ἀθηνῶν φεύγοντες, Ἀντιπάτρῳ προσεγένοντο, καὶ μετὰ τῶν ἐκείνου φίλων καὶ πρέσβεων περιιόντες οὐκ εἴων ἀφίστασθαι τοὺς Ἕλληνας, οὐδὲ προσέχειν τοῖς Ἀθηναίοις· Δημοσθένης δὲ, τοῖς ἐξ ἄστεως πρεσβεύουσι προσμίξας ἑαυτὸν, ἠγωνίζετο καὶ συνέπραττεν, ὅπως αἱ πόλεις συνεπιθήσονται τοῖς Μακεδόσι, καὶ συνεκβαλοῦσιν αὐτοὺς τῆς Ἑλλάδος. Ἐν δ' Ἀρκαδίᾳ καὶ λοιδορίαν τοῦ Ὑπερίδου καὶ τοῦ Δημοσθένους γενέσθαι πρὸς ἀλλήλους εἴρηκεν ὁ Φύλαρχος, ἐν ἐκκλησίᾳ τοῦ μὲν ὑπὲρ τῶν Μακεδόνων, τοῦ δ' ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων λέγοντος. Λέγεται δὲ, τὸν μὲν Ὑπερίδην εἰπεῖν, ὅτι, « Καθάπερ οἰκίαν, εἰς ἣν ὄνειον

» εἰσφέρεται γάλα, κακόν τι πάντως ἔχειν νομίζομεν, οὕτω » καὶ πόλιν ἀνάγκη νοσεῖν, εἰς ἣν Ἀθηναίων πρεσβεία παρα- » γίνεται ». τὸν δὲ Δημοσθένη στρέψαι τὸ παράδειγμα, φήσαντα, καὶ τὸ γάλα τὸ ὄνειον ἐρ' ὑγείᾳ, καὶ τοὺς Ἀθηναίους παραγίνεσθαι ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν νοσούντων. Ἐφ' οἷς ἡσθεὶς ὁ τῶν Ἀθηναίων δῆμος, ψηφίζεται τῷ Δημοσθένει κάθοδον. Τὸ μὲν οὖν ψήφισμα Δήμων ὁ Παιανιεὺς, ἀνεψιὸς ὢν Δημοσθένους, εἰσήνεγκεν· ἐπέμφθη δὲ τριήρης ἐπ' αὐτὸν εἰς Αἴγιναν. Ἐκ δὲ Πειραιῶς ἀνέβαινεν, οὔτ' ἄρχοντος, οὔτε ἱερέως, ἀπολειφθέντος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων πολιτῶν ὁμοῦ πάντων ἀπαντώντων καὶ δεχομένων προθύμως. Ὅτε καί φησιν αὐτὸν ὁ Μάγνης Δημήτριος ἀνατείναντα τὰς χεῖρας μακαρίσαι τῆς ἡμέρας ἐκείνης αὐτὸν, ὡς βέλτιον Ἀλκιβιάδου κατιόντα· πεπεισμένους γὰρ, οὐ βεβιασμένους, ὑπ' αὐτοῦ δέχεσθαι τοὺς πολίτας. Τῆς δὲ χρηματικῆς ζημίας αὐτῷ μενούσης (οὐ γὰρ ἐξῆν χάριτι λῦσαι καταδίκην), ἐσοφίσαντο πρὸς τὸν νόμον. Εἰωθότες γὰρ ἐν τῇ θυσίᾳ τοῦ Διὸς τοῦ σωτῆρος ἀργύριον τελεῖν τοῖς κατασκευάζουσι καὶ κοσμοῦσι τὸν βωμὸν, ἐκείνῳ τότε ταῦτα ποιῆσαι καὶ παρασχεῖν πεντήκοντα ταλάντων ἐξέδωκαν, ὅπερ ἦν τίμημα τῆς καταδίκης.

ΚΗ. Οὐ μὴν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀπέλαυσε τῆς πατρίδος κατελθών· ἀλλὰ ταχὺ τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων συντριβέντων, Μεταγειτνιῶνος μὲν ἡ περὶ Κράνωνα μάχη συνέπεσε, Βοηδρομιῶνος δὲ παρῆλθεν εἰς Μουνυχίαν ἡ φρουρὰ, Πυανεψιῶνος δὲ Δημοσθένης ἀπέθανε τόνδε τὸν τρόπον. Ὡς Ἀντίπατρος καὶ Κρατερὸς ἠγγέλλοντο προσιόντες ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, οἱ μὲν περὶ τὸν Δημοσθένη φθάσαντες ὑπεξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως, ὁ δὲ δῆμος αὐτῶν θάνατον κατέγνω, Δημάδου γράψαντος. Ἄλλων δ' ἀλλαχοῦ διασπαρέντων, ὁ Ἀντίπατρος περιέπεμπε τοὺς συλλαμβάνοντας, ὧν ἡγεμὼν ἦν Ἀρχίας, ὁ κληθεὶς Φυγαδοθήρας. Τοῦτον

δὲ, Θούριον ὄντα τῷ γένει, λόγος ἔχει τραγῳδίας ὑποκρίνεσθαί ποτε, καὶ τὸν Αἰγινήτην Πῶλον, τὸν ὑπερβαλόντα τῇ τέχνῃ πάντας, ἐκείνου γεγονέναι μαθητὴν ἱστοροῦσιν. Ἕρμιππος δὲ τὸν Ἀρχίαν ἐν τοῖς Ἀκρίτου τοῦ ῥήτορος μαθηταῖς ἀναγράφει· Δημήτριος δὲ τῆς Ἀναξιμένους διατριβῆς μετεσχηκέναι φησὶν αὐτόν. Οὗτος οὖν ὁ Ἀρχίας, Ὑπερίδην μὲν τὸν ῥήτορα, καὶ Ἀριστόνικον τὸν Μαραθώνιον, καὶ τὸν Δημητρίου τοῦ Φαληρέως ἀδελφὸν, Ἱμεραῖον, ἐν Αἰγίνῃ καταφυγόντας ἐπὶ τὸ Αἰάκειον, ἀποσπάσας, ἔπεμψεν εἰς Κλεωνὰς πρὸς Ἀντίπατρον· κἀκεῖ διεφθάρησαν. Ὑπερίδου δὲ καὶ τὴν γλῶτταν ἐκτμηθῆναι λέγουσι.

ΚΘ. Τὸν δὲ Δημοσθένη πυθόμενος ἱκέτην ἐν Καλαυρίᾳ ἐν τῷ ἱερῷ Ποσειδῶνος καθέζεσθαι, διαπλεύσας ὑπηρετικοῖς, καὶ ἀποβὰς μετὰ Θρακῶν δορυφόρων, ἔπειθεν ἀναστάντα βαδίζειν μετ' αὐτοῦ πρὸς Ἀντίπατρον, ὡς δυσχερὲς πεισόμενον οὐδέν. Ὁ δὲ Δημοσθένης ἐτύγχανεν ὄψιν ἑωρακὼς κατὰ τοὺς ὕπνους ἐκείνης τῆς νυκτὸς ἀλλόκοτον· ἐδόκει γὰρ ἀνταγωνίζεσθαι τῷ Ἀρχίᾳ τραγῳδίαν ὑποκρινόμενος· εὐημερῶν δὲ καὶ κατέχων τὸ θέατρον, ἐνδεία παρασκευῆς καὶ χορηγίας κρατεῖσθαι. Διὸ τοῦ Ἀρχίου πολλὰ φιλάνθρωπα διαλεχθέντος, ἀναβλέψας πρὸς αὐτὸν ὥσπερ ἐτύγχανε καθήμενος, «Ὦ Ἀρχία (εἶπεν), οὔτε ὑποκρινό» μενός με ἔπεισας πώποτε, οὔτε νῦν πείσεις ἐπαγγελλόμενος». Ἀρξαμένου δ' ἀπειλεῖν τοῦ Ἀρχίου μετ' ὀργῆς· «Νῦν (ἔφη), » λέγεις τὰ ἐκ τοῦ Μακεδονικοῦ τρίποδος· ἄρτι δ' ὑπεκρίνου. » Μικρὸν οὖν ἐπίσχες, ὅπως ἐπιστείλω τι τοῖς οἰκοι». Καὶ ταῦτ' εἰπὼν, ἐντὸς ἀνεχώρησε τοῦ νεῶ· καὶ λαβὼν βιβλίον, ὡς γράφειν μέλλων, προσήνεγκε τῷ στόματι τὸν κάλαμον, καὶ δακὼν, ὥσπερ ἐν τῷ διανοεῖσθαι καὶ γράφειν εἰώθει, χρόνον τινὰ κατέσχεν, εἶτα συγκαλυψάμενος ἀπέκλινε τὴν κεφαλήν. Οἱ μὲν οὖν παρὰ τὰς θύρας ἑστῶτες δορυφόροι κατεγέλων ὡς ἀπο-

δειλιῶντος αὐτοῦ, καὶ μαλακὸν ἐκάλουν καὶ ἄνανδρον· ὁ δ' Ἀρχίας προσελθὼν ἀνίσασθαι παρεκάλει, καὶ τοὺς αὐτοὺς ἀνακυκλῶν λόγους, αὖθις ἐπηγγέλλετο διαλλαγὰς πρὸς τὸν Ἀντίπατρον. Ἤδη δὲ συνησθημένος ὁ Δημοσθένης ἐμπεφυκότος αὐτῷ τοῦ φαρμάκου καὶ κρατοῦντος, ἐξεκαλύψατο· καὶ διαβλέψας πρὸς τὸν Ἀρχίαν· « Οὐκ ἂν φθάνοις (εἶπεν) ἤδη τὸν ἐκ τῆς » τραγῳδίας ὑποκρινόμενος Κρέοντα, καὶ τὸ σῶμα τοῦτο ῥί- » πτων ἄταφον. Ἐγὼ δ', ὦ φίλε Πόσειδον, ἔτι ζῶν ἐξανίσαμαι » τοῦ ἱεροῦ· τῷ δὲ Ἀντιπάτρῳ καὶ Μακεδόσιν οὐδ' ὁ σὸς ναὸς » καθαρὸς ἀπολέλειπται ». Ταῦτ' εἰπὼν, καὶ κελεύσας ὑπολαβεῖν αὐτὸν ἤδη τρέμοντα καὶ σφαλλόμενον, ἅμα τῷ προελθεῖν καὶ παραλλάξαι τὸν βωμὸν ἔπεσε, καὶ ζενάξας ἀφῆκε τὴν ψυχήν.

Λ. Τὸ δὲ φάρμακον Ἀρίστων μὲν ἐκ τοῦ καλάμου λαβεῖν φησὶν αὐτὸν, ὡς εἴρηται. Πάππος δέ τις, οὗ τὴν ἱστορίαν Ἕρμιππος ἀνείληφε, φησὶ, πεσόντος αὐτοῦ παρὰ τὸν βωμὸν, ἐν μὲν τῷ βιβλίῳ γεγραμμένης ἐπιστολῆς ἀρχὴν εὑρεθῆναι, » Δημοσθένης Ἀντιπάτρῳ », καὶ μηδὲν ἄλλο. Θαυμαζομένης δὲ τῆς περὶ τὸν θάνατον ὀξύτητος, διηγεῖσθαι τοὺς παρὰ ταῖς θύραις Θρᾷκας ὡς ἔκ τινος ῥακίου λαβὼν εἰς τὴν χεῖρα προσθοῖτο τῷ στόματι καὶ καταπίοι τὸ φάρμακον· αὐτοὶ δ' ἄρα χρυσὸν ᾠήθησαν εἶναι τὸ καταπινόμενον. Ἡ δ' ὑπηρετοῦσα παιδίσκη, πυνθανομένων τῶν περὶ τὸν Ἀρχίαν, φαίη πολὺν εἶναι χρόνον, ἐξ οὗ φορεῖν τὸν ἀπόδεσμον ἐκεῖνον ὁ Δημοσθένης, ὡς φυλακτήριον. Ἐρατοσθένης δὲ καὶ αὐτὸς ἐν κρίκῳ φησὶ κοίλῳ τὸ φάρμακον φυλάσσειν· τὸν δὲ κρίκον εἶναι τοῦτον αὐτῷ φόρημα περιβραχιόνιον· Τῶν δ' ἄλλων ὅσοι γεγράφασι περὶ αὐτοῦ (πάμπολοι δέ εἰσι) τὰς διαφορὰς οὐκ ἀναγκαῖον ἐπεξελθεῖν πλὴν ὅτι Δημοχάρης, ὁ τοῦ Δημοσθένους οἰκεῖος, οἴεσθαι φησὶν αὐτὸν οὐχ ὑπὸ φαρμάκου, θεῶν δὲ τιμῇ καὶ προνοίᾳ

τῆς Μακεδόνων ὠμότητος ἐξαρπαγῆναι, συντόμως καταγρέψαντα καὶ ἀλύπως. Κατέγρεψε δ' ἕκτῃ ἐπὶ δέκα τοῦ Ὑακινθιῶνος μηνός, ἐν ᾗ τὴν σκυθρωποτάτην τῶν θεσμοφορίων ἡμέραν ἄγουσαι παρὰ τῇ θεῷ νηστεύουσιν αἱ γυναῖκες. Τούτῳ μὲν ὀλίγον ὕστερον ὁ τῶν Ἀθηναίων δῆμος ἀξίαν ἀποδιδοὺς τιμὴν, εἰκόνα τε χαλκῆν ἀνέστησε, καὶ τὸν πρεσβύτατον ἐψηφίσατο τῶν ἀπὸ τοῦ γένους ἐν Πρυτανείῳ σίτησιν ἔχειν. Καὶ τὸ ἐπίγραμμα τὸ θρυλλούμενον ἐπεγράφη τῇ βάσει τοῦ ἀνδριάντος.

Εἴπερ ἴσην ῥώμην γνώμῃ, Δημόσθενες, εἶχες,
Οὔποτ' ἂν Ἑλλήνων ἦρξεν Ἄρης Μακεδών.

Οἱ γὰρ αὐτὸν Δημοσθένη τοῦτο ποιῆσαι λέγοντες ἐν Καλαυρίᾳ, μέλλοντα τὸ φάρμακον προσφέρεσθαι, κομιδῇ φλυαροῦσι.

ΑΑ. Μικρὸν δὲ πρόσθεν, ἢ παραβαλεῖν ἡμᾶς Ἀθήναζε, λέγεταί τι τοιοῦτον συμβῆναι. Στρατιώτης, ἐπὶ κρίσιν τινὰ καλούμενος ὑφ' ἡγεμόνος, ὅσον εἶχε χρυσίδιον εἰστὰς χεῖρας ἀνέθηκε τοῦ ἀνδριάντος. Ἔσηκε δὲ τοὺς δακτύλους συνέχων δι' ἀλλήλων, καὶ παραπέφυκεν οὐ μεγάλη πλάτανος. Ἀπὸ ταύτης πολλὰ τῶν φύλλων, εἴτε πνεύματος ἐκ τύχης καταβαλόντος, εἴτ' αὐτὸς οὕτως ὁ θεὸς ἐκάλυψε, περικείμενα καὶ συμπεσόντα λαθεῖν ἐποίησε τὸ χρυσίον οὐκ ὀλίγον χρόνον. Ὡς δ' ὁ ἄνθρωπος ἐπανελθὼν ἀνεῦρε, καὶ διεδόθη λόγος ὑπὲρ τούτου, πολλοὶ τῶν εὐφυῶν ὑπόθεσιν λαβόντες εἰς τὸ ἀδωροδόκητον τοῦ Δημοσθένους, διημιλλῶντο τοῖς ἐπιγράμμασι. Δημάδην δὲ, χρόνον οὐ πολὺν ἀπολαύσαντα τῆς φυομένης δόξης, ἡ Δημοσθένους δίκη κατήγαγεν εἰς Μακεδονίαν, οὓς ἐκολάκευεν αἰσχρῶς, ὑπὸ τούτων ἐξολούμενον δικαίως· ἐπαχθῆ μὲν ὄντα καὶ πρότερον αὐτοῖς, τότε δ' εἰς αἰτίαν ἄφυκτον ἐμπεσόντα. Γράμματα γὰρ ἐξέπεσεν αὐτοῦ, δι' ὧν παρεκάλει Περδίκκαν ἐπιχειρεῖν Μακεδονίᾳ, καὶ σώζειν τοὺς Ἕλληνας, ὡς ἀπὸ σαπροῦ καὶ παλαιοῦ ζήμονος (λέγων τὸν Ἀντίπατρον) ἠρτημένους. Ἐφ' οἷς, Δεινάρχου

τοῦ Κορινθίου κατηγορήσαντος, παροξυνθεὶς ὁ Κάσσανδρος ἐγκατέσφαξεν αὐτοῦ τῷ κώλπῳ τὸν υἱόν, εἶτα οὕτως ἐκεῖνον ἀνελεῖν προσέταξεν, ἐν τοῖς μεγίστοις διδασκόμενον ἀτυχήμασιν, ὅτι πρώτους ἑαυτοὺς οἱ προδόται πωλοῦσιν· ὃ πολλάκις Δημοσθένους προαγορεύοντος, οὐκ ἐπίστευσε. Τὸν μὲν οὖν Δημοσθένους ἀπέχεις Σόσσιε, βίον, ἐξ ὧν ἡμεῖς ἀνέγνωμεν, ἢ διηκούσαμεν·

ΔΕΣΧΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ"
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878

ΕΚ ΤΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΘΗΚΗΣ ΦΕΥΧΟΥ

ΤΟΥ ΚΑΡΔΙΝΑΛΙΟΥ

Σελ. 229 Τ. 3.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΚΙΚΕΡΩΝ.

ΚΙΚΕΡΩΝΟΣ δὲ τὴν μὲν μητέρα λέγουσιν Ἑλβίαν καὶ γεγονέναι καλῶς καὶ βεβιωκέναι· περὶ δὲ τοῦ πατρὸς οὐδὲν ἦν πυθέσθαι μέτριον. Οἱ μὲν γὰρ ἐν κναφείῳ τινὶ καὶ γενέσθαι καὶ τραφῆναι τὸν ἄνδρα λέγουσιν· οἱ δ' εἰς Τύλλον Ἄττιον ἀνάγουσι τὴν ἀρχὴν τοῦ γένους, βασιλεύσαντα λαμπρῶς ἐν Οὐολούσκοις, καὶ πολεμήσαντα Ῥωμαίοις οὐκ ἀδυνάτως. Ὁ μέντοι πρῶτος ἐκ τοῦ γένους Κικέρων ἐπονομασθεὶς, ἄξιος λόγου δοκεῖ γενέσθαι· διὸ τὴν ἐπίκλησιν οὐκ ἀπέῤῥιψαν οἱ μετ' αὐτὸν, ἀλλ' ἠσπάσαντο, καίπερ ὑπὸ πολλῶν χλευαζομένην. Κίκερ γὰρ οἱ Λατῖνοι τὸν ἐρέβινθον καλοῦσι· κἀκεῖνος ἐν τῷ πέρατι τῆς ῥινὸς διασολὴν, ὡς ἔοικεν, ἀμβλεῖαν εἶχεν, ὥσπερ ἐρεβίνθου διαφυὴν, ἀφ' ἧς ἐκτήσατο τὴν ἐπωνυμίαν. Αὐτός γε μὴν Κικέρων, ὑπὲρ οὗ τάδε γέγραπται, τῶν φίλων αὐτὸν οἰομένων δεῖν, ὅτε πρῶτον ἀρχὴν μετήει καὶ πολιτείας ἥπτετο, φυγεῖν τοὔνομα καὶ μεταθέσθαι, λέγεται νεανιευσάμενος εἰπεῖν, ὡς ἀγωνιεῖται τὸν Κικέρωνα τῶν Σκαύρων καὶ τῶν Κάτλων ἐνδοξότερον ἀποδεῖξαι. Ταμιεύων δ' ἐν Σικελίᾳ, καὶ τοῖς θεοῖς ἀνάθημα ποιούμενος ἀργυροῦν, τὰ μὲν πρῶτα δύο τῶν ὀνομάτων ἐπέγραψε, τόν τε Μάρκον καὶ τὸν Τύλλιον· ἀντὶ δὲ τοῦ τρίτου σκώπτων, ἐρέβινθον ἐκέλευσε παρὰ τὰ γράμματα τὸν τεχνίτην ἐντορεῦσαι. Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τοῦ ὀνόματος ἱστόρηται.

Β. Τεχθῆναι δὲ Κικέρωνα λέγουσιν, ἀνωδύνως καὶ ἀπόνως λοχευθείσης αὐτοῦ τῆς μητρὸς, ἡμέρᾳ τρίτῃ τῶν νέων Καλανδῶν· ἐν ᾗ νῦν οἱ ἄρχοντες εὔχονται καὶ θύουσιν ὑπὲρ τοῦ ἡγεμόνος. Τῇ δὲ τίτθῃ φάσμα δοκεῖ γενέσθαι, καὶ προειπεῖν, ὡς φέλος μέγα πᾶσι Ῥωμαίοις ἐκτρεφούσῃ. Ταῦτα δ', ἄλλως ὀνεί-

ρατα καὶ φλύαρον εἶναι δοκοῦντα, ταχέως αὐτὸς ἀπέδειξε μαντείαν ἀληθινὴν, ἐν ἡλικίᾳ τοῦ μανθάνειν γενόμενος, δι' εὐφυΐαν ἐκλάμψας, καὶ λαβὼν ὄνομα καὶ δόξαν ἐν τοῖς παισὶν, ὥσε τοὺς πατέρας αὐτῶν ἐπιροιτᾶν τοῖς διδασκαλείοις, ὄψει τε βουλομένους ἰδεῖν τὸν Κικέρωνα, καὶ τὴν ὑμνουμένην αὐτοῦ περὶ τὰς μαθήσεις ὀξύτητα καὶ σύνεσιν ἰσορῆσαι· τοὺς δ', ἀγροικοτέρους ὀργίζεσθαι τοῖς υἱέσιν, ὁρῶντας ἐν ταῖς ὁδοῖς τὸν Κικέρωνα μέσον αὐτῶν ἐπὶ τιμῇ λαμβάνοντας. Γενόμενος δ', ὥσπερ ὁ Πλάτων ἀξιοῖ τὴν φιλομαθῆ καὶ τὴν φιλόσοφον φύσιν, οἷος ἀσπάζεσθαι πᾶν μάθημα, καὶ μηδὲν λόγου, μηδὲ παιδείας, ἀτιμάζειν εἶδος, ἐρρύη πως προθυμότερον ἐπὶ ποιητικήν. Καί τι ποιημάτιον ἔτι παιδὸς αὐτοῦ διασώζεται, Πόντιος Γλαῦκος, ἐν τετραμέτρῳ πεποιημένον. Προϊὼν δὲ τῷ χρόνῳ, καὶ ποικιλώτερον ἁπτόμενος τῆς περὶ ταῦτα μούσης, ἔδοξεν οὐ μόνον ῥήτωρ, ἀλλὰ καὶ ποιητὴς ἄριστος εἶναι Ῥωμαίων. Ἡ μὲν οὖν ἐπὶ τῇ ῥητορικῇ δόξα μέχρι νῦν διαμένει, καίπερ οὐ μικρᾶς γεγενημένης περὶ τοὺς λόγους καινοτομίας· τὴν δὲ ποιητικὴν αὐτοῦ, πολλῶν εὐφυῶν ἐπιγενομένων, παντάπασιν ἀκλεῆ καὶ ἄτιμον ἔρρειν συμβέβηκεν.

Γ. Ἀπαλλαγεὶς δὲ τῶν ἐν παισὶ διατριβῶν, Φίλωνος ἤκουσε, τοῦ ἐξ Ἀκαδημίας, ὃν μάλιστα Ῥωμαῖοι τῶν Κλειτομάχου συνήθων καὶ διὰ τὸν λόγον ἐθαύμασαν, καὶ διὰ τὸν τρόπον ἠγάπησαν. Ἅμα δὲ τοῖς περὶ Μούκιον ἀνδράσι συνὼν πολιτικοῖς καὶ πρωτεύουσι τῆς βουλῆς, εἰς ἐμπειρίαν τῶν νόμων ὠφελεῖτο· καί τινα χρόνον καὶ στρατείας μετέσχεν ὑπὸ Σύλλᾳ περὶ τὸν Μαρσικὸν πόλεμον. Εἶθ' ὁρῶν εἰς στάσιν, ἐκ δὲ τῆς στάσεως εἰς ἄκρατον ἐμπίπτοντα τὰ πράγματα μοναρχίαν, ἐπὶ τὸν σχολαστὴν καὶ θεωρητικὸν ἐλθὼν βίον, Ἕλλησι συνὴν φιλολόγοις, καὶ προσεῖχε τοῖς μαθήμασιν· ἄχρις οὗ Σύλλας ἐκράτησε, καὶ κατάστασίν τινα λαμβάνειν ἔδοξεν ἡ πόλις. Ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τούτῳ Χρυσόγονος, ἀπελεύθερος Σύλλα, προσαγγείλας τινὸς οὐσίαν,

ὡς ἐκ προγραφῆς ἀναιρεθέντος, αὐτὸς ἐωνήσατο δισχιλίων δραχμῶν. Ἐπεὶ δὲ Ῥώσκιος, ὁ υἱὸς καὶ κληρονόμος τοῦ τεθνηκότος, ἠγανάκτει, καὶ τὴν οὐσίαν ἀπεδείκνυε πεντήκοντα καὶ διακοσίων ταλάντων οὖσαν ἀξίαν, ὅ τε Σύλλας ἐλεγχόμενος ἐχαλέπαινε, καὶ δίκην πατροκτονίας ἐπῆγε τῷ Ῥωσκίῳ, τοῦ Χρυσογόνου κατασκευάσαντος, ἐβοήθει δ' οὐδεὶς ἀλλ' ἀπετρέποντο, τοῦ Σύλλα τὴν χαλεπότητα δεδοικότες· οὕτω δὴ δι' ἐρημίαν τοῦ μειρακίου τῷ Κικέρωνι προσφυγόντος, οἱ φίλοι συμπαρώρμων, ὡς οὐκ ἂν αὐτῷ λαμπροτέραν αὖθις ἀρχὴν πρὸς δόξαν ἑτέραν, οὐδὲ καλλίω γεννησομένην. Ἀναδεξάμενος οὖν τὴν συνηγορίαν, καὶ κατορθώσας, ἐθαυμάσθη· δεδιὼς δὲ τὸν Σύλλαν, ἀπεδήμησεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, διασπείρας λόγον, ὡς τοῦ σώματος αὐτῷ θεραπείας δεομένου. Καὶ γὰρ ἦν ὄντως ἰσχνὸς καὶ ἄσαρκος, ἀῤῥωστίᾳ στομάχου μικρὰ καὶ γλίσχρα μόγις ὀψὲ τῆς ὥρας προσφερόμενος. Ἡ δὲ φωνὴ, πολλὴ μὲν καὶ ἀγαθὴ, σκληρὰ δὲ καὶ ἄπλαστος· ὑπὸ δὲ τοῦ λόγου, σφοδρότητα καὶ πάθος ἔχοντος, ἀεὶ διὰ τῶν ἄνω τόνων ἐλαυνομένη, φόβον παρεῖχεν ὑπὲρ τοῦ σώματος.

Δ. Ἀφικόμενος δ' εἰς Ἀθήνας, Ἀντιόχου τοῦ Ἀσκαλωνίτου διήκουσε, τῇ μὲν εὐροίᾳ τῶν λόγων αὐτοῦ καὶ χάριτι κηλούμενος, ἃ δ' ἐν τοῖς δόγμασιν ἐνεωτέριζεν, οὐκ ἐπαινῶν. Ἤδη γὰρ ἐξίστατο τῆς νέας λεγομένης Ἀκαδημίας ὁ Ἀντίοχος, καὶ τὴν Καρνεάδου σάσιν ἐγκατέλειπεν, εἴτε καμπτόμενος ὑπὸ τῆς ἐνεργείας καὶ τῶν αἰσθήσεων, εἴτε, ὥς φασιν ἔνιοι, φιλοτιμίᾳ τινὶ καὶ διαφορᾷ πρὸς τοὺς Κλειτομάχου καὶ Φίλωνος συνήθεις, τὸν Στωϊκὸν ἐκ μεταβολῆς θεραπεύων λόγον ἐν τοῖς πλείοις. Ὁ δὲ Κικέρων ἐκεῖνα ἠγάπα, κἀκείνοις προσεῖχε μᾶλλον, διανοούμενος, εἰ παντάπασιν ἐκπέσοι τοῦ τὰ κοινὰ πράσσειν, δεῦρο μετενεγκάμενος τὸν βίον ἐκ τῆς ἀγορᾶς καὶ τῆς πολιτείας, ἐν ἡσυχίᾳ μετὰ φιλοσοφίας καταζῆν. Ἐπεὶ δ' αὐτῷ Σύλλας τε προσ-

ηγγέλθη τεθνηκὼς, καὶ τὸ σῶμα τοῖς γυμνασίοις ἀναῤῥωννύμενον εἰς ἕξιν ἐβάδιζε νεανικὴν, ἥ τε φωνὴ λαμβάνουσα πλάσιν, ἡδεῖα μὲν πρὸς ἀκοὴν ἐτέθραπτο καὶ πολλὴ, μετρίως δὲ πρὸς τὴν ἕξιν ἥρμοσο τοῦ σώματος, πολλὰ μὲν τῶν ἀπὸ Ῥώμης φίλων γραφόντων καὶ δεομένων, πολλὰ δ' Ἀντιόχου παρακελευομένου, τοῖς κοινοῖς ἐπιβαλεῖν πράγμασιν, αὖθις, ὥσπερ ὄργανον, ἐξήρτυε τὸν ῥητορικὸν λόγον, καὶ ἀνεκίνει τὴν πολιτικὴν δύναμιν, αὐτόν τε ταῖς μελέταις διαπονῶν, καὶ τοὺς ἐπαινουμένους μετιὼν ῥήτορας. Ὅθεν εἰς Ἀσίαν καὶ Ῥόδον ἔπλευσε, καὶ τῶν μὲν Ἀσιανῶν ῥητόρων Ξενοκλεῖ τῷ Ἀδραμυττηνῷ, καὶ Διονυσίῳ τῷ Μάγνητι, καὶ Μενίππῳ τῷ Καρὶ, συνεσχόλασεν· ἐν δὲ Ῥόδῳ, ῥήτορι μὲν Ἀπολλωνίῳ τῷ Μόλωνι, φιλοσόφῳ δὲ Ποσειδωνίῳ. Λέγεται δὲ, τὸν Ἀπολλώνιον, οὐ συνιέντα τὴν Ῥωμαϊκὴν διάλεκτον, δεηθῆναι τοῦ Κικέρωνος Ἑλληνιστὶ μελετῆσαι· τὸν δ' ὑπακοῦσαι προθύμως, οἰόμενον, οὕτως ἔσεσθαι βελτίονα τὴν ἐπανόρθωσιν. Ἐπεὶ δ' ἐμελέτησε, τοὺς μὲν ἄλλους ἐκπεπλῆχθαι καὶ διαμιλλᾶσθαι πρὸς ἀλλήλους τοῖς ἐπαίνοις, τὸν δ' Ἀπολλώνιον οὔτ' ἀκροώμενον αὐτοῦ διαχυθῆναι, καὶ παυσαμένου σύννουν καθέζεσθαι πολὺν χρόνον· ἀχθομένου δὲ τοῦ Κικέρωνος, εἰπεῖν· « Σὲ μὲν, ὦ Κικέρων, ἐπαινῶ καὶ θαυμάζω, τῆς δ' Ἑλλάδος » οἰκτείρω τὴν τύχην, ὁρῶν ἃ μόνα τῶν καλῶν ἡμῖν ὑπελεί- » πετο, καὶ ταῦτα Ῥωμαίοις διὰ σοῦ προσγενόμενα, παιδείαν » τε καὶ λόγον ».

Ε. Ὁ γοῦν Κικέρων ἐλπίδων μεστὸς ἐπὶ τὴν πολιτείαν φερόμενος, ὑπό χρησμοῦ τινος ἀπημβλύνθη τὴν ὁρμήν. Ἐρομένῳ γὰρ αὐτῷ τὸν ἐν Δελφοῖς θεὸν, ὅπως ἐνδοξότατος γένοιτο, προσέταξεν ἡ Πυθία, τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, ἀλλὰ μὴ τὴν τῶν πολλῶν δόξαν, ἡγεμόνα ποιεῖσθαι τοῦ βίου. Καὶ τόν γε πρῶτον ἐν Ῥώμῃ χρόνον εὐλαβῶς διῆγε, καὶ ταῖς ἀρχαῖς ὀκνηρῶς προσήει, καὶ παρημελεῖτο· ταῦτα δὴ τὰ Ῥωμαίων τοῖς βαναυσοτάτοις πρόχειρα καὶ

συνήθη ῥήματα, Γραικὸς καὶ Σχολαστικός, ἀκούων. Ἐπεὶ δὲ, φύσει φιλότιμος ὢν, καὶ παροξυνόμενος ὑπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν φίλων, ἐπέδωκεν εἰς τὸ συνηγορεῖν ἑαυτὸν, οὐκ ἠρέμα τῷ πρωτείῳ προσῆγεν, ἀλλ' εὐθὺς ἐξέλαμψε τῇ δόξῃ, καὶ διέφερε πολὺ τῶν ἀγωνιζομένων ἐπ' ἀγορᾶς. Λέγεται δὲ καὶ αὐτὸς οὐδὲν ἧττον νοσήσας τοῦ Δημοσθένους πρὸς τὴν ὑπόκρισιν, τοῦτο μὲν Ῥωσκίῳ, τῷ κωμῳδῷ, τοῦτο δ' Αἰσώπῳ, τῷ τραγῳδῷ, προσέχειν ἐπιμελῶς. Τὸν δ' Αἴσωπον τοῦτον ἱστοροῦσιν ὑποκρινόμενον ἐν θεάτρῳ τὸν περὶ τῆς τιμωρίας τοῦ Θυέστου βουλευόμενον Ἀτρέα, τῶν ὑπηρετῶν τινος ἄφνω παραδραμόντος, ἔξω τῶν ἑαυτοῦ λογισμῶν διὰ τὸ πάθος ὄντα, τῷ σκήπτρῳ πατάξαι καὶ ἀνελεῖν. Οὐ μικρὰ δὲ πρὸς τὸ πείθειν ὑπῆρχεν ἐκ τοῦ ὑποκρίνεσθαι ῥοπὴ τῷ Κικέρωνι. Καὶ τούς γε τῷ βοᾶν μεγάλα χρωμένους ῥήτορας ἐπισκόπτων, ἔλεγε, δι' ἀσθένειαν ἐπὶ τὴν κραυγὴν, ὥσπερ χωλοὺς ἐφ' ἵππον, πηδᾶν. Ἡ δὲ περὶ τὰ σκώμματα καὶ τὴν παιδιὰν ταύτην εὐτραπελία δικανικὸν μὲν ἐδόκει καὶ γλαφυρόν· χρώμενος δ' αὐτῇ κατακόρως, πολλοὺς ἐλύπει, καὶ κακοηθείας ἐλάμβανε δόξαν.

ζ. Ἀποδειχθεὶς δὲ ταμίας ἐν Σικελίᾳ, καὶ λαχὼν Σικελίαν ἠνώχλησε τοῖς ἀνθρώποις ἐν ἀρχῇ, σῖτον εἰς Ῥώμην ἀποστέλλειν, ἀναγκαζομένοις. Ὕστερον δὲ τῆς ἐπιμελείας καὶ δικαιοσύνης καὶ πραότητος αὐτοῦ πεῖραν λαμβάνοντες, ὡς οὐδένα τῶν πώποθ' ἡγεμόνων ἐτίμησαν. Ἐπεὶ δὲ πολλοὶ τῶν ἀπὸ Ῥώμης νέων ἔνδοξοι καὶ γεγονότες καλῶς, αἰτίαν ἔχοντες ἀταξίας καὶ μαλακίας περὶ τὸν πόλεμον, ἀνεπέμφθησαν ἐπὶ τὸν στρατηγὸν τῆς Σικελίας, συνεῖπεν αὐτοῖς ὁ Κικέρων ἐπιφανῶς, καὶ περιεποίησεν. Ἐπὶ τούτοις οὖν μέγα φρονῶν, εἰς Ῥώμην βαδίζων, γελοῖόν τι παθεῖν φησι. Συντυχὼν γὰρ ἀνδρὶ τῶν ἐπιφανῶν, φίλῳ δοκοῦντι, περὶ Καμπανίαν, ἐρέσθαι, τίνα δὴ τῶν πεπραγμένων ὑπ' αὐτοῦ λόγον ἔχουσι Ῥωμαῖοι, καὶ τί φρονοῦσιν· ὡς ὀνόματος καὶ δόξης τῶν

πεπραγμένων αὐτῷ τὴν πόλιν ἅπασαν ἐμπεπληκώς· τὸν δ' εἰπεῖν· « Ποῦ γὰρ ἦς, ὦ Κικέρων, τὸν χρόνον τοῦτον »; Τότε μὲν οὖν ἐξαθυμῆσαι παντάπασιν, εἰ, καθάπερ εἰς πέλαγος ἀχανὲς, τὴν πόλιν ἐμπεσὼν ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος, οὐδὲν εἰς δόξαν ἐπίδηλον πεποίηκεν. Ὕστερον δὲ λογισμὸν ἑαυτῷ διδοὺς, πολὺ τῆς φιλοτιμίας ὑφεῖλεν, ὡς πρὸς ἀόριστον πρᾶγμα τὴν δόξαν ἁμιλλώμενος, καὶ πέρας οὐκ ἐφικτὸν ἔχουσαν. Οὐ μὴν ἀλλὰ τό γε χαίρειν ἐπαινούμενον διαφερόντως, καὶ πρὸς δόξαν ἐμπαθέστερον ἔχειν, ἄχρι παντὸς αὐτῷ παρέμεινε, καὶ πολλοὺς πολλάκις τῶν ὀρθῶν ἐπεταράξε λογισμῶν.

Z. Ἀπτόμενος δὲ τῆς πολιτείας προθυμότερον, αἰσχρὸν ἡγεῖτο, τοὺς μὲν βαναύσους ὀργάνοις χρωμένους καὶ σκεύεσιν ἀψύχοις, μηδενὸς ἀγνοεῖν ὄνομα, μηδὲ χώραν, ἢ δύναμιν αὐτῶν, τὸν δὲ πολιτικὸν, ᾧ δι' ἀνθρώπων αἱ κοιναὶ πράξεις περαίνονται, ῥᾳθύμως καὶ ἀμελῶς ἔχειν περὶ τὴν τῶν πολιτῶν γνῶσιν. Ὅθεν οὐ μόνον τῶν ὀνομάτων εἴθισε μνημονεύειν αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον, ἐν ᾧ τῶν γνωρίμων ἕκαστος οἰκεῖ, καὶ χωρίον οὗ κέκτηται, καὶ φίλους, οἷς τισι χρῆται, καὶ γείτονας ἐγίνωσκε· καὶ πᾶσαν ὁδὸν Ἰταλίας διαπορευομένῳ Κικέρωνι πρόχειρον ἦν εἰπεῖν, καὶ ἐπιδεῖξαι τοὺς τῶν φίλων ἀγροὺς καὶ τὰς ἐπαύλεις. Οὐσίαν δὲ μικρὰν μὲν, ἱκανὴν δὲ, καὶ ταῖς δαπάναις ἐπαρκῆ, κεκτημένος, ἐθαυμάζετο μήτε μισθοὺς, μήτε δῶρα, προσιέμενος ἀπὸ τῆς συνηγορίας· μάλιστα δ', ὅτε τὴν κατὰ Βέρρου δίκην ἀνέλαβε. Τοῦτον γὰρ, στρατηγὸν γεγονότα τῆς Σικελίας, καὶ πολλὰ πεπονηρευμένον, τῶν Σικελιωτῶν διωκόντων, εἶλεν, οὐκ εἰπὼν, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ τρόπον τινὰ τοῦ μὴ εἰπεῖν. Τῶν γὰρ στρατηγῶν τῷ Βέρρῃ χαριζομένων, καὶ τὴν δίκην ὑπερθέσεσι πολλαῖς εἰς τὴν ὑστάτην ἐκβαλλόντων, ὡς ἦν πρόδηλον, ὅτι τοῖς λόγοις ὁ τῆς ἡμέρας οὐκ ἐξαρκέσει χρόνος, οὐδὲ λήψεται πέρας ἡ κρίσις, ἀναστὰς ὁ Κικέρων ἔφη, μὴ δεῖσθαι λόγων, ἀλλ' ἐπαγαγὼν τοὺς

μάρτυρας καὶ ἐπικρίνας, ἐκέλευσε φέρειν τὴν ψῆφον τοὺς δικαστάς. Ὅμως δὲ πολλὰ χαρίεντα διαμνημονεύεται καὶ περὶ ἐκείνην αὐτοῦ τὴν δίκην. Βέρρην γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι τὸν μὴ ἐκτετμημένον χοῖρον καλοῦσιν. Ὡς οὖν ἀπελευθερικὸς ἄνθρωπος, ἔνοχος τῷ ἰουδαΐζειν, ὄνομα Κακίλιος, ἐβούλετο, παρωσάμενος τοὺς Σικελιώτας, κατηγορεῖν τοῦ Βέρρου· « Τί Ἰουδαίῳ πρὸς χοῖρον »; ἔφη ὁ Κικέρων. Ἦν δὲ τῷ Βέρρῃ ἀντίπαις υἱός, οὐκ ἐλευθερίως δοκῶν προΐσασθαι τῆς ὥρας. Λοιδορηθεὶς οὖν ὁ Κικέρων εἰς μαλακίαν ὑπὸ τοῦ Βέρρου· « Τοῖς υἱοῖς (εἶπεν) ἐντὸς θυρῶν » δεῖ λοιδορεῖσθαι ». Τοῦ δὲ ῥήτορος Ὁρτησίου τὴν μὲν εὐθεῖαν τῷ Βέρρῃ συνειπεῖν μὴ τολμήσαντος, ἐν δὲ τῷ τιμήματι πεισθέντος παραγενέσθαι, καὶ λαβόντος ἐλεφαντίνην Σφίγγα μισθὸν, εἶπέ τι πλαγίως ὁ Κικέρων πρὸς αὐτόν· Τοῦ δὲ φήσαντος, αἰνιγμάτων λύσεως ἄπειρος ἔχειν. « Καὶ μὴν ἐπὶ τῆς οἰκίας τὴν » Σφίγγα ἔχεις ».

Η. Οὕτω δὲ τοῦ Βέρρου καταδικασθέντος, ἑβδομήκοντα πέντε μυριάδων τιμησάμενος τὴν δίκην ὁ Κικέρων, διαβολὴν ἔσχεν, ὡς ἐπ' ἀργυρίῳ τὸ τίμημα καθυφειμένος. Οὐ μὴν ἀλλ' οἱ Σικελιῶται χάριν εἰδότες, ἀγορανομοῦντος αὐτοῦ, πολλὰ μὲν ἄγοντες ἀπὸ τῆς νήσου, πολλὰ δὲ φέροντες ἦκον· ὧν οὐδὲν ἐποιήσατο κέρδος, ἀλλ' ὅσον ἐπευωνίσαι τὴν ἀγοράν, ἀπεχρήσατο τῇ φιλοτιμίᾳ τῶν ἀνθρώπων. Ἐκέκτητο δὲ χωρίον καλὸν ἐν Ἄρποις, καὶ περὶ Νέαν πόλιν ἦν ἀγρὸς, καὶ περὶ Πομπήους ἕτερος, οὐ μεγάλοι· φερνή τε Τερεντίας, τῆς γυναικὸς, προσεγένετο μυριάδων δώδεκα, καὶ κληρονομία τις εἰς ἐννέα δηναρίων συναχθεῖσα μυριάδας. Ἀπὸ τούτων ἐλευθερίως ἅμα καὶ σωφρόνως διῆγε μετὰ τῶν συμβιούντων Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων φιλολόγων· σπάνιον, εἴ ποτε πρὸ δυσμῶν ἡλίου κατακλινόμενος, οὐχ οὕτω δι' ἀσχολίαν, ὡς διὰ τὸ σῶμα τῷ σφαίρᾳ μοχθηρῶς διακείμενον. Ἦν δὲ καὶ τὴν ἄλλην περὶ τὸ σῶμα θεραπείαν ἀκριβὴς

καὶ περιττὸς, ὥστε καὶ τρίψεσι καὶ περιπάτοις ἀριθμῷ τεταγμένοις χρῆσθαι. Τοῦτον τὸν τρόπον διαπαιδαγωγῶν τὴν ἕξιν, ἄνοσον καὶ διαρκῆ πρὸς πολλοὺς καὶ μεγάλους ἀγῶνας καὶ πόνους συνεῖχεν. Οἰκίαν δὲ τὴν μὲν πατρῴαν τῷ ἀδελφῷ παρεχώρησεν, αὐτὸς δ' ᾤκει περὶ τὸ Παλάτιον, ὑπὲρ τοῦ μὴ μακρὰν βαδίζοντας ἐνοχλεῖσθαι τοὺς θεραπεύοντας αὐτόν. Ἐθεράπευον δὲ καθ' ἡμέραν ἐπὶ θύρας φοιτῶντες οὐκ ἐλάττονες, ἢ Κράσσον ἐπὶ πλούτῳ, καὶ Πομπήϊον διὰ τὴν ἐν τοῖς στρατεύμασι δύναμιν, θαυμαζομένους μάλιστα Ῥωμαίων, καὶ μεγίστους ὄντας. Πομπήϊος δὲ καὶ Κικέρωνα ἐθεράπευε, καὶ μεγάλα πρὸς δύναμιν αὐτῷ καὶ δόξαν ἡ Κικέρωνος συνέπραξε πολιτεία.

Θ. Στρατηγίαν δὲ μετιόντων ἅμα σὺν αὐτῷ πολλῶν καὶ μεγάλων, πρῶτος ἁπάντων ἀνηγορεύθη· καὶ τὰς κρίσεις ἔδοξε καθαρῶς καὶ καλῶς βραβεῦσαι. Λέγεται δὲ καὶ Αἰκίνιος Μάκερ, ἀνὴρ καὶ καθ' αὑτὸν ἰσχύων ἐν τῇ πόλει μέγα, καὶ Κράσσῳ χρώμενος βοηθῷ, κρινόμενος κλοπῆς ὑπ' αὐτοῦ, τῇ δυνάμει καὶ σπουδῇ πεποιθὼς, ἔτι τὴν ψῆφον τῶν κριτῶν διαφερόντων ἀπαλλαγεὶς οἴκαδε, κείρασθαί τε τὴν κεφαλὴν κατὰ τάχος, καὶ καθαρὸν ἱμάτιον, ὡς γενικηκὼς, λαβὼν, αὖθις εἰς ἀγορὰν προϊέναι· τοῦ δὲ Κράσσου περὶ τὴν αὔλειον ἀπαντήσαντος αὐτῷ, καὶ φράσαντος, ὅτι πάσαις ἑάλωκε ταῖς ψήφοις, ἀναστρέψας καὶ κατακλιθεὶς ἀποθανεῖν· Τὸ δὲ πρᾶγμα τῷ Κικέρωνι δόξαν ἤνεγκεν, ὡς ἐπιμελῶς βραβεύσαντι τὸ δικαστήριον. Ἐπεὶ δὲ Οὐατίνιος, ἀνὴρ ἔχων τι τραχὺ καὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντας ὀλίγωρον ἐν ταῖς συνηγορίαις, χοιράδων δὲ τὸν τράχηλον περίπλεως, ἠτεῖτό τι κατασὰς παρὰ τοῦ Κικέρωνος· καὶ μὴ διδόντος, ἀλλὰ βουλευομένου πολὺν χρόνον, εἶπεν, ὡς οὐκ ἂν αὐτὸς διστάσειε περὶ τούτου στρατηγῶν. Ἐπισφρεὶς ὁ Κικέρων· « Ἀλλ' » ἐγὼ, εἶπεν, οὐκ ἔχω τηλικοῦτον τράχηλον ». Ἔτι δ' ἡμέρας δύο, ἢ τρεῖς, ἔχοντι τῆς ἀρχῆς αὐτῷ προσήγαγέ τις Μανίλιον,

εὐθύνων κλοπῆς. Ὁ δὲ Μανίλιος οὗτος εὔνοιαν εἶχε καὶ σπουδὴν ὑπὸ τοῦ δήμου, δοκῶν ἐλαύνεσθαι διὰ Πομπήϊον· ἐκείνου γὰρ ἦν φίλος. Αἰτουμένου δ' ἡμέρας αὐτοῦ, μίαν ὁ Κικέρων μόνην τὴν ἐπιοῦσαν ἔδωκε· καὶ ὁ δῆμος ἠγανάκτησεν, εἰθισμένων τῶν στρατηγῶν δέκα τοὐλάχιστον ἡμέρας διδόναι τοῖς κινδυνεύουσι. Τῶν δὲ δημάρχων αὐτὸν διαγαγόντων ἐπὶ τὸ βῆμα, *καλούντων*, καὶ κατηγορούντων, ἀκουσθῆναι δεηθείς, εἶπεν, ὅτι τοῖς κινδυνεύουσιν ἀεὶ, καθ' ὅσον οἱ νόμοι παρείκουσι, κεχρημένος ἐπιεικῶς καὶ φιλανθρώπως, δεινὸν ἡγεῖτο τῷ Μανιλίῳ ταὐτὰ μὴ παρασχεῖν. Ἧς οὖν ἔτι μόνης κύριος ἦν ἡμέρας στρατηγῶν, ταύτην ἐπίτηδες ὁρίσαι· τὸ γὰρ εἰς ἄλλον ἄρχοντα τὴν κρίσιν ἐκβαλεῖν, οὐκ εἶναι βουλομένου βοηθεῖν. Ταῦτα λεχθέντα θαυμαστὴν ἐποίησε τοῦ δήμου μεταβολήν· καὶ πολλὰ κατευφημοῦντες αὐτὸν, ἐδέοντο τὴν ὑπὲρ τοῦ Μανιλίου συνηγορίαν ἀναλαβεῖν. Ὁ δ' ὑπέστη προθύμως, οὐχ ἧκιστα διὰ Πομπήϊον ἅπαντα· καὶ καταστὰς πάλιν ἐξ ὑπαρχῆς ἐδημηγόρησε, νεανικῶς τῶν ὀλιγαρχικῶν καὶ τῶν Πομπηίῳ φθονούντων καθαπτόμενος.

I. Ἐπὶ δὲ τὴν ὑπατείαν οὐχ ἧττον ὑπὸ τῶν ἀριστοκρατικῶν, ἢ τῶν πολλῶν, προήχθη διὰ τὴν πόλιν, ἐξ αἰτίας αὐτῷ τοιαύτης συναγωνισαμένων. Τῆς ὑπὸ Σύλλα γενομένης μεταβολῆς περὶ τὴν πολιτείαν, ἐν ἀρχῇ μὲν ἀτόπου φανείσης, τότε δὲ τοῖς πολλοῖς ὑπὸ χρόνου καὶ συνηθείας ἤδη τινὰ κατάστασιν ἔχειν οὐ φαύλην δοκούσης, ἦσαν οἱ τὰ παρόντα διασεῖσαι καὶ μεταθεῖναι ζητοῦντες, ἰδίων ἕνεκα πλεονεξιῶν, οὐ πρὸς τὸ βέλτιστον. Πομπηίου μὲν ἔτι τοῖς βασιλεῦσιν ἐν Πόντῳ καὶ Ἀρμενίᾳ πολεμοῦντος, ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ μηδεμιᾶς ὑφεστώσης πρὸς τοὺς νεωτερίζοντας ἀξιομάχου δυνάμεως. Οὗτοι κορυφαῖον εἶχον, ἄνδρα τολμητὴν καὶ μεγαλοπράγμονα καὶ ποικίλον τὸ ἦθος, Λεύκιον Κατιλίναν· ὃς αἰτίαν ποτὲ πρὸς ἄλλοις ἀδικήμασι μεγάλοις ἔλαβε παρθένῳ συγγεγονέναι θυγατρὶ, κτεῖναι δ' ἀδελφὸν αὐτοῦ,

Καὶ δίκην ἐπὶ τούτῳ φοβούμενος, ἔπεισε Σύλλαν, ὡς ἔτι ζῶντα, τὸν ἄνθρωπον ἐν τοῖς ἀποθανουμένοις προγράψαι. Τοῦτον οὖν προσάτην οἱ πονηροὶ λαβόντες, ἄλλας τε πίσεις ἀλλήλοις ἔδοσαν, καὶ καταθύσαντες ἄνθρωπον, ἐγεύσαντο τῶν σαρκῶν. Διέφθαρτο δ' ὑπ' αὐτοῦ πολὺ μέρος τῆς ἐν τῇ πόλει νεότητος, ἡδονὰς καὶ πότους καὶ γυναικῶν ἔρωτας ἀεὶ προξενοῦντος ἑκάστῳ, καὶ τὴν εἰς ταῦτα δαπάνην ἀφειδῶς παρασκευάζοντος. Ἐπῆρτο δ' ἥ τε Τυρρηνία πρὸς ἀπόστασιν ὅλη, καὶ τὰ πολλὰ τῆς ἐντὸς Ἄλπεων Γαλατίας. Ἐπισφαλέστατα δ' ἡ Ῥώμη πρὸς μεταβολὴν εἶχε διὰ τὴν ἐν ταῖς οὐσίαις ἀνωμαλίαν, τῶν μὲν ἐν δόξῃ μάλιστα καὶ φρονήματι κατεπτωχευμένων εἰς θέατρα καὶ δεῖπνα καὶ φιλαρχίας καὶ οἰκοδομίας, τῶν δὲ πλούτων εἰς ἀγεννεῖς καὶ ταπεινοὺς συνερρυηκότων ἀνθρώπους· ὥστε μικρᾶς ῥοπῆς δεῖσθαι τὰ πράγματα, καὶ παντὸς εἶναι τοῦ τολμήσαντος ἐκστῆσαι τὴν πολιτείαν, αὐτὴν ὑφ' αὑτῆς νοσοῦσαν.

ΙΑ. Οὐ μὴν ἀλλὰ βουλόμενος ὁ Κατιλίνας ἰσχυρόν τι προκαταλαβεῖν ὁρμητήριον, ὑπατείαν μετῄει· καὶ λαμπρὸς ἦν ταῖς ἐλπίσιν, ὡς Γαΐῳ Ἀντωνίῳ συνυπατεύσων, ἀνδρὶ καθ' αὑτὸν μὲν οὔτε πρὸς τὸ βέλτιον, οὔτε πρὸς τὸ χεῖρον, ἡγεμονικῷ, προσθήκῃ δ' ἄγοντος ἑτέρου δυνάμεως ἐσομένῳ. Ταῦτα δὴ τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν οἱ πλεῖστοι προαισθόμενοι, τὸν Κικέρωνα προῆγον ἐπὶ τὴν ὑπατείαν· καὶ τοῦ δήμου δεξαμένου προθύμως, ὁ μὲν Κατιλίνας ἐξέπεσε, Κικέρων δὲ καὶ Γάϊος Ἀντώνιος ᾑρέθησαν. Καίτοι τῶν μετιόντων ὁ Κικέρων μόνος ἦν ἐξ ἱππικοῦ πατρὸς, οὐ βουλευτοῦ, γεγονώς.

ΙΒ. Καὶ τὰ μὲν περὶ Κατιλίναν ἔμενεν ἔτι τοὺς πολλοὺς λανθάνοντα· προαγῶνες δὲ μεγάλοι τὴν Κικέρωνος ὑπατείαν ἐξελέξαντο. Τοῦτο μὲν γὰρ, οἱ κεκωλυμένοι κατὰ τοὺς Σύλλα νόμους ἄρχειν, οὔτ' ἀσθενεῖς ὄντες, οὔτ' ὀλίγοι, μετιόντες ἀρχὰς ἐδημαγώγουν, πολλὰ τῆς Σύλλα τυραννίδος ἀληθῆ μὲν

καὶ δίκαια κατηγοροῦντες, οὐ μὴν ἐν δέοντι τὴν πολιτείαν, οὐδὲ σὺν καιρῷ κινοῦντες, τοῦτο δὲ, νόμους εἰσῆγον οἱ δήμαρχοι πρὸς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, δεκαδαρχίαν καθιστάντες αὐτοκρατόρων ἀνδρῶν· οἷς ἐφεῖτο, πάσης μὲν Ἰταλίας, πάσης δὲ Συρίας, καὶ ὅσα διὰ Πομπηΐου νεωστὶ προσώριστο, κυρίους ὄντας, πωλεῖν τὰ δημόσια, κρίνειν οὓς δοκοίη, φυγάδας ἐκβάλλειν, συνοικίζειν πόλεις, χρήματα λαμβάνειν ἐκ τοῦ ταμιείου, στρατιώτας τρέφειν καὶ καταλέγειν, ὁπόσων δέοιντο. Διὸ καὶ τῷ νόμῳ προσεῖχον ἄλλοι τε τῶν ἐπιφανῶν, καὶ πρῶτος Ἀντώνιος, ὁ τοῦ Κικέρωνος συνάρχων, ὡς τῶν δέκα γεννησόμενος. Ἐδόκει δὲ καὶ τὸν Κατιλίνα νεωτερισμὸν εἰδὼς οὐ δυσχεραίνειν ὑπὸ πλήθους δανείων· ὃ μάλιστα τοῖς ἀρίστοις φόβον παρεῖχε. Καὶ τοῦτο πρῶτον θεραπεύων ὁ Κικέρων, ἐκείνῳ μὲν ἐψηφίσατο τῶν ἐπαρχιῶν Μακεδονίαν, αὐτῷ δὲ τὴν Γαλατίαν διδομένην παρητήσατο, καὶ κατειργάσατο τῇ χάριτι ταύτῃ τὸν Ἀντώνιον, ὥσπερ ὑποκριτὴν ἔμμισθον, αὐτῷ τὰ δεύτερα λέγειν ὑπὲρ τῆς πατρίδος Ὡς δ' οὗτος ἐκλώκει καὶ χειροήθης ἐγεγόνει, μᾶλλον ἤδη θαρρῶν ὁ Κικέρων ἐνίστατο πρὸς τοὺς καινοτομοῦντας. Ἐν μὲν οὖν τῇ βουλῇ κατηγορίαν τινὰ τοῦ νόμου κατατιθέμενος, οὕτως ἐξέπληξεν αὐτοὺς τοὺς εἰσφέροντας, ὥστε μηδὲν ἀντιλέγειν. Ἐπεὶ δ' αὖθις ἐπεχείρουν, καὶ παρασκευασμένοι προεκαλοῦντο τοὺς ὑπάτους ἐπὶ τὸν δῆμον, οὐδὲν ὑποδείσας ὁ Κικέρων, ἀλλὰ τὴν βουλὴν ἕπεσθαι κελεύσας καὶ προελθὼν, οὐ μόνον ἐξέβαλε τὸν νόμον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἀπογνῶναι τοὺς δημάρχους ἐποίησε, παρὰ τοσοῦτον τῷ λόγῳ κρατηθέντας ὑπ' αὐτοῦ.

ΙΓ. Μάλιστα γὰρ οὗτος ὁ ἀνὴρ ἐπέδειξε Ῥωμαίοις, ὅσον ἡδονῆς λόγος τῷ καλῷ προστίθησι· καὶ ὅτι τὸ δίκαιον ἀήττητόν ἐστιν, ἂν ὀρθῶς λέγηται, καὶ δὴ τὸν ἐμμελῶς πολιτευόμενον ἀεὶ τῷ μὲν ἔργῳ τὸ καλὸν ἀντὶ τοῦ κολακεύοντος αἱρεῖσθαι, τῷ δὲ λόγῳ τὸ λυποῦν ἀφαιρεῖν τοῦ συμφέροντος. Δεῖγμα δ' αὐτοῦ

τῆς περὶ τὸν λόγον χάριτος, καὶ τὸ περὶ τὰς θέας ἐν τῇ ὑπατείᾳ γενόμενον. Τῶν γὰρ ἱππικῶν πρότερον ἐν τοῖς θεάτροις ἀναμεμιγμένων τοῖς πολλοῖς, καὶ μετὰ τοῦ δήμου θεωρένων, ὡς ἔτυχε, πρῶτος διέκρινεν ἐπὶ τιμῇ τοὺς ἱππέας ἀπὸ τῶν ἄλλων πολιτῶν Μάρκος Ὄθων στρατηγῶν, καὶ διένειμεν ἰδίαν ἐκείνοις θέαν, ἣν ἔτι καὶ νῦν ἐξαίρετον ἔχουσι. Τοῦτο πρὸς ἀτιμίαν ὁ δῆμος ἔλαβε, καὶ φανέντος ἐν θεάτρῳ τοῦ Ὄθωνος, ἐφυβρίζων ἐσύριττεν, οἱ δ' ἱππεῖς ὑπέλαβον κρότῳ τὸν ἄνδρα λαμπρῶς. Αὖθις δ' ὁ δῆμος ἐπέτεινε τὸν συριγμόν, εἶτ' ἐκεῖνοι τὸν κρότον. Ἐκ δὲ τούτου τραπόμενοι πρὸς ἀλλήλους ἐχρῶντο λοιδορίαις, καὶ τὸ θέατρον ἀκοσμία κατεῖχεν. Ἐπεὶ δ' ὁ Κικέρων ἦκε πυθόμενος, καὶ τὸν δῆμον ἐκκαλέσας πρὸς τὸ τῆς Ἐνυοῦς ἱερὸν, ἐπετίμησε καὶ παρήνεσεν, ἀπελθόντες αὖθις εἰς τὸ θέατρον ἐκρότουν τὸν Ὄθωνα λαμπρῶς, καὶ πρὸς τοὺς ἱππέας ἄμιλλαν ἐποιοῦντο περὶ τιμῶν καὶ δόξης τοῦ ἀνδρός.

ΙΔ. Ἡ δὲ περὶ τὸν Κατιλίναν συνωμοσία πτήξασα καὶ καταδείσασα τὴν ἀρχὴν, αὖθις ἀνεθάρρει, καὶ συνῆγον ἀλλήλους, καὶ παρεκάλουν εὐτολμότερον ἅπτεσθαι τῶν πραγμάτων, πρὶν ἐπανελθεῖν Πομπήϊον, ἤδη λεγόμενον ὑποστρέφειν μετὰ τῆς δυνάμεως. Μάλιστα δὲ τὸν Κατιλίναν ἐξηρέθιζον οἱ Σύλλα πάλαι στρατιῶται, διαπεφυκότες μὲν ὅλης τῆς Ἰταλίας, πλεῖστοι δὲ καὶ μαχιμώτατοι ταῖς Τυρρηνικαῖς ἐγκατεσπαρμένοι πόλεσιν, ἁρπαγὰς πάλιν καὶ διαφορήσεις πλούτων ἑτοίμων ὀνειροπολοῦντες. Οὗτοι γὰρ ἡγεμόνα Μάλλιον ἔχοντες, ἄνδρα τῶν ἐπιφανῶς ὑπὸ Σύλλα στρατευσαμένων, συνίσταντο τῷ Κατιλίνᾳ, καὶ παρῆσαν εἰς Ῥώμην συναρχαιρεσιάσοντες. Ὑπατείαν γὰρ αὖθις μετῄει, βεβουλευμένος ἀνελεῖν τὸν Κικέρωνα περὶ αὐτῶν τῶν ἀρχαιρεσιῶν τὸν θόρυβον. Ἐδόκει δὲ καὶ τὸ δαιμόνιον προσημαίνειν τὰ πρασσόμενα σεισμοῖς καὶ κεραυνοῖς καὶ φάσμασιν. Αἱ δ' ἀπ' ἀνθρώπων μηνύσεις ἀληθεῖς μὲν ἦσαν, οὔπω δ' εἰς ἔλεγχον ἀποχρῶσαι

κατ' ἀνδρὸς ἐνδόξου καὶ δυναμένου μέγα, τοῦ Κατιλίνα. Διὰ τὴν ἡμέραν τῶν ἀρχαιρεσιῶν ὑπερθέμενος ὁ Κικέρων, ἐκάλει τὸν Κατιλίναν εἰς τὴν σύγκλητον, καὶ περὶ τῶν λεγομένων ἀνέκρινεν. Ὁ δὲ πολλοὺς οἰόμενος εἶναι τοὺς πραγμάτων καινῶν ἐφιεμένους ἐν τῇ βουλῇ, καὶ ἅμα τοῖς συνωμόταις ἐνδεικνύμενος, ἀπεκρίνατο τῷ Κικέρωνι μανικὴν ἀπόκρισιν· « Τί (γὰρ, » ἔφη) πράττω δεινὸν, εἰ, δυοῖν σωμάτων ὄντων, τοῦ μὲν ἰσχνοῦ » καὶ κατερθινικότος, ἔχοντος δὲ κεφαλὴν, τοῦ δ' ἀκεφάλου » μὲν, ἰτχυροῦ δὲ καὶ μεγάλου, τούτῳ κεφαλὴν αὐτὸς ἐπι- » τίθημι »; Τούτων εἴς τε τὴν βουλὴν καὶ τὸν δῆμον ἠνιγμένων ὑπ' αὐτοῦ, μᾶλλον ὁ Κικέρων ἔδεισε, καὶ τεθωρακισμένον αὐτὸν οἵ τε δυνατοὶ πάντες ἀπὸ τῆς οἰκίας, καὶ τῶν νέων πολλοὶ, κατήγαγον εἰς τὸ πεδίον. Τοῦ δὲ θώρακος ἐπίτηδες ὑπέραινέ τι παραλύσας ἐκ τῶν ὤμων τοῦ χιτῶνος, ἐνδεικνύμενος τοῖς ὁρῶσι τὸν κίνδυνον. Οἱ δ' ἠγανάκτουν καὶ συνεχρέφοντο περὶ αὐτόν· καὶ τέλος ἐν ταῖς ψήφοις τὸν μὲν Κατιλίναν αὖθις ἐξέβαλον, εἵλοντο δὲ Σιλανὸν ὕπατον, καὶ Μουρήναν.

ΙΕ. Οὐ πολλῷ δ' ὕστερον τούτων, ἤδη τῷ Κατιλίνᾳ τῶν ἐν Τυρρηνίᾳ συνερχομένων καὶ καταλοχιζομένων, καὶ τῆς ὡρισμένης πρὸς τὴν ἐπίθεσιν ἡμέρας ἐγγὺς οὔσης, ἦκον ἐπὶ τὴν Κικέρωνος οἰκίαν περὶ μέσας νύκτας ἄνδρες οἱ πρῶτοι καὶ δυνατώτατοι Ῥωμαίων, Μάρκος τε Κράσσος, καὶ Μάρκος Μάρκελλος, καὶ Σκιπίων Μέτελλος. Κόψαντες δὲ τὰς θύρας, καὶ καλέσαντες τὸν θυρωρὸν, ἐκέλευον ἐπεγεῖραι, καὶ φράσαι Κικέρωνι τὴν παρουσίαν αὐτῶν. Ἦν δὲ τοιόνδε· τῷ Κράσσῳ μετὰ δεῖπνον ἐπιστολὰς ἀποδίδωσιν ὁ θυρωρὸς ὑπό δή τινος ἀνθρώπου κομισθείσας ἀγνώστου, ἄλλως ἄλλοις ἐπιγεγραμμένας, αὐτῷ δὲ Κράσσῳ μίαν ἀδέσποτον. Ἣν μόνην ἀναγνοὺς ὁ Κράσσος, ὡς ἔφραζε τὰ γράμματα φόνον γεννησόμενον πολὺν διὰ Κατιλίναν, καὶ παρήνει τῇ πόλεως ὑπεξελθεῖν, τὰς ἄλλας οὐκ ἔλυσεν, ἀλλ' ἦκεν εὐθὺς πρὸς τὸν Κι-

κέρωνα, πλησεὶς ὑπὸ τοῦ δεινοῦ, καί τι καὶ τῆς αἰτίας ἀπολυόμενος, ἣν ἔσχε διὰ φιλίαν τοῦ Κατιλίνα. Βουλευσάμενος οὖν ὁ Κικέρων, ἅμ' ἡμέρᾳ βουλὴν συνήγαγε, καὶ τὰς ἐπιττολὰς κομίσας, ἀπέδωκεν, οἷς ἦσαν ἐπεσταλμέναι, κελεύσας φανερῶς ἀναγνῶναι. Πᾶσαι δ' ἦσαν ὁμοίως ἐπιβουλὴν φράζουσαι.. Ἐπεὶ δὲ καὶ Κόϊντος Ἄρριος, ἀνὴρ στρατηγικὸς, ἀπήγγειλε τοὺς ἐν Τυρρηνίᾳ καταλοχισμοὺς, καὶ Μάλλιος ἀπηγγέλλετο σὺν χείρι μεγάλῃ περὶ τὰς πόλεις ἐκείνας αἰωρούμενος, ἀεί τι προσδοκᾷν καινὸν ἀπὸ τῆς Ῥώμης, γίνεται δόγμα τῆς βουλῆς, παρακαταθέσθαι τοῖς ὑπάτοις τὰ πράγματα· δεξαμένους δ' ἐκείνους, ὡς ἐπίστανται, διοικεῖν καὶ σώζειν τὴν πόλιν. Τοῦτο δ' οὐ πολλάκις, ἀλλ' ὅταν τι μέγα δείσῃ, ποιεῖν εἴωθεν ἡ σύγκλητος.

ιϛ. Ἐπεὶ δὲ ταύτην λαβὼν τὴν ἐξουσίαν ὁ Κικέρων τὰ μὲν ἔξω πράγματα Κοΐντῳ Μετέλλῳ διεπίστευσε, τὴν δὲ πόλιν εἶχε διὰ χειρὸς, καὶ καθ' ἡμέραν προῄει δορυφορούμενος ὑπ' ἀνδρῶν τοσούτων τὸ πλῆθος, ὥστε τῆς ἀγορᾶς πολὺ μέρος κατέχειν, ἐμβάλλοντος αὐτοῦ, τοὺς παραπέμποντας· οὐκέτι καρτερῶν τὴν μέλλησιν ὁ Κατιλίνας, αὐτὸς μὲν ἐκπηδᾷν ἔγνω πρὸς τὸν Μάλλιον ἐπὶ τὸ στράτευμα· *καὶ* Μάρκιον δὲ καὶ Κέθηγον ἐκέλευσε ξίφη λαβόντας ἐλθεῖν ἐπὶ τὰς θύρας ἕωθεν, ὡς ἀσπασομένους τὸν Κικέρωνα, καὶ διαχρήσασθαι προσπεσόντας. Τοῦτο Φουλβία, γυνὴ τῶν ἐπιφανῶν, ἐξαγγέλλει τῷ Κικέρωνι, νυκτὸς ἐλθοῦσα, καὶ διακελευσαμένη φυλάττεσθαι τοὺς περὶ τὸν Κέθηγον. Οἱ δ' ἦκον ἅμ' ἡμέρᾳ, καὶ κωλυθέντες εἰσελθεῖν, ἠγανάκτουν, καὶ κατεβόων ἐπὶ θύραις, ὥστε ὑποπτότεροι γενέσθαι. Προελθὼν δ' ὁ Κικέρων, ἐκάλει τὴν σύγκλητον εἰς τὸ τοῦ Στησίου Διὸς ἱερὸν, ὃν Στάτωρα Ῥωμαῖοι καλοῦσιν, ἱδρυμένον ἐν ἀρχῇ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ, πρὸς τὸ Παλάτιον ἀνιόντων. Ἐνταῦθα καὶ τοῦ Κατιλίνα μετὰ τῶν ἄλλων ἐλθόντος, ὡς ἀπολογησομένου, συγκαθίσαι μὲν οὐδεὶς ὑπέμεινε τῶν συγκλητικῶν, ἀλλὰ πάντες ἀπὸ

τοῦ βάθρου μετῆλθον. Ἀρξάμενος δὲ λέγειν ἐθορυβεῖτο, καὶ τέλος ἀναστὰς ὁ Κικέρων, προσέταξεν αὐτῷ τῆς πόλεως ἀπαλλάττεσθαι· δεῖν γὰρ, αὐτοῦ μὲν λόγοις, ἐκείνου δ' ὅπλοις πολιτευομένου, μέσον εἶναι τὸ τεῖχος. Ὁ μὲν οὖν Κατιλίνας εὐθὺς ἐξελθὼν μετὰ τριακοσίων ὁπλοφόρων, καὶ περιστησάμενος αὐτῷ ῥαβδουχίας, ὡς ἄρχοντι, καὶ πελέκεις, καὶ σημαίας ἐπαράμενος, πρὸς τὸν Μάλλιον ἐχώρει. Καὶ δισμυρίων ὁμοῦ τι συνηθροισμένων, ἐπῆει τὰς πόλεις ἀναπείθων καὶ ἀφιστάς· ὥστε, τοῦ πολέμου φανεροῦ γεγονότος, τὸν Ἀντώνιον ἀποστελλῆναι διαμαχούμενον.

12. Τοὺς δ' ὑπολειφθέντας ἐν τῇ πόλει τῶν διεφθαρμένων ὑπὸ τοῦ Κατιλίνα συνῆγε καὶ παρεθάρρυνε Κορνήλιος Λέντλος, Σούρας ἐπίκλησιν, ἀνὴρ γένους μὲν ἐνδόξου, βεβιωκὼς δὲ φαύλως, καὶ δι' ἀσέλγειαν ἐξεληλαμένος τῆς βουλῆς πρότερον· τότε δὲ στρατηγῶν τὸ δεύτερον, ὡς ἔθος ἐστὶ ταῖς ἐξ ὑπαρχῆς ἀνακτωμένοις τὸ βουλευτικὸν ἀξίωμα. Λέγεται δὲ καὶ τὴν ἐπίκλησιν αὐτῷ γενέσθαι τὸν Σούραν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Ἐν τοῖς κατὰ Σύλλαν χρόνοις ταμιεύων, συχνὰ τῶν δημοσίων χρημάτων ἀπώλεσε καὶ διέφθειρεν· ἀγανακτοῦντος δὲ τοῦ Σύλλα, καὶ λόγον ἀπαιτοῦντος ἐν τῇ συγκλήτῳ, προελθὼν ὀλιγώρως πάνυ καὶ καταφρονητικῶς, λόγον μὲν οὐκ ἔφη διδόναι, παρέχειν δὲ τὴν κνήμην, ὥσπερ εἰώθεισαν οἱ παῖδες, ὅταν ἐν τῷ σφαιρίζειν ἁμάρτωσιν. Ἐκ τούτου Σούρας παρωνομάσθη· Σούραν γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι τὴν κνήμην λέγουσι. Πάλιν δὲ δίκην ἔχων, καὶ διαφθείρας ἑνίους τῶν δικαστῶν, ἐπεὶ δυσὶ μόναις ἀπέφυγε ψήφοις, ἔφη, παρανάλωμα γεγονέναι τῷ θατέρῳ κριτῇ δοθέν· ἀρκεῖν γὰρ, εἰ καὶ μιᾷ ψήφῳ μόνον ἀπελύθη. Τοῦτον ὄντα τῇ φύσει τοιοῦτον, κεκινημένον ὑπὸ τοῦ Κατιλίνα, προσδιέφθειραν ἐλπίσι κεναῖς ψευδομάντεις καὶ γόητες, ἔπη πεπλασμένα καὶ χρησμοὺς ἄδοντες, ὡς ἐκ τῶν Σιβυλλείων προδηλοῦντας, εἱμαρμένους εἶναι

τῇ Ῥώμῃ Κορνηλίους τρεῖς μοναάρχους· ὧν δύο μὲν ἤδη πεπληρωκέναι τὸ χρεών, Κίνναν τε καὶ Σύλλαν, τρίτῳ δὲ λοιπῷ Κορνηλίῳ, ἐκείνῳ, φέροντα τὴν μοναρχίαν ἥκειν τὸν δαίμονα, καὶ δεῖν πάντως δέχεσθαι, καὶ μὴ διαφθείρειν μέλλοντα τοὺς καιροὺς, ὥσπερ Κατιλίνας.

ΙΗ. Οὐδὲν οὖν ἐπενόει μικρὸν ὁ Λέντλος, ἢ ἄσημον, ἀλλ' ἐδέδοκτο τὴν βουλὴν ἅπασαν ἀναιρεῖν, τῶν τ' ἄλλων πολιτῶν ὅσους δύναιτο, τὴν πόλιν δ' αὐτὴν καταπιμπράναι, φείδεσθαί τε μηδενὸς, ἢ τῶν Πομπηΐου τέκνων· ταῦτα δ' ἐξαρπασαμένους ἔχειν ὑφ' αὑτοῖς, καὶ φυλάττειν, ὅμηρα τῶν πρὸς Πομπήϊον διαλύσεων. Ἤδη γὰρ ἐφοίτα πολὺς λόγος καὶ βέβαιος ὑπὲρ αὐτοῦ κατιόντος ἀπὸ τῆς μεγάλης στρατείας. Καὶ νὺξ μὲν ὥρισο πρὸς τὴν ἐπίθεσιν μία τῶν Κρονιάδων· ξίφη δὲ καὶ συππεῖα καὶ θεῖον εἰς τὴν Κεθήγου φέροντες οἰκίαν ἀπέκρυψαν. Ἄνδρας δὲ τάξαντες ἑκατὸν, καὶ μέρη τοσαῦτα τῆς Ῥώμης, ἕκαστον ἐφ' ἑκάστῳ διεκλήρωσαν, ὡς δι' ὀλίγου, πολλῶν ἁψάντων, φλέγοιτο πανταχόθεν ἡ πόλις. Ἄλλοι δὲ τοὺς ὀχετοὺς ἔμελλον ἐμφράξαντες ἀποσφάττειν τοὺς ὑδρευομένους. Πραττομένων δὲ τούτων, ἔτυχον ἐπιδημοῦντες Ἀλλοβρίγων δύο πρέσβεις, ἔθνους μάλιστα δὴ τότε πονηρὰ πράττοντος, καὶ βαρυνομένου τὴν ἡγεμονίαν. Τούτους οἱ περὶ Λέντλον ὠφελίμους ἡγούμενοι πρὸς τὸ κινῆσαι καὶ μεταβαλεῖν τὴν Γαλατίαν, ἐποιήσαντο συναμύτας. Καὶ γράμματα μὲν αὐτοῖς πρὸς τὴν ἐκεῖ βουλὴν, γράμματα δὲ πρὸς Κατιλίναν ἔδοσαν, τῇ μὲν ὑπισχνούμενοι τὴν ἐλευθερίαν, τὸν δὲ Κατιλίναν παρακαλοῦντες ἐλευθερώσαντα τοὺς δούλους ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἐλαύνειν. Συναπέστελλον δὲ μετ' αὐτῶν πρὸς τὸν Κατιλίναν Τίτον τινὰ Κροτωνιάτην, κομίζοντα τὰς ἐπιστολάς. Οἷα δ' ἀνθρώπων ἀσταθμήτων, καὶ μετ' οἴνου τὰ πολλὰ καὶ γυναικῶν ἀλλήλοις ἐντυγχανόντων, βουλεύματα πόνῳ καὶ λογισμῷ νήφοντι καὶ συνέσει περιττῇ διώκων ὁ Κικέρων, καὶ πολλοὺς

μὲν ἔχων ἔξωθεν ἐπισκοποῦντας τὰ πραττόμενα καὶ συνεξ-
ιχνεύοντας αὐτῷ· πολλοῖς δὲ τῶν μετέχειν δοκούντων τῆς συν-
ωμοσίας διαλεγόμενος κρύφα, καὶ πιστεύων, ἔγνω τὴν πρὸς τοὺς
ξένους κοινολογίαν· καὶ νυκτὸς ἐνεδρεύσας, ἔλαβε τὸν Κροτω-
νιάτην καὶ τὰ γράμματα, συνεργούντων ἀδήλως τῶν Ἀλλο-
βρίγων.

ΙΘ. Ἅμα δ' ἡμέρᾳ βουλὴν ἀθροίσας εἰς τὸ τῆς Ὁμονοίας
ἱερὸν, ἐξανέγνω τὰ γράμματα, καὶ τῶν μηνυτῶν διήκουσεν.
Ἔφη δὲ καὶ Σιλανὸς Ἰούνιος, ἀκηκοέναι τινὰς Κεθήγου λέγοντος,
ὡς ὕπατοί τε τρεῖς καὶ στρατηγοὶ τέτταρες ἀναιρεῖσθαι μέλλουσι.
Τοιαῦτα δ' ἕτερα καὶ Πείσων, ἀνὴρ ὑπατικὸς, εἰσήγγειλε. Γάϊος
δὲ Σουλπίκιος, εἷς τῶν Στρατηγῶν, ἐπὶ τὴν οἰκίαν πεμφθεὶς τοῦ
Κεθήγου, πολλὰ μὲν ἐν αὐτῇ βέλη καὶ ὅπλα, πλεῖστα δὲ ξίφη
καὶ μαχαίρας εὗρε, νεοθήκτους ἁπάσας. Τέλος δὲ τῷ Κροτω-
νιάτῃ ψηφισαμένης ἄδειαν ἐπὶ μηνύσει τῆς βουλῆς, ἐξελεγχθεὶς
ὁ Λέντλος ἀπωμόσατο τὴν ἀρχὴν (στρατηγῶν γὰρ ἐτύγχανε),
καὶ τὴν περιπόρφυρον ἐν τῇ βουλῇ καταθέμενος, διήλλαξεν
ἐσθῆτα τῇ συμφορᾷ πρέπουσαν. Οὗτος μὲν οὖν καὶ οἱ σὺν αὐτῷ
παρεδόθησαν εἰς ἄδεσμον φυλακὴν τοῖς στρατηγοῖς. Ἤδη δ' ἑσπέ-
ρας οὔσης, καὶ τοῦ δήμου περιμένοντος ἀθρόου, προελθὼν ὁ
Κικέρων, καὶ φράσας τὸ πρᾶγμα τοῖς πολίταις, καὶ προπεμ-
φθεὶς, παρῆλθεν εἰς οἰκίαν φίλου γειτνιῶντος· ἐπεὶ τὴν ἐκείνου
γυναῖκες κατεῖχον, ἱεροῖς ἀποῤῥήτοις ὀργιάζουσαι θεὸν, ἣν
Ῥωμαῖοι μὲν Ἀγαθὴν, Ἕλληνες δὲ Γυναικείαν ὀνομάζουσι.
Θύεται δ' αὐτῇ κατ' ἐνιαυτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ὑπάτου διὰ γυ-
ναικὸς, ἢ μητρὸς αὐτοῦ, τῶν Ἑστιάδων παρθένων παρουσῶν.
Εἰσελθὼν οὖν ὁ Κικέρων, καθ' αὐτὸν, ὀλίγων παντάπασιν αὐτῷ
παρόντων, ἐφρόντιζεν, ὅπως χρήσαιτο τοῖς ἀνδράσι. Τήν τε
γὰρ ἄκραν καὶ προσήκουσαν ἀδικήμασι τηλικούτοις τιμωρίαν
ἐξευλαβεῖτο καὶ κατώκνει, δι' ἐπιείκειαν ἤθους ἅμα, καὶ ὡς μὴ

δοκοίη τῆς ἐξουσίας ἄγαν ἐμφορεῖσθαι, καὶ πικρῶς ἐπεμβαίνειν ἀνδράσι γένει τε πρώτοις, καὶ φίλους δυνατοὺς ἐν τῇ πόλει κεκτημένοις· μαλακώτερόν τε χρησάμενος, ὠφώδει τὸν ἀπ' αὐτῶν κίνδυνον. Οὐ γὰρ ἀγαπήσειν μετριώτερόν τι θανάτου παθόντας, ἀλλ' εἰς ἅπαν ἀναῤῥαγήσεσθαι τόλμης, τῇ παλαιᾷ κακίᾳ νέαν ὀργὴν προσλαβόντας· αὐτός τε δόξειν ἄνανδρος καὶ μαλακὸς, οὐδ' ἄλλως δοκῶν εὐτολμότατος εἶναι τοῖς πολλοῖς.

Κ. Ταῦτα τοῦ Κικέρωνος διαπορούντος, γίνεταί τι ταῖς γυναιξὶ σημεῖον θυούσαις. Ὁ γὰρ βωμὸς, ἤδη τοῦ πυρὸς κατακεκοιμῆσθαι δοκοῦντος, ἐκ τῆς τέφρας καὶ τῶν κεκαυμένων φλοιῶν φλόγα πολλὴν ἀνῆκε καὶ λαμπράν. Ὑφ' ἧς αἱ μὲν ἄλλαι διεπτοήθησαν· αἱ δ' ἱεραὶ παρθένοι τὴν τοῦ Κικέρωνος γυναῖκα, Τερεντίαν, ἐκέλευσαν ᾗ τάχος χωρεῖν πρὸς τὸν ἄνδρα, καὶ κελεύειν, οἷς ἔγνωκεν, ἐγχειρεῖν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ὡς μέγα πρός τε σωτηρίαν καὶ δόξαν αὐτῷ τῆς θεοῦ φῶς διδούσης. Ἡ δὲ Τερεντία (καὶ γὰρ οὐδ' ἄλλως ἦν πρᾳεῖά τις, οὐδ' ἄτολμος τὴν φύσιν, ἀλλὰ φιλότιμος γυνὴ, καὶ μᾶλλον, ὡς αὐτός φησιν ὁ Κικέρων, τῶν πολιτικῶν μεταλαμβάνουσα παρ' ἐκείνου φροντίδων, ἢ μεταδιδοῦτα τῶν οἰκιακῶν ἐκείνῳ) ταῦτά τε πρὸς αὐτὰν ἔφρασε, καὶ παρώξυνεν ἐπὶ τοὺς ἄνδρας. Ὁμοίως δὲ καὶ Κόϊντος ὁ ἀδελφὸς, καὶ τῶν ἀπὸ φιλοσοφίας ἑταίρων Πόπλιος Νιγίδιος, ᾧ τὰ πλεῖστα καὶ μέγιστα παρὰ τὰς πολιτικὰς ἐχρῆτο πράξεις. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ γενομένων ἐν συγκλήτῳ λόγων περὶ τιμωρίας τῶν ἀνδρῶν, ὁ πρῶτος ἐρωτηθεὶς γνώμην Σιλανὸς, εἶπε, τὴν ἐσχάτην δίκην δοῦναι προσήκειν, ἀχθέντας εἰς τὸ δεσμωτήριον· καὶ προσετίθεντο τούτῳ πάντες ἐφεξῆς, μέχρι Γαΐου Καίσαρος, τοῦ μετὰ ταῦτα δικτάτωρος γενομένου. Τότε δὲ, νέος ὢν ἔτι, καὶ τὰς πρώτας ἔχων τῆς αὐξήσεως ἀρχὰς, ἤδη δὲ τῇ πολιτείᾳ καὶ ταῖς ἐλπίσιν εἰς ἐκείνην τὴν ὁδὸν ἐμβεβηκὼς, ᾗ τὰ Ῥωμαίων εἰς μοναρχίαν μετέστησε πράγματα, τοὺς μὲν

ἄλλους ἐλάνθανε, τῷ δὲ Κικέρωνι πολλὰς μὲν ὑποψίας, λαβὴν δ' οὐδεμίαν εἰς ἔλεγχον παρέδωκεν, ἀλλὰ καὶ λεγόντων ἤν ἐνίων ἀκούειν, ὡς ἐγγὺς ἐλθὼν ἀλῶναι, διεκφύγοι τὸν ἄνδρα. Τινὲς δέ φασι, παριδεῖν ἑκόντα καὶ παραλιπεῖν τὴν κατ' ἐκείνου μήνυσιν, φόβῳ τῶν φίλων αὐτοῦ καὶ τῆς δυνάμεως· παντὶ γὰρ εἶναι πρόδηλον, ὅτι μᾶλλον ἂν ἐκεῖνοι γένοιντο προσθήκη Καίσαρι σωτηρίας, ἢ Καῖσαρ ἐκείνοις κολάσεως.

ΚΑ. Ἐπεὶ δ' οὖν ἡ γνώμη περιῆλθεν εἰς αὐτὸν, ἀναστὰς ἀπεφήνατο μὴ θανατοῦν τοὺς ἄνδρας, ἀλλὰ τὰς οὐσίας εἶναι δημοσίας, αὐτοὺς δ' ἀπαχθέντας εἰς πόλεις τῆς Ἰταλίας, ἃς ἂν δοκῇ Κικέρωνι, τηρεῖσθαι δεδεμένους, ἄχρις ἂν οὗ καταπολεμηθῇ Κατιλίνας. Οὔσης δὲ τῆς γνώμης ἐπιεικοῦς, καὶ τοῦ λέγοντος εἰπεῖν δυνατωτάτου, ῥοπὴν ὁ Κικέρων προσέθηκεν οὐ μικράν. Αὐτός τε γὰρ ἀναστὰς ἐνεχείρησεν εἰς ἑκάτερον, τὰ μὲν τῇ προτέρᾳ, τὰ δὲ τῇ γνώμῃ Καίσαρος συνειπών· οἵ τε φίλοι πάντες, οἰόμενοι τῷ Κικέρωνι συμφέρειν τὴν Καίσαρος γνώμην (ἧττον γὰρ ἐν αἰτίαις ἔσεσθαι μὴ θανατώσαντα τοὺς ἄνδρας), ᾑροῦντο τὴν δευτέραν μᾶλλον γνώμην, ὥσε καὶ τὸν Σιλανὸν αὖθις μεταβαλόμενον παραιτεῖσθαι, καὶ λέγειν, ὡς οὐδ' αὐτὸς εἴποι θανατικὴν γνώμην· ἐσχάτην γὰρ ἀνδρὶ βουλευτῇ Ῥωμαίων εἶναι δίκην τὸ δεσμωτήριον. Εἰρημένης δὲ τῆς γνώμης, πρῶτος ἀντέκρουσεν αὐτῇ Κάτλος Λουτάτιος· εἶτα δεξάμενος Κάτων, καὶ τῷ λόγῳ σφοδρῶς συνεπερείσας ἐπὶ τὸν Καίσαρα τὴν ὑπόνοιαν, ἐνέπλησε θυμοῦ καὶ φρονήματος τὴν σύγκλητον, ὥσε θάνατον καταψηφίσασθαι τῶν ἀνδρῶν. Περὶ δὲ δημεύσεως χρημάτων ἐνίστατο Καῖσαρ, οὐκ ἀξιῶν, τὰ φιλάνθρωπα τῆς ἑαυτοῦ γνώμης ἐκβαλόντας, ἐνὶ χρήσασθαι τῷ σιυθρωποτάτῳ. Βιαζομένων δὲ πολλῶν, ἐπεκαλεῖτο τοὺς δημάρχους· οἱ δ' οὐχ ὑπήκουον, ἀλλὰ Κικέρων αὐτὸς ἐνδοὺς ἀνῆκε τὴν περὶ δημεύσεως γνώμην.

ΚΒ. Ἐχώρει δὲ μετὰ τῆς βουλῆς ἐπὶ τοὺς ἄνδρας· Οὐκ ἐν

ταὐτῷ δὲ πάντες ἦσαν, ἄλλος δ' ἄλλον ἐφύλαττε τῶν στρατηγῶν. Καὶ πρῶτον ἐκ Παλατίου παραλαβὼν τὸν Λέντλον, ἦγε διὰ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ, καὶ τῆς ἀγορᾶς μέσης, τῶν μὲν ἡγεμονικωτάτων ἀνδρῶν κύκλῳ περιεσπειραμένων καὶ δορυφορούντων, τοῦ δὲ δήμου φρίττοντος τὰ δρώμενα, καὶ παριέντος σιωπῇ· μάλιστα δὲ τῶν νέων, ὥσπερ ἱεροῖς τισι πατρίοις ἀριστοκρατικῆς τινος ἐξουσίας, τελεῖσθαι μετὰ φόβου καὶ θάμβους δοκούντων. Διελθὼν δὲ τὴν ἀγοράν, καὶ γενόμενος πρὸς τῷ δεσμωτηρίῳ, παρέδωκε τὸν Λέντλον τῷ δημίῳ, καὶ προσέταξεν ἀνελεῖν· εἶθ' ἑξῆς τὸν Κέθηγον, καὶ οὕτω τῶν ἄλλων ἕκαστον καταγαγὼν ἀπέκτεινεν. Ὁρῶν δὲ πολλοὺς ἔτι τῆς συνωμοσίας ἐν ἀγορᾷ συνεστῶτας ἀθρόους, καὶ τὴν μὲν πρᾶξιν ἀγνοοῦντας, τὴν δὲ νύκτα προσμένοντας, ὡς ἔτι ζώντων τῶν ἀνδρῶν καὶ δυναμένων ἐξαρπασθῆναι, φθεγξάμενος μέγα πρὸς αὐτούς, «Ἔζησαν» εἶπεν. Οὕτω δὲ Ῥωμαίων οἱ δυσχεραίνειν μὴ βουλόμενοι, τὸ τεθνάναι σημαίνουσιν. Ἤδη δ' ἦν ἑσπέρα, καὶ δι' ἀγορᾶς ἀνέβαινεν εἰς τὴν οἰκίαν, οὐκέτι σιωπῇ τῶν πολιτῶν, οὐδὲ τάξει προπεμπόντων αὐτόν, ἀλλὰ φωναῖς καὶ κρότοις δεχομένων, καθ' οὓς γένοιτο, σωτῆρα καὶ κτίστην ἀνακαλούντων τῆς πατρίδος. Τὰ δὲ φῶτα πολλὰ κατέλαμπε τοὺς στενωποὺς, λαμπάδια καὶ δᾷδας ἐχόντων ἐπὶ ταῖς θύραις. Αἱ δὲ γυναῖκες ἐκ τῶν τεγῶν προὔφαινον ἐπὶ τιμῇ καὶ θέᾳ τοῦ ἀνδρὸς ὑπὸ πομπῇ τῶν ἀρίστων μάλα σεμνῶς ἀνιόντος· ὧν οἱ πλεῖστοι πολέμους τε κατειργασμένοι μεγάλους, καὶ διὰ θριάμβων εἰσεληλακότες, καὶ προσκεκτημένοι γῆν καὶ θάλατταν οὐκ ὀλίγην, ἐβάδιζον ἀνορολογούμενοι πρὸς ἀλλήλους, πολλοῖς μὲν τῶν τότε ἡγεμόνων καὶ στρατηγῶν πλούτου καὶ λαφύρων καὶ δυνάμεως χάριν ὀφείλειν τὸν Ῥωμαίων δῆμον, ἀσφαλείας δὲ καὶ σωτηρίας ἑνὶ μόνῳ Κικέρωνι, τηλικοῦτον ἀφελόντι καὶ τοσοῦτον αὐτοῦ κίνδυνον. Οὐ γὰρ τὸ κωλύσαι τὰ πραττόμενα, καὶ κολάσαι τοὺς πράττοντας, ἐδόκει θαυ-

ραστόν· ἀλλ' ὅτι μέγιστον τῶν πώποτε νεωτερισμῶν, οὗτος ἐλαχίστοις κακοῖς ἄνευ στάσεως καὶ ταραχῆς κατέσβεσε. Καὶ γὰρ τὸν Κατιλίναν οἱ πλεῖστοι τῶν συνερρυηκότων πρὸς αὐτὸν, ἅμα τῷ πυθέσθαι τὰ περὶ Λέντλον καὶ Κέθηγον, ἐγκαταλιπόντες ᾤχοντο· καὶ μετὰ τῶν συμμεμενηκότων αὐτῷ διαγωνισάμενος πρὸς Ἀντώνιον, αὐτός τε διεφθάρη καὶ τὸ στρατόπεδον.

ΚΓ. Οὐ μὴν ἀλλ' ἦσαν οἱ τὸν Κικέρωνα παρεσκευασμένοι καὶ λέγειν ἐπὶ τούτοις καὶ ποιεῖν κακῶς· ἔχοντες ἡγεμόνας τῶν εἰς τὸ μέλλον ἀρχόντων, Καίσαρα μὲν στρατηγοῦντα, Μέτελλον δὲ καὶ Βηστίαν δημαρχοῦντας. Οἳ τὴν ἀρχὴν παραλαβόντες, ἔτι τοῦ Κικέρωνος ἡμέρας ὀλίγας ἄρχοντος, οὐκ εἴων δημηγορεῖν αὐτὸν, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἐμβόλων βάθρα θέντες, οὐ παρίεσαν, οὐδ' ἐπέτρεπον λέγειν· ἀλλ' ἐκέλευον, εἰ βούλοιτο, μόνον περὶ τῆς ἀρχῆς ἀπομόσασθαι, [καὶ] καταβαίνειν. Κἀκεῖνος ἐπὶ τούτοις, ὡς ὀμόσων, προῆλθε· καὶ γενομένης αὐτῷ σιωπῆς, ὤμνυεν οὐ τὸν πάτριον, ἀλλ' ἴδιόν τινα καὶ καινὸν ὅρκον, ἢ μὴν σεσωκέναι τὴν πατρίδα, καὶ διατετηρηκέναι τὴν ἡγεμονίαν. Ἐπώμνυε δὲ τὸν ὅρκον αὐτῷ σύμπας ὁ δῆμος. Ἐφ' οἷς ἔτι μᾶλλον ὅ τε Καῖσαρ, οἵ τε δήμαρχοι χαλεπαίνοντες, ἄλλας τε τῷ Κικέρωνι ταραχὰς ἐμηχανῶντο· καὶ νόμος ὑπ' αὐτῶν εἰσήγετο, καλεῖν Πομπήϊον μετὰ τῆς στρατιᾶς, ὡς δὴ καταλύσοντα τὴν Κικέρωνος δυναστείαν. Ἀλλ' ἦν ὄφελος μέγα τῷ Κικέρωνι καὶ πάσῃ τῇ πόλει δημαρχῶν τότε Κάτων, καὶ τοῖς ἐκείνων πολιτεύμασιν ἀπ' ἴσης μὲν ἐξουσίας, μείζονος δὲ δόξης ἀντιτασσόμενος. Τά τε γὰρ ἄλλα ῥᾳδίως ἔλυσε, καὶ τὴν Κικέρωνος ὑπατείαν οὕτως ἦρε τῷ λόγῳ μεγάλην, δημηγορήσας, ὥστε τιμὰς αὐτῷ τῶν πώποτε μεγίστας ψηφίσασθαι, καὶ προσαγορεῦσαι πατέρα πατρίδος. Πρώτῳ γὰρ ἐκείνῳ δοκεῖ τοῦτο καθυπάρξαι, Κάτωνος αὐτὸν οὕτως ἐν τῷ δήμῳ προσαγορεύσαντος.

ΚΔ. Καὶ μέγιστον μὲν ἴσχυσεν ἐν τῇ πόλει τότε, πολλοῖς δ'

ἐπίφθονον ἑαυτὸν ἐποίησεν, ἀπ' οὐδενὸς ἔργου πονηροῦ, τῷ δ' ἐπαινεῖν ἀεὶ καὶ μεγαλύνειν αὐτὸς ἑαυτὸν ὑπὸ πολλῶν δυσχεραινόμενος. Οὔτε γὰρ βουλὴν, οὔτε δῆμον, οὔτε δικαστήριον ἦν συνελθεῖν, ἐν ᾧ μὴ Κατιλίναν ἔδει θρυλλούμενον ἀκοῦσαι καὶ Λέντλον. Ἀλλὰ καὶ τὰ βιβλία τελευτῶν κατέπλησε καὶ τὰ συγγράμματα τῶν ἐγκωμίων· καὶ τὸν λόγον, ἥδιστον ὄντα, καὶ χάριν ἔχοντα πλείστην, ἐπαχθῆ καὶ φορτικὸν ἐποίησε τοῖς ἀκροωμένοις, ὥσπερ τινὸς ἀεὶ κηρὸς αὐτῷ τῆς ἀηδίας ταύτης προσούσης. Ὅμως δὲ, καίπερ οὕτως ἀκράτῳ φιλοτιμίᾳ συνὼν, ἀπήλλακτο τοῦ φθονεῖν ἑτέροις, ἀφθονώτατος ὢν ἐν τῷ τοὺς πρὸ αὐτοῦ καὶ τοὺς καθ' αὑτὸν ἄνδρας ἐγκωμιάζειν, ὡς ἐκ τῶν συγγραμμάτων λαβεῖν ἔστι. Πολλὰ δ' αὐτοῦ καὶ ἀπομνημονεύουσιν· οἷον περὶ Ἀριστοτέλους, ὅτι χρυσίου ποταμὸς εἴη ῥέοντος· καὶ περὶ τῶν Πλάτωνος διαλόγων, ὡς τοῦ Διὸς, εἰ λόγῳ χρῆσθαι πέφυκεν, οὕτω διαλεγομένου. Τὸν δὲ Θεόφραστον εἰώθει τρυφὴν ἰδίαν ἀποκαλεῖν. Περὶ δὲ τῶν Δημοσθένους λόγων ἐρωτηθεὶς, τίνα δοκοίη κάλλιστον εἶναι, « Τὸν μέγιστον » εἶπε. Καίτοι τινὲς τῶν προσποιουμένων δημοσθενίζειν, ἐπιφύονται φωνῇ τοῦ Κικέρωνος, ἣν πρός τινας τῶν ἑταίρων ἔθηκεν ἐν ἐπιστολῇ γράψας, ἐνιαχοῦ τῶν λόγων ἀπονυστάζειν τὸν Δημοσθένη· τῶν δὲ μεγάλων καὶ θαυμαστῶν ἐπαίνων, οἷς πολλαχοῦ χρῆται περὶ τοῦ ἀνδρὸς, καὶ ὅτι, περὶ οὓς μάλιστα τῶν ἰδίων ἐσπούδασε λόγων, τοὺς κατ' Ἀντωνίου, Φιλιππικοὺς ἐπέγραψεν, ἀμνημονοῦσι. Τῶν δὲ κατ' αὐτὸν ἐνδόξων ἀπὸ λόγου καὶ σοφίας οὐκ ἔστιν οὐδεὶς, ὃν οὐκ ἐποίησεν ἐνδοξότερον, ἢ λέγων, ἢ γράφων εὐμενῶς περὶ ἑκάστου. Κρατίππῳ δὲ, τῷ Περιπατητικῷ, διεπράξατο μὲν Ῥωμαίῳ γενέσθαι παρὰ Καίσαρος, ἄρχοντος ἤδη· διεπράξατο δὲ τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴν ψηφίσασθαι καὶ δεηθῆναι μένειν αὐτὸν ἐν Ἀθήναις, καὶ διαλέγεσθαι τοῖς νέοις, ὡς κοσμοῦντα τὴν πόλιν. Ἐπιστολαὶ δὲ παρὰ τοῦ Κικέρωνος εἰσὶ πρὸς Ἱρώδην

ἕτεραι δὲ πρὸς τὸν υἱὸν, ἐγκελευομένου συμφιλοσοφεῖν Κρατίππῳ. Γοργίαν δὲ τὸν ῥήτορα, αἰτιώμενος εἰς ἡδονὰς καὶ πότους προάγειν τὸ μειράκιον, ἀπελαύνει τῆς συνουσίας αὐτοῦ. Καὶ σχεδὸν αὕτη τε τῶν Ἑλληνικῶν μία, καὶ δεύτερα πρὸς Πέλοπα τὸν Βυζάντιον, ἐν ὀργῇ τινι γέγραπται, τὸν μὲν Γοργίαν αὐτοῦ προσηκόντως ἐπικόπτοντος, εἴπερ ἦν φαῦλος καὶ ἀκόλαστος, ἥπερ ἐδόκει· πρὸς δὲ τὸν Πέλοπα μικρολογουμένου καὶ μεμψιμοιροῦντος, ὥσπερ ἀμελήσαντα τιμάς τινας αὐτῷ καὶ ψηφίσματα παρὰ Βυζαντίων γενέσθαι.

ΚΕ. Ταῦτά τε δὴ φιλότιμα, καὶ τὸ πολλάκις ἐπαιρόμενον τοῦ λόγου τῇ δεινότητι τὸ πρέπον προΐεσθαι. Μουνατίῳ μὲν γάρ ποτε συνηγορήσας, ὡς ἀποφυγὼν τὴν δίκην ἐκεῖνος ἐδίωκεν ἑταῖρον αὐτοῦ, Σαβῖνον, οὕτω λέγεται προσπεσεῖν ὑπ' ὀργῆς ὁ Κικέρων, ὥς' εἰπεῖν· « Σὺ γὰρ ἐκείνην, ὦ Μουνάτιε, τὴν δίκην » ἀπέφυγες διὰ σαυτὸν, οὐκ ἐμοῦ πολὺ σκότος ἐν φωτὶ τῷ » δικαστηρίῳ περιχέαντος »; Μάρκον δὲ Κράσσον ἐγκωμιάζων ἀπὸ τοῦ βήματος εὐημέρησε, καὶ μεθ' ἡμέρας αὖθις ὀλίγας λοιδορῶν αὐτὸν, ὡς ἐκεῖνος εἶπεν· « Οὐ γὰρ ἐνταῦθα πρώην αὐτὸς » ἡμᾶς ἐπῄνεις; — Ναὶ (φησὶ), μελέτης ἕνεκεν γυμνάζων τὸν » λόγον εἰς φαύλην ὑπόθεσιν ». Εἰπόντος δέ ποτε τοῦ Κράσσου, μηδένα Κράσσων ἐν Ῥώμῃ βεβιωκέναι μακρότερον ἑξηκονταετίας, εἶθ' ὕστερον ἀρνουμένου, καὶ λέγοντος· « Τί δ' ἂν ἐγὼ » παθὼν τοῦτ' εἶπον; — Ἤδεις (ἔφη) Ῥωμαίους ἡδέως ἀκουσο» μένους, καὶ διὰ τοῦτ' ἐδημαγώγεις ». Ἀρέσκεσθαι δὲ τοῦ Κράσσου τοῖς Στωϊκοῖς φήσαντος, ὅτι πλούσιον εἶναι τὸν ἀγαθὸν ἀποφαίνουσιν. « Ὅρα μὴ μᾶλλον (εἶπεν), ὅτι πάντα τοῦ σοφοῦ » λέγουσιν εἶναι ». Δεβάλλετο δ' εἰς φιλαργυρίαν ὁ Κράσσος. Ἐπεὶ δὲ τοῦ Κράσσου τῶν παίδων ὁ ἕτερος, Ἀξίῳ τινὶ δοκῶν ὅμοιος εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο τῇ μητρὶ προστριβόμενος αἰσχρὰν ἐπὶ τῷ Ἀξίῳ διαβολὴν, εὐδοκίμησε λόγον ἐν βουλῇ διελθὼν,

ἐρωτηθεὶς ὁ Κικέρων, τί φαίνεται αὐτῷ· « Ἄξιος (εἶπε) Κράσ-
» σου. »

ΚΖ. Μέλλων δὲ Κράσσος εἰς Συρίαν ἀπαίρειν, ἐβούλετο τὸν Κικέρωνα μᾶλλον αὐτῷ φίλον, ἢ ἐχθρὸν, εἶναι· καὶ φιλοφρονούμενος, ἔφη βούλεσθαι δειπνῆσαι παρ' αὐτῷ. Κἀκεῖνος ὑπεδέξατο προθύμως. Ὀλίγαις δ' ὕστερον ἡμέραις περὶ Βατινίου φίλων τινῶν ἐντυγχανόντων, ὡς μνωμένου διαλύσεις καὶ φιλίαν· ἦν γὰρ ἐχθρός· « Οὐ δήπου καὶ Βατίνιος (εἶπε) δειπνῆσαι παρ'
» ἐμοὶ βούλεται »; Πρὸς μὲν οὖν Κράσσον τοιοῦτος. Αὐτὸν δὲ τὸν Βατίνιον, ἔχοντα χειράδας ἐν τῷ τραχήλῳ, καὶ λέγοντα δίκην, οἰδοῦντα ῥήτορα προσεῖπεν. Ἀκούσας δ', ὅτι τέθνηκεν, εἶτα μετὰ μικρὸν πυθόμενος σαφῶς, ὅτι ζῇ· « Κακὸς τοίνυν
» ἀπόλυτο κακῶς ὁ ψευσάμενος »! Ἐπεὶ δὲ Καίσαρι ψηφισαμένῳ τὴν ἐν Καμπανίᾳ χώραν κατανεμηθῆναι τοῖς στρατιώταις, πολλοὶ μὲν ἐδυσχέραινον ἐν τῇ βουλῇ, Λεύκιος δὲ Γέλλιος, ὁμοῦ τι πρεσβύτατος ὢν, εἶπεν, ὡς οὐ γενήσεται τοῦτο, ζῶντος αὐτοῦ· « Περιμείνωμεν (εἶπεν ὁ Κικέρων)· μακρὰν γὰρ οὐκ
» αἰτεῖται Γέλλιος ὑπέρθεσιν ». Ἦν δέ τις Ὀκταούϊος, αἰτίαν ἔχων ἐκ Λιβύης γεγονέναι· πρὸς τοῦτον, ἔν τινι δίκῃ λέγοντα τοῦ Κικέρωνος μὴ ἐξακούειν· « Καί μὴν οὐκ ἔχεις (εἶπε) τὸ
» οὖς ἀτρύπητον ». Μετέλλου δὲ Νέπωτος εἰπόντος, ὅτι πλείονας καταμαρτυρῶν ἀνῄρηκεν, ἢ συνηγορῶν σέσωκεν· « Ὁμολογῶ
» γὰρ (ἔφη) πίστεως ἐν ἐμοὶ πλέον, ἢ δεινότητος, εἶναι «. Νεανίσκου δέ τινος, αἰτίαν ἔχοντος ἐν πλακοῦντι φάρμακον τῷ πατρὶ δεδωκέναι, θρασυνομένου, καὶ λέγοντος, ὅτι λοιδορήσει τὸν Κικέρωνα· « Τοῦτο (ἔφη) παρὰ σοῦ βούλομαι μᾶλλον, ἢ πλα-
» κοῦντα ». Ποπλίου δὲ Σηστίου συνήγορον μὲν αὐτὸν ἔν τινι δίκῃ παραλαβόντος μεθ' ἑτέρων, αὐτοῦ δὲ πάντα βουλομένου λέγειν, καὶ μηδενὶ παριέντος εἰπεῖν, ὡς δῆλος ἦν ἀφιέμενος ὑπὸ τῶν δικαστῶν, ἤδη τῆς ψήφου φερομένης· « Χρῶ σήμερον (ἔφη)

» τῷ καιρῷ, Σήστιε· μέλλεις γὰρ αὔριον ἰδιώτης εἶναι ». Πόπλιον δὲ Κώνσταν, νομικὸν εἶναι βουλόμενον, ὄντα δ' ἀμαθῆ καὶ ἀφυῆ, πρός τινα δίκην ἐκάλεσε μάρτυρα. Τοῦ δὲ μηδὲν εἰδέναι φάσκοντος· « Ἴσως (ἔφη) δοκεῖς περὶ τῶν νομικῶν ἐρωτᾶσθαι ». Μετέλλου δὲ Νέπωτος ἐν διαφορᾷ τινι πολλάκις λέγοντος· « Τίς » σοῦ πατήρ ἐστιν, ὦ Κικέρων ; — Σοὶ ταύτην τὴν ἀπόκρισιν » (ἔφη) ἡ μήτηρ χαλεπωτέραν ἐποίησεν ». Ἐδόκει δ' ἀκόλαστος ἡ μήτηρ εἶναι τοῦ Νέπωτος· αὐτὸς δέ τις εὐμετάβολος. Καί ποτε τὴν δημαρχίαν ἀπολιπὼν ἄφνω, πρὸς Ὁμπήϊον ἐξέπλευσεν εἰς Συρίαν, εἶτ' ἐκεῖθεν ἐπανῆλθεν ἀλογώτερον. Θάψας δὲ Φίλαγρον τὸν καθηγητὴν ἐπιμελέστερον, ἐπέστησεν αὐτοῦ τῷ τάφῳ κόρακα λίθινον. Καὶ ὁ Κικέρων· « Τοῦτ' (ἔφη) σοφώτερον ἐποίη- » σας· πέτεσθαι γάρ σε μᾶλλον, ἢ λέγειν, ἐδίδαξεν ». Ἐπεὶ δὲ Μάρκος Ἄππιος ἔν τινι δίκῃ προοιμιαζόμενος εἶπε, φίλον αὐτοῦ δεδεῆσθαι παρασχεῖν ἐπιμέλειαν καὶ λογιότητα καὶ πίστιν. « Εἶθ' » οὕτως (ἔφη) σιδηροῦς γέγονας ἄνθρωπος, ὥστε μηδὲν ἐκ τοσού- » των, ὧν ἠτήσατο φίλος, παρασχεῖν » ;

ΚΖ. Τὸ μὲν οὖν πρὸς ἐχθροὺς, ἢ ἀντιδίκους, σκώμμασι χρῆσθαι πικροτέροις, δοκεῖ ῥητορικὸν εἶναι· τὸ δ' οἷς ἔτυχε προσκρούειν ἕνεκα τοῦ γελοίου, πολὺ συνῆγε μῖσος αὐτῷ. Γράψω δὲ καὶ τούτων ὀλίγα. Μάρκον Ἀκυΐνιον ἔχοντα δύο γαμβροὺς φυγάδας, Ἄδρασον ἐκάλει. Λευκίου δὲ Κόττα τιμητικὴν ἔχοντος ἀρχὴν, φιλοινοτάτου δ' ὄντος, ὑπατείαν μετιὼν ὁ Κικέρων ἐδίψησε, καὶ τῶν φίλων κύκλῳ περιστάντων, ὡς ἔπινεν· « Ὀρθῶς » φοβεῖσθε (εἶπε), μή μοι γένοιτο χαλεπὸς ὁ τιμητὴς, ὅτι ὕδωρ » πίνω ». Βωκωνίῳ δ' ἀπαντήσας, ἄγοντι μεθ' ἑαυτοῦ τρεῖς ἀμορφοτάτας θυγατέρας, ἐνεφθέγξατο.

Φοίβου ποτ' οὐκ ἐῶντος ἔσπειρεν τέκνα.

Μάρκου δὲ Γελλίου δοκοῦντος οὐκ ἐξ ἐλευθέρων γεγονέναι, λαμπρᾷ δὲ τῇ φωνῇ καὶ μεγάλῃ γράμματα πρὸς τὴν σύγκλητον ἐξ-

ἀναγνόντος. « Μὴ θαυμάσητε (εἶπε)· καὶ αὐτὸς εἷς ἐστι τῶν » ἀναπεφωνηκότων ». Ἐπεὶ δὲ Φαῦστος ὁ Σύλλα, τοῦ μοναρχήσαντος ἐν Ῥώμῃ, καὶ πολλοὺς ἐπὶ θανάτῳ προγράψαντος, ἐν δανείοις γενόμενος, καὶ πολλὰ τῆς οὐσίας διασπαθήσας, ἀπάρτιον προέγραψε, ταύτην ἔφη μᾶλλον αὑτῷ τὴν προγραφὴν ἀρέσκειν, ἢ τὴν πατρῴαν.

ΚΗ. Ἐκ τούτων ἐγίνετο πολλοῖς ἐπαχθής· καὶ οἱ μετὰ Κλωδίου συνέστησαν ἐπ' αὐτὸν, ἀρχὴν τοιαύτην λαβόντες. Ἦν Κλώδιος ἀνὴρ εὐγενὴς, τῇ μὲν ἡλικίᾳ νέος, τῷ δὲ φρονήματι θρασὺς καὶ αὐθάδης. Οὗτος ἐρῶν Πομπηΐας, τῆς Καίσαρος γυναικὸς, εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ παρεισῆλθε κρύφα, λαβὼν ἐσθῆτα καὶ σκευὴν ψαλτρίας· ἔθυον γὰρ αἱ γυναῖκες τὴν ἀπόρρητον ἐκείνην καὶ ἀθέατον ἀνδράσι θυσίαν ἐν τῇ τοῦ Καίσαρος οἰκίᾳ· καὶ παρῆν ἀνὴρ οὐδείς. Ἀλλὰ μειράκιον ὢν ἔτι καὶ μήπω γενειῶν ὁ Κλώδιος, ἤλπιζε λήσεσθαι διαδὺς πρὸς τὴν Πομπηΐαν μετὰ τῶν γυναικῶν. Ὡς δ' εἰσῆλθε νυκτὸς εἰς οἰκίαν μεγάλην, ἠπορεῖτο τῶν διόδων· καὶ πλανώμενον αὐτὸν ἰδοῦσα Αὐρηλίας θεραπαινὶς, τῆς Καίσαρος μητρὸς, ἤτησεν ὄνομα. Φθέγξασθαι δ' ἀναγκασθέντος ἐκείνου, καὶ φήσαντος, ἀκόλουθον Πομπηΐας ζητεῖν, Ἄδραν τοὔνομα, συνεῖσα τὴν φωνὴν οὐ γυναικείαν οὖσαν, ἀνέκραγε καὶ συνεκάλει τὰς γυναῖκας. Αἱ δ' ἀποκλείσασαι τὰς θύρας, καὶ πάντα διερευνώμεναι, λαμβάνουσι τὸν Κλώδιον εἰς οἴκημα παιδίσκης, ᾗ συνεισῆλθε, καταπεφευγότα. Τοῦ δὲ πράγματος περιβοήτου γενομένου, Καῖσάρ τε τὴν Πομπηΐαν ἀφῆκε· καὶ δίκην ἀσεβείας ἀπεγράψατο τῷ Κλωδίῳ.

ΚΘ. Κικέρων δ' ἦν μὲν αὐτοῦ φίλος, καὶ τῶν περὶ Κατιλίναν πραττομένων ἐχρῆτο προθυμοτάτῳ συνεργῷ καὶ φύλακι τοῦ σώματος. Ἰσχυριζομένου δὲ πρὸς τὸ ἔγκλημα, τῷ μὴ γεγονέναι κατ' ἐκεῖνον ἐν Ῥώμῃ τὸν χρόνον, ἀλλ' ἐν τοῖς πορρωτάτω χωρίοις διατρίβειν, κατεμαρτύρησεν, ὡς ἀφιγμένος πρὸς αὐτὸν

δικάδε, καὶ διειλεγμένου περί τινων. Ὅπερ ἦν ἀληθές. Οὐ μὴν ἐδόκει μαρτυρεῖν ὁ Κικέρων διὰ τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ πρὸς τὴν αὐτοῦ γυναῖκα, Τερεντίαν, ἀπολογούμενος. Ἦν γὰρ αὐτῇ πρὸς τὸν Κλώδιον ἀπέχθεια, διὰ τὴν ἀδελφὴν τὴν ἐκείνου, Κλωδίαν, ὡς τῷ Κικέρωνι βουλομένην γαμηθῆναι, καὶ τοῦτο διὰ Τύλλου τινὸς πράττουσαν, ὃς ἑταῖρος μὲν ἦν καὶ συνήθης ἐν τοῖς μάλιστα Κικέρωνος, ἀεὶ δὲ πρὸς τὴν Κλωδίαν φοιτῶν, καὶ θεραπεύων ἐγγὺς οἰκοῦσαν, ὑποψίαν τῇ Τερεντίᾳ παρέσχε. Χαλεπὴ δὲ τὸν τρόπον οὖσα, καὶ τοῦ Κικέρωνος ἄρχουσα, παρώξυνε τῷ Κλωδίῳ συνεπιθέσθαι καὶ καταμαρτυρῆσαι. Κατεμαρτύρουν δὲ τοῦ Κλωδίου πολλοὶ τῶν καλῶν κἀγαθῶν ἀνδρῶν ἐπιορκίας, ῥαδιουργίας, ὄχλων δεκασμούς, φθορᾶς γυναικῶν. Λεύκουλλος δὲ καὶ θεραπαινίδας παρεῖχεν, ὡς συγγένοιτο τῇ νεωτάτῃ τῶν ἀδελφῶν ὁ Κλώδιος, ὅτε Λευκούλλῳ συνῴκει. Πολλὴ δ' ἦν δόξα καὶ ταῖς ἄλλαις δυσὶν ἀδελφαῖς πλησιάζειν τὸν Κλώδιον, ὧν Τερτίαν μὲν Μάρκος Ῥήξ, Κλωδίαν δὲ Μέτελλος ὁ Κέλερ εἶχεν· ἣν Κουαδραντα ρίαν ἐκάλουν, ὅτι τῶν ἐραστῶν τις αὐτῇ χαλκοῦς ἐμβαλὼν εἰς βαλάντιον, ὡς ἀργύριον εἰσέπεμψε. Τὸ δὲ λεπτότατον τοῦ χαλκοῦ νομίσματος κουαδράντην ἐκάλουν. Ἐπὶ ταύτῃ μάλιστα τῶν ἀδελφῶν κακῶς ἤκουσεν ὁ Κλώδιος. Οὐ μὴν ἀλλὰ τότε τοῦ δήμου πρὸς τοὺς καταμαρτυροῦντας αὐτοῦ καὶ συνεστῶτας ἀντιταττομένου, φοβηθέντες οἱ δικασταὶ φυλακὴν περιεστήσαντο, καὶ τὰς δέλτους οἱ πλεῖστοι συγκεχυμένας τοῖς γράμμασιν ἤνεγκαν. Ὅμως δὲ πλείονες ἔδοξαν οἱ ἀπολύοντες γενέσθαι· καί τις ἐλέχθη καὶ δεκασμὸς διελθεῖν. Ὅθεν ὁ μὲν Κάτλος ἀπαντήσας τοῖς κριταῖς· « Ὑμεῖς (εἶπεν) ὡς » ἀληθῶς ὑπὲρ ἀσφαλείας ᾐτήσασθε τὴν φυλακήν, φοβούμενοι, » μή τις ὑμῶν ἀφέληται τὸ ἀργύριον ». Κικέρων δὲ, τοῦ Κλωδίου πρὸς αὐτὸν λέγοντος, ὅτι μαρτύρων οὐκ ἔσχε πίστιν παρὰ τοῖς δικασταῖς· « Ἀλλ' ἐμοὶ μὲν (εἶπεν) οἱ πέντε καὶ εἴκοσι τῶν

» δικαστῶν ἐπίστευσαν· τοσοῦτοι γάρ σου κατεψηφίσαντο· Σοὶ » δ' οἱ τριάκοντα οὐκ ἐπίστευσαν· οὐ γὰρ πρότερον ἀπέλυσαν, « ἢ ἔλαβον τὸ ἀργύριον ». Ὁ μέν τοι Καῖσαρ οὐ κατεμαρτύρησε κληθεὶς ἐπὶ τὸν Κλώδιον, οὐδ' ἔφη μοιχείαν κατεγνωκέναι τῆς γυναικός· ἀφεικέναι δ' αὐτὴν, ὅτι τὸν Καίσαρος ἔδει γάμον οὐ πράξεως αἰσχρᾶς μόνον, ἀλλὰ καὶ φήμης, καθαρὸν εἶναι.

Α. Διαφυγὼν δὲ τὸν κίνδυνον ὁ Κλώδιος, καὶ δήμαρχος αἱρεθεὶς, εὐθὺς εἴχετο τοῦ Κικέρωνος, πάνθ' ὁμοῦ πράγματα καὶ πάντας ἀνθρώπους συγκυκῶν καὶ ταράττων ἐπ' αὐτόν. Τόν τε γὰρ δῆμον ᾠκειώσατο νόμοις φιλανθρώποις, καὶ τῶν ὑπάτων ἑκατέρῳ μεγάλας ἐπαρχίας ἐψηφίσατο, Πείσωνι μὲν Μακεδονίαν, Γαβινίῳ δὲ Συρίαν. Πολλοὺς δὲ τῶν ἀπόρων συνέτασσεν εἰς τὸ πολίτευμα, καὶ δυλους ὡπλισμένους περὶ αὐτὸν εἶχε. Τῶν δὲ πλείστων δυναμένων τότε τριῶν ἀνδρῶν, Κράσσου μὲν ἄντικρυς Κικέρωνι πολεμοῦντος, Πομπηΐου δὲ θρυπτομένου πρὸς ἀμφοτέρους, Καίσαρος δὲ μέλλοντος εἰς Γαλατίαν ἐξιέναι μετὰ στρατεύματος, ὑπὸ τοῦτον ὑποδὺς ὁ Κικέρων, καίπερ οὐκ ὄντα φίλον, ἀλλ' ὕποπτον ἐκ τῶν περὶ Κατιλίναν, ἠξίωσε πρεσβευτὴν αὐτῷ συστρατεύειν. Δεξαμένου δὲ τοῦ Καίσαρος, ὁ Κλώδιος ὁρῶν ἐκφεύγοντα τὴν δημαρχίαν αὐτοῦ τὸν Κικέρωνα, προσεποιεῖτο συμβατικῶς ἔχειν, καὶ τῇ Τερεντίᾳ τὴν πλείστην ἀνατιθεὶς αἰτίαν, ἐκείνου δὲ μεμνημένος ἐπιεικῶς ἀεὶ, καὶ λόγους εὐγνώμονας ἐνδιδοὺς, ὡς ἄν τις οὐ μισῶν, οὐδὲ χαλεπαίνων, ἀλλ' ἐγκαλῶν μέτρια καὶ φιλικὰ, παντάπασιν αὐτοῦ τὸν φόβον ἀνῆκεν· ὥστ' ἀπειπεῖν τῷ Καίσαρι τὴν πρεσβείαν, καὶ πάλιν ἔχεσθαι τῆς πολιτείας. Ἐφ' ᾧ παροξυνθεὶς ὁ Καῖσαρ, τόν τε Κλώδιον ἐπέρρωσε, καὶ Πομπήϊον ἀπέστρεψε κομιδῇ τοῦ Κικέρωνος. Αὐτός τε κατεμαρτύρησεν ἐν τῷ δήμῳ, μὴ δοκεῖν αὐτῷ καλῶς, μηδὲ νομίμως, ἄνδρας ἀκρίτους ἀνῃρῆσθαι τοὺς περὶ Λέντλον καὶ Κέθηγον. Αὕτη γὰρ ἦν ἡ κατηγορία, καὶ ἐπὶ

τοῦθ' ὁ Κικέρων ἐκαλεῖτο. Κινδυνεύων οὖν καὶ διωκόμενος, ἐσθῆτα μετήλλαξέ, καὶ κόμης ἀνάπλεως περιῶν ἱκέτευε τὸν δῆμον. Πανταχοῦ δ' ὁ Κλώδιος ἀπήντα κατὰ τοὺς στενωποὺς, ἀνθρώπους ἔχων ὑβριστὰς περὶ αὐτὸν καὶ θρασεῖς, οἱ πολλὰ μὲν χλευάζοντες ἀκολάστως εἰς τὴν μεταβολὴν καὶ τὸ σχῆμα τοῦ Κικέρωνος, πολλαχοῦ δὲ πηλῷ καὶ λίθοις βάλλοντες, ἐνέίσαντο ταῖς ἱκεσίαις.

ΑΑ. Οὐ μὴν ἀλλὰ τῷ Κικέρωνι πρῶτον μὲν ὀλίγου δεῖν σύμπαν τὸ τῶν ἱππικῶν πλῆθος συμμετέβαλε τὴν ἐσθῆτα, καὶ δισμυρίων οὐκ ἐλάττους νέων παρηκολούθουν κομῶντες καὶ συνικετεύοντες. Ἔπειτα, τῆς βουλῆς συνελθούσης, ὅπως ψηφίσαιτο τὸν δῆμον, ὡς ἐπὶ πένθει, συμμεταβαλεῖν τὰ ἱμάτια, καὶ τῶν ὑπάτων ἐναντιωθέντων, Κλωδίου δὲ σιδηροφορουμένου περὶ τὸ βουλευτήριον, ἐξέδραμον οὐκ ὀλίγοι τῶν βουλευτικῶν καταρρήγνύμενοι τοὺς χιτῶνας, καὶ βοῶντες. Ὡς δ' ἦν οὔτ' οἶκτος, οὔτε τις αἰδὼς πρὸς τὴν ὄψιν, ἀλλ' ἔδει τὸν Κικέρωνα φεύγειν, ἢ σιδήρῳ κριθῆναι πρὸς τὸν Κλώδιον, ἐδεῖτο Πομπηίου βοηθεῖν, ἐπίτηδες ἐκποδὼν γεγονότος, καὶ διατρίβοντος ἐν ἀγροῖς περὶ τὸν Ἄλβανόν. Καὶ πρῶτον μὲν ἔπεμψε Πείσωνα τὸν γαμβρὸν, δεησόμενον, ἔπειτα καὶ αὐτὸς ἀνέβη. Πυθόμενος δ' ὁ Πομπήιος, οὐχ ὑπέμεινεν εἰς ὄψιν ἐλθεῖν· δεινὴ γὰρ αὐτὸν αἰδὼς εἶχε πρὸς τὸν ἄνδρα, μεγάλους ἠγωνισμένον ἀγῶνας ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ πολλὰ πρὸς χάριν ἐκείνῳ πεπολιτευμένον. Ἀλλὰ Καίσαρι γαμβρὸς ὢν δεομένῳ προὔδωκε τὰς παλαιὰς χάριτας, καὶ κατὰ θύρας ἄλλας ὑπεξελθὼν, ἀπεδίδρασκε τὴν ἔντευξιν. Οὕτω δὴ προδοθεὶς ὁ Κικέρων ὑπ' αὐτοῦ, καὶ γεγονὼς ἔρημος, ἐπὶ τοὺς ὑπάτους κατέφυγε. Καὶ Γαβίνιος μὲν ἦν χαλεπὸς ἀεί· Πείσων δὲ διελέχθη πραότερον, αὐτὸν παραινῶν ἐκστῆναι, καὶ ὑποχωρῆσαι τῇ τοῦ Κλωδίου ῥύμῃ, καὶ τὴν μεταβολὴν τῶν καιρῶν ἐνεγκεῖν, καὶ γενέσθαι πάλιν σωτῆρα τῆς πατρίδος ἐν

σάσσι καὶ κακοῖς δι' ἐκεῖνον οὔτης. Τοιούτης τυχὼν ἀποκρίσεως ὁ Κικέρων, ἐβουλεύετο σὺν τοῖς φίλοις· καὶ Λεύκουλλος μὲν ἐκέλευε μένειν, ὡς περιεσόμενον, ἄλλοι δὲ φεύγειν, ὡς ταχὺ τοῦ δήμου ποθήσοντος αὐτὸν, ὅταν ἐμπλησθῇ τῆς Κλωδίου μανίας καὶ ἀπονοίας. Ταῦτ' ἔδοξε Κικέρωνι· καὶ τὸ μὲν ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς, ὃ πολὺν χρόνον ἔχων ἐπὶ τῆς οἰκίας ἱδρυμένον ἐτίμα διαφερόντως, εἰς Καπετώλιον κομίσας ἀνέθηκεν, ἐπιγράψας, ΑΘΗΝΑ ΡΩΜΗΣ ΦΥΛΑΚΙ. Πομποὺς δὲ παρὰ τῶν φίλων λαβὼν, περὶ μέσας νύκτας ὑπεξῆλθε τῆς πόλεως, καὶ πεζῇ διὰ Λευκανίας ἐπορεύετο, λαβέσθαι Σικελίας βουλόμενος.

ΛΒ. Ὡς δ' ἦν φανερὸς ἤδη πεφευγὼς, ἐπήγαγεν αὐτῷ φυγῆς ψῆφον ὁ Κλώδιος, καὶ διάγραμμα προὔθηκεν, εἴργειν πυρὸς καὶ ὕδατος τὸν ἄνδρα, καὶ μὴ παρέχειν στέγην ἐντὸς μιλίων πεντακοσίων Ἰταλίας. Τοῖς μὲν οὖν ἄλλοις ἐλάχιστος ἦν τοῦ διαγράμματος τούτου λόγος, αἰδουμένοις τὸν Κικέρωνα· καὶ πᾶσαν ἐνδεικνύμενοι φιλοφροσύνην, παρέπεμπον αὐτόν. Ἐν δ' Ἱππωνίῳ, πόλει τῆς Λευκανίας, ἣν Οὐιβῶνα νῦν καλοῦσιν, Οὔιβιος, Σικελὸς ἀνὴρ, ἄλλα τε πολλὰ τῆς Κικέρωνος φιλίας ἀπολελαυκὼς, καὶ γεγονὼς, ὑπατεύοντος αὐτοῦ, τεκτόνων ἔπαρχος, οἰκίᾳ μὲν οὐκ ἐδέξατο, *τὸ* χωρίον δὲ καταγράψειν ἐπηγγέλλετο, καὶ Γάϊος Οὐεργίλιος, ὁ τῆς Σικελίας ῥήτωρ, ἐν τοῖς μάλιστα Κικέρωνι κεχρημένος, ἔγραψεν ἀπέχεσθαι τῆς Σικελίας. Ἐφ' οἷς ἀθυμήσας, ὥρμησεν ἐπὶ Βρεντέσιον, κἀκεῖθεν εἰς Δυρράχιον ἀνέμῳ φορῷ περαιούμενος, ἀντιπνεύσαντος πελαγίου, μεθ' ἡμέραν ἐπαλινδρόμησεν, εἶτ' αὖθις ἀνήχθη. Λέγεται δὲ καὶ, καταπλεύσαντος εἰς Δυρράχιον αὐτοῦ, καὶ μέλλοντος ἀποβαίνειν, σεισμόν τε τῆς γῆς καὶ σπασμὸν ἅμα γενέσθαι τῆς θαλάττης. Ἀφ' ὧν συνέβαλλον οἱ μαντικοὶ, μὴ μόνιμον αὐτῷ τὴν φυγὴν ἔσεσθαι· μεταβολῆς γὰρ εἶναι ταῦτα σημεῖα. Πολλῶν δὲ φοιτώντων ἀνδρῶν ὑπ' εὐνοίας, καὶ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων δι-

πιλλωμένων πρὸς αὐτὰς ταῖς πρεσβείαις, ὅμως ἀθυμῶν καὶ περίλυπος, διῆγε τὰ πολλὰ, πρὸς τὴν Ἰταλίαν, ὥσπερ οἱ δυσέρωτες, ἀφορῶν, καὶ τῷ φρονήματι μικρὸς ἄγαν καὶ ταπεινὸς ὑπὸ τῆς συμφορᾶς γεγονὼς καὶ συνεσταλμένος, ὡς οὐκ ἄν τις ἄνδρα παιδείᾳ συμβεβιωκότα τοσαύτῃ προσεδόκησε. Καίτοι πολλάκις αὐτὸς ἠξίου τοὺς φίλους μὴ ῥήτορα καλεῖν αὐτὸν, ἀλλὰ φιλόσοφον· φιλοσοφίαν γὰρ, ὡς ἔργον, ἠρῆσθαι, ῥητορικῇ δ' ὀργάνῳ χρῆσθαι πολιτευόμενος ἐπὶ τὰς χρείας. Ἀλλ' ἡ δόξα δεινὴ τὸν λόγον, ὥσπερ βαφὴν, ἀποκλύσαι τῆς ψυχῆς, καὶ τὰ τῶν πολλῶν ἐνομόρξασθαι πάθη δι' ὁμιλίαν καὶ συνήθειαν τοῖς πολιτευομένοις, ἂν μή τις εὖ μάλα φυλαττόμενος, οὕτω συμφέρηται τοῖς ἐκτὸς, ὡς τῶν πραγμάτων αὐτῶν, οὐ τῶν ἐπὶ τοῖς πράγμασι παθῶν συμμεθέξων.

ΑΓ. Ὁ δὲ Κλώδιος, ἐξελάσας τὸν Κικέρωνα, κατέπρησε μὲν αὐτοῦ τὰς ἐπαύλεις, κατέπρησε δὲ τὴν οἰκίαν, καὶ τῷ τόπῳ ναὸν Ἐλευθερίας ἐπῳκοδόμησε. Τὴν δ' ἄλλην οὐσίαν ἐπώλει, καὶ διεκήρυττε καθ' ἡμέραν, μηδὲν ὠνουμένου μηδενός. Ἐκ δὲ τούτου φοβερὸς ὢν τοῖς ἀριστοκρατικοῖς, καὶ τὸν δῆμον ἀνεμένον εἰς ὕβριν πολλὴν καὶ θρασύτητα συνεφελκόμενος, ἐπεχείρει τῷ Πομπηΐῳ, τῶν διωκημένων ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν στρατείαν ἔνια σπαράττων. Ἐφ' οἷς ὁ Πομπήϊος ἀδοξῶν, ἐκάκιζεν αὐτὸς αὑτὸν, προέμενος τὸν Κικέρωνα· καὶ πάλιν ἐκ μεταβολῆς παντοῖος ἐγίνετο, πράττων κάθοδον αὐτῷ μετὰ τῶν φίλων. Ἐνισταμένου δὲ τοῦ Κλωδίου, συνέδοξε τῇ βουλῇ μηδὲν διὰ μέσου πρᾶγμα κυροῦν, μηδὲ πράττειν δημόσιον, εἰ μὴ Κικέρωνι κάθοδος γένοιτο. Τῶν δὲ περὶ Λέντλον ὑπατευόντων, καὶ τῆς σάσεως πρόσω βαδιζούσης, ὥστε τρωθῆναι μὲν ἐν ἀγορᾷ δημάρχους, Κόϊντον δὲ, τὸν Κικέρωνος ἀδελφὸν, ἐν τοῖς ἐκροῖς, ὡς τεθνηκότα κείμενον, διαλαθεῖν· ὅ τε δῆμος ἤρχετο τρέπεσθαι τῇ γνώμῃ, καὶ τῶν δημάρχων Ἄννιος Μίλων πρῶτος ἐτόλμησε

τὸν Κλώδιον εἰς δίκην ἀπάγειν βιαίων, καὶ Πομπηίῳ πολλῇ συνῆλθον ἔκ τε τοῦ δήμου καὶ τῶν πέριξ πόλεων. Μεθ' ὧν προελθών, καὶ τὸν Κλώδιον ἀναστήσας ἐκ τῆς ἀγορᾶς, ἐπὶ τὴν ψῆφον ἐκάλει τοὺς πολίτας. Καὶ λέγεται μηδέποτε μηδὲν ἐκ τοσαύτης ὁμοφροσύνης ἐπιψηφίσασθαι τὸν δῆμον. Ἡ δὲ σύγκλητος ἀμιλλωμένη πρὸς τὸν δῆμον, ἔγραψεν ἐπαινεθῆναι τὰς πόλεις, ὅσαι τὸν Κικέρωνα παρὰ τὴν φυγὴν ἐθεράπευσαν, καὶ τὴν οἰκίαν αὐτῷ καὶ τὰς ἐπαύλεις, ἃς Κλώδιος διεφθάρκει, τέλεσι δημοσίοις ἀναθῆναι. Κατῆει δὲ Κικέρων ἑκκαιδεκάτῳ μηνὶ μετὰ τὴν φυγήν· καὶ τοσαύτη τὰς πόλεις χαρὰ καὶ σπουδὴ τοὺς ἀνθρώπους περὶ τὴν ἀπάντησιν εἶχεν, ὥστε τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Κικέρωνος ὕστερον ἐνδεέστερον εἶναι τῆς ἀληθείας. Ἔφη γὰρ, αὐτὸν ἐπὶ τῶν ὤμων τὴν Ἰταλίαν φέρουσαν, εἰς τὴν Ῥώμην εἰσενεγκεῖν. Ὅπου καὶ Κράσσος, ἐχθρὸς ὢν αὐτῷ πρὸ τῆς φυγῆς, τότε προθύμως ἀπήντα καὶ διελύετο, τῷ παιδὶ Ποπλίῳ χαριζόμενος, ὡς ἔλεγε, ζηλωτῇ τοῦ Κικέρωνος ὄντι.

ΛΔ. Χρόνον δ' οὐ πολὺν διαλιπὼν, καὶ παραφυλάξας ἀποδημοῦντα τὸν Κλώδιον, ἐπῆλθε μετὰ πολλῶν τῷ Καπετωλίῳ, καὶ τὰς δημαρχικὰς δέλτους, ἐν αἷς ἀναγραφαὶ τῶν διωκημένων ἦσαν, ἀπέσπασε καὶ διέφθειρεν. Ἐγκαλοῦντος δὲ περὶ τούτου τοῦ Κλωδίου, τοῦ δὲ Κικέρωνος λέγοντος, ὡς παρανόμως ἐκ πατρικίων εἰς δημαρχίαν παρέλθοι, καὶ κύριον οὐδὲν εἶναι τῶν πεπραγμένων ὑπ' αὐτοῦ· Κάτων ἠγανάκτησε καὶ ἀντεῖπε, τὸν μὲν Κλώδιον οὐκ ἐπαινῶν, ἀλλὰ καὶ δυσχεραίνων τοῖς πεπολιτευμένοις· δεινὸν δὲ καὶ βίαιον ἀποραίνων, ἀναίρεσιν ψηφίσασθαι δογμάτων καὶ πράξεων τοσούτων τὴν σύγκλητον· ἑναῖς εἶναι καὶ τὴν ἑαυτοῦ τῶν περὶ Κύπρον καὶ Βυζάντιον διοίκησιν. Ἐκ τούτου προσέκρουσεν ὁ Κικέρων αὐτῷ πρόσκρουσιν εἰς οὐδὲν ἐμφανὲς προελθοῦσαν, ἀλλ' ὥστε τῇ φιλοφροσύνῃ χρῆσθαι πρὸς ἀλλήλους ἀμαυρότερον.

ΑΕ. Μετὰ ταῦτα Κλώδιον μὲν ἀποκτίννυσι Μίλων· καὶ διωκόμενος φόνου, Κικέρωνα παρεστήσατο συνήγορον. Ἡ δὲ βουλὴ, φοβηθεῖσα, μὴ, κινδυνεύοντος ἀνδρὸς ἐνδόξου καὶ θυμοειδοῦς, τοῦ Μίλωνος, ταραχὴ γένηται περὶ τὴν πόλιν, ἐπέτρεψε Πομπηΐῳ ταύτην τε καὶ τὰς ἄλλας κρίσεις βραβεῦσαι, παρέχοντα τῇ πόλει καὶ τοῖς δικαστηρίοις ἀσφάλειαν. Ἐκείνου δὲ τὴν ἀγορὰν ἔτι νυκτὸς ἀπὸ τῶν ἄκρων περιλαβόντος τοῖς στρατιώταις, ὁ Μίλων τὸν Κικέρωνα δείσας, μὴ πρὸς τὴν ὄψιν ἀνθείᾳ διαταραχθεὶς, χεῖρον διαγωνίσηται, συνέπεισεν ἐν φορείῳ κομισθέντα πρὸς τὴν ἀγορὰν ἡσυχάζειν, ἄχρις οὗ συνίασιν οἱ κριταὶ, καὶ πληροῦται τὸ δικαστήριον. Ὁ δ' οὐ μόνον ἦν, ὡς ἔοικεν, ἐν ὅπλοις ἀθαρσὴς, ἀλλὰ καὶ τῷ λέγειν μετὰ φόβου προσήει, καὶ μόλις ἐπαύετο παλλόμενος καὶ τρέμων ἐπὶ πολλῶν ἀγώνων, ἀκμὴν τοῦ λόγου καὶ κατάστασιν λαβόντος. Αἰκιννίῳ δὲ Μουρήνα, φεύγοντι δίκην ὑπὸ Κάτωνος, βοηθῶν, καὶ φιλοτιμούμενος Ὁρτήσιον ὑπερβάλλειν εὐημερήσαντα, μέρος οὐδὲν ἀνεπαύσατο τῆς νυκτὸς, ὡς ὑπὸ τοῦ σφόδρα φροντίσαι καὶ διαγρυπνῆσαι κακωθεὶς, ἐνδεέστερος αὐτοῦ φανῆναι. Τότε δ' οὖν ἐπὶ τὴν τοῦ Μίλωνος δίκην ἐκ τοῦ φορείου προελθὼν καὶ θεασάμενος τὸν Πομπήϊον ἄνω καθεζόμενον, ὥσπερ ἐν στρατοπέδῳ, καὶ κύκλῳ τὰ ὅπλα περιλάμποντα τὴν ἀγορὰν, συνεχύθη, καὶ μόλις ἐνήρξατο τοῦ λόγου, κραδαινόμενος τὸ σῶμα, καὶ τὴν φωνὴν ἐνισχόμενος, αὐτοῦ τοῦ Μίλωνος εὐθαρσῶς καὶ ἀνδρείως παριστα μένου τῷ ἀγῶνι, καὶ κόμην θρέψαι καὶ μεταλαβεῖν ἐσθῆτα φαιὰν ἀπαξιώσαντος· ὅπερ οὐχ ἥκιστα δοκεῖ συναίτιον αὐτῷ γενέσθαι τῆς καταδίκης. Ἀλλ' ὅ γε Κικέρων διὰ ταῦτα φιλέταιρος μᾶλλον, ἢ δειλὸς, ἔδοξεν εἶναι.

ΑΣ. Γίνεται δὲ καὶ τῶν ἱερέων, οὓς Αὔγουρας Ῥωμαῖοι καλοῦσιν, ἀντὶ Κράσσου τοῦ νέου, μετὰ τὴν ἐν Πάρθοις αὐτοῦ τελευτήν. Εἶτα κλήρῳ λαχὼν τῶν ἀρχιῶν Κιλικίαν,

καὶ στρατὸν ὁπλιτῶν μυρίων καὶ δισχιλίων, ἱππέων δὲ δισχιλίων ἑξακοσίων, ἔπλευσε, προσταχθὲν αὐτῷ καὶ τὰ περὶ Καππαδοκίαν Ἀριοβαρζάνῃ, τῷ βασιλεῖ, φίλα καὶ πειθήνια παρασχεῖν. Ταῦτά τε δὴ παρεστήσατο καὶ συνήρμοσεν ἀμέμπτως ἄτερ πολέμου· τούς τε Κίλικας ὁρῶν πρὸς τὸ Παρθικὸν πταῖσμα Ῥωμαίων καὶ τὸν ἐν Συρίᾳ νεωτερισμὸν ἐπηρμένους, κατεπράϋνεν ἡμέρως ἄρχων. Καὶ δῶρα μὲν οὐδὲ τῶν βασιλέων διδόντων ἔλαβε, δείπνων δὲ τοὺς ἐπαρχικοὺς ἀνῆκεν. Αὐτὸς δὲ καθ' ἡμέραν τοὺς χαρίεντας ἀνελαμβανεν ἑστιάσεσιν, οὐ πολυτελῶς ἀλλ' ἐλευθερίως. Ἡ δ' οἰκία θυρωρὸν οὐκ εἶχεν, οὐδ' αὐτὸς ὤρθη καταλείμενος ὑπ' οὐδενός, ἀλλ' ἔωθεν ἑστὼς, ἢ περιπατῶν πρὸ τοῦ δωματίου, τοὺς ἀσπαζομένους ἐδεξιοῦτο. Λέγεται δὲ μήτε ῥάβδοις αἰκίσασθαί τινα, μήτ' ἐσθῆτα περισχῆσαι μήτε βλασφημίαν ὑπ' ὀργῆς, ἢ ζημίας προσβαλεῖν μεθ' ὕβρεων. Ἀνευρὼν δὲ πολλὰ τῶν δημοσίων κεκλεμμένα, τάς τε πόλεις εὐπόρους ἐποίησε, καὶ τοὺς ἀποτίνοντας, οὐδὲν τούτου πλεῖον παθόντας, ἐπιτίμους διεφύλαξεν. Ἥψατο δὲ καὶ πολέμου, λῃσὰς τῶν περὶ τὸν Ἄμανὸν οἰκούντων τρεψάμενος· ἐφ' ᾧ καὶ αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἀνηγορεύθη. Καιλίου δὲ, τοῦ ῥήτορος, δεομένου παρδάλεις αὐτῷ πρός τινα θέαν εἰς Ῥώμην ἐ Κιλικίας ἀποστεῖλαι, καλλωπιζόμενος ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις, γράφει πρὸς αὐτὸν, οὐκ εἶναι παρδάλεις ἐν Κιλικίᾳ· πεφευγέναι γὰρ εἰς Καρίαν, ἀγανακτούσας, ὅτι μόναι πολεμοῦνται, πάντων εἰρήνην ἐχόντων. Πλέων δ' ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας, τοῦτο μὲν, Ῥόδῳ προσέσχε, τοῦτο δ' Ἀθήναις ἐνδιέτριψεν ἄσμενος, πόθῳ ὧν πάλαι διατριβῶν. Ἀνδράσι δὲ τοῖς πρώτοις ἀπὸ παιδείας συγγενόμενος, καὶ τούς τε φίλους καὶ συνήθεις ἀσπασάμενος, καὶ τὰ πρέποντα θαυμασθεὶς ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὴν πόλιν, ἐπανῆλθεν, ἤδη τῶν πραγμάτων, ὥσπερ ὑπὸ φλεγμονῆς, ἀφεστηκότων ἐπὶ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον.

ΑΒ. Ἐν μὲν οὖν τῇ βουλῇ ψηφιζομένων αὐτῷ θριάμβων, ἥδιον ἂν ἔφη παρακολουθῆσαι Καίσαρι θριαμβεύοντι, συμβάσεων γενομένων. Ἰδίᾳ δὲ συνεβούλευε, πολλὰ μὲν Καίσαρι γράφων, πολλὰ δ' αὐτοῦ Πομπηίου δεόμενος, πραΰνων ἑκάτερον καὶ παραμυθούμενος. Ὡς δ' ἦν ἀνήκεστα, καὶ, Καίσαρος ἐπερχομένου, Πομπήϊος οὐκ ἔμεινεν, ἀλλὰ μετὰ πολλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν τὴν πόλιν ἐξέλιπε, ταύτης μὲν ἀπελείφθη τῆς φυγῆς ὁ Κικέρων, ἔδοξε δὲ Καίσαρι προσίθεσθαι. Καὶ δῆλός ἐστι τῇ γνώμῃ πολλὰ ῥιπτασθεὶς ἐπ' ἀμφότερα καὶ δυσπαθήσας. Γράφει γὰρ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς, διαπορεῖν, ποτέρωσε χρὴ τρέπεσθαι, Πομπηίου μὲν ἔνδοξον καὶ καλὴν ὑπόθεσιν πρὸς τὸν πόλεμον ἔχοντος, Καίσαρος δ' ἄμεινον τοῖς πράγμασι χρωμένου, καὶ μᾶλλον ἑαυτὸν καὶ τοὺς φίλους σώζοντος; ὥς' ἔχειν μὲν, ὃν φύγῃ, μὴ ἔχειν δὲ, πρὸς ὃν φύγῃ. Τρεβατίου δέ τινος, τῶν Καίσαρος ἑταίρων, γράψαντος ἐπιστολὴν, ὅτι Καῖσαρ οἴεται δεῖν μάλιστα μὲν αὐτὸν ἐξετάζεσθαι μεθ' αὑτοῦ, καὶ τῶν ἐλπίδων μετέχειν· εἰ δ' ἀναδύεται διὰ γῆρας, εἰς τὴν Ἑλλάδα βαδίζειν, κακεῖ καθήμενον ἡσυχίαν ἄγειν, ἐκπ δὼν ἀμφοτέροις γενόμενον· θαυμάσας ὁ Κικέρων, ὅτι Καῖσαρ αὐτὸς οὐκ ἔγραψεν, ἀπεκρίνατο πρὸς ὀργὴν, ὡς οὐδὲν ἀνάξιον πράξει τῶν πεπολιτευμένων. Τὰ μὲν οὖν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς γεγραμμένα τοιαῦτά ἐστι.

ΑΗ. Τοῦ δὲ Καίσαρος εἰς Ἰβηρίαν ἀπάραντος, εὐθὺς ὡς Πομπήϊον ἔπλευσε. Καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις ἀσμένοις ὤφθη· Κάτων δ' αὐτὸν ἰδὼν, ἰδία πολλὰ κατεμέμφετο Πομπηίῳ προσθέμενον. Αὐτῷ μὲν γὰρ οὐχὶ καλῶς ἔχειν ἐγκαταλιπεῖν, ἣν ἀπ' ἀρχῆς εἵλετο τῆς πολιτείας τάξιν, ἐκεῖνον δὲ χρησιμώτερον τῇ πατρίδι καὶ τοῖς φίλοις, εἰ μένων ἴσος ἐκεῖ πρὸς τὸ ἀποβαῖνον ἡρμόζετο, κατ' οὐδένα λογισμὸν, οὐδ' ἐξ ἀνάγκης πολέμιον γεγονέναι Καίσαρι, καὶ τοσούτου μεθέξοντα κινδύνου δεῦρ' ἥκειν. Οὗτοί τε δὴ τοῦ Κικέρωνος ἀνέστρεφον οἱ λόγοι τὴν γνώμην, καὶ τὸ μέγα

μηδὲν αὐτῷ χρῆσθαι Πομπηΐῳ. Αἴτιος δ' ἦν αὐτὸς, οὐκ ἀρνούμενος μεταμέλεσθαι, φλαυρίζων δὲ τοῦ Πομπηΐου τὴν παρασκευὴν, καὶ πρὸς τὰ βουλεύματα δυσκολαίνων ὑπούλως, καὶ τοῦ παρασκώπτειν τι καὶ λέγειν χάριεν εἰς τοὺς συμμάχους οὐκ ἀπεχόμενος· ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἀγέλαστος ἀεὶ περιῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ καὶ σκυθρωπὸς, ἑτέροις δὲ παρέχων γέλωτα μηδὲν δεομένοις. Βέλτιον δὲ καὶ τούτων ὀλίγα παραθέσθαι. Δομιτίου τοίνυν ἄνθρωπον εἰς τάξιν ἡγεμονικὴν ἄγοντος οὐ πολεμικὸν, καὶ λέγοντος, ὡς ἐπιεικὴς τὸν τρόπον ἐστὶ καὶ σώφρων· « Τί οὖν » (εἶπεν) οὐκ ἐπίτροπον αὐτὸν τοῖς τέκνοις φυλάττεις »; Ἐπαινούντων δέ τινων Θεοφάνην τὸν Λέσβιον, ὃς ἦν ἐν τῷ στρατοπέδῳ τεκτόνων ἔπαρχος, ὡς εὖ παραμυθήσαιτο Ῥοδίους τὸν στόλον ἀποβαλόντας· « Ἥλίκων (εἶπεν) ἀγαθόν ἐσι, τὸ » Γραικὸν ἔχειν ἔπαρχον »! Καίσαρος δὲ κατορθοῦντος τὰ πλεῖσα, καὶ τρόπον τινὰ πολιορκοῦντος αὐτοὺς, Λέντλῳ μὲν, εἰπόντι πυνθάνεσθαι στυγνοὺς εἶναι τοὺς Καίσαρος φίλους, ἀπεκρίνατο· « Λέγεις αὐτοὺς δυσνοεῖν Καίσαρι ». Μαρκίου δέ τινος ἥκοντος ἐξ Ἰταλίας νεωστὶ, καὶ λέγοντος ἐν Ῥώμῃ φήμην ἐπικρατεῖν, ὡς πολιορκοῖτο Πομπήϊος· « Εἶτ' ἐξέπλευ- « σας (εἶπεν), ἵνα τοῦτο πιστεύσῃς αὐτὸς θεασάμενος », Μετὰ δὲ τὴν ἧτταν, Νοννίου μὲν εἰπόντος, ὅτι δεῖ χρηστὰς ἐλπίδας ἔχειν· ἑπτὰ γὰρ ἀετοὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Πομπηίου λελεῖφθαι· « Καλῶς ἂν (ἔφη) παρήνεις, εἰ κολοιοῖς » ἐπολεμοῦμεν ». Λαβιηνοῦ δὲ μαντείαις τισὶν ἰσχυριζομένου, καὶ λέγοντος, ὡς δεῖ περιγενέσθαι Πομπήϊον· « Οὐκοῦν, (ἔφη) » στρατηγήματι τούτῳ χρώμενοι νῦν ἀποβεβλήκαμεν τὸ στρα- » τόπεδον ».

ΔΘ. Ἀλλὰ γὰρ, γενομένης τῆς κατὰ Φάρσαλον μάχης, ἧς οὐ μετέσχε δι' ἀῤῥωστίαν, καὶ Πομπηΐου φυγόντος, ὁ μὲν Κάτων, καὶ στράτευμα συχνὸν ἐν Δυῤῥαχίῳ, καὶ στόλον ἔχων

μέγαν, ἐκεῖνον ἠξίου στρατηγεῖν κατὰ νόμον, καὶ τὸ τῆς ὑπατείας ἀξίωμα προὔχοντα. Διωθούμενος δὲ τὴν ἀρχὴν ὁ Κικέρων, καὶ ὅλως φεύγων τὸ συστρατεύεσθαι, παρ' οὐδὲν ἦλθεν ἀναιρεθῆναι, Πομπηΐου τοῦ νέου καὶ τῶν φίλων προδότην ἀποκαλούντων, καὶ τὰ ξίφη σπασαμένων, εἰ μὴ Κάτων ἐνσὰς μόλις ἀφείλετο καὶ διῆκεν αὐτὸν ἐκ τοῦ στρατοπέδου. Κατασχὼν δ' εἰς Βρεντέσιον, ἐνταῦθα διέτριβε, Καίσαρα περιμένων βραδύνοντα διὰ τὰς ἐν Ἀσίᾳ καὶ περὶ Αἴγυπτον ἀσχολίας. Ἐπεὶ δ' εἰς Τάραντα καθωρμισμένος ἀπηγγέλλετο, καὶ πεζῇ περιιὼν ἐκεῖθεν εἰς Βρεντέσιον, ὥρμησε πρὸς αὐτὸν, οὐ πάνυ μὲν ὢν δύσελπις, αἰδούμενος δὲ, πολλῶν παρόντων, ἀνδρὸς ἐχθροῦ καὶ κρατοῦντος λαμβάνειν πεῖραν. Θυμὴν ἐδέησεν αὐτῷ πρᾶξαί τι παρ' ἀξίαν, ἢ εἰπεῖν. Ὁ γὰρ Καῖσαρ, ὡς εἶδεν αὐτὸν πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων ἀπαντῶντα, κατέβη καὶ ἠσπάσατο, καὶ διαλεγόμενος μόνῳ συχνῶν σταδίων ὁδὸν προῆλθεν. Ἐκ δὲ τούτου διετέλει τιμῶν καὶ φιλοφρονούμενος, ὥστε καὶ γράψαντι λόγον, ἐγκώμιον Κάτωνος, ἀντιγράφων, τόν τε λόγον αὐτοῦ καὶ τὸν ἴον, ὡς μάλιστα τῷ Περικλέους ἐοικότα καὶ Θηραμένους, ἐπαινεῖν. Ὁ μὲν οὖν Κικέρωνος λόγος, ΚΑΤΩΝ, ὁ δὲ Καίσαρος, ΑΝΤΙΚΑΤΩΝ ἐπιγέγραπται. Λέγεται δὲ καὶ, Κοΐντου Λιγαρίου δίκην φεύγοντος, ὅτι τῶν Καίσαρος πολεμίων εἷς ἐγεγόνει, καὶ Κικέρωνος αὐτῷ βοηθοῦντος, εἰπεῖν τὸν Καίσαρα πρὸς τοὺς φίλους· « Τί κωλύει διὰ χρόνου Κικέρωνος ἀκοῦσαι » λέγοντος, ἐπεὶ πάλαι κέκριται πονηρὸς ἀνὴρ καὶ πολέμιος »; Ἐπεὶ δ' ἀρξάμενος λέγειν ὁ Κικέρων ὑπερφυῶς ἐκίνει, καὶ προὔβαινεν αὐτῷ πάθει τε ποικίλος καὶ χάριτι θαυμαστὸς ὁ λόγος πολλὰς μὲν ἰέναι χρόας ἐπὶ τοῦ προσώπου τὸν Καίσαρα, πάσας δὲ τῆς ψυχῆς τρεπόμενον τροπὰς κατάδηλον εἶναι. Τέλος δὲ τῶν κατὰ Φάρσαλον ἀψαμένου τοῦ ῥήτορος ἀγώνων, ἐκπαθῆ γενόμενον, τιναχθῆναι τῷ σώματι, καὶ τῆς χειρὸς ἐκβα-

λεῖν ἕνια τῶν γραμματίων. Τὸν γοῦν ἄνθρωπον ἀπέλυσε τῆς αἰτίας βεβιασμένος.

Μ. Ἐκ τούτου Κικέρων, εἰς μοναρχίαν τῆς πολιτείας μεθεστώσης, ἀφέμενος τοῦ τὰ κοινὰ πράττειν, ἐσχόλαζε τοῖς βουλομένοις φιλοσοφεῖν τῶν νέων, καὶ σχεδὸν ἐκ τῆς πρὸς τούτους συνηθείας, εὐγενεςάτους καὶ πρώτους ὄντας, αὖθις ἴσχυεν ἐν τῇ πόλει μέγιστον. Αὐτῷ δ' ἔργον μὲν ἦν τὸ τοὺς φιλοσόφους συντελεῖν διαλόγους καὶ μεταφράζειν, καὶ τῶν διαλεκτικῶν, ἢ φυσικῶν, ὀνομάτων ἕκαστον εἰς Ῥωμαϊκὴν μεταβάλλειν διάλεκτον. Ἐκεῖνος γάρ ἐστιν, ὡς φασιν, ὁ καὶ τὴν Φαντασίαν, καὶ τὴν Συγκατάθεσιν, καὶ τὴν Ἐποχὴν, καὶ τὴν Κατάληψιν, ἔτι δὲ τὸ Ἄτομον, τὸ Ἀμερὲς, τὸ Κενὸν, ἄλλα τε πολλὰ τῶν τοιούτων, ἐξονομάσας πρῶτος, ἢ μάλιστα Ῥωμαίοις, τὰ μὲν μεταφορᾶς, τὰ δ' οἰκειότησιν ἄλλαις γνώριμα καὶ προσήγορα μηχανησάμενος. Τῇ δὲ πρὸς τὴν ποίησιν εὐκολίᾳ παίζων ἐχρῆτο. Λέγεται γὰρ, ὁπηνίκα ῥυείη πρὸς τὸ τοιοῦτον, τῆς νυκτὸς ἔπη ποιεῖν πεντακόσια. Τὸ μὲν οὖν πλεῖστον τοῦ χρόνου τούτου περὶ Τοῦσκλον ἐν χωρίοις αὐτοῦ διάγων, ἔγραφε πρὸς τοὺς φίλους, Λαέρτου βίον ζῆν, εἴτε παίζων, ὡς ἔθος εἶχεν, εἴθ' ὑπὸ φιλοτιμίας σπαργῶν πρὸς τὴν πολιτείαν, καὶ ἀθυμῶν τοῖς καθεστῶσι. Σπανίως δ' εἰς ἄστυ θεραπείας ἕνεκα τοῦ Καίσαρος κατῄει, καὶ πρῶτος ἦν τῶν συναγορευόντων ταῖς τιμαῖς, καὶ λέγειν ἀεί τι καινὸν εἰς τὸν ἄνδρα καὶ τὰ πραττόμενα φιλοτιμουμένων. Οἷόν ἐστι καὶ τὸ περὶ τῶν Πομπηΐου λεχθὲν εἰκόνων, ἃς ἀνῃρημένας καὶ καταβεβλημένας ὁ Καῖσαρ ἐκέλευσεν ἀναςαθῆναι· καὶ ἀνεςάθησαν. Ἔφη γὰρ ὁ Κικέρων, ὅτι « Ταύτῃ τῇ φιλανθρωπίᾳ Καῖσαρ τοὺς » μὲν Πομπηΐου ἵστησι, τοὺς δ' αὑτοῦ πήγνυσιν ἀνδριάντας ».

ΜΑ. Διανοούμενος δ', ὡς λέγεται, τὴν πάτριον ἱστορίαν γραφῇ περιλαβεῖν, καὶ πολλὰ συμμίξαι τῶν Ἑλληνικῶν, καὶ ὅλους τοὺς εἰρημένους λόγους αὐτῶν καὶ μύθους ἐνταῦθα γράψαι, πολλοῖς

μὲν δημοσίοις, πολλοῖς δ' ἰδίοις κατελήφθη πράγμασιν ἀβουλήτοις καὶ πάθεσιν, ὧν αὐθαίρετα δοκεῖ τὰ πλεῖστα συμβῆναι. Πρῶτον μὲν γὰρ ἀπεπέμψατο τὴν γυναῖκα, Τερεντίαν, ἀμελη-θεὶς ὑπ' αὐτῆς παρὰ τὸν πόλεμον, ὥστε καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐφοδίων ἐνδεὴς ἀποσταλῆναι, καὶ μηδ', ὅτε κατῆρεν αὖθις εἰς Ἰταλίαν, τυχεῖν εὐγνώμονος. Αὕτη μὲν γὰρ οὐκ ἦλθεν, ἐν Βρεντεσίῳ διατρίβοντος αὐτοῦ πολὺν χρόνον· ἐρχομένῃ δὲ τῇ θυγατρὶ, παιδίσκῃ νέᾳ, τοσαύτην ὁδὸν, οὐ πομπὴν πρέπουσαν, οὐ χορηγίαν παρέσχεν, ἀλλὰ καὶ τὴν οἰκίαν τῷ Κικέρωνι πάντων ἔρημον καὶ κενὴν ἀπέδειξεν ἐπὶ πολλοῖς ὀφλήμασι καὶ μεγάλοις. Αὗται γάρ εἰσιν αἱ λεγόμεναι τῆς διαστάσεως εὐπρεπέσταται προφάσεις. Τῇ δὲ Τερεντίᾳ, καὶ ταύτας ἀρνουμένῃ, λαμπρὰν ἐποίησε τὴν ἀπολογίαν αὐτὸς ἐκεῖνος, μετ' οὐ πολὺν χρόνον γήμας παρθένον, ὡς μὲν ἡ Τερεντία κατεφήμιζεν, ἔρωτι τῆς ὥρας, ὡς δὲ Τύρων ὁ τοῦ Κικέρωνος ἀπελεύθερος γέγραφεν, εὐπορίας ἕνεκεν πρὸς διάλυσιν δανείων. Ἦν γὰρ ἡ παῖς σφόδρα πλουσία, καὶ τὴν οὐσίαν αὐτῆς ὁ Κικέρων ἐν πίστει κληρονόμος ἀπολειφθεὶς διεφύλαττεν. Ὀφείλων δὲ πολλὰς μυριάδας, ὑπὸ τῶν φίλων καὶ οἰκείων ἐπείσθη τὴν παῖδα γῆμαι παρ' ἡλικίαν, καὶ τοὺς δανειστὰς ἀπαλλάξαι, τοῖς ἐκείνης χρησάμενον. Ἀντώνιος δὲ, τοῦ γάμου μνησθεὶς ἐν ταῖς πρὸς τοὺς Φιλιππικοὺς ἀντιγραφαῖς, ἐκβαλεῖν αὐτόν φησι γυναῖκα, παρ' ἣ ἐγήρασε χαριέντως ἅμα τὴν οἰκουρίαν ὡς ἀπράκτου καὶ ἀστρατεύτου παρασκώπτων τοῦ Κικέρωνος. Γήμαντι δ' αὐτῷ μετ' οὐ πολὺν χρόνον ἡ θυγάτηρ ἀπέθανε τίκτουσα παρὰ Λέντλῳ. Τούτῳ γὰρ ἐγαμήθη μετὰ τὴν Πείσωνος, τοῦ πρωτέρου ἀνδρὸς, τελευτήν. Καὶ συνῆλθον μὲν ἐπὶ τὴν παραμυθίαν τῷ Κικέρωνι πανταχόθεν οἱ φιλόσοφοι· βαρέως δ' ἄγαν ἤνεγκε τὸ συμβεβηκὸς, ὥστε καὶ τὴν γαμηθεῖσαν ἀποπέμψασθαι δόξασαν ἧττον τῇ τελευτῇ τῆς Τυλλίας.

ΜΒ. Τὰ μὲν οὖν κατ' οἶκον οὕτως εἶχε τῷ Κικέρωνι. Τῆς δ' ἐπὶ Καίσαρα συνισταμένης πράξεως οὐ μετέσχε, καίπερ ὢν ἑταῖρος ἐν τοῖς μάλιστα Βρούτου, καὶ βαρύνεσθαι τὰ παρόντα καὶ τὰ πάλαι ποθεῖν πράγματα δοκῶν, ὡς ἕτερος οὐδείς. Ἀλλ' ἔδεισαν οἱ ἄνδρες αὐτοῦ τήν τε φύσιν, ὡς ἐνδεᾶ τόλμης, τόν τε χρόνον, ἐν ᾧ καὶ ταῖς ἐρρωμενεστάταις φύσεσιν ἐπιλείπει τὸ θαρρεῖν. Ὡς δ' οὖν ἐπέπρακτο τοῖς περὶ Βροῦτον καὶ Κάσσιον τὸ ἔργον, καὶ τῶν Καίσαρος φίλων συνισταμένων ἐπὶ τοὺς ἄνδρας, αὖθις ἦν δέος ἐμφυλίοις πολέμοις περιπετῆ γενέσθαι τὴν πόλιν. Ἀντώνιος μὲν ὑπατεύων τὴν βουλὴν συνήγαγε, καὶ βραχέα διελέχθη περὶ ὁμονίας, Κικέρων δὲ πολλὰ πρὸς τὸν καιρὸν οἰκείως διελθών, ἔπεισε τὴν σύγκλητον, Ἀθηναίους μιμησαμένην, ἀμνηστίαν τῶν ἐπὶ Καίσαρι ψηφίσασθαι, νεῖμαι δὲ τοῖς περὶ Κάσσιον καὶ Βροῦτον ἐπαρχίας. Ἔσχε δὲ τούτων τέλος οὐδέν. Ὁ γὰρ δῆμος, αὐτὸς μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ πρὸς οἶκτον ἐξαχθείς, ὡς εἶδε τὸν νεκρὸν ἐκκομιζόμενον δι' ἀγορᾶς, Ἀντωνίου δὲ καὶ τὴν ἐσθῆτα δείξαντος αὐτοῖς αἵματος κατάπλεων, καὶ κεκομμένην πάντῃ τοῖς ξίφεσιν, ἐκμανέντες ὑπ' ὀργῆς, ἐν ἀγορᾷ ζήτησιν ἐποιοῦντο τῶν ἀνδρῶν, καὶ πῦρ ἔχοντες ἐπὶ τὰς οἰκίας ἔθεον, ὡς ἀνάψοντες. Οἱ δὲ τοῦτον μὲν τῷ προπεφυλάχθαι διέφυγον τὸν κίνδυνον, ἑτέρους δὲ πολλοὺς καὶ μεγάλους προσδοκῶντες, ἐξέλιπον τὴν πόλιν.

ΜΓ. Εὐθὺς οὖν ὁ Ἀντώνιος ἐπῆρτο, καὶ πᾶσι μὲν ἦν φοβερὸς, ὡς μοναρχήσων, τῷ δὲ Κικέρωνι φοβερώτατος. Ἀναρρωννυμένην τε γὰρ αὐτῷ πάλιν ὁρῶν τὴν δύναμιν ἐν τῇ πολιτίᾳ, καὶ τοῖς περὶ Βροῦτον ἐπιτήδειον εἰδὼς, ἤχθετο παρόντι. Καί που τι καὶ προϋπῆρχεν ὑποψίας αὐτοῖς πρὸς ἀλλήλους κατὰ τὴν τῶν βίων ἀνομοιότητα καὶ διαφοράν. Ταῦτα δείσας ὁ Κικέρων, πρῶτον μὲν ὥρμησε πρεσβευτὴς Δολοβέλλᾳ συνεκπλεῦσαι εἰς Συρίαν. Ἐπεὶ δ' οἱ μέλλοντες ὑπατεύειν μετ' Ἀντώνιον,

Ἵρτιος καὶ Πάνσας, ἄνδρες ἀγαθοὶ καὶ ζηλωταὶ τοῦ Κικέρωνος, ἐδέοντο μὴ σφᾶς καταλιπεῖν, ὑποδεχόμενοι καταλύσειν Ἀντώνιον, ἐκείνου παρόντος· ὁ δ' οὔτ' ἀπιστῶν παντάπασιν, οὔτε πιστεύων, Δολοβέλλαν μὲν εἴασε χαίρειν, ὁμολογήσας δὲ τοῖς περὶ τὸν Ἵρτιον τὸ θέρος ἐν Ἀθήναις διάξειν, ὅταν δ' ἐκεῖνοι παραλάβωσι τὴν ἀρχήν, ἀφίξεσθαι πάλιν, αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ἐξέπλευσε. Γενομένης δὲ περὶ τὸν πλοῦν διατριβῆς, καὶ λόγων ἀπὸ Ῥώμης, οἷα φιλεῖ, καινῶν προσπεσόντων, μεταβεβλῆσθαι μὲν Ἀντώνιον θαυμαστὴν μεταβολήν, καὶ πάντα πράττειν καὶ πολιτεύεσθαι πρὸς τὴν σύγκλητον, ἐνδεῖν δὲ τῆς ἐκείνου παρουσίας τὰ πράγματα, μὴ τὴν ἀρίστην ἔχειν διάθεσιν· καταμεμψάμενος αὐτὸς αὑτῷ τὴν πολλὴν εὐλάβειαν, ἀνέστρεφεν αὖθις εἰς Ῥώμην. Καὶ τῶν πρώτων οὐ διημάρτανεν ἐλπίδων· τοσοῦτον πλῆθος ἀνθρώπων ὑπὸ χαρᾶς καὶ πόθου πρὸς τὴν ἀπάντησιν ἐξ ἐχύθη, καὶ σχεδὸν ἡμερήσιον ἀνήλωσαν χρόνον αἱ περὶ τὰς πύλας καὶ τὴν εἴσοδον αὐτοῦ δεξιώσεις καὶ φιλοφροσύναι. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ βουλὴν συναγαγόντος Ἀντωνίου, καὶ καλοῦντος αὐτὸν, οὐκ ἦλθεν, ἀλλὰ κατέκειτο, μαλακῶς ἔχειν ἐκ τοῦ κόπου σκηπτόμενος. Ἐδόκει δὲ τάληθὲς ἐπιβουλῆς εἶναι φόβος, ἔκ τινος ὑποψίας καὶ μηνύσεως καθ' ὁδὸν αὐτῷ προσπεσούσης. Ἀντώνιος δὲ χαλεπῶς μὲν εἶχεν ἐπὶ τῇ διαβολῇ, καὶ στρατιώτας ἔπεμψεν ἄγειν αὐτὸν, ἢ καταπρῆσαι τὴν οἰκίαν κελεύσας· ἐνσάντων δὲ πολλῶν καὶ δεηθέντων, ἐνέχυρα λαβὼν μόνον, ἐπαύσατο. Καὶ τὸ λοιπὸν οὕτως ἀντιπαρεξιόντες ἀτρέμα καὶ φυλαττόμενοι διετέλουν. Ἄχρις οὗ Καῖσαρ ὁ νέος, ἐξ Ἀπολλωνίας παραγενόμενος, τόν τε κλῆρον ἀνεδέξατο τοῦ Καίσαρος ἐκείνου, καὶ περὶ τῶν δισχιλίων πεντακοσίων μυριάδων, ἃς Ἀντώνιος ἐκ τῆς οὐσίας κατεῖχεν, εἰς διαφορὰν κατέστη πρὸς αὐτόν.

ΜΔ. Ἐκ δὲ τούτου Φίλιππος, ὁ τὴν μητέρα τοῦ νέου Καίσαρος ἔχων, καὶ Μάρκελλος, ὁ τὴν ἀδελφὴν, ἀφικόμενοι μετὰ

τοῦ νεανίσκου πρὸς τὸν Κικέρωνα, συνέθεντο, Κικέρωνα μὲν ἐκείνῳ τὴν ἀπὸ τοῦ λόγου καὶ τῆς πολιτείας δύναμιν ἔν τε τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ παρέχειν, ἐκεῖνον δὲ Κικέρωνι τὴν ἀπὸ τῶν χρημάτων καὶ τῶν ὅπλων ἀσφάλειαν· ἤδη γὰρ οὐκ ὀλίγους τῶν ὑπὸ Καίσαρι στρατευσαμένων περὶ αὐτὸν εἶχε τὸ μειράκιον. Ἐδόκει δὲ καὶ μεῖζων τις αἰτία γεγονέναι τοῦ τὸν Κικέρωνα δέξασθαι προθύμως τὴν Καίσαρος φιλίαν. Ἔτι γὰρ, ὡς ἔοικε, Πομπηΐου ζῶντος καὶ Καίσαρος, ἔδοξε κατὰ τοὺς ὕπνους ὁ Κικέρων καλεῖν τινας τῶν συγκλητικῶν παῖδας εἰς τὸ Καπιτώλιον, ὡς μέλλοντος ἐξ αὐτῶν ἕνα τοῦ Διὸς ἀποδεικνύειν τῆς Ῥώμης ἡγεμόνα· τοὺς δὲ πολίτας ὑπὸ σπουδῆς θέοντας ἵστασθαι περὶ τὸν νεών· καὶ τοὺς παῖδας ἐν τοῖς περιπορφύροις καθέζεσθαι σιωπὴν ἔχοντας. Ἐξαίφνης δὲ τῶν θυρῶν ἀνοιχθειτῶν, καθ' ἕνα τῶν παίδων ἀνισταμένων, κύκλῳ παρὰ τὸν θεὸν παραπορεύεσθαι· τὸν δὲ πάντας ἐπισκοπεῖν καὶ ἀποπέμπειν ἀχθομένους. Ὡς δ' οὗτος ἦν προσιὼν κατ' αὐτὸν, ἐκτεῖναι τὴν δεξιὰν, καὶ εἰπεῖν. « Ὦ Ῥωμαῖοι, πέρας ὑμῖν ἐμφυλίων πο- » λέμων οὗτος ἡγεμὼν γενόμενος ». Τοιοῦτόν φασιν ἐνύπνιον δόντα τὸν Κικέρωνα, τὴν μὲν ἰδέαν τοῦ παιδὸς ἐκμεμάχθαι καὶ κατέχειν ἐναργῶς, αὐτὸν δ' οὐκ ἐπίστασθαι. Μεθ' ἡμέραν δὲ καταβαίνοντος εἰς τὸ πεδίον τὸ Ἄρειον αὐτοῦ, τοὺς παῖδας ἤδη γεγυμνασμένους ἀπέρχεσθαι, κἀκεῖνον ὀφθῆναι τῷ Κικέρωνι πρῶτον, οἷος ὤφθη καθ' ὕπνον· ἐκπλαγέντα δὲ, πυνθάνεσθαι, τίνων εἴη γονέων. Ἦν δὲ πατρὸς Ὀκταουΐου τῶν οὐκ ἄγαν ἐπιφανῶν, Ἀττίας δὲ μητρὸς, ἀδελφιδῆς Καίσαρος. Ὅθεν Καῖσαρ αὐτῷ, παῖδας οὐκ ἔχων ἰδίους, τὴν οὐσίαν ἑαυτοῦ καὶ τὸν οἶκον ἐν ταῖς διαθήκαις ἔδωκεν. Ἐκ τούτου φασὶ τὸν Κικέρωνα τῷ παιδὶ κατὰ τὰς ἀπαντήσεις ἐντυγχάνειν ἐπιμελῶς, κἀκεῖνον οἰκείως δέχεσθαι τὰς φιλοφροσύνας. Καὶ γὰρ ἐκ τύχης αὐτῷ γεγονέναι συμβεβήκει, Κικέρωνος ὑπατεύοντος.

ΜΕ. Αὗται μὲν οὖν προφάσεις ἦσαν λεγόμεναι· τὸ δὲ πρὸς Ἀντώνιον μῖσος Κικέρωνα πρῶτον, εἶτα ἡ φύσις, ἥττων οὖσα τῆς τιμῆς, προσεποίησε Καίσαρι, νομίζοντα προσλαμβάνειν τῇ πολιτείᾳ τὴν ἐκείνου δύναμιν. Οὕτω γὰρ ὑπῆει τὸ μειράκιον αὐτὸν, ὥστε καὶ πατέρα προσαγορεύειν. Ἐφ' ᾧ σφόδρα Βροῦτος ἀγανακτῶν, ἐν ταῖς πρὸς Ἀττικὸν ἐπιστολαῖς καθήψατο τοῦ Κικέρωνος, ὅτι διὰ φόβον Ἀντωνίου θεραπεύων Καίσαρα, δηλός ἐστιν οὐκ ἐλευθερίαν τῇ πατρίδι πράττων, ἀλλὰ δεσπότην φιλάνθρωπον αὐτῷ μνώμενος. Οὐ μὴν ἀλλὰ τόν γε παῖδα τοῦ Κικέρωνος ὁ Βροῦτος, ἐν Ἀθήναις διατρίβοντα παρὰ τοῖς φιλοσόφοις, ἀναλαβὼν, ἔσχεν ἐφ' ἡγεμονίας, καὶ πολλὰ χρώμενος αὐτῷ κατώρθου. Τοῦ δὲ Κικέρωνος ἀκμὴν ἔσχεν ἡ δύναμις ἐν τῇ πόλει τότε μεγίστην, καὶ κρατῶν, ὅτων ἐβούλετο, τὸν μὲν Ἀντώνιον ἐξέκρουσε καὶ κατεστασίασε, καὶ πολεμήσοντας αὐτῷ τοὺς δύο ὑπάτους, Ἵρτιον καὶ Πάνσαν, ἐξέπεμψε· Καίσαρι δὲ ῥαβδούχους καὶ στρατηγικὸν κόσμον, ὡς δὴ προπολεμοῦντι τῆς πατρίδος, ἔπεισε ψηφίσασθαι τὴν σύγκλητον. Ἐπεὶ δ' Ἀντώνιος μὲν ἥττητο, τῶν δ' ὑπάτων ἀμφοτέρων ἀποθανόντων ἐν τῇ μάχῃ, πρὸς Καίσαρα συνέστησαν αἱ δυνάμεις, δείσασα ἡ βουλὴ νέον ἄνδρα καὶ τύχῃ λαμπρᾷ κεχρημένον, ἐπειρᾶτο τιμαῖς καὶ δωρεαῖς ἀποκαλεῖν αὐτοῦ τὰ στρατεύματα, καὶ περισπᾶν αὐτοῦ τὴν δύναμιν, ὡς μὴ δεομένη τῶν προπολεμούντων, Ἀντωνίου πεφευγότος. Οὕτως ὁ Καῖσαρ φοβηθεὶς, ὑπέπεμπε τῷ Κικέρωνι τοὺς δεομένους καὶ πείθοντας, ὑπατείαν μὲν ἀμφοτέροις ὁμοῦ πράττειν, χρῆσθαι δὲ τοῖς πράγμασιν, ὅπως αὐτὸς ἔγνωκε, παραλαμβάνοντα τὴν ἀρχὴν, καὶ τὸ μειράκιον διωκεῖν ὀνόματος καὶ δόξης γλιχόμενον. Ὁμολογεῖ δὲ καὶ Καῖσαρ αὐτὸς, ὡς δεδιὼς κατάλυσιν, καὶ κινδυνεύων ἔρημος γενέσθαι χρήσαιτο τῇ Κικέρωνος ἐν δέοντι φιλαρχίᾳ, προτρεψάμενος αὐτὸν ὑπατείαν μεπιέναι, συμπράττοντος αὐτοῦ καὶ συναρχαιρεσιάζοντος.

ΜΓ. Ἐνταῦθα μέν τοι μάλιστα Κικέρων ἐπαρθεὶς ὑπὸ νέου γέρων καὶ φενακισθεὶς, καὶ συναρχαιρεσιάσας, καὶ παρασχὼν αὐτῷ τὴν σύγκλητον, εὐθὺς μὲν ὑπὸ τῶν φίλων αἰτίαν εἶχεν, ὀλίγῳ δ' ὕστερον αὐτὸν ἀπολωλεκὼς ἤσθετο, καὶ τοῦ δήμου προέμενος τὴν ἐλευθερίαν. Αὐξηθεὶς γὰρ ὁ νεανίας, καὶ τὴν ὑπατείαν λαβὼν, Κικέρωνα μὲν εἴασε χαίρειν, Ἀντωνίῳ δὲ καὶ Λεπίδῳ φίλος γενόμενος, καὶ τὴν δύναμιν εἰς ταὐτὸ συνενεγκὼν, ὥσπερ ἄλλο τι κτῆμα τὴν ἡγεμονίαν ἐνείματο πρὸς αὐτούς. Καὶ κατεγράφησαν ἄνδρες, οὓς ἔδει θνήσκειν ὑπὲρ διακοσίους. Πλείστην δὲ τῶν ἀμφισβητημάτων αὐτοῖς ἔριν ἡ Κικέρωνος προγραφὴ παρέσχεν· Ἀντωνίου μὲν ἀσυμβάτως ἔχοντος, εἰ μὴ πρῶτος ἐκεῖνος ἀποθνήσκοι· Λεπίδου δ' Ἀντωνίῳ προτιθεμένου Καίσαρος δὲ πρὸς ἀμφοτέρους ἀντέχοντος. Ἐγίνοντο δ' αἱ σύνοδοι μόνοις ἀπύρητοι περὶ πόλιν Βονωνίαν ἐφ' ἡμέρας τρεῖς, καὶ συνήεσαν εἰς τόπον τινὰ πρόσω τῶν στρατοπέδων ποταμῷ περιῤῥεόμενον. Λέγεται δὲ τὰς πρώτας ἡμέρας διαγωνισάμενος ὑπὲρ τοῦ Κικέρωνος ὁ Καῖσαρ, ἐνδοῦναι τῇ τρίτῃ, καὶ προέσθαι τὸν ἄνδρα. Τὰ δὲ τῆς ἀντιδόσεως οὕτως εἶχεν. Ἔδει Κικέρωνος ἐκεῖναι Καίσαρα, Παύλου δὲ, τὰδελφοῦ, Λέπιδον, Λευκίου δὲ Καίσαρος Ἀντώνιον, ὃς ἦν θεῖος αὐτῷ πρὸς μητρός. Οὕτως ἐξέπεσον ὑπὸ θυμοῦ καὶ λύσσης τῶν ἀνθρωπίνων λογισμῶν, μᾶλλον δ' ἀπέδειξεν, ὡς οὐδὲν ἀνθρώπου θηρίον ἐστὶν ἀγριώτερον ἐξουσίαν πάθει προσλαβόντος.

ΜΖ. Πραττομένων δὲ τούτων ὁ Κικέρων ἦν μὲν ἐν ἀγροῖς ἰδίοις περὶ Τοῦσκλον ἔχων τὸν ἀδελφὸν μεθ' αὑτοῦ. Πυθόμενοι δὲ τὰς προγραφὰς, ἔγνωσαν εἰς Ἄσυρα μεταβῆναι, χωρίον πάραλον τοῦ Κικέρωνος. Ἐκεῖθεν δὲ πλεῖν εἰς Μακεδονίαν πρὸς Βροῦτον. Ἤδη γὰρ ὑπὲρ αὐτοῦ λόγος ἐφοίτα κρατοῦντος. Ἐκομίζοντο δ' ἐν φορείοις, ἀπειρηκότες ὑπὸ λύπης· καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν ἐφιστάμενοι, καὶ τὰ φορεῖα παραβάλλοντες ἀλλήλοις προσ-

ωλοφύροντο. Μᾶλλον δ' ὁ Κόϊντος ἠθύμει, καὶ λογισμὸς αὐτὸν εἰσῆει τῆς ἀπορίας. Οὐδὲν γὰρ ἔφη λαβεῖν οἴκοθεν. Ἀλλὰ καὶ τῷ Κικέρωνι γλίσχρον ἦν ἐφόδιον. Ἄμεινον οὖν εἶναι, τὸν μὲν Κικέρωνα προλαμβάνειν τῇ φυγῇ, αὐτὸν δὲ μεταθεῖν, οἴκοθεν συσκευασάμενον. Ταῦτ' ἔδυξε· καὶ περιβαλόντες ἀλλήλους καὶ ἀνακλαυσάμενοι διελύθησαν. Ὁ μὲν οὖν Κόϊντος, οὐ πολλαῖς ὕστερον ἡμέραις ὑπὸ τῶν οἰκετῶν προδοθεὶς τοῖς ζητοῦσιν, ἀνῃρέθη μετὰ τοῦ παιδός. Ὁ δὲ Κικέρων, εἰς Ἄσυρα κομισθεὶς, καὶ πλοῖον εὑρὼν, εὐθὺς ἐνέβη, καὶ παρέπλευσεν ἄχρι Κιρκαίου, πνεύματι χρώμενος. Ἐκεῖθεν δὲ, βουλομένων εὐθὺς αἴρειν τῶν κυβερνητῶν, εἴτε δείσας τὴν θάλασσαν, εἴτ' οὔπω παντάπασι τὴν Καίσαρος ἀπεγνωκὼς πίστιν, ἀπέβη, καὶ παρῆλθε πεζῇ σταδίους ἑκατὸν, ὡς εἰς Ῥώμην πορευόμενος. Αὖθις δ' ἀλύων καὶ μεταβαλλόμενος κατῆει πρὸς θάλασσαν εἰς Ἄσυρα· κἀκεῖ διενυκτέρευσεν ἐπὶ δεινῶν καὶ ἀπόρων λογισμῶν, ὥστε καὶ παρελθεῖν εἰς τὴν Καίσαρος οἰκίαν διενοήθη κρύφα, καὶ σφάξας ἑαυτὸν ἐπὶ τῆς ἑστίας ἀλάστορα προσβαλεῖν. Ἀλλὰ καὶ ταύτης αὐτὸν ἀπέκρουσε τῆς ὁδοῦ δέος βασάνων· καὶ πολλὰ τραχῴδη καὶ παλίντροπα βουλεύματα τῆς γνώμης μεταλαμβάνων, παρέδωκε τοῖς οἰκέταις ἑαυτὸν εἰς Καιήτην κατὰ πλοῦν κομίζειν, ἔχων ἐκεῖ χωρία καὶ καταφυγὴν ὥρᾳ θέρους φιλάνθρωπον, ὅταν ἥδιστον οἱ ἐτησίαι κατακνέωσιν. Ἔχει δ' ὁ τόπος καὶ ναὸν Ἀπόλλωνος μικρὸν ὑπὲρ τῆς θαλάττης. Ἐντεῦθεν ἀρθέντες ἀθρόοι κόρακες, ὑπὸ κλαγγῆς προσερέροντο τῷ πλοίῳ τοῦ Κικέρωνος ἐπὶ γῆν ἐρεσσομένῳ· καὶ καθίσαντες ἐπὶ τὴν κεραίαν ἑκατέρωθεν, οἱ μὲν ἐβόων, οἱ δ' ἔκοπτον τὰς τῶν μηρυμάτων ἀρχάς· καὶ πᾶσιν ἐδόκει τὸ σημεῖον εἶναι πονηρόν. Ἀπέβη δ' οὖν ὁ Κικέρων, καὶ παρελθὼν εἰς τὴν ἔπαυλιν, ὡς ἀναπαυσόμενος κατεκλίθη. Τῶν δὲ κοράκων οἱ πολλοὶ μὲν ἐπὶ τῆς θυρίδος διεκάθηντο φθεγγόμενοι θορυβωδῶς· εἷς δὲ, καταβὰς ἐπὶ τὸ κλινίδιον, ἐγκεκαλυμ-

μένου τοῦ Κικέρωνος, ἀπῆγε τῷ σώματι κατὰ μικρὸν ἀπὸ τοῦ προσώπου τὸ ἱμάτιον. Οἱ δ' οἰκέται ταῦθ' ὁρῶντες, καὶ καπίσαντες ἑαυτοὺς, εἰ περιμένουσι τοῦ δεσπότου φονευομένου θιασῶται γενέσθαι, θηρία δ' αὐτῷ βοηθεῖ καὶ προκήδεται παρ' ἀξίαν πράττοντος, αὐτοὶ δ' οὐκ ἀμύνουσι· τὰ μὲν δεόμενοι, τὰ δὲ βία λαβόντες, ἐκόμιζον ἐν τῷ φορείῳ πρὸς τὴν θάλασσαν.

ΜΗ. Ἐν τούτῳ δ' οἱ σφαγεῖς ἐπῆλθον, ἑκατοντάρχης Ἐρέννιος καὶ Ποπίλλιος χιλίαρχος, ᾧ πατροκτονίας ποτὲ δίκην φεύγοντι συνεῖπεν ὁ Κικέρων, ἔχοντες ὑπηρέτας. Ἐπεὶ δὲ τὰς θύρας κεκλεισμένας εὑρόντες ἐξέκοψαν, οὐ φαινομένου τοῦ Κικέρωνος, οὐδὲ τῶν ἔνδον εἰδέναι φασκόντων, λέγεται νεανίσκον τινὰ, τεθραμμένον μὲν ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος ἐν γράμμασιν ἐλευθερίοις καὶ μαθήμασιν, ἀπελεύθερον δὲ Κοίντου τοῦ ἀδελφοῦ, Φιλόλογον τοὔνομα, φράσαι τῷ χιλιάρχῳ τὸ φορεῖον κομιζόμενον διὰ τῶν καταφύτων καὶ συσκίων περιπάτων ἐπὶ τὴν θάλατταν. Ὁ μὲν οὖν χιλίαρχος, ὀλίγους ἀναλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ, περιέθει πρὸς τὴν ἔξοδον. Τοῦ δ' Ἐρεννίου δρόμῳ φερομένου διὰ τῶν περιπάτων ὁ Κικέρων ἤσθετο, καὶ τοὺς οἰκέτας ἐκέλευσεν ἐνταῦθα καταθέσθαι τὸ φορεῖον. Αὐτὸς δ', ὥσπερ εἰώθει, τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ τῶν γενείων ἁπτόμενος, ἀτενὲς ἐνεώρα τοῖς σφαγεῦσιν, αὐχμοῦ καὶ κόμης ἀνάπλεως, καὶ συντετηκὼς ὑπὸ φροντίδων τὸ πρόσωπον· ὥστε τοὺς πλείστους ἐγκαλύψασθαι τοῦ Ἐρεννίου σφάζοντος αὐτόν. Ἐσφάγη δὲ τὸν τράχηλον ἐκ τοῦ φορείου προτείνας, ἔτος ἐκεῖνο γεγονὼς ἑξηκοστὸν καὶ τέταρτον. Τὴν δὲ κεφαλὴν ἀπέκοψεν αὐτοῦ καὶ τὰς χεῖρας, Ἀντωνίου κελεύσαντος, αἷς τοὺς Φιλιππικοὺς ἔγραψεν. Αὐτός τε γὰρ ὁ Κικέρων τοὺς κατ' Ἀντωνίου λόγους Φιλιππικοὺς ἐπέγραψε, καὶ μέχρι νῦν τὰ βιβλία Φιλιππικοὶ καλοῦνται.

ΜΘ. Τῶν δ' ἀκρωτηρίων εἰς Ῥώμην κομισθέντων, ἔτυχε μὲν ἀρχιερεσίας τελῶν ὁ Ἀντώνιος· ἀκούσας δὲ καὶ ἰδὼν ἀνεβόησεν,

ὡς νῦν αἱ προγραφαὶ τέλος ἔχοιεν. Τὴν δὲ κεφαλὴν καὶ τὰς χεῖρας ἐκέλευσεν ὑπὲρ τῶν ἐμβόλων ἐπὶ τοῦ βήματος θεῖναι, θέαμα Ῥωμαίοις φρικτὸν, οὐ τὸ Κικέρωνος ὁρᾶν πρόσωπον οἰομένοις, ἀλλὰ τῆς Ἀντωνίου ψυχῆς εἰκόνα. Πλὴν, ἔν γέ τι φρονήσας μέτριον ἐν τούτοις, Πομπωνίᾳ, τῇ Καίντου γυναικὶ, τὸν Φιλόλογον παρέδωκεν. Ἡ δὲ, κυρία γενομένη τοῦ σώματος, ἄλλαις τε δειναῖς ἐχρήσατο τιμωρίαις, καὶ τὰς σάρκας ἀποτέμνοντα τὰς αὐτοῦ κατὰ μικρὸν, ὀπτᾶν, εἶτ' ἐσθίειν ἠνάγκασεν. Οὕτω γὰρ ἔνιοι τῶν συγγραφέων ἱστορήκασιν· ὁ δ' αὐτοῦ τοῦ Κικέρωνος ἀπελεύθερος, Τύρων, τοπαράπαν οὐδὲ μέμνηται τῆς τοῦ Φιλολόγου προδοσίας. Πυνθάνομαι δὲ, Καίσαρα χρόνοις πολλοῖς ὕστερον εἰσελθεῖν πρὸς ἕνα τῶν θυγατριδῶν· τὸν δὲ, βιβλίον ἔχοντα Κικέρωνος ἐν ταῖς χερσὶν, ἐκπλαγέντα τῷ ἱματίῳ περικαλύπτειν· ἰδόντα δὲ Καίσαρα, λαβεῖν καὶ διελθεῖν ἑσῶτα μέρος πολὺ τοῦ βιβλίου· πάλιν δ' ἀποδιδόντα τῷ μειρακίῳ, φάναι· « Λόγιος ἀνὴρ, ὦ παῖ, λόγιος καὶ φιλόπατρις ». Ἐπεὶ μέντοι τάχιστα κατεπολέμησεν Ἀντώνιον, ὑπατεύων αὐτὸς εἵλετο συνάρχοντα τοῦ Κικέρωνος τὸν υἱὸν, ἐφ' οὗ τάς τ' εἰκόνας ἡ βουλὴ ἀνεῖλεν Ἀντωνίου, καὶ τὰς ἄλλας ἠκύρωσε τιμὰς καὶ προσεψηφίσατο, μηδενὶ τῶν Ἀντωνίων ὄνομα Μάρκον εἶναι. Οὕτω τὸ δαιμόνιον εἰς τὸν Κικέρωνος οἶκον ἐπανήνεγκε τὸ τέλος τῆς Ἀντωνίου κολάσεως.

ΔΗΜΟΣΘΕΝ. ΚΑΙ ΚΙΚΕΡΩΝΟΣ ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ.

Α μὲν οὖν ἄξια μνήμης τῶν περὶ Δημοσθένους καὶ Κικέρωνος ἱστορουμένων εἰς τὴν ἡμετέραν ἀφῖκται γνῶσιν, ταῦτ' ἐστίν. Ἀφεικὼς δὲ τὸ συγκρίνειν τὴν ἐν τοῖς λόγοις ἕξιν αὐτῶν, ἐκεῖνό μοι δοκῶ μὴ παρήσειν ἄῤῥητον, ὅτι Δημοσθένης μὲν εἰς τὸ ῥητορικὸν ἐνέτεινε πᾶν, ὅσον εἶχεν ἐκ φύσεως, ἢ ἀσκήσεως, λόγιον, ὑπερβαλόμενος ἐναργείᾳ μὲν καὶ δεινότητι τοὺς ἐπὶ τῶν ἀγώνων καὶ τῶν δικῶν συνεξεταζομένους, ὄγκῳ δὲ καὶ μεγαλοπρεπείᾳ τοὺς ἐπιδεικτικούς, ἀκριβείᾳ δὲ καὶ τέχνῃ τοὺς σοφιστάς. Κικέρων δὲ, καὶ πολυμαθὴς καὶ ποικίλος τῇ περὶ τοὺς λόγους σπουδῇ γενόμενος, συντάξεις μὲν ἰδίας φιλοσόφους ἀπολέλοιπεν οὐκ ὀλίγας εἰς τὸν Ἀκαδημαϊκὸν τρόπον· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν πρὸς τὰς δίκας καὶ τοὺς ἀγῶνας γραφομένων λόγων δῆλός ἐστιν ἐμπειρίαν τινὰ γραμμάτων παρεπιδείκνυσθαι βουλόμενος. Ἔστι δέ τις καὶ τοῦ ἤθους ἐν τοῖς λόγοις ἑκατέρου διόψις. Ὁ μὲν γὰρ Δημοσθενικὸς, ἔξω παντὸς ὡραϊσμοῦ καὶ παιδιᾶς εἰς δεινότητα καὶ σπουδὴν συνηγμένος, οὐκ ἐλλυχνίων ὄδωδεν, ὥσπερ ὁ Πυθέας ἔσκωπτεν, ἀλλ' ὑδροποσίας καὶ φροντίδων, καὶ τῆς λεγομένης πικρίας τοῦ τρόπου καὶ συγνότητος· Κικέρων δὲ, πολλαχοῦ τῷ σκωπτικῷ πρὸς τὸ βωμολόχον ἐκφερόμενος, καὶ πράγματα σπουδῆς ἄξια γέλωτι καὶ παιδιᾷ κατειρωνευόμενος ἐν ταῖς δίκαις εἰς τὸ χρειῶδες, ἠφείδει τοῦ πρέποντος. Ὥσπερ ἐν τῇ Κοιλίου συνηγορίᾳ, Μηδὲν ἄτοπον ποιεῖν αὐτὸν ἐν τοσαύτῃ πολυτελείᾳ καὶ τρυφῇ ταῖς ἡδοναῖς χρώμενον· τὸ γὰρ, ὧν ἔζεσι, μὴ μετέχειν, μανικὸν εἶναι, καὶ ταῦτα,

ἐν ἡδονῇ τὸ εὔδαιμον τῶν ἐπιφανεστάτων φιλοσόφων τιθεμένων. Λέγεται δὲ, Κάτωνος Μουρήναν διώκοντος, ὑπατεύων ἀπολογεῖσθαι, καὶ πολλὰ διὰ τὸν Κάτωνα κωμῳδεῖν τὴν Στωϊκὴν αἵρεσιν, ἐπὶ ταῖς ἀτοπίαις τῶν παραδόξων λεγομένων δογμάτων· γέλωτος δὲ λαμπροῦ κατιόντος ἐκ τῶν περιεστώτων πρὸς τοὺς δικαστὰς, ἠτυχῆ διαμειδιάσας ὁ Κάτων πρὸς τοὺς καθημένους εἶπεν· « Ὡς γελοῖον, ὦ ἄνδρες, ἔχομεν ὕπατον ». Δοκεῖ δὲ καὶ γέλωτος οἰκεῖος ὁ Κικέρων γεγονέναι, καὶ φιλοσκώπτης· τό τε πρόσωπον αὐτοῦ μειδίαμα καὶ γαλήνην παρεῖχε. Τῷ δὲ Δημοσθένους ἀεί τις ἐπῆν σπουδὴ, καὶ τὸ πεφροντικὸς τοῦτο καὶ σύννουν οὐ ῥᾳδίως ἀπέλειπεν· ὅθεν καὶ δύσκολον αὐτὸν οἱ ἐχθροὶ καὶ δύστροπον, ὡς αὐτός φησιν, ἀπεκάλουν.

Β. Ἔτι τοίνυν ἐν τοῖς συγγράμμασι κατιδεῖν ἔστι, τὸν μὲν ἐμμελῶς καὶ ἀνεπαχθῶς τῶν εἰς αὐτὸν ἀπτόμενον ἐγκωμίων ὅτε τούτου δεῆσαι πρὸς ἕτερόν τι μεῖζον, τἄλλα δ' εὐλαβῆ καὶ μέτριον· ἡ δὲ Κικέρωνος ἐν τοῖς λόγοις ἀμετρία τῆς περιαυτολογίας ἀκρασίαν τινὰ κατηγόρει πρὸς δόξαν, βοῶντος, ὡς τὰ ὅπλα ἔδει τῇ τηβέννῳ καὶ τῇ γλώττῃ τὴν θριαμβικὴν ὑπείκειν δάφνην. Τελευτῶν δ' οὐ τὰ ἔργα καὶ τὰς πράξεις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς λόγους ἐπαινεῖ τοὺς εἰρημένους ὑπ' αὐτοῦ καὶ γεγραμμένους, ὥσπερ Ἰσοκράτει καὶ Ἀναξιμένει, τοῖς σοφισταῖς, διαμειρακιευόμενος, οὐ τὸν Ῥωμαίων δῆμον ἄγειν ἀξιῶν καὶ ὀρθοῦν,

Βριθὺν, ὁπλιτοπάλαν, δαΐων ἀντιπάλοις.

Ἰσχύειν μὲν γὰρ διὰ λόγου τὸν πολιτευόμενον ἀναγκαῖον, ἀγαπᾶν δ' ἀγεννὲς καὶ λιχνεύειν τὴν ἀπὸ τοῦ λόγου δόξαν. Ὅθεν ἐμβριθέστερος ταύτῃ καὶ μεγαλοπρεπέστερος ὁ Δημοσθένης, τὴν μὲν αὐτοῦ δύναμιν ἐμπειρίαν τινὰ πολλῆς δεομένην τῆς παρὰ τῶν ἀκροωμένων εὐνοίας ἀποφαινόμενος, ἀνελευθέρους δὲ καὶ βαναύσους, ὥσπερ εἰσὶ, τοὺς ἐπὶ τούτῳ φυσωμένους ἡγούμενος.

Γ. Ἡ μὲν οὖν ἐν τῷ δημηγορεῖν καὶ πολιτεύεσθαι δύναμις ὁμαλῶς ἀμφοτέροις ὑπῆρξεν· ὥστε καὶ τοὺς τῶν ὅπλων καὶ στρατοπέδων κυρίους δεῖσθαι, Δημοσθένους μὲν, Χάρητα καὶ Διοπείθην καὶ Λεωσθένη, Κικέρωνος δὲ, Πομπήϊον καὶ Καίσαρα τὸν νέον, ὡς αὐτὸς ὁ Καῖσαρ ἐν τοῖς πρὸς Ἀγρίππαν καὶ Μαικήναν ὑπομνήμασιν εἴρηκεν. Ὃ δὲ δοκεῖ μάλιστα καὶ λέγεται τρόπον ἀνδρὸς ἐπιδεικνύναι καὶ βασανίζειν, ἐξουσία καὶ ἀρχή, πᾶν πάθος κινοῦσα, καὶ πᾶσαν ἀποκαλύπτουσα κακίαν, Δημοσθένει μὲν οὐχ ὑπῆρξεν· οὐδ' ἔδωκε τοιαύτην διάπειραν ἑαυτοῦ, μηδεμίαν ἀρχὴν τῶν ἐπιφανῶν ἄρξας, [ὃς] οὐδὲ τῆς ὑφ' ἑαυτοῦ συντεταγμένης ἐπὶ Φίλιππον ἐστρατήγησε δυνάμεως· Κικέρων δὲ, ταμίας εἰς Σικελίαν, καὶ ἀνθύπατος εἰς Κιλικίαν καὶ Καππαδοκίαν ἀποσταλεὶς, ἐν ᾧ καιρῷ, τῆς φιλοπλουτίας ἀκμαζούσης, καὶ τῶν περιπομένων στρατηγῶν καὶ ἡγεμόνων, ὡς τοῦ κλέπτειν ἀγεννοῦς ὄντος, ἐπὶ τὸ ἁρπάζειν τρεπομένων, οὐ τὸ λαμβάνειν ἐδόκει δεινὸν, ἀλλ' ὁ μετρίως ταῦτα ποιῶν ἠγαπᾶτο· πολλὴν μὲν ἐπίδειξιν ὑπεροψίας χρημάτων ἐποιήσατο, πολλὴν δὲ φιλανθρωπίας καὶ χρηστότητος. Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ Ἰώμῃ, λόγῳ μὲν ἀποδειχθεὶς ὕπατος, ἐξουσίαν δὲ λαβὼν αὐτοκράτορος καὶ δικτάτωρος ἐπὶ τοὺς περὶ Κατιλίαν, ἐμαρτύρησεν ἅμα τῷ Πλάτωνι, μαντευομένῳ παῦλαν ἔξειν κακῶν τὰς πόλεις, ὅταν εἰς ταὐτὸ δύναμίς τε μεγάλη καὶ φρόνησις ἔκ τινος τύχης χρηστῆς ἀπαντήσῃ μετὰ δικαιοσύνης. Χρηματίσασθαι τοίνυν ἐπὶ τῷ λόγῳ Δημοσθένης μὲν ἐπιψόγως λέγεται, λογογραφῶν κρύφα τοῖς περὶ Φορμίωνα καὶ Ἀπολλόδωρον ἀντιδίκοις· καὶ διαβληθεὶς μὲν ἐπὶ τοῖς βασιλικοῖς χρήμασιν, ὅπλων δὲ τῶν Ἁρπαλείων. Εἰ δὲ ταῦτα τοὺς γράφοντας (οὐκ ὀλίγοι δ' εἰσὶν οὗτοι) ψεύδεσθαι φαίημεν, ἀλλ' ὅτι γε πρὸς δωρεὰς βασιλέων σὺν χάριτι καὶ τιμῇ διδομένας ἀντιβλέψαι Δημοσθένης οὐκ ἂν ἐτόλμησεν, οὐδ' ἦν τοῦτο ἔργον ἀνθρώπου δανείζοντος ἐπὶ ναυτικοῖς, ἀμήχανον ἀντειπεῖν.

Περὶ δὲ Κικέρωνος, ὅτι καὶ Σικελιωτῶν ἀγορανομοῦντι, καὶ βασιλέως τοῦ Καππαδοκῶν ἀνθυπατεύοντι, καὶ τῶν ἐν Ῥώμῃ φίλων, ὅτ' ἐξέπιπτε τῆς πόλεως, δωρουμένων πολλὰ καὶ δεομένων λαβεῖν, ἀντέσχεν, εἴρηται.

Δ. Καὶ μὴν ἥ γε φυγὴ τῷ μὲν αἰσχρὰ, κλοπῆς ἁλόντι, συνέπεσε, τῷ δὲ, κάλλιστον ἔργον, ἀνθρώπους ἁλιτηρίους ἐκκόψαντι τῆς πατρίδος. Διὸ τοῦ μὲν οὐδεὶς λόγος ἐκπίπτοντος· ἐφ' ᾧ δ', ἡ σύγκλητος ἐσθῆτά τε διήλλαξε, καὶ πένθος ἔσχε, καὶ γνώμην ὑπὲρ οὐδενὸς εἰπεῖν ἐπείσθη πρότερον, ἢ Κικέρωνι κάθοδον ψηφίσασθαι. Τὴν μέντοι φυγὴν ἀργῶς ὁ Κικέρων διήνεγκεν ἐν Μακεδονίᾳ καθήμενος· τῷ δὲ Δημοσθένει καὶ ἡ φυγὴ μέγα μέρος τῆς πολιτείας γέγονε. Συναγωνιζόμενος γὰρ, ὥσπερ εἴρηται, τοῖς Ἕλλησι, καὶ τοὺς Μακεδόνων πρέσβεις ἐξελαύνων, ἐπήρχετο τὰς πόλεις, πολὺ βελτίων Θεμιστοκλέους καὶ Ἀλκιβιάδου παρὰ τὰς αὐτὰς τύχας φανεὶς πολίτης. Καὶ μέντοι καὶ κατελθὼν αὖθις ἑαυτὸν ἐπέδωκεν εἰς τὴν αὐτὴν ταύτην πολιτείαν· καὶ διετέλει πολεμῶν πρὸς Ἀντίπατρον καὶ Μακεδόνας. Κικέρωνα δ' ὠνείδισεν ἐν τῇ βουλῇ Λαίλιος, αἰτουμένου Καίσαρος ὑπατείαν μετιέναι παρὰ νόμον, οὔπω γενειῶντος, σιωπῇ καθήμενον. Ἔγραφε δὲ καὶ Βροῦτος, ἐγκαλῶν ὡς μείζονα καὶ βαρυτέραν πεπαιδοτριβηκότι τυραννίδα τῆς ὑπ' αὐτῶν καταλυθείσης.

Ε. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τῆς τελευτῆς, τὸν μὲν ἂν οἰκτεῖραι τις, ἄνδρα πρεσβύτην δι' ἀγέννειαν ὑπ' οἰκετῶν ἄνω καὶ κάτω περιφερόμενον καὶ περιφεύγοντα τὸν θάνατον καὶ ἀποκρυπτόμενον τὸν οὐ πολὺ πρὸ τῆς φύσεως ἥκοντα ἐπ' αὐτὸν, εἶτ' ἀποσφαγέντα· τοῦ δ', εἰ καὶ μικρὰ πρὸς τὴν ἱκετείαν ἐνέδωκεν, ἀγαστὴ μὲν ἡ παρασκευὴ τοῦ φαρμάκου καὶ τήρησις, ἀγαστὴ δ' ἡ χρῆσις· ὅτι τοῦ θεοῦ μὴ παρασχόντος αὐτῷ τὴν ἀσυλίαν, ὥσπερ ἐπὶ μείζονα βωμὸν καταφυγὼν, ἐκ τῶν ὅπλων καὶ τῶν δορυφόρων λαβὼν ἑαυτὸν ᾤχετο, τῆς Ἀντιπάτρου καταγελάσας ὠμότητος.

ΔΕΣΧΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ"
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878

ΠΛΟΥΤΑΡΧ. ΑΡΤΟΞΕΡΞΗΣ.

Ο μὲν πρῶτος Ἀρτοξέρξης, τῶν ἐν Πέρσαις βασιλέων πραότητι καὶ μεγαλοψυχίᾳ πρωτεύσας, Μακρόχειρ ἐπεκαλεῖτο, τὴν δεξιὰν μείζονα τῆς ἑτέρας ἔχων· Ξέρξου δ' ἦν υἱός. Ὁ δὲ δεύτερος, περὶ οὗ τάδε γράφεται, Μνήμων ἐπικληθείς, ἐκ θυγατρὸς ἦν ἐκείνου. Δαρείου γὰρ καὶ Παρυσάτιδος παῖδες ἐγένοντο τέσσαρες, πρεσβύτατος μὲν Ἀρτοξέρξης, μετ' ἐκεῖνον δὲ Κῦρος· νεώτεροι δὲ τούτων Ὀστάνης καὶ Ὀξάθρης. Ὁ μὲν οὖν Κῦρος ἀπὸ Κύρου τοῦ παλαιοῦ τοὔνομα ἔσχεν, ἐκείνῳ δ' ἀπὸ τοῦ ἡλίου γενέσθαι φασί· Κῦρον γὰρ καλεῖν Πέρσας τὸν ἥλιον. Ὁ δ' Ἀρτοξέρξης Ἀρσίκας πρότερον ἐκαλεῖτο· καίτοι Δείνων φησὶν, ὅτι Ὀάρτης. Ἀλλὰ τὸν Κτησίαν, εἰ καὶ τἆλλα μύθων ἀπιθάνων καὶ παραφόρων ἐμβέβληκεν εἰς τὰ βιβλία παντοδαπὴν πυλαίαν οὐκ εἰκός ἐστιν ἀγνοεῖν τοὔνομα τοῦ βασιλέως, παρ' ᾧ διέτριβε, θεραπεύων αὐτὸν καὶ γυναῖκα καὶ μητέρα καὶ παῖδας.

Β. Ὁ μὲν οὖν Κῦρος ἔντονόν τι καὶ σφοδρὸν εὐθὺς ἐκ πρώτης ἡλικίας εἶχεν· ἄτερος δὲ πραότερος ἐδόκει περὶ πάντα, καὶ ταῖς ὁρμαῖς φύσει μαλακώτερος εἶναι. Γυναῖκα δὲ καλὴν καὶ ἀγαθὴν ἔλαβε μὲν, τῶν γονέων κελευόντων, ἐφύλαξε δὲ, κωλυόντων. Τὸν γὰρ ἀδελφὸν αὐτῆς ἀποκτείνας ὁ βασιλεὺς ἐβουλεύετο κἀκείνην ἀνελεῖν. Ὁ δ' Ἀρσίκας, τῆς μητρὸς ἱκέτης γενόμενος, καὶ πολλὰ κατακλαύσας, μόλις ἔπεισε μήτ' ἀποκτεῖναι, μήτ' αὐτοῦ διασῆσαι τὴν ἄνθρωπον. Ἡ δὲ μήτηρ ὑπῆρχε μᾶλλον τὸν Κῦρον φιλοῦσα, καὶ βουλομένη βασιλεύειν ἐκεῖνον. Διὸ καὶ τοῦ πατρὸς νοσοῦντος ἤδη, μετάπεμπτος ἀπὸ θαλάσσης γενόμενος, παντάπασιν ἀνέβαινεν εὔελπις ὢν, ὡς κατειργασμένης ἐκείνης, διάδοχον αὐτὸν ἀποδειχθῆναι τῆς ἀρχῆς. Καὶ γὰρ

εἶχεν εὐπρεπῆ λόγον ἡ Παρυσάτις, ᾧ καὶ Ξέρξης ὁ παλαιὸς ἐχρήσατο, Δημαράτου διδάξαντος, ὡς Ἀρσίκαν μὲν ἰδιώτῃ, Κῦρον δὲ βασιλεύοντι Δαρείῳ τεκεῖν. Οὐ μὴν ἔπεισεν, ἀλλ' ὁ πρεσβύτερος ἀπεδείχθη βασιλεὺς, Ἀρτοξέρξης μετονομασθείς· Κῦρος δὲ Λυδίας σατράπης καὶ τῶν ἐπὶ θαλάσσης στρατηγός.

Γ. Ὀλίγῳ δ' ὕστερον, ἢ τελευτῆσαι Δαρεῖον, ἐξήλασεν εἰς Παταργάδας ὁ βασιλεὺς, ὅπως τελεσθείη τὴν βασιλικὴν τελετὴν ὑπὸ τῶν ἐν Πέρσαις ἱερέων. Ἔστι δὲ θεᾶς πολεμικῆς ἱερὸν, ἣν Ἀθηνᾶν τις εἰκάσειεν. Εἰς τοῦτο δεῖ τὸν τελούμενον παρελθόντα, τὴν μὲν ἰδίαν ἀποθέσθαι στολὴν, ἀναλαβεῖν δ' ἣν Κῦρος ὁ παλαιὸς ἐφόρει, πρὶν ἢ βασιλεὺς γενέσθαι, καὶ σύκων παλάθης ἐμφαγόντα, τερμίνθου κατατραγεῖν, καὶ ποτήριον ἐκπιεῖν ὀξυγάλακτος. Εἰ δὲ πρὸς τούτοις ἕτερ' ἄττα δρῶσιν, ἄδηλόν ἐστι τοῖς ἄλλοις. Ταῦτα δρᾶν Ἀρτοξέρξου μέλλοντος, ἀφίκετο Τισαφέρνης πρὸς αὐτὸν, ἄγων ἕνα τῶν ἱερέων, ὃς ἐν παισὶ Κύρου τῆς νομιζομένης ἀγωγῆς ἐπιστάτης γενόμενος, καὶ διδάξας μαγεύειν αὐτὸν, οὐδενὸς ἧττον ἐδόκει Περσῶν ἀνιᾶσθαι, μὴ ἀποδειχθέντος ἐκείνου βασιλέως· διὸ καὶ πίστιν ἔσχε κατηγορῶν Κύρου. Κατηγόρει δ', ὡς μέλλοντος ἐνεδρεύειν ἐν τῷ ἱερῷ· καὶ ἐπειδὰν ἐκδύηται τὴν ἐσθῆτα ὁ βασιλεὺς, ἐπιτίθεσθαι καὶ διαφθείρειν αὐτόν. Οἱ μὲν ἐκ ταύτης τῆς διαβολῆς τὴν σύλληψιν γενέσθαι φασὶν, οἱ δὲ καὶ παρελθεῖν τὸν Κῦρον εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ προδοθῆναι κρυπτόμενον ὑπὸ τοῦ ἱερέως. Μέλλοντα δ' αὐτὸν ἤδη ἀποθνήσκειν ἡ μήτηρ περισχοῦσα ταῖς ἀγκάλαις, καὶ τοῖς βοστρύχοις περιελίξασα, καὶ συλλαβοῦσα τὸν ἐκείνου τράχηλον πρὸς τὸν αὑτῆς, ὀδυρομένη πολλὰ καὶ ποτνιωμένη παρῃτήσατο, καὶ κατέπεμψεν αὖθις ἐπὶ θάλασσαν οὐκ ἀγαπῶντα τὴν ἀρχὴν ἐκείνην, οὐδὲ μεμνημένον τῆς διέσεως, ἀλλὰ τῆς συλλήψεως, καὶ δι' ὀργὴν σπαργῶντα μᾶλλον, ἢ πρότερον, ἐπὶ τὴν βασιλείαν.

Δ. Ἔνιοι δέ φασιν, οὐκ ἀρκούμενον, οἷς ἐλάμβανεν εἰς τὴ

καθ' ἡμέραν δεῖπνον, ἀποστῆναι βασιλέως· εὐήθη λέγοντες. Εἰ γὰρ ἄλλο μηδὲν, ἀλλ' ἡ μήτηρ ὑπῆρχε, χρῆσθαι καὶ λαμβάνειν, ὅσα βούλοιτο τῶν αὐτῆς παρέχουσα καὶ διδοῦσα. Μαρτυρεῖ δὲ τῷ πλούτῳ καὶ τὸ μισθοφορικὸν πολλαχόθι διὰ τῶν φίλων καὶ ξένων αὐτῷ παρατρεφόμενον, ὡς Ξενοφῶν εἴρηκεν. Ἀθρόους μὲν γὰρ οὐ συνῆγεν, ἔτι τὴν παρασκευὴν ἐπικρυπτόμενος, ἀλλαχόθι δ' ἄλλους ἐπὶ πολλαῖς προφάσεσι ξενολογοῦντας εἶχε. Βασιλέως δ' ἥτε μήτηρ παροῦσα τὰς ὑποψίας ἀφῄρει, καὶ Κῦρος αὐτὸς ἀεὶ θεραπευτικῶς ἔγραφε, τὰ μὲν αἰτούμενος παρ' αὐτοῦ, τὰ δὲ Τισαφέρνους ἀντικατηγορῶν, ὡς δὴ πρὸς ἐκεῖνον αὐτῷ ζήλου καὶ ἀγῶνος ὄντος. Ἦν δέ τις καὶ μέλλησις ἐν τῇ φύσει τοῦ βασιλέως, ἐπιεικεία φαινομένη τοῖς πολλοῖς. Ἐν ἀρχῇ δὲ καὶ πάνυ ζηλοῦν ἔδοξε τὴν Ἀρτοξέρξου τοῦ ὁμωνύμου πρᾳότητα, ἡδίω τε ἑαυτὸν παρέχων ἐντυγχάνεσθαι, καὶ περὶ τὸ τιμᾶν καὶ χαρίζεσθαι κατ' ἀξίαν ὑπερβάλλων· κολάσεως δὲ πάσης ἀφαιρῶν τὸ ἐφυβρίζον καὶ ἡδόμενον· ἐν δὲ τῷ δέχεσθαι χάριτας, οὐχ ἧττον τοῖς διδοῦσιν, ἢ τοῖς λαμβάνουσιν, ἐν τῷ διδόναι, φαινόμενος εὔχαρις καὶ φιλάνθρωπος. Οὐδὲν γὰρ ἦν οὕτω σμικρόν τι τῶν διδομένων, ὃ μὴ προσεδέξατο προθύμως· ἀλλὰ καὶ ῥόαν μίαν ὑπερφυᾶ μεγέθει προσενέγκαντος Ὡμίσου τινὸς αὐτῷ· « Νὴ τὸν Μίθραν (εἶπεν) οὗτος ὁ ἀνὴρ » καὶ πόλιν ἂν ἐκ σμικρᾶς ταχὺ ποιήσειε μεγάλην πιστευθείς ».

Ε. Ἐπεὶ δ', ἄλλων ἄλλα προσφερόντων καθ' ὁδὸν, αὐτουργὸς ἄνθρωπος οὐδὲν ἐπὶ καιροῦ φθάσας εὑρεῖν, τῷ ποταμῷ προσέδραμε, καὶ ταῖν χεροῖν ὑπολαβὼν τοῦ ὕδατος προσήνεγκεν, ἡσθεὶς ὁ Ἀρτοξέρξης φιάλην ἔπεμψεν αὐτῷ χρυσῆν καὶ χιλίους δαρεικούς. Εὐκλείδᾳ δὲ τῷ Λάκωνι, πολλὰ παῤῥησιαζομένῳ πρὸς αὐτὸν αὐθαδῶς, ἐκέλευσεν εἰπεῖν τὸν χιλίαρχον, ὅτι « Σοὶ μὲν ἔξεστιν εἰπεῖν, ἃ βασιλεῖ βούλει· ἐμοὶ δὲ καὶ λέγειν καὶ ποιεῖν ». Ἐν δὲ θήρᾳ τινὶ Τηριβάζου δείξαντος

αὐτῷ τὸν κάνδυν ἐσχισμένον, ἠρώτησεν, ὅ τι δεῖ ποιεῖν. Ἐκείνου δὲ εἰπόντος· « Ἄλλον αὐτὸς ἔνδυσαι, τοῦτον δ' ἐμοὶ δός »· οὕτως ἐποίησεν, εἰπών· « Δίδωμι μέν, ὦ Τηρίβαζε, σοὶ τοῦτον, φορεῖν » δ' ἀπαγορεύω ». Τοῦ δὲ Τηριβάζου μὴ φροντίσαντος (ἦν γὰρ οὐ πονηρὸς, ὑπόκουφος δὲ καὶ παράφορος), ἀλλὰ τόν τε κάνδυν εὐθὺς ἐκεῖνον ἐνδύντος, καὶ δέραια χρυσᾶ καὶ γυναικεῖα τῶν βασιλικῶν περιθεμένου, πάντες μὲν ἠγανάκτουν (οὐ γὰρ ἐξῆν), ὁ μέντοι βασιλεὺς κατεγέλασε, καὶ εἶπε· « Δίδωμί σοι καὶ » τὰ χρυσία φορεῖν, ὡς γυναικί, καὶ τὴν στολὴν, ὡς μαινο- » μένῳ » Τραπέζης δὲ τῆς αὐτῆς μηδενὸς μετέχοντος, ἀλλ' ἢ μητρὸς βασιλέως, ἢ γαμετῆς γυναικὸς, καθεζομένων τῆς μὲν ὑπ' αὐτὸν, τῆς δὲ μητρὸς ὑπὲρ αὐτὸν, Ἀρτοξέρξης καὶ τοὺς ἀδελφοὺς ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἐκάλει τράπεζαν, Ὀσάνην καὶ Ὀξάθρην, νεωτέρους ὄντας. Ἐν δὲ τοῖς μάλιστα κεχαρισμένην ὄψιν παρεῖχε τοῖς Πέρσαις ἡ τῆς γυναικὸς Στατείρας ἁρμάμαξα, γυμνὴ τῶν παραπετασμάτων ἀεὶ προφερομένη, καὶ διδοῦσα ταῖς δημότισιν ἀσπάσασθαι αὐτὴν, καὶ προσελθεῖν· ὅθεν ἠγαπᾶτο τοῖς πολλοῖς ἡ βασίλεια.

Ϛ. Τὸν μέντοι Κῦρον οἱ νεωτεριςαὶ καὶ πολυπράγμονες, ὡς λαμπρὸν ἄνδρα τῇ ψυχῇ καὶ πολεμικὸν διαφερόντως καὶ φιλέτιμον, ὤοντο τὰ πράγματα ποθεῖν, καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἡγεμονίας βασιλέως δεῖσθαι φρόνημα καὶ φιλοτιμίαν ἔχοντος. Οὐχ ἧττον οὖν τοῖς ἄνω πιστεύων ὁ Κῦρος, ἢ τοῖς περὶ αὐτὸν, ἐπεχείρει τῷ πολέμῳ· καὶ Λακεδαιμονίοις ἔγραφε παρακαλῶν βοηθεῖν, καὶ συνεκπέμπειν ἄνδρας, οἷς ἔφη δώσειν, ἂν μὲν πεζοὶ παρῶσιν, ἵππους, ἂν δὲ ἱππεῖς, συνωρίδας· ἐὰν δ' ἀγροὺς ἔχωσι, κώμας, ἐὰν δὲ κώμας, πόλεις· μισθοῦ δὲ τοῖς στρατευομένοις οὐκ ἀριθμὸν, ἀλλὰ μέτρον ἔσεσθαι. Μεγαλη γορῶν δὲ περὶ αὐτοῦ πολλὰ, καὶ καρδίαν ἔφη τοῦ ἀδελφοῦ φορεῖν βαρυτέραν, καὶ φιλοσοφεῖν μᾶλλον, καὶ μαγεύειν βέλτιον, οἶνον

δὲ πλείονα πίνειν καὶ φέρειν· ἐκεῖνον δ' ὑπὸ δειλίας καὶ μαλακίας ἐν μὲν τοῖς κυνηγεσίοις μηδ' ἐφ' ἵππου, ἐν δὲ τοῖς κινδύνοις μηδ' ἐπὶ τοῦ θρόνου καθῆσθαι. Λακεδαιμόνιοι μὲν οὖν σκυτάλην πρὸς Κλέαρχον ἀπέστειλαν, ὑπηρετεῖν Κύρῳ πάντα κελεύοντες. Ὁ δὲ Κῦρος ἀνέβαινεν ἐπὶ βασιλέα, βαρβαρικήν τε πολλὴν ἔχων δύναμιν, καὶ μισθοφόρους Ἕλληνας ὀλίγῳ τρισχιλίων καὶ μυρίων ἀποδέοντας, ἄλλας ἐπ' ἄλλαις ποιούμενος προφάσεις τῆς στρατείας. Οὐ μὴν ἔλαθέ γ' εἰς πολὺν χρόνον, ἀλλ' ἦκε βασιλεῖ Τισαφέρνης αὐτάγγελος· καὶ πολὺς θόρυβος εἶχε τὰ βασίλεια, τῆς τε Παρυσάτιδος τὴν πλείστην αἰτίαν τοῦ πολέμου φερομένης, καὶ τῶν φίλων αὐτῆς ἐν ὑποψίᾳ ὄντων καὶ διαβολαῖς. Μάλιστα δ' ἠνία τὴν Παρυσάτιν ἡ Στάτειρα, τῷ πολέμῳ περιπαθοῦσα, καὶ βοῶσα· « Ποῦ νῦν αἱ πίστεις ἐκεῖναι; ποῦ δ' αἱ » δεήσεις, αἷς ἐξελομένη τὸν ἐπιβουλεύσαντα τῷ ἀδελφῷ, πο- » λέμου καὶ κακῶν ἐμπέπληκας ἡμᾶς »; Ἐκ δὴ τούτων μισοῦσα τὴν Στάτειραν ἡ Παρυσάτις, καὶ φύσει βαρύθυμος οὖσα, καὶ καὶ βάρβαρος ἐν ὀργαῖς καὶ μνησικακίαις, ἐπεβούλευεν αὐτὴν ἀνελεῖν. Ἐπεὶ δὲ Δείνων μὲν ἐν τῷ πολέμῳ συντελεσθῆναι τὴν ἐπβουλὴν εἴρηκε· Κτησίας δ' ὕστερον, ὃν οὔτ' ἀγνοεῖν τὸν χρόνον εἰκός ἐστι παρόντα ταῖς πράξεσιν, οὔτε ἑκὼν αἰτίαν εἶχεν ἐκ τοῦ χρόνου μεταθῆσαι τὸ ἔργον, ὡς ἐπράχθη διηγούμενος· οἷα πάσχει πολλάκις ὁ λόγος αὐτοῦ, πρὸς τὸ μυθῶδες καὶ δραματικὸν ἐκτρεπόμενος τῆς ἀληθείας· τοῦτο μέν, ἣν ἐκεῖνος ἀπέδωκε, χώραν ἔξει.

Ζ. Κύρῳ δὲ προσιόντι φῆμαι καὶ λόγοι προσέπιπτον, ὡς οὐ μάχεσθαι βασιλέως εὐθὺς ἐγνωκότος, οὐδὲ συνδραμεῖν εἰς χεῖρας αὐτῷ σπεύδοντος, ἀλλ' ἐν Πέρσαις ὑπομένειν, ἄχρις ἂν αἱ δυνάμεις ἐκεῖ πανταχόθεν συνέλθωσι. Καὶ γὰρ τάφρον εὖρος ὀργυιῶν δέκα, καὶ βάθος ἴσον, ἐπὶ σταδίους διὰ τοῦ πεδίου τετρακοσίους ἐνέβαλε. Καὶ ταύτης τε περιεῖδε τὸν Κῦρον ἐντὸς

παρελθόντα, καὶ Βαβυλῶνος αὐτῆς οὐ μακρὰν γενόμενον. Τιριβάζου δ', ὡς φασι, πρώτου τολμήσαντος εἰπεῖν, ὡς οὐ δεῖ φυγομαχεῖν, οὐδὲ Μηδίας ἐκγάντα καὶ Βαβυλῶνος ἅμα καὶ Σούσων, ἐνδύεσθαι τῇ Περσίδι, πολλαπλασίαν μὲν ἔχοντα δύναμιν τῶν πολεμίων, μυρίους δὲ σατράπας καὶ στρατηγοὺς, Κύρου καὶ φρονεῖν καὶ μάχεσθαι βελτίονας, ὥρμησε διαγωνίσασθαι τὴν ταχίστην. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐξαίφνης καταφανεὶς νενήκοντα μυριάσι στρατοῦ διακεκοσμημένου λαμπρῶς, τοὺς πολεμίους, ἀσυντάκτους καὶ ἀνόπλους διὰ τὸ θαρρεῖν καὶ καταφρονεῖν ὁδοιποροῦντας, ἐξέπληξε καὶ συνετάραξεν, ὥστε σὺν θορύβῳ καὶ βοῇ πολλῇ μόλις εἰς τάξιν καταστα θῆναι τὸν Κῦρον· ἔπειτα σιγῇ καὶ σχέδην ἐπάγων, θαῦμα τοῖς Ἕλλησι τῆς εὐταξίας παρεῖχε, κραυγὰς ἀτάκτους καὶ σκιρτήματα καὶ πολὺν τάραχον αὐτῶν καὶ διασπασμὸν ἐν πλήθει τοσούτῳ προσδεχόμενος. Εὖ δὲ καὶ κατὰ τοὺς Ἕλληνας ἔταξε τῶν δρεπανηφόρων τὰ ῥωμαλεώτατα πρὸ τῆς ἑαυτοῦ φάλαγγος, ὡς, πρὶν ἐν χερσὶ γενέσθαι, διακόψοντα τὰς τάξεις βίᾳ τῆς εἰσελάσεως.

Η. Τὴν δὲ μάχην ἐκείνην πολλῶν μὲν ἀπηγγελκότων, Ξενοφῶντος δὲ μονονουχὶ δεικνύοντος ὄψει, καὶ τοῖς πράγμασιν, ὡς οὐ γεγενημένοις, ἀλλὰ γινομένοις, ἐμποιοῦντος ἀεὶ τὸν ἀκροατὴν ἐν πάθει συγκινδυνεύοντα διὰ τὴν ἐνάργειαν· οὐκ ἔστι νοῦν ἔχοντος ἐπεξηγεῖσθαι, πλὴν ὅσα τῶν ἀξίων λόγου παρῆλθεν εἰπεῖν ἐκεῖνον. Ὁ μὲν οὖν τόπος, ἐν ᾧ παρετάξαντο, Κούναξα καλεῖται, καὶ Βαβυλῶνος ἀπέχει σταδίους πεντακοσίους. Κῦρον δὲ πρὸ τῆς μάχης Κλεάρχου παρακαλοῦντος ἐξόπισθεν τῶν Λακεδαιμονίων εἶναι, καὶ μὴ κινδυνεύειν αὐτὸν, εἰπεῖν φασί· « Τί » λέγεις, ὦ Κλέαρχε! σὺ κελεύεις με, τὸν βασιλείας ὀρεγό- » μενον, ἀνάξιον εἶναι βασιλείας »! Ἁμαρτόντος δὲ Κύρου μέγα τῷ δῦναι προπετῶς εἰς μέσα τὰ δεινὰ καὶ μὴ φυλάξασθαι τὸν κίνδυνον, οὐχ ἧττον ἥμαρτεν, εἰ καὶ μὴ μᾶλλον, Κλέαρχος,

ἀντιτάξαι κατὰ τὸν βασιλέα μὴ θελήσας τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ προσμίξας τῷ ποταμῷ τὸ δεξιὸν, ὡς μὴ κυκλωθείη. Τὴν γὰρ ἀσφάλειαν ἐξ ἅπαντος διώκοντα, καὶ πλεῖστον λόγον ἔχοντα τοῦ μηδὲν παθεῖν, οἴκοι μένειν ἦν κράτιστον. Ὁ δὲ μυρίους σαδίους ἀπὸ θαλάσσης ἐν ὅπλοις ἀναβεβηκὼς, μηδενὸς ἀναγκάζοντος, ἀλλ' ὅπως Κῦρον εἰς τὸν θρόνον καθίσῃ τὸν βασίλειον, εἶτα περισκοπῶν χώραν καὶ τάξιν, οὐκ ἀφ' ἧς σώσειε τὸν ἡγεμόνα καὶ μισθοδότην, ἀλλ' ἐν τίνι θέμενος ἑαυτὸν ἀσφαλῶς μαχεῖται [καὶ] καθ' ἡσυχίαν, ὅμοιος ἦν ὑπὸ δέους τῶν παρόντων ἐκβεβληκότι τοὺς περὶ τῶν ὅλων λογισμούς, καὶ προϊεμένῳ τὴν τῆς στρατηγίας ὑπόθεσιν. Ὅτι γὰρ οὐδεὶς ἂν ὑπέμεινε τῶν τεταγμένων περὶ βασιλέα τοὺς Ἕλληνας ἐμπεσόντας, ὠσθέντων δ' ἐκείνων, καὶ βασιλέως φεύγοντος, ἢ πεσόντος, ὑπῆρχε Κύρῳ νικῶντι σώζεσθαι καὶ βασιλεύειν, ἐκ τῶν πεπραγμένων δῆλόν ἐστι. Διὸ τὴν Κλεάρχου μᾶλλον εὐλάβειαν, ἢ τὸ Κύρου θράσος, αἰτιατέον, ὡς τὰ πράγματα καὶ Κῦρον ἀπολέσασαν. Εἰ γὰρ αὐτὸς ἐσκόπει βασιλεὺς, ὅπου τάξας τοὺς Ἕλληνας ἀβλαβεστάτοις χρήσεται πολεμίοις, οὐκ ἂν ἐξεῦρεν ἑτέραν, ἢ τὴν ἀπωτάτω χώραν ἑαυτοῦ καὶ τῶν περὶ ἑαυτόν· ἀφ' ἧς οὔτε νικηθεὶς αὐτὸς ἤσθετο, καὶ Κῦρος ἔρθη κατακοπείς, ἢ χρησάμενός τι τῇ Κλεάρχου νίκῃ. Καίτοι Κῦρος τὸ συμφέρον οὐκ ἠγνόησεν· ἀλλ' ἐκεῖ Κλέαρχον ἐκέλευε τάττεσθαι, κατὰ μέσον. Ὁ δ', αὐτῷ μέλλειν εἰπὼν, ὅπως ἕξει κάλλιστα, τὸ πᾶν διέφθειρεν.

Θ. Οἱ μὲν γὰρ Ἕλληνες, ὅσον ἐβούλοντο, τοὺς βαρβάρους ἐνίκων, καὶ διώκοντες ἐπὶ πλεῖστον προῆλθον. Κύρῳ δὲ γενναῖον ἵππον, ἄρσην δὲ καὶ ὑβριστὴν, ἐλαύνοντι, Πασάκαν καλούμενον, ὡς Κτησίας φησὶν, ἀντεξήλασεν ὁ Καδουσίων ἄρχων, Ἀρταγέρσης, μέγα βοῶν· « Ὦ τὸ κάλλιστον ἐν Πέρσαις ὄνομα » Κύρου καταισχύνων, ἀδικώτατε ἀνδρῶν καὶ ἀφρονέστατε, » κακοὺς μὲν Ἕλληνας ἔρχῃ κακὴν ὁδὸν ἄγων ἐπὶ τὰ Περσῶν

» ἀγαθὰ· δεσπότην δὲ σεαυτοῦ καὶ ἀδελφὼν ἐλπίζων ἀναιρήσειν, » ὃς σοῦ μυριάκις μυρίους δούλους ἔχει κρείσσονας. Αὐτίκα » δὲ πείρᾳ· πρότερον γὰρ ἀπολεῖς ἐνταῦθα τὴν σεαυτοῦ » κεφαλὴν, ἢ θεάσασθαι τὸ βασιλέως πρόσωπον ». Ταῦτ' εἰπὼν, ἐξηκόντισεν ἐπ' αὐτόν. Ὁ δὲ θώραξ στερεῶς ἀντέσχε, καὶ οὐκ ἐτρώθη μὲν ὁ Κῦρος, ἐκραδάνθη δὲ, τῆς πληγῆς ἰσχυρᾶς προσπεσούσης. Ἀποστρέψαντος δὲ τὸν ἵππον τοῦ Ἀρταγέρσου, βαλὼν ὁ Κῦρος ἔτυχε, καὶ διήλασε παρὰ τὴν κλεῖδα διὰ τοῦ τραχήλου τὴν αἰχμήν. Τὸν μὲν οὖν Ἀρταγέρσην ἀποθανεῖν ὑπὸ Κύρου σχεδὸν ἅπαντες ὁμολογοῦσι· περὶ δὲ τῆς αὐτοῦ Κύρου τελευτῆς, ἐπεὶ Ξενοφῶν ἁπλῶς καὶ συντόμως, ἅτε δὴ μὴ παρὼν αὐτὸς, εἶπεν, οὐδὲν ἴσως κωλύει, τὰ Δείνωνος ἰδίᾳ, καὶ πάλιν τὰ Κτησίου διελθεῖν.

I. Φησὶν οὖν ὁ μὲν Δείνων, ὅτι, τοῦ Ἀρταγέρσου πεσόντος, εἰσελάσας βιαίως ὁ Κῦρος εἰς τοὺς προτεταγμένους τοῦ βασιλέως, κατέτρωσεν αὐτοῦ τὸν ἵππον· ὁ δ' ἀπερρύη. Τηριβάζου δ' ἀναλαβόντος αὐτὸν ἐπ' ἄλλον ἵππον ταχὺ, καὶ εἰπόντος αὐτῷ· « Ὦ βασιλεῦ, μέμνησο τῆς ἡμέρας ταύτης· οὐ γὰρ ἀξία λήθης » ἐστί », πάλιν ὁ Κῦρος ἐνσείσας τῷ ἵππῳ κατέβαλε τὸν Ἀρτοξέρξην. Πρὸς δὲ τὴν τρίτην ἐπέλασιν δυσανασχετήσας ὁ βασιλεὺς, καὶ εἰπὼν πρὸς τοὺς παρόντας, ὡς « Βέλτιόν ἐσί [μοι] μὴ ζῆν », ἀντεξήλαυνε τῷ Κύρῳ, προπετῶς καὶ ἀπερισκέπτως εἰς ἐναντία βέλη φερομένῳ. Καὶ βάλλει μὲν αὐτὸς ἀκοντίῳ, βάλλουσι δ' οἱ περὶ αὐτόν. Πίπτει δ' ὁ Κῦρος, ὡς μὲν ἔνιοι λέγουσι, πληγεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως· ὡς δ' ἕτεροί τινες, Καρὸς ἀνθρώπου πατάξαντος, ᾧ γέρας ἔδωκε τῆς πράξεως ταύτης ὁ βασιλεὺς, ἀλεκτρυόνα χρυσοῦν ἐπὶ δόρατος ἀεὶ πρὸ τῆς τάξεως ἐν ταῖς στρατείαις κομίζειν. Καὶ γὰρ αὐτοὺς τοὺς Κᾶρας ἀλεκτρυόνας οἱ Πέρσαι, διὰ τοὺς λόφους, οἷς κοσμοῦσι τὰ κράνη, προσηγόρευον.

ΙΑ. Ἡ δὲ Κτησίου διήγησις, ὡς ἐπιτεμόντι πολλὰ συντόμως ἀπαγγεῖλαι, τοιαύτη τις ἐστί. Κῦρος, ἀποκτείνας Ἀρταγέρσην, ἤλαυνεν εἰς αὐτὸν βασιλέα τὸν ἵππον, καὶ αὐτὸς εἰς ἐκεῖνον, ἀμφότεροι σιωπῇ. Φθάνει δὲ βαλὼν Ἀριαῖος, ὁ Κύρου φίλος, βασιλέα, καὶ οὐκ ἔτρωτε. Βασιλεὺς δ' ἀφεὶς τὸ δόρυ, Κύρου μὲν οὐκ ἔτυχε, Τιταφέρνην δὲ, πιστὸν ἄνδρα Κύρῳ καὶ γενναῖον, ἔβαλε καὶ κατέκτεινε. Κῦρος δ', ἐπ' αὐτὸν ἐξακοντίσας, διὰ τοῦ θώρακος ἔτρωσε τὸ στῆθος, ὅσον ἐνδῦναι δύο δακτύλους τὸ ἀκόντιον, πεσεῖν δ' αὐτὸν ὑπὸ τῆς πληγῆς ἀπὸ τοῦ ἵππου. Φυγῆς δὲ καὶ ταραχῆς τῶν περὶ αὐτὸν γενομένης, ὁ μὲν ἀναξὰς μετ' ὀλίγων, ἐν οἷς καὶ Κτησίας ἦν, λόφον τινὰ πλησίον καταλαβὼν ἡσύχαζε· Κῦρον δὲ τοῖς πολεμίοις ἐνειλούμενον ὁ ἵππος ἐξέφερεν ὑπὸ θυμοῦ μακρὰν, ἤδη σκότους ὄντος, ἀγνοούμενον ὑπὸ τῶν πολεμίων, καὶ ζητούμενον ὑπὸ τῶν φίλων. Ἐπαιρόμενος δὲ τῇ νίκῃ, καὶ μεστὸς ὢν ὁρμῆς καὶ θράσους, διεξήλαυνε βοῶν· « Ἐξίστασθε, πενιχροί ». Τοῦτο δὲ Περσιστὶ πολλάκις αὐτοῦ βοῶντος, οἱ μὲν ἐξίσταντο προσκυνοῦντες· ἀποπίπτει δὲ τῆς κεφαλῆς ἡ τιάρα τοῦ Κύρου, καὶ παρατρέχων νεανίας Πέρσης, ὄνομα Μιθριδάτης, ἀκοντίῳ βάλλει τὸν κρόταφον αὐτοῦ παρὰ τὸν ὀφθαλμὸν, ἀγνοῶν, ὅστις εἴη. Πολὺ δ' αἷμα τοῦ τραύματος ἐκβαλόντος, ἰλιγγιάσας καὶ καρωθεὶς ὁ Κῦρος ἔπεσε. Καὶ ὁ μὲν ἵππος ὑπεκφυγὼν ἐπλάζετο· τὸν δ' ἐφίππειον πῖλον ἀποῤῥυέντα λαμβάνει τοῦ τὸν Κῦρον βαλόντος ἀκόλουθος, αἵματος περίπλεω. Τὸν δὲ Κῦρον, ἐκ τῆς πληγῆς ἀναφέροντα χαλεπῶς καὶ μόλις, εὐνοῦχοί τινες παρόντες ὀλίγοι ἐπεχείρουν ἐπ' ἄλλον ἵππον ἀναθέσθαι καὶ σῴζειν. Ἀδυνάτως δ' ἔχοντα, καὶ δι' αὐτοῦ προθυμούμενον βαδίζειν, ὑπολαβόντες ἦγον, τῷ μὲν σώματι καρηβαροῦντα καὶ σφαλλόμενον, οἰόμενον δὲ νικᾶν, ἀκούοντα τῶν φευγόντων ἀνακαλουμένων Κῦρον βασιλέα, καὶ φείδεσθαι δεομένων. Ἐν δὲ τούτῳ Καύνιοί τινες ἄνθρωποι κακόβιοι καὶ ἄπο-

ροι, καὶ ταπεινῶν ὑπουργημάτων ἕνεκα τῇ τοῦ βασιλέως στρατιᾷ παρακολουθοῦντες, ἔτυχον ἀναμιχθέντες ὡς φίλοι τοῖς περὶ τὸν Κῦρον. Ὡς δὲ μόλις συνεῖδον τὰ περιθωρακίδια φοινικᾶ, λευκοῖς χρωμένων τῶν βασιλικῶν ἁπάντων, ἔγνωσαν πολεμίους ὄντας. Εἷς οὖν ἐκείνων ἐτόλμησεν ἀγνοῶν ἐξόπισθεν βαλεῖν τὸν Κῦρον ἀκοντίῳ. Τῆς δὲ περὶ τὴν ἰγνύαν φλεβὸς ἀναῤῥαγείσης, πεσὼν ὁ Κῦρος, ἅμα παίει πρός τινι λίθῳ τὸν τετρωμένον κρόταφον, καὶ ἀποθνήσκει. Τοιοῦτος μὲν ὁ Κτησίου λόγος, ᾧ, καθάπερ ἀμβλεῖ ξιφιδίῳ, μόλις ἀναιρῶν τὸν ἄνθρωπον ἀνήρηκεν.

ΙΒ. Ἤδη δ' αὐτοῦ τεθνηκότος, Ἀρτασύρας, ὁ βασιλέως ὀφθαλμὸς, ἔτυχεν ἵππῳ παρεξελαύνων. Γνωρίσας οὖν τοὺς εὐνούχους ἁλοφυρομένους, ἠρώτησε τὸν πιστότατον αὐτῶν· « Τίνα » τοῦτον, ὦ Παρίσκα, κλαίεις παρακαθήμενος »; ὁ δ' εἶπεν· « Οὐχ ὁρᾷς, ὦ Ἀρτασύρα, Κῦρον τεθνηκότα »; Θαυμάσας οὖν ὁ Ἀρτασύρας, τῷ μὲν εὐνούχῳ θαῤῥεῖν παρεκελεύσατο καὶ φυλάττειν τὸν νεκρόν· αὐτὸς δὲ συντείνας πρὸς τὸν Ἀρτοξέρξην, ἀπεγνωκότα μὲν ἤδη τὰ πράγματα, κακῶς δὲ καὶ τὸ σῶμα διακείμενον ὑπό τε δίψης καὶ τοῦ τραύματος, χαίρων φράζει, ὡς αὐτὸς ἴδοι τεθνηκότα Κῦρον. Ὁ δὲ πρῶτον μὲν εὐθὺς ὥρμησεν αὐτὸν ἰέναι, καὶ τὸν Ἀρτασύραν ἄγειν ἐκέλευσεν ἐπὶ τὸν τόπον. Ἐπεὶ δὲ πολὺς ἦν λόγος τῶν Ἑλλήνων καὶ φόβος, ὡς διωκόντων, καὶ πάντα νικώντων καὶ κρατούντων, ἔδοξε πλείονας πέμψαι τοὺς κατοψομένους· καὶ τριάκοντα, λαμπάδας ἔχοντες, ἐπέμφθησαν. Αὐτῷ δὲ, μικρὸν ἀπολείποντι τοῦ τεθνάναι διὰ τὸ διψῆν, Σατιβαρζάνης ὁ εὐνοῦχος, περιθέων ἐζήτει ποτόν. Οὐ γὰρ εἶχε τὸ χωρίον ὕδωρ, καὶ οὐδ' ἦν ἐγγὺς τὸ στρατόπεδον. Μόλις οὖν ἐπιτυγχάνει τῶν Καυνίων ἐκείνων τῶν κακοβίων ἑνὸς, ἐν ἀσκίῳ φαύλῳ διεφθαρμένον ὕδωρ καὶ πονηρὸν ἔχοντος, ὅσον ὀκτὼ κοτύλας· καὶ λαβὼν τοῦτο, καὶ ἡμίσας τῷ βασιλεῖ δίδωσιν. Ἐκπιόντα δ' ἅπαν ἠρώτησεν, εἰ μὴ

πάνυ δυσχεραίνοι τὸ ποτόν. Ὁ δ' ὤμοσε τοὺς θεοὺς, μήτ' οἶνον ἡδέως οὕτως πώποτε πεπωκέναι, μήτε ὕδωρ τὸ κουφότατον καὶ καθαρώτατον· « Ὥστε (ἔφη) τὸν δόντα σοι τοῦτο ἄνθρωπον, » ἂν ἐγὼ μὴ δυνηθῶ ζήσας ἀμείψασθαι, τοὺς θεοὺς εὔχομαι » ποιῆσαι μακάριον καὶ πλούσιον ».

ΙΓ. Ἐν δὲ τούτῳ προσήλαυνον οἱ τριάκοντα λαμπροὶ καὶ περιχαρεῖς, ἀναγγέλλοντες αὐτῷ τὴν ἀνέλπιστον εὐτυχίαν. Ἤδη δὲ καὶ πλήθει τῶν συντρεχόντων πάλιν πρὸς αὐτὸν καὶ συνισταμένων ἐθάρρει, καὶ κατέβαινεν ἀπὸ τοῦ λόφου φωτὶ πολλῷ περιλαμπόμενος. Ὡς δ' ἐπέστη τῷ νεκρῷ, καὶ κατὰ δή τινα νόμον Περσῶν ἡ δεξιὰ χεὶρ ἀπεκόπη καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος, ἐκέλευσε τὴν κεφαλὴν αὐτῷ κομισθῆναι· καὶ τῆς κόμης δραξάμενος οὔσης βαθείας καὶ λασίας, ἐπεδείκνυε τοῖς ἀμφιδοξοῦσιν ἔτι καὶ φεύγουσιν. Οἱ δ' ἐθαύμαζον καὶ προσεκύνουν· ὥστε ταχὺ μυριάδας ἑπτὰ περὶ αὐτὸν γενέσθαι, καὶ συνεισελάσαι πάλιν εἰς τὸ στρατόπεδον. Ἐξεληλάκει δ', ὡς ὁ Κτησίας φησὶν, ἐπὶ τὴν μάχην τεσσαράκοντα μυριάσιν. Οἱ δὲ περὶ Δείνωνα καὶ Ξενοφῶντα πολὺ πλείονας γενέσθαι λέγουσι τὰς μεμαχημένας. Ἀριθμὸν δὲ νεκρῶν ὁ Κτησίας ἑνακισχιλίους ἀνενεχθῆναί φησι πρὸς τὸν Ἀρταρξέρξην, αὐτῷ δὲ δισμυρίων οὐκ ἐλάττους φανῆναι τοὺς κειμένους. Ταῦτα μὲν οὖν ἔχει διαμφισβήτησιν· ἐκεῖνο δὲ τοῦ Κτησίου λαμπρὸν ἤδη ψεῦσμα, τὸ πεμφθῆναι φάναι πρὸς τοὺς Ἕλληνας αὐτὸν μετὰ Φαλίνου τοῦ Ζακυνθίου, καί τινων ἄλλων. Ὁ γὰρ Ξενοφῶν ἠπίστατο συνδιατρίβοντα βασιλεῖ Κτησίαν. Μέμνηται γὰρ αὐτοῦ, καὶ τοῖς βιβλίοις τούτοις ἐντετυχηκὼς δῆλός ἐστιν. Οὐκ ἂν οὖν ἐλθόντα, καὶ λόγων τοσούτων ἑρμηνέα γενόμενον, παρῆκεν ἀνώνυμον, Φαλῖνον δὲ τὸν Ζακύνθιον, ὠνόμαζεν. Ἀλλὰ δαιμονίως ὁ Κτησίας, ὡς ἔοικε, φιλότιμος ὢν, καὶ οὐχ ἧττον φιλολάκων καὶ φιλοκλέαρχος, ἀεί τινας ἐν τῇ διηγήσει χώρας ἑαυτῷ δίδωσιν·

ἐν αἷς γινόμενος πολλὰ καὶ καλὰ μιμνήσκεται Κλεάρχου καὶ τῆς Λακεδαίμονος.

ΙΔ. Μετὰ δὲ τὴν μάχην δῶρα κάλλιστα μὲν ἐξέπεμψε καὶ μέγιστα τῷ Ἀρταγέρσου παιδὶ, τοῦ πεσόντος ὑπὸ Κύρου· καλῶς δὲ καὶ Κτησίαν καὶ τοὺς ἄλλους ἐτίμησε. Τὸν δὲ Καύνιον ἐκεῖνον ἐξανευρὼν, ὃς ἐπέδωκε τὸ ἀσκίον, ἐξ ἀδόξου καὶ πένητος ἔντιμον καὶ πλούσιον ἐποίησεν. Ἦν δὲ τις ἐμμέλεια καὶ περὶ τὰς τῶν ἐξαμαρτόντων δικαιώσεις. Ἀρβάκην μὲν γάρ τινα Μῆδον, ἐν τῇ μάχῃ πρὸς Κῦρον φεύγοντα, καὶ πάλιν, ἐκείνου πεσόντος, μεταστάντα, δειλίαν καὶ μαλακίαν καταγνοὺς, οὐ προδοσίαν, οὐδὲ κακόνοιαν, ἐκέλευσε γυμνὴν ἀναλαβόντα πόρνην περιβάδην ἐπὶ τοῦ τραχήλου δι' ἡμέρας ὅλης ἐν ἀγορᾷ περιφέρειν. Ἑτέρου δὲ πρὸς τῷ μεταστῆναι ψευσαμένου καταβαλεῖν δύο τῶν πολεμίων, προσέταξε διαπεῖραι τρισὶ βελόναις τὴν γλῶτταν. Οἰόμενος δὲ καὶ βουλόμενος δοκεῖν καὶ λέγειν πάντας ἀνθρώπους, ὡς αὐτὸς ἀπεκτόνοι Κῦρον, Μιθριδάτῃ, τῷ βαλόντι πρώτῳ Κῦρον, ἐξέπεμψε δῶρα, καὶ λέγειν ἐκέλευσε τοὺς διδόντας, ὡς « Τούτοις σε τιμᾷ ὁ βασιλεὺς, ὅτι τὸν ἐφίππειον « Κύρου πῖλον εὑρὼν ἀνήνεγκας ». Τοῦ δὲ Καρὸς, ὑφ' οὗ τὴν ἰγνύαν πληγεὶς ὁ Κῦρος ἔπεσε, καὶ αὐτοῦ δωρεὰν αἰτοῦντος, ἐκέλευσεν εἰπεῖν τοὺς διδόντας, ὅτι « Σοὶ ταῦτα δίδωσι » βασιλεὺς εὐαγγελίων δευτερεῖα. Πρῶτος γὰρ Ἀρτασύρας, » μετ' ἐκεῖνον δὲ σὺ τὴν Κύρου τελευτὴν ἀπήγγειλας ». Ὁ μὲν οὖν Μιθριδάτης ἀπῆλθε σιωπῇ λυπούμενος· τὸν δ' ἄθλιον Κᾶρα κοινόν τι πάθος ἐξ ἀβελτερίας κατέσχε. Διαφθαρεὶς γὰρ ὑπὸ τῶν παρόντων, ὡς ἔοικεν, ἀγαθῶν, καὶ ἀναπεισθεὶς εὐθὺς ἀντιποιεῖσθαι τῶν ὑπὲρ αὐτὸν, οὐκ ἠξίου τὰ δοθέντα μισθὸν εὐαγγελίων ἔχειν, ἀλλ' ἠγανάκτει μαρτυρόμενος καὶ βοῶν, ὅτι Κῦρον οὐδεὶς ἕτερος, ἀλλ' αὐτὸς, ἀπεκτόνοι, καὶ τὴν δόξαν οὐ δικαίως ἀποστεροῖτο. Ταῦτα δ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς, σφόδρα

παρωξύνθη, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐκέλευσεν ἀποτεμεῖν τοῦ ἀνθρώπου. Παροῦσα δ' ἡ μήτηρ· « Μὴ σύ γ' (εἶπεν) οὕτω τὸν Κᾶρα » τοῦτον, ὦ βασιλεῦ, τὸν ὄλεθρον ἀπαλλάξῃς, ἀλλὰ παρ' ἐμοῦ » τὸν ἄξιον ἀπολήψεται μισθὸν, ὃν τολμᾷ λέγειν ». Ἐπιτρέψαντος δὲ τοῦ βασιλέως, ἐκέλευσε τοὺς ἐπὶ τῶν τιμωριῶν ἡ Παρυσάτις λαβόντας τὸν ἄνθρωπον, ἐφ' ἡμέρας δέκα στρεβλοῦν, εἶτα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύξαντας, εἰς τὰ ὦτα θερμὸν ἐντήκειν χαλκὸν, ἕως ἀποθάνοι.

ΙΕ. Κακῶς δ' ἀπώλετο καὶ Μιθριδάτης μετ' ὀλίγον χρόνον ἐκ τῆς αὐτοῦ ἀβελτερίας. Κληθεὶς γὰρ ἐπὶ δεῖπνον, ἔνθα καὶ βασιλέως καὶ τῆς μητρὸς εὐνοῦχοι παρῆσαν, ἦκεν ἐσθῆτι καὶ χρυσῷ κεκοσμημένος, οἷς ἔλαβε παρὰ βασιλέως. Ἐπεὶ δ' εἰς τὸ πίνειν ἀφίκοντο, λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ μέγιστον δυνάμενος τῶν Παρυσάτιδος εὐνούχων· « Ὡς καλὴν μὲν ἐσθῆτά σοι ταύτην, » Μιθριδάτα, ὁ βασιλεὺς δέδωκε, καλὰ δὲ στρεπτὰ καὶ ψέλ- » λια· πολλοῦ δ' ἄξιος ὁ ἀκινάκης! Ἦ μακάριόν σε καὶ περί- » βλεπτον ἅπασι πεποίηκεν »! Ἤδη δὲ μεθύων ὁ Μιθριδάτης· « Τί δὲ ταῦτ' ἐστιν (εἶπεν), ὦ Σπαραμίζη; μειζόνων γὰρ ἐγὼ » καὶ καλλιόνων βασιλεῖ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἄξιον ἐμαυτὸν » παρέσχον ». Καὶ ὁ Σπαραμίζης ἐπιμειδιάσας· « Φθόνος μὲν » οὐδείς, ὦ Μιθριδάτα (εἶπεν)· ἐπεὶ δέ φασιν Ἕλληνες, Γοῖνον » καὶ ἀλήθειαν εἶναι, τί λαμπρὸν, ὦ τὰν, ἢ μέγα, πῖλον εὑρεῖν » ἵππου περιῤῥυέντα, καὶ τοῦτον ἀνενεγκεῖν »; Ταῦτα δ' οὐκ ἀγνοῶν τὸ ἀληθὲς ἔλεγεν, ἀλλὰ βουλόμενος ἐκκαλύψαι πρὸς τοὺς παρόντας, ὑπεκίνει τὴν κουφότητα τοῦ ἀνθρώπου, λάλου καὶ ἀκρατοῦς γεγονότος διὰ τὸν οἶνον. Εἶπεν οὖν μὴ κατασχών· « Ὑμεῖς μὲν, ὅ τι βούλεσθε, πίλους λέγετε καὶ φλυάρους· » ἐγὼ δ' ὑμῖν λέγω διαῤῥήδην, ὑπὸ ταύτης ἀνηρῆσθαι Κῦρον » τῆς χειρός. Οὐ γὰρ, ὡς Ἀρταγέρσης, ἠκόντισα κενὸν καὶ » μάταιον, ἀλλὰ τοῦ μὲν ὀφθαλμοῦ μικρὸν ἥμαρτον, τοῦ δὲ

» κροτάφου τυχὼν καὶ διελάσας, κατέβαλον τὸν ἄνδρα· καὶ » τέθνηκεν ὑπ' ἐκείνου τοῦ τραύματος ». Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι τὸ τέλος ἤδη τοῦ Μιθριδάτου καὶ τὴν κακοδαιμονίαν ὁρῶντες, εἰς τὴν γῆν ἔκυψαν· ὁ δ' ἑσιῶν αὐτούς· « Ὦ τὰν (ἔφη) Μιθριδάτα, » πίνωμεν ἐν τῷ παρόντι καὶ ἐσθίωμεν, τὸν βασιλέως δαί- » μονα προσκυνοῦντες, λόγους δὲ μείζους, ἢ καθ' ἡμᾶς, ἐάσω- « μεν ».

IC. Ἐκ τούτου τῇ μὲν Παρυσάτιδι φράζει τὸν λόγον ὁ εὐνοῦχος, ἐκείνη δὲ τῷ βασιλεῖ· βασιλεὺς δ' ἠγανάκτησεν, ὥσπερ ἐλεγχόμενος καὶ τὸ κάλλιστον καὶ ἥδιστον ἀπολλύων τῆς νίκης. Ἐβούλετο γὰρ βαρβάρους ἅπαντας πεπεῖσθαι καὶ Ἕλληνας, ὡς ἐν ταῖς ἐξελάσεσι καὶ συμπλοκαῖς δοὺς καὶ λαβὼν πληγήν, ἐτρώθη μὲν αὐτὸς, ἔκτεινε δ' ἐκεῖνον. Ἐκέλευσεν οὖν τὸν Μιθριδάτην ἀποθανεῖν σκαφευθέντα. Τὸ δὲ σκαφευθῆναι τοιοῦτόν ἐστι· σκάφας δύο, πεποιημένας ἐφαρμόζειν ἀλλήλαις, λαβόντες, εἰς τὴν ἑτέραν κατακλίνουσι τὸν κολαζόμενον ὕπτιον· εἶτα τὴν ἑτέραν ἐπάγοντες καὶ συναρμόζοντες, ὥστε τὴν κεφαλὴν καὶ τὰς χεῖρας ἔξω καὶ τοὺς πόδας ἀπολαμβάνεσθαι, τὸ δ' ἄλλο σῶμα πᾶν ἀποκεκρύφθαι, διδόασιν ἐσθίειν τῷ ἀνθρώπῳ· Κἂν μὴ θέλῃ, προσβιάζονται, κεντοῦντες τὰ ὄμματα· φαγόντι δὲ, πιεῖν μέλι καὶ γάλα συγκεκραμένον ἐγχέουσιν εἰς τὸ στόμα, καὶ κατὰ τοῦ προσώπου καταχέουσιν. Εἶτα πρὸς τὸν ἥλιον ἀεὶ στρέφουσιν ἐναντία τὰ ὄμματα, καὶ μυιῶν προσκαθημένων πλήθους πᾶν ἀποκρύπτεται τὸ πρόσωπον. Ἐντὸς δὲ ποιοῦντος, ὅσα ποιεῖν ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐσθίοντας ἀνθρώπους καὶ πίνοντας, εὐλαὶ καὶ σκώληκες ὑπὸ φθορᾶς καὶ σηπεδόνος ἐκ τοῦ περιττώματος ἀναζέουσιν, ὑφ' ὧν ἀναλίσκεται τὸ σῶμα διαδυομένων εἰς τὰ ἐντός. Ὅταν γὰρ ἤδη φανερὸς ᾖ τεθνηκὼς ὁ ἄνθρωπος, ἀφαιρεθείσης τῆς ἐπάνω σκάφης, ὁρῶσι μὲν σάρκα καταδηδεσμένην, περὶ δὲ τὰ σπλάγχνα τοιούτων

θηρίων ἐσμοὺς ἐσθιόντων καὶ προσπεφυκότων. Οὕτως ὁ Μιθριδάτης ἑπτακαίδεκα ἡμέρας φθειρόμενος μόλις ἀπέθανε.

ΙΖ. Λοιπὸς δ' ἦν τῇ Παρυσάτιδι σκοπὸς, ὁ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμὼν καὶ τὴν χεῖρα τοῦ Κύρου Μισαβάτης, βασιλέως εὐνοῦχος. Ὡς οὖν αὐτὸς οὐδεμίαν καθ' ἑαυτοῦ λαβὴν παρεδίδου, τοιοῦτον ἐπιβουλῆς τρόπον ἡ Παρυσάτις συνέθηκεν. Ἦν τά τ' ἄλλα θυμόσοφος γυνὴ καὶ δεινὴ κυβεύειν· διὸ καὶ βασιλεῖ πρὸ τοῦ πολέμου πολλάκις συνεκύβευε· μετὰ δὲ τὸν πόλεμον διαλυθεῖσα πρὸς αὐτὸν, οὐκ ἔφευγε τὰς φιλοφροσύνας, ἀλλὰ καὶ συνέπαιζε, καὶ τῶν ἐρωτικῶν ἐκοινώνει, συμπράττουσα καὶ παροῦσα. Καὶ ὅλως μικρότατον αὐτοῦ τῇ Στατείρᾳ μετεδίδου χρῆσθαι καὶ συνεῖναι, μισοῦσά τε μάλιστα πάντων ἐκείνην, καὶ μέγιστον αὐτὴ βουλομένη δύνασθαι. Λαβοῦσα δή ποτε τὸν Ἀρτοξέρξην ὠρμημένον ἀλύειν, σχολῆς οὔσης, προὐκαλεῖτο περὶ χιλίων δαρεικῶν κυβεῦσαι· καὶ κυβεύοντα περιεῖδε νικῆσαι, καὶ τὸ χρυσίον ἀπέδωκε. Προσποιουμένη δ' ἀνιᾶσθαι καὶ φιλονεικεῖν, ἐκέλευσεν αὖθις ἐξ ἀρχῆς περὶ εὐνούχου διακυβεῦσαι κἀκεῖνος ὑπήκουσε. Ποιησάμενοι δὲ συνθήκας, πέντε μὲν ἑκάτερον ὑπεξελέσθαι τοὺς πιστοτάτους, ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν, ὃν ἂν ὁ νικῶν ἕληται, δοῦναι τὸν ἡττώμενον· ἐπὶ τούτοις ἐκύβευον. Σφόδρα δὲ γενομένη πρὸς τῷ πράγματι, καὶ σπουδάσασα περὶ τὴν παιδιὰν, εὖ δέ πως αὐτῇ καὶ τῶν κύβων πεσόντων, νικήσασα λαμβάνει τὸν Μασαβάτην. Οὐ γὰρ ἦν ἐν τοῖς ὑπεξῃρημένοις. Καὶ πρὶν ἐν ὑποψίᾳ βασιλέα γενέσθαι τοῦ πράγματος, ἐγχειρίσασα τοῖς ἐπὶ τῶν τιμωριῶν, προσέταξεν ἐκδεῖραι ζῶντα· καὶ τὸ μὲν σῶμα πλάγιον διὰ τριῶν σταυρῶν ἀναπῆξαι, τὸ δὲ δέρμα χωρὶς διαπατταλεῦσαι. Γενομένων δὲ τούτων, καὶ βασιλέως χαλεπῶς φέροντος, καὶ παροξυνομένου πρὸς αὐτὴν, εἰρωνευομένη μετὰ γέλωτος, « Ὡς ἡδὺς (ἔφασκεν) εἶς καὶ μακάριος, » εἰ χαλεπαίνεις διὰ γέροντα πονηρὸν εὐνοῦχον, ἐγὼ δὲ χιλίους

» ἐκκυβευθεῖσα δαρεικοὺς σιωπῶ καὶ στέργω». Βασιλεὺς μὲν οὖν ἐφ' οἷς ἐξηπατήθη μεταμελόμενος, ἡσυχίαν ἦγεν· ἡ δὲ Στάτειρα καὶ πρὸς τἄλλα φανερῶς ἠναντιοῦτο, καὶ τούτοις ἐδυσχέραινεν, ὡς ἄνδρας εὐνούχους καὶ πιστοὺς βασιλεῖ διὰ Κῦρον ὠμῶς καὶ παρανόμως ἀπολλυούσης αὐτῆς.

ΙΗ. Ἐπεὶ δὲ Κλέαρχον καὶ τοὺς ἄλλους στρατηγοὺς Τισαφέρνης ἐξηπάτησε καὶ παρεσπόνδησεν, ὅρκων γενομένων, καὶ συλλαβὼν ἀνέπεμψεν ἐν πέδαις δεδεμένους, δεηθῆναί φησιν αὐτοῦ τὸν Κλέαρχον ὁ Κτησίας, ὅπως κτενὸς εὐπορήσειε. Τυχόντα δὲ καὶ τημελήσαντα τὴν κεφαλὴν ἡσθῆναί τε τῇ χρείᾳ, καὶ τὸν δακτύλιον αὐτῷ δοῦναι, σύμβολον φιλίας πρὸς τοὺς ἐν Λακεδαίμονι συγγενεῖς καὶ οἰκείους· εἶναι δὲ γλυφὴν ἐν τῇ σφραγῖδι Καρυάτιδας ὀρχουμένας. Τὰ δὲ πεμπόμενα σιτία τῷ Κλεάρχῳ τοὺς συνδεδεμένους στρατιώτας ἀφαιρεῖσθαι καὶ καταναλίσκειν, ὀλίγα τῷ Κλεάρχῳ διδόντας ἀπ' αὐτῶν. Ἰάσασθαι δὲ καὶ τοῦτο φησὶν ὁ Κτησίας, πλείονα τῷ Κλεάρχῳ πέμπεσθαι διαπραξάμενος, ἰδίᾳ δ' ἕτερα τοῖς στρατιώταις δίδοσθαι· καὶ ταῦτα μὲν ὑπουργῆσαι καὶ παρασχεῖν, χάριτι καὶ γνώμῃ τῆς Παρυσάτιδος. Πεμπομένου δὲ καθ' ἡμέραν τῷ Κλεάρχῳ κωλῆνος ἐπὶ τοῖς σιτίοις, παρακαλεῖν αὐτὸν καὶ διδάσκειν, ὡς χρὴ μικρὸν εἰς τὸ κρέας ἐμβαλόντα μαχαίριον, ἀποκρύψαντα πέμψαι, καὶ μὴ περιιδεῖν ἐπὶ τῇ βασιλέως ὠμότητι τὸ τέλος αὐτοῦ γενόμενον, αὐτὸν δὲ φοβούμενον μὴ ἐθελῆσαι. Βασιλέα δὲ τῇ μὲν μητρὶ, παραιτουμένῃ μὴ κτεῖναι τὸν Κλέαρχον, ὁμολογῆσαι καὶ ὀμόσαι· πεισθέντα δ' αὖθις ὑπὸ τῆς Στατείρας, ἀποκτεῖναι πάντας, πλὴν Μένωνος. Ἐκ δὲ τούτου τὴν Παρυσάτιν ἐπιβουλεῦσαι τῇ Στατείρᾳ, καὶ συσκευάσασθαι τὴν φαρμακείαν κατ' αὐτῆς· οὐκ ἀκότα λέγων, ἀλλὰ πολλὴν ἀλογίαν ἔχοντα τῆς αἰτίας· εἰ δεινὸν ἔργον οὕτως ἔδρασε καὶ παρεκινδύνευσεν ἡ Παρυσάτις, διὰ Κλέαρχον ἀνελεῖν τολμήσαντα τὴν γνησίαν βασιλέως γυναῖκα,

καὶ τέκνων κοινωνὸν ἐπὶ βασιλείᾳ τρεφομένων. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐκ ἄδηλον ὡς ἐπιτραγῳδεῖται τῇ Κλεάρχου μνήμῃ· καὶ γὰρ ἀναιρεθέντων φησὶ τῶν στρατηγῶν, τοὺς μὲν ἄλλους ὑπὸ κυνῶν σπαράττεσθαι καὶ ὀρνέων, τῷ δὲ Κλεάρχου νεκρῷ θύελλαν ἀνέμου, γῆς θῖνα πολλὴν φέρουσαν, ἐπιχῶσαι καὶ ἐπικρύψαι τὸ σῶμα· φοινίκων δέ τινων διασπαρέντων, ὀλίγῳ χρόνῳ θαυμαστὸν ἄλσος ἀναφῦναι καὶ κατασκιάσαι τὸν τόπον. ὥστε καὶ βασιλεῖ σφόδρα μεταμέλειν, ὡς ἄνδρα θεοῖς φίλον ἀνηρηκότι, τὸν Κλέαρχον.

ΙΘ. Ἡ δ' οὖν Παρυσάτις, μίσους τε πρὸς τὴν Στάτειραν ἐξ ἀρχῆς ὑποκειμένου καὶ ζηλοτυπίας, ὁρῶσα τὴν μὲν αὐτῆς δύναμιν αἰδουμένου βασιλέως καὶ τιμῶντος οὖσαν, τὴν δ' ἐκείνης ἔρωτι καὶ πίστει βέβαιον καὶ ἰσχυρὰν, ἐπεβούλευσεν ὑπὲρ τῶν μεγίστων, ὡς ᾤετο, παραβαλλομένη. Θεράπαιναν εἶχε πιστὴν καὶ δυναμένην παρ' αὐτῇ μέγιστον, ὄνομα Γίγιν· ἣν ὁ μὲν Δείνων ὑπουργῆσαι τῇ φαρμακείᾳ φησὶ, συγγνῶναι δὲ μόνον ἄκουσαν ὁ Κτησίας. Τὸν δὲ δόντα τὸ φάρμακον οὗτος μὲν ὀνομάζει Βελιτάραν, ὁ δὲ Δείνων Μελάνταν. Ἐκ δὲ τῆς πρόσθεν ὑποψίας καὶ διαφορᾶς ἀρξάμεναι πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ φοιτᾶν καὶ συνδειπνεῖν ἀλλήλαις, ὅμως, τὸ δεδιέναι καὶ φυλάττεσθαι, τοῖς αὐτοῖς σιτίοις καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἐχρῶντο. Γίνεται δὲ μικρὸν ἐν Πέρσαις ὀρνίθιον, ᾧ περιττώματος οὐδέν ἐστιν, ἀλλ' ὅλον διάπλεων πιμελῆς τὰ ἐντός· ᾗ καὶ νομίζουσιν ἀνέμῳ καὶ δρόσῳ τρέφεσθαι τὸ ζῷον· ὀνομάζεται δὲ Ῥυντάκης. Τοῦτό φησιν ὁ Κτησίας μικρᾷ μαχαιρίδι κεχρημένη τῷ φαρμάκῳ κατὰ θάτερα τὴν Παρυσάτιν διαιροῦσαν, ἐκμάξαι τῷ ἑτέρῳ μέρει τὸ φάρμακον· καὶ τὸ μὲν ἄχραντον καὶ καθαρὸν εἰς τὸ σῶμα βαλοῦσαν αὐτὴν ἐσθίειν, δοῦναι δὲ τῇ Στατείρᾳ τὸ πεφαρμαγμένον· ὁ δὲ Δείνων οὐ τὴν Παρυσάτιν, ἀλλὰ τὸν Μελάνταν τέμνοντα τῷ μαχαιρίῳ τὰ φαρμασσόμενα τῶν κρεῶν τιθέναι κατὰ τὴν

Στάτειραν. Ἀποθνήσκουσα γοῦν ἡ γυνὴ μετὰ πόνων μεγάλων καὶ σπαραγμῶν, αὐτή τε συνησθάνετο τοῦ κακοῦ, καὶ βασιλεῖ παρέσχεν ὑποψίαν κατὰ τῆς μητρὸς, εἰδότι τὸ θηριῶδες αὐτῆς καὶ δυσμείλικτον. Ὅθεν εὐθὺς ἐπὶ τὴν ζήτησιν ὁρμήσας, τοὺς μὲν ὑπηρέτας καὶ τραπεζοκόμους τῆς μητρὸς συνέλαβε καὶ κατεστρέβλωσε· τὴν δὲ Γίγιν ἡ Παρυσάτις πολὺν χρόνον εἶχεν οἴκοι μεθ' αὑτῆς, καὶ, βασιλέως ἐξαιτοῦντος, οὐκ ἔδωκεν· ἀλλ' ὕστερον, αὐτῆς δεηθείσης εἰς τὸν οἶκον ἀφεθῆναι νυκτὸς, αἰσθόμενος καὶ λόχον ὑφεὶς συνήρπασε, καὶ κατέγνω θάνατον. Ἀποθνήσκουσι δ' οἱ φαρμακεῖς ἐν Πέρσαις κατὰ νόμον οὕτως· λίθος ἐστὶ πλατὺς, ἐφ' οὗ τὴν κεφαλὴν καταθέντες αὐτῶν, ἑτέρῳ λίθῳ παίουσι καὶ πιέζουσιν, ἄχρις οὗ συνθλάσωσι τὸ πρόσωπον καὶ τὴν κεφαλήν. Ἡ γοῦν Γίγις οὕτως ἀπέθανε. Τὴν δὲ Παρυσάτιν ὁ Ἀρτοξέρξης ἄλλο μὲν οὐδὲν οὔτ' εἶπε κακὸν, οὔτ' ἐποίησεν, εἰς δὲ Βαβυλῶνα βουλομένην ἐξέπεμψεν, εἰπὼν, ἕως ἐκείνη περίεστιν, αὐτὸς οὐκ ὄψεσθαι Βαβυλῶνα. Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν οἰκίαν οὕτως εἶχεν.

Κ. Ἐπεὶ δὲ τοὺς Κύρῳ συναναβάντας Ἕλληνας σπουδάσας λαβεῖν ὁ βασιλεὺς οὐδὲν ἧττον, ἢ Κύρου περιγενέσθαι, καὶ τὴν βασιλείαν κατασχεῖν, οὐκ ἔλαβεν, ἀλλὰ Κῦρον τὸν ἡγεμόνα, καὶ τοὺς αὐτῶν στρατηγοὺς ἀποβαλόντες, ἐξ αὐτῶν μονονουχὶ τῶν βασιλείων ἐσώθησαν, ἐξελέγξαντες καὶ ἀποφήναντες τὰ Περσῶν καὶ βασιλέως πράγματα, χρυσὸν ὄντα πολὺν καὶ τρυφὴν, καὶ γυναῖκας, τὰ δ' ἄλλα τύφον καὶ ἀλαζονείαν· πᾶσα μὲν ἡ Ἑλλὰς ἐξεθάρρησε καὶ κατεφρόνησε τῶν βαρβάρων· Λακεδαιμονίοις δὲ καὶ δεινὸν ἐφαίνετο, μὴ νῦν γε δουλείας ἐξελέσθαι τοὺς τὴν Ἀσίαν κατοικοῦντας Ἕλληνας, μηδὲ παῦσαι προπηλακιζομένους ὑπ' αὐτῶν. Πρότερον δὲ διὰ Θίμβρωνος, εἶτα διὰ Δερκυλλίδου πολεμοῦντες, οὐδὲν δὲ πράττοντες ἀξιόλογον, Ἀγησιλάῳ τῷ βασιλεῖ τὸν πόλεμον ἐπέτρεψαν. Ὁ δὲ, περαιω-

θεὶς ναυσὶν εἰς Ἀσίαν, εὐθὺς ἦν ἐνεργὸς, καὶ δόξαν εἶχε μεγάλην, καὶ Τισαφέρνην παραταξάμενος ἐνίκησε, καὶ τὰς πόλεις ἀφίστη. Τούτων δὲ γενομένων, συμφρονήσας ὁ Ἀρτοξέρξης, ὃν τρόπον αὐτοῖς ἐστι πολεμητέον, ἔπεμψεν Ἑρμοκράτην τὸν Ῥόδιον εἰς τὴν Ἑλλάδα, χρυσίον πολὺ κομίζοντα, διδόναι καὶ διαφθείρειν τοὺς πλεῖστον ἐν ταῖς πόλεσι δυναμένους κελεύσας, καὶ πόλεμον Ἑλληνικὸν κινεῖν ἐπὶ τὴν Λακεδαίμονα. Τοῦ δ' Ἑρμοκράτους ταῦτα πράττοντος, καὶ τῶν μεγίστων πόλεων συνιστημένων, καὶ τῆς Πελοποννήσου διαταραττομένης, μετεπέμποντο τὸν Ἀγησίλαον ἐκ τῆς Ἀσίας οἱ ἄρχοντες. Ὅτε δή καί φασιν αὐτὸν ἀπιόντα, πρὸς τοὺς φίλους εἰπεῖν, ὡς τρισμυρίοις τοξόταις ἐξελαύνοιτο τῆς Ἀσίας ὑπὸ βασιλέως. Τὸ γὰρ Περσικὸν νόμισμα τοξότην ἐπίσημον εἶχεν.

ΚΑ. Ἐξέβαλε δὲ καὶ τῆς θαλάσσης Λακεδαιμονίους, Κόνωνι, τῷ Ἀθηναίῳ, μετὰ Φαρναβάζου στρατηγῷ χρησάμενος. Ὁ γὰρ Κόνων διέτριβε μὲν ἐν Κύπρῳ μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ναυμαχίαν, οὐ τὴν ἀσφάλειαν ἀγαπῶν, ἀλλὰ τὴν τῶν πραγμάτων μεταβολὴν, ὥσπερ ἐν πελάγει τροπὴν, περιμένων. Ὁρῶν δὲ καὶ τοὺς ἑαυτοῦ λογισμοὺς δυνάμεως, καὶ τὴν βασιλέως δύναμιν ἀνδρὸς ἔμφρονος δεομένην, ἔπεμψεν ἐπιστολὴν βασιλεῖ περὶ ὧν διενοεῖτο. Καὶ ταύτην ἐκέλευσε τὸν κομίζοντα μάλιστα μὲν ἀποδοῦναι διὰ Ζήνωνος τοῦ Κρητὸς, ἢ Πολυκρίτου τοῦ Μενδαίου (τούτων δ' ἦν ὁ μὲν Ζήνων ὀρχηστὴς, ὁ δὲ Πολύκριτος ἰατρός)· ἂν δ' οὗτοι μὴ παρῶσι, διὰ Κτησίου, τοῦ ἰατροῦ. Λέγεται δ' ὁ Κτησίας τὴν ἐπιστολὴν λαβὼν παρεγγράψαι τοῖς ὑπὸ τοῦ Κόνωνος ἐπεσταλμένοις, ὅπως καὶ Κτησίαν ἀποστείλῃ πρὸς αὐτὸν, ὡς ὠφέλιμον ὄντα ταῖς ἐπὶ θαλάσσῃ πράξεσιν. Ὁ δὲ Κτησίας αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ βασιλέα φησὶ προσθεῖναι τὴν λειτουργίαν αὐτῷ ταύτην. Ἀλλ' ἐπεὶ κρατήσας τῇ περὶ Κνίδον ναυμαχίᾳ διὰ Φαρναβάζου καὶ Κόνωνος, ἀφείλετο

τὴν κατὰ θάλατταν ἀρχὴν Λακεδαιμονίους, ἐπέστρεψε πᾶσαν ὁμοῦ τὴν Ἑλλάδα πρὸς αὑτὸν, ὥστε καὶ τὴν περιβόητον εἰρήνην βραβεῦσαι τοῖς Ἕλλησι, τὴν ἐπ' Ἀνταλκίδου προσαγορευομένην. Ὁ δ' Ἀνταλκίδας Σπαρτιάτης ἦν, Λέοντος υἱὸς, καὶ σπουδάσας βασιλεῖ, διεπράξατο τὰς ἐν Ἀσίᾳ πόλεις Ἑλληνίδας ἁπάσας, καὶ νήσους, ὅσαι προσκυροῦσιν Ἀσίᾳ, παρεῖναι Λακεδαιμονίους αὐτῷ κεκτῆσθαι φόρων ὑποτελεῖς, εἰρήνης γενομένης τοῖς Ἕλλησιν· εἰ δεῖ τὴν τῆς Ἑλλάδος ὕβριν καὶ προδοσίαν εἰρήνην καλεῖν, ἧς πόλεμος οὐδεὶς ἀκλεέστερον ἤνεγκε τέλος τοῖς κρατηθεῖσι.

ΚΒ. Διὸ καὶ τοὺς ἄλλους Σπαρτιάτας ἀεὶ βδελυττόμενος ὁ Ἀρτοξέρξης, καὶ νομίζων, ὡς φησι Δείνων, ἀνθρώπων ἁπάντων ἀναιδεστάτους εἶναι, τὸν Ἀνταλκίδαν ὑπερηγάπησεν εἰς Πέρσας ἀναβάντα. Καί ποτε λαβὼν ἕνα τῶν ἀνθινῶν στεφάνων, καὶ βάψας εἰς μύρον τὸ πολυτελέστατον, ἀπὸ δείπνου ἔπεμψε τῷ Ἀνταλκίδᾳ· καὶ πάντες ἐθαύμασαν τὴν φιλοφροσύνην. Ἦν δ', ὡς ἔοικεν, οὗτος ἐπιτήδειος ἐντρυφηθῆναι καὶ τοιοῦτον λαβεῖν στέφανον, ἐξορχησάμενος ἐν Πέρσαις τὸν Λεωνίδαν καὶ τὸν Καλλικρατίδαν. Ὁ μὲν γὰρ Ἀγησίλαος, ὡς ἔοικε, πρὸς τὸν εἰπόντα. « Φεῦ τῆς Ἑλλάδος, ὅπου μηδίζουσιν ἡμῖν οἱ Λά- » κωνες· —Οὔ μᾶλλον (εἶπεν) οἱ Μῆδοι λακωνίζουσι ». Τοῦ δὲ ῥήματος ἡ κομψότης τὴν τοῦ πράγματος αἰσχύνην οὐκ ἀφεῖλεν, ἀλλὰ τὴν μὲν ἡγεμονίαν ἀπώλεσαν, ἐν Λεύκτροις ἀγωνισάμενοι κακῶς· ἡ δὲ δόξα τῆς Σπάρτης προαπώλετο ταῖς ὁμολογίαις ἐκείναις. Ἄχρι μὲν οὖν ἐπρώτευεν ἡ Σπάρτη, ξένον ἐποιεῖτο καὶ φίλον ὠνόμαζεν ἑαυτοῦ τὸν Ἀνταλκίδαν. Ἐπεὶ δ' ἡττήθησαν ἐν Λεύκτροις, ταπεινὰ πράττοντες, ἐδέοντο μὲν χρημάτων, καὶ τὸν Ἀγησίλαον εἰς Αἴγυπτον ἐξέπεμψαν· ὁ δ' Ἀνταλκίδας ἀνέβη πρὸς τὸν Ἀρτοξέρξην, παρακαλῶν ἐπαρκέσαι τοῖς Λακεδαιμονίοις. Ὁ δ' οὕτως ἐξημέλησε καὶ παρεῖδε καὶ ἀπέῤῥιψεν αὐτὸν,

ὥστε καταβάντα, καὶ χλευαζόμενον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, φοβούμενον δὲ καὶ τοὺς Ἐφόρους, ἀποκαρτερῆσαι. Ἀνέβη δὲ πρὸς τὸν βασιλέα καὶ Ἰσμηνίας, ὁ Θηβαῖος, καὶ Πελοπίδας, ἤδη τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην νενικηκώς. Ἀλλ' οὗτος μὲν οὐδὲν αἰσχρὸν ἐποίησεν. Ἰσμηνίας δὲ, προσκυνῆσαι κελευόμενος, ἐξέβαλε πρὸ αὐτοῦ χαμάζε τὸν δακτύλιον, εἶτα κύψας ἀνείλετο, καὶ παρέσχε δόξαν προσκυνοῦντος. Τιμαγόρᾳ δὲ, τῷ Ἀθηναίῳ, διὰ Βηλούριδος, τοῦ γραμματέως, εἰσπέμψαντι γραμματίδιον ἀπόῤῥητον, ἡσθεὶς, μυρίους τε δαρεικοὺς ἔδωκε, καὶ γάλακτος βοείου δεομένῳ δι' ἀσθένειαν ὀγδοήκοντα βοῦς ἀμέλγεσθαι παρηκολούθουν. Ἔτι δὲ κλίνην καὶ στρώματα καὶ τοὺς στρωννύντας ἔπεμψεν, ὡς οὐ μεμαθηκότων Ἑλλήνων ὑποστρωννύναι, καὶ φορεῖς τοὺς κομίσοντας αὐτὸν ἄχρι θαλάσσης μαλακῶς ἔχοντα. Παρόντι δὲ δεῖπνον ἐπέμπετο λαμπρότατον· ὥστε καὶ τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως, Ὀστάνην· « Ὦ Τιμαγόρα (φάναι), μέμνησο » ταύτης τῆς τραπέζης· οὐ γὰρ ἐπὶ σμικροῖς οὕτω σοι κεκοσ- » μημένη παράκειται ». Τοῦτο δ' ἦν ὀνειδισμὸς εἰς προδοσίαν μᾶλλον, ἢ χάριτος ὑπόμνησις. Τιμαγόρου μὲν οὖν διὰ τὴν δωροδοκίαν Ἀθηναῖοι θάνατον κατέγνωσαν.

ΚΓ. Ὁ δ' Ἀρτοξέρξης ἐν ἀντὶ πάντων, ὧν ἐλύπει, τοὺς Ἕλληνας ἤῤῥανε, Τισαφέρνην, τὸν ἔχθιστον αὐτοῖς καὶ δυσμενέστατον, ἀποκτείνας. Ἀπέκτεινε δὲ, ταῖς διαβολαῖς αὐτοῦ τῆς Παρυσάτιδος συνεπιθεμένης. Οὐ γὰρ ἐνέμεινε τῇ ὀργῇ πολὺν χρόνον ὁ βασιλεὺς, ἀλλὰ διηλλάγη τῇ μητρὶ, καὶ μετεπέμψατο, νοῦν μὲν ὁρῶν ἔχουσαν καὶ φρόνημα βασιλείας ἄξιον, αἰτίας δὲ μηδεμιᾶς ἐμποδὼν οὔσης ἔτι, δι' ἣν ὑπόψονται συνόντες ἀλλήλους, ἢ λυπήσουσιν. Ἐκ δὲ τούτου πάντα πρὸς χάριν ὑπουργοῦτα βασιλεῖ, καὶ τῷ πρὸς μηδὲν, ὧν ἐκεῖνος ἔπραττε, δυσκολαίνειν, ἔχουσα τὸ δύνασθαι παρ' αὐτῷ καὶ τυγχάνειν ἁπάντων, ἤσθετο τῆς ἑτέρας τῶν θυγατέρων, Ἀτόσσης, ἐρῶν-

τος ἔρωτα δεινόν· ἐπικρυπτομένου δὲ δι' ἐκείνην οὐχ ἥκιστα, καὶ κολάζοντος τὸ πάθος, ὥς φασιν ἔνιοι, καίτοι γεγενημένης ἤδη πρὸς τὴν παρθένον ὁμιλίας αὐτῷ λαθραίας. Ὡς οὖν ὑπ-ώπτευσεν ἡ Παρυσάτις, τὴν παῖδα μᾶλλον, ἢ πρότερον, ἠσπά-ζετο· καὶ πρὸς τὸν Ἀρτοξέρξην ἐπήνει τό τε κάλλος αὐτῆς καὶ τὸ ἦθος, ὡς βασιλικῆς καὶ μεγαλοπρεποῦς. Τέλος γοῦν, γῆμαι τὴν κόρην ἔπεισε, καὶ γνησίαν ἀποδεῖξαι γυναῖκα, χαίρειν ἐάσαντα δόξας Ἑλλήνων καὶ νόμους· Πέρσαις δὲ νόμον αὐτὸν ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ δικαιωτὴν αἰσχρῶν καὶ καλῶν, ἀποδεδειγ-μένον. Ἔνιοι μέν τοι λέγουσιν, ὧν ἐστι καὶ Ἡρακλείδης ὁ Κυ-μαῖος, οὐ μίαν μόνον τῶν θυγατέρων, ἀλλὰ καὶ δευτέραν, Ἄμηστριν, γῆμαι τὸν Ἀρτοξέρξην, περὶ ἧς ὀλίγον ὕστερον ἀπαγ-γελοῦμεν. Τὴν δ' Ἄτοσσαν οὕτως ἠγάπησεν ὁ πατὴρ συν-οικοῦσαν, ὥς', ἀλφοῦ κατανεμηθέντος αὐτῆς τὸ σῶμα, δυσχε-ρᾶναι μὲν ἐπὶ τούτῳ μηδ' ὁτιοῦν· εὐχόμενος δὲ περὶ αὐτῆς τῇ Ἥρᾳ, προσκυνῆσαι μόνην θεῶν ἐκείνην, ταῖς χερσὶ τῆς γῆς ἁψάμενος· δῶρά τε τῇ θεῷ τοσαῦτα πέμψαι τοὺς σατράπας καὶ φίλους, αὐτοῦ κελεύσαντος, ὥστε τὰ μεταξὺ τοῦ ἱεροῦ καὶ τῶν βασιλείων ἑκκαίδεκα στάδια χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ πορφύρας καὶ ἵππων ἐμπλησθῆναι.

ΚΔ. Πόλεμον δὲ πρὸς μὲν Αἰγυπτίους διὰ Φαρναβάζου καὶ Ἰφικράτους ἐξενεγκὼν ἀπέτυχε, στασιασάντων ἐκείνων· ἐπὶ δὲ Καδουσίους αὐτὸς ἐστράτευσε τριάκοντα μυριάσι πεζῶν καὶ μυ-ρίοις ἱππεῦσιν. Ἐμβαλὼν δ' εἰς χώραν τραχύτητι χαλεπὴν καὶ ὀμιχλώδη, καὶ τῶν ἀπὸ σπόρου καρπῶν ἄγονον, ἀπίοις δὲ καὶ μήλοις καὶ τοιούτοις ἄλλοις ἀκροδρύοις τρέφουσαν ἀνθρώ-πους πολεμικοὺς καὶ θυμοειδεῖς, ἔλαθε μεγάλαις ἀπορίαις καὶ κινδύνοις περιπεσών. Οὐδὲν γὰρ ἐδώδιμον ἦν λαμβάνειν, οὐδ' ἔξωθεν ἐπεισάγεσθαι. Τὰ δ' ὑποζύγια μόνον κατέκοπτον, ὥστ' ὄνου κεφαλὴν μόλις δραχμῶν ἑξήκοντα ὤνιον εἶναι. Τὸ δὲ

βασιλικὸν δεῖπνον ἐξελείφθη· καὶ τῶν ἵππων ὀλίγοι περιῆσαν ἔτι, τοὺς δ' ἄλλους ἐσθίοντες κατηναλώκεσαν. Ἐνταῦθα Τηρίβαζος, ἀνὴρ πολλάκις μὲν ἐν πρώτῃ δι' ἀνδραγαθίαν τάξει γενόμενος, πολλάκις δ' ἀπορρίψεις διὰ κουφότητα, καὶ τότε ταπεινὰ πράττων καὶ περιορώμενος, ἔσωσε βασιλέα καὶ τὸν στρατόν. Ὄντων γὰρ δυοῖν ἐν τοῖς Καδουσίοις βασιλέων, ἑκατέρου δὲ χωρὶς στρατοπεδεύοντος, ἐντυχὼν τῷ Ἀρτοξέρξῃ, καὶ φράσας περὶ ὧν διενοεῖτο πράττειν, ἐβάδιζεν αὐτὸς πρὸς τὸν ἕτερον τῶν Καδουσίων, καὶ πρὸς τὸν ἕτερον κρύφα τὸν υἱὸν ἔπεμψεν. Ἐξηπάτα δ' ἑκάτερον ἑκάτερος, λέγων, ὡς ἄτερος ἐπιπρεσβεύεται πρὸς τὸν Ἀρτοξέρξην, φιλίαν μόνῳ πράττων ἑαυτῷ καὶ συμμαχίαν· οὐκοῦν, εἰ σωφρονεῖ, χρῆναι πρότερον ἐντυγχάνειν ἐκείνῳ, αὐτὸν δὲ συμπράξειν ἅπαντα. Τούτοις ἐπείσθησαν ἀμφότεροι, καὶ φθονεῖν ἀλλήλοις νομίζοντες, ὁ μὲν τῷ Τηριβάζῳ συνέπεμψε πρέσβεις, ὁ δὲ τῷ παιδὶ τοῦ Τηριβάζου. Διατριβῆς δὲ γενομένης, ὑποψίαι καὶ διαβολαὶ κατὰ τοῦ Τηριβάζου τῷ Ἀρτοξέρξῃ προσέπιπτον. Αὐτὸς δὲ δυσθύμως εἶχε, καὶ μετενόει πιστεύσας τῷ Τηριβάζῳ, καὶ τοῖς φθονοῦσιν ἐγκαλεῖν παρεῖχεν. Ἐπεὶ δ' ἦκεν ὁ Τηρίβαζος, ἦκε δὲ καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, τοὺς Καδουσίους ἄγοντες, ἐγένοντο δὲ σπονδαὶ πρὸς ἀμφοτέρους καὶ εἰρήνη· μέγας ὢν ὁ Τηρίβαζος ἤδη καὶ λαμπρὸς ἀνεζεύγνυε μετὰ τοῦ βασιλέως, ἐπιδεικνυμένου πᾶσι τὴν δειλίαν καὶ τὴν μαλακίαν, οὐ τρυφῆς καὶ πολυτελείας, ὥσπερ οἱ πολλοὶ νομίζουσιν, ἔκγονον οὖσαν, ἀλλὰ μοχθηρᾶς φύσεως καὶ ἀγεννοῦς, δόξαις πονηραῖς ἑπομένης. Οὔτε γὰρ χρυσὸς, οὔτε κάνδυς, οὔτε ὁ τῶν μυρίων καὶ δισχιλίων ταλάντων περικείμενος ἀεὶ τῷ βασιλέως σώματι κόσμος ἐκεῖναν ἀπεκώλυε πονεῖν καὶ ταλαιπωρεῖν, ὥσπερ οἱ τυχόντες· ἀλλὰ τήν τε φαρέτραν ἐνημμένος, καὶ τὴν πέλτην φέρων αὐτὸς, ἐβάδιζε πρῶτος ὁδοὺς ὀρεινὰς καὶ προσάντεις, ἀπολιπὼν τὸν ἵππον, ὥστε τοὺς ἄλλους πτεροῦσθαι καὶ

συνεπικουφίζεσθαι, τὴν ἐκείνου προθυμίαν καὶ ῥώμην ὁρῶντας! Καὶ γὰρ διακοσίων καὶ πλειόνων σταδίων κατήνυεν ἡμέρας ἑκάστης πορείαν.

ΚΕ. Ἐπεὶ δ' εἰς σταθμὸν κατέβη βασιλικὸν, παραδείσους ἔχοντας θαυμασοὺς καὶ κεκοσμημένους διαπρεπῶς ἐν τῷ πέριξ ἀδένδρῳ καὶ ψιλῷ χωρίῳ, κρύους ὄντος, ἐπέτρεψε τοῖς στρατιώταις ἐκ τοῦ παραδείσου ξυλίζεσθαι, τὰ δένδρα κόπτοντας, μήτε πεύκης, μήτε κυπαρίττου φειδομένους. Ὀκνούντων δὲ καὶ φειδομένων διὰ τὰ κάλλη καὶ τὰ μεγέθη, λαβὼν πέλεκυν αὐτὸς, ὅπερ ἦν μέγιστον καὶ κάλλιστον τῶν φυτῶν ἔκοψεν. Ἐκ δὲ τούτου ξυλιζόμενοι, καὶ πολλὰ πυρὰ ποιοῦντες, εὐμαρῶς ἐνυκτέρευσαν. Οὐ μὴν ἀλλὰ πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἀποβαλὼν ἄνδρας, ἵππους δ' ὁμοῦ τι πάντας, ἐπανῆλθε· καὶ δόξας καταφρονεῖσθαι διὰ τὴν ἀτυχίαν καὶ τὴν ἀπότευξιν τῆς στρατείας, ἐν ὑποψίαις εἶχε τοὺς πρώτους· καὶ πολλοὺς μὲν ἀνῄρει δι' ὀργὴν, πλείονας δὲ φοβούμενος. Ἡ γὰρ δειλία φονικώτατόν ἐστιν ἐν ταῖς τυραννίσιν· ἵλεων δὲ καὶ πρᾷον καὶ ἀνύποπτον ἡ θαρραλεότης. Διὸ καὶ τῶν θηρίων τὰ ἀτιθάσσευτα καὶ δυσεξημέρωτα, ψοφοδεῆ καὶ δειλά· τὰ δὲ γενναῖα, πιστεύοντα μᾶλλον διὰ τὸ θαρρεῖν, οὐ φεύγει τὰς φιλοφροσύνας.

ΚΖ. Ὁ δ' Ἀρτοξέρξης, ἤδη πρεσβύτερος ὢν, ἠθάνετο τοὺς υἱοὺς ἀγῶνα περὶ τῆς βασιλείας ἐν τοῖς φίλοις καὶ τοῖς δυνατοῖς ἔχοντας. Οἱ μὲν γὰρ εὐγνώμονες ἠξίουν, ὡς ἔλαβεν αὐτὸς, οὕτως ἀπολιπεῖν πρεσβεῖα Δαρείῳ τὴν ἀρχήν. Ὁ δὲ νεώτατος, Ὦχος, ὀξὺς ὢν καὶ βίαιος, εἶχε μὲν καὶ τῶν περὶ τὸ βασίλειον οὐκ ὀλίγους σπουδαστὰς, ἤλπιζε δὲ μάλιστα καπεργάσεσθαι τὸν πατέρα διὰ τῆς Ἀτόσσης. Ἐκείνην γὰρ ἐθεράπευεν, ὡς γαμησομένην καὶ συμβασιλεύσουσαν αὐτῷ μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτήν. Ἦν δὲ λόγος, ὅτι καὶ ζῶντος ἐλάνθανεν αὐτῇ πλησιάζων. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἠγνόησεν ὁ Ἀρτοξέρξης· ταχὺ δὲ

βουλόμενος ἐκκροῦσαι τῆς ἐλπίδος τὸν Ὦχον, ὅπως μὴ, τὰ αὐτὰ Κύρῳ τολμήσαντος αὐτοῦ, πόλεμοι καὶ ἀγῶνες αὖθις καταλάβωσι τὴν βασιλείαν, ἀνέδειξε τὸν Δαρεῖον βασιλέα, πεντηκοστὸν ἔτος γεγονότα, καὶ τὴν καλουμένην κίταριν ὀρθὴν φέρειν ἔδωκε. Νόμου δ' ὄντος ἐν Πέρσαις, δωρεὰν αἰτεῖν τὸν ἀναδειχθέντα, καὶ διδόναι τὸν ἀναδείξαντα πᾶν τὸ αἰτηθὲν, ἄνπερ ᾖ δυνατὸν, ᾔτησεν Ἀσπασίαν ὁ Δαρεῖος, τὴν μάλιστα σπουδασθεῖσαν ὑπὸ Κύρου, τότε δὲ τῷ βασιλεῖ παλλακευομένην. Ἦν δὲ Φωκαΐς τὸ γένος ἀπ' Ἰωνίας, ἐλευθέρων γονέων, καὶ τεθραμμένη κοσμίως. Ἐπεὶ δὲ, Κύρου δειπνοῦντος, εἰσήχθη μεθ' ἑτέρων γυναικῶν, αἱ μὲν ἄλλαι παρακαθεζόμεναι, προσπαίζοντος αὐτοῦ καὶ ἁπτομένου καὶ σκώπτοντος, οὐκ ἀηδῶς ἀνεδέχοντο τὰς φιλοφροσύνας· ἐκείνη δὲ παρὰ τὴν κλίνην εἰστήκει σιωπῇ, καὶ, Κύρου καλοῦντος, οὐχ ὑπήκουε. Βουλομένων δὲ προσάγειν τῶν κατευναζῶν· « Οἰμώξεται μέντοι τούτων (εἶπεν) » ὃς ἂν ἐμοὶ προσαγάγῃ τὰς χεῖρας ». Ἔδοξεν οὖν ἄχαρις τοῖς παροῦσιν εἶναι καὶ ἄγροικος. Ὁ δὲ Κῦρος ἡσθεὶς ἐγέλασε, καὶ εἶπε πρὸς τὸν ἀγαγόντα τὰς γυναῖκας· « Ἆρα ἤδη συνορᾷς, » ὅτι μοι μόνην ταύτην ἐλευθέραν καὶ ἀδιάφθορον ἥκεις κο- » μίζων »; Ἐκ δὲ τούτου προσεῖχεν ἀρξάμενος αὐτῇ, καὶ μάλιστα πασῶν ἔσερξε, καὶ σοφὴν προσηγόρευσεν. Ἑάλω δὲ, Κύρου πεσόντος ἐν τῇ μάχῃ, καὶ διαρπαζομένου τοῦ στρατοπέδου.

ΚΖ. Ταύτην ὁ Δαρεῖος αἰτήσας, ἠνίασε τὸν πατέρα. Δύσζηλα γὰρ τὰ βαρβαρικὰ δεινῶς περὶ τὸ ἀκόλαστον, ὥσε μὴ μόνον τὸν προσελθόντα καὶ θιγόντα παλλακῆς βασιλέως, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐν πορείᾳ προεξελθόντα καὶ διελάσαντα τὰς ἁμάξας, ἐφ' αἷς κομίζονται, θανάτῳ κολάζεσθαι. Καίτοι τὴν μὲν Ἄτοσσα νεῖχεν ἔρωτι ποιησάμενος γυναῖκα παρὰ τὸν νόμον· ἑξήκοντα δὲ καὶ τριακόσιαι παρετρέφοντο κάλλει διαφέρουσαι παλλακίδες.

Οὐ μὴν ἀλλὰ *καὶ* αἰτηθεὶς ἐκείνην, ἐλευθέραν ψῆσεν εἶναι, καὶ λαμβάνειν ἐκέλευσε βουλομένην, ἄκουσαν δὲ μὴ βιάζεσθαι. Μεταπεμφθείσης δὲ τῆς Ἀσπασίας, καὶ παρ' ἐλπίδας τοῦ βασιλέως ἑλομένης τὸν Δαρεῖον, ἔδωκε μὲν ὑπ' ἀνάγκης τοῦ νόμου, δοὺς δ', ὀλίγον ὕστερον ἀφείλετο. Τῆς γὰρ Ἀρτέμιδος τῆς ἐν Ἐκβατάνοις, ἣν Ἀνεῖτιν καλοῦσιν, ἱέρειαν ἀνέδειξεν αὐτὴν, ὅπως ἁγνὴ διάγῃ τὸν ἐπίλοιπον βίον· οἰόμενος, οὐχαλεπὴν, ἀλλὰ μετριάντινὰ καὶ παιδιᾷ μεμιγμένην ταύτην λήψεσθαι δίκην παρὰ τοῦ παιδός· Ὁ δ' ἤνεγκεν οὐ μετρίως, εἴτ' ἔρωτι τῆς Ἀσπασίας περιπαθὴς γεγονὼς, εἴτε ὑβρίσθαι καὶ κεχλευάσθαι νομίζων ὑπὸ τοῦ πατρός. Λισθόμενος δ' αὐτὸν οὕτως ἔχοντα Τηρίβαζος, ἔτι μᾶλλον ἐξετράχυνεν, ἐν τοῖς ἐκείνου συνιδὼν τὰ καθ' αὑτόν. Ἦν δὲ τοιαῦτα. Πλειόνων αὐτῶν βασιλεῖ Ὀχαράρων, ὡμολόγητε Φαρναβάζῳ μὲν Ἀπάμαν δῶσιν γυναῖκα, Ἰοδογούνην δ' Ὀρόντῃ, Τηρίβάζῳ δ' Ἄμηστριν. Καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις ἔδωκε, Τηρίβαζον δ' ἐψεύσατο, γήμας αὐτὸς τὴν Ἄμηστριν. Ἀντ' ἐκείνης δὲ τῷ Τηρίβάζῳ τὴν νεωτάτην Ἄτοσσαν, ἐγγύησεν. Ἐπεὶ δὲ καὶ ταύτην ἐρασθεὶς ἔγημεν, ὡς εἴρηται, παντάπασι δυσμενῶς πρὸς αὐτὸν ὁ Τηρίβαζος ἔσχεν, οὐδ' ἄλλως ἄσιμος ὢν τὸ ἦθος, ἀλλ' ἀνώμαλος καὶ παράφορος. Διὸ καὶ νῦν μὲν εὐημερῶν ὅμοια τοῖς πρώτοις, νῦν δὲ προσκρούων καὶ σκορακιζόμενος, οὐδεμίαν ἔφερεν ἐμμελῶς μεταβολήν· ἀλλὰ καὶ τιμώμενος, ἦν ἐπαχθὴς ὑπὸ χαυνότητος· καὶ τὸ κολουόμενον, οὐ ταπεινὸν, οὐδ' ἡσυχαῖον, ἀλλὰ τραχὺ καὶ ἀγέρωχον εἶχε

ΚΗ. Πῦρ οὖν ἐπὶ πῦρ ἐγένετο τῷ νεανίσκῳ προσκείμενος ὁ Τηρίβαζος ἀεὶ, καὶ λέγων, ὡς οὐδὲν ὀνίνησιν ἡ κίταρις ἐσῶσα περὶ τῇ κεφαλῇ τοὺς ὑφ' αὐτῶν μὴ ζητοῦντας ὀρθοῦσθαι τοῖς πράγμασι κἀκεῖνον ἀβέλτερα φρονεῖν, εἰ, τοῦ μὲν ἀδελφοῦ διὰ τῆς γυναικωνίτιδος ἐνδυομένου τοῖς πράγμασι, τοῦ δὲ πατρὸς οὕτως ἔμπληκτον ἦθος καὶ ἀβέβαιον ἔχοντος, εἶεται βέβαιον

αὐτῷ τὴν διαδοχὴν ὑπάρχειν. Ὁ γὰρ Ἑλληνικοῦ χάριν γυναίου τὸν ἄψευστον ἐν Πέρσαις ψευσάμενος νόμον, οὐ δή που πιστός ἐστι τὰς περὶ τῶν μεγίστων ὁμολογίας ἐμπεδώσειν. Οὐ ταὐτὸ δ' εἶναι τὸ μὴ τυχεῖν Ὤχῳ, κἀκείνῳ τὸ σέρεσθαι τῆς βασιλείας. Ὤχον μὲν γὰρ οὐδὲν κωλύσειν ἰδιώτην βιοῦν μακαρίως, ἐκείνῳ δ', ἀποδεδειγμένῳ βατιλεῖ, βασιλεύειν ἀνάγκην, ἢ μηδὲ ζῆν, εἶναι. Καθόλου μὲν οὖν ἴτως, τὸ Σοφόκλειον,

Ταχεῖα πειθὼ τῶν κακῶν ἐδαιπορεῖ·

λεία γάρ τις ἡ πορεία καὶ κατάντης ἐπὶ τὸ βουλόμενον· βούλονται δ' οἱ πλεῖστοι τὰ φαῦλα δι' ἀπειρίαν τῶν καλῶν καὶ ἄγνοιαν. Οὐ μὴν ἀλλὰ τὸ μέγεθος τὸ τῆς ἀρχῆς, καὶ τὸ πρὸς τὸν Ὤχον τοῦ Δαρείου δέος, ὑπόθεσιν τῷ Τηριβάζῳ παρεῖχε· Κυπρογένεια δ' οὐ πάμπαν ἀναίτιος, ἡ τῆς Ἀσπασίας ἀφαίρεσις.

ΚΘ. Ἐπέδωκεν οὖν ἑαυτὸν τῷ Τηριβάζῳ, καὶ πολλῶν ἤδη συνισταμένων, εὐνοῦχος ἐδήλωσε τῷ βασιλεῖ τὴν ἐπιβουλὴν καὶ τὸν τρόπον, εἰδὼς ἀκριβῶς, ὅτι νυκτὸς ἐγνώκασιν ἐν τῷ θαλάμῳ κατακείμενον ἀναιρεῖν αὐτὸν ἐπεισελθόντες. Ἀκούσαντι δὲ τῷ Ἀρτοξέρξῃ, καὶ τὸ παριδεῖν κίνδυνον τηλικοῦτον, ἀμελήσαντα τῆς διαβολῆς, δεινὸν ἐδόκει, καὶ τὸ πιστεῦσαι, μηδενὸς ἐλέγχου γενομένου, δεινότερον. Οὕτως οὖν ἐποίει. Τὸν μὲν εὐνοῦχον ἐκείνοις ἐκέλευσε παρεῖναι καὶ παρακολουθεῖν· αὐτὸς δὲ τοῦ θαλάμου τὸν ὄπισθεν τῆς κλίνης τοῖχον ἐκκύψας καὶ θυρώσας, κατεκάλυψεν αὐλαίᾳ τὰς θύρας. Ἐνστάσης δὲ τῆς ὥρας, καὶ φράσαντος τοῦ εὐνούχου τὸν καιρὸν, ἐπὶ τῆς κλίνης ὑπέμεινε, καὶ οὐκ ἐξανέστη πρότερον, ἢ τῶν ἐπ' αὐτὸν ἐρχομένων τὰ πρόσωπα κατιδεῖν, καὶ γνωρίσαι σαφῶς ἕκαστον. Ὡς δ' εἶδεν ἐσπασμένους τὰ ἐγχειρίδια καὶ προσφερομένους, ταχὺ τὴν αὐλαίαν ὑπολαβὼν ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ἐντὸς οἴκημα, καὶ τὰς θύρας ἐπήραξε κράζων. Ὀρθέντες γοῦν οἱ σφαγεῖς ὑπ'

αὐτοῦ, πράξαντες δὲ μηθὲν, ἀπεχώρουν φυγῇ διὰ θυρῶν· καὶ τοὺς περὶ τὸν Τηρίβαζον ἐκέλευον ἀποχωρεῖν, ὡς φανεροὺς γεγονότας. Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι διαλυθέντες ἔφυγον· ὁ δὲ Τηρίβαζος συλλαμβανόμενος, πολλοὺς ἀπέκτεινε τῶν βασιλέως δορυφόρων, καὶ μόγις ἀκοντίῳ πληγεὶς πόρρωθεν ἔπεσε. Τῷ δὲ Δαρείῳ, μετὰ τῶν τέκνων ἀναχθέντι, καθίσας τοὺς βασιλείους δικαστὰς, οὐ παρὼν αὐτὸς, ἀλλ' ἑτέρων κατηγορησάντων, ἐκέλευσεν ὑπηρέτας τὴν ἑκάστου γραψαμένους ἀπόφασιν ὡς αὐτὸν ἐπανενεγκεῖν. Ἀποφηναμένων δὲ πάντων ὁμοίως, καὶ καταγνόντων τοῦ Δαρείου θάνατον, οἱ μὲν ὑπηρέται συλλαβόντες αὐτὸν, εἰς οἴκημα πλησίον ἀπήγαγον· ὁ δὲ δήμιος κληθεὶς ἦκε μὲν ξυρὸν ἔχων, ᾧ τὰς κεφαλὰς ἀποτέμνουσι τῶν κολαζομένων, ἰδὼν δὲ τὸν Δαρεῖον ἐξεπλάγη, καὶ ἀνεχώρει πρὸς τὰς θύρας ἀποβλέπων, ὡς οὐ δυνησόμενος, οὐδὲ τολμήσων, αὐτόχειρ γενέσθαι βασιλέως. Ἔξωθεν δὲ τῶν δικαστῶν ἀπειλούντων καὶ διακελευομένων, ἀναστρέψας, καὶ τῇ ἑτέρᾳ χειρὶ δραξάμενος τῆς κόμης αὐτοῦ καὶ καταγαγὼν, ἀπέτεμε τῷ ξυρῷ τὸν τράχηλον. Ἔνιοι δέ φασι τὴν κρίσιν γενέσθαι, βασιλέως αὐτοῦ παρόντος· τὸν δὲ Δαρεῖον, ὡς κατελαμβάνετο τοῖς ἐλέγχοις, ἐπὶ στόμα πεσόντα, δεῖσθαι καὶ ἱκετεύειν· τὸν δ' ὑπ' ὀργῆς ἀναστάντα καὶ σπασάμενον τὸν ἀκινάκην, τύπτειν, ἕως ἀπέκτεινεν· εἶτ' εἰς τὴν αὐλὴν προελθόντα, τὸν Ἥλιον προσκυνῆσαι, καὶ εἰπεῖν. «Εὐφραίνεσθε ἀπιόντες, ὦ Πέρται, καὶ λέγετε » τοῖς ἄλλοις, ὅτι τοῖς ἄθεσμα καὶ παράνομα διανοηθεῖσιν ὁ » μέγας Ὡρωμάζης δίκην ἐπιτέθεικεν ».

Λ. Ἡ μὲν οὖν ἐπιβουλὴ τοιοῦτον ἔσχε τέλος. Ὁ δ' Ὦχος ἤδη μὲν ἦν ταῖς ἐλπίσι λαμπρὸς, ὑπὸ τῆς Ἀττόσης ἐπαιρόμενος· ἔτι δ' ἐφοβεῖτο τῶν μὲν γνησίων τὸν ὑπόλοιπον, Ἀριάσπην, τῶν δὲ νόθων Ἀρσάμην. Ὁ μὲν γὰρ Ἀριάσπης, οὐ διὰ τὸ πρεσβύτερος εἶναι τοῦ Ὤχου, πρᾶος δὲ καὶ ἁπλοῦς καὶ φιλάνθρωπος,

ἠξιοῦτο βασιλεύειν ὑπὸ τῶν Περσῶν· ὁ δ' Ἀρσάμης καὶ νοῦν ἔχειν ἐδόκει, καὶ μάλιστα τῷ πατρὶ προσφιλὴς ὢν οὐκ ἐλάνθανε τὸν Ὦχον. Ἐπιβουλεύων οὖν ἀμφοτέροις, καὶ δολερὸς ὢν ὁμοῦ καὶ φονικὸς, ἐχρήτατο τῇ ὠμότητι τῆς φύσεως πρὸς τὸν Ἀρσάμην, τῇ δὲ κακουργίᾳ καὶ δεινότητι πρὸς τὸν Ἀριάσπην. Ὑπέπεμψε γὰρ πρὸς αὐτὸν εὐνούχους καὶ φίλους βασιλέως, ἀπειλάς τινας ἀεὶ καὶ λόγους φοβεροὺς ἀπαγγέλλοντας, ὡς τοῦ πατρὸς ἐγνωκότος ἀποκτιννύειν αὐτὸν ὠμῶς καὶ ἐφυβρίσως. Οἱ δὲ, ταῦτα καθ' ἡμέραν ἐκφέρειν δοκοῦντες ὡς ἀπόῤῥητα, καὶ τὰ μὲν μέλλειν, τὰ δ' ὅσον οὔπω πράσσειν βασιλέα λέγοντες, οὕτως ἐξέπληξαν τὸν ἄνθρωπον, καὶ τοσαύτην ἐνέβαλον πτοίαν αὐτῷ καὶ ταραχὴν καὶ δυσθυμίαν εἰς τοὺς λογισμοὺς, ὥστε φάρμακον σκευάσαντα τῶν θανασίμων καὶ πιόντα τοῦ ζῆν ἀπαλλαγῆναι. Πυθόμενος δ' ὁ βασιλεὺς τὸν τρόπον τῆς τελευτῆς, ἐκεῖνον μὲν ἀπέκλαυσε, τὴν δ' αἰτίαν ὑπώπτευεν. Ἐλέγχειν δὲ καὶ ζητεῖν ἐξαδυνατῶν διὰ τὸ γῆρας, ἔτι μᾶλλον ἠσπάζετο τὸν Ἀρσάμην, καὶ δῆλος ἦν μάλιστα πιστεύων ἐκείνῳ καὶ παῤῥησιαζόμενος. Ὅθεν οἱ περὶ τὸν Ὦχον οὐκ ἀνεβάλοντο τὴν πρᾶξιν, ἀλλ' Ἁρπάτην, υἱὸν Τηριβάζου, παρασκευάσαντες, ἀπέκτειναν δι' ἐκείνου τὸν ἄνθρωπον. Ἦν μὲν οὖν ἐπὶ ῥοπῆς μικρᾶς ὁ Ἀρτοξέρξης διὰ τὸ γῆρας ἤδη τότε· προσπεσόντος δ' αὐτῷ τοῦ περὶ τὸν Ἀρσάμην πάθους, οὐδ' ὀλίγον ἀντέσχεν, ἀλλ' εὐθὺς ὑπὸ λύπης καὶ δυσθυμίας ἀπεσβέσθη, βιώσας μὲν ἐνενήκοντα καὶ τέσσαρα ἔτη, βασιλεύσας δὲ δύο καὶ ἑξήκοντα· δόξας δὲ πρᾷος εἶναι καὶ φιλυπήκοος, οὐχ ἥκιστα διὰ τὸν υἱὸν Ὦχον, ὠμότητι καὶ μιαιφονίᾳ πάντας ὑπερβαλόμενον.

ΔΕΣΧΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ"
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΑ

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ.

ΦΩΚΙΩΝ.

ΣΕΛΙΔ. 1, στ. 5, Τῷ ῥήματι.] ΔΓ, Τῷ ῥήτορι.

ΣΕΛΙΔ. 2, στ. 4, Ἀλλ' οὐ γάρ, ὦ ναξ, κ. τ. λ.] Ἐκ τῆς Σοφοκλέους Ἀντιγόνης (563), ἔνθα νῦν οὕτω φέρεται τὰ ἔπη·

Οὐ γάρ ποτ', ὦ ναξ, οὐδ' ὁ ἀνβλαστῇ μένει
Νοῦς τοῖς κακῶς πράσσουσιν, ἀλλ' ἐξίσταται.

— Στ. 11, Ὅταν εὐτυχῶσιν.] Ἐκ ΔΓ (συναδούσης τῷ Α) ΑΤ, Ὅταν δοκῶσιν εὐτυχεῖν.—Στ. 12, Συμβαίνει.] Ἐξ ΕΔ αἱ ΠΡ, ΑΤ, Συμβαίνειν.—Στ. 13, Μικρόψυπα.] ΔΓ, Μικρολόγα.—Στ. 20, Συνείκοντες.] Τουτέστι, συγχωροῦντες, συνδιδόντες, ἢ ὃ καλῶ; ἐν τῇ συνηθείᾳ λέγεται, συγκαταβατικοί.—Στ. 21, Ὁ Ποιητής.] Πολλαχοῦ τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσείας· ὅπου τὸ Μενοεικές, τὸ πρισπετὲς καὶ ἀρέσκον τῷ μένει, τουτέστι τῇ ψυχῇ, σημαίνει, ὃ καὶ κατεθύμιον ἄλλως λέγεται.—Στ. 22, Οἰδυομένῳ.] Ἐξ ΕΛ (συναδούσης τῷ Α), ΑΤ, Ἡδομένῳ.—Στ. 29 Προαπόλλυσι.] Ἐκ τῆς τοῦ Λ μεταφράσεως, ΑΤ, προσαπόλλυσι.

ΣΕΛΙΔ. 3, στ. 6, Τοῖς δημοσίοις.] Τοῖς δημόταις, ἢ δημοτικοῖς, γραπτέον εἶναι ὑπέλαβον αἱ ΠΡ. Ἰσ. γρ. Τοῖς δήμοις.—Στ. 18, Ταὐτά.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ταῦτα.—Στ. 20, Κικέρων φησίν.] Ἐν τῇ πρὸς Ἀττικὸν ἐπιστολῇ (Βιβλ. Β, 1), οὕτωσὶ λέγων, περὶ τοῦ Κάτωνος, Dicit enim tamquam in Platonis πολιτείᾳ, non tamquam in Romuli fæce, sententiam. Ἔστι δὲ Ὑποστάθμη ἡ χωριζομένη τῶν ὑγρῶν καὶ εἰς τὸν πυθμένα τῶν ἀγγείων συνιζάνουσα ὕλη. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς ὑποστάθμης τοῦ οἴνου χρηστὴν ἔχει λέξιν ἡ συνήθεια τὴν Τρυγίαν, ἣν εἱ ἀρχαιότεροι Τρύγα (παρὰ τὴν Τρὺξ εὐθεῖαν) ἔλεγον, καὶ τὴν Οὖλην, ὅπερ οὐδέν ἐστιν ἕτερον ἢ αὐτὸ τὸ, Ὕλη Βοιωτῶν διαλέκτῳ, ὡς φησιν Εὐστάθιος (εἰς τὴν Α

Ῥαψῳδ. σελ. 23) διφθογγογραφηθὲν καὶ ψιλωθὲν, ὥσπερ καὶ τὸ Ὕδωρ, Οὖδωρ· ἐπὶ δὲ τῆς τοῦ ἐλαίου, τὴν Ἀμούργαν, τὴν αὐτὴν οὖσαν καὶ τὴν παρὰ τοῖς παλαιοῖς Ἀμόργην. Καλῶς οὖν ἔχει ἀποσκωπτίσαντας τὰ τουρκιχυδαϊκὰ ὀνόματα, τὸν Μποζᾶν καὶ τὸν Τελβὲν, ἐπὶ μὲν οἴνου τῷ Τρυγία χρῆσθαι, ἐπὶ ἐλαίου δὲ τῷ Ἀμόργη ἢ Ἀμόργα, ἐπὶ δὲ τῶν λοιπῶν οἱωνδήποτε ὑγρῶν τῷ γενικῷ τῆς Οὔλης, ἢ Ὕλης, ὀνόματι, παρ' ὃ καὶ τὸ Διυλίζω τῶν ἀρχαίων, τουτέστι δι' ἡμιοῦ ἢ σακκίου τινὸς τὰ ὑγρὰ τῆς ὕλης ἐκκαθαίρω· ὅπερ ἡ συνήθεια Σακκελίζω λέγει. Εἴη δ' ἂν τοῦτο, Σακκυλίζω, παράγωγον τοῦ Σακκύλος ἢ Σάκκυλος ὑποκοριστικοῦ, παρ' ὃ τὸ Ῥωμαϊκὸν Sacculus.—Στ. 29, Κεκλιμένης μὲν ἤδη τῆς πατρίδος.] Περιαιρετέος ὁ, Μὲν, σύνδεσμος· οὐδεμίαν γὰρ σχέσιν πρὸς τὸν ἑπόμενον ἔχει, Δέ.

ΣΕΛΙΔ. 4, στ. 3, Εἶτε.] Ἡ τύχη.—Στ. 5, Περιγενέσθαι.] Τῆς τύχης.—Στ. 6, Οὐ κατὰ κοινὰς ὁμοιότητας . . . πρὸς τὴν Ἀγησιλάου.] Ὁ νοῦς, Οὐ παραβάλλομεν Φωκίωνα καὶ Κάτωνα, κατὰ τὰς κοινὰς ὁμοιότητας, ὡς ἀνδρείους καὶ πολιτικοὺς γενομένους· ἐπεὶ οὕτω γε παραβάλλοντες εὑρήσομέν τινα διαφορὰν τῆς τε στρατηγίας καὶ πολιτείας θατέρου πρὸς τὸν ἕτερον. Εἴη δ' ἂν τὸ λεγόμενον σαφέστερον παραθεμένοις Πλουτάρχου (Γυναικ. ἀρετ. ἐν τῷ Προοιμ.) ἕτερον τῆς αὐτῆς ἐννοίας ἐχόμενον χωρίον τοδί· « Ἐπειδὴ » διαφοράς γέ τινας ἑτέρας, ὥσπερ χροιὰς ἰδίας, αἱ ἀρεταὶ διὰ τὰς φύ» σεις λαμβάνουσι, καὶ συνεξομοιοῦνται τοῖς ὑποκειμένοις ἤθεσι καὶ κράσεσι » σωμάτων καὶ τροφαῖς καὶ διαίταις· ἄλλως γὰρ ἀνδρεῖος ὁ Ἀχιλλεὺς, ἄλ» λως ὁ Αἴας, καὶ φρόνησις Ὀδυσσέως οὐχ ὁμοία τῇ Νέστορος, οὐδὲ δίκαιος » ὡσαύτως Κάτων καὶ Ἀγησίλαος . . . ἀλλὰ μὴ παρὰ τοῦτο πολλὰς καὶ δια» φόρους πειῶμεν ἀνδρίας καὶ φρονήσεις καὶ δικαιοσύνας κ. τ. λ. ». — Στ. 23, Καταπεπτωκότος.] Καταπεπτηχότος, ὑπενόησάν τινες γεγράφθαι πάλαι.—Στ. 24, Ἱδρομενεύς.] Ὁ Λαμψακηνὸς, Ἐπικούρου φίλος τε καὶ μαθητής. Ἔγραψε βιβλίον Περὶ Σωκρατικῶν, ὥς φησι Διογένης ὁ Λαέρτιος. Μνημονεύει Πλούταρχος καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ Ἱδρομενέως.— Στ. 25, Γλαύκιππος ὁ Ὑπερίδου.] Ὑπερίδου τοῦ ῥήτορος υἱὸς, ῥήτωρ καὶ αὐτός.—Στ. 27, Καὶ σώφρονος παιδείας.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Καὶ σώφρονος καὶ παιδείας. —Ὥστε τῆς Πλάτωνος . . . ὕστερον δὲ τῆς Ξενοκράτους διατριβῆς, ἐν Ἀκαδημίᾳ μετασχεῖν.] Διογένης δὲ ὁ Λαέρτιος (ς', 76) καὶ τοῦ Κυνικοῦ Διογένους ἀκοῦσαί φησι τὸν Φωκίωνα.

ΣΕΛΙΔ 5, στ. 2, Δεῦρις] Ὁ Σάμιος, Θεοφράστου μαθητής.— Στ. 14, Ἐντυχήμασι.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Εὐτυχήμασι· ἃ τῶν ΠΡ οἱ μὲν εἰς τὸ, Ἐνθυμήμασι τρέπειν παρήνουν, οἱ δὲ εἰς τὸ Ἐπιχειρήμασι, ἄλλοι δὲ εἰς τὸ Ἐπιτηδεύμασι. Ἔστι δ' ἐνθάδε τὸ μήπω καταχωρισθὲν ἐν τοῖς Λεξικοῖς Ἐντύχημα, τὸ αὐτὸ καὶ Ἔντευξις, τουτέστιν ὁμιλία, διάλεξις, ἣν ἀλλαχοῦ Πλούταρχος (Περὶ τοῦ Σωκρατ. Δαιμον. § 13) Ἐντυχίαν εἴρηκε, συγχεθέντος κἀκεῖ τοῦ ὀνόματος τῷ Εὐτυχία.— Στ. 17, Δεῖ τὸν φιλόσοφον εἰς νοῦν ἀποβάπτοντα προφέρεσθαι τὴν λέξιν.] Χρυσοῦν παράγγελμα, καὶ τοῖς νέοις εἰς τὰ μάλιστα χρήσιμον· αἱ γὰρ μὴ εἰς νοῦν βεβαμμέναι λέξεις πληγαὶ μόνον ἀέρος εἰσὶ διάκενοι, εἴας ἐστὶν ἀναγνώσκειν ἐν τοῖς τῶν κακοδαιμόνων γραμματικῶν συντάγμασιν. — Στ. 20, Ἄριστος εἴη Δημοσθένης, εἰπεῖν δὲ δεινότατος.] Ἐν δὲ βίῳ Δημοσθένους (§ 10) φήσει Πλούταρχος, « Μέγιστον μὲν εἶναι ῥήτορα Δημοσθένην, δυνατώτατον δ' » εἰπεῖν Φωκίωνα ». Ἔπιθι καὶ τὰ Πολιτικὰ παραγγέλματα (§ 7) τοῦ αὐτοῦ Πλουτάρχου. —Στ. 30, Ἡ τῶν ἐμῶν λόγων κοπὶς πάρεστιν.] Ἐν δὲ τῷ Δημοσθένους βίῳ (§ 10) μικρὸν παρηλλαχὼς εἴρηκεν, Ἡ τῶν ἐμῶν λόγων κοπὶς ἀνίσταται.

ΣΕΛΙΔ. 6, στ. 16, Πρὸς τὰ πλείστης.] Τῶν ΠΡΔ ἡ τῆς προθέσεως προσθήκη, ἣν ἐξέφρασε καὶ ὁ Α. —Στ. 27, Ἐπὶ τὰς νησιωτικὰς συντάξεις] Ἐπὶ τὸ κομίσασθαι τὰς ἀπὸ τῶν νήσων φόρους. Συντάξεις ἔλεγον τοὺς φόρους, Καλλιστράτου οὕτω καλέσαντος, ἐπειδὴ χαλεπῶς ἔφερον οἱ Ἕλληνες τὸ τῶν φόρων ὄνομα, ὡς φησιν Ἀριστοκράτων (λέξ. Σύνταξις). Ἰσοκράτης δὲ ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ ἀμφότερα συνῆψε τὰ ὀνόματα, Συντάξεις καὶ φόρους, εἰπών.

ΣΕΛΙΔ. 7, στ. 18, Πολεμεῖν.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Προσπολεμεῖν. —Στ. 20, Διηρμοσμένην.] Ἴσ. γρ. Ἡρμοσμένην. —Ἐν ἀμφοῖν.] Ἐν τῷ στρατῷ καὶ ἐν τῷ βήματι, ἐν τῷ πολεμεῖν καὶ ἐν τῷ λέγειν δύνασθαι. —Στ. 24, Μουσάων.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Μουσέων. —Στ. 25, Πολιτικὴν οὖσαν, καὶ προσαγορευομένην] Πολιὰς γὰρ ἡ Ἀθηνᾶ (Ἀριστοφαν. Ὄρν. 828) ἐπωνομάζετο παρ' Ἀθηναίοις καὶ Πολιοῦχος, διὰ τὸ προστατεῖν τῆς αὐτῶν πόλεως. Καὶ σημείωσαι, ὅτι τὸ διττὸν τοῦτο τῆς θεᾶς ἰδίωμα καὶ τῶν αὐτὴν σεβομένων Ἀθηναίων, τὸ κατορθοῦν φημι ἔν τε πολέμοις καὶ λόγοις, σαφῶς ὁ κωμικὸς ἐν τούτοις (Ἱππ. 581) παρέστησεν,

Ὦ πολιοῦχε Παλλὰς, ὦ
τῆς ἱερωτάτης ἁπα-

σῶν ΠΟΛΕΜΩ ΤΕ ΚΑΙ ΠΟΙΗ-
ΤΑΙΣ, δυνάμει θ' ὑπερφερού-
σης μεδέουσα χώρας.

ΣΕΛΙΔ 8, στ. 2, Ἀρχαιρεσίοις.] ΔΓ, Ἀ ρ χ α ι ρ ε σ ί ο ι ς. Ἀμφοτέρως λέγεται, καὶ θηλυκῶς καὶ οὐδετέρως. — Στ. 7, Μετὰ τὸ κατὰ χειρὸς ὕδωρ.] Μετὰ τὸ νίψασθαι τὰς χεῖρας τοὺς μέλλοντας δειπνήσειν, ὡς δηλοῖ ὁ κωμικὸς (Σφ. 1214), λέγων·

Ὕδωρ κατὰ χειρός· τὰς τραπέζας εἰσφέρειν.
Δειπνοῦμεν· ἀπονενίμμεθ'· ἤδη σπένδομεν.

Καὶ παρατιθέσθω παράλληλον ἕτερον Πλουτάρχου χωρίον (Πῶς ἄν τις διακρ. τὸν κόλ. τοῦ φίλ. § 3) τοῦδε· « Ἂν τὸν ἀληθινὸν κόλακα . . . διώκωμεν, » ἀλλὰ μὴ, καθάπερ οἱ πολλοὶ, τοὺς αὐτολικύθους τούτους λεγομένους, καὶ » τραπεζέας, καὶ μετὰ τὸ ΚΑΤΑ ΧΕΙΡΟΣ ὕδωρ ἀκουσμένους, ὥς τις εἶπε, » κόλακας νομίζωμεν ». Κἂν τοῦτῳ γὰρ εἰς τὸ ΚΑΤΑ ΧΕΙΡΟΣ καλῶς πειθῦνες ἔτρεψαν τὸ τέως ΚΑΤΑ ΧΕΙΡΑΣ γραφόμενον. — Στ. 10, Πολιτῶν.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ Πολιτικῶν. — Στ. 22, Τούτους αἰτεῖτε κ. τ. λ.] Ἐμνημόνευσε τούτου Πλούταρχος καὶ ἀλλαχοῦ (Πολιτικ παραγγελμ. § 31). — Στ. 27, Ὑπίστη.] Ἰσ. γρ. Ἐπίστη, ὥσπερ ἔγραψα ἐν τῇ Μύθων Αἰσωπείων συναγωγῇ (σελ. 211). — Στ. 30, Ὡς δ' οὐκ ἐβούλετο.] Ἐκ ΔΓ προσέθηκαν τὸν σύνδεσμον οἱ ΗΡ.

ΣΕΛΙΔ. 9, στ. 17, Ἀποκτενοῦσί σε.] Τοῦτο πληρέστερον ἐκπέφρασται ἐν τοῖς εἰς τὸν Πλούταρχον ἀναφερομένοις Ἀποφθέγμασι· « Δημοσθένους δὲ τοῦ ῥήτορος εἰπόντος, Ἀποκτενοῦσί σε Ἀθηναῖοι, ἐὰν μανῶσι, — » Ναὶ (εἶπεν), ἐμὲ μὲν, ἂν μανῶσι, σὲ δὲ, ἂν σωφρονῶσιν ».

ΣΕΛΙΔ. 10, στ. 3, Μάρτυν.] ΔΓ, Μ ά ρ τ υ ρ α· τίς ἔοικε διόρθωσις μᾶλλον εἶναι τινὸς, ἀγνοήσαντος τὸ Μ ά ρ τ υ ν, ᾧ καὶ ἀλλαχοῦ (Πῶς ἄν τις διαρίν· τὸν κολ. τοῦ φίλ. § 1) Πλούταρχος ἐχρήσατο, τοῦ παρακμάζοντος ἑλληνισμοῦ εἶναι. Μένανδρος δὲ πρῶτος ἔοικε καινοτομῆσαι τὴν, Μ ά ρ τ υ ν, αἰτιατικὴν, ὡς ἐστι συλλογίσασθαι ἐξ ὧν φησι Φώτιος· « Μάρτυς, οὐ Μάρτυρ. Καὶ τὸν Μ ά ρ τ υ ν, καὶ τὸν Μ ά ρ τ υ ρ α. Μένανδρος. ». — Στ. 7, Παροξύνοντος.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Προξύναντος. — Στ. 9, Τῷ σκέλη καταδεδεμένου.] Ἐκ ΔΓ καὶ ΕΔ, ΑΤ, Τῷ σκέλει καταδεδεμένῳ. — Στ. 18, Εἰ προῖκά εἰμι πικρός.] Τὸ Π ρ ο ῖ κ α (κατ' αἰτιατικὴν) παρὰ τοῖς δοκίμοις, καθὰ καὶ τὸ, Δ ω ρ ε ὰ ν τοῦ παρακμάζοντος Ἑλληνισμοῦ, καὶ τὸ παρ' ἡμῖν ἐν χρήσει·

Χάρισμα, ἐπιῤῥηματικῶς ἐκλαμβάνονται πολλάκις, ταὐτὸν σημαίνοντα τῷ Ἀμισθί. Ἔστιν οὖν ὁ νοῦς τοῦ χωρίου, Μὴ τοῦτο μόνον σκοπεῖτε, ὦ Ἀθηναῖοι, ὅτι πικρός εἰμι, ἀλλ' ὅτι καὶ μηδὲν κερδαίνων πικρός εἰμι, ὡς γοῦν ἔοικεν ἐκδέξασθαι Πλούταρχος τὸ λεχθὲν ὑφ' Ὑπερίδου· ἐν ἐνδέχεται καὶ ἀντὶ τοῦ ἀναιτίως; ἢ μάτην (σημαίνει γὰρ καὶ τοῦτο ἡ λέξις) κεχρῆσθαι τῷ Προϊκα. —Στ. 30. Καταδίκην.] ΔΓ, Δίκην.

ΣΕΛΙΔ. 11, στ. 6, Ἀποστόλους.] Τὰς ἐκπομπὰς τῶν νεῶν, ὡς ἐξηγεῖται Ἁρποκρατίων· Ἀποστολεῖς δὲ ἐλέγοντο (φησὶν ὁ αὐτός) οἱ ἐπὶ τῇ ἐκπομπῇ ἀποδεδειγμένοι.—Στ. 21, Ἀποκρυπτόμενον.] Γραπτέον ἢ Ἀποκοπτόμενον, ὡς εἴκασαν οἱ ΠΡ, ἢ Ἀποκρινόμενον, ὅ ἐστι χωριζόμενον· τούτων γὰρ θάτερον ἀναγνοὺς, ἢ ἀναγνωστέον εἶναι ὑπειληφὼς; δῆλός ἐστι καὶ ὁ A, une motte séparée de la plaine de Tamynes.—Συνεκράτει.] Εἰς τὸ Συνεκρότει ἔτρεψαν τοῦτο οἱ ΠΡ, πιθανῶς μὲν, οὐκ ἀναγκαίως δέ.

ΣΕΛΙΔ. 12, στ. 14, Ἐνέβαλε.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἐνέβαλλε. Ἴσως μέντοι γραπτέον, Συνέβαλε.—Στ. 21, Πλούταρχον.] Κλείταρχον, ἐνθάδε γραπτέον εἶναι ὑπέλαβον οἱ ΠΡ.—Στ. 22, Ἐξέβαλεν.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ἐξέβαλλεν.—Στ. 24, Ἐκατέρωθεν.] Ἐξ ΗΔ, ΑΓ, Ἑκατέρωθε.—Στ. 25, Οὓς ἔλαβεν ... ἀφῆκε.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Οὔτε λαβεῖν ... ἐφῆκε.

ΣΕΛΙΔ. 13, στ. 6, Οἱ μὲν ῥήτορες.] ΠΡΔ ἡ πρόσθήκη τοῦ συνδέσμου.—Στ. 15, Καὶ τοῖς ... μὴ δυναμένοις.] Ἐκ ΔΓ (συναδούσης τῷ A) οἱ ΠΡ, ΑΤ, Καίτοι ... μὴ δυνάμενοι.—Στ. 19, Ἦν μὲν γάρ.] Ἐκ ΔΓ, προσέθηκαν οἱ ΠΡ τὸν δεύτερον τῶν συνδέσμων.

ΣΕΛΙΔ. 14· στ. 13, Ἤδη δὲ πρὸς Φίλιππον.] ΠΡΔ ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἤδη δὲ τῶν πρὸς Φίλιππον.—Ἐκπεπολεμωμένων.] Τῶν Ἀθηναίων.—Στ. 14, Καὶ στρατηγὸν ... ἕτερον ἐπὶ τὸν πόλεμον ᾑρημένων.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Καὶ στρατηγῶν ... ἑτέρων ἐπὶ τὸν πόλεμον ᾑρημένων· παθητικῶς ἐκδεξαμένων τῶν ΠΡ τὸ, Ἠρημένων, τουτέστιν ἀποδεδειγμένων, ψηφισθέντων, στρατηγῶν ἑτέρων. Ἡ δὲ ἡμετέρα τρεπὴ τῆς γενικῆς πληθυντικῆς εἰς τὴν ἑνικὴν αἰτιατικὴν, κατὰ μέσην διάθεσιν ἐκδέχεσθαι παρέχει καὶ τὴν μετοχήν. καὶ ἔστιν ὁ νοῦς, ἀποδειξάντων, ψηφισαμένων στρατηγὸν ἕτερον ἀντὶ τοῦ Φωκίωνος.—Στ. 18, Αὐτῷ.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Αὐτοῦ.—Κυλινδεῖσθαι περὶ τὴν Ἠλιαίαν.] Ἔπιθι τὰ ἀλλαχοῦ (Ἰσοκράτ. Μέρ. Β, σελ. 223) σημειωθέντα περὶ τοῦ ῥήματος. Περὶ δὲ τῆς Ἠλιαίας ἴδε Ἁρποκρατίωνα καὶ τὸν Βυζάντιον Στέφανον (λέξ. Ἠλιαία).—Στ. 24, Θεῖσθαι τὴν μάχην.] Ἐξ ΗΔ ἡ προσθήκη

τοῦ ἄρθρου. Ἔστι δὲ περίφρασις τοῦ, Μαχέσασθαι.—Στ. 25, Οὕτω γάρ.] Ἐὰν νικήσωμεν δηλονότι.

ΣΕΛΙΔ. 15, στ. 18, Σχέτλιε κ.τ.λ.] Ἐκ τῆς Ὁμήρου Ὀδυσσείας (ί, 494). —Στ. 27, Εἰς τοιαῦτα.] Ἐξ ΗΛ, ΑΤ, Εἰς τὰ τοιαῦτα.—Στ. 30, Εὐτυχίαν ἂν ἑμαυτοῦ θείμην.] Ἐξ ΗΔ ἡ προσθήκη τοῦ συνδέσμου.

ΣΕΛΙΔ. 16, στ. 9, Θέσθαι τὸν πόλεμον.] Γραπτέον, Καταθέσθαι τὸν πόλεμον, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς (Κλεομέν. § 22, σελ. 14.) ἐρεῖ. Ἔστι δὲ τοῦτο παύσασθαι τοῦ πολεμεῖν· τὸ δὲ, Θέσθαι τὸν πόλεμον. ὥσπερ καὶ τὸ ἀνωτέρω (§ 16, σελ. 14) Θέσθαι τὴν μάχην, πᾶν τοὐναντίον σημαίνει.—Στ. 14, Εἴ τι γένοιτο περὶ αὐτόν.] Τουτέστιν, εἰ αὐτὸς ἀποθάνοι. Σημειοῦ τὴν φράσιν ἀνάλογον οὖσαν τῇ παρ' ἡμῖν, Ἂν τὸν ἀκολουθήσῃ τί ποτε.

ΣΕΛΙΔ. 17, στ. 12. Ἐχεκρατίδην ... καὶ Σπάρτωνα.] Ἱστόρηκε ταῦτα καὶ Αἰλιανὸς (Ποικ. ἱστ. Α, κέ, σελ. 10).—Στ. 17, Γεργήθιον.] Παρὰ τὸ θῆλυ ἐκὸν, Ἡ Γέργηθος· παρὰ δὲ τῷ Βυζαντίῳ Στεφάνῳ περιττοσυλλάβως καὶ διὰ τοῦ ι, Ἡ Γέργις, τῆς Γέργιθος, πόλις Τροίας. Αἰλιανὸς δὲ ἐν τῷ προδηλωθέντι τόπῳ, ἀντὶ τῆς Γεργήθου ἢ Γέργιθος, τὰ Πάταρα, πόλιν Λυκίας, ὀνομάζει.—Μιλάσων.] Ἔγραψα δι' ἑνὸς σ, ὡς φέρεται παρὰ τῷ Αἰλιανῷ καὶ παρὰ τῷ Βυζαντίῳ Στεφάνῳ. Ἔστι δὲ πόλις Καρίας.

ΣΕΛΙΔ. 18, στ. 2, Τὴν Φωκίωνος.] Ἐξ ΗΛ, ΑΤ, Τοῦ Φωκίωνος. —Στ. 6, Ἐν ἐμπλεκίοις.] Ἐξ ΕΛ προσέθηκα τὴν πρόθεσιν.—Στ. 9, Φώκῳ.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Φωκίων.—Στ. 9, Ἀγωνίσασθαι... ἀποβάτην.] Συνῆψα τὸ Ἀποβάτην πρὸς τὸ Ἀγωνίσασθαι, δόξαν τοῦτο καὶ τοῖς ΠΡ, Τί δ' ἐστι, τὸ, Ἀποβάτην ἀγωνίσασθαι, διδάξει σε ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος (Ῥωμ. ἀρχαιολογ. ζ', 73). « Ὅταν γὰρ τέλος αἱ τῶν ἵππων ἅμιλ- » λαι λάβωνται, ἀποπηδῶντες ἀπὸ τῶν ἁρμάτων οἱ παρεχόμενοι τοῖς » ἡνιόχοις, οὓς οἱ ποιηταὶ μὲν παραβάτας, Ἀθηναῖοι δὲ καλοῦσιν ΑΠΟΒΑΤΑΣ, » τὸν σταδιαῖον ἁμιλλῶνται δρόμον αὐτοὶ πρὸς ἀλλήλους », Μνημονεύει τοῦ Ἀποβάτου, ἢ Ἀποβατικοῦ ἀγῶνος, τούτου καὶ Ἐρατοσθένης (Καταστερ. ιγ') καὶ ὁ Ἐτυμολόγος (σελ. 124).—Στ. 14, Παρεχώρησεν.] ΔΓ, Συνεχώρησεν.—Στ. 18, Βουλόμενος δὲ καὶ καθόλου.] Περιαιρετέος ὁ δεύτερος τῶν συνδέσμων.—Στ. 26, Μύρου τοσοῦτον.] ΔΓ, Μύρον τοσοῦτον. Οἱ ΠΡ εἴκασαν γραπτέον εἶναι Μύρων τοσούτων.—Στ. 27, Περὶ φιλιτίνων.] Φιλίτια ἐνθάδε ἅπερ ἐν βίῳ Λυκούργου (§ 12, Πλουτάρχ. Μέρ. Α,

σελ. 82), καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ, διὰ τοῦ δ, Φιδίτια ὀνομάζει. Ἔπιθι περὶ τῆς διπλῆς ταύτης γραφῆς τὸν Μεΐρτιον (Συμμίκτ. Λακωνικ. Α, 9, σελ. 42).

ΣΕΛΙΔ. 19, στ. 3, Τότε.] ΠΡΔ, ΑΤ, Ποτέ.—Στ. 4, Νεώνητος.] Προσυπάκουε τὸ Δοῦλος. Παίζοντες γὰρ Ἀθηναῖοι τοὺς ἄρτι παριόντας εἰς τὸ βῆμα τῶν δημηγόρων καὶ δημαγωγῶν, καὶ ἐν λέσχαις καὶ ἐν θεάτροις Νεωνήτους δούλους τοῦ δήμου καλεῖν εἰώθεσαν· καθὰ δηλοῖ καὶ ὁ κωμικὸς, οὕτως ὀνομάζων τὸν περιβόητον Κλέωνα (Ἱππ. 1-3),

Ἰατταταιαῖ τῶν κακῶν, ἰατταταί!
Κακῶς Παφλαγόνα, τὸν νεών τον, κακὸν
Αὐταῖσι βουλαῖς ἀπολέσειαν εἰ θεοί!

—Στ. 10, Ἐπ' ἐκείνῳ.] Ἴσως διαγραπτέον τὴν πρόθεσιν.—Στ. 11, Ἀποκρινομένου] ,Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ἀποκρινομένου.—Στ. 12, Παύσεται.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Παύσηται.—Στ. 19, Χαρικλέα.] Χαρίλλον τοῦτον ὀνομάζει Πλούταρχος ἀλλαχοῦ (Πολιτικ. παραγγελμ. § 13), λέγων. « Φωκίων οὐ» δὲ τῷ γαμβρῷ ΧΑΡΙΛΛΩ δίκην ἔχοντι περὶ τῶν Ἁρπαλείων συνεισῆλθεν, » Ἀλλ' ἐγώσε, φησὰς, ἐπίπασι τοῖς δικαίοις ἐποιησάμην » κηδεστήν, ὥχετο ἀπιών » Ἡ τοίνυν μνημονικὸν Πλουτάρχου ὑπολιπτέον ἐστὶν ἁμάρτημα τῶν γραφῶν τὴν ἑτέραν, ἢ γραπτέον, ΧΑΡΙΚΛΩ, ἵν' ᾖ ὁ αὐτὸς τῷ Χαρικλεῖ· Διφορεῖται γὰρ καὶ τοῦτο, ὡς τὸ Ἴφικλος καὶ Ἰφικλῆς, Πάτροκλος καὶ Πατροκλῆς.—Στ. 21, Ἀνέπλησε.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ἐνέπλησε. Ἔπιδι τὰ σημειωθέντα εἰς τὸν Ἰσοκράτην (Β, σελ. 138). —Στ. 23, Πυθιονίκης.] Ἐξ ΕΔ εἰ ΠΡ, ΑΤ, Πυθονίκης.—Στ. 28, Ἑρμει.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ἑρμείῳ. Ἕτεροι δὲ διώρθουν, διασυλλάβως μὲν καὶ αὐτοὶ, περισπωμένως δὲ γράφοντες, Ἑρμεῖ· οὐ καλῶς· ἔστι γὰρ παρὰ τὸ Ἕρμος οὐδέτερον ὄνομα δήμου, φυλῆς Ἀναμαντίδος, ὥς φασιν Ἁρποκρατίων, Ἡσύχιος, Σουΐδας καὶ Φώτιος. Ἡμάρτηται δὲ ἡ γραφὴ καὶ παρὰ τῷ Βυζαντίῳ Στεφάνῳ· « Ἕρμος (γὰρ φησιν), ὡς Ἕρκος, οὐδετέρως, δῆμος τῆς Ἀκαμαν» τίδος φυλῆς. Ὁ δημότης, Ἑρμειος· τὸ εἰς τόπον, Εἰς Ἕρμος, ἢ » Ἑρμόσε (γρ. Ἑρμοσε)· τὸ ἐν τόπῳ, Ἐν Ἑρμεῖ (γρ. Ἕρμει)».

ΣΕΛΙΔ. 20, στ. 3, Ἁρπαλείοις.] Ἐλλειπτικῶς τοῦ, Χρήμασι.—Στ. 15, Ὥστε ὑμᾶς ἐν ἡσυχίᾳ βουλεύσασθαι μᾶλλον καὶ μετ' ἀσφαλείας.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ὥστε ἡμᾶς ἐν ἡσυχίᾳ βουλεύσασθαι, μᾶλλον δὲ μετ' ἀσφαλείας. Δευτεροπροσώπως δὲ καὶ οἱ μεταφρασταὶ, Ὑμᾶς, ἡρμή-

νευσαν. πλὴν τοῦ Ἰταλοῦ.—Στ. 18, Λαμιακόν.] Ἐκ ΔΓ (συναδούσης τῷ Ἰταλῷ μεταφραστῇ), ΑΤ, Ἑλληνικόν.—Στ. 30, Πῶς παρεσκευάσθαι.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Πῶς τί παρεσκευάσθαι. ἀνθ' ὧν οἱ ΠΡ ἔγραψαν διορθοῦντες Πρὸς τί παρεσκευάσθαι.

ΣΕΛΙΔ. 21, στ. 2, Δόλιχον.] Δρόμου μέτρον παρὰ τοῖς πάλαι, ὃ δραμεῖν ἔδει τοὺς ἀγωνιζομένους, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τέλους ἰόντας, καὶ ἀπὸ τοῦ τέλους αὖθις ἐπὶ τὴν ἀρχὴν δωδεκάκις ἐπανακάμπτοντας. Διαπεφώνηται δὲ περὶ τοῦ μέτρου· οἱ μὲν γὰρ εἰκοσιτεσσάρων φασὶ σταδίων εἶναι τὸ σύμπαν, συμμετρουμένων δηλονότι ταῖς εὐθυδρομίαις τῶν ὑποστροφῶν, οἱ δὲ δώδεκα, καὶ ἄλλοι ἄλλως. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου χωρίου οὐδὲν πλέον σημαίνει ὁ δόλιχος τῆς ἐπανακάμψεως, τουτέστι τῆς ἐπαναλήψεως τοῦ πολέμου, καὶ τῆς ἐπὶ μακρὸν συνεχείας καὶ διατάσεως ὡς ἐξεδέξατο ὁ Φάβρος (Ἀγωνιστικ. Βιβλ. Β, κεφ. 34, σελ. 419). Ἔστι δὲ καὶ Δόλιχος, ἢ ὡς φασιν οἱ γραμματικοί, Δολιχὸς, ὀξυτόνως, εἶδος ὀσπρίου, τὸ καλούμενον ἄλλως Φασίολος (Διοσκορίδ. Β, 130) ἢ Φάσηλος, ὅπερ ἡ συνήθεια, Φασούλιον ὀνομάζει. —Στ. 7, Ἐπ' ἐλπίδος μεγάλης γενομένων.] Ἐξ ΗΔ ἡ προσθήκη τῆς προθέσεως· οὕτω γὰρ καὶ ἀλλαχοῦ (Σόλων. § 14, Πλουτ. Μέρ. Α, σελ. 155), «Ἐπ' » ἐλπίδος ἑκατέρων μεγάλης γενομένων ».—Στ. 9, Εἰ ταῦτ' οὐκ ἂν ἤθελεν κ. τ. λ.] Παράθες τούτοις τὰ παραπλησίως ἀλλαχοῦ (Τιμολ. § 6, Πλουτ. Μέρ. Β, σελ. 89) εἰρημένα.—Στ. 17, Συμπεφοιτηκώς.] Προσυπάκουε τὸ, Εἰς τοῦ αὐτοῦ διδασκάλου. Ἔστι γὰρ ἐνθάδε ὁ Συμπεφοιτηκὼς, ὃν ἂν Γάλλος ἀνὴρ ἑρμηνεύων καλέσειε, camarade d'école.—Στ. 29, Τοὺς ἄχρι ἑξήκοντα ἐτῶν ἀφ' ἥβης. Τουτέστι τοὺς ἐμοῦ τι ὀγδοηκοστὸν ἔτος ἄγοντας, ὡς δῆλον ἐκ τοῦ ἑπομένου, « Ἐγὼ γὰρ ὁ στρατηγὸς ὀγδοηκοστὸν κ. τ. λ. » Ἔρρωσαι γὰρ Ἀθήνησιν ἐκαλοῦντο οἱ ἀπὸ ὀκτωκαιδεκαετοῦς μέχρι εἰκοσαετοῦς (Ἁρποκρατ. λεξ. Ἐπιδίετες).

ΣΕΛΙΔ. 22, στ. 10, Τοῦτον τὸν λόφον καταλαβεῖν.] Ἐξ ΗΔ ἡ προσθήκη τῆς ἀντωνυμίας, ἧς τὸ ἀναγκαῖον δηλοῖ τὰ ἑπόμενα, Ἐκεῖ, καὶ Ἐνταῦθα. Τοιοῦτον δέ τι ἐξέφρασε καὶ ὁ Α, de loger son camp sur une telle motte.

ΣΕΛΙΔ. 23, στ. 4. Γράφει ψήφισμα, πέμπειν πρὸς κ. τ. λ.] Ἐκ διορθώσεως φίλου, ΑΤ, Γράφει ψήφισμα, καὶ πέμπει. Οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς (σελ. 29) ἐρεῖ, « Ψήφισμα γράψαντος, Ἀθηναίους ἅπαντας ἐν τοῖς ὅπ- » λοις εἶναι ».—Στ. 6, Τοῦ δήμου, καὶ καλοῦντος.] ΔΓ, Τοῦ δήμου, καλοῦν-

τὸς τε.—Στ. 19, Εἰς τὸ ἄστυ.] Ἐς ΔΓ, ΑΤ, Εἰς ἄστυ. Ἔστι δὲ, Εἰς τὴν πόλιν, τὰς Ἀθήνας κατ' ἐξοχὴν οὕτω καλουμένας. Τὸ δὲ ὄνομα οὐχ Ἑλληνικὸν, ἀλλ' ἀπ' Αἰγύπτου μετενηνεγμένον, ἀπὸ τοῦ παρ' ἐκείνοις Ἄστεος, εἰ χρὴ πειστεύειν Διοδώρῳ τῷ Σκελιώτῃ (Α, 28).—Στ. 20, Ταῦτα.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Τὸ αὐτό.—Στ. 22, Προσελομένων.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Προελομένων.

ΣΕΛΙΔ. 24, στ. 18, Καλλιμέδοντα τὸν Κάραβον.] Δημαγωγὸς οὗτος, Δημοσθένει καὶ Φωκίωνι συνακμάσας, Κάραβος ἐπονομασθεὶς ἀπὸ τοῦ θαλασσίου Καράβου· ἦν γὰρ ἐπὶ ὀψοφαγίᾳ καὶ τῇ ἄλλῃ φιλήδονίᾳ διαβόητος ὁ μιαρὸς οὗτος τῆς πατρίδος προδότης. Διὸ καὶ ὁ κωμικὸς Ἄλεξις (παρ' Ἀθην. Γ, σελ. 104) οὕτως ἐκωμῴδησεν αὐτὸν,

Τοῖς ἰχθυοπώλαις ἐστὶν ἐψηφισμένον,
Ὥς φασι, χαλκῆν Καλλιμέδοντος εἰκόνα
Στῆναι Παναθηναίοισιν ἐν τοῖς ἰχθύσιν,
Ἔχουσαν ὀπτὸν κάραβον ἐν τῇ δεξιᾷ,
Ὡς αὐτὸν ὄντ' αὐτοῖσι τῆς τέχνης μόνον
Σωτῆρ', τοὺς ἄλλους δὲ πάντας ζημίαν.

Στ. 21, Οὕτω μέν] Ἴσ. γρ. Οὕτω μὲν οὖν, ὡς ἔδοξε καὶ τοῖς ΠΡ.—Στ. 29, Πάλαι μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἀρίστοις εὐτυχήμασι] ΑΤ, Ἀρίστοις εὐτυχήμασι φέρεται ΔΓ, Μεγίστοις ἀτυχήμασι, ἢ κατηκολούθησεν ὁ Ἰταλὸς μεταφραστὴς, ne' più grandi infortunj. Κωλύει μέν τοι τὴν ἀπαδοχὴν τῆς γραφῆς ταύτης τὸ ἑπόμενον, Δυσχερέστατα πάθη, ἀντικείμενον τοῖς Πάλαι ἀρίστοις εὐτυχήμασι, δι' ὧν δηλοῦται τῷ παρ' Ἡροδότῳ (Η, 65) ἱστορουμένῳ περὶ τῆς ἀπ' Ἐλευσῖνος ἀκουσθείσης φωνῆς, καθ' ὃν χρόνον Ἀθηναῖοι πρὸς Πέρσας ἐμάχοντο.

ΣΕΛΙΔ. 25, στ. 3. Τὸν ἀγώτατον τοῦ χρόνου.] Παρήνεσαν οἱ ΠΡ γράφειν, Τὸν ἀγιώτατον τῶν χρόνων, πιθανῶς μὲν, οὐκ ἀληθῶς δέ· ὥσπερ γὰρ λέγεται, Τὸν πολλὸν τοῦ χρόνου (Ἡροδότ. ά, 24), οὕτως ἐστὶ λέγειν καὶ, Τὸν ἀγιώτατον τοῦ χρόνου, ἀκαταλλήλως μὲν τῇ συντάξει, οὐχ ἧττον μέντοι ἑλληνικῶς. Πλάτων δὲ καὶ, Ἡ ὀρθοτάτη τῆς σκέψεως, εἴρηκε (ἴδ. Σχαιφέρ. Περὶ Ἑλληνικ. ἐλλείψ. σελ. 2, 4).—Στ. 5, Τὰ ἀκρωτήρια τῆς Ἀρτέμιδος.] Τὴν Μουνυχίαν δηλοῦσθαι ἐσημειώσαντο οἱ ΠΡ, λιμένα τῆς Ἀττικῆς, ἐν ᾧ ναὸς ἦν Ἀρτέμιδος Μουνυχίας ἐπικαλουμένης (Παυσαν. Α, 1).—Στ. 8, Θάψινον] Ἀπὸ τοῦ φυτοῦ τῆς Θάψου, ᾧ πρὸς τὸ βάπτειν τὰ ἔ-

ρια ἐχρῶντο· αἱ γυναῖκες δὲ καὶ τῆς κεφαλῆς τὰς τρίχας ἔβαπτον, διὰ τὸ ξανθίζον τῆς χροιᾶς. « Θάψινον (φησὶν Ἡσύχιος), τὸ ξανθὸν, ἀπὸ τοῦ ξύλου » τῆς Θάψου, ὃ βάπτει· ᾧ ξανθίζουσι (γρ. ᾧ βάπτουσαι ξανθίζουσι) τὰ ἔ- » ρια καὶ τὰς κεφαλάς. Τοῦτό τινες, Σκυθικὸν λέγουσι. Καὶ ὁ ποταμὸς παρ' » ᾧ φύεται τὸ ξύλον, Θάψος καλεῖται. Ἔστι δὲ καὶ ῥίζα, Θαψία καλου- » μένη ». Οἱ δὲ καλέσαντες αὐτὸ, Σκυθικὸν ξύλον, Σαπφώ τε ἡ ποιή- » τρια ἐστὶ (Φωτ. λέξ. Θάψος, καὶ σχολιαστ. Θεοκρίτ. Εἰδυλ. β, 38) καὶ Κρατῖνος ὁ κωμικὸς (Ἡσυχ. λέξ. Σκυθικός). Κακῶς δέ τινες τὴν Θάψον τῇ Θαψίᾳ συνέχεαν· περὶ ὧν ἴδε τὸν Σταμέλιον ἐν τοῖς εἰς τὸ Θεοφράστου Περὶ φυτῶν ὑπομνήμασι (σελ. 1061 καὶ 1105). —Στ. 11, Κανθάρῳ.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Καθαρῷ. Ὄνειρα δὲ ὁ Κάνθαρος ἑνὸς τῶν ἐν Πειραιεῖ τριῶν λιμένων, ὡς φησιν ὁ σχολιάσας τὸν Ἀριστοφάνην (Εἰρην. 144). —Στ. 13, Φανερῶς.] ΔΓ, Προφανῶς. —Στ. 22, Προγέγραπται.] ΠΡΔ, ΑΤ, Περιγέγραπται, ΔΓ, Γέγραπται. — Στ. 24, Καὶ ὅπερ.] ΠΡΔ, ΑΤ, Καὶ τοῦτο, ὅπερ. —Στ. 30, Ἀντίπατρος, ὁ ἰδιώτου.] ΠΡΔ, ΑΤ, Ἀντίπατρος, ὁ ἰδιώτου.

ΣΕΛΙΔ. 26, στ. 2, Τοῖς πάσχουσι κακῶς δεσπότης καὶ τύραννος.] Ἐξ ΗΔ ἡ τροπὴ τοῦ παρ' ἅπασι Κακὸς εἰς τὸ Κακῶς, ὃ φέρεται πρὸς τὸ Πάσχουσι. ΔΓ (οὐδὲν μᾶλλον ὀρθῶς) Τοῖς πάσχουσι κακοῦ δεσπότου καὶ τυράννου. —Στ. 11, Φιλοχωρεῖν.] Ἐν τοῖς ἀγροῖς διαιτᾶσθαι, τὴν ἐν τοῖς ἀγροῖς δίαιταν ἀγαπᾷν. —Στ. 18, Φώκῳ μὲν (εἶπεν), ἐὰν μέν.] Πλεοναζει ὁ ἕτερος τῶν δύο Μὲν, ὁ πρῶτος. —Στ. 19, Μεταβαλόμενος.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Μεταβαλλόμενος.

ΣΕΛΙΔ. 27, στ. 20, Προσαγαγών.] Ἐξ ΠΔ, ΑΤ, Προαγαγών. — Στ. 24, Πολυπέρχοντα.] ΔΓ, Πολυσπέρχοντα. —Στ. 27, Φυλαρχίας.] ΔΓ (ἀμείνων), Φρουραρχίας.

ΣΕΛΙΔ. 28, στ. 14, Περαίνειν.] Ἴσ. γρ. Περανεῖν. —Στ. 29, Οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνό ἐστιν.] Γραπτέον εἶμαι, Οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνό γ' ἐστιν.

ΣΕΛΙΔ. 29, στ. 2, Ἐκεῖνος.] Ἐκ ΔΓ (ἢ κατηκολούθησε καὶ ὁ Ἰταλὸς μεταφραστὴς), ΑΤ, Ἐκεῖνον. Ἀναφέρεται δὲ τὸ Ἐκεῖνος εἰς τὸν Νικάνορα. —Στ. 5, Προσδιαβαλλόντων.] Ἴσ. γρ. Προδιαβαλλόντων, ὥσπερ ἔγραψαν οἱ ΠΡ, αὐτοὶ διορθώσαντες. —Στ. 8, Λαμπρέως.] Ἀπὸ Λαμπρᾶς, ἢ Λαμπρῶν, δήμου τῆς Ἐρεχθηίδος φυλῆς, οὕτω καλουμένου. Δύο δὲ ἦσαν Λαμπραὶ, αἱ μὲν παράλιαι, αἱ δὲ καθύπερθεν, ὡς φησιν Ἁρποκρατίων· ἐξ

οὗ διορθωτέον καὶ τὰ τοῦ Φωτίου, « Ἀκμπριεῖς (γρ. Ἀκμπρεῖς), δισσοὶ δῆμοι τῆς Ἐρεχθηΐδος φυλῆς ». —Στ. 26, Χαρικλέα.] Ἐξ ΕΔ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Περικλέα.

ΣΕΛΙΔ. 30, στ. 5, Περὶ κώμην τινὰ τῆς Φωκίδος, Φαρύγας, κειμένην περὶ τὸ Ἀκρούριον ὄρος, ὃ νῦν Γαλάτην καλοῦσιν.] Τὰς Φαρύγας (οὕτω γὰρ γραπτέον καὶ οὐ προπαροξυτόνως, Φαρύγας) Στράβων (σελ. 426) ἐν τῇ Λοκρίδι, καὶ οὐκ ἐν τῇ Φωκίδι τίθησιν· ἐν δὲ τῇ Φωκίδι, ἔνθα καὶ ἡ Ἐλάτεια, ἣ μεγίστη τῶν Φωκικῶν πόλεων, Φαρύγιον φησὶν ὁ αὐτὸς (σελ. 423) εἶναι ἄφραν (οὐ κώμην), ἔχουσαν ὕφορμον. Ὅτι δὲ Πλούταρχος τὰς Λοκρικὰς Φαρύγας ἐνθάδε βούλεται λέγειν, δῆλον καὶ ἐκ τῆς περὶ τὸ ὄρος θέσεως, συναδούσης οἷς λέγει Στράβων, « Ἡ δὲ Τάρφη κεῖται ἐφ' ὕψους. . . καλεῖται δὲ νῦν Φαρύγαι ».—Στ. 7, Τὸν χρυσοῦν οὐρανίσκον.] Ἔπιθι τὰ ἀλλαχοῦ (Πλουτάρχ. Μέρ. Δ, σελ. 434) σημειωθέντα περὶ τοῦ Οὐρανίσκου. —Στ. 19, Πατάξας τὴν γῆν ἀπέστησε καὶ κατεσιώπησεν.] Ἐξ ΗΔ τὸ Ἀπέστησε, ΑΤ, παρ' ἅπασιν, Ἀπέπτη, ὁ τοσοῦτον κατεσκέδασε σκύτον τοῦ χωρίου, ὥσθ' οἱ μὲν τὸ, Πατάξας, ἀπιθάνως πάνυ εἰς αὐτὸν ἀνήνεγκαν τὸν Φωκίωνα, οἱ δ' εἰς τὸ, Πατάξαντος, τρέπειν παρήνεσαν, εὐλόγως μὲν εἰς τὸν Πολυπέρχοντα ἀναφέροντες, οὐ μὴν συνεωρακότες, ὅτι οὐδὲ χρεία τῆς τοιαύτης τροπῆς, εἰ καὶ τὸ Κατεσιώπησεν εἰς τὸν αὐτὸν ἀνάγοιτο Πολυπέρχοντα κατὰ μεταβατικὴν σημασίαν, συνώνυμον τοῦ Κατεσίγασεν. Αἴτιον δὲ τῆς ἀγνοίας τὸ τῆς σημασίας σπάνιον. Παρ' οὐδενὶ γὰρ ἴσως ἑτέρῳ τῶν δεκίμων εὕρηται τὸ οὐδέτερον Κατασιωπάω ἐπὶ τοῦ μεταβατικοῦ Κατασιγάζω, ἢ Ξενοφῶντι (Ἑλληνικ. Ε, δ', 7), « Τὴν δὲ γυναῖκα φοβήσαντες κατεσιώπησαν ». Συνεχὲς δὲ ἐν τῷ Ἱεραπμάζοντι Ἑλληνισμῷ, ὡς ἐν τῷ παρὰ τοῖς Ἑβδομήκοντα (Νεεμ. ή. 11) « Οἱ Λευῖται κατεσιώπων πάντα τὸν λαόν ». καὶ ἔτι συνεχέστερον ἐν τῇ παρ' ἡμῖν συνηθείᾳ τὸ ἐκ τοῦ Σιωπάω σχηματισθὲν, Σωπάζω, καὶ Σωπαίνω, ἐκβλίψει τοῦ ῐ, κατὰ τὸ παρὰ Πινδάρῳ (Ἰσθμ. Α, 89) Σεσωπαμένον ἀντὶ τοῦ Σεσιωπημένον. Χρώμεθα γὰρ τούτοις οὐ μόνον ἀμεταβάτως, οἷον Ἐσώπασα, τουτέστιν ἐπαυσάμην τοῦ λαλεῖν, ἀλλὰ καὶ, Τὸν ἐσώπασα, τουτέστιν ἐποίησα αὐτὸν σιωπῆσαι.

ΣΕΛΙΔ. 31, στ. 1, Κεραμεικοῦ.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Κεραμικοῦ. Τῷ γὰρ διὰ διφθόγγου μαρτυρεῖ καὶ ὁ κανών, καὶ Πλούταρχος ἐχρήσατο ἀλλαχοῦ (Σύλλ. § 14). —Στ. 3, Ἐπλήρωσαν.] ΠΡΔ, ΑΤ, Ἐκλήρωσαν. —Στ. 8, Ἐ-

λευθέροις ἤδη.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἐλευθέροις τε δή· ἀνθ' οὗ οἱ ΠΡ προείλοντο γράφειν, Ἐλευθέροις γε δή.

ΣΕΛΙΔ. 32, στ. 4, Λαβόντες.] Ἀστερίσκοις διείληφα τὴν λέξιν, ὡς ἐξωστέαν τοῦ χωρίου· οἱ δὲ ΠΡ καὶ τὸ ἑπόμενον, Στρεβλώσομεν, διαγραπτέον εἶναι ὑπέλαβον. —Στ. 5. Περὶ δὲ Φωκίωνος.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Περὶ δὲ τοῦ Φωκίωνος. —Στ. 26, Εἶτ' οὐκ ἀγαπᾷς κ. τ. λ.] Μνημονεύει τούτου καὶ ἀλλαχοῦ (Περὶ τοῦ ἑαυτ. ἐπαιν. ἀνεπιφθ. § 5) Πλούταρχος. Ἴδε καὶ τὰ εἰς αὐτὸν ἀναφερόμενα Ἀποφθέγματα.

ΣΕΛΙΔ. 33, Στ. 2, Οὐδ' ἐν ἄλλῳ οὐδέποτέ σοι παρὰ τὸν βίον οὐδενί.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Οὐδὲν ἄλλο οὐδέποτέ σοι παρὰ τὸν βίον οὐδέν. —Στ. 3, Ἠχαρίστησα.] Ἠπείθησα. Ἴδ. Πλουτάρχ. Μέρος Β, σελ. 462. — Στ. 6, Χρόνου δὲ διαγενομένου.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Χρόνου δὲ γενομένου. Οὕτω γὰρ καὶ μικρὸν ὑποθὰς (§ 38), « Χρόνου βραχέος διαγενομένου » ἐρεῖ, καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ. — Στ. 7, Ἢ μηδέ. . . ἐστιν!] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Εἰ μηδὲ . . . ἐστιν. —Στ. 22, Ἐκ τῆς Μεγαρικῆς ἔκαυσε. Καὶ Μεγαρικὴ γυνή.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ἐκ τῆς Μεγαρικῆς ἔκαυσεν. Ἡ δὲ Μεγαρικὴ γυνή. —Στ. 28, Ἠρίοις.] Τάφοις. « Φασὶ δέ τινες κοινότερον » μὲν πάντας τοὺς τάφους ὀνομάζεσθαι, κατ' ἐξαίρετον δὲ τοὺς μὴ ἐν ὕψει τὰ » οἰκοδομήματα ἔχοντας, ἀλλ' ὅταν (ἴσ. Ἀλλ' ὅπου ἂν) τὰ σώματα εἰς γῆν » κατατεθῇ· ὠνομάσθη δὲ παρὰ τὴν ἔραν (Ἁρποκρατ. σελ. 185) ».

ΣΕΛΙΔ. 34, στ. 2, Ἀνέστησαν.] ΔΓ, Ἔστησαν. — Στ. 3, Κατηγόρων.] ΔΓ, Ῥητόρων. Στ. 8, Λυκείῳ] Ἐξ ΕΔ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Λυκίῳ. —Στ. 9. Τὸν φίλον.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Τὸν φίλον. —Στ. 13, Ὁμοιοτάτης ἐκείνῃ. . . ταύτης.] ΠΡΔ ἐκ ΔΓ ΑΤ, Ὁμοιοτάτης ἐκείνης. . . ταύτῃ.

ΚΑΤΩΝ Ο ΝΕΩΤΕΡΟΣ.

ΣΕΛΙΔ. 35, στ. 7, Πρὸς μητρός.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ (συναδούσης τῷ Α), ΑΤ, Τῆς μητρός. — Στ. 20, Ἀναληπτικούς.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ἀναμνηστικούς. Ἔστι δὲ Ἀναληπτικὸς ὁ ῥᾳδίως ἀναλαμβάνειν πεφυκὼς τὰ μαθήματα. Τῶν ΠΡ τις τρέπειν παρήνεγκε τὸ Ἀναμνηστικοὺς εἰς τὸ Ἀμνηστικούς, ἃ οὐδ' ἑλληνικόν ἐστι τὴν ἀρχήν· οἱ δὲ μεταφρασταὶ οὕτως ἡρμήνευσαν, ὥσπερ ἂν εἰ ἐγέγραπτο, Ἀμνήμονας. — Στ. 21. Παραδεχομένους.] ΔΓ, Ἀναδεχομένους. —Στ. 22, Ἔγκαυμα.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἔκκαυμα. —Στ. 23, Δύσπειστον.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Δύσπιστον.

ΣΕΛΙΔ. 36, στ. 9, Ποπέδιος Σίλων.] Ἐξ ΕΔ, ΑΓ, Πομπαίδιος Σίλλων (Ἔπιθι Πλουτάρχ. Γ. Μάρ. § 33. Μέρ. Γ, σελ. 78.)

ΣΕΛΙΔ. 37, στ. 7, Ἀπῆλθεν] Ἴσ. γρ. Ἀπῆγεν. —Στ. 8, Ἐπεί.] ΔΓ, Ἐπειδή. —Στ, 9, Τροίαν.] Παίδων ἱππικὸς ἀγὼν, Τροία, ἢ Τρωϊκὸς ἀγὼν καλούμενος, ὃν οἱ Ῥωμαῖοι παρὰ τῶν Τρώων παρειλήφεσαν, Αἰνείου πρώτου εἰσηγησαμένου ἐν Σικελίᾳ, ἐπὶ γυμνάσει τοῦ παιδὸς Ἀσκανίου, ὥς φησι Φῆστος. —Ἐπὶ θέαν.] Ἄμεινον ἂν ἐγράφετο, Ἐπὶ θέᾳ. —Στ. 14, Πυνθανομένου δὲ τοῦ Σύλλα.] Διαγραπτέον τὸν σύνδεσμον, ἵν' ᾖ τὸ λεγόμενον ἀπόδοσις τοῦ ἀνωτέρω, Ἐπεὶ Σύλλας, καίπερ οὐδ' οὕτω κατορθουμένης τῆς συναρτήσεως. —Στ. 15, Καὶ ὁ Σέξτος.] Ἐξ ΗΔ, ΑΓ, Καί τε Σέξτος· ἀνθ' οὗ οἱ ΠΡ ἔγραψαν, Καὶ ὁ μὲν Σέξτος. —Στ. 16, Παρῆκεν.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΓ, Παρεῖχεν. —Στ. 22. Τότε προσιδεῖν. Οἱ ΠΡ διορθοῦντες ἔγραψαν, Τόγε προσιδεῖν, Ἰσ. γρ. Τότε τῷ προσιδεῖν, ἢ συντομώτερον, Τῷ προσιδεῖν. —Στ. 23, Ἀγομένων.] Ἀγχομένων, παρήνει τις γράφειν. Ἴσ. γρ. Ἀπαγομένων.

ΣΕΛΙΔ. 38, στ. 20, Ἀντίπατρον δὲ τὸν Τύριον.] Ἐξ ΕΔ παρείληφα τὸ ἄρθρον. Στ. 25, Εἰς πλήθη.] Γραπτέον, οἶμαι, Εἰς τὰ πλήθη.

ΣΕΛΙΔ. 39, στ. 2, Ἄρξομαι δὲ λέγειν, ὅταν μὴ μέλλω λέγειν ἄξια σιωπῆς.] Σημειούσθων οἱ νέοι τὸ σημειώσεως ἄξιον τοῦ φρονίμου Κάτωνος τόδε παράδειγμα, ὃ καί τις τῶν ἡμετέρων παρήγγειλε λέγων.

Ἢ λέγε τι σιγῆς κρεῖττον, ἢ σιγὴν ἔχε.

Τὸ γὰρ, Ὅττι κεν ἐπ' ἀκαιρίμαν γλῶτταν ἔπος ἔλθῃ, ἀπρονοήτως λέγειν, καὶ μᾶλλον ὑλακτοῦντι, ἢ λογικῷ ζώῳ προσήκει. —Στ. 10, Περιπαθὴς.] Ἐξ ΗΔ, ΑΓ, Περιπληθής. Ἔστι δὲ λόγος περιπαθὴς ὁμετὰ πάθους προφερόμενος, καὶ πάθος ἐμποιῶν τοῖς ἀκροωμένοις. Ὅτι δὲ ῥᾴστα συγχέουσι τὰς παραπλησίας ταύτας λέξεις οἱ ἀντιγραφεῖς, μαρτυρεῖ ἐν τοῖς ἑξῆς (§ 23, σελ. 54) ἢ τῷ Πάθους προσγεγραμμένη ΔΓ, Πλήθους. Ἔστι δὲ καὶ ἐκ παραλλήλου χωρίου (σελ. 160, Τιβ. Γράκχ. § 2) πιστώσασθαι τὴν διόρθωσιν· « Ἔπειτα ὁ λόγος τοῦ μὲν Γαΐου φοβερὸς καὶ ΠΕ» ΡΙΠΑΘΗΣ εἰς δείνωσιν, ἡδίων δ' ὁ τοῦ Τιβερίου ». — Στ. 11, Βραχύτητι.] ΔΓ, Τραχύτητι· ἦν καί τινες ἀποδέχεσθαι παρῆνεσαν, διὰ τὸ προηγούμενον, Τραχὺς, ἢ τοῦτο τρέπειν εἰς τὸ Βραχύς. —Στ. 22

Ὀχουμένων.] ΔΤ, Ὀ χ ο υ μ έ ν ῳ· πρὸς τὸ ἑκάστῳ. —Στ. 29, Ἀκούσης τῆς Ἀφροδίτης.] Ἀπὸ τῆς τῶν ἀστραγάλων παιδιᾶς, ὧν οἱ διάφοροι βόλοι καὶ διαφόροις ἐκαλοῦντο ὀνόμασιν. Ἐν δὲ τούτοις ἦν καὶ ὁ πάντων εὐτυχέστατος, Β ό λ ο ς Ἀ φ ρ ο δ ί τ η ς, καλούμενος· ὁ γὰρ τοῦτον βαλὼν, ἀπεφέρετο τὰ ἐφ' οἷς ἦν ἡ παιδιὰ χρήματα. Λέγει τοίνυν, Ἀπολαχόντα με τοῦ τῆς Ἀφροδίτης βόλου, οὐ καλῶς ἔχει πρῶτον αἴρειν μερίδα τῶν παρατεθειμένων. —Στ. 30, Ἀπὸ τοῦ δείπνου ἀνέλυεν.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ἐ π ὶ τ ὸ δ ε ῖ π ν ο ν ἀ ν έ λ υ ε ν. Παραπλησία φράσις τῇ παρὰ τῷ Αἰλιανῷ ((Ποικ. ἱστ. Δ, κγ', σελ. 75), « Ἐκ συμποσίου ἀνέλυσαν ».

ΣΕΛΙΔ. 40, στ. 1, Προσίετο τὸ πίνειν.] Ἐξ ΕΔ παρείληφα τὸ ἄρθρον. —Στ. 11, Τὴν κατακόρως ἐρυθρὰν καὶ ὀξεῖαν.] Σημειοῦ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐν τῇ συνηθείᾳ καλουμένης ὀξείας χροιᾶς. Παρὰ μὲν γὰρ τοῖς παλαιοῖς ἐπιθετικῶς τὸ κατάκορον καὶ ἀποστίλβον τῆς χροιᾶς ἐδήλου· παρ' ἡμῖν δ' εἶδός ἐστι χρώματος τὸ Ὀ ξ ὺ, δηλοῦν τὸ παρὰ τοῖς Γάλλοις violet, ὅ ἐστι παραπλήσιον τῷ πορφυρῷ τῶν ἀρχαίων, οἷον Ὀ ξ ὺ φόρεμα, Ὀ ξ έ α ὑ π ο δ ή μ α τ α, καὶ ἐλλειπτικῶς, Φ ο ρ ε μ έ ν ο ς ὀ ξ έ α. Εὕρηται μέντοι καὶ παρὰ Ἀριστοφάνει (Εἰρ. 1172,)

——————————Φοινικίδα ὀξεῖαν πάνυ,
Ἣν ἐκεῖνός φησιν εἶναι βάμμα Σαρδιανικόν.

— Στ. 30, Σωρανοῦ.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Σ ω ρ ά ν ο ῦ.

ΣΕΛΙΔ. 41, στ. 5, Στρατείας.] Ἐκ ΔΓ, οἱ ΠΡ, ΑΤ, Σ τ ρ α τ η γ ί α ς.— Στ. 17, Ἐπείθετο.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΓ, Ἐ π έ θ ε τ ο.—Στ. 22, Ἐπέμπετο.] ΔΓ, Ἐ π έ μ φ θ η.

ΣΕΛΙΔ. 42, στ. 22, Ἐνεργασάμενος.] ΠΡΔ, ΑΤ, Ἐ ρ γ α σ ά μ ε ν ο ς.— Στ. 23, Ζῆλος; ἢ δι' ἄκρας.] ΔΓ, Ζ ῆ λ ο ς, εἰ μὴ δι' ἄ κ ρ α ς· οἱ δὲ ΠΡ παρήνευν γράφειν, Ζῆλος ἄ λ λ ω ς, ἢ δ ι ἄ κ ρ α ς.—Στ. 25, Αἰδεῦνται μέν.] Ἐξ ΕΔ προσέθηκα τὸν σύνδεσμον. —Στ. 27, Ἀθηνόδωρον.] Ἐμνημόνευσε καὶ ἀλλαχοῦ (Ὅτι μαλ. τοῖς ἡγεμ. δεῖ τὸν φιλόσοφ. διαλέγεσθαι, § 1.) Πλούταρχος τοῦ Ἀθηνοδώρου. Μνημονεύει δὲ καὶ Στράβων (ΙΔ, σελ. 674). —Στ. 30, Διαμεμαχημένον.] Ἐξ ΕΔ, οἱ ΠΡ, ΑΤ, Δ ι α μ ε μ η χ α ν η μ έ ν ο ν.

ΣΕΛΙΔ. 43, στ. 1, Οὐδὲν ᾤετο. . . περαίνειν.] Ἄμεινον ἀ, γράφοι; κατὰ μέλλοντα, Π ε ρ α ν ε ῖ ν. —Στ. 8, Λεύκουλλος.] Οὕτως ἔγραψα ΑΤ, Λ ε ύ κ ο λ λ ο ς, διὰ τὸ καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς διὰ διφθόγγου γεγράφθαι. Ἐν δὲ τῷ βίῳ τοῦ ἀνδρὸς (Πλουτάρχ. Μέρ. Γ, σελ. 203-256) δι' ὅλου Λ ο ύ κ ο υ λ λ ο ν

αὐτὸν ὀνομάζει. Καὶ ἔστι τὸ περὶ τὰς τοιαύτας κλήσεις ἄσταθον, οὐ μᾶλλον τῶν ἀντιγραφέων ἢ αὐτῶν τῶν συγγραφέων παράραμα.—Στ. 10, Στρατείαν.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Στρατηγίαν. —Στ. 21, Ξέστοῦ.] Ἴσ. γρ. Ξεςῶν, ὡς εἴ κατέ τις τῶν ΠΡ.

ΣΕΛΙΔ. 44, στ. 1, Περὶ τὸν τάφον.] Ἴσ. γρ. Περὶ τὴν ταφήν.—Καὶ ταῦτα πράξαντος αὐτοῦ καὶ πράττοντος, ἣν ὁ γράψας.] Ὁ Καῖσαρ δηλονότι, ἐν τῷ κατὰ Κάτωνος συγγράμματι. Ἡμαρτῆσθαι τὸ χωρίον ὑπειληφότες ἔνιοι, γράψειν παρῆνεσαν, Καὶ ταῦτα πράξαντος αὐτοῦ, Καῖσαρ ὅμως ἔγραψεν. Ἀποχρώντως, οἶμαι, διορθώσεις τὸ χωρίον, δύο μόνας λέξεις διαγράψας, ἵν' ᾖ, Καὶ ταῦτα πράξαντος αὐτοῦ, ἣν ὁ γράψας, ἢ Καὶ ταῦτα πράττοντος αὐτοῦ ἣν ὁ γράψας.—Στ. 3, Μετέλαβε] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Μετέβαλε.—Στ. 4, Οὕτως. . . τὸ ἀνυπεύθυνον κ. τ. λ.] Ἐκ τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων, ἃς ἐπενόησαν οἱ κριτικοὶ, διορθώσεων, μόνην τὴν τοῦ ἀρσενικοῦ (Τὸν ἀνυπεύθυνον) εἰς τὸ οὐδέτερον (Τὸ ἀνυπεύθυνον) ἀπεδεξάμην τροπήν. Ὁ νοῦς, Οὐ μόνον ὧν ἔπραττε διὰ τοῦ ξίφους, ἀλλὰ καὶ ὧν ἔγραφε, μηδένα τολμήσειν εὐθύνας αὐτὸν ἀπαιτῆσαι ἐπίστευεν.—Στ. 8, Ἁπλήστοις.] Ἴσ. γρ. Ἁπλάστοις, ὡς εἰκάσέ τις τῶν ΠΡ.—Στ. 10, Πρὸ τοῦ τῇ.] ΠΡΔ, ἡ προσθήκη τοῦ δευτέρου ἄρθρου.—Στ. 27, Αὐτούς.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Αὐτός.—Στ. 29, Μεταβάλεσθε.] Ἐξ ΗΔ ΑΤ, Μεταβάλλεσθε.

ΣΕΛΙΔ. 45, στ. 5, Ἑκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ παρακεκλιμένων.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ Παρακεκριμένων. Ἔστι δὲ τὸ Παρακεκλιμένων, ἀποκλινάντων ἑκατέρωθεν, καὶ κενὸν ἀφέντων διάστημα τῆς ὁδοῦ τὸ μέσον.—Στ. 18, Ἐθεραπεύετο παρ' ἀξίαν, μέγα δυνάμενος παρ' αὐτῷ.] Συνῆφα, μεταβαλὼν τὴν στίξιν, τὸ Παρ' ἀξίαν πρὸς τὸ Ἐθεραπεύετο (ὥσπερ ἐξεδέξατο καὶ ὁ Α), συνημμένον πρότερον πρὸς τὸ Δυνάμενος, καθάπερ ἡρμήνευσεν ὁ Λατῖνος μεταφραστής.

ΣΕΛΙΔ. 46, στ. 4, Θαυμάζειν . . . καὶ τὴν πρᾳότητα καὶ μεγαλοψυχίαν ἀναθεωρεῖν.] Οἱ ΠΡ παρῆνουν τρέπειν τὸ Θαυμάζειν εἰς τὸ Θαυμαστὴν, συνάπτοντες τοῦτο πρὸς τὸ Πραότητα. Ἡμῖν δ' ἤρεσε μᾶλλον διὰ τῆς προσθήκης τοῦ ἄρθρου θεραπεῦσαι τὸ δοκοῦν πως ἀσυνάρτητον τοῦ λόγου.—Στ. 10, Καὶ ποθῶν αὐτῷ συνεῖναι.] Διαγραπτέος ἴσως ὁ σύνδεσμος.

ΣΕΛΙΔ. 47, στ. 1, Ἀλλὰ τοὺς φίλους.] Ἀλλά γε τοὺς φίλους, διορθοῦντες ἔγραψαν οἱ ΠΡ. Περιγράφει μέντοι καὶ καθ' ἑαυτὸν ὁ, Ἀλλὰ, σύνδεσμος.—

Στ. 19, Ταμιεῖον.] Ἐξ ΗΔ (ἐνθάδε τε καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς). ΑΤ, Ταμεῖον. Καὶ ἀλλαχοῦ γὰρ τετρασυλλάβως ἐξενήνοχε.—Στ. 25, Οὐκ ὄνομα μόνον.] Ἐξ ΗΔ ἡ προσθήκη τῆς τελευταίας λέξεως.

ΣΕΛΙΔ 48 στ. 2, Ῥαδιουργίας.] Ὅπερ οἱ μεταγενέστεροι Πλαστογραφίαν, καὶ Πλαστὸν ἔλεγον, τοῦτο σημαίνει ἡ ῥαδιουργία ἐνθάδε. Ἔστι δὲ, ὡς καὶ τοὔνομα δηλοῖ τὸ πλαστῶς γράφειν ἢ μεταγράφειν ἐπ' ἀλλοτρίῳ ὀνόματι διαθήκας, χρεῶν ἐμαλεγίας, καὶ ἁπλῶς οἱασδήποτε συνθήκας.—Στ. 3, Μέγα τὸ τῆς ἀρχῆς.] Γραπτέον, εἶμαι μετὰ τοῦ συνδέσμου, Μέγα μὲν τὸ τῆς ἀρχῆς.—Στ. 4, Ἔχων.] Περιττή μοι ἔδοξεν ἡ μετοχή. —Στ. 9, Αἰσχρὸν κ. τ. λ.] Ἐμνημόνευσε τούτου Πλούταρχος καὶ ἀλλαχοῦ (Περὶ Δυσωπ. § 15, καὶ Πολιτικ. παραγγελμ. § 13).—Στ. 16, Μάρκος εἷς.] Ἔστιξα μετὰ τὸ, Εἷς· οὐ γὰρ πρὸς τὸ, Συνάρχων, ἀλλὰ πρὸς τὸ, Ἀπελέλειπτο.—Στ. 26, Ἡρῶτον.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Πρότερον.

ΣΕΛΙΔ. 49, στ. 2, Γράμματα πολλῶν.] Ἐξ ΕΔ (συναδούσης τῷ Α καὶ τῷ Ἰταλῷ μεταφραστῇ), ΑΤ, Γράμματα τῶν πολλῶν.—Στ. 5, Γενόμενον.] Γραπτέον ἴσως, Γινόμενον.—Στ. 8, Παραγενομένους.] ΔΓ, Παραγεγονότας.—Στ. 9, Ἑτέρας.] Γραπτέον, Δευτέρας, ὡς ἡρμήνευσαν ὅ, τε Α, καὶ ὁ Ἰταλὸς μεταφραστής.—Στ. 20, Πρότερος.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Πρῶτος.

ΣΕΛΙΔ. 50, στ. 5, Ὀφειλομένων.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ὀφειλομένην. —Στ. 27, Συνεὶς οὖν.] Πλεονάζει ὁ, Οὖν· ἔστι γὰρ ἀπόδοσις τοῦ, Ἐπεὶ δ' ὕστερον·

ΣΕΛΙΔ. 51, στ. 2, Προσέχεσθαι.] ΔΓ, Προσέχειν. Ἄμεινον ἂν γράφοις, Προσίσχεσθαι, ὡς παρήνεσέ τις τῶν ΠΡ.—Στ. 7, Ταράττοντι.] ΠΡΔ (συναδουσα μὲν τῷ Α, ἴσως γε μὴν οὐκ ἀναγκαία) ΑΤ, Πράττοντι.—Στ. 8, Φαβία, Τερεντίας ἀδελφή.] Ἐκ ΓΔ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Φαβία Τερεντία, ἀδελφή.—Στ. 20, Δειπνοῦντος μὲν ὡς Κράσσου, οἰκοδομοῦντος δὲ ὡς Λευκούλλου.] Ἴσως οὕτως πάλαι ἐτέτακτο ταῦτα, Δειπνοῦντος μὲν ὡς Λευκούλλου, οἰκοδομοῦντος δὲ ὡς Κράσσου, καθάπερ ἔκριναν καὶ οἱ ΠΡ. Ἐμνημόνευσε τούτων Πλούταρχος καὶ ἀλλαχοῦ (Μέρ. Γ, σελ. 253) ὡς ὑπ αὐτοῦ Κάτωνος ῥηθέντων.

ΣΕΛΙΔ. 52. στ. 5, Καὶ καθ' αὑτὸν... φοβερὸς ἐστι.] Ἐξ ΗΔ ἡ προσθήκη τοῦ συνδέσμου, ἓν μόνος ἐξέφρασεν ὁ Ἰταλὸς μεταφραστής, ἐ GIA da temersi per sè medesimo.

ΣΕΛΙΔ. 53, στ. 22, Πιστεύων διετέλεσεν.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Πιστεύῃ

ἐπὶ τοῦ βήματος διετέλεσεν· αἱ γὰρ δύο μέσαι λέξεις οὐδὲν ἕτερον ἢ διάφορος γραφὴ ἐοίκασιν εἶναι τῶν ἐχομένων, Ἄχρι τοῦ βήματος, ὑποτοπασάντων τοῦτο καὶ τῶν ΠΡ.

ΣΕΛΙΔ. 54, στ. 1. Ταράττων.] Ἰσ. γρ. Πράττων.—Στ. 3, Διαδεξάμενοι.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Δεξάμενοι. Τὸ σύνθετον δ' ἔοικεν ἐκφράσαι καὶ ὁ Ἰταλὸς μεταφραστής, subentrati essendo nella congiura.—Στ. 7, Γενομένης, καὶ τοῦ Κικέρωνος, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου γέγραπται.] Ἐκ ΔΓ' ΑΤ, Γενομένης, ὡς ἐν τοῖς περὶ Κικέρωνος γέγραπται. Ταύτην δὲ τὴν εἴτε ΔΓ, εἴτε διόρθωσιν ἐξέφρασε καὶ ὁ Ἰταλὸς μεταφραστής, e avendo Cicerone, comme nella di lui vita si è scritto —Στ. 15, Ἐκέλευεν.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Ἐκέλευσεν.—Στ. 17, Ἔξαρνον εἶναι καὶ λέγειν.] Ἐξ ΕΔ προσέθηκα τὸν σύνδεσμον, προσθετέον εἶναι δεικνύντος ἄλλως καὶ τοῦ παραλλήλου χωρίου (Κικερ. § 21).—Στ. 22, Πάθους.] ΔΓ, Πλήθους. Ἔπιθι τὰ ἀνωτέρω (σελ. 323) σημειωθέντα περὶ τῆς τοιαύτης συγχύσεως.

ΣΕΛΙΔ. 55, στ. 1, Φόνων καὶ μεγάλων κινδύνων.] ΠΡΔ (συνάδουσα τῷ Α), ΑΤ, Φόνων μεγάλων καὶ κινδύνων.—Στ. 7, Εἰς ἴχνος τὸ καταστῆναι.] Ἄρξασθαι δηλονότι τότε πρῶτον τῆς διὰ σημείων γραφῆς, οἱονεὶ ἀγνοουμένης τέως ἔδοξε, τὰ ἴχνη κατανοήσαντας.—Στ. 13, Δελτάριον.] Τὸ ὕστερον παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς συγγραφεῦσι κληθὲν καθὰ καὶ μέχρι δεῦρο καλεῖται παρ' ἡμῖν, Πιττάκιον (billet), περὶ ὧν τῆς παραγωγῆς καὶ σημασίας ἔπιθι τὸν Εὐσταθίον (σελ. 633).—Στ. 16, Κελεύοντος.] ΠΡΔ, ΑΓ Κελεύοντας.—Στ. 19, Γεγραμμένον.] Ἐξ ΕΔ, οἱ ΠΡ, ΑΤ, Γεγραμμένην.—Στ. 30, Μαρκίαν.] ΔΓ Μαρκίαν ὀνόματι.

ΣΕΛΙΔ. 56, στ. 1, Περὶ ἧς ὁ πλεῖστος λόγος. Καθάπερ ἐν δράματι, τῷ βίῳ κ. τ. λ.] Οὐκ ἔρρωται τὸ χωρίον. Ἴσως γρ. Περὶ ἧς πλεῖστος λόγος· καθάπερ γὰρ ἐν δράματι, τῷ Κάτωνος βίῳ, ὡς ἐοίκασιν ἀνεγνωκέναι, ἢ ἀναγνωστέον εἶναι ὑπειληφέναι, καὶ οἱ μεταφραστοί —Στ. 11, Βίβλω.] Ἐξ ΗΔ, ὧδέ τε καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς, ΑΤ, Βύβλῳ· ἔστι γὰρ κατὰ συγκοπὴν ἐκ τοῦ, Βιβούλῳ (Bibulus).—Στ. 16, Ἐπιτίκτουσαν.] ΔΓ, Ἀποτίκτουσαν.—Στ. 17, Οἶκον.] Ἐξ ΗΔ, ἡ προσθήκη τῆς λέξεως ταύτης, ἣν ἐξέφρασε καὶ ὁ Λατῖνος μεταφραστής. Οἱ δὲ ΠΡ ὠήθησαν ἐξερρυηκέναι τοῦ χωρίου τὸ, Ἄνδρα, ὅπερ ἐξέφρασεν ὁ Α.—Στ. 18, Πολύχυτον.] Ὁ μὲν Σνεϊδέρος ἐν τῷ λεξικῷ ὡς συνώνυμον τοῦ Πολύχουν κατέταξε τὸ ἐν τῷ παρόντι χωρίῳ Πολύχυτον. Ἡμῖν δ' ὑπονοεῖν ἔπεισι

μήποτε γραφικῶς ἡμάρτηται ἐνθάδε τὸ Πολύχυτον (ὃ ἐφ' ἑτέρας ἀλλαχοῦ [Περὶ τῶν ἐκλελοιπ. χρηστηρ. § 28] Πλούταρχος τέταχεν ἐννοίας), ἀντὶ τοῦ Πολύχουν, ὃ μᾶλλον ἁρμόζει ἐνθάδε, μετενηνεγμένον ἀπὸ τῶν σπερμάτων· « Πολύχευν, πολυφόρητον, πολυειδῆ» φησὶ Φώτιος.—Στ. 25, Αἰτεῖν τὴν αὐτοῦ.] Ἐκ ΔΓ προσέθηκαν τὸ ἄρθρον οἱ ΠΡ. Μνημονεύει καὶ Ἀππιανὸς (Ῥωμαϊκ. ἐμφυλ· Β, 99) τῆς ἐκδόσεως τῆς Μαρκίας. Στράβων δὲ (Βιβλ. ιά, σελ. 515) κατὰ παλαιὸν Ῥωμαίων ἔθος τοῦτο ποιῆσαι τὸν Κάτωνα λέγει (Ἴδ. Ῥυάλδ. σημ. εἰς τόδε Πλουτάρχ. τὸ χωρ).

ΣΕΛΙΔ. 57, στ. 5, Μνησθέντι μοι τὸ τῶν γυναικῶν.] Ἴσως διαγραπτέον θάτερον τῶν ἄρθρων, τὸ πρῶτον.—Στ. 9, Καὶ τὰ πολλὰ νοσοῦντα.] Καὶ ἐνθάδε διαγραπτέον ἴσως τὸ ἄρθρον.—Στ. 12, Ἀνέμητον.] Οὐκ οἶδα τί παθόντες ὁ μὲν Λατῖνος μεταφραστὴς tur bulentam, ὁ δὲ Ἰταλὸς sediziosa ἡρμήνευσαν τὸ Ἀνέμητον, ὁ δὲ Α καὶ παρέλιπεν ὅλως ὡς λέξιν ὕποπτον. Ἔστι γὰρ Ἀνέμητος ἐνθάδε, ὡς ὀρθῶς τις τῶν ΠΡ ἐσημειώσατο ὁ μὴ ἔχων ἢ μὴ λαβὼν νομὴν καὶ κληρουχίαν χώρας, ὡ, δηλοῦται ἐκ τῶν ἑξῆς (§ 31, σελ. 63)· ἐφ' ἧς σημασίας οὔπω κατατέταται ἐν τοῖς Λεξικοῖς. Παραπλησίως καὶ Πλάτων (Συμπόσ. σελ. 203) Ἄστρωτον εἴρηκεν, οὐ τὸν μὴ ἐστρωμένον, ἀλλὰ τὸν στρωμνῆς ἐστερημένον, τὸν χαμευνοῦντα.—Ἀναλώματος μὲν ὄντος ἐνιαυσίου χιλίων.] Ἐκ ΔΓ τὸ Ἐνιαυσίου, ΑΤ, Ἐνιαυτοῦ. Ἀλλ' οὐδ' οὕτως ἐρρῶσθαι τὸ χωρίον ὑπολαμβάνω, διὰ τὸν ἀνανταπόδοτον Μέν. Ἴσ. γρ. Ἀναλώματος μέλλοντος ἐνιαυσίου γίνεσθαι χιλίων.—Στ. 18, Ὑπὸ Κατιλίνα.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ὑπὸ Κατιλίνα.—Στ. 29, Ἐπειπὼν δέ.] Γραπτέον, οἶμαι, Ἐπειπών τε.

ΣΕΛΙΔ. 58, στ. 4, Ἡ δὲ Κάτωνος ἀρετῆς ... ἀγωνιζομένης.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἡ δὲ Κάτωνος ἀρετὴ ... ἀγωνιζόμενος.—Στ. 7, Ἐπεὶ δὲ.] Ὁ Στέφανος, ὥσπερ καὶ ἀλλαχοῦ, οὕτω καὶ ἐνθάδε, τῷ, Ἐπεὶ δὲ, ἀνταποδότως ἀντὶ τοῦ, Ἔπειτα δὲ, κεχρῆσθαι τὸν Πλούταρχον διατείνεται. Ἡμῖν δ' ἤρεσε μᾶλλον διαγράφειν τὸν ἑξῆς, Καί, ἵν' ᾖ τὸ, Μετέλλω μὲν, ἀπόδοσις τοῦ, Ἐπεὶ δὲ, ὥσπερ καὶ ὁ Α, καὶ ὁ Ἰταλὸς μεταφραστὴς ἐξεδέξαντο. Ὁ δὲ Λατῖνος (οὐδ' αὐτὸς ἐκφράσας τὸν Καὶ), κατωτέρω ἐν τῷ, Αὐτὸς δ' ἀδεῶς (διαγραφὼν τὸν, Δὲ), ἔταξε τὴν ἀπόδοσιν.—Στ. 9, Τὸ πεθοῦν, μεταβολῆς ἐλπίδι, Πομπήϊον ὑπῆρχε ... οὐκ ὀλίγον.] Ὁ νοῦς, Ἦσαν πολλοὶ οἱ πεθοῦντες Πομπήϊον δι' ἐλπίδα μεταβολῆς, ὡ, ἐξεδέξατο καὶ ὁ Α, qui desiroit le retour de Pompéius, pour l'espérance de quelque

mutation. Ὁ δὲ Λατῖνος μεταφραστὴς ἡρμήνευσεν ὥσπερ ἂν εἰ ἐγέγραπτο, Τὸ ποθοῦν μεταβολὴν ἐλπίδι Πομπηΐου. —Στ. 16, Γυναῖκα.] Ἐκ τοῦ Α (δόξαν τοῦτο καὶ τοῖς ΠΡ). ΑΤ, Γυναῖκας. - Στ. 19. Μινυκίου.] ΔΓ, Μινουκίου.—Στ. 26, Ὦ θρασέος.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ὦ θρασέος. —Στ. 28, Ἐκεῖνοι οἱ τὰς ἀναβάσεις κατέχοντες,] Οὐκ οἶδ' εἰς τί χρήσιμον ἐνθάδε τὸ Ἐκεῖνοι, τῇ τῶν Γάλλων μᾶλλον (ceux qui) καὶ τῶν Ἰταλῶν (quelli che) φωνῇ, ἢ τῶν Ἑλλήνων εἰκεῖον.

ΣΕΛΙΔ. 59, στ. 15, Καὶ πρὸς τὸ συμφέρον τρεπόμενον.] Ἐκ ΔΓ (συναδόντων καὶ τῶν πλειόνων μεταφραστῶν) τὸ, Τρεπόμενον ΑΤ, Τρεπόμενος. Αὕτη δ' ἡ γραφὴ ὑπηγόρευεν ἐξ ἀνάγκης καὶ τὴν προσθήκην τοῦ, Καί. —Στ. 19, Περιεῖδε.] ΔΓ, Παρεῖδε. —Στ. 25, Ἀπιέναι.] ΠΡΔ, ΑΤ Ἀπεῖναι.

ΣΕΛΙΔ. 60, στ. 5, Ἀρχῇθεν.] Ὁ μὲν Ἰταλὸς μεταφραστὴς παρέλιπεν ὅλως τὴν λέξιν· ὁ δ' Α ἐξέφρασε δι' ἀπὸ τοῦ plus que jamais, οὐκ ὀρθῶς· τῶν ΠΡ δέ τις παρῆνει τρέπειν εἰς τὸ, Ταῖς ἀρχαῖς. Οὐδὲν πλέον ἔοικε σημαίνειν τὸ Ἀρχῇθεν τοῦ αὖθις ἢ πάλιν, καθὰ καὶ οἱ ΠΡ ἐσημειώσαντο —Στ. 24, Παροξύνας.] Ἴσ. γρ. Παροξύναι.

ΣΕΛΙΔ. 61, στ. 2, Τῇ ἀρχῇς ἐκβαλλόμενος, ὡς τυραννίδος.] ΔΓ, Τῆς ἀρχῆς ἐκβαλλόμενος τυραννικῶς· ἀλλ' οὐ μετακινητέον τὴν ἐκδεδομένην. Ὁ νοῦς, Κινδυνεύσας ὁ Κάτων ἐκβληθῆναι τῆς ἀρχῆς, ὡς τινος τυραννίδος (οὕτως ὀνομάσαντος αὐτὴν τοῦ Μετέλλου), ὅμως τοσοῦτον ὑπερίσχυσεν ὥστε κ. τ. λ. —Στ. 6, Φιλίᾳ.] ΔΓ, Φιλανθρωπίᾳ —Στ. 10, Προὔπεμπεν.] ΔΓ, Προὔπεμψεν.—Στ. 11, Ἀναβαλέσθαι.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ἀναβάλλεσθαι.

ΣΕΛΙΔ. 62, στ. 5, Τοιούτων.] ΠΡΔ, ΑΤ, Τοιοῦτον.—Στ. 7, Ἐκεῖνον κάλλιον αὐτῶν.] Ἐξ ΗΔ. ΑΤ, Ἐκεῖναι κάλλιον αὐτόν. — Στ. 12, Ἀνέτρεψε.] ΔΓ Συνέτριψε. —Στ. 14, Τὸ Μέγιστον περιεῖδεν, αὐτὸν ἑτέρῳ δύναμιν προσγενόμενον.] Ἐξ ΗΔ. ΑΤ Τῶν μεγίστων περιεῖδεν αὐτὸν ἑτέρων δυναμιν προσγενόμενον. ΔΓ. Τῶν μεγίστων περιεῖδεν αὐτὸν αἴτιον ἑτέρων δυνάμει προσγενόμενον: Τῶν μεγίσων περιεῖδεν αὐτὸν ἑτέραν δύναμιν προσγενόμενον. Ὁ νοῦς τῆς ἡμετέρας διορθώτεως, Περιεῖδε, τουτέστιν οὐκ ἐκώλυσε τὸ μέγιστον τῶν ἁμαρτημάτων Πομπηΐου, ὅπερ ἦν προσγενέσθαι δύναμιν ἑτέρῳ, τουτέστιν αὐξῆσαι τὴν Καίσαρος δύναμιν, τὴν ἑαυτοῦ προσθέντα.

ΣΕΛΙΔ. 63, στ. 7, Βίβλῳ.] Ἔγραψα πάλιν ἐνθάδε τε καὶ ἐν τοῖς ἑχομένοις διὰ τοῦ ι τοῦνομα, διὰ τὰ προειρημένα (σελ. 327) —Στ. 18, Φοβηθέντες οὖν.] Πλεονάζει κἀνθάδε, ὥσπερ ἀνωτέρω (σελ. 326) ὁ, Οὖν· τὸ γὰρ Φοβηθέντες ἀπόδοσίς ἐστι τοῦ, Ὡς δὲ ταῦτα. Οἱ δὲ τοιοῦτοι πλεονασμοὶ ἔστι μὲν ὅτε τῶν ἀντιγραφέων εἰσὶ πλημμελήματα· οὐκ ὀλιγάκις δὲ καὶ οἱ συγγραφεῖς, ἐν ταῖς μακραῖς τῶν περιόδων, οἷον ἐπαναλαμβάνοντες τὴν πρότασιν, τοῦ σαφοῦς ἕνεκα, τὸ, Οὖν, παρενείρουσι. —Στ. 23, Καταρώμενος τοὺς πολίτας.] Τοῦ παρακμάζοντος ἑλληνισμοῦ ἡ πρὸς αἰτιατικὴν τοῦ, Καταρᾶσθαι, σύνταξις, ὥσπερ ἔχει καὶ τὸ παρὰ τῷ Εὐαγγελιστῇ Ματθαίῳ (ε, 44) φιλανθρωπότατον παράγγελμα, « Εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς ». Οὐ δεόντως οὖν οἱ ΠΡ ὑπενόουν γεγράφθαι, Καταρώμενος τοῖς πολίταις.

ΣΕΛΙΔ. 64, στ. 12. Διὰ τῆς δημαρχίας.] ΠΡΔ ἡ οὐκ ἀναγκαία ἴσως προσθήκη τοῦ ἄρθρου.

ΣΕΛΙΔ. 65, στ. 2, Ἀρχήν.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἄρχειν. —Στ. 3, Ὡς εἰς ἀκρόπολιν.] Ἐξ ΕΔ οἱ ΠΡ προσέθηκαν τὸ, Ὡς.— Στ. 9, Αὔλον.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ηαῦλον. —Στ. 14, Τότε χαλεπῶς.] Ἐξ ΕΔ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Τότε χαλεπῶς. —Στ. 21, Καὶ Πτολεμαῖον.] Ἐκ ΔΓ (ἣν ἐξέφρασε καὶ ὁ Α) προσέθηκα τὰς δύο ταύτας λέξεις. Ἔστι δὲ οὗτος ὁ Κύπρου τηνικαῦτα βασιλεύων Πτολεμαῖος, ἀδελφὸς τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ βασιλεύοντος Πτολεμαίου τοῦ ἐπικληθέντος Αὐλητοῦ. —Στ. 26, Προελθών.] ΔΓ, Προσελθών.—Στ. 29, Πελάτης ἦν.] Ἐξ ΗΔ ἡ προσθήκη τοῦ ὑπαρκτικοῦ ῥήματος.

ΣΕΛΙΔ. 66, στ. 7, Κανίδιον.] Οὕτως καλεῖ ἐνθάδε τε καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς, ὃ ἐν τῷ Βρούτου βίῳ Κανίντον ὀνομάζει. —Στ. 8, Πτολεμαῖον.] Τὸν βασιλέα Κύπρου. —Στ. 12, Πτολεμαῖος, ὁ Αἰγύπτου βασιλεύς.] Ὁ ἐπικληθεὶς Αὐλητὴς, ἀδελφὸς τοῦ ἐν Κύπρῳ Πτολεμαίου. —Στ. 18, Ὡς δ' ἦλθεν.] Ἴσως περιττὸς ὁ σύνδεσμος. —Στ. 20, Αὐτῷ τούτῳ.] Τῷ μὴ ἀπαντῆσαι, μηδ' ὑπεξαναστῆναι, δηλαδή. Οὕτως ἔγραψα, ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Αὐτὸν τοῦτο. Ἑτέρα, ΔΓ, Αὐτοῖς τούτοις,—Στ. 21, Θαυμάζοντα, πρὸς τὸ δημοτικὸν καὶ λιτὸν αὐτοῦ τῆς κατασκευῆς, τὴν ὑπεροψίαν κ. τ. λ.] Θαυμάζοντα, πῶς δημοτικῶς οὕτω καὶ λιτῶς ἐσκευασμένος ὁ Κάτων καὶ διαιτώμενος, βαρὺς ὅμως ἦν τὸ ἦθος καὶ ὑπερόπτης. —Στ. 27, Δυνατῶν.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Δυναστῶν. —Στ. 29, Αὐτοῦ δὲ καὶ συμπλεῖν.] Κἀνθάδε περιττὸς ὁ πρῶτος τῶν συνδέσμων.

ΣΕΛΙΔ. 67, στ. 1, Καταναῶν.] Ἰσ. γρ. Καὶ καταναῶν, μετὰ τοῦ συν-

δέσμου. —Στ. 6. Αόγων.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Α ό γ ο ν. —Στ. 7, Εὐτυχίᾳ τινὶ τοῦ Κάτωνος.] Ἀποκτείνας γὰρ ἑαυτὸν, ἀπήλλαξε Κάτωνα τοῦ πολεμεῖν αὐτῷ, ἵνα τὴν Κύπρον Ῥωμαίοις προσκτήσαιτο. —Στ. 17. Τοῖς ἔθεσι.] ΔΓ, Τ ο ῖ ς ἐ θ ά σ ι· ἴσως οὐ κακή. Ἐθάδες γὰρ τῆς ἀγορᾶς ἂν λέγοιντο, οἱ ἀναγρέφεσθαι καθ' ἡμέραν ἐν αὐτῇ εἰωθότες, καὶ τοῖς ὠνουμένοις ἢ πιπράσκουσι συνεργοῦντες. —Στ. 20, Προβιβάζων ἕκαστον, οὕτω τὰ πλεῖστα τῶν ἀγορασμάτων ἐπώλει.] Ἥλλαξα τὴν στίξιν, πλάνης αἰτίαν γενομένην, τοῖς μὲν μεταφρασταῖς, πλὴν τοῦ Λατίνου, ὥστε τὸ Π ρ ο β ι β ά ζ ε ι ν, ἐπὶ τοῦ, Αὐξάνειν τὴν τιμὴν τῶν ἀγορασμάτων ἐκλαβεῖν, τοῖς δὲ ΠΡ, ὥστε τρέψαι τὸ χωρίον εἰς τὸ, Π ρ ο β ι β ά ζ ω ν, ἕ κ α σ τ ο ν ο ὕ τ ω τ ο ῦ π λ ε ί σ τ ο υ τ ῶ ν ἀ γ ο ρ α σ μ ά τ ω ν ἐ π ώ λ ε ι. Μόνον ἴσως τὸ Π ρ ο β ι β ά ζ ω ν τρεπτέον εἰς τὸ Π ρ ο σ β ι β ά ζ ω ν κατὰ τὰ ἀλλαχοῦ (Ἡλιοδώρ. Β, σελ. 243) σεσημειωμένα. Ὁ νοῦς, Διδάσκων, πείθων, ἕκαστον τῶν ἀγοραστῶν, οὕτω τὰ πλεῖστα τῶν ἀγορασμάτων ἐπώλει. —Στ. 29, Περὶ Κάτωνος.] ΔΓ, Π ε ρ ὶ τ ο ῦ Κ ά τ ω ν ο ς.

ΣΕΛΙΔ. 68, στ. 3, Κινδυνεύει τὸ λίαν φιλεῖν (ὥς φησι Θεόφραστος), αἴτιον τοῦ μισεῖν γίνεσθαι πολλάκις.] Ταῦτα Πλουτάρχου μᾶλλον ἔοικασιν εἶναι ῥήματα, ἐπαγομένου μάρτυρα τὸν Θεόφραστον· τὰ δὲ τῷ Κάτωνι πρὸς Μουνάτιον εἰρημένα ἀπὸ τοῦ, Ἐ π ε ὶ κ α ὶ σ ὺ, ἄρχεσθαι· καθάπερ ἐξεδέξατο ὁ Λατῖνος μεταφραστής. —Στ. 12, Ὥσπερ εἰώθασι τῶν ἀπειθούντων.] Ἐξῆν γὰρ τοῖς ἄρχουσι, τῶν καλουμένων εἰς βουλὴν ἢ συνέδριον, καὶ μὴ ὑπακουόντων, ἐπὶ τὰς οἰκίας πέμποντας λαμβάνειν τῶν ἐν αὐταῖς τὰ τίμια· ὅθεν ἔχει νοεῖσθαι καὶ τὸ τοῦ Τίτου Λιβίου (Γ, 38) περὶ τῶν ἀπεσταλμένων εἰς τὰς οἰκίας τῶν μὴ παραγενομένων βουλευτῶν. Dimissi circa domos apparitores, simul ad pignora capienda, sciscitandumque, num consulto detrectarent, τουτέστιν, Ἐστάλησαν ἐπὶ τὰς οἰκίας κλητῆρες, ἐπί τε τῷ λαβεῖν ἐνέχυρα, καὶ πυθέσθαι, εἰ ἑκουσίως ἠπειθήκεσαν. —Στ. 25, Ταῦτα μὲν οὖν οὐχ.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Τ α ῦ τ α μ ὲ ν ο ὐ χ. —Στ. 29, Ἑπτακισχιλίων.] Εἰκοσιεπτακισχιλίων, ἢ Ἑ π τ α κ ι σ χ ι λ ί ω ν π ρ ὸ τ ο ῖ ς ε ἴ κ ο σ ι, γεγράφθαι τινὲς ὑπετόπασαν, μικρὸν ἡγησάμενοι τὸν ἀριθμὸν τῶν ἑπτακισχιλίων, ἄλλως τε καὶ πρὸς ἃ κατωτέρω (§ 45, σελ. 76) Κάτων περὶ ἑαυτοῦ λέγει, ὅτι χρήματα ἐκ Κύπρου τοσαῦτα συναγάγοι, ὅσα Πομπήϊος τὴν οἰκουμένην κυκήσας οὐκ ἀνήνεγκε.

ΣΕΛΙΔ. 69, στ. 12, Ἐπιστομεῖν.] Μεταμέλει μοι μὴ τρέψαντι τὸ παρ

ἅπασιν Ἐπιστομεῖν, εἰς τὸ Ἐπιστομιεῖν. Ἐπιστομίζω γὰρ ἔλεγον καθὰ καὶ ἀλλαχοῦ ἐχρήσατο Πλούταρχος τῷ ῥήματι, οὐκ Ἐπιστομέω. Ἔσωσε δὲ καὶ ἡ παρ' ἡμῖν συνήθεια τὸ Ἐπισομίζω ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας, ὑπ' ἐνίων εἰς τὸ Ἀποστομίζω, ἢ Ἀποστομόνω (παρὰ τὸ Ἀποστομόω) τρεπόμενον.—Στ. 13, Ἄλλως δέ.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἄλλως τε.—Στ. 15, Ἐνεμεσήθη.] Ὑπὸ τῆς τύχης ἐφθονήθη. —Στ. 17, Ἱερεῖς.] Οὐκ ἀλόγως ἴσως ὑπετόπασάν τινες γεγράφθαι πάλαι, Ἱππεῖς. —Στ. 20, Σκαιὸν ἐνίοις τοῦτ' ἐφαίνετο.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Σκαιὸν τοῦτο ἐφαίνετο.

ΣΕΛΙΔ. 70, στ. 3, Οὐκ ἐλάττονα τοῦ συνάρχοντος κ. τ. λ.] Ὀνοῦς, Οὐ μικροτέραν τῷ Κάτωνι τιμὴν ἀπένεμεν ὁ Φιλίππῳ συνάρχων ἕτερος ὕπατος, διὰ τὴν ἀρετήν, ἢ αὐτὸς ὁ Φίλιππος, διὰ τὴν οἰκειότητα, οὐχ ἧττον ἐτίμα Κάτωνα διὰ τὴν ἀρετὴν ὁ συνυπατεύων Φιλίππῳ, ἢ Φίλιππος, διὰ τὸ πενθερὸς εἶναι Κάτωνος, ὥσπερ ἐξεδέξατο ὁ Α, de sorte que toute la dignité et l'authorité du consulat revenoit à Caton, pour autant que l'autre consul ne luy faisoit pas moins d'honneur pour sa vertu que Philippus pour son alliance. —Στ. 17, Παρανόμως μὲν οὖν δήμαρχον αἱρεθῆναι.] Ἐξ ΕΔ οἱ ΠΡ ἔγραψαν, Παρανόμως μὲν οὖν δήμαρχον οὐχ' αἱρεθῆναι, προσθέντες τὴν ἄρνησιν, ἣν ἐξέφρασε καὶ ὁ Α καὶ ὁ Ἰταλὸς μεταφραστής. Ἀλλ' ἡ προσθήκη αὕτη προφανῶς ἀντιφάσκει τοῖς τε ἀνωτέρω (§ 33, σελ. 65) εἰρημένοις περὶ Κλωδίου, « Πόπλιον δὲ Κλώδιον » ἐκ Πατρικίων εἰς δημοτικοὺς παρανόμως μεταστήσαντες, ἀπέδειξαν δήμαρχον », καὶ τοῖς κατωτέρω (Κικέρ. § 34, σελ. 260) ῥηθησομένοις. Διὸ, χαίρειν ἐάσας τὴν προσθήκην, ἕτερος διορθοῦν ἐσπούδασα τὸ χωρίον, ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς δηλωθήσεται. —Στ. 19, Νόμου μὴ διδόντος . . . εἰ δὲ καὶ μοχθηρὸς κ. τ. λ.] ΑΤ τῆς ἀνωτέρω προστεθείσης ὑπὸ τῶν ΠΡ ἀρνήσεως, οἰκειότερον ἔδοξέ μοι ἐνθάδε προσθεῖναι τὴν ἀπαγόρευσιν· ἡ δὲ ταύτης προσθήκη, προσθετέον εἶναι καὶ τὸν ἑξῆς, Καὶ, σύνδεσμον ὑπηγόρευεν, ἵν' ᾖ ὁ νοῦς, Παρανόμως μὲν ᾑρέθη δήμαρχος ὁ Κλώδιος· εἰ δὲ πρὸς τῇ παρανόμῳ αἱρέσει ταύτῃ καὶ μοχθηρὸς γέγονε κ. τ. λ. Εἰ δέ τις ἀπαρεσκόμενος τῇ διορθώσει φαίη, ὅτι, Νόμου μὴ διδόντος, λέγειν μετὰ τὸ, Παρανόμως, ταυτολογεῖν ἐστι, εἴη ἂν ἀντιλέγειν, ὅτι καὶ οἱ μετὰ τὸ Παρανόμως οὐ, ἐπιφέροντες τὸ, Νόμου διδόντος, οὐδὲν ἧττον ταυτολογοῦσι.

ΣΕΛΙΔ. 71, στ. 2, Ὀφθέντες.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ὀφθέντας. —Στ.

3, Ἀπέτρεψαν.] ΔΓ, Ἀπέστρεψαν. —Στ. 5, Ὑφίεσθαι.] Ἴσ. γρ. Ὑφέσθαι.—Στ. 14, Ὄρθριον.] Ἐπιῤῥηματικῶς· τὸ δὲ μᾶλλον χρηστὸν, Ὄρθρου. Τῶν ΠΡ τις ὑπενόει οὐκ ἀλόγως γραπτέον εἶναι, Ὀρθρίῳ, πρὸς τὸ Δομιτίῳ. —Στ, 15, Ὁ προφαίνων ἐπιστὰς τῷ Δομιτίῳ.] ΑΤ, Ἐπιστὰς (ὃ καὶ οἱ ΠΡ περιττὸν ᾠήθησαν εἶναι, καὶ τῶν μεταφραστῶν οἱ μὲν ἀσυνέτως ἐξέφρασαν, οἱ δὲ καὶ παρέλιπον ὅλως), ἴσως γραπτέον Ὑπεκστὰς, τουτέστι παραχωρήσας. Εἰκὸς δὲ τοῦτο ποιῆσαι τὸν προφαίνοντα προνοίᾳ τοῦ Δομιτίου, ἵνα μὴ, κατάδηλος ὢν ὑπὸ τῆς φαινούσης λαμπάδος, ῥᾷον ὑπὸ τῶν ἐναντίων πληγῇ. Ἔστι καὶ τὰς λέξεις μεταθέντα γράφειν, Ὁ προφαίνων τῷ Δομιτίῳ ὑποστὰς, καὶ ἑρμηνεύειν διὰ τοῦ, ἀντιστὰς τοῖς ἐπιφερομένοις, ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ Δομιτίου.

ΣΕΛΙΔ. 72, στ. 2, Ἐν ᾧ δίκαι τοῖς.] Ἐξ ΕΔ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἐν ᾧ καὶ τοῖς. —Στ. 3, Τὸ διδόναι δίκας ἀνυπεύθυνον κατασκευάσαντες.] Οὐκ ἔῤῥωται τὸ χωρίον, οὐδ' ἡ τῶν ΠΡ διόρθωσις, Τὸ μὴ δὲ διδόναι δίκας ἀνυπεύθυνον κατασκευάσαντες, ἐῤῥῶσθαι μᾶλλον ἢ πρότου πεποίηκε. Ταυτὸν γάρ πως λέγει τὸ μὲν χωρίον τῷ, Τὸ ὑπεύθυνον ἀνυπεύθυνον κατασκευάσαντες, ἡ δὲ διόρθωσις τῷ, Τὸ ἀνυπεύθυνον ἀνυπεύθυνον κατασκευάσαντες. Ἴσ. γρ. Τὸ δεκάζειν ἀνυπεύθυνον κατασκευάσαντες, ἢ συντομώτερον, Τὸ μὴ διδόναι δίκας κατασκευάσαντες, ἢ Τὸ ἀνυπεύθυνον κατασκευάσαντες. Εἷς γὰρ προσγράψαντος τινὸς τῷ χωρίῳ ὡς ἐξήγησιν, τοῦ Ἀνυπεύθυνον, τὸ, Μὴ διδόναι δίκας, ἀντιγράφων ἕτερος, κατεχώρισεν εἰς τὸ κείμενον τῶν τριῶν τὰς δύο τελευταίας λέξεις. —Στ. 5, Πρυῆγον.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Προσῆγον. —Στ. 11, Εἰθισμένων ἀφοσιοῦσθαι τὰ τοιαῦτα.] Καθὰ καὶ παρ' Ἕλλησιν ἐλύοντο αἱ ἐκκλησίαι βροντῆς γινομένης· ὅθεν καὶ ὁ Κωμικὸς (Ἀχαρν. 169) φησὶν,

Ἀλλ' ἀπαγορεύω μὴ ποιεῖν ἐκκλησίαν
Τοῖς Θραξὶ περὶ μισθοῦ· λέγω δ' ὑμῖν, ὅτι
Διοσημί' ἐστι, καὶ ῥανὶς βέβληκέ με.

— Στ. 12, Διοσημείας.] Γράφεται καὶ διὰ διφθόγγου· ἄμεινον δὲ τὸ δι' ἁπλοῦ τοῦ ι, ὡς ἐν τῇ ἀνωτέρῳ παρατεθείσῃ τοῦ Κωμικοῦ ῥήσει. —Στ. 18, Ἐκκλησίαν, καταστάντα.] ΠΡΔ ἡ τοῦ, Καὶ, περιαίρεσις ἐκ τοῦ, Ἐκκλησίαν, καὶ καταστάντα. —Στ. 23, Στρατηγῶν.] Ἐκ ΔΓ (μετοχικῶς), ΑΤ, Στρατηγός. —Στ. 28, Ὑπ' αὐτῷ.] Γραπτέον, Ὑφ' αὑτῷ.

ΣΕΛΙΔ. 73. στ. 14, Κατανάλωσε.] Εἰς τοῦτο ἔτρεψα τὸ Κατηνάλωσεν, οὐ διὰ τὸν ἀττικισμὸν, ἀλλὰ διὰ τὸ ὁμαλόν. Οὕτω γὰρ καὶ μικρὸν ἀνωτέρω (σελ. 63 καὶ 73) Κατανάλωσεν, εἴρηκε.—Στ. 16, Ἀκύλλιον.] Ακυΐλλιον, γράφειν τινὲς παρήνεσαν, διότι καὶ Aquillius παρὰ Ῥωμαίοις ὀνομάζεται. Ἀλλ' οὐ φροντίζουσιν Ἕλληνες τῆς ἀκριβείας ταύτης εἰς τὴν ἰδίαν φωνὴν τὰ ξενικὰ μεταλαμβάνοντες ὀνόματα· οὕτω γὰρ καὶ παρὰ τὸ προσηγορικὸν Aquila τὸ σημαῖνον τὸν ἀετὸν, κύριον ἐπλάσθη ὁ Ἀκύλας, εἷς τῶν μεταφραστῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.—Στ. 18, Ἐκβαλόντες.] ΔΓ, Ἐκβάλλοντες.

ΣΕΛΙΔ. 74, στ. 6, Προερχόμενος.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Προσερχόμενος. —Στ. 21, Ἐνταῦθα καταστάς.] ΠΡΔ, ΑΤ, Ἐνταῦθα ἀναστάς. ΔΓ (ἴσως ἀμείνων) Ἐντεῦθεν ἀναστάς.—Στ. 26, Προσαμύναντας.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Προσαμύνοντας.—Στ. 30, Δεκαδύο ἥμισυ.] Ἐσημειώσατο ὁ Στέφανος ἐν τῷ Θησαυρῷ (Α, σελ. 937 καὶ 1931) τὸ Δεκαδύο, ὡς σπανιώτερον τοῦ Δυοκαίδεκα καὶ τοῦ Δώδεκα. Προσσημειωτέον δὲ καὶ τὸ ἀσύνδετον τῆς φράσεως, ὡς τοῦ παρακμάζοντος ὂν ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς φωνῆς· ἀντὶ γὰρ τοῦ καταλλήλου, Δεκαδύο καὶ ἥμισυ, τῷ Δεκαδύο ἥμισυ ἐχρήσατο, καθὰ καὶ νῦν λέγομεν, Δώδεκα ἥμισυ, Δεκατρία ἥμισυ, Δεκατέσσαρα ἥμισυ, καὶ ἐφ' ἑτέρου παντὸς ἀριθμοῦ, ἀσυνδέτως προστιθέντες τὸ Ἥμισυ. Καὶ Στράβων δὲ (Η, σελ. 379), ἑκατὸν ὁμοῦ τι Πλουτάρχου ἔτεσιν ἀρχαιότερος ὤν, «Τριῶν ἥμισυ σαδίων» εἴρηκε. Αὐτὸ δὲ τὸ Ἥμισυς ὁ Ἐτυμολόγος (σελ. 430) πιθανῶς παρὰ τὸ, Ἄμα ἴσος πράγει· τὸ Ὁμηρικὸν παρατιθέμενος (Ἰλιάδ. ί, 616,)

ΙΣΟΝ ἐμοὶ βασίλευε, καὶ ΗΜΙΣΥ μείρεο τιμῆς.

Μήποτε δὲ πιθανώτερον ἢ τὸ πλεονάζειν τὸ ν, κατὰ τὸ ἐν τῷ Ἡβαιὸς, καὶ, Ἡμύω, ὡς δηλοῖ καὶ τὸ συγγενὲς Μέσος, καὶ οἱ παρὰ τῷ Ἡσυχίῳ, «Μισυοὶ, οἱ ἔχοντες τὸ ἥμισυ λευκὸν τοῦ σώματος, τὸ δὲ ἥμισυ μέλαν», καὶ αὐτὸ τῆς ἡμετέρας φωνῆς τὸ Μισὸς, ἐπὶ τοῦ Ἥμισυς τασσόμενον. Ὅτι δὲ συγγενὲς τὸ Μέσος τῷ Ἥμισυς δηλοῖ μὲν καί τινα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις σύνθετα ταυτόσημα, ἑκατέρως λεγόμενα, οἷον Ἡμίτομος καὶ Μεσότομος, Ἡμιτριβὴς καὶ Μεσοτριβὴς, ὁ παρ' ἡμῖν Μισότριβος (χυδ. Μισότριβγος)· δηλοῖ δὲ καὶ ἡ τῶν Ῥωμαίων φωνὴ, παρ' οἷς ὁ μὲν Μέσος Medius καλεῖται, ὁ δὲ Ἥμισυς Dimidius, ὡς ἄν τις εἴποι Dimedius, ὃ κατὰ λέξιν οὐδὲν ἄλλ' ἢ Ἀπόμεσος σημαίνει, τουτέστιν ἀπὸ

τοῦ μέσου τμηθείς. Τὰ γὰρ κατὰ μέσον τεμνόμενα δύο ἀποτελεῖ ἡμίσεα. Διὸ καὶ τῶν Ἰταλῶν ἡ φωνὴ ἑνὶ ὀνόματι τῷ Mezzo καὶ ἡ τῶν Ἱσπανῶν τῷ Medio, καὶ τὸ Ἥμισυ καὶ τὸ Μέσον φράζουσι.

ΣΕΛΙΔ. 75, στ. 4, Παρετίθεντο.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Προτίθεντο.—Στ. 8, Παραβαλομένων.] ΠΡΔ, ΑΤ, Παραβαλλομένων.—Στ. 14, Δικαστηρίου.] ΔΓ, Δικαστηρίων.—Στ. 20, Τοὺς μέν.] Τοὺς ἀνδρείους· καταχρῶνται γὰρ πολλάκις τῇ ἀνδρίᾳ, πρὸς τὸ θρασύτερον ἐκφερόμενοι.—τοῖς δ'.] Τοῖς φρονίμοις· ὡς πανούργοις δηλονότι· εἴδει γὰρ μόνῳ διαφέρει φρονήσεως πανουργία. « Ἔστι γάρ τις δύναμις, ἣν καλοῦσι δεινότητα· αὕτη δέ ἐστι τοιαύτη, » ὥστε τὰ πρὸς τὸν ὑποτεθέντα σκοπὸν συντείνοντα, δύνασθαι ταῦτα πράτ- » τειν, καὶ τυγχάνειν αὐτῶν (γρ. αὐτοῦ). Ἂν μὲν οὖν ὁ σκοπὸς ᾖ καλὸς » ἐπαινετή ἐστιν· ἂν δὲ φαῦλος, πανουργία. Διὸ καὶ τοὺς φρονίμους δεινοὺς » καὶ οὐ πανούργους φαμὲν εἶναι. Ἔστι δὲ ἡ φρόνησις οὐχ ἡ δύναμις, ἀλλ' » οὐκ ἄνευ τῆς δυνάμεως ταύτης (Ἀριστοτελ. Ἠθικ. Νικομαχ. ζ'. 12) ».—Στ. 21, Ἐκείνους.] Τούς τε ἀνδρείους καὶ τοὺς φρονίμους.—Στ. 22, Τὴν μὲν ὀξύτητα.] Τὴν φρόνησιν· ἣν Ἀριστοτέλης ὠνόμακε δεινότητα, ἐν ᾧ φθὰς παρεθέμην μαρτυρίῳ.—Τὴν δ' εὐρωστίαν ψυχῆς.] Τὴν ἀνδρίαν.—Στ. 23, Δικαίῳ.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Δικαίου. Ὁ νοῦς καὶ ἡ συνάρτησις, Ὑπάρχοντος [ὥσπερ ἂν εἰ ἔλεγε καὶ Ἐξὸν, ἢ Ὑπάρχον] εἶναι δικαίῳ τῷ βουλομένῳ.—Στ. 28, Προέβαλλεν.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Προσέβαλλεν.—Στ. 30, Καταῤῥυείς.] ΔΓ. Ὑποῤῥυείς.

ΣΕΛΙΔ. 76, στ. 10, Τέλος.] Τάγμα, ὡς οἱ ΠΡ ἐσημειώσαντο, ἐνθάδε σημαίνει, τὸ παρὰ Ῥωμαίοις Legio καλούμενον, ὃ ὁ παρακμάζων ἑλληνισμὸς εἰς τὸ Λεγεὼν μεθήρμοσε (Ματθ. κς', 53). Ὁ δὲ ἀριθμὸς τοῦ Λεγεῶνος ἄλλοτε ἄλλος ἦν παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις· ἐπὶ δὲ τοῦ Τίτου Λιβύου (XXIX, 24), ἓξ διακοσίων πρὸς τοῖς ἑξακισχιλίοις ἱππέων, καὶ πεζῶν τριακοσίων συνεκροτεῖτο.—Στ. 11, Ἃ οὗτ' ἐκεῖνος κ. τ. λ.] Ὤφειλεν εἰπεῖν, Ἣν οὔτ' ἐκεῖνος, πρὸς τὸ Δύναμιν, ἥ, καθὰ οἱ ΠΡ ἐσημειώσαντο, Ὃ οὔτ' ἐκεῖνος, πρὸς τὸ Τέλος.—Στ. 20, Αὐτοῦ.] Τοῦ Κάτωνος.—Ὁ Φαληρεὺς Ἀπολλόδωρος.] Οὗ μνημονεύει Πλάτων (Φαίδων. σελ. 117), ὡς μάλιστα τῶν ἑταίρων κλαύσαντος καὶ ἀγανακτήσαντος, ἡνίκα πίνοντα τὸ κώνειον ἐθεάσατο τὸν Σωκράτην. Μνημονεύει δὲ καὶ ἀλλαχοῦ (Συμποσ. σελ. 173), ὅπου καί τινα παράγει σκώπτοντα τὴν ἄγαν αὐτοῦ περὶ Σωκράτην σπουδήν. « Ἀεὶ ὅμοιος εἶ, « ὦ Ἀπολλόδωρε. Ἀεὶ γὰρ σαυτόν τε κακηγορεῖς καὶ τοὺς ἄλλους· καὶ δοκεῖς

» μοι ἀτεχνῶς πάντας ἀθλίους ἡγεῖσθαι, πλὴν Σωκράτους, ἀπὸ σαυτοῦ ἀρ-
» ξάμενος. Καὶ ὁπόθεν ποτὲ ταύτην τὴν ἐπωνυμίαν ἔλαβες τὸ ΜΑΝΙΚΟΣ
» καλεῖσθαι οὐκ οἶδα ἐγώγε· ἐν μὲν γὰρ τοῖς λόγοις ἀεὶ τοιοῦτος εἶ· σαυτῷ
» τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἀγριαίνεις, πλὴν Σωκράτους ». Ξενοφῶν δὲ (Ἀπολογ. Σωκρ. § 28) περὶ Ἀπολλοδώρου φησίν, ὡς « ἐπιθυμητὴς μὲν ἰσχυρῶς [Σωκρά-
» τους ἦν], ἄλλως δ' εὐήθης ». Ἔπιθι καὶ Διογένην τὸν Λαέρτιον (Β, 35) καὶ τὸν Αἰλιανὸν (Ποικ. ἱστορ. Α, 16).—Στ. 22, Παρακεκινηκώς.] Ἔπιθι τὰ ἀλλαχοῦ (Ἡλιοδώρ. Β, σελ. 96) σημειωθέντα περὶ τῆς λέξεως.—Σχέδην.] Ἠυχῇ, ὡς ἐξηγεῖται Ἡσύχιος.—Στ. 23, Ὥσπερ οἶνον.] Ἐκ ΓΔ, ΑΤ, Ὡς πάροινον. Φέρεται δὲ πρὸς τὸ Λόγον, τουτέστι πρὸς τὴν Στωϊκὴν αἵρεσιν (ἣν Κάτων ἐπρέσβευε), καθαψαμένην τοῦ Φαωνίου οὐ πρᾴως, ἀλλὰ μανικώτερον καὶ ἄκρατον, ὥσπερ οἶνον. Οἱ δὲ ΠΡ τρέψαντες ἐκ ΔΓ τὸ, Καθαψάμενον, εἰς τὸ Καθαψάμενος, καὶ ἐξ ἰδίας διορθώσεως τὸ, Ὡς πάροινον, εἰς τὸ, Ὡς οἱ πάροινοι, συνετάραξαν τοῦ λεγομένου τὸν νοῦν. Μετενήνεκται γὰρ ἡ φράσις ἀπὸ τοῦ κατὰ τὴν μέθην γινομένου, ἐν ᾗ οὐχ ὁ μεθύων τοῦ οἴνου, ἀλλ' ὁ οἶνος τοῦ μεθύοντος ἅπτεσθαι λέγεται. Μαρτυρεῖ τούτοις αὐτὸς ὁ Πλούταρχος, ἀλλαχοῦ (Συμποσιακ. Γ, 1, § 3) φήσας, « Μάλιστα μὲν γὰρ ὁ ἄκρατος, ὅταν τῆς κεφαλῆς καθάψηται, καὶ ΓΥΙΩΣΗ
» τὰ σώματα κ. τ. λ. » οὕτω γὰρ ἐν τῇ Γαλλικῇ τοῦ Περὶ ἀέρων, τόπων, ὑδάτων Ἱπποκράτους μετεφράσει (Τόμ. Β, σελ. 302) διώρθωκα τρέψας τὸ Τενώσῃ εἰς τὸ Γυιώσῃ. Παραπλησίως δὲ καὶ Ἱπποκράτης (Περὶ διαίτ. ἐξέων § 25) περὶ τοῦ οἴνου, « Ὁ μὲν γλυκὺς ἧσσόν ἐστι καρηβαρικώτερος τοῦ
» οἰνώδεος, καὶ ἧσσον φρενῶν ἅπτόμενος ».—Στ. 27, Ἔλυσε.] ΔΓ, Ἔλυε.—Στ. 28, Ἀρχῆς.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἀρετῆς.—Στ. 30, Κοτίνων.] Γραπτέον, Κοτίνου, τουτέστιν ἀγριελαίου· λέγεται γὰρ Στέφανος κοτίνου, ἐνικῶς, καὶ ἐλλειπτικῶς τῆς, Ἐκ, προθέσεως, ὡς Στέφανος χρυσοῦς.

Ἀνεκήρυττεν τῶν ἀθλητῶν τοὺς νικῶντας, στεφανώσας
Κοτίνου στεφάνῳ, _____

φησὶν ὁ Κωμικὸς (Πλούτ. 585).

ΣΕΛΙΔ. 77, στ. 3, Σικύους.] ΠΡΔ, ΑΤ, Σικίους.—Στ. 4, Ἥδοντο.] Ἐκ ΔΓ (συναδούσης τῷ Λατίνῳ καὶ τῷ Ἰταλῷ μεταφραστῇ), ΑΤ, Ἠδοῦντο.—Στ, 5, Μεταβάλλον.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Μετέβαλλον.—Στ. 27, Ἀπέλειπεν.] Ἴσ. γρ. Ἀπέλιπεν, ὡς ἡρμήνευσα

Λατῖνος μεταφραστής. —Στ. 28, Ἑκουσίῳ.] ΔΓ, Ἑκουσίως. —Στ. 30, Τῆς τῶν μεγίστων καταστάσεως.] Ἕνεκα τοῦ καταστῆναι τὰ μέγιστα ἐξ ἀταξίας εἰς τάξιν μεταῤῥυθμισθέντα.

ΣΕΛΙΔ. 78, στ. 2, Βίβλος.] Εἰς τοῦτο ἔτρεψα τὸ Βύβλος, δ' ἦν ἐν τοῖς πρόσθεν (σελ. 327) ἐσημειωσάμην ἐτυμολογίαν τοῦ ὀνόματος. —Στ. 3, Ἕξειν.] ΔΓ, Ἕξει. —Στ. 5, Δουλεύσειν.] ΔΓ, Δουλεύειν. —Στ. 13. Πάρεδρον.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Πρόεδρον. —Στ. 20. Ἐκέλευε.] ΔΓ. Ἐκέλευσε.—Στ. 21, Τὸ τὰ προημαρτημένα ζητεῖν.] Ἐξ ΕΔ (συναδούσης τοῖς μεταφρασταῖς) προσέθηκα τὸ πρῶτον τῶν ἄρθρων. Ὁ νοῦς, οὔτε γὰρ ῥᾴδιον ὁρίσαι ὅπου στήσεται ἡ ζήτησις· καὶ ἔρευνα τῶν προημαρτημένων κ, τ. λ. —Στ. 23, Τοὺς, ὃν οὐ παρέβαινον.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Τοῦτον ὃν οὐ παρέβαινον. —Στ. 29, Πλάγκῳ.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Φλάκκῳ. —Δίκης.] ΔΓ, Καταδίκης.

ΣΕΛΙΔ. 79, στ. 1, Πλάγκος.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Φλάκκος. —Στ. 5, Τῷ Κάτωνα φεύγειν.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Τὸν Κάτωνα φεύγειν.—Στ. 6. Ἐνίοις.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἐνίους. —Στ. 7, Προὔφερον.] Ὡς εἰδιζον· κατὰ τὸ (Ἰλιάδ. γ', 64),

Μή μοι δῶρ' ἐρατὰ πρόφερε χρυσέης Ἀφροδίτης.

— Στ. 8, Προτεινόμενον.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Προτεινόμενοι. —Στ. 19, Ἀπολελαυκὼς, οὐ μέτριον οὖν κ. τ. λ.] Ἡ τελεία στικτέον μετὰ τὴν μετοχὴν, ἡ διαγραπτέον τὸ, Οὖν. —Στ. 25, Ἐξηγρίανε.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἐξηγρίαινε.

ΣΕΛΙΔ. 80, στ. 10, Ὑπῆλθεν.] Ἐθεράπευσεν, ἐκολάκευσεν, κατὰ τὸ (Ἀστοφαν. Ἱππ. 459),

Ὡς εὖ τὸν ἄνδρα ποικίλως θ' ὑπῆλθες ἐν λόγοισι.

—Στ. 11, Ἀπηγόρευσε.] Ἐξ ΗΔ. ΑΤ, Ἀπηγόρευε.—Στ. 15, Ἔγνω καὶ τῷ δήμῳ προσκεκρουκώς.] Διαγραπτέος, ἑ, Καὶ, σύνδεσμος, ὃν οὐδ' οἱ μεταφρασταὶ ἡρμήνευσαν. —Στ. 16, Διὰ τὸν αὐτοῦ τρόπον.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ. ΑΤ Διὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. —Στ. 17, Ὁμοίῳ.] ΔΓ, Ὁμοίως. —Στ. 23, Τοῖς παρανομηθεῖσι.] Τοῖς παράνομα παθοῦσι, τοῖς παρὰ νόμον ἀδικηθεῖσιν· ὃν τρόπον ἐχρήσατο καὶ τῷ, Ἠχαριστημένον, ἐπὶ τοῦ ἀχάριστα πεπονθότα (Πλουτάρχ. Μέρ. Γ, σελ. 359). —Στ. 25, Θύωμεν.] Ἐξ ΕΔ (συναδούσης τοῖς μεταφρασταῖς.) ΑΤ, Θύομεν.

ΣΕΛΙΔ. 81, στ. 5, Γερμανῶν] Ἐξ ΕΔ (συναδούσης τῷ Α καὶ τῷ Ἰταλῷ μεταφραστῇ), ΑΤ, Βρεττανῶν. — Στ. 16, Ἔξω μὲν οὐδέν.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἔξω μὲν οὖν οὐδέν. —Στ. 18. Καὶ φοβουμένην.] Γραπτέον οἶμαι, Καίπερ φοβουμένην.

ΣΕΛΙΔ. 82, στ. 7, Προφέρει.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Προσφέρει. Ἔστι γὰρ ἐπὶ τοῦ ὀνειδίζειν, καθὰ μικρὸν ἀνωτέρω (σελ. 337) ἐσημειωσάμεθα. —Στ. 13, Πρῶτον μὲν οὖν τἄρρητ'.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Πρῶτα μὲν οὖν τἀ ῥητ'. Ἡ δὲ ῥῆσις ἐκ τοῦ Ἡρακλέους μαινομένου (στίχ. 173) τοῦ Εὐριπίδου, παρ' ᾧ γράφεται,

Πρῶτον μὲν οὖν τἄρρητ' (ἐν ἀρρήτοισι γὰρ
Τὴν σὴν νομίζω δειλίαν, Ἡράκλεες).

— Στ. 15, Τὸ Ἡρακλεῖ.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Τῷ Ἡρακλεῖ. —Στ. 16, Πέπρακται, περὶ τὸν γάμον.] Ἴσ γρ. Πέπρακται τὰ περὶ τὸν γάμον. —Στ. 25, Ἀσίνιον.] Ἐξ ΗΔ, ὧδε τε καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς, ΑΤ, Ἀσίννιον. Ἔπιθι Πλουτάρχ. Μέρ. Δ. σελ. 394. —Στ. 26, Μεσσήνην.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Μεσήνην. Ἔπιθι Ἰσοκράτ. Μέρος Β, σελ. 38. —Στ. 29, Πολὺν ἔφη περὶ τὰ θεῖα πλάνον εἶναι καὶ ἀσάφειαν.] ΔΓ, πολλὴν ἔφη περὶ τὰ θεῖα πλάνην κ. τ. λ. Αἰνίττεται δὲ τὰ τοῦ Εὐριπίδου, φήσαντος (Ἑκάβ. 956-959),

Φεῦ! Οὐκ ἔσιν οὐδὲν πιστὸν, οὔτ' εὐδοξία,
Οὔτ' αὖ καλῶς πράσσοντα, μὴ πράξειν κακῶς.
Φύρουσι δ' αὖθ' οἱ θεοὶ πάλιν τε καὶ πρόσω,
Ταραγμὸν ἐντιθέντες·

καὶ πάλιν (Ἰφιγ. Ταυρ. 572-573),

Πολὺς ταραγμὸς ἔντε τοῖς θείοις ἔνι,
Κἀν τοῖς βροτείοις.

ΣΕΛΙΔ. 83, στ. 4, Ἐπερχομένης.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ὑπερχομένης — Στ. 5, Ἐν πολέμῳ.] Διαγραπτέον εἶναι τὴν πρόθεσιν ἔδοξε καὶ τοῖς ΠΡ. —Στ. 10, Σιδήρῳ διακριθεῖσαν.] Αἰνίττεται κἀνθάδε τὸ Εὐριπίδειον (Φοινισσ. 66),

Θηκτῷ σιδήρῳ δῶμα διαλαχεῖν τόδε·

—Στ. 17, Ἐπηγάγετο, τὴν ἀδελφήν.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἐπηγάγετό ἀδελφιδῆν.— Στ. 24, Πειθοῖ.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Πείθει. —Στ. 27, Τῷ

γνώμης κατάφωρος ἔδοξε γεγονέναι.] Ἴσ. γρ. Τῇ γνώμῃ κάτάφωρος κ. τ. λ.

ΣΕΛΙΔ. 84, στ. 2, Ἔν ἐστι κεφάλαιον Κάτωνι πάσης πολιτείας, ἐλευθερῶσαι τὴν πατρίδα.] ΔΓ καὶ στίξ. Ἔν ἐστι κεφάλαιον Κάτωνι, πάσης δεσποτείας ἐλευθερῶσαι τὴν πατρίδα· οὐ κακὴ μὲν ἴσως, οὐ μὴν ἀμείνων τῆς ἐκδεδομένης. —Στ. 6, Βίβλον.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Βύβλον. —Στ. 19, Ὁ Καίσαρος δαίμων.] Ἡ τοῦ Καίσαρος τύχη· ἐφ' ἧς σημασίας τέτακται παρὰ τῷ Κωμικῷ (Πλούτ. 6),

Τοῦ σώματος γὰρ οὐκ ἐᾷ τὸν κύριον
Κρατεῖν ὁ δαίμων, ἀλλὰ τὸν ἐωνημένον.

—Στ. 29, Σπείρας.] « Σπεῖρα, τάξις στρατιωτική » φησὶν ὁ Σουΐδας. Καὶ τοῦτο μὲν ὀρθῶς· ἐν οἷς δ' ἑξῆς ἐπάγει, « Σπεῖραι, πλήθη στρατευμάτων, φάλαγγες, νούμερα, λεγεῶνες, ἐκπίπτει τοῦ ἀκριβοῦς. πλὴν εἰ μή τις, Νούμερα Λεγεῶνος, γράφειν προαιροῖτο, ὡς εἴκασέ τις τῶν φίλων. Οὐ γὰρ λεγεών, Ἀλλὰ λεγεῶνος δέκατον μόριον ἦν ἡ Σπεῖρα ἐκ πεζῶν ἑξακοσίων συγκειμένη, καὶ cohors ὑπὸ Ῥωμαίων καλουμένη (ἴδ. Αὖλ. Γελλ. ις', 4). —Στ. 30, Διὰ πίστιν κ. τ. λ.] Ταύτην προείλοντο τὴν γραφὴν οἱ ΠΡ ἐξ ΕΔ, ᾗ συνᾴδει καὶ ὁ Ἰταλὸς μεταφραστής, ΑΤ, Δι' ἀπιστίαν, ἣν ἡρμήνευσεν ὁ Α.

ΣΕΛΙΔ. 85, στ. 2, Ὡς προείρηται.] Οἱ ΠΡ ἔγραψαν ἐξ ΕΔ, Ὡς προήρηται, ὅπερ ἔοικεν ὑποτοπάσαι καὶ ὁ Α, φράσας á sa voulunté. Ἄμεινον μέν τοι κατὰ χώραν ἐᾶν τὴν γραφήν· τὸ γὰρ, Ὡς προείρηται, πρὸς τὰ μικρὸν ἀνωτέρω, « Ἔν ἐστι κεφάλαιον Κάτωνι κ. τ. λ. » τὴν ἀναφορὰν ἔχει. —Στ. 11, Τὸν νέον Πομπήϊον.] Ἐξ ΕΔ προσέθηκα τὴν δευτέραν λέξιν, τοῦ τε σαφοῦς καὶ τοῦ ἀκριβοῦς χάριν. —Στ. 12, Πρώτῳ.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Πρῶτον. —Στ. 18, Ἀπιέναι.] ΠΡΔ, ΑΤ, Ἀπεῖναι. —Στ. 23, Οὐδ' ἀκούειν ἄλλον ἡγεμόνα.] Εἴκασέ τις τῶν ΠΡ, μήποτε γραπτέον, Οὐδ' ἀκούειν ἄλλου ἡγεμόνος· ἀλλ' ἔστιν ἐνθάδε τὸ Ἀκούειν, οὐκ ἐπὶ τοῦ Ὑπακούειν, ἀλλ' ἁπλῶς ἐπὶ τοῦ διὰ τῶν ὤτων αἰσθάνεσθαι, ὥσπερ ἂν εἰ ἔλεγε, οὐδ' ὄνομα ἄλλου ἡγεμόνος ἀκούειν. Παραπλησίως καὶ ἡ συνήθεια ἐπὶ τοῦ ἀλλοτρίως διακειμένου πρός τινα, Δὲν θέλει νὰ τὸν ἀκούσῃ, λέγει. —Στ. 30, Ἄττιον.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἄπιον, ἢ Ἄππιον.

ΣΕΛΙΔ. 86, στ. 5, Ἕλκοντες τὸν ἰόν.] Ἐξ ΗΔ ἡ προσθήκη τοῦ ἄρθρου. —Αὐτά τε τὰ θηρία κατεπᾴδοντες ἀμβλύνουσι καὶ κηλοῦσιν.] Καὶ νῦν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ παρ' Ἰνδοῖς ἐστιν ἰδεῖν, ὃ πάλαι παρὰ τοῖς Ψύλλοις, ἔτι δὲ καὶ πα-

ρὰ τοῖς ἐν Ἰταλίᾳ Μαρσοῖς ἐγίνετο. Ἔστι δὲ οὐ δαιμόνιος ἀρετὴ, ἀλλὰ τὴν μὴ γοήτων, εἰδότων τὰ τοῖς ὄφεσιν ἐχθρὰ φυτὰ, ὧν τοῖς φύλλοις κατατρίψαντες τὰς χεῖρας οὕτως ἀδεῶς προσίασι τοῖς θηρίοις. Τοῦτο δὲ τὸ ἐπᾴδειν καὶ κηλεῖν, διὰ τοῦ Φαρμακεύειν ἐξέφρασαν οἱ Ἑβδομήκοντα (Ψαλμ. νζ', 5).—Στ. 6, Ἡμέρας δὲ συνεχῶς ἑπτά.] Ἡμαρτῆσθαι τὸ χωρίον ὑπειλήφασί τινες, διὰ τὸ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἡμερῶν ὀλίγιστον.—Στ. 8, Καθήμενος.] Οὐκ ἀνακεκλιμένος, ὥσπερ εἰώθεσαν οἱ δειπνοῦντες. —Στ. 11, Ὀλίγον.] ΔΓ, Ὀλίγῳ. —Στ. 20, Κατὰ τοῦ Κάτωνος.] Ἐκ ΔΓ ἡ προσθήκη τῆς προθέσεως.—Στ. 25, Πρώτων.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Πρῶτον. —Στ. 29, Οὐδ' ἑαυτὸν . . . προσάξειν.] Ἴσως ἐγέγραπτο, Οὐδ' ἑαυτόν . . . προτάξειν.

ΣΕΛΙΔ. 87, στ. 6, Μαρτυρόμενος.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Μαρτυράμενος.—Στ. 9, Ἀνεδέξατο.] Ἔστι κυρίως τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ λεγόμενον, Ἐπῆρεν ἐπάνω του, Γαλλιστὶ, il se chargea, μετεννηνεγμένης τῆς σημασίας ἀπὸ τῶν ἀνατιθεμένων φορτίων. —Στ. 13, Κατεσκεύασε τὰ τείχη, πύργους ἐπαιρόμενος, καὶ . . . βαλλόμενος.] Γραπτέον, Κατεσκεύαζε κ. τ. λ., ἢ, Κατεσκεύασε τὰ τείχη, πύργους ἐπαράμενος, καὶ . . . βαλόμενος.—Στ. 22, Ἡ τυραννὶς ἰσχύει.] Ἐξ ΕΔ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἦν τυραννὶς ἰσχύει. —Στ 30, Πάνυ δῆλος ἦν καὶ ἀχθόμενος.] Διαγραπτέον τὸν σύνδεσμον.

ΣΕΛΙΔ. 88, στ. 9. Ἀπίδη δὲ μᾶλλον ἢ προσεδόκα.] Τὸ, Μᾶλλον, ἐνθάδε ἐπὶ τοῦ Θᾶττον ἐξεδέξαντο οἱ μεταφράσται, περὶ οὗ εἰκότως ἀπόρησέ τις τῶν ΠΡ. Μήποτε οὖν ἡμάρτηται ἡ γραφὴ τοῦ χωρίου, ἀντὶ τοῦ, Ἀπέδη δ' ἀλλοῖον ἢ προσεδόκα, ἢ, Ἀπέδη δ' ἔμπαλιν ἢ προσεδόκα. Ἀρέσκει μέν τοι τούτων οὐδέτερον· ὁ γὰρ Κάτων κακὴν ἀπόδασιν τοῦ πολέμου προσεδόκα, ὡς αὐτὸς εἴρηκεν ἀνωτέρω, « Οὐ χρηστὰς » ἐλπίδας ἔχειν ὑπὲρ τοῦ πολέμου δι' ἀπειρίαν καὶ θρασύτητα τῶν ἡγεμόνων » Μακρῷ τοίνυν πιθανώτερον διορθώσεις τὸ χωρίον τρέπων τὸ διαζευκτικὸν εἰς τὸ ἁμοιωματικὸν μόριον· Ἀπέδη δὲ μᾶλλον ἢ προσεδόκα, Τὸ γὰρ διαζευκτικὸν ἐλλειπτικῶς ἔχει προσυπακούεσθαι, κατὰ τοιόνδε τινὰ νοῦν, Ἐνίκησε μᾶλλον ὁ Καῖσαρ, ὡς προσεδόκα Κάτων, ἢ ἡττήθη. —Στ. 18, Προελθών.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Προσελθών. —Στ. 29, Σίτου, τόξων, ὁπλιτῶν.] Ἢ τὸ Τόξων εἰς τὸ Τοξοτῶν τρεπτέον εἶναι εἴκασαν οἱ ΠΡ, ἢ διαγραπτέον τὸ Ὁπλιτῶν. Ἴσως γραπτέον, Σίτου, τόξων, πελτῶν.

ΣΕΛΙΔ. 89, στ. 4, Συμμένωσι.] Ἰσ. γρ. Συμμείνωσι. —Στ. 6,

Ἐκέλευεν., ΔΓ, Ἐκέλευσεν. — Στ. 7, Οὐδέτερα μεμψόμενος] Ἐξ ΕΔ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Οὐδέτερα μεμψάμενος. Ἴσως δ' ἐγέγραπτο καὶ τρισὶ λέξεσιν, Ὡς οὐδέτερα μεμψόμενος, ὡς εἴπασέ τις τῶν φίλων. — Στ. 13, Οὐχὶ Ἰτύκην.] Ἴσως γρ. Οὐκ Ἰτύκην.—Στ. 14, Ἀναφέρεσθαι.] Προσυπάκουε ὁριστικὸν ῥῆμα τὸ, Ἔλεγεν, ὁ Κάτων δηλονότι. —Στ. 16, Τοῦ πρὸς ἄνδρα.] ΠΡΔ ἡ τοῦ ἄρθρου προσθήκη. —Στ. 21, Ἀφειδοῦντα. . . ἀδικίαις ΟΥΧ ΩΣΠΕΡ ἑαυτοῖς . . . τὴν ἀδηλότητα τοῦ πολέμου τελευτᾶν] Τὸ ἀσυνάρτητον τοῦ χωρίου συνεωρακὼς τῶν ΠΡ τις ὑπετόπαζε μήποτε ἐγέγραπτο πάλαι, Ἀφειδοῦντα. . . Ἀδικίαις, Ὃ ΟΥΧ ΩΣΠΕΡ κ.τ.λ. ᾧ δηλονότι Καίσαρι οὐ τελευτᾶν τὴν ἀδηλότητα τοῦ πολέμου, ὥσπερ ἑαυτοῖς, οἳ κατορθώσαντες μὲν βίον βιώσονται εὐτυχέστατον, πταίσαντες δὲ, εὐκλεεστάτου θανάτου τεύξονται. Ἕτερος δὲ, γνησίαν εἶναι τὴν γραφὴν οἰόμενος, οὕτως ἐπεβάλετο θηρᾶν τὴν συνάρτησιν, Ἀφειδοῦντα τῆς ψυχῆς ἐπὶ ταῖς μεγίσταις ἀδικίαις, οὐκ ἐπὶ τῷ τελευτᾶν αὐτῷ τὴν ἀδηλότητα τοῦ πολέμου, ἢ εἰς εὐτυχέστατον βίον κατορθώσαντι, ἢ εἰς εὐκλεέστατον θάνατον πταίσαντι, ὥσπερ ἡμῖν τελευτᾷ. Ἡμῖν δὲ δοκεῖ γραπτέον εἶναι καὶ στικτέον, « Ἀ- » φειδοῦντα τῆς ψυχῆς ἐπὶ ταῖς μεγίσταις ἀδικίαις. ΟΥ ΓΑΡ, ΩΣΠΕΡ ἑαυ » τοῖς, εἰς τὸν εὐτυχέστατον βίον κατορθοῦσιν, ἢ πταίουσιν εἰς τὸν εὐκλεέσ- » τατον θάνατον, τὴν ἀδηλότητα τοῦ πολέμου τελευτᾶν ». —Στ. 25, Συνευχόμενος.] ΠΡΔ, ΑΤ, Συνευχομένους.

ΣΕΛΙΔ. 90, στ. 12, Περιμενεῖν.] Ἐξ ΗΔ (συναδούσης τοῖς μεταφρασταῖς;) ΑΤ. Περιμένειν. —Στ. 21, Καὶ καθάπερ τῶν σωμάτων τὰ μὲν ἀναδέχεται ῥᾳδίως τὴν θερμότητα, καὶ πάλιν κ. τ. λ.] Ἐξ ΕΔ προσίθηκα τὸν ἐν ἀρχῇ, Καὶ, σύνδεσμον· ἀλλ' οὐδ' οὕτως ἔρρωται τὸ χωρίον. Ὁ μὲν Λατῖνος μεταφραστὴς καὶ ὁ Ἁρμήνευσαν, ὥσπερ ἂν εἰ ἐγέγραπτο, Καὶ καθάπερ τῶν σωμάτων τινὰ ἀναδέχεται ῥᾳδίως τὴν θερμότητα, καὶ πάλιν μεθίησι· ὁ δ' Ἰταλὸς, Καὶ καθάπερ τῶν σωμάτων ἃ ἀναδέχεται ῥᾳδίως τὴν θερμότητα, πάλιν μεθίησι.—Στ. 25, Ἐξέκρουε.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ἐξέκρουσε.

ΣΕΛΙΔ. 91, στ. 3, Ὑφεῖτο τῆς Ἰταλίας.] Ἴσ. γρ. κατὰ παρακείμενον, Ὑφεῖται τῆς Ἰταλίας, ὡς ἐξέφρασεν ὁ Α. Ἔστι δὲ, παρακεχώρηκε τῆς Ἰταλίας, ἀφῆκεν αὐτῷ τὴν Ἰταλίαν. — Στ. 19, Τοῖς μὲν τριακοσίοις.] ΔΓ, Τοὺς μὲν τριακοσίους. Ἀμφοτέρως λέγεται, καὶ Κελεύω

σοι καὶ Κελεύω σε. — Στ. 26, Εἰς ἔτη τε.] ΠΡΔ, ΑΤ, Εἰς ἔτη δέ — Στ. 27, Ταὐτά.] Ἐξ ΗΔ (συναδούσης τοῖς μεταφρασταῖς), ΑΤ, Ταῦτα. —Στ. 28, Διελέγοντο.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Διηλέγχοντο.—Στ. 30, Ἀνέμενε.] Ἐξ ΗΔ (συναδούσης τοῖς μεταφρασταῖς), ΑΤ, Ἀνέμεινε.

ΣΕΛΙΔ. 92, στ. 7, Μισθοδοτοῦντος.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Μισθολογοῦντος. —Στ. 17, Οὐκ ἔτι σκήψεις.] ΠΡΔ (συνάδουσα τῷ Α) ΑΤ, Οὐκ ἐπισκήψεις. —Στ. 23, Αὐτῷ.] ΔΓ, Αὐτῶν. —Τοὺς μὲν ἱππεῖς.] Διάγραφε τὸν σύνδεσμον.

ΣΕΛΙΔ. 93, στ. 3. Φυγήν.] ΔΓ, Φρουράν. —Στ. 12, Οὐδ' ἀπατηλόν.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Οὔτ' ἀπατηλόν. —Στ. 16, Οὐ γὰρ ἦν ἄδηλος. . . καὶ περ οὐ φάσκοντος.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Καὶ γὰρ ἦν ἄδηλος. . . καὶ περ οὐ πάσχοντος. Ἦν προειλόμεθα γραφὴν ἡρμήνευσε καὶ ὁ Ἰταλὸς μεταφρασὴς dandosi'già a divedere l'impetuoso desiderio che avea di morire, quantunque non se ne facess'egli parola. Στ. 22, Ἐγνωκότας.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ἐγνωκότες. —Στ. 23, Πεισθῆσθαι.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Ποιήσασθαι. —Στ. 24, Δέξεσθαι.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Δέξασθαι. —Τὴν χάριν.] Ἐκ ΔΓ, προσέθηκαν τὸ ἄρθρον οἱ ΠΡ.

ΣΕΛΙΔ. 94. στ. 24, Ἀλλὰ καὶ κινῇ.] Διαγραπτέος ὁ σύνδεσμος, πλὴν εἰ μή τι ἕτερον πρὸ αὐτοῦ ἀπαρέμφατον ἐξερρύη τοῦ χωρίου. —Στ. 27, Ἠσπάζετο καὶ πρεῦπεμψε.] Ἴσ. γρ. Ἠσπάζετο καὶ προὔπεμπε, ἢ Ἠσπάσατο καὶ προὔμεμψε.

ΣΕΛΙΔ. 95, στ. 10, Λόγον αὐτῷ συνυποθέσθαι πιθανόν.] Ἀντὶ τοῦ Συνυποθέσθαι, γραπτέον ἴσως, Ὑποθέσθαι, ὅ ἐστι διδάξαι. — Στ. 23, Δέξεσθαι.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Δέξασθαι. —Στ. 30, Μένειν. . . καὶ πράττειν.] Ἴσως ἐγέγραπτο, Μενεῖν. . . . καὶ πράξειν.

ΣΕΛΙΔ. 96, στ. 7. Ἄλλων ἐπ' ἄλλοις λόγων φιλοσόφων κυκλούντων.] Ἀμεταβάτως ἐνθάδε τὸ Κυκλούντων, ταὐτὸ σημαῖνον τῷ παθητικῷ Κυκλουμένων, καθὰ καὶ ἀλλαχοῦ (Ἐπτ. σοφ. συμποσ. §15, καὶ Περὶ Εὐθυμ. § 15). Τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὸ παρ' ἡμῖν Γυρίζω καὶ ἐπὶ ἐνεργητικῆς καὶ ἀμεταβάτου ἐννοίας χρηστόν ἐστι· φαμὲν γάρ, Τὸν ἐγύρισα εἰς τὸ ἄλλο μέρος, ἐνεργητικῶς, καὶ Ἐγύρισα εἰς τὸ ἄλλο μέρος, ἀμεταβάτως, ἢ ὀρθώτερον φάναι κατ' ἔλλειψιν ἀντωνυμίας τῆς, Ἐμαυτόν.

ΣΕΛΙΔ. 97, στ. 3, Ἐξαναγνοὺς τὸ βιβλίον.] Εἰς πέρας ἀναγνούς, τελέσας τὴν ἀνάγνωσιν. — Στ. 5, Ἐνὸς δὲ καὶ πὺξ τὸ στόμα πατάξας.] Τοῦτο δὲ οὐ

καλὸν, ὦ Κάτων, οὐδὲ φιλόσοφον. Τοῦθ' οὕτε Σωκράτης ἂν ἔπραξεν, οὐθ' ὁ τῆς σοὶ φιλτάτης Στοᾶς ἀρχηγέτης Ζήνων. —Στ. 10, Ἐνέβλεψέ τε δεινόν.] ΕΞ ΗΔ, ΑΤ, Ἀνέβλεψέ τε δεινόν. Οὐ γὰρ ἀνέβλεψε, κάτω τέως ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀλλὰ τῷ υἱῷ μετ' ὀργῆς ἐνέβλεψεν. Ἴδ. Πλουτάρχ. Μέρ. Γ, Πύρρ. § 34, σελ. 43. —Στ. 13, Ἁροπλίζομαι.] Τῶν ὅπλων γυμνοῦμαι, ἢ τὰ ὅπλα παραιροῦμαι, ὡς ἐξηγήσατο Στέφανος ἐν τῷ θησαυρῷ Πίν. σελ. 1611), τοῦτο παραθέμενος τὸ χωρίον. Ἐχρήσατο Πλούταρχος καὶ ἀλλαχοῦ (Συγκρ. Δημητρ. καὶ Ἀντων. § 3) τῇ λέξει, καὶ πρὸ τοῦ Πλουτάρχου Πολύβιος. —Στ. 18, Ἐνεστι.] ΔΓ, Ἔξεστι. —Στ. 22, Τοσοῦτον ἡλικίας.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Τοσοῦτον ἡλικίας. Εἴρηκε γὰρ διὰ δύο λέξεων, τὸ λεγόμενον ἄλλως ἁπλούστερον, Τηλίκον, ἢ Τηλικοῦτον. —Στ. 25, Κάτωνα.] ΔΓ, Τὸν Κάτωνα. —Στ. 27, Τὰς προτέρας δόξας. Τὰς τῶν Στοϊκῶν δηλονότι· ὧν ἀμείνους μακρῷ αἱ τῶν Περιπατητικῶν· « Τὸ » γὰρ ἀποθνήσκειν φεύγοντα πενίαν, ἢ ἔρωτα, ἤ τι λυπηρὸν, οὐκ ἀνδρείου, » ἀλλὰ μᾶλλον δειλοῦ. Μαλακία γὰρ τὸ φεύγειν τὰ ἐπίπονα· καὶ οὐχ ὅτι » καλὸν ὑπομένει, ἀλλὰ φεύγων κακὸν (Ἀριστοτέλ. Ἠθ. Νικομ. Γ, ιά) ».

ΣΕΛΙΔ. 98, στ. 3, Ὑμεῖς οἱ Φιλόσοφοι χρῆσθε.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ὑμεῖς φιλοσοφεῖτε χρῆσθαι. Ἴσως ἐγέγραπτο, Ὑμεῖς φιλοσοφοῦντες χρῆσθε. —Στ. 9, Ἀθέρα.] Γαληνὸς ἐν ταῖς τῶν παρ' Ἱπποκράτει λέξεων ἐξηγήσεσι, φησίν· « Ἀθὴρ, τό τε τῆς κριθῆς ὀξὺ, ὡς ἐν τῷ » δευτέρῳ Περὶ νούσων τῷ μικροτέρῳ· καὶ τοῦ ἐν τῇ ἀκίδι πώγωνος τὸ ἄκρον, ὡς ἐν τῷ πέμπτῳ τῶν Ἐπιδημιῶν ». Σίσωκεν ἡπαρ » ἡμῖν συνήθεια τὴν λέξιν, ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν σημασιῶν· ἐπὶ μὲν τῶν σιτηρῶν ἀσταχύων, συνάδουσα τοῖς ἀρχαίοις, ἐπὶ δὲ τῶν τμητικῶν σιδηρῶν ὀργάνων πλατύτερον ἐκλαμβάνουσα (ὡς εἰκὸς ἐκλαβεῖν καὶ τὸν Πλούταρχον ἐνθάδε), τὸν ἀθέρα ἐπὶ τοῦ τὸ πλάτος ὅλον ἀποτερματίζοντος καὶ ἠκονημένου μέρους. Προσσημειωτέον δὲ, ἵνα ἐπιμᾶλλον δῆλον γένηται τὸ τῆς ἡμετέρας εἰς τὴν τῆς ἀρχαίας φωνῆς ἐπιστήμην οὐκ ἄχρηστον, ὅτι ἐπὶ τοῦ τῶν ἀσταχύων ἀθέρος, καὶ συνώνυμος λέξις ἑτέρα παρ' ἡμῖν ἐστι τὸ οὐδετέρως λεγόμενον Ἄγανον. Τοῦτο δὲ συγγενὲς ἄν τις οὐκ ἀπιθάνως ἡγήσαιτο τῇ παρ' Ὁμήρῳ Αἰγανέῃ καὶ Ἀγανέῃ· ἀμφότερα γὰρ εὕρηται παρ' Ἡσυχίῳ· » ΑΪΓΑΝΕΑ, ἀκόντια· ἐπὶ (γρ. ἀπὸ) τοῦ αἰγείοις ἰμᾶσιν ἠγκυλῶσθαι. » ΑΪΓΑΝΕΗΣ, τοῦ δόρατος. ΑΪΓΑΝΕΗΣΙΝ ΙΕΝΤΕΣ, τοῖς δόρασι βάλλοντες » τοῖς πάνυ ὑψουμένοις ». Καὶ πάλιν διὰ μονοφθόγγου, ΑΓΑΝΕΗΣΙΝ, ἀκοντίσις ». Καὶ ὁ μὲν Ἡσύχιος διττὰς προήνεγκεν ἐτυμολογίας τοῦ Αἰγα-

νέη ἢ Ἀγανέη, τὴν μὲν παρὰ τὴν Αἶγα τὸ ζῶον, διὰ τὸ αἰγείοις ἴμασιν ἠγκυλῶσθαι, τὴν δὲ παρὰ τὸ Ἄγαν ἵεσθαι· τοῦτο γὰρ αἰνίττεται διὰ τοῦ, Πάγυ ὑψουμένοις. Φησὶ δὲ καὶ ὁ Ἐτυμολόγος· « Αἰγανέα, ἀκόντιόν τι μικρόν· ἀπὸ τοῦ ἄγαν ἵεσθαι, ὅ ἐστι πορεύεσθαι καὶ πέμπεσθαι, ἢ νεῖσθαι, ἢ διὰ τὸ ἀγκύλην (ἴσ. γρ. διὰ τὴν ἀγκύλην) τὴν ἐξ αἰγείου δέρματος γεγεννημένην, ἢ διὰ τὰς αἶγας· ἐπ' αὐτὰς γὰρ μάλιστα ἵενται· ἢ διὰ τὸ εὐθετεῖν αὐτὰς εἰς αἰγῶν ἄγρας ». Πολλῷ δὲ τούτων πιθανώτερά τις φήσει λέγων τὸ, Ἄγανον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὁμωνύμως καὶ τὸν σιτηρὸν στάχυν καὶ τὸ δόρυ, ἢ ἀκόντιον, σημῆναι, ὡς δῆλον ἐκ τῆς παρ' ἐνίοις τῶν ἡμετέρων συνηθείας, Ἄγανα μέχρι δεῦρο καλούσης τοὺς τῶν δημητρείων καρπῶν ἀθέρας. Ἐπ' ἀμφοτέρων δὲ διὰ τὸ εἰς ὀξὺ καταληγον ἡ κλῆσις τέθειται. Ἔστι γὰρ τὸ Ἄγανον, οἷον Ἄκανον, στοιχείου τροπῇ· τοῦτο δὲ παρὰ τὸ Ἄκω (σωζόμενον ἐν τῷ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις acuo τῷ σημαίνοντι τὸ θήγω ἢ ὀξύνω), οὗ παράγωγα, Ἀκάζω, τὸ ὀξύνω Ἀκόντιον, Ἀκίς, Ἄκαινα, Ἄκανθα, Ἀκοστὴ, ἡ κριθὴ, ἢ μᾶλλον ὁ στάχυς τῆς κριθῆς, καὶ ἄλλα πλεῖστα ὀξύτητα δηλοῦντα, ὀνόματα, περὶ ὧν ἔπιθι τὰς τοῦ Οὐαλκενήρου Περὶ τῶν Ἑλληνικῶν πρωτοτύπων παρατηρήσεις. —Στ. 27, Φράσαντος, πολλὴν ἡσυχίαν.] ΔΓ, Φράσαντος πάλιν πολλὴν ἡσυχίαν.

ΣΕΛΙΔ. 99, στ. 4, Ἀβάκιόν τι τῶν γεωμετρικῶν.] Ὑποκοριστικὸν τοῦ Ἄβαξ. Ἔστι δὲ σανίδιον ἢ τραπεζίδιον, ἐφ' οὗ τὰ γεωμετρικὰ διαγράμματα κατέγραφον· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ἐφ' οὗ τοὺς ἀριθμητικοὺς λογισμοὺς ἐσημείουν, ὅθεν τὸ παρὰ τοῖς Ἰταλοῖς Abbaco τὸ σημαῖνον τὴν Ἀριθμητικήν. Ἀβάκιον δ' ἂν λέγοιτο καὶ τὸ ἐφ' οὗ εἰ παρ' ἡμῖν ἔμποροι ἀριθμοῦσι τὸ ἀργύριον καταβάλλοντες, τὸ κοινῶς καλούμενον Ἀσπροσάνιδον. —Στ. 6, Ὑπεισελθεῖν.] Γραπτέον, εἶμαι, Ἐπεισελθεῖν. —Στ. 9, Καθιστάναι.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Καθιστᾶν. —Στ. 20, Ἐποίησε τῇ πρὸς Κάτωνα τιμῇ.] ΔΓ, Ἐποίησε, τῆς πρὸς Κάτωνα τιμῆς. Τῶν τις ΠΡ παρῆνει γράφειν, Ἐποίησεν ἐν τῇ πρὸς Κάτωνα τιμῇ. —Στ. 28, Ἀνδρός· ἅτε δὲ τὸν πλεῖστον λόγον ἔχων ἐκείνου, προσῆγε κ. τ. λ.] Ἐξ ΗΔ (συναδούσης τοῖς μεταφρασταῖς) καὶ ἡ στίξις καὶ ἡ μεταβολὴ τῆς γραφῆς, ΑΤ, Ἀνδρὸς, ἅτε δὴ τὸν πλεῖστον λόγον ἔχων ἐκείνου, καὶ προσῆγε. Συνῆκαν δὲ καὶ οἱ ΠΡ τὴν διόρθωσιν, ὁ μέν τις τρέπειν τὸν Δ ἢ εἰς τὸν Δὲ, ὁ δὲ διαγράφειν δεῖν τὸν πρὸ τοῦ Προσῆγε σύνδεσμον εἰκάσας.

ΣΕΛΙΔ. 100, στ. 4, Τὸ δὲ πραχθὲν ἄδηλον.] Κακῶς ἐκπέφρασται τοῦτο. σημαίνει γὰρ οὐδὲν ἕτερον, ἢ ἄδηλόν ἐστιν ὃ ἐπράχθη. Βούλεται δὲ Πλούταρχος οὐ τοῦτο λέγειν, ἀλλ', Ἄδηλον τί ἂν ἔπραξε Καῖσαρ, ζῶντα καταλαβών Κάτωνα. Διὸ καὶ τῶν ΠΡ, ὁ μὲν εἰς τὸ Τί δ' ἔπραττεν ἄν [ὤφειλεν εἰπεῖν, Τί δ' ἂν ἔπραξεν] ἄδηλον, ὁ δὲ εἰς τὸ, Τὸ δὲ πραχθὲν ἂν ἄδηλον, τρέπειν παρήκουν.

ΑΓΙΣ.

ΣΕΛΙΔ. 101, στ. 5, Ὁμολογούμενον.] ΔΓ, Ὡμολογημένον. —Στ. 6, Μικτά.] ΔΓ, Μικρά.—Στ. 7, Ὥσπερ οἱ Σοφοκλέους... ὅπερ ἀληθῶς κ.τ.λ.] Ἐξ ΕΔ (συναδούσης τῷ Λατίνῳ μεταφραστῇ καὶ τῷ Α) τὸ Ὥσπερ, ΑΤ, Ὅπερ, ἵνα μὴ δὶς λεγόμενον τοῦτο συγχέῃ τὴν ἔννοιαν. Ἴσως μέν τοι ἄμεινον ἦν τῷ πρώτῳ, Ὅπερ, προστιθέντας τὸν Καὶ σύνδεσμον, τὸ δεύτερον τρέπειν εἰς δεικτικὴν ἀντωνυμίαν οὕτως, Καὶ ὅπερ οἱ Σοφοκλέους... τοῦτ' ἀληθῶς, καθάπερ ἄριστα ἡρμήνευσεν ὁ Ἰταλὸς μεταφραστής,

Et ciò che dicono i pastori appo Sophocle, sopra i loro greggi,
Donni siamo di questi, et pur serviamoli,
E intender li deggiam, benche non parlino;

ciò appunto addiviene à quelli, etc. Καὶ ταῦτά μὲν ταύτῃ. Ἡ δὲ ῥῆσις ἴσως ἐκ τῶν Σοφοκλέους Ποιμένων, τραγῳδίας οὕτω καλουμένης, ἐλήφθη· ἐξ ἧς καὶ ὁ ἡμέτερος Φώτιος τὸ Ξαίνειν ἐπὶ τοῦ κοπιᾶν ἐσημειώσατο· « Ξανῶ, κοπιάσω. Σοφοκλῆς Ποιμέσιν. Ἕκτωρ τοῖς Ἀχαιοῖς βουλόμενος μάχεσθαι, φησίν·

» Ἤδὺ ξανῆσαι καὶ προγυμνάσαι χέρα ».

— Στ. 16, Ὑπηρέται μὲν τῶν πυλῶν.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ὑπηρέται τῶν πολλῶν μέν. —Στ. 18, Ἀπηκριβωμένως.] ΔΓ, Ἀπηκριβωμένος. — Στ. 19, Πάροδον ἐπὶ τὰς πράξεις διὰ τοῦ πιστεύεσθαι δίδωσι.] Ἐγράφετο κακῶς, Πάροδον ἐπὶ τὰς πράξεις ΚΑΙ διὰ τοῦ πιστεύεσθαι δίδωσι· ὃ διώρθωκα, περιελὼν τὸν σύνδεσμον, δοξαν τοῦτο καί τινι τῶν ΠΡ. Παράθες ταύτην τὴν διόρθωσιν ἑτέρᾳ παραπλησίᾳ (Πλουτάρχ. Μέρ. Δ, σελ. 439) ἡμετέρᾳ διορθώσει. —Στ. 21, Καλλωπίσασθαι.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Καλλωπίζεσθαι. —Στ. 23, Ἐπιβεβαιοῦνται.] ΔΓ (ἀμείνων ἴσως), Ἐκβεβαιοῦνται. —Στ. 24, Καὶ τὸ λοιπόν.] Οὐκ ἀπιθάνως εἴρασέ τις τῶν ΠΡ γραπτέον εἶναι, Καὶ πρὸς τὸ λεῖπον. — Στ. 26,

Εἰς μανίαν καὶ παραφροσύνην ὕπαιθρον.] Ἔα κατὰ χώραν τὴν γραφὴν, καί περ ὕποπτον δοξασαν τοῖς ΠΡ. Ὕπαιθρος μανία κομψῶς λέλεκται, ἡ σφοδρὰ μανία, ἣν ὁ μαινόμενος, οὐκέτι κατέχειν οἴκοι ἑαυτὸν δύναται, ἀλλ' ἐκπηδῶν τῆς οἰκίας ἐν ὑπαίθρῳ διάγει. Τοιαύτην ὕπαιθρον μανίαν ὑποκρινάμενος ὁ Σόλων, τὴν οἰκίαν καταλιπὼν, « ἐξεπήδησεν εἰς τὴν ἀγορὰν ἄφνω « πιλίον περιθέμενος », ὥς φησι Πλούταρχος (Μέρ. Α, σελ. 149) Τοιαύτας εἶναι λέγει ὁ αὐτὸς Πλούταρφος (Πότερ. τὰ τῆς ψυχ. ἢ τὰ τοῦ σώματ. πάθη χείρον. § 3) καὶ τὰς ὑπὸ τῶν ψυχικῶν παθῶν ἐκριπιζομένας μανίας· « Διὸ » τὴν ψυχὴν ἠρεμεῖν οὐκ ἐῶσιν, ἀλλ' ὅτε μάλιστα δεῖται μονῆς καὶ σιωπῆς » καὶ ὑποστολῆς ὁ ἄνθρωπος, τότε αὐτὸν εἰς ὕΠΑΙΘΡΟΝ ἕλκουσι ».

ΣΕΛΙΔ. 102, στ. 3, Ὥσπερ οὖν Φωκίων πρὸς Ἀντίπατρον κ. τ. λ.] Ἴδε ἀνωτέρω ἐν τῷ Φωκίωνος βίῳ (§ 30, σελ. 26). Ἀντὶ δὲ τοῦ, Ὥσπερ, ἴσως ἐγέγραπτο, Ὅπερ, πρὸς τὸ ἑπόμενον, Τοῦτο, ἀνταποδιδόμενον. — Στ. 7, Ἐπεὶ συμβαίνει γε καὶ οὕτως.] Περιττὸς ὁ Καὶ, σύνδεσμος. — Στ. 8, Οὗ φησιν ὁ μῦθος.] Κατεχώρισα τὸν μῦθον ἐν τῇ τῶν Μυθων Αἰσωπείων συναγωγῇ (σελ. 172)· κατεχώρισα δὲ, τῇ Ὠπτεμάννου συναγωγῇ ἑπόμενος, διὰ τὸ μὴ μεμνῆσθαι τηνικαῦτα τοῦ Πλουταρχείου τούτου χωρίου. Εἰ γὰρ ἐμεμνήμην, τοῦτον ἂν διεσκεύασα τὸν τρόπον « Οὐρὰ δράκοντος τῇ κε- » φαλῇ στασιάσασα, ἠξίου ἡγεῖσθαι παρὰ μέρος, καὶ μὴ διὰ παντὸς ἀκολου- » θεῖν ἐκείνῃ. Λαβοῦσα δὲ τὴν ἡγεμονίαν, αὐτή τε κακῶς ἀπήλλαττεν, ἀνοίᾳ » πορευομένη, καὶ τὴν κεφαλὴν κατέξαινε, τυφλοῖς καὶ κωφοῖς μέρεσιν ἀναγ- » καζομένην παρὰ φύσιν ἕπεσθαι ». — Στ. 13, Πολιτευομένων.] ΔΓ, Πεπολιτευμένων. — Στ. 14, Οὔτ' ἀναλαβεῖν ... οὔτ' ἐπιστῆσαι.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Οὐδ' ἀναλαβεῖν ... οὐδ' ἐπιστῆσαι. — Στ. 27, Ἐν οἷς οὐκ ἦν εἰπεῖν, ἐπεὶ μηκέτι καλὸν, αἰσχρὸν ἤδη τὸ μὴ παύσασθαι.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ἐν οἷς οὐκέτ' ἦν τὸ, ἐπεὶ μὴ καλὸν, αἰσχρὸν ἤδη τοπάσασθαι. ΔΓ, Ἐν οἷς ... ἤδη τὸ παύσασθαι (ἄλλ. πεπαῦσθαι). Ἐν αἷς οὐκ ἦν εἰπεῖν, τῶν οὐκέτι καλῶν αἰσχρὸν ἤδη τὸ μὴ παύσασθαι. Ἀνθ' ὧν ὁ μὲν Στέφανος εἴκαζε γραπτέον εἶναι, Ἐν οἷς οὐκέτ' ἦν τὸ, ἐπεὶ μὴ καλὸν, οὐκ αἰσχρὸν ἤδη τὸ παύσασθαι· ἕτεροι δὲ ἑτέρως. Οἱ ΠΡ δὲ οὕτω διορθώσαντες ἐξέδωκαν, Ἐν οἷς ἐπεὶ οὐκέτ' ἦν τὸ προβῆναι καλὸν, αἰσχρὸν ἤδη τὸ παύσασθαι· διόρθωσιν πέρα τοῦ καλῶς ἔχοντος ἀφεστηκυῖαν τῶν ΔΓ. Τῆς ἡμετέρας ὁ νοῦς, Οἱ Γράκχοι τοιούτων καὶ τηλικούτων ἥψαντο πραγμάτων, ἐν οἷς οὐδὲ τοῦτο πλε-

ὸν ἐξῆν αὐτοῖς εἰπεῖν, ἐπεὶ μηκέτι καλὰ ταῦτα, αἰσχρόν ἐστιν ἤδη τὸ μὴ παύσασθαι, τουτέστιν, οὐκ ἠδύναντο, καίπερ βουλόμενοι, παύσασθαι. Ὁ Α καὶ ὁ Ἰταλὸς μεταφραστὴς ἐξέφρασαν, τὸ Ἐπεὶ μὴ καλὸν, αἰσχρὸν ἤδη τὸ παύσασθαι, ὁ μὲν ἑρμηνεύσας,

Bien que de soy ne soit la chose honneste,
Le desister seroit jà deshonneste.

ὁ δὲ,

Poichè ciò non è bello, onta è il fermarvi.i.

Ὁ δὲ φίλος Κλαυέριος, τῆς αὐτῆς ἐννοίας ἐχόμενος, διώρθου ἐν ταῖς εἰς τὴν Ἀμιότου μετάφρασιν σημείωσεσι (Τομ. Z, σελ. 498), Ἐν οἷς οὐκέτ' ἦν εἰπεῖν, μὴ καλὸν, οὐκ αἰσχρὸν δὲ τὸ παύσασθαι. Ἔοικε δὲ τὸ λεγομένον, ὁποῖον ποτ' ἂν ᾖ, παροιμιῶδες εἶναι, ἐκ ποιητοῦ τινος ἴσως παρειλημμένον.

ΣΕΛΙΔ. 103, στ. 13, Εὐρυπωντίδης.] Ἐξ ΠΔ, ΑΤ, Εὐρυτιωνίδης (ΔΓ, Εὐρυτιώνδης). Ἔπιθι τὰ ἀλλαχοῦ (Πλουταρ. Μερ. Α, σελ. 380) σεσημειωμένα.— Στ. 15, Μανδόνιον.] ΔΓ, Μανδώνιον. Γραπτέον, Μάνδούριον, καθὰ φέρεται παρὰ τῷ Βυζαντίῳ Στεφάνῳ. Λίβιος δὲ καὶ Πλίνιος θηλυκῶς Μανδυρίαν (Manduria) ὀνομάζουσι.— Στ. 20, Περὶ ρῦ.] ΠΡΔ, ΑΤ, Ἐπὶ οὖ — Στ. 23, Πλειστώναξ.] Συνῃρημένον ἐκ τοῦ Πλειστοάναξ, ὥσπερ ὀνομάζει αὐτὸν Παυσανίας (Α, 13).

ΣΕΛΙΔ. 104, στ. 1, Ἄρευς.] Οὕτω καὶ ἀλλαχοῦ (Πύρρ. § 26, Μέρ. Γ, σελ. 34) Πλούταρχος βαρυτόνως· παρὰ δὲ τῷ Παυσανίᾳ, Ἀρεὺς, ὀξυτόνως γράφεται. Καὶ ἴσως κατὰ διάλεκτον ἡ βαρεῖα τάσις Αἰολικήν· οὕτως γὰρ καὶ Πήλευς ἔλεγον τὸ Πηλεὺς, καὶ Ἀχίλλευς, τὸ Ἀχιλλεύς.—Ἰωνὸς ὢν Κλεομένους, Ἀκροτάτου δ' υἱός. Ἄρεως δὲ πεσόντος κ. τ. λ.] Ἐγράφετο παρ' ἅπασι τοῖς ΠΡ, Ἰωνὸς ὢν Κλεομένους. Ἀκροτάτου δ' υἱὸς Ἄρευς. Ἄρεως δὲ πεσόντος. Ἐξ ΠΔ καὶ στίξις καὶ ἡ περιαίρεσις τοῦ, Ἄρευς.— Στ. 9, Ἐγκεκλικότων.] ΠΡΔ, ΑΤ, Ἐκκεκλικότων.— Στ. 19, Ἀρχιδαμείας.] Ἔγραψα διὰ διφθόγγου, ὡς φέρεται καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς (§ 20, σελ. 118) ΑΤ, Ἀρχιδαμίας.— Στ. 21, Τὸν ἐπιπρέψαι μάλιστα . . δοκοῦντα.] Ἐξ ΕΔ ἡ τροπὴ τοῦ, Τὸ μὴ ἐπιτρέψαι, εἰς τὸ, Τὸν ἐπιπρέψαι. Ἴσως δὲ καὶ τὸ, Μάλιστα, τρεπτέον εἰς τὸ, Μάλιστ' ἄν.—

Στ. 25, Δι' αὐτήν.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Δι' αὐτόν.— Στ. 30, Οὐ μὴν ἀλλὰ καί.] Περιττὸς ὁ, Καὶ, σύνδεσμος.—Τῶν οἴκων.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Τὸν οἶκον.

ΣΕΛΙΔ. 105, στ. 2, Ἀπολείποντος.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ἀπολειπόντος — Στ. 8, Θυμὸν ἀποπομπλὰς ἴδιον.] Ἔπιθι τὰ ἀλλαχοῦ (Πρόδρομ. Ἑλλην. Βιβλιοθ. σελ. 338) σημειωθέντα.— Στ. 13, Ἀνελευθερίαν καὶ τῶν καλῶν ἀσχολίαν.] Ἐξ ΕΔ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἀνελευθερίαν τῶν καλῶν καὶ ἀσχολίαν. Ἴσ. γρ. Ἀνελεύθερον τῶν καλῶν ἀσχολίαν.— Στ. 15, Ὑπελείφθησαν.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ἀπελείφθησαν.—Στ. 16, Ἴσως ἑκατόν.] Τὸ, Ἴσως ἑκατόν, ταὐτὸν ἐνθάδε δύναται τῷ Ὡς ἑκατόν, ἢ Περὶ ἑκατόν, ἢ Σχεδὸν ἑκατόν, καθὰ καὶ ἐν ἄλλοις (Προδρ. Ἑλλην. Βιβλιοθ. σελ. 338) σεσημείωται. Τοιοῦτόν τί ἐστι καὶ τὸ Γερμανικὸν etwa, καὶ τὸ τυχὸν, καὶ τὸ σχεδὸν σημαῖνον, καὶ τὸ παρὰ τοῖς Ἰταλοῖς forse.—Στ. 29, Ἐκφάνους.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ἐκφανοῦς. Τὸν δὲ λόγον τῆς διορθώσεως ζήτει ἐν οἷς ἀλλαχοῦ (Προδρ. Ἑλλην. βιβλιοθ. σελ. 307) ἐσημειωσάμεθα.

ΣΕΛΙΔ. 106, στ. 11, Ἐπεχείρει.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ἐπιχειρεῖ,— Στ. 12. Πελατῶν.] Ἴδε Πλουτάρχου Μέρ Β, σελ. 456— Στ. 24, Ἐκείνων.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἐκείνου.— Ὑπερβαλόμενος.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ. Ὑπερβαλλόμενος.

ΣΕΛΙΔ. 107, στ. 6, Εὐδαιμονιζομένης.] Ἐκ ΔΓ, οἱ ΠΡ, ΑΤ, Εὐδαιμονιζομένην.— Στ. 19, Εἰσέφερε δι' αὐτοῦ.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Εἰσέφερεν ἑαυτοῦ. —Ῥήτραν.] Ἔπιθι τὰ ἀλλαχοῦ (Πλουταρ. Μέρ. Α, σελ. 482).— Στ. 22, Σελλασίαν.] ΔΓ, Σελασίαν. Ἄστατα τὰ τῆς γραφῆς· παρ' οἷς μὲν γὰρ διὰ διφθόγγου Σελλάσεια, παρ' οἷς δὲ διὰ τοῦ ι Σελλασία, ὃ καὶ ἄμεινον, ὡς καὶ τῶν ἀρχαίων νομισμάτων ταύτην φερόντων τὴν γραφήν, ΣΕΛΑΣΙΕΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ· Σελλασιεὺς γὰρ ὁ πολίτης τῆς Λακωνικῆς ταύτης πόλεως.— Στ. 24, Ταύτην μέν.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ. ΑΤ, Ταῦτα μέν.— Ὅπλα φέρειν.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ὁπλοφορεῖν.— Στ. 27, Χαρίεντες.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Χάριτας.— Στ. 29, Εἰς πεντεκαίδεκα γενέσθαι φιδίτια, κατὰ τετρακοσίους καὶ διακοσίους.] Τοῦτο πολλὰ παρέσχειν ἐμοί τε καὶ τοῖς ΠΡ πράγματα τὸ χωρίον. Ἐν μὲν γὰρ τῷ Λυκούργου βίῳ (Πλουτάρχ. Μέρ. Α, σελ. 79, καὶ 82) εἴρηκε Πλούταρχος τὸν Λυκοῦργον, κατ' ἐνίους τῶν ἱστορησάντων τὰ ἐκείνου, τετρακισχιλίους πεντήκοντα κλήρους νεῖμαι, καὶ τὰ φιδίτια κατασκευάσαι, « εἰς ἃ συνήρχοντο ἀνὰ πεντεκαίδεκα, καὶ βραχὺ

ἢ τούτων ἐλάττους ἢ πλείους ». Εἰ τοίνυν τὸ πλεῖον ἢ ἔλαττον χαίρειν ἐάσαντες, ἀνὰ πεντεκαίδεκα θείμεν, ἔσονται φιδίτια τριακόσια, καὶ ὁ τῶν κληρούχων ἀριθμὸς τετρακισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι· τοῦτον γὰρ ἀπαρτίζει τὸν ἀριθμὸν ὁ πεντεκαίδεκα πολλαπλασιαζόμενος ἐπὶ τὸν τριακόσια, ὥσπερ τὸν τριακόσια οὗτος, μεριζόμενος εἰς τὸν πεντεκαίδεκα. Ἐνθάδε δὲ, ὁ μὲν τῶν φιδιτίων ἀριθμὸς, ὃν οὐχ ὥρισεν ἐν τῷ Λυκούργῳ βίῳ, εἰς πεντεκαίδεκα συνέσταλται, ὁ δὲ τῶν εἰς αὐτὰ συνερχομένων, εἰς τετρακοσίους καὶ διακοσίους ἀορίστως ἐκκέχυται, αἴνιγμά τι μᾶλλον πράγματος ὑπενοεῖν παρέχων, ἢ πρᾶγμα τοῖς Λυκούργου νόμοις κατάλληλον. Εἰ μὲν γὰρ ἀνὰ τετρακοσίους εἰς ἕκαστον τῶν πεντεκαίδεκα θείης τοὺς συνερχομένους, ἔσονται οἱ πάντες κληροῦχοι ἑξακισχίλιοι· εἰ δὲ ἀνὰ διακοσίους, τρισχίλιοι, οὐδέτερος δὲ τούτων τῶν ἀριθμῶν συνᾴδει οἷς εἴρηκε μικρὸν ἀνωτέρω Πλούταρχος τετρακισχιλίοις πεντακισίοις. Εἰ δὲ εἷς τινα μὲν τῶν φιδιτίων τετρακοσίους, εἰς ἕτερα δὲ διακοσίους εἶναι τοὺς συνερχομένους ὑπολάβοις, ἔσται καὶ τοῦτο ἀόριστον, μὴ δηλωθέντος ἑκατέρων τοῦ ἀριθμοῦ. Τὸ γὰρ ὀρθὸν καὶ τοῖς περὶ Λυκούργου στορνμένοις συνᾴδον τοιοῦτον ἂν εἴη, « Σύνταξιν δὲ τούτων ἀνὰ πεντεκαίδε- » κα γενέσθαι, εἰς φιδίτια τριακόσια, καὶ δίαιταν κ. τ. λ. ». Ἀλλ' ἐπὶ πολὺ τῆς φερομένης γραφῆς ἀπεσχοίνισται ἡ τοιαύτη διόρθωσις. ἐπέχειν μᾶλλον.

ΣΕΛΙΔ. 108, στ. 5, Ἀλλὰ τῶν τε.] ΠΡΔ ἡ προσθήκη τοῦ δευτέρου συνδέσμου.— Στ. 7, Τῶν ἔναγχος ἐκ Πασιφάας κεκομισμένων αὐτοῖς.] Ἐκ ΔΓ διορθώσας προσέθηκα τὰς τελευταίας δύο λέξεις· ἔστι γὰρ ἡ μὲν ἐκδεδομένη, Τῶν ἐναγχος ἐκ Πασιφάας, αἱ δὲ ΔΓ, Τῶν ἔναγχος ἐκ Πασιφάας κεκομισμένον αὐτοῖς. Τὸν ἔναγχος ἐκ Πασιφάας κεκοσμημένον αὐτοῖς Ἡ δὲ Πασιφάα αὕτη ἡ ἐν Θαλάμαις τιμωμένη Παφίη καλεῖται ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (Γ, 26) γραφέων, ὡς ἔοικεν, ἁμαρτίᾳ.— Στ. 9, Θαλάμαις.] Ἐξ ΕΔ. ΑΤ, Θαλαμίαις. Αἱ δὲ Θαλάμαι, πόλις ἦν Μεσσηνίας, ὡς φησιν ὁ Βυζάντιος Στέφανος· ὁ πολίτης, Θαλαμάτης.— Στ. 10, Ἀτλαντίδων.] Τῶν Ἄτλαντος θυγατέρων.—Μίαν οὖσαν, ἐκ Διός.] ΠΡΔ, ΑΤ, Μίαν οὖσαν τῶν ἐκ Διός.— Στ. 13, Φύλαρχος.] Ἱστορικὸς οὗτος, ἀκμάσας ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Εὐεργέτου.— Στ. 14, Μεταβαλοῦσαν.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Μεταβάλλουσαν.— Στ. 30, Ταὐτά.] ΠΡΔ, ΑΤ, Ταῦτα.

ΣΕΛΙΔ. 109, στ. 16, Τέρπανδρόν γε.] ΠΡΔ, ΑΤ, Τέρπανδρόν τε. — Στ. 18, Ἔκπρέπη.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ἐκπρεπῆ, διὰ τὰ μικρὸν ἀνωτέρω

(σελ. 348) δηλωθέντα.— Στ 19, Μὲν, ἐπαινεῖς (ἔφησεν), ὅς.] ΔΓ, Μὲν (ἔφησεν) ἐπαινεῖς, ὅς.—Στ. 25, Ὅπου γενομένων βίων καὶ τρόπων ἀμετρία καὶ πλημμέλεια τὴν πόλιν κ. τ. λ.] Οὐκ ἐρῶται τὸ χωρίον. Τὸ μὲν γὰρ Ὅπου ἀναντιλέκτως ἀναφέρεται πρὸς τὸ ἀνωτέρω, Ἐνταῦθα, ἡ δὲ λοιπὴ τοῦ λόγου συνάρτησις οὐκ ᾠκείωται τούτοις. Ἴσως, τρέποντας τὸ Γενομένων εἰς τὸ Γενόμενον, καὶ τὰς ἐχομένας ὀνομαστικὰς εἰς δοτικὰς, γραπτέον, Ὅπου γενόμενον (τὸ ἐν μουσικῇ), βίων καὶ τρόπων ἀμετρίᾳ καὶ πλημμελείᾳ τὴν πόλιν κ. τ. λ. τουτέστιν, Ὅπου προελθοῦσα ἡ μουσικὴ πεποίηκε τὴν πόλιν ἀσύμφωνον καὶ ἀνάρμοστον ἑαυτῇ διὰ τὴν τῶν βίων καὶ τρόπων ἀμετρίαν καὶ πλημμέλειαν.— Στ. 29, Προέσθαι.] ΔΓ Προΐεσθαι.—Στ. 30, Οἷς τὸ κράτος ἦν.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Οἷς τὸ κράτιστον ἦν. Ἄμεινον δὲ γράφειν, Ὧν τὸ κράτος ἦν, ὡς ἔχει καὶ ἡ ΔΓ.

ΣΕΛΙΔ. 110, στ. 6, Λεωνίδου.] ΔΓ, Λεωνίδα.— Στ. 9, Πρὸς οὐρανόν.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Πρὸς τὸν οὐρανόν.—Στ. 16, Ἱππάρχων.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ὑπάρχων.—Συνοικίσαντος.] Ἐξ ΕΔ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Συνοικήσαντος.— Στ. 17, Τεκνώσαιτο.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Τεκνῶσαι.— Στ. 19, Ἔρημον ἕλοι τὸ βασίλειον.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ἔρημον ἀνέλοι τὸ βασίλειον· ἀνθ' οὗ οἱ ΠΡ ἔγραψαν, Ἔρημον ἀνέλοιτο βασίλειον. Ἔστι δὲ, Τὸ βασίλειον, οὐδετέρως, τοῦ παρακμάζοντος ἑλληνισμοῦ, ἀντὶ τοῦ, Τὴν βασιλείαν. Ἴδε τὰ ἀλλαχοῦ (Ἰσοκράτ. Β, σελ. 42) σεσημειωμένα. — Στ. 20, Ἔπειθε.] Ἰσ. γρ. Ἔπεισε.—Στ. 27, Τῆς ἀρχῆς.] ΠΡΔ ἡ προσθήκη τοῦ ἄρθρου.

ΣΕΛΙΔ. 111, στ. 1, Καὶ γῆν ἀναδάσασθαι.] Ἴσως ἐγέγραπτο πάλαι, Καὶ γῆς ἀναδασμόν.— Στ. 10, Ἀνέστησαν μὲν τῶν δίφρων.] ΠΡΔ, ΑΤ, Ἀνέστησαν μὲν ἐκ τῶν δίφρων.—Στ. 20, Μηδὲ διακωλύοντος.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Μήτε διακωλύοντος.— Στ. 21, Κάλλιστον διανόημα.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Κάλλιστον νόμον.— Στ. 26, Ἀμφοτέρων.] Τῆς τῶν χρεῶν ἀποκοπῆς καὶ τοῦ ἀναδασμοῦ τῆς γῆς.—Στ. 27, Ὁ νεωτερισμός.] Ἐκ ΔΓ, προσέθηκα τὸ ἄρθρον.—Ἀφέσει.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἀφαιρέσει.— Στ. 28, Κτηματικοί.] Καλὴ λέξις, ἣν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς φωνὴν εἰσενεγκεῖν οὐκ ἀκνητέον. Ἐχρήσατο καὶ Πολύβιος, καὶ ὁ Σικελιώτης Διόδωρος τῷ ὀνόματι. — Στ. 29, Ἐνδεξομένων.] Ἰσ. γρ. Δεξομένων.— Ταὐτά.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ταῦτα.

ΣΕΛΙΔ. 112, στ. 1, Συνενέγκαντες.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Συνεισενέγκαντες.— Στ. 2, Κλάρια.] Ἢ μᾶλλον Κλαρία. Οὕτως ἐκάλουν δωριστὶ τὰ

γραμματεῖα τῶν χρεωστῶν ἀντὶ τοῦ Κληρία ὑποκοριστικοῦ τοῦ Κλῆρος, ἴσως διὰ τὸ ἐπὶ τοῖς κλήροις, τουτέστιν ἀγροῖς τῶν κτηματικῶν, οἷον ἐνεχύροις, συγγράφεσθαι. « Κλαρίον, ἀμπελόφυτον » φησὶν Ἡσύχιος. Καὶ διορθούσθω καὶ τὰ πρὸ τούτου εἰρημένα τῷ Λεξικογράφῳ, « Κλαρία, κλη- » ρία, ΚΛΉΜΑΤΑ ἈΜΠΕΛΌΦΥΛΑ, ἢ ΧΩΡΊΟΝ, κλῆροι »· γραπτέον γὰρ.. ΚΤΉΜΑΤΑ ἈΜΠΕΛΌΦΥΤΑ, ἢ ΧΩΡΊΑ, κλῆροι.—Ἐνέπρησαν.] ΔΓ, Συνέπρησαν.— Στ. 7, Ἐμβάλλων.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ἐμβαλών.—Στ. 8, Παρῆγε.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Παρήγαγε.— Στ. 14, Ἐπηρμένον.] ΔΓ. Ἐπηρμένοι.— Στ. 15, Ξένοι.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Νέοι. — Στ. 16, Καὶ τὴν μέν.] Ἐκ ΔΓ ἡ προσθήκη τοῦ δευτέρου συνδέσμου.— Στ. 18, Νεμηθήσεσθαι.] Γραπτέον, Νεμήσεσθαι.—Στ. 20, Μονονοὺκ ἀψοφητί.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Μονονοὺ καὶ ἀψοφητί.

ΣΕΛΙΔ. 113, στ. 4, Δοκεῖν διαμάχεσθαι.] Ἴσ. γραπτέον, Δοκεῖν δεῖν διαμάχεσθαι, ἢ γοῦν προσυπακουστέον, ὡς ἔδοξε τοῖς ΠΡ, τὸ Δεῖν ἀπαρέμφατον. — Μὴ παριέναι τὸν πόλεμον εἴσω, τὰς πύλας τῆς Πελοποννήσου προεμένους.] Ἔστιξα μετὰ τὸ Εἴσω, τοῦ σαφοῦς χάριν. Ὁ γὰρ νοῦς, Μὴ ἐᾶσαι παρελθεῖν εἴσω Πελοποννήσου τὸν πόλεμον, προδόντας τὰς πύλας αὐτῆς. —Στ. 12, Συγκεκομισμένων.] Κατὰ μέσην διάθεσιν, Συγκομίζεσθαι τοὺς καρποὺς, παρ' ὃ καὶ Συγκομιδὴ καρπῶν, ἣν οἱ Γάλλοι Récolte τῇ ἰδίᾳ φωνῇ καλοῦσιν. ἡ δὲ ἡμετέρα συνήθεια, Θέρος οὐδετέρως καὶ ἐνεργητικῶς ὀνομάζει, ὅτι καὶ Καρποὶ κυρίως καλοῦνται οἱ θεριζόμενοι σιτικοὶ καρποὶ, ὥσπερ ἐν ἄλλοις (σημειωσ. εἰς τὸ Περὶ ἀέρ. ὑδ. τόπ. Ἱπποκράτ. Μέρ. Β, σελ. 204) δεδήλωται, τῶν ἀρχαίων ἐπ' αὐτῶν τῶν συγκομιζομένων καρπῶν χρησαμένων τῇ λέξει, οἷόν ἐστι τοῦ Δημοσθένους (Πρὸς Νικόστρατ. σελ. 1253 ἐκδ. Ῥεῖσκ), « Ὁπότε γὰρ οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, ἢ ὀπώ- » ραν πρίαιντο, ἢ θέρος μισθοῖντο ἐκθερίσαι κ. τ. λ. » Καὶ σημειοῦ τὴν Ὀ- » πώραν ἀντιδιεσταλμένην τῷ Θέρει, καὶ διώρθου τὸν τρίγλωσσον Λεξικογράφον, ἀντὶ τοῦ « Récolte . . . συλλογὴ καρπῶν, ὀπωρισμὸς κ. τ. λ. » γράφων, « Récolte . . . συλλογὴ καρπῶν » καὶ οὐδὲν πλέον, ἢ « Récolte » θέρος». ἔχοι γὰρ ἂν καὶ τὸ Θέρος συνεκδοχικῶς σημαίνειν καὶ τὰς ὀπώρας τουτέστι τοὺς ξυλίνους καρποὺς, ὧν ἐν γένει ἡ συγκομιδὴ Ὀπωρισμὸς, καὶ εἰδικῶς ἡ τῶν τῆς ἀμπέλου, Τρυγητὸς καλεῖται. Ὁ συνιδὼν καὶ ὁ Σομαυέρας ἔγραψεν ἐν τῷ Ἰταλογραικικῷ Λεξικῷ, « Ricolta. Θέρος, τό ». Ὅτι δὲ οἱ παλαιοὶ κυρίως καρποὺς ὠνόμαζον τοὺς σιτικοὺς, καὶ ἀντιδιέ-

στελλον αὐτοὺς πρὸς τοὺς ἐκ τῶν λοιπῶν φυτῶν, καὶ ἰδιαιτέρως πρὸς τὰς σαφυλὰς καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν οἶνον, ἔστι μυρία παρασχέσθαι μαρτύρια. Αὐτίκα Ἀριστοφάνης (Ἐκκλησιαζ. 14) λέγων,

Στοάς τε καρποῦ, βακχίου τε νάματος
Πλήρεις;

οὐδὲν ἕτερον λέγειν βούλεται, ἢ Στοὰς σίτου καὶ οἴνου πλήρεις. Ὅθεν ὡρμημένος διώρθωκα παλαι ἕτερον Ἀριστοφάνους (Νεφελ. 1119) χωρίον, ἀντὶ τοῦ βαρβάρου.

Εἶτα τὸν καρπὸν ΤΕΚΟΎΣΑΣ ἀμπέλους φυλάξομεν,

γράφων,

Εἶτα τὸν καρπὸν ΤΕ ΚΑΙ ΤΑΣ ἀμπέλους φυλάξομεν.

Ὡσαύτως καὶ Πλούταρχος (Πότερ ὕδ. ἢ πῦρ χρησιμώτερ. § 7), κυρίως χρησάμενος τοῖς ὀνόμασιν, εἶρηκε, « Νυνὶ δὲ τοῦτο μὲν, παρ' Ἰνδῶν ΑΜΠΕΛΟΝ « τοῖ Ἕλλησιν, ἐκ δὲ τῆς Ἑλλάδος ΚΑΡΠΩΝ χρῆσιν τοῖς ἐπέκεινα τῆς θαλάσσης ἔδωκεν ». —Στ. 19, Ἀλλὰ μῆνα τρισκαιδέκατον... ἐνέβαλε τοῖς τέλεσι, καὶ παρέπραττε.] Τέλη μὲν λέγει τοὺς φόρους ἐνθάδε· τὸ δὲ μήπω καταχωρισθὲν ἐπὶ τοιαύτης σημασίας ἐν τοῖς Λεξικοῖς Παραπράττειν, ἐστὶ τὸ παρὰ τὸ δέον εἰσπράττειν, τὸ πέρα τοῦ προσήκοντος ἀπαιτεῖν τι. Ἔστι δὲ ἄλλως τὸ χωρίον οὐ πάνυ τι σαφὲς, διὰ τὴν τοῦ τρόπου, καθ' ὃν οἱ Σπαρτιᾶται ἦγον τοὺς μῆνας ἄγνοιαν, καὶ τὴν τῶν ἐσπουδακότων περὶ τὰ τοιαῦτα διαφωνίαν κριτικῶν. Ἀθηναῖοι μὲν γὰρ σεληνιακοὺς ἦγον τοὺς μῆνας, κοίλους καὶ πλήρεις παρὰ μέρος, τουτέστιν ἐννεακαιεικοσημέρους καὶ τριακονθημέρους, καὶ ἐκ τῶν δώδεκα τούτων τὸν ἐνιαυτὸν ἐπλήρουν, 354 ἡμέρας ἔχοντα. Ἐπεὶ δ' ὁ σεληνιακὸς πρὸς τὸν ἡλιακὸν δρόμον οὐ συνέβαινε, τούτῳ τοὺς ἐνιαυτοὺς ἐξισῶσαι βουλόμενοι, ἐνέβαλον κατ' ὡρισμένον τινὰ χρόνον τοῖς σεληνιακοῖς δώδεκα μησὶ τρισκαιδέκατον ἕτερον, ὃς ἐκαλεῖτο διὰ τοῦτο Ἐμβόλιμος. Ἀλλὰ περὶ τούτων ὁ βουλόμενος πλείω εἰδέναι, ἐπίτω τοὺς περὶ τῶν τοιούτων διὰ μακρῶν γράψαντας, τὸν Σκαλιγέρον, φημὶ, τὸν Πεταύιον, τὸν Κορσῖνον καὶ ἄλλους. Ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανιόντες, φαμὲν, τοιοῦτόν τι δηλοῦν καὶ περὶ τῶν παρὰ Λακεδαιμονίοις μηνῶν ἐνθάδε τὸν Πλούταρχον, φάσκοντα, ὅτι Ἀγησίλαος παρὰ τὸν ὡρισμένον χρόνον, μῆνα τῷ ἐνιαυτῷ

τρισκαιδέκατον ἐνέβαλε, ὅπως ἂν ἔχοι καὶ τούτου τοῦ μηνὸς τὸ τέλος εἰσπράττειν. —Στ. 26, Διὸ θᾶσσον.] ΔΓ (ἀμείνων) Διὸ καὶ θᾶσσον.

ΣΕΛΙΔ. 114, στ. 15, Συμμεταβάλλουσα.] Ἴσ. γρ. Συμμεταβαλοῦσα. — Στ. 17, Τὰς χεῖρας.] Ἐκ ΔΓ προσέθηκα τὸ ἄρθρον. —Στ. 18, Ὑφ' αὑτήν.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Ὑπ' αὐτήν. —Στ. 23, Σύνοικον τὸ πένθος.] Διαγραπτέον ἴσως τὸ ἄρθρον.

ΣΕΛΙΔ. 115, στ. 2, Ἀλλὰ καὶ γυνὴ καὶ θυγάτηρ συνατυχεῖν... ἐγενόμην.] Ἴσως ἐγέγραπτο... θυγάτηρ ἐπὶ τῷ συνατυχεῖν... ἐγενόμην· ὁ γοῦν νοῦς οὗτος, Ἐγενόμην ἐπὶ τῷ συμμετέχειν θυγάτηρ μὲν, τῶν τοῦ πατρὸς, γυνὴ δὲ, τῶν τοῦ ἀνδρὸς ἀτυχιῶν. —Στ. 15, Αὐτόν.] ΔΓ, Ἑαυτόν. —Στ. 16, Τὴν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῇ σωτηρίαν.] Ἐκ ΔΓ προσέθηκα τὴν ἀντωνυμίαν. —Στ. 18, Τοῦ θεοῦ.] Ἐξ ΕΔ εἰ ΠΡ, ΑΤ, Τῆς θεοῦ. Τοῦ Ποσειδῶνος γὰρ ἦν ἱερὸν, ὡς ἀνωτέρω (§ 16, σελ. 114) Πλούταρχος εἴρηκε.—Στ. 30, Ἐπὶ λουτρόν.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἐπὶ τὸ λουτρόν.

ΣΕΛΙΔ. 116, στ. 2, Καὶ κεχρημένος.] Διαγραπτέος ὁ σύνδεσμος.—Στ. 5, Ὑπακοῦσαι τῷ Λεωνίδᾳ.] Παρήνει τις τῶν ΠΡ γράφειν Ὑπεκκαῦσαι τὸν Λεωνίδαν· ἕτερος δὲ πιθανώτερον τηρητέαν εἶναι τὴν γραφὴν ὑπέλαβε. —Στ. 19, Οὐδενὸς δὲ βοηθοῦντος.] ΔΓ, Οὐδενὸς βοηθοῦντος, ἀσυνδέτως.

ΣΕΛΙΔ. 117, στ. 3, Μετανοεῖ τοῖς πεπραγμένοις.] Καινῶς, πεφρασμένον, ἀντὶ τοῦ, Μετανοεῖ ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις. Ὡσαύτως καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς (Δημοσθέν. § 21. σελ. 218) ἐρεῖ, Μεταμέλεσθαι τοῖς βεβουλευμένοις. —Στ. 6, Εἰς τὴν καλουμένην Δεκάδα.] Παρήνεσαν τινὲς γράφειν, Εἰς τὸν καλούμενον Κεάδαν. Ἀλλ' ὁ μὲν Κεάδας, οὗ μνημονεύει Θουκυδίδης (Α, 134), ὄργυμα κρημνῶδες ἦν, εἰς ὃ τοὺς κακούργους ἐρρίπτουν· ἐνταῦθα δὲ περὶ οἰκήματος εἱρκτῆς ὁ λόγος. Ἄμεινον οὖν κατὰ χώραν ἐᾶν τέως τὴν γραφὴν, Δεκάδα, καίπερ ὕποπτον οὖσαν, ἕως ἂν σαφέστερόν τι περὶ ταύτης εἰπεῖν ἐγγένηται. (Ἴδ. καὶ τὰς Γαλατικ. σημ. τοῦ Κλαυερίου εἰς τὴν Ἀμυότου μετάφρασιν. Τόμ. 7, σελ. 499). —Στ. 13, Ἠσθάνοντο.] ΔΓ, Ἠσθοντο· ἀμείνων ἴσως τῆς ἐκδεδομένης, εἰ κατ' ἀόριστον τοῦ Αἴσθομαι θέματος ἐκλαμβάνοιτο τὸ, Ἠσθοντο.—Στ. 15, Ἥ τε μήτηρ τοῦ Ἄγιδος.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἥ τε μήτηρ ἡ τοῦ Ἄγιδος.—Στ. 20, Στραγγάλην.] Βρόχον, ἀγχόνην. Λέγεται καὶ Στραγγαλιά· Στραγγαλιαὶ καὶ Στραγγαλίδες (φησὶν Ἡσύχιος), συστρο-

« ψαὶ. διαττροφαὶ, παγίδες, ἢ πλοκαὶ », καὶ « Στραγγαλοῦται, συστρέφε-
ται ». Τούτῳ δὲ τῷ Στραγγαλόω ῥήματι, καὶ ἐπὶ τοῦ ἄγχω, ἢ πνίγω
ἐχρήσαντο οἱ τῶν Ἀποκρύφων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης βίβλων συγγραφεῖς
(Τωβὶτ β, 3), « Εἷς ἐκ τοῦ γένους ἡμῶν ἐστραγγαλωμένος ἐρρίπται ἐν τῇ
» ἀγορᾷ », ὅ ἐστιν ἐν τῇ παρ' ἡμῖν συνηθείᾳ, Στραγγαλισμένος, παρὰ τὸ Στραγγαλίζω (χυδ. Στραγγουλίζω). Ἐκ τούτου δὲ καὶ τὸ Strangulo τῶν Λατίνων, τὸ Strangolare τῶν Ἰταλῶν, τὸ Etrangler τῶν Γάλλων, τὸ Strangle τῶν Ἄγγλων, παρ' ἅπασιν ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας. Παρὰ δὲ τοῖς Γερμανοῖς τὸ μὲν ῥῆμα Strængeln ἀπηρχαιώθη, σώζεται δὲ τὸ ὄνομα Strang, δηλοῦν τὴν ἐν τῷ προκειμένῳ Πλουτάρχου χωρίῳ Στραγγάλην. —Στ. 25, Προελθών.] ΔΓ, Προσελθών.

ΣΕΛΙΔ. 118, στ. 3, Πολιτίδων.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Πολιτικῶν.—Στ. 21, Μηδὲν δέ.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ προσέθηκαν τὸν (οὐκ ἀναγκαῖον ἴσως) σύνδεσμον. —Στ. 28, Μεσηνίων.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Μεσηνίων (ἴδ. ἀνωτέρ. σελ. 338). —Στ. 30, Ἀμφιλογίας.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἀμφιβολίας.

ΣΕΛΙΔ. 119, στ. 4, Μεμφθεὶς δ' ὑπὸ τῶν φίλων δικαότερον.] Ὑπολαμβάνω γεγραφέναι τὸν Πλούταρχον, Μεμφθεὶς δ' ἂν ὑπὸ τῶν φίλων δικαιότερον. Ἡ μὲν γὰρ ἐκδεδομένη γραφὴ σημαίνει, ὅτι τῷ ὄντι ἐμέμφθη Ἄγις ὑπὸ τῶν φίλων· ἡ δὲ μετὰ τοῦ Ἂν συνδέσμου, ὅτι, δικαίως ἂν ἐμέμφθη, εἰ ἐμέμφετο ὑπὸ τῶν φίλων.

ΚΛΕΟΜΕΝΗΣ.

ΣΕΛΙΔ. 121. στ. 5, Τὴν δ' ἄνθρωπον.] Διάγραφε τὸν σύνδεσμον. —Στ. 6, Ἐπίκληρος.] « Ἐπίκληρος (φησὶν Ἡσύχιος) ἐνούσιος, γυνὴ δέσποινα, εἰς ἣν
» κατήντησαν πολλοὶ κλῆροι » —Στ. 16, Καὶ πρὸς ἐγκράτειαν καὶ ἀφέλειαν εὖ ἧττον τοῦ Ἄγιδος εὖ πεφυκώς.] Ἐπεὶ πολλὰ Πλούταρχος ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ Φυλάρχου, οὗ μνημονεύει ἐν τοῖς ἑξῆς (§ 5, σελ. 125), ἠρνίσατο εἰς τὸν Κλεομένους βίον, οὐκ ἄτοπον καὶ αὐτὰς παραθέσθαι Φυλάρχου τὰς λέξεις, σεσωσμένας παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ (σελ. 142), περὶ τῆς ἀφελείας τοῦ νέου τούτου βασιλέως « Κλεομένης δὲ, πολὺ διήνεγκας τῷ τε συνιδεῖν (γρ. τῷ
» συνιδεῖν) πράγματα, καίτοι νέος ὢν, καὶ κατὰ τὴν δίαιταν ἀφελέστατος
» γέγονεν. Ἤδη γὰρ τηλικούτων πραγμάτων ἡγούμενος, ἔμφασιν τοῖς παραλαμβανομένοις πρὸς τὴν θυσίαν ἐποίει, διότι τὰ παρ' ἐκείνοις τῶν παρ' αὐ-

» τὸν (γρ. παρ' αὐτῷ) οὐδὲν καταδιέστερα εἶη παρασκευαζόμενα (ἴσ. γρ. » οὐδὲν καταδεέστερον εἶη παρεσκευασμένα). Πολλῶν δὲ πρεσβειῶν παρα- » γινομένων πρὸς αὐτὸν, οὐδέποτε ἐνωρίστερον τοῦ κατειθισμένου συνῆγε καιρόν, πεντακλίνου τε διεστρωννυτο οὐδέποτε πλεῖον· ὅτε δὲ μὴ παρείη πρεσ- » βεία, τρίκλινον. Καὶ πρόσταγμα οὐκ ἐγίνετο δι' ἑδεάτρου, τίς εἴσεται καὶ » (γρ. τίς ἥσεται ἢ) καταλιθήσεται πρῶτος· ἀλλ' ὁ πρεσβύτατος ἡγεῖτο » (ἴσ. γρ. ἦγετο) ἐπὶ τὰς κλίνας, εἰ μή τιν' αὐτὸς προσκαλέσαιτο. Κατε- » λαμβάνετο δ' ἐπὶ τὸ πολὺ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ κατακείμενος, ἢ μετά τινος » τῶν ἡλικιωτῶν. Ἐπί τε τῷ τρίποδι ψυκτὴρ χαλκοῦς ἐπέκειτο, καὶ κάδος, » καὶ σκαφίον ἀργυροῦν, δύο κοτύλας χωροῦν, καὶ κύαθος· ἡ δ' ἐπίχυσις χαλ- » κῆ. Πιεῖν δὲ οὐ προσεφέρετο, εἰ μή τις αἰτήσειεν (ἐδίδοτο δὲ κύαθος εἰς πρὸ » τοῦ δείπνου)· τὸ δὲ πολὺ πρώτῳ· καὶ ὅτε προσεύσειεν ἐκεῖνος, οὕτως ἤ- » τουν καὶ οἱ λοιποί. Τὰ δὲ παρατιθέμενα, ἐπὶ μὲν τραπεζίου ἦν τοῦ τυχόν- » τος· τὰ δὲ λοιπὰ (ἴσ. γρ. τὰ δὲ λεπάδια), ὥστε μὴ (γρ. μήτ') ὑπεραίρειν, » μήτε λείπειν. Οὔτε γὰρ οὕτως ὤφετο δεῖν, ὥσπερ ἐν τοῖς ψειδιτίοις, δέχε- » σθαι ζωμῷ καὶ κρεαδίοις ἀφειδῶς· οὔτε πάλιν οὕτως ὑπερτείνειν, ὡς εἰς τὸ » μηθὲν δαπανᾶν, ὑπερβάλλοντα τὸ σύμμετρον τῆς διαίτης. Τὸ μὲν γὰρ ἀνε- » λεύθερον ἐνομίζετο (γρ. ἐνόμιζε), τὸ δ', ὑπερήφανον. Ὁ δ' οἶνος ἦν μικρῷ » βελτίων, ὅτε παρείησάν τινες. Ἐπεὶ δὲ δειπνήσειαν, ἐσιώπων πάντες. » Ὁ δὲ παῖς ἐφειστήκει κεκραμένον ἔχων τὸ ποτὸν, καὶ τῷ αἰτοῦντι προσ- » έφερε. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον, οὐ πλεῖον ἐδίδοτο δύο κυάθων· καὶ τοῦτο προσευσαντι προσεφέρετο. Ἀκρόαμα δὲ οὐδὲν οὐδέπο- » τε παρεπορεύετο. Διετέλει δ' αὐτὸς προσομιλῶν πρὸς ἕκαστον, καὶ πάντας » ἐκκαλούμενος εἰς τὸ τὰ μὲν ἀκούειν, τὰ δὲ λέγειν αὐτούς, ὥστε τεθηρευμέ- νους ἀποτρέχειν ἅπαντας ». —Στ. 26, Ἀμελουμένων δέ.] Ἢ γραπτέον Ἀ με- » λουμένων τε, ἢ τὸ μικρὸν ἀνωτέρω, Καὶ τοῦ βασιλέως τρε- πτέον εἰς τὸ, Καὶ τοῦ μὲν βασιλέως. Περὶ δὲ τῆς ἐκδιαιτήσεως τῶν Λακώνων ταύτης ἄξιον καὶ πάλιν ἐπαγαγέσθαι μάρτυρα τὸν Φύλαρχον (παρ' Ἀθηναίῳ, σελ. 142). « Λακεδαιμόνιοι εἰς μὲν τὰ ψειδίτια οὐκ ἤρχοντο » κατὰ τὸ πάτριον ἔθος. Ὅτε δὲ καὶ παραγένοιντο, μικρὰ συμπεριενεγθεῖσι » νόμου χάριν, παρεσκευάζετο καὶ ἄλλα (ἴσ. γρ. παρεσκευάζετο αἶ- » κλα· ἴδ. Ἀθην. σελ. 139-140) αὐτοῖς, στρωμναί τε τοῖς μεγέθεσιν οὕτως » ἐξησκημέναι πολυτελῶς, καὶ τῇ ποικιλίᾳ διαφόρως, ὥστε τῶν ξένων ἐνίους » τῶν παραληφθέντων ἀκεῖν τὸν ἀγκῶνα ἐπὶ τὰ προσκεφάλαια ἐρείδειν. Οἱ

» δὲ πρότερον ἐπὶ τοῦ κλιντηρίου ψιλοῦ διακρτεροῦντες τῆς κλίνης παρ' ὃ-
» λην τὴν συνουσίαν, ὅτε τὸν ἀγκῶνα ἅπαξ ἐρίσειαν, εἰς τήνδε τὴν προειρη-
» μένην τρυφὴν ἦλθον, ποτηρίων τε ἐκθέσεις πολλῶν, καὶ βρωμάτων παν-
» τοδαπῶς πεποιημένων παραθέσεις, ἔτι δὲ μύρων ἐξηλλαγμένων, ὡς δ' αὖ-
» τως οἴνων, καὶ τραγημάτων. Καὶ τούτων ἦρξαν οἱ μικρὸν πρὸ Κλεομένους
» βασιλεύσαντες, Ἀρεὺς καὶ Ἀκρότατος, αὐλικὴν ἐξουσίαν ζηλώσαντες· οὓς
» τοσοῦτον αὖθις ὑπερῆρέν τινες τῶν ἰδιωτῶν, τῶν ἐν Σπάρτῃ γενομένων κα-
» τ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, τῇ πολυτελείᾳ τῇ καθ' αὑτοὺς, ὥστε δοκεῖν τὸν Ἀ-
» ρέα καὶ τὸν Ἀκρότατον εὐτελείᾳ πάντας ὑπερβεβληκέναι τοὺς ἀφελεστά-
» τους τῶν πρότερον ».

ΣΕΛΙΔ. 122, στ. 1, Τῶν κοινῶν καὶ κατ' ἰδίαν ἑκάστου.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Τῶν κοινῶν κατ' οἰκίαν ἑκάστου.— Στ. 3, Οὐδ' ἀσφαλὲς ἦν τότε.] Ἐν ΗΔ ἡ τροπὴ τοῦ, Τούτῳ, εἰς τὸ Τότε. ΔΓ, Τοῦτο: Τούτων· ἃς ἄλλοι ἄλλως διορθοῦν ἐπεχείρησαν.—Στ. 6, Παραβαλόντος.] ΠΡΔ, ΑΤ, Παραβάλλοντος.— Στ. 12, Αἰκάλλειν.] « Αἰκάλλει, σαίνει, θωπεύει » φησὶν Ἡσύχιος. Ἀριστοφάνης ἐκδηλότερον ἐποίησε τὸ ῥῆμα συνάψας τοῖς συνωνύμοις (Ἱππ. 48),

Ἠκαλλ', ἐθώπευ', ἐκολάκευ', ἐξηπάτα.

Ἔστι τοίνυν ἀμεσωτέρως καὶ τὰ Τυρταίου ἔπη φάναι, ὅτι κατεκήλουν καὶ ἐ-γεήτευον τὰς ψυχὰς τῶν νέων ἐπ' ἀγαθῷ εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγῶνα παρορμῶντα, ὥσπερ ἡρμήνευσε καὶ ὁ Α, pour flatter et attraire les cueurs. Οὐδέν γε μὴν ἧττον ὕποπτος ἔδοξε τοῖς ΠΡ ἡ γραφὴ τοῦ Αἰκάλλειν, διὰ τὸ ἐν μὲν τῷ, Περὶ τοῦ Πότερα τῶν ζώων φρονιμώτερα κ. τ. λ. § 1 (Πλουταρχ. Ἠθικ. Τομ. Δ, σελ. 891 ἐκδ. Βυτεμ-βαχ.) αὐτὸ τοῦτο τὸ περὶ Τυρταίου ἱστοροῦντα τὸν Πλούταρχον γεγραφέναι, Καλλύνειν· ἐν δὲ Τοῖς Λακωνικοῖς Ἀποφθέγμασι (Πλουταρχ. Τομ. Α, σελ. 940), Κανανεῖν, ὅ τις παρήνει τρέπειν εἰς τὸ Κακκονεῖν (τουτέστι κατακονεῖν, ἢ κατακονᾶν), ἴσως ὡρμημένος ἐκ τοῦ Ὁρατίου (Τέχν. Ποιητικ. στίχ. 402),

Tyrtæusque mares animos in Martia bella
Versibus EXACUIT ——————————

— Στ. 26, Ἐμπνεῖσθαι.] Ἔπιθι τὰ ἀλλαχοῦ (Πρόδρομ. Ἑλληνικ. Βιβλιοθ. σελ. 299-300) σεσημειωμένα· οἷς προσθετέον καὶ τὸ παρ' Ἡσυχίῳ, « Ἐμπνεῖ μου, ἐρᾷ μου, πείθει με ».

ΣΕΛΙΔ. 123, στ. 1, Μυθολογῶν.] Πλατωνικὴ λέξις τὸ Μυθολογεῖν ἐπὶ τοῦ διαλέγεσθαι (ἔπιθι τὰς εἰς τὸν Πλάτων. Φαῖδρ. σελ. 276, σημειώσ. τῶν κριτικ.). Ὅμηρος δὲ, Μυθολογεύειν καὶ Μυθεῖσθαι τοῦτο καλεῖ (Ὀδυσσ. μ'. 451-453),

Ἤδη γάρ τοι χθιζὸς ἘΜΥΘΕΟΜΗΝ ἐνὶ οἴκῳ
Σοί τε καὶ ἰφθίμῃ ἀλόχῳ· ἐχθρὸν δὲ μοί ἐστιν
Αὖτις ἀριζήλως εἰρημένα ΜΥΘΟΛΟΓΕΥΕΙΝ·

ἐπεὶ καὶ ὁ Μῦθος ἐπὶ τοῦ λόγου τέτακται (Ἰλιάδ. θ'. 462),

Αἰνότατε Κρονίδη, ποῖον τὸν μῦθον ἔειπες!

καὶ Μύθα θηλυκῶς, ἡ φωνὴ παρὰ Κυπρίοις, ὡς φησιν Ἡσύχιος. Ἡ δὲ καινοτέρα χρῆσις ἐπὶ τοῦ πεπλασμένα λέγειν· ὅθεν καὶ « Μυθολογῶν, λῆρῶν, » φλυαρῶν » παρὰ τῷ αὐτῷ Ἡσυχίῳ.— Στ. 13, Εἰς μίαν σύνταξιν.] Εἰς μίαν διοίκησιν ἑνῶσαι τοὺς Πελοποννησίους, ὥστε συνεισφέρειν ἅπαντας εἰς τὰς κοινὰς χρείας, καὶ συλλαμβάνειν ἀλλήλοις. Διορθοῦσθω ἐν παρόδῳ τὸ Λεξικὸν τοῦ ἡμετέρου Φωτίου, « Σύνταξις, ΔΕΥΤΕΡΩΝ πραγμάτων ἕνωσις, » ΚΑΙ ΤΟ λαμβάνειν ΚΑΙ ποιεῖν τὰ δέοντα »· ὅπου γραπτέον, εἶμαι, Σύνταξις, ΔΙΑΦΟΡΩΝ πραγμάτων ἕνωσις, ΤΟΥ ΤΕ λαμβάνειν ΚΑΙ ΤΟΥ ποιεῖν τὰ δέοντα. Εἰς τὸ Δημοσθένους γὰρ ἀφορῶν δῆλός ἐστι χωρίον τοῦτο (Ὀλυνθ. Α, σελ. 14) ὁ σοφὸς Πατριάρχης· « Καὶ μίαν » σύνταξιν εἶναι τὴν αὐτὴν τοῦ τε λαμβάνειν καὶ τοῦ ποιεῖν τὰ δέοντα ».— Στ. 24, Βέλβιναν.] Βελέμιναν ταύτην ὁ Παυσανίας (Γ, 21) καλεῖ· ἕτεροι δὲ Βλέμμιναν, καὶ ἄλλοι ἄλλως, τὴν γραφὴν καινοτομήσαντες. Ἔστι καὶ Βέλβινα νῆσος πρὸ τῆς Ἀττικῆς (Στράβ. Η, σελ. 375) —Ἐμβολὴ τῆς Λακωνικῆς.] Εἴσοδος εἰς τὴν Λακωνικὴν, τόπος ἀφορίζων τὴν Λακωνικὴν τῆς Ἀρκαδίας.— Στ. 26, Ἐπίδικον.] Ἐπίδικόν ἐστι τὸ ὑπὸ τῶν Γάλλων λεγόμενον litigieux, τουτέστιν ἀμφισβητούμενόν τι, περὶ οὗ δικάζεταί τις ἑτέρῳ, αὐτῷ, οὐκ ἐκείνῳ, προσήκειν ἰσχυριζόμενος. Τὴν γὰρ Βέλβιναν, ἢ Βελέμιναν, ἔλεγον οἱ Ἀρκάδες, τῆς σφετέρας οὖσαν τὸ ἀρχαῖον ἀποτεμέσθαι Λακεδαιμονίους, ὡς φησιν ὁ Παυσανίας (Η, 35). Καὶ διορθούσθω ἐν παρόδῳ ὁ αὐτὸς Παυσανίας· μικρὸν γὰρ ἀνωτέρω τῶν περὶ Βελβίνας εἰρημένων, περὶ τῆς ἐκ Μεγαλοπόλεως εἰς τὴν Μεσσηνίαν ἀγούσης ἐδοῦ τὸν λόγον ποιούμενος, φησίν· « Αὐτόθεν δὲ, ἔχων τὸν Μαλλοῦντα ἐν δεξιᾷ, μετὰ σταδίους ὡς τριάκοντα μεταβήσῃ τε αὐτὸν, καὶ ἀναβήσῃ δι' ἐδοῦ ΠΡΟΣΑΝΤΕΣ

» ΠΕΡΑΣ ἐς χωρίων καλούμενον Φαιδρίαν ». Γραπτέον γάρ, ... δι' ἑδοῦ ΠΡΟΣΑΝΤΟΥΣ ΕΤΕΡΑΣ ἐς χωρίον κ. τ. λ.

ΣΕΛΙΔ. 124, στ. 1, Ποῦ τῆς νυκτὸς ἐξέλθοι.] Γραπτέον, Ποῖ τῆς νυκτὸς ἐξέλθοι· κίνησιν γὰρ τὴν εἰς τόπον δηλοῦντος ἐπιῤῥήματος ἐνθάδε χρεία.— Στ. 7, Δαμοκράτης.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Δημοκράτης.— Στ. 17, Παλάντιον.] ΔΓ, Παλλάντιον. Ἔπιθι τὰ ἀλλαχοῦ (Πλουτάρχ. Μέρ. Α, σελ. 374) σημειωθέντα. Ἀρκαδικὴ πόλις τὸ Παλάντιον, ἔθεν ὠνομάσθη τὸ ἐν Ῥώμῃ Παλάτιον ὥς φησι Πλίνιος (Δ, 6), Arcadia... Palantium, unde Palatium Romæ.— Στ. 24, Εἰπόντος, ὅτι μάτην Λακεδαιμόνιοι πυνθάνονται.] Πολλὰ τοῖς τε ΠΡ καὶ οἱ παρέσχε πράγματα τὸ ματαίως ἐνθάδε ὑπὸ τῶν ἀντιγραφέων παρεμβληθὲν Μάτην. Ἢ τοίνυν γραπτέον, Εἰπόντος οὐ μάτην, ὅτι Λακεδαιμόνιοι πυνθάνονται, ὥς τις παρῄνει γράφειν, ἢ τρεπτέον τὸ Μάτην εἰς τὸ Μαθεῖν, ἵν' ᾖ ὀνοῦς, ἐρωτῶσι μαθεῖν.— Στ. 27, Λύκαιον.] Ὄρος Ἀρκαδίας οὕτω καλούμενον, ὃ καὶ Ὄλυμπον, καὶ Ἱερὰν Ἀρκάδων κορυφὴν ἐκάλουν ἕτεροι, ὡς φησιν ὁ Παυσανίας (Η, 38), διὰ τὸ ἐν αὐτῷ τραφῆναι τὸν Δία.— Στ. 28, Διεπτόησεν.] ΔΓ, Διεπτοίησεν.— Στ. 30, Ὁ μὲν οὖν Ἄρατος.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ὁ μὲν οὖν Ἄρατος.

ΣΕΛΙΔ. 125, στ. 6, Μεσσήνης.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Μεσσήνης.— Στ. 12, Συγκατῆγεν.] Ἰσ. γρ. Συγκατήγαγον. — Στ. 19, Συμφιλοτιμουμένης.] ΔΓ, Φιλοτιμουμένης.— Στ. 22, Στρατιάν.] ΠΡΔ, ΑΤ, Στρατείαν.— Στ. 23, Λεῦκτρα.] Λαδόκεια πλημμελῶς καὶ οὐδετέρως ὀνομάζει Πολύβιος (Β, 51) τὸν τόπον τοῦτον· καὶ φασὶν οἱ κριτικοὶ ὅτι καὶ ἐν τῷδε Πλουτάρχῳ τῷ χωρίῳ Λαδόκεια γραπτέον ἀντὶ τοῦ Λεῦκτρα.— Στ. 27, Αὐσιάδας.] Ἐκ ΔΓ, διόρθωκα ἐνθάδε καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς, ΑΤ, Αὐδιάδας. Αὐσιάδαν γὰρ ὀνομάζει τοῦτον ὁ Πλούταρχος ἐν τῷ Ἀράτου βίῳ, καὶ Πολύβιος δὲ διὰ τοῦ σ, καίπερ οὐδὲ παρ' ἐκείνῳ τῆς γραφῆς σταθερᾶς οὔσης. Ἕτεροι δὲ τὴν διὰ τοῦ δ γραφὴν προείλοντο, περὶ ἧς ἔπιθι τὰς εἰς τὸν Πολύβιον τῆς τελευταίας ἐκδόσεως σημειώσεις (Τομ. Ε, σελ. 449).

ΣΕΛΙΔ. 126, στ. 9, Καταθέμενος.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Καθέμενος. — Στ. 17, Φίλων.] ΔΓ, Φίλους.— Στ. 19, Ἐν Πασιφάᾳ.] Ἔπιθι τὰ ἀ-

ο (Ἀγ. § 9, σελ. 349).— Στ. 26. Ὑπώπτευε.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ὑπώπτευσε.— Στ. 27, Ἀλέαν.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Ἀλσαίαν. Οὐδαμοῦ γὰρ ἑτέρωθι εὕρηται ἡ Ἀλσαία· ἡ δὲ Ἀλέα Ἀρκαδικὴ πόλις ἐστίν, ἧς καὶ Πλίνιος, καὶ Παυσανίας, καὶ ἕτεροι μνημονεύουσι.

ΣΕΛΙΔ. 127, στ. 4, Σχέδην.] ΔΓ, Σχεδόν.— Στ. 8, Στρατιᾶς.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Στρατείας.—Θηρυκίων.] Ἐξ ΕΔ. ΑΤ, Θηρικίων.—Καὶ δύο τῶν συντρόφων τοῦ Κλεομένους, ΟΪΣ ΜΌΘΑΚΑΣ καλοῦσι.] Ἐξ ΠΛ, ΑΤ, (παρ' ἅπασι τοῖς ἐκδόταις καὶ μεταφρασταῖς), Καὶ δύο τῶν συντρόφων τοῦ Κλεομένους, ΟΪΣ ΣΑΜΟΘΡΑΚΑΣ καλοῦσι. Σαμόθρᾳξι μὲν γὰρ καὶ Λακεδαιμονίοις οὐδὲν κοινὸν, οὐδὲ Σαμοθράκῃ καὶ Σπάρτῃ. Μόθακες δὲ ἐκαλοῦντο οἱ συντρεφόμενοι τοῖς τῶν ἐλευθέρων, καὶ μάλιστα τῶν ἐπιφανῶν, Δεσπόνων παισὶν οἱονεὶ παιδαγωγοί τινες ὄντες, ἐπὶ τῷ συγγυμνάζεσθαι καὶ συμπαίζειν. Παρείληφε δὲ ταῦτα Πλούταρχος, ὡς καὶ πολλὰ ἕτερα τῶν κατὰ Κλεομένην, ἐκ τοῦ Φυλάρχου, ἐξ οὗ καὶ ὁ Ἀθήναιος (σελ. 271) παρατίθησι τὰ ἑξῆς, « Εἰσὶ δὲ οἱ Μόθακες, σύντροφοι τῶν » Λακεδαιμονίων [υἱῶν]. Ἕκαστος γὰρ τῶν πολιτῶν παῖδας, ὡς ἂν καὶ τὰ » ἴδια ἐκποιῶσιν, οἱ μὲν ἕνα, οἱ δὲ δύο, τινὲς δὲ πλείους ποιοῦνται συντρό- » φους αὐτῶν. Εἰσὶν οὖν οἱ Μόθακες ἐλεύθεροι μέν, οὐ μὴν Λακεδαιμόνιοι· » μετέχουσι δὲ τῆς παιδείας πάσης ». Τὰ αὐτὰ ἱστορεῖ καὶ Αἰλιανὸς (Ποικ. ἱστορ. ΙΒ, μγ', σελ. 155), « Καλλικρατίδας γε μὴν, καὶ Γύλιππος, καὶ Λύ- » σανδρος, ἐν Λακεδαίμονι Μόθακες ἐκαλοῦντο. Ὄνομα δὲ ἦν ἄρα τοῦτο τοῖς » τῶν εὐπόρων δούλοις, οὓς συνεξέπεμπον τοῖς υἱοῖς οἱ πατέρες συναγωνιου- » μένους ἐν τοῖς γυμνασίοις ». Λέγει δὲ καὶ Ἡσύχιος, « Μόθακες οἱ ἀνατρε » φόμενοι (γρ. οἱ συναναστρεφόμενοι) τοῖς υἱοῖς δοῦλοι παῖδες ». Ἐκαλοῦντο δὲ καὶ Μόθωνες, ὥς φησιν Ἁρποκρατίων, « Μόθωνας δὲ καλοῦσι Λάκωνες » τοὺς παρατρεφομένους τοῖς ἐλευθέροις παῖδας ».— Στ. 12, Ἀγησίλαος.] ΔΓ, Ἀγύλαιος.— Στ. 14, Εἰς τι δωμάτιον.] ΔΓ, Εἰς τὸ δωμάτιον.— Στ. 16, Τότε δ' ἐκ τύχης.] Περιττὸς ὁ σύνδεσμος.—Συνενεγκών.] ΔΓ, Συναισενεγκών.— Στ. 19, Ἔκτεινον.] ΔΓ, Ἔκτεινα ν.— Στ. 20, Ἀγησιλάου.] ΔΓ, Ἀγυλαίου.— Στ. 22, Ἔστι δὲ Λακεδαιμονίοις.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΗΡ, ΑΤ, Ἔστι δὲ καὶ Λακεδαιμονίοις.— Οὐ Φόβου μόνον κ. τ. λ.] Ἔπιθι τὰ ἀλλαχοῦ (Πλουτάρχ. Μερ. Δ. σελ. 486) σημειωθέντα περὶ τοῦ θεοῦ Φόβου.— Στ. 23, Γέλωτος.] Οὗ καὶ τὸ ἀγαλμάτιον Λυκοῦργον, ἱδρύσασθαι Πλούταρχος ἱστόρηκεν ἀλλαχοῦ (Λυκουρ. § 25, Πλουτάρχ. Μέρ. Α σελ. 99).— Στ. 26, Φόβῳ.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΗΡ, ΑΤ, Νόμῳ.

ΣΕΛΙΔ. 128, στ. 3, Θαῤῥαλεώτατοι.] ΔΓ, Θαῤῥαλεώτεροι.— Στ. 5, Ἵνα γὰρ δέος, ἔνθα καὶ αἰδώς.] Τουτέστιν, Ὅπου φόβος, ἐκεῖ καὶ αἰδώς.

Φέρεται δὲ ἡ ῥῆσις ἐντελέστερον παρὰ τῷ Πλάτωνι (Εὐθύφρ. σελ. 12) οὕτως ἔχουσα·

Ζῆνα δὲ τὸν θ' ἕρξαντα, καὶ ὃς τάδε πάντ' ἐφύτευσεν,
Οὐκ ἐθέλεις εἰπεῖν· ἵνα γὰρ δέος, ἔνθα καὶ αἰδώς.

Εἰσὶ δὲ τὰ ἔπη ἐκ τῶν Στασίνου Κυπρίων, ὡς φησιν ὁ σχολιάσας τὰ Πλάτωνος.— Στ. 8, Αἰδοῖός τέ μοί ἐσσι κ. τ. λ.] Ἑλένη ταῦτα λέγει πρὸς Πρίαμον τὸν πενθερόν (Ἰλιάδ. Γ. 172).— Στ. 10, Σιγῇ δειδιότες σημάντορας.] Οἱ Ἕλληνες μετὰ σιγῆς φοβούμενοι τοὺς ἡγεμόνας· τοῦτο γὰρ δηλοῖ ὁ Σημάντωρ. « Σημάντορες ἐπιτάκτορες, ἡγεμόνες » φησὶ Φώτιος.— Στ. 13, Ἱδρύσαντο τὸν φόβον ἐν Λακεδαίμονι.] ΔΓ, Τὸν φόβον ἵδρυνται Λακεδαιμόνιοι.— Στ. 21, Δεσμέννην.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Δεσμέννης. — Στ. 25, Διατελεῖν τε τούτους.] Εἰς οὐδὲν χρήσιμος ὁ σύνδεσμος.— Στ 27, Κατασκευασαμένους.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Κατεσκευασμένους.

ΣΕΛΙΔ. 129, στ. 9, Ἀνεκτέον,] ΠΡΔ, ΑΤ, Ἀνεκτόν.— Στ. 12, Τὰ πρεσβύτερα.] Ἐκ ΔΓ προσέθηκα τὸ ἄρθρον.— Στ. 21, Φόνου.] ΠΡΔ, ΑΤ, Φόβου.—Αὐτόν.] Ἐξ ΕΔ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Αὐτόν. Ἔστι δὲ, Ἔφη ὁ Κλεομένης ἑαυτὸν μετριώτατα κεχρῆσθαι τῇ βίᾳ καὶ τῷ φόνῳ.— Στ. 27, Παύσωνται.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Παύσωμεν· ἀνθ' οὗ οἱ ΠΡ διορθοῦντες ἔγραψαν Παυσώμεθα.—Στ. 30, Πατρῴς.] Ὁ τῆς μητρὸς ἀνὴρ μετὰ τὸν τοῦ πατρὸς θάνατον ἐλέγετο δὲ καὶ Πατρυιὸς, ὥσπερ καὶ ἡ τοῦ πατρὸς γυνὴ μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρὸς, Μητρυιά. Ἡμεῖς δὲ νῦν καὶ τὸν Πατρῳὸν, Μητρυιὸν καλοῦμεν, καθὰ πάλαι καὶ Θεόπομπος ἐχρήσατο τῇ λέξει.

ΣΕΛΙΔ. 130, στ. 6, Σαρίσσῃ.] Ἰδ. Πλευτάρχ, Μερ. Β. σελ. 409 — Στ. 7, Δι' ἀμφοτέρων.] Τῶν χειρῶν δηλαδή· μακρότερον γὰρ ἦν ἡ Σάρισσα, ἢ ὥστε διὰ μιᾶς χειρὸς διευθύνεσθαι.—Δι' ὀχάνης.] Οὐδετέρως ὁ Ἡρόδοτος (Α, 171) Ὄχανον εἴρηκεν. Ἔστι δὲ τὸ τῆς ἀσπίδος κράτημα, παρὰ τὸ Ἔχω, ὥσπερ καὶ Ξόανον παρὰ τὸ Ξέω, φησὶν Εὐστάθιος (σελ. 152).—Διὰ πόρπακος.] Ὁ δὲ πόρπαξ τελαμὼν ἦν σκύτινος, ὃν περὶ τὸν αὐχένα καὶ τὸν ἀριστερὸν ὦμον περιβάλλων ὁ ἀσπιδοφόρος, εἰάκιζε δι' αὐτοῦ τὴν ἀσπίδα, ὡς φησιν Ἡρόδοτος (Α, 171).— Στ. 11, Ἀναλαμβανόντων.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἀναλαμβανομένων. — Στ. 19, Οὐδ' ἀπολιπεῖν.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Οὔτ' ἀπολιπεῖν.— Στ. 21, Τὴν ἐπιθυμίαν καὶ προθυμίαν.] ΔΓ, Τῇ γ

ἐπιθυμίαν· ἣν προείλετο ὁ Στέφανος· ἡμῖν δὲ δοκεῖ γραπτέον εἶναι, Τὴν προθυμίαν, περιελόντα τὰς δύο μέσας λέξεις.

ΣΕΛΙΔ. 131, στ. 4, Τὰς δὲ παιδιάς, ὁπότε σχολάζοιεν . . . διατιθεμένων.] Τῶν ΠΡ διόρθωσις ἡ τοῦ, Τὲ, εἰς τὸν, Δὲ, τροπή. Ἡ δὲ φράσις ὅλη οὐ πάνυ τι καταλληλος· ὤφειλε γὰρ εἰπεῖν, Ταῖς δὲ παιδιαῖς τὴν σχολὴν καὶ ταῖς συνήθεσιν εὐτραπελίαις, καὶ τῷ λέγειν τι χάριεν καὶ Λακωνικὸν πρὸς ἀλλήλους, διατιθεμένων. Ἔπιθι τὰς εἰς τὸν Ἡλιόδωρον (B, σελ. 101) σημειώσεις. —Στ. 5, Τῷ λέγειν.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Τὸ λέγειν.—Στ. 16, Κλεομένην.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Κλεομένη.—Στ. 17, Ὄντα τε δὴ βασιλέα.] ΔΓ, Ὄντα τε βασιλέα. —Στ. 18, Οὐ χλαίνας.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Οὐδὲ χλαίνας.—Στ. 30, Καὶ φιλανθρωπότερον τὸν οἶνον.] ΔΓ, Πότον, ΑΤ, Οἶνον. Οὐ μὴν μετακινητέον εἶναι τὴν ἐκδεδομένην μαρτυρεῖ καὶ Ἀθήναιος (Δ, σελ. 142), αὐτοῦ Φυλάρχου, ἐξ οὗ καὶ Πλούταρχος ἠρανίσατο τὰ περὶ Κλεομένους, παρατιθέμενος τὰ ῥήματα, « Ὁ δ' οἶνος ἦν μικρῷ βελτίων, ὅτε παρείησάν τινες ». Τὸν βελτίω τοῦτον οἶνον, φιλανθρωπότερον εἴρηκε Πλούταρχος κατὰ παραπλήσιόν τινα μεταφορὰν τῇ τροπικῇ φράσει τῶν Γάλλων un vin honnête.

ΣΕΛΙΔ. 132, στ. 9, Τὸν πότον.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Τὸ ποτόν.—Στ. 20, Παρεισπεσόντος.] ΠΡΔ, ΑΤ, Παρεισπεσόντες. ΔΓ, Παρεισπεσόντι. —Στ. 24, Ἐπὶ τὰς Ἀχαϊκὰς Φεράς.] Εἰσὶ γὰρ καὶ Φεραὶ ἕτεραι τῆς Μεσσηνίας, ἑκάτεραι καὶ Φαραὶ καλούμεναι· καὶ Φεραὶ ἄλλαι τῆς Θεσσαλίας. —Στ. 20, Τῶν Ἀχαιῶν] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Τὴν Ἀχαιῶν. —Στ. 25, Διαβαλεῖν.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Διαβάλλειν. Ὅμοιον γὰρ τοῦτο τῷ ἐν τοῖς ἑξῆς (§ 25, σελ. 144) ῥηθησομένῳ, « Ἢ δι' αἰσχύνην . . . ἐπικρατήσειν, ἢ μὴ τολμήσαντα μάχεσθαι διαβαλεῖν πρὸς τοὺς Ἀργείους ». — Στ. 29, Δυμαίᾳ.] ΠΡΔ, ΑΤ, Δυμαίαις. ΔΓ. Δύμαις.

ΣΕΛΙΔ. 133, στ. 5, Ἐπελθὼν δὲ καὶ Λάγγωνι.] Ἐκ ΔΓ προσέθηκαν οἱ ΠΡ τὸν δεύτερον σύνδεσμον. —Στ. 19, Ψυχροποσίᾳ.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ὑδροποσίᾳ. — Στ. 24, Ἄλλως; γέπως.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἄλλως τέπως.

ΣΕΛΙΔ. 134, στ. 1, Χρόνον τοσοῦτον.] ΔΓ, Χρόνων τοσούτων.— Στ. 11, Τοῖς βασιλεῦσιν.] Τοῖς Ἀλεξάνδρου διαδόχοις — Στ. 17, Ἄχρι τῆς Γυναικωνίτιδος.] Ἄχρι καὶ τοῦ τὰς ἰδίας γυναῖκας εἰς κίνδυνον τῆς τῶν Μακεδόνων ἀσελγείας παραβαλεῖν· Φίλιππος γὰρ τὸν νεώτερον Ἄρατον ἠδίκησε

περὶ τὴν γυναῖκα, ὡς αὐτὸς ἐρεῖ Πλούταρχος ἐν τῷ Ἀράτου βίῳ (§ 49 καὶ 51). —Στ. 20, Τριταιέων.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Τρικκαίων. Ἡ μὲν γὰρ Τρίκκη τῆς Θεσσαλίας ἐστὶν, ἧς ὁ πολίτης Τρικκαῖος· ἡ δὲ Τριταία, πόλις Ἀχαΐας, ἧς ἦν καὶ ἡ Σικυών. Ὁ πολίτης Τριταιεύς.

ΣΕΛΙΔ. 135. στ. 4, Καταβεβηκότος.] ΔΓ, Κατεληλυθότος. —Στ. 7, Καθομιλήσας τὸ πλῆθος.] Ἔπιθι τὰ ἀλλαχοῦ (Πλουτάρχ. Μέρ. Γ, σελ. 475) σεσημειωμένα περὶ τῆς φράσεως. —Στ. 9, Κατὰ τὸ γυμνάσιον.] Ἐξ ΗΔ ἡ προσθήκη τοῦ ἄρθρου.—Στ. 10, Κυλαράβιον.] Οὕτως ἔγραψα δι' ἑνὸς λ τὸ ὑποκοριστικὸν τῆς ἀλλαχοῦ (Πλουτάρχ. Μέρ. Γ, σελ. 40 καὶ 351) κληθείσης Κυλαράβεως. —Στ. 13, Ἀπελαύνειν. Γράψας δέ.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἀπελαύνειν. Καὶ Γράψας δέ. —Στ. 14, Κατηγορία Ἀράτου] ΔΓ (εὐφωνοτέρα), Ἀράτου κατηγορία. —Στ. 20, Νομήν τε χώρας.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Νομὴν τῆς χώρας.—Στ. 22, Ἐνίων δὲ καί] ΔΓ, Νῦν δὲ καί.

ΣΕΛΙΔ. 136, στ. 13, Ὅθεν ἐθαύμαζον τὴν ὀξύτητα καὶ διάνοιαν τοῦ Κλεομένους· καὶ πρότερον . . . τῇ τῶν χρημάτων.] ΔΓ, Ὅθεν θαυμάζοντες τὴν ὀξύτητα καὶ βίαν τοῦ Κλεομένους, καὶ οἱ πρότερον . . . τῇ τῶν κτημάτων. —Στ. 17, Γεγονέναι τῆς περὶ τοὺς Σπαρτιάτας.] Ἐκ ΔΓ. ΑΤ, Εἶναι τῆς περὶ τῶν Σπαρτιατῶν. —Στ. 18, Ἔπραττον τοπρίν] ΠΡΔ. ΑΤ, Ἔπραττόν τε πρίν. —Στ. 23, Μόνον.] Ἐξ ΕΔ ο ΠΡ, ΑΤ, Μόνων.—Στ. 27, Τῇ Λακεδαίμονι.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Τὴν Λακεδαίμονα.

ΣΕΛ. 137, Στ. 4, Βουλομένην.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Βουλομένων. —Στ. 5, Διολισθήσας.] ΔΓ, Διολισθῶν (γρ. Διολισθών). — Στ. 8, Τοὺς ἵππους πάντας ῥαγῆναι.] Καθ' ὁμοίαν μεταφορὰν καὶ οἱ Γάλλοι ἐπὶ τῶν ὑπ' ἀμέτρου πόνου ὀλλυμένων ἵππων τῷ crever χρῶνται, καὶ ἡ παρ' ἡμῖν συνήθεια τῷ Σκάζειν, οἷον ἐπὶ τοῦ παρόντος χωρίου, Ἔσκασαν ὅλα τὰ ἄλογα. Τριφορεῖται δὲ παρ' ἡμῖν τὸ ῥῆμα, Σκάζω, Σκῶ, καὶ Σχῶ, τοῦ τελευταίου τύπου δηλοῦντος τὸ παρ' ὃ παρῆκται Σχάω καὶ Σχάζω τῶν ἀρχαίων, ὃ σημαίνει τὸ διὰ κεντήσεως σχίζειν καὶ διαιρεῖν· ὅθεν καὶ Σχάζειν τὴν φλέβα, τὸ ἄλλως διὰ μιᾶς συνθέτου λέξεως Φλεβοτομεῖν λεγόμενον. Χρῶνται δὲ οἱ παρ' ἡμῖν ἀνάγωγοι καὶ ἐπὶ κατάρας τῷ ῥήματι, οἷον, Νὰ σκάσῃς! ἢ Σκάσε! ὡς καὶ τῷ Ῥήγνυσθαι οἱ παλαιοὶ (Ἀριστοφαν. Πλούτ. 276),

Διαῤῥαγείης! ὡς μόθων εἶ καὶ φύσει κόβαλος.

Στ. 10, Αὐτόν.] Τὸν Ἄρατον. —Στ. 11, Παραλαβεῖν.] Παρὰ τοῦ Ἀράτου. —Στ. 21, Τριτύμαλλον δὲ πάλιν τὸν Μεσσήνιον.] Οὐκ ἔρρωται τὸ χωρίον· καὶ τρέπειν τινὲς τῶν ΠΡ παρήνεσαν εἰς τὸ, Τρίπυλον δὲ καὶ πάλιν Μεγιστόνουν, καθὰ διαρρήδην ὑπὸ Πλουτάρχου γέγραπται ἐν τῷ Ἀράτου βίῳ (§ 41).

ΣΕΛΙΔ. 138, στ. 1, Γερανίαν.] Ὡσαύτως καὶ ἀλλαχοῦ (Ἀρατ. § 31) διὰ τοῦ ι, ὡς φέρεται καὶ παρὰ τῷ Παυσανίᾳ. Στέφανος δ' ὁ Βυζάντιος διὰ διφθόγγου, Γεράνειαν. Ἔστι δὲ ἡ Γεράνεια ὄρος μεταξὺ Μεγάρων καὶ Κορίνθου. —Στ. 2, Ὑπερβάλλοντος.] Ἰσ. γρ. Ὑπερβαλόντος. —Ὄνεια.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Ὤνια. Ὄνεια γὰρ καλεῖται τὰ ὄρη ταῦτα παρὰ τοῖς λοιποῖς ἁπαξάπασι. Λέγεται δὲ καὶ πληθυντικῶς, Τὰ Ὄνεια ὄρη, καὶ ἑνικῶς, Τὸ Ὄνειον ὄρος. Ἔστι δὲ ῥάχις μακρουμένη ἀπὸ τῶν Σκειρωνίδων πετρῶν ἐπὶ τὴν Βοιωτίαν καὶ τὸν Κιθαιρῶνα, καὶ διείργουσα τὴν κατὰ Νίσαιαν θάλασσαν ἀπὸ τῆς κατὰ Κρίσαν, ὡς φησιν ὁ Γεωγράφος (Στράβ. σελ. 393). —Στ. 13, Ἐβουλεύετο.] Ἐκ ΔΓ εἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἐβούλετο. —Στ. 18, Ὁ δὲ πράττων ἦν.] ΔΓ, Πράττων μὲν ἦν. —Στ. 28, Ὁ γὰρ... ἐκεῖνος ἦν, καὶ διεκώλυσεν κ. τ. λ.] Ὀρθώτερον ἂν ἐγράφετο, Ὁ γὰρ... ἐκεῖνος ἦν, καὶ διακωλύσας· ἔστι δὲ οὐ γραφέων, ἀλλ' αὐτοῦ Πλουτάρχου τὸ παρόραμα.

ΣΕΛΙΔ. 139, στ. 12, Εἰσαλέσθαι.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Εἰσάλλεσθαι. —Στ. 22, Καὶ μικρόν.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Καὶ μετὰ μικρόν. —Στ. 29, Δυστυχίαν.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Δυστυχίας.

ΣΕΛΙΔ. 140, στ. 2, Τῆς Ἀγιάτιδος.] ΔΓ, Τῆς Ἀγιάδος. —Στ. 7, Προστάγματα.] ΔΓ, Πράγματα. —Στ. 10, καὶ τῶν παίδων.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Καὶ μετὰ τῶν παίδων. —Ἀπαλγήσας τὸ πένθος.] Παυσάμενος τοῦ ἐπὶ τῷ πένθει τῆς γυναικὸς ἄλγους. —Στ. 14, Χρόνον μὲν συχνόν.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Χρόνον μέντινα συχνόν. —Στ. 17, Κατοικνεῖ.] ΔΓ, Κατοικνῇ. —Στ. 21, Τοῦτο τὸ σῶμα.] ΔΓ (εὐφωνοτέρα), Τὸ σῶμα τοῦτο. —Στ. 24, Προὔπεμπεν.] ΔΓ, Προὔπεμψεν. —Στ. 27, Διαλγοῦντα.] Μεγάλως ἀλγοῦντα.

ΣΕΛΙΔ. 141, στ. 3, Τὰ παιδία.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Τὸ παιδίον· καὶ ἀνωτέρω γὰρ (σελ. 140), Τῶν παίδων, καὶ Τοὺς παῖδας, εἴρηκε, καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς (§ 38, σελ. 155), Τὰ παιδία, πληθυντικῶς ἐρεῖ. —Στ. 9, Παιδάρια.] Ἐξ ΕΔ (διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας), ΑΤ, Παιδάριον. —Στ. 15, Καταβαλόντας.] Ἰσ. γρ. Καταβάλλοντα. —Τάλαντα πεντακόσια

συνέλεξε.] Ἑξακισχιλίους ἄρα Εἵλωτας ἐλευθέρους ἐποίησεν· εἴγε τὰ μὲν πεντακόσια τάλαντα, μνῶν ἔχει χιλιάδας τριάκοντα, ἕκαστος δὲ τῶν Εἱλώτων πέντε μνᾶς κατέβαλλε. —Στ. 17, Ἔργον ἐπὶ νοῦν βάλλεται μέγα.] Ὥσπερ καὶ ἡ συνήθεια, Μέγα πρᾶγμα ἔβαλεν εἰς τὸν νοῦν του. —Στ. 21, Ἐν πλευραῖς καθεζομένου.] Οὐδὲ τοῦτο τῆς παρ' ἡμῖν συνηθείας ἀλλότριον· φαμὲν γάρ, Καθημέραν τὸν ἔχω εἰς τὸ πλευρόν μου, ἐπὶ τοῦ πλησιέστατα χρώμενοι τῇ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς μεταφορᾷ. —Στ. 23, Ταύτην.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΗΡ, ΑΤ, Ταῦτα.—Στ. 26, Σελλασίαν.] ΔΓ, Σελασίαν· περὶ ἧς, ἔπιθι τὰ ἀνωτέρω (σελ. 348) σεσημειωμένα. – Στ. 27, Ἐκεῖθέν τε.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἐκεῖθεν δέ.—Δειπνοποιησάμενος.] Ἐκ ΔΓ, οἱ ΠΡ, ΑΤ, Δεῖπνα ποιησάμενος. Τὸ γὰρ σύνθετον μᾶλλον ἐν χρήσει, ὥσπερ καὶ τὸ, Ἀριστοποιησάμενος. —Στ. 28, Ζοίτιον.] Ἐξ ΕΔ ΑΤ, Ῥοίτιον. ΔΓ, Ῥοίτετον. Ἔστι δὲ πόλις Ἀρκαδίας· ἣν Στέφανος μὲν ὁ Βυζάντιος διὰ διπλῆς διφθόγγου, Ζοίτειον, προφέρει, Παυσανίας δὲ (Η, 27, καὶ 35) διὰ τοῦ ι καὶ διγενῶς, Ζοίτιον καὶ Ζοιτία.—Ἐλισσῶντος.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ἑλικοῦντος. Ἕτεροι δὲ παρήνεσαν γράφειν, Ἐλίσσοντος. Ἔστι δὲ πόλις, καὶ ποταμὸς ὁμώνυμος, Ἀρκαδίας ὁ Ἑλισσών (Παυσαν. Ε, 7, Η, 3, καὶ 30), οὕτω κληθεὶς ἀπὸ Ἑλισσόντος τοῦ Λυκάονος. — Στ. 29, Παντέα.] ΔΓ, Παντέαν.

ΣΕΛΙΔ. 142, στ. 4, Μέρος τοῦ τείχους.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Μέρος ἐκείνου τοῦ τείχους.—Στ. 12, Προσβάλλοντες.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Προσβαλόντες. —Στ 14, Ἐγκαταληφθῆναι.] ΠΡΔ, ΑΤ, Ἐγκαταλειφθῆναι. ΔΓ, Καταληφθῆναι. —Στ. 16, Ἐσώθη.] ΔΓ, Ἐσώθησαν.— Τῶν προσβοηθούντων καὶ μαχομένων τὸ πλῆθος.] ΔΓ, Τῶν βοηθούντων καὶ προσμαχομένων τὸ πλῆθος:. . . καὶ τῶν μαχομένων πλῆθος.—Στ. 23, Ἐπιδειξαμένω.] ΔΓ (ἴσως ἀμείνων), Ἀποδειξαμένων. —Βασιλικώτατον.] Βασιλικώτερον, γεγραφέναι τὸν Πλούταρχον τινὲς ὑπετόπασαν· —Στ. 24, Ὁ δὲ Κλεομένης.] ΔΓ, Ὁ Κλεομένης δέ. —Στ. 26, Κελεύει;.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Κελεύσεις. —Στ. 27, Αὐτὸ μὲν οὖν.] Ἐκ ΔΓ προσέθηκα τὸ, Ὃ ὄν.

ΣΕΛΙΔ. 143, στ. 1, Χαλεπὸν μὲν, ἔφη.] ΔΓ, Χαλεπὸν, ἔφη.—Ταῦτά τῳ πιστεῦσαι.] Ἐξ ΕΔ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ταῦτα τῷ πιστεῦσαι. —Στ. 3, Ἀπέστειλε.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἀπέστελλε.—Στ. 5, Ἀποδιδούς.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἀποδούς. —Στ. 11, Οὗτος ἦν Φιλοποίμην.] ΔΓ, Οὗτος ἦν ὁ Φιλο-

ποίμην. — Στ. 19, Κατατκάψας.] ΔΓ, Κατακόψας. — Στ. 25, Ἡ μὲν σύνοδος.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ. Ἡ μὲν οὖν σύνοδος· ἔστι γὰρ ἀπόδοσις ταῦτα τῆς ἀνωτέρω προτάσεως, Ἐπεὶ δ' Ἄρατος. — Στ. 29, Οὐ πολλούς.] Ἐκ ΔΓ καὶ ΕΔ προσέθηκαν οἱ ΠΡ τὴν ἄρνησιν.

ΣΕΛΙΔ. 144, στ. 3, Κατὰ πόλεις.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Κατὰ πόλιν. — Στ. 7, Διαβαλεῖν.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Διαβάλλειν. — Στ. 10, Συνεστρέφοντο.] Ἐκ ΔΓ, οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἀνεστρέφοντο. Ἔστι δὲ τὸ Συνεστρέφοντο, συνηθροίζοντο, συνήρχοντο μετ' ὀργῆς καὶ θορύβου. « Συστραφέντες, συνελθόντες », φησὶν Ἡσύχιος, καὶ « Συστρέμματα, στασιαστῶν πλῆθος », ὁ Φώτιος. — Στ. 15, Ἐνέμεινεν ἐν τοῖς αὐτοῦ λογισμοῖς.] ΔΓ, Ἐνέμενε τοῖς αὐτοῦ λογισμοῖς. Λέγει δὲ καὶ ἡ συνήθεια παραπλησίως ἐπὶ τοῦ μὴ μετατιθεμένου, Μένει εἰς τὸν λογισμόν του, Μένει εἰς τὴν γνώμην του. — Στ. 26, Συγκατατρίψαι.] ΔΓ, Συγκαταῤῥίψαι. — Στ. 27, Κυλάραβιν.] Ὅπερ ἀνωτέρω (§ ιζ', σελ. 135) σὐδετέρως, Κυλάραβιον, ὠνόμασε.

ΣΕΛΙΔ. 145, στ. 6, Τὸ Ὀλόγουντον.] ΔΓ, Τὸ Ὀλόγουτον: Τὸν Ὀνόγυρτον. Οὐδεμία τῶν τριῶν γραφῶν Ἀρκαδικῆς πόλεώς ἐστιν ὄνομα. Ἴσ. γρ. Τὴν Γόρτυνα, ἤγουν, Τὸ Ἀκόντιον. — Στ. 12, Πολεμεῖν, μὴ μόνον.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Πολεμεῖν, καὶ μὴ μόνον. — Στ. 17, Εἰς τὰ τοῦ πολέμου πράγματα μάλιστα.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Εἰς τὰ τοῦ πολέμου τὰ μάλιστα. — Στ. 20, Πρότερον. . . . τοῦ πρωρατεῦσαι τὸ φυράσαι.] Ἐκ ΔΓ τὸ, Τοῦ πρωρατεῦσαι, ΑΤ, Τοῦ πρῶρα. Ἕτεραι ΔΓ, Τῆς πρώρας: Τοῦ πρωράτου: Τοῦ ἐπτᾶν. Ἡ δὲ ποικιλία τῶν γραφῶν μηδ' οὕτως ἐῤῥῶσθαι τὸ χωρίον ὑπονοεῖν παρέχει, καὶ περ ἄλλως οὐ διεσθήρατον ἔχον τὸν νοῦν· βούλεται γὰρ λέγειν, ὅτι πρὸ τῆς τῶν νεῶν παρασκευῆς, καὶ τῆς εἰς αὐτὰ ἐπιβάσεως καὶ ἀναγωγῆς, προνοητέον ἐστὶ τῆς τῶν στρατευσομένων ἀναγκαίας τροφῆς· ταύτης γὰρ μὴ ἀποχρώντως ἐχούσης, κενὰ τὰ λοιπὰ πάντα ἐστὶ καὶ μάταια. — Στ. 23, Ὁ πόλεμος οὐ τεταγμένα σιτεῖται.] Ἔπιθι τὰ περὶ τούτου ἀλλαχοῦ (Πλουτάρχ. Μέρ. Γ, σελ. 298) σημειωθέντα, καὶ τὰ ἐν τοῖς ἑξῆς (Δημοσθέν. § 17, σελ. 214) ῥηθησόμενα. — Στ. 23, Καθάπερ γὰρ οἱ.] ΔΓ, Καὶ καθάπερ οἱ. — Καταβαρεῦσι.] Τῷ οἰκείῳ βάρει καταπιέζουσι, καὶ καταβάλλουσιν. — Στ. 25, Οὕτως καί.] Ἐκ ΔΓ προσέθηκαν τὸν σύνδεσμον οἱ ΠΡ. — Στ. 27, Ἐξεπόνει.] Ἴσον τῷ Κατεπόνει, τουτέστιν ἀπαγορεύειν τοῖς πόνοις ἐποίει. — Στ. 30, Ἀντισπώντων.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Ἀντιστάντων. Οἱ δὲ ΠΡ ἔγραψαν ἐκ ΔΓ, Ἀνιστάντων.

ΣΕΛΙΔ. 146, στ. 4, Πρὸς αὐτὸν, εὐθὺς ἂν ἀπῆλθε] Ἐξ ΗΔ, δόξαν οὕτως καὶ τινὲς ΠΡ, ΑΓ, Πρὸς αὐτὸν, ὧν κομισθέντων, εὐθὺς ἂν ἀπῆλθε. Εἰς οὐδὲν γὰρ χρήσιμαι αἱ μέσαι δύο λέξεις, Ὧν κομισθέντων. — Στ. 9, Παρεῖναι τοὺς καλοῦντας.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Παραγενάσιν οἱ καλοῦντες.—Στ. 18, Ἐκθύμοις.] Προθύμοις.—Στ. 20, Ἐξεθλίβη] ΔΓ Ἐξελήθη. —Στ. 29, Τὸν ἐπὶ τῆς κρυπτείας τεταγμένον.] Ἄδηλον, εἴτε τὸν ἐπὶ τοῦ στρατοπέδου, ἡγεμόνα τάγματος, ἔργον ἔχοντος τὰς κρυπτὰς ἐνέδρας τε καὶ λόχους ποιεῖσθαι, λέγει, εἴθ' (ὃ καὶ πιθανώτερον), τὸν οἴκοι καὶ ἐν εἰρήνῃ ἡγούμενον τῆς παρὰ Λακεδαιμονίοις θρυλλουμένης Κρυπτείας, περὶ ἧς ἀποχρώντως εἴρηκεν ἐν τῷ Λυκούργου βίῳ (§ 28, Μέρ. Α, σελ. 101).

ΣΕΛΙΔ. 147, στ. 1, Ὑπ' Ἀντιγόνου.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Ὑπ' αὐτοῦ.— Στ. 13, Ἑαυτόν] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Αὐτόν.— Στ. 18, Ἀποθανὼν, ὁ μέλλοι] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἀποθανὼν, μέλλοι.— Στ. 23, Ὡς εἴθιστο.] ΔΓ, Ὡς ἤσθετο.— Στ. 27, Διαναπαύσας τὸ σῶμα.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Διαναπαυσάμενος τὸ σῶμα. Ἕτεραι ΔΓ, Οὕτω διαναπαυσάμενος τὸ σῶμα: Οὕτω διαναπαύσας τὸ σῶμα.

ΣΕΛΙΔ. 148, στ. 3, Ἐνυβρίσας;] ΔΓ, Ὑβρίσας.—Νόμους;] ΔΓ, Νόμον.— Στ. 8, Σύντονον.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Συντεῖνον.— Στ. 11, Τὸ σῶμα] Οὐκ ἀπιθάνως ὑπενόησάν τινες γραπτέον εἶναι, Τὸ ἀποστημα. Ἴδε ὁμοιόν τι καὶ ἐν τῷ βίῳ τοῦ Σύλλα (§ 37, Πλουτάρχ. Μέρ. Γ, σελ. 171).— Στ. 12, Λέσχαις] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Σχολαῖς. Περὶ δὲ τοῦ Λέσχη ἔπιθι τὰ εἰς τὸν Ἡλιόδωρον (Β, σελ. 97) διὰ μακρῶν σημειωθέντα.— Στ. 17. Αἰγιλίαν.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Αἰγιαλίαν. Ἔστι δὲ νῆσος ἡ Αἰγιλία, ἢ Αἰγιλλία, μετὰ τὰ Κύθηρα, πρὸς βορρᾶν τῆς Κρήτης κειμένη. Ἡ δὲ Αἰγιαλία ἑτέρα νῆσός ἐστι πρὸ τῆς Αἰτωλίας κειμένη, ὡς φησι Πλίνιος (Δ, 12). Ὁ δὲ Περιηγητὴς Διονύσιος (στιχ. 499) Αἴγυλαν διὰ τοῦ υ καὶ τρισσυλλάβως τὴν Αἰγιλίαν ὀνομάζει. - Στ. 24, Νῦν ἔτι.] Ἐκ ΔΓ προσέθηκα τὴν δευτέραν λέξιν.— Στ. 25, Ἐγγὺς ὄντα.] ΔΓ, Ἐγγὺς ὂν κακόν.— Στ. 27, Κερδανοῦμεν.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Κερδάνωμεν.

ΣΕΛΙΔ. 149, στ. 11. Ὁ Κλεομένης.] Ἐκ ΔΓ προσέθηκα τὸ ἄρθρον.—Στ. 12, Τῶν ἀνθρωπίνων ... φυγὴν τῆς πρότερον.] Ἐρωτηματικῶς ἐξήνεγκαν τοῦτο οἱ ΠΡ, Τῶν ἀνθρωπίνων ... φυγὴν τῆς πρότερον; Προειλόμην τὴν ὁριστικὴν στίξιν, ἣν ἐξέφρασε καὶ ὁ Α.—Πᾶσιν ἐν ἑτοίμῳ.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Πᾶσιν ἑτοιμότατον.— Στ. 16, Ἢ δόξας καὶ ψόγους] ΔΓ, Ἢ ψόγους καὶ δόξας.— Στ. 18, Δεῖ γὰρ τὸν αὐθαίρετον θάνατον οὐ φυ-

γὴν εἶναι πράξεων, ἀλλὰ πρᾶξιν.] Χρυσοῦν ἀπόφθεγμα, ὃ καταπαστέον ἐστὶ συνεχῶς τοῖς ἀλογίστως θανατῶσι.— Στ. 24, Κατλείπωσι.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Καταλείπωσι.— Στ. 28, Αἰγιλιῶν.] Ἐξ ΗΔ (κυριωνυμικῶς, συνιδόντων τοῦτο καὶ τῶν ΠΡ), ΑΤ (προσηγορικοῦ), Αἰγιαλῶν. Ἔστι γὰρ νῆσος, ἡ αὐτὴ καὶ ἣν ἀνωτέρω Αἰγιλίαν (ἀντὶ τοῦ Αἰγιαλίαν) γραπτέον εἶναι εἰρήκαμεν. Ἐνήλλαξε δὲ τὸν ἀριθμὸν, κατὰ τὸ Θήβη καὶ Θῆβαι, Πλάταια καὶ Πλαταιαὶ, καὶ ἄλλα πλεῖστα.— Στ. 30, Πτολεμαίῳ.] Τῷ ἐπικαλουμένῳ Εὐεργέτῃ.

ΣΕΛΙΔ. 150, Στ. 1, Κοινῶς.] Τρόπῳ μετρίῳ, καὶ μηδὲν ἐξαίρετον ἢ περιττὸν ἔχοντι· ἢ δῆλον ἐξ ἑτέρου παραλλήλου Πλουταρχείου (Ἀράτ. § 43) χωρίου τοῦδε, «Τοὺς μὲν ἄλλους ἠπάσατο μετρίως καὶ κοινῶς· ἐκεῖνον δέ. . . ἐξεθείξατο τῇ τιμῇ περιττῶς». —Στ. 4, Οὐδαμῆ.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Οὐδαμοῦ. Ἔστι δὲ τοῦτο, ἐν οὐδενὶ τόπῳ· τὸ δ' Οὐδαμῇ, ἐν οὐδενὶ τρόπῳ.— Στ. 19, Εἰς πολλὴν ἀσέλγειαν. . . ἐμπεσούσης.] Τὴν τελευταίαν λέξιν ἔτρεψαν οἱ ΠΡ, εἰς τὸ, Ἐκπεσούσης, ἑλληνικῶς μὲν τῇ φράσει, περιέργως γε μήν· τί γὰρ κωλύει φάναι, Ἐμπεσεῖν εἰς ἀσέλγειαν;—Στ. 20, Ὁ μὲν γὰρ βασιλεύς.] Πτολεμαῖος ἦν οὗτος ὁ ἐπικληθεὶς Φιλοπάτωρ. —Στ. 23, Ἀγείρειν. Αἰτεῖν καὶ συνάγειν χρήματα, εἰς τὴν λατρείαν δῆθεν οὗ τὰς τελετὰς ἐτέλει θεοῦ, ὥσπερ ἤγειρον οἱ τῆς μητρὸς τῶν θεῶν ἱερεῖς, οἱ καλούμενοι Γάλλοι. Ἦν δὲ τὸ ἀγείρειν τοῦτο παραπλήσιον τοῖς διὰ δίσκων ἐν ταῖς ἱεραῖς ναοῖς διὰ τοὺς ἐν μοναστηρίοις βιοῦντας συναγερμένοις χρήμασιν, ἃ καλῶς εἶχεν ἀπὸ τῶν μὴ δεομένων, εἰς τὸ παιδείας χρῆζον ἔθνος ἑλληνικὸν μεταχειρισάμενον, εἰς διδασκάλων συντάξεις, καὶ βιβλιοθηκῶν κατασκευὰς δαπανᾶν.—Στ. 24, Ἀγαγαθόκλειαν.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἀγαθοκλέαν.

ΣΕΛΙΔ. 151, στ. 3, Διαμονήν.] ΠΡΔ, ΑΤ, Διανεμήν.—Στ. 4, Ἐν τοῖς φίλης.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Τοῖς ἐν φίλοις. —Στ. 6, Ἐκέλευεν.] ΔΓ, Ἐκέλευσεν.—Στ. 9, Σμικράν.] ΔΓ, Μικράν.—Στ. 15, Οὗτος ὁ λέων ἐν τούτοις τοῖς προβάτοις ἀναστρέφεται.] Ἔχει τι σαθρὸν ἡ φράσις καὶ ὑπηλίθιον, καὶ ὅλως ἀλλότριον τῆς Πλουταρχείου ἰδέας· ὁ συνιδὼν καὶ τῶν ΠΡ τις ὑπενόει γεγράφθαι, Πρὸς οὐδὲν ἀγαθὸν οὗτος ὁ λέων ἐν τούτοις τοῖς προβάτοις ἀναστρέφεται Μακρῷ κάλλιον ἂν ἐγέγραπτο κατὰ παροιμιακὸν λόγου χαρακτῆρα, Λέων οὗτος ἐν προβάτοις ἀναστρέφεται. —Στ. 17, Περισκοπῶν.] ΔΓ, Παρεπισκοπῶν. —Στ. 19, Στρατιάν.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Στρατείαν. —Στ. 22, Ἐκεῖ.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Ἐκεῖνον. — Στ.

23, Γεγεννημένης.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Γενομένης. —Στ. 28. Ἀφεθέντα δὲ, τολμηρὸν, ἄνδρα καὶ μεγαλοπράγμονα, καὶ τῆς βασιλείας νοσούσης θεατὴν γεγενημένον.] Πράγματα παρέσχε τοῖς ΠΡ τὸ χωρίον, διὰ τὴν λείπουσαν σίξιν μετὰ τὸ, Τολμηρὸν, ἣν ἀποκατεστήσαμεν, ἵν' ᾖ ὁ νοῦς, Μένοντα μὲν ἡγεῖτο δυσμεταχείριστον εἶναι καὶ φοβερόν· ἀφεθέντα δὲ ἡγεῖτο τολμηρὸν ἔσεσθαι, ἄνδρα καὶ ὄντα μεγαλοπράγμονα, καὶ γεγενημένον θεατὴν κ. τ. λ. Παραπλήσιον τοῦτο τῷ κατωτέρω (Κικέρ. § 9, σελ. 236) ῥηθησομένῳ « Ἀ- » ΝΗΡ ΚΑΙ καθ' αὑτὸν ἰσχύων ἐν τῇ πόλει μέγα, ΚΑΙ Κράσῳ χρώμενος » βοηθῷ ».—Στ. 30, τὸν Ἄπιν.] Τὸν ἐν Αἰγύπτῳ βοῦν, τὸν ὑπὸ τῶν ἱερέων τρεφόμενον καὶ ὡς θεὸν τιμώμενον· περὶ οὗ ἔπιθι τὸν Ἡρόδοτον (Β, 153, καὶ Γ, 27-28).

ΣΕΛΙΔ. 152, στ. 5, Ἀλλὰ φθινύθεσκε φίλον κῆρ.] Ἐξ Ὁμήρου (Ἰλιάδ. Λ, 491) τοῦτί τε καὶ τὸ ἑχόμενον, Λῦθι μένων κ. τ. λ. —Στ. 11, Πεπρακὼς δι' ἀπορίαν, οἶμαι κ. τ. λ.] ΔΓ, Πεπρακὼς, διὰ πονηρίαν, ὡς οἶμαι. Καὶ αὕτη μὲν ἡ γραφὴ προφανῶς ἡμάρτηται· τὸ δὲ χωρίον, οὐδὲ τῆς ἐκδεδομένης γραφῆς σωζομένης, ἔρρωται. Ἴσως ἐγέγραπτο, Πεπρακὼς καὶ δι' ἀπορίαν, ἃ καὶ δι' ἀσχολίαν, ὡς ἔοικε, καὶ διὰ πολέμους κ. τ. λ. Ἵνα καὶ τὸ Ἀπορίαν, ὥσπερ καὶ τὸ Ἀσχολίαν, εἰς τὸν Κλεομένην ἔχῃ ἀναφέρεσθαι, ὥσπερ ἐξεδέξαντο καὶ οἱ μεταφρασταί. —Στ. 16, Ἀντασπαζομένου.] Ἄμεινον ἂν γράφοις, Ἀνταspασαμένου. —Στ. 23, Οὐ μετρίως.] ΠΡΔ ἡ προσθήκη τῆς ἀρνήσεως.

ΣΕΛΙΔ. 153, στ. 4, Παρέχοντας.] ΔΓ, Παρέχοντα· πρὸς τὸ, Πτολεμαῖον. —Στ. 12, Διελήχθη.] ΠΡΔ, ΑΤ, Διειλέχθη. —Ἐξαιρῶν.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ἐξαίρων. —Στ. 16, Δυσθήρητον.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Δυσθήρητον. Ἔστι δὲ δυσφύλακτον. Κακῶς οἱ ΠΡ ἔγραψαν, Δυσθήρατον. —Στ. 20, Ἀμυνάμενοι.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἀμυνόμενοι. —Στ. 22, Πιανθέντας.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Πιανθέντα.

ΣΕΛΙΔ. 154, στ. 5, Κατακλιθείς.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Κατακλινείς.—Στ. 12, Ἐνεσκευασμένων.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ἐξεσκευασμένων· οἱ ΠΡ περιελόντες τὴν πρόθεσιν εἰς τὸ, Ἐσκευασμένων, ἔτρεψαν· « Ἐνεσκευάσατο, καθωπλίσατο » φησὶν Ἡσύχιος. Σημαίνει δ' ἁπλῶς καὶ τὸ ἐνδύσασθαι, ἢ μᾶλλον τὸ ποιά τινα ἐνδύματα ἀναλαβεῖν, οἷα τὰ ἐπὶ σκηνῆς, (Ἀριστοφαν. Ἀχαρ. 383).

Νῦν οὖν με πρῶτον, πρὶν λέγειν, ἐάσατε
Ἐνσκευάσασθαι μ' οἷον ἀθλιώτατον.

— Ἱππότας.] ΔΓ (ὀρθωτέρα ἴσως) Ἱππίτας.—Στ. 17, Ἱππόταν.] ΔΓ, Ἱππίταν.—Ἀναβαλόντες.] Ἐξ ΕΔ (οὐκ ἀναγκαίας ἴσως) οἱ ΠΡ, ΑΤ. Ἀναλαβόντες.— Στ. 19, Τοῖς δέ.] Τοῖς Ἀλεξανδρεῦσι — Στ. 21, Χρυσέρμου.] ΔΓ, Τοῦ Χρυσέρμου.— Στ. 24, Ὁρμήσαντες ἐναντίον.] Κομψότερον ἂν ἐγράφετο, Ὁρμήσαντες ἐναντίοι.

ΣΕΛΙΔ. 155, στ. 5, Ἱππότας.] ΔΓ, Ἱππίτας.— Ὑπὸ τῶν νεωτέρων.] Γραπτέον, οἶμαι, Ὑπὸ τῶν ἑταίρων.— Στ. 10, Ὁ βασιλεύς.] Ὁ Κλεομένης.— Ἐκέλευσεν.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἐκέλευεν.—Αὐτόν.] Τὸν Κλεομένην.— Στ. 27, Καταβυρσώσαντας.] ΔΓ, Καταμυρώσαντας. Ἔστι δὲ τὸ, Καταβυρσῶσαι, βύρσῃ περιβαλεῖν καὶ περικαλύψαι, ἐν δερματίνῳ σάκκῳ ἐμβαλεῖν, ὥσπερ ἐξηγήσαντο οἱ ΠΡ. Παρὰ δὲ τὴν Βύρσαν, καὶ τὸ παρὰ τοῖς Ἰταλοῖς Borsa, καὶ τοῖς Γάλλοις Bourse, καὶ τοῖς Ἱσπανοῖς Bolsa, τὸ σημαῖνον τὸ Βαλάντιον.

ΣΕΛΙΔ. 156, στ. 3, Χρυσίδιον.] Καὶ ἐν τῷ Δημοσθένους Βίῳ (κατωτέρ. σελ. 227) ἐχρήσατο τῷ ὑποκοριστικῷ τούτῳ ὁ Πλούταρχος. Ἔστι δὲ κωμικὴ μᾶλλον ἰδέα λόγου οἰκεῖον, ἢ ἱστορικήν. Διὸ καὶ σεσημείωται ὑπὸ τοῦ Πολυδεύκους· « Ἐν δὲ τῷ Τριφάλητι Ἀριστοφάνης καὶ ΑΡΓΥΡΙΔΙΟΝ εἴρηκεν·

» Ἤτουν τι τὰς γυναῖκας ἀργυρίδιον ».

Οὐ μόνον δὲ ἐν τῷ Τριφάλητι, ἀλλὰ πολλαχοῦ τῶν σωζομένων δραμάτων κατακέχρηται ὁ κωμικὸς τῷ ὀνόματι· ὅπου καὶ Χρυσιδάριον εἰπεῖν οὐκ ὤκνησε κωμικώτερον, καθὰ φησὶν Ἀριστοτέλης (Ῥητορικ. Γ, 2, § 15)· « Ὥσ- » περ καὶ Ἀριστοφάνης σκώπτει ἐν τοῖς Βαβυλωνίοις, ἀντὶ μὲν χρυσίου ΧΡΥ- » ΣΙΔΑΡΙΟΝ, ἀντὶ δ' ἱματίου ΙΜΑΤΙΔΑΡΙΟΝ, ἀντὶ δὲ λοιδορίας ΛΟΙΔΟ- » ΡΗΜΑΤΙΟΝ, καὶ [ἀντὶ νοσήματος] ΝΟΣΗΜΑΤΙΟΝ. Εὐλαβεῖσθαι δὲ δεῖ » καὶ παρατηρεῖν ἐν ἀμφοῖν τὸ μέτριον ».— Στ. 11, Εἰώθεσαν.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Εἰώθασιν.— Στ. 14, Ὦ τέκνα, ποῖ ἐμόλετε.] Ὦ τέκνα εἰς τίνα τύχην παραγένεσθε. Τραγικοῦ τινος φῆσιν ἐμέμνητο ταῦτα λέγουσα ἡ Κρατησίκλεια·

Μὴ ταρβήσῃ νεωστί μοι ΜΟΛΟΝ
Τὸ κλεινὸν ΤΕΚΝΟΝ Ἀγαμέμνονος·

(Εὐριπίδ. Ἰφιγ. Αὐλ. 602).—Ἡ δὲ τοῦ Παντέως.] ΔΓ, Ἡ δὲ Παντέως· — Στ. 17, Ἐκ τῶν ἐνδεχομένων.] Ἐκ τῶν ἐνόντων, ὡς ἐνεδέχετο καὶ συνεχώρει τὰ παρόντα.— Στ. 18, Καταγαγοῦσα τὴν περιβολήν.] Τοῦ σεμνοῦ

δηλονότι φροντίζουσα, κατήγαγεν ἣν εἶχε τέως ἀνεζωσμένην περιβολήν, κατὰ τὰν παρ' Εὐριπίδῃ (Ἑκάβ. 568) Πολυξένην, ἢ

_____καὶ θνήσκουσ', ὅμως
Πολλὴν πρόνοιαν εἶχεν εὐσχήμων πεσεῖν.

— Στ. 26, Ἐπέδειξε.] Ἴσως γραπτέον, Ἀπέδειξε.

ΣΕΛΙΔ. 157, στ. 1, Καὶ φόβος, πολλῶν καθαρμῶν ταῖς γυναιξὶν ἀρχὴν παρασχών.] Ἐξ ΗΔ εἰς τὸ Πολλῶν ἢ τοῦ παρ' ἅπασιν Ἄλλων τροπή· ἀνθ' οὗ οἱ ΠΡ Ἀλλοίων, ἢ Ἀλλοκότων γεγράφθαι πάλαι ὑπετόπασαν. Τὸ δ' ἡμέτερον Πολλῶν ἐξέφρασε καὶ ὁ Α, εἶθ' εὑρὼν ἐν ἀντιγράφοις, εἴτε διορθώσας αὐτός· et frayeur ... ce qui donna occasion aux femmes de sa cour de faire PLUSIEURS sacrifices de purification.— Στ. 3, Προσέτρεπον.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Προέτρεπον. ΔΓ, Προτρέποντο: Προεσρέφοντο: Προσεστρέφοντο. Ἔστι δὲ τὸ Προστρέπειν, ἐπὶ τοῦ ἱκετεύειν καὶ παρακαλεῖν ὡς θεὸν, οἷον τὸ παρὰ τῷ Σοφοκλεῖ (Αἴαντ. 831),

Τοσαῦτά σ', ὦ Ζεῦ, προστρέπω· καλῶ θ' ἅμα
Πομπαῖον Ἑρμῆν. _____

Ὅθεν καὶ, Προστρόπαιος, ὁ ἱκετικῶς πρός τινα τρεπόμενος, παρὰ τῷ αὐτῷ (Φιλοκτ. 929)·

_____Οὐδ' ἐπαισχύνῃ μ' ὁρῶν
Τὸν προστρόπαιον, τὸν ἱκέτην, ὦ σχέτλιε;

Ἔτι δὲ καὶ Πρόστροπον εἶπεν ὁ αὐτὸς (Οἰδ. Τύρ. 41),

Ἱκετεύομέν σε πάντες εἵδε πρόστροποι.

— Στ. 10, Τὸν δράκοντα τοῖς Ἥρωσι συνωκείωσαν.] Ἔπιθι τὸν Ἀρτεμίδωρον (Ὀνειροκριτ. Β, 13, καὶ Δ, 67).

ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΓΡΑΚΧΟΣ

ΣΕΛΙΔ. 159, στ. 4, Τιμητῇ τε Ῥωμαίων.] ΔΓ, Τιμητῇ Ῥωμαίων. — Στ. 6, Διὸ καὶ τήν.] ΔΓ, Διὸ τήν.— Στ. 11, Διαιρεῖν.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Διερεῖν. « Διαιρεῖν, διακρίνειν, ἐξακριβοῦν, διαμερίζειν » φησὶν Ἡσύχιος· καὶ αὖθις ὁ αὐτὸς, « Διελομένου, ἐπικρίνοντος (γρ. ἐπικρίναντος), διαχωρισαμένου ».

ΣΕΛΙΔ. 160, στ. 7, Περὶ τὰ ἔργα.] ΔΓ, Πρὸς τὰ ἔργα.—Στ. 9, Οὐ χεῖρον εἶναι μοι δοκεῖ ταύτας προεκθέσθαι.] Οἰκείως παρέβαλεν ὁ τοὺς τῶν Γράκχων βίους ἔναγχος ἐκδεδωκὼς Φαβρίκιος τὸ προκείμενον χωρίον πρὸς τὸ ὁμηρικὸν (Ὀδυσσ. Ρ, 176),

Οὐ μὲν γάρ τι χέρειον ἐν ὥρῃ δεῖπνον ἑλέσθαι.

—Στ. 10, Καταστηματικός.] Κόσμιος τὸ ἦθος, παρὰ τὸ, Κατάστημα ᾗ ἄλλαχοῦ (Μαρκελ. § 23, Πλουταρχ. Μέρ. Β, σελ. 225) Πλούταρχος, ἐπὶ φρενήρους ψυχῆς διαθέσεως ἐχρήσατο, « Οὔτε θυμῷ . . . τοῦ συνήθους μετα-» βαλὼν καταστήματος, ἀλλὰ πράως πάνυ καὶ κοσμίως τὸ τῆς δίκης τέλος ἐκ-» δεχόμενος » Λέγει δὲ καὶ Ἡσύχιος, « Κατάστασις. . . κόσμος, ἢ ἦθος ». ἡ ἐναντίον ἡ μανικὴ τῆς ψυχῆς διάθεσις, καθάπερ ἐδήλωσεν ὁ ἐμπειρικὸς Σέξτος (Πρὸς τοὺς Λογικ. Βιβλ. Α, ἀριθμ. 404), Λέγων, » Ὃν τρόπον ἐν ΚΑΤΑΣΤΑ-» ΣΕΙ τοῖς τρανότατα φαινομένοις πιστεύομεν. . . οὕτω καὶ ἐν ΜΑΝΙΑ τὸ » παραπλήσιον πάσχουσί τινες ». Ἔστι δ' ἡ λέξις, ὁ Καταστηματικὸς τοῦ παρακμάζοντος ἑλληνισμοῦ, ἀπὸ τῆς κατ' Ἐπίκουρον ἴσως Κασαστη-ματικῆς ἡδονῆς (ἴδ. Πρόδρομ. ἑλλην. βιβλιοθ. σελ. 306), τὴν ἀρ-χὴν λαβοῦσα, καὶ τῷ Πλουτάρχῳ ἰδία· ἀνθ' ἧς εἰ ἀρχαιότεροι τὸ Κα-θεστηκὼς, ἢ Καθεστὼς ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἔταττον σημασίας. Καὶ ἐπεὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ χρώμεθα τῇ ἀντικειμένῃ, Ἀκατάστατος, οὐ χεῖρον ἴσως καὶ τὴν Καταστηματικὸς οἰκειῶσαι τῇ γλώσσῃ. —Στ. 14, Καθάπερ Κλέωνα τὸν Ἀθηναῖον ἱστόρηται.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Κ'αθάπερ περὶ Κλέωνος τοῦ Ἀθηναίου ἱστορεῖται. —Στ. 15, Περισπᾶσαι.] ΔΓ, Λῦσαι. —Στ. 16, Ἀλοῆσαι.] ΔΓ, Παταξαι· ἐμάλλον ἐπεξήγησις ἢ διάφορος ἔοικεν ἐνθάδε εἶναι γραφὴ, καί περ οὕτως ἀλλαχοῦ (Νικ. § 8, Μέρ. Γ, σελ. 270) Πλουτάρ-χου φράσαντος. Συνώνυμα γάρ ἐστι τὸ Ἀλοᾶν, ἢ Ἀλοιᾶν, καὶ τὸ Πα-τάσσειν, ἢ δῆλον καὶ ἐκ τοῦ παρὰ τῷ Κωμικῷ (Βατρ. 149),

Ἡ μητέρ' ἠλόησεν, ἢ πατρὸς γνάθον
Ἐπάταξεν· ——————————

ὅθεν καὶ ὁ Μητραλοίας, καὶ ὁ Πατραλοίας. — Στ. 23, Δέλφικας.] Ἐξ ΠΔ, ΑΤ, Δελφῖνας. Ἀνθ' οὗ τις τῶν ΠΡ, Δελφικὰς, ὀξυτόνως γρά-φειν παρήνει καὶ θηλυκῶς, παρὰ τὴν εὐθεῖαν Δελφική. Ἀλλὰ τοῦτο οὐ μόνον ἀκατάλληλον πρὸς τὸ ἑπόμενον ἀρσενικὸν, Ἀργυροῦς, ὡς ἐσημειώσατο ἕτερος, ἀλλὰ καὶ τῇ χρήσει πως ὑπεναντίον. Δελφικὰς μὲν γὰρ τραπέζας,

mensas Delphicas, καὶ ἐλλειπτικῶς τοῦ οὐσιαστικοῦ, Δελφικὰς Delphicas, ὠνόμαζον οἱ Ῥωμαῖοι τὰς λίθου πεποιημένας καὶ τρισὶ ποσὶν ἐπιβεβηκυίας τραπέζας, καθ' ὁμοιότητα τοῦ Δελφικοῦ τρίποδος. Ὧν παραλαβόντες Ἕλληνες, Δελφίδας τραπέζας ἔλεγον· οὕτω γὰρ γραπτέον παρὰ τῷ Λουκιανῷ (Λεξιφάν. § 7), « ἐπὶ τῆς ΔΕΛΦΙΔΟΣ τραπέζης » ὡς διώρθου πάλαι Σαλμάσιος (ἐν ταῖς εἰς τὸν Αἴλ. Σπαρτ. σημειώσ. σελ. 150), καὶ οὐ, ΔΕΛΦΙΝΙΔΟΣ. Ἔπειτα δὲ καὶ Δέλφικας ὁ παρακμάζων ἑλληνισμὸς αὐτὰς ὠνόμασεν, παρὰ τὴν Δέλφιξ εὐθεῖαν· ὅθεν καὶ ὁ Ἐτυμολόγος (σελ. 255), « Δέλφικα, τὸν τρίποδα, Ῥωμαῖοι· ἐπεὶ πρῶτον ἐν Δελφοῖς γέγονε ».

—Στ. 28. Τήν τε φωνὴν ἀποξύνειν.] Ὁ κατωτέρω (Κικέρ. § 3, σελ. 231), Διὰ τῶν ἄνω τόνων ἐλαύνειν τὴν φωνήν, φήσει. —Στ. 30, Ταύτης ἐποιήσατο.] ΔΓ, Ἐποιήσατο ταύτης. —Δικίνιον.] Δι' ἑνὸς ἐγραψα ν τὸ παρ' ἅπασι διὰ δύο γεγραμμένον ὄνομα τοῦτο· Μνημονεύουσι δὲ τοῦ οἰκέτου τοῦδε καὶ Κικέρων (Περὶ Ῥητορ. Γ, 60), καὶ Αὖλος Γέλλιος, (Α, 11), καὶ Οὐαλέριος Μάξιμος (Η, 10).

ΣΕΛΙΔ. 161, στ. 1, Ὧ τοὺς διφθόγγους ἀναβιβάζουσιν.] Ὑπενόει τις τῶν ΗΡ γραπτέον εἶναι Ὧ τοὺς φθόγγους ἀναβιβάζουσι καὶ καταβιβάζουσιν, ὥσπερ ἐξέφρασε καὶ ὁ Α, dont l'on enseigne à haulser et baisser les tons. Ἀλλὰ τοῦτο παράφρασις μᾶλλόν ἐστιν, ἢ διαφόρου γραφῆς ἑρμηνεία. Ἔστι τοίνυν συντομώτερον διορθοῦν γράφοντας, Ὧ τοὺς τόνους μεταβιβάζουσιν· ἐν γὰρ τῷ Μεταβιβάζειν ἐμπεριείληπται καὶ τὸ ἀναβιβάζειν καὶ τὸ καταβιβάζειν, καὶ ὅλως τὸ τρέπειν ἀφ' ἑτέρων εἰς ἕτερα. Μαρτυρεῖ δὲ τῇ εἰκασίᾳ ταύτῃ αὐτὸς ὁ Ἡλούταρχος, ὧν ἐνθάδε περὶ τοῦ Γράκχου λέγει, καὶ ἀλλαχοῦ (Περὶ ἀοργησ. § 6) μνημονεύσας· « Γαΐῳ μὲν οὖν Γράκχῳ τῷ ῥήτορι, καὶ τὸν τρόπον ὄντι χαλεπῷ, » καὶ περιπαθέστερον λέγοντι, διηρμοσμένον ἦν συρίγγιον, ᾧ τὴν φωνὴν οἱ » ἁρμονικοὶ σχολῇ ἐπ' ἀμφότερα διὰ τῶν τόνων ἄγουσι· καὶ τοῦτο ἔχων » οἰκέτης, αὐτοῦ λέγοντος ὄπισθεν ἑῴως, ἐνεδίδου τόνον ἐπιεικῆ καὶ πρᾷον, » ᾧ τὴν κραυγὴν ἀνεκαλεῖτο, καὶ τὸ τραχὺ καὶ τὸ θυμικὸν ἀφῄρει τῆς φω- » νῆς ». Ἐκαλεῖτο δὲ τὸ φωνασκικὸν τοῦτο συρίγγιον, καὶ Τονάριον, ὡς φησιν ὁ Κυντιλιανὸς (Α, 10, § 27) ἱστορήσας καὶ αὐτὸς τὰ περὶ τοῦ Γράκχου, ut uno interim contenti simus exemplo C. Gracchi, præcipui suorum temporum oratoris, cui concionanti consistens post eum musicus, fistula, quam Tonárion vocant, modos, quibus deberet intendi, mi-

nistrabat. —Στ. 4, Ἐκεῖνος Εὐθύς.] ΔΓ, Εὐθὺς ἐκεῖνος. —Στ. 5, Ἀντείς.] ΔΓ, Ἀφείς —Στ. 6, Ἀνδραγαθία.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἀνδραγαθίαι —Στ. 20, Πολλῷ.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Πολύ. —Στ. 25, Ἐκάλει τὴν γυναῖκα, μεγάλῃ κ.τ.λ.] Ἐξ ΗΔ (συναδούσης τῷ Α), ΑΤ, Ἐκάλει τὴν γυναῖκα, καὶ μεγάλῃ.—Στ. 29, Εὑρήκεις.] ΔΓ, Εὑρίσκεις. Ἴσως γραπτέον Εὕρηκας.

ΣΕΛΙΔ. 162, στ. 14, Κατέλιπε.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Κατέλειπε. —Στ. 16, Μαγκίνῳ.] Εἴποις ἄν, Ἑλληνιστὶ βουλόμενος ἑρμηνεῦσαι τὸ Ῥωμαϊκὸν ὄνομα τοῦτο Mancinus, Κυλλίων· ἔστι γὰρ ὑποκοριστικὸν τοῦ Mancus, Κυλλὸς, παρ' ὃ τὸ τῶν Γάλλων Manchot. —Στ. 17, Βαρυποτμοτάτῳ.] ΔΓ, Βαρυποτμωτάτῳ. Ἔστι δὲ ἡ διὰ τοῦ ω γραφὴ ἀττικωτέρα, βραχυντέων ἐκείνων τὴν πρώτην τοῦ Πότμος, ὡς ἐσημειώσατο ὁ μακαρίτης Πόρσων. Καί ἐστι παράδειγμα τῆς γραφῆς τὸ παρ' Εὐριπίδῃ (Φοινίσσ. 1354),

Οἵμοι ξυμφορᾶς βαρυποτμωτάτας·

καὶ πάλιν (Φοινίσσ. 1357),

Καὶ πῶς γένοιτ' ἂν τῶνδε δυσποτμώτερα;

—Στ. 27, Διάφυξιν.] ΔΓ, Διάφευξιν.

ΣΕΛΙΔ. 163, στ. 1, Ἐπεπόνθεισαν.] ΔΓ, Ἐπεπόνθεσαν. — Στ. 4, Πρὸς Νομαντίνους;.] ΔΓ, Πρὸς τοὺς Νομαντίνους. —Στ. 10, Λειφθέντα.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ληφθέντα. —Στ. 16, Τὰς δέλτους.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Τοὺς δέλτους. —Στ. 17, Ἀπολογισάσθαι.] ΠΡΔ, ΑΤ, Ἀπολογήσασθαι. —Στ. 20, Ἐνεφύοντο ταῖς χερσί.] Ὁμηρικὴ φράσις, ὡς ἐσημειώσατο ὁ προμνημονευθεὶς Φαβρίκιος· οὕτω γὰρ ὁ Ποιητὴς (Ἰλιάδ. Ζ, 253),

Ἔν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρί, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν.

—Στ. 23, Τῶν τε δέλτων.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Τῶν δὲ δέλτων. — Στ. 27, Τὰς δέλτους.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Τοὺς δέλτους.

ΣΕΛΙΔ. 164, στ. 8, Σαυνιτῶν.] ΔΓ, Σαμνιτῶν, διόρθωσις μᾶλλον, ἡ γραφὴ, διὰ τὸ Samnites παρὰ Ῥωμαίοις καλεῖσθαι τὸ ἔθνος διὰ τοῦ μ. Ἔστι μέντοι ἡ διὰ διφθόγγου γραφὴ γνωριμωτέρα καὶ μᾶλλον ἐνχρήσει παρὰ τοῖς Ἕλλησιν. Ἔπιθι τὰς εἰς τὸν Στράβωνα (Ε, σελ. 250) σημειώσεις τοῦ Κασωβῶνος. —Στ. 20, Ἐκ φιλοτιμίας καὶ τῶν ἐπαιρόντων.] Διαγράφειν οἱ ΠΡ

παρήνεσαν τὸν Καὶ σύνδεσμον, ὃν οὐδ' ὁ Α ἐξέφρασε.—Στ. 22, Ἐκγενέσθαι.] Ἴσως γραπτέον, Ἐγγενέσθαι. —Στ. 28, Ἀπετέμνοντο.] Ἐξ ΗΔ (συναδούσης τῷ Α) ΑΤ, Ἐπετέμοντο. ΔΓ Ἀπετέμοντο· ἣν προείλοντο οἱ ΠΡ.—Στ. 30, Ἀποφοράν.] Ἔπιθι τὰ σημειωθέντα μοι εἰς τὴν Γαλατικὴν τῶν Θεοφράστου χαρακτήρων μετάφρασιν (σελ. 337) περὶ τῆς Ἀποφορᾶς.

ΣΕΛΙΔ. 165, στ. 12. Αἰσθέσθαι.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἔσεσθαι. — Δεσμωτηρίων δὲ βαρβάρων.] Ὁ μὲν Α ἡρμήνευσε de barbares et d'esclaves, ὁ δ' Ἰταλὸς μεταφραστὴς di schiavi barbari, οὐκ εἰδὰ τί ἀναγνόντες, ἢ ἀναγνωστέον εἶναι ὑπειληφότες. Ἴσως ἔκριναν γραπτέον εἶναι, Δεσμωτῶν δὲ βαρβάρων· τούτους γὰρ τοὺς βαρβάρους, πολέμου νόμῳ τοὺς πλείστους ἁλόντας, εἰκὸς ἦν οὐ μόνον γεωργεῖν ἀναγκάζειν τὰ χωρία, ἀλλὰ καὶ συνδεδεμένους ἀλλήλοις τοῦτο ποιεῖν, τοῦ μὴ δραπετεύειν ἕνεκα. —Στ 17, Σαπίνης.] Ῥωμαϊστὶ Sapiens παρὰ τὸ ῥῆμα Sapio, τὸ φρονῶ. —Στ. 27, Ποστούμιον] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Πουστούμιον.

ΣΕΛΙΔ. 166, στ. 9, Καταγραφομένων.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Γραφομένων.— Στ. 13, Σκαιουόλας.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Σαιουόλας· Scævola γὰρ ῥωμαϊστὶ γράφεται τοὔνομα. —Στ. 24, Δι' ἔχθους.] ΔΓ, Δι' ἔχθρας.

ΣΕΛΙΔ. 167, στ. 2, Κειταῖον.] Ἐσημειώσατο τὴν λέξιν ὁ Στέφανος ἐν τῷ Θησαυρῷ (Β, σελ. 293), ὡς ἰδιάζουσαν τῷ Πλουτάρχῳ· ἐξ ἐπιθέτου γὰρ εἰς οὐσιαστικὸν αὐτὴν μετεβίβασε συνώνυμον ποιήσας τῷ Κοίτῃ. —Κατάδυσις.] Οὕτω Στέφανος ἐν τῷ προδηλωθέντι τόπῳ τοῦ Θησαρίου· ἣν γραφὴν προείλοντο καὶ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Καταδύσεις. —Στ. 12, Τούτους . . . τοὺς λόγους κατατείνοντα εἰς τὸν δῆμον. . . οὐδεὶς ὑφίστατο τῶν ἐναντίων.] Ἐξ ΗΔ τὸ Κατατείνοτα, ΑΤ, Κατιόντας. ΔΓ,Κατατείνοντας. Ὁ νοῦς καὶ ἡ συνάρτησις, Οὐδεὶς τῶν ἐναντίων ὑφίστατο τὸν Γάϊον, κατατείνοντα ἀπὸ φρονήματος μεγάλου καὶ πάθους ἀληθινοῦ τούτους τοὺς λόγους εἰς τὸν δῆμον, ὃς συνηθουσία καὶ συνεξανίστατο τῷ Γαΐῳ ἀκούων αὐτούς. —Στ. 15, Ὀκτάδιον.] ΔΓ, Ὀκταούϊον. —Στ. 19, Διεκρούετο.] « ΔΙΑΚΡΟΎΕΣΘΑΙ, » ἐξωθεῖν, ἢ ὑπερτίθεσθαι καὶ ἄλλοτε ἄλλως διαναβάλλεσθαι· ΔΙΑΚΡΟΎΣΑ- » ΣΘΑΙ, ἀπορρίψαι· ΔΙΕΚΡΟΥΣΆΜΕΘΑ, ἐξεβάλομεν » φησὶν Ἡσύχιος,— » Στ. 22, Τὸν μὲν φιλάνθρωπον ἐπανείλετο νόμον.] Χρήσεται καὶ κατωτέρω (Γαΐ. Γρακχ. § 4, σελ. 182) Πλούταρχος τῷ ῥήματι, Ἐπαναιρεῖσθαι, ἐπὶ τῆς αὐτῆς, οὐ χρησιμῆς παρὰ τοῖς δοκίμοις, οὐδ' ἐν τοῖς λεξικοῖς πω κει-

ταχωρισθείσης σημασίας τοῦ Χαίρειν ἐᾶν, ὑπεναντίως τῷ Ἐπιψηφίζειν. Ἔστιν οὖν τὸ, Ἐπανείλετο τὸν νόμον, προτεθέντα τὸν νόμον ἐπανέλαβε πάλιν, οὐχ ὑπέβαλε τῇ χειροτονίᾳ, ἢ οὐκ εἴασε κυρωθῆναι ταῖς ψήφοις τοῦ δήμου, καὶ ὡς ἡρμήνευσεν ὁ Ἰταλὸς μεταφραστὴς rimosse quella legge. —Στ. 28, Φλαῦρον.] ΔΓ, Φαῦλον. —Στ. 29, Οὐ γὰρ μόνον ἐν βακχεύμασιν κ. τ. λ.] Αἰνίττεται τὸ Εὐριπίδειον (Βάκχ. 317),

——————— Καὶ γὰρ ἐν βακχεύμασιν
Οὔσ' ἥ γε σώφρων οὐ διαφθαρήσεται.

Καὶ τοῦτο μὲν οὕτω πολλάκις συμβαίνειν εἴωθεν οἷς, ὥς φησιν Εὐριπίδης, ἐν τῇ φύσει τὸ σωφρονεῖν ἔνεστι· μακρῷ δ' ἀσφαλέστερον τὸ μηδὲ τὴν ἀρχὴν εἰς βακχείας ἑαυτὸν καθιέναι τὸν σώφρονα, εἰ μηδὲ δι' ἓν ἄλλο, διά γε τὸν ἐκ τοῦ ἐθισμοῦ καὶ τῆς καταχρήσεως κίνδυνον, καθὰ καὶ Πλάτων ἀξίως τῆς ἑαυτοῦ φύσεως καὶ φιλοσοφίας ποιῆσαι λέγεται. Κελεύσαντος γάρ ποτε παρὰ πότον Διονυσίου τοῦ τυράννου ἕκαστον ἐν πορφυρᾷ ἐσθῆτι ὀρχήσασθαι, ἑ μὲν Πλάτων ἀπείπατο, φήσας τὸ ἐκ τῶν Βακχῶν (834) Εὐριπίδου

Οὐκ ἂν δυναίμην θῆλυν ἐνδῦναι στολήν.

Ἀρίστιππος δὲ, τὴν στολὴν ἀναλαβών, καὶ γελάσας, ἀνεφώνησε καὶ αὐτὸς ἐκ τοῦ αὐτοῦ δράματος τὰ προμνημονευθέντα Ἰαμβεῖα,

——————— Καὶ γὰρ ἐν βακχεύμασιν
Οὔσ' ἥ γε σώφρων οὐ διαφθαρήσεται,

τυράννῳ μᾶλλον ἑλόμενος χαρίσασθαι, ἢ τὴν κατὰ φιλοσοφίαν διατηρῆσαι προαίρεσιν.

ΣΕΛΙΔ. 168, στ. 10, Ἐπεκήρυξεν.] ΔΓ, Ἐκήρυξεν. —Στ. 16, Δόλωνα.] « Δόλωνες . . . ξιφίδια ἐν ξύλοις ἀποκεκρυμμένα » φησὶν Ἡσύχιος. Ὁ δ' αὐτὸς καὶ Δολίσκον ὑποκοριστικῶς τὸν Δόλωνα καλεῖσθαι λέγει. Μετήχθη καὶ εἰς τὴν Ῥωμαίων φωνὴν τοὔνομα· Dolo, onis γὰρ καὶ παρ' ἐκείνοις ὁ δόλων ὀνομάζεται. Τὸ δ' ἔτυμον δῆλον· τοῖς γὰρ μετὰ δόλου, καὶ μὴ ἐκ τοῦ προφανοῦς, κτείνειν προαιρουμένοις χρήσιμος ὁ δόλων. Καλεῖται δὲ τοῦτον οἱ μὲν Γάλλοι Poignard, ἡ δὲ παρ' ἡμῖν συνήθεια Στελέτον

παρὰ τὸ τῶν Ἰταλῶν Stiletto, ᾧ χαίρειν μακρὰ φράσαντος καλῶς ἔχει τὸν Δολίσκον, εἰκειῶσαι τῇ γλώσσῃ. —Στ. 19, Οὐ μὴν ἀλλὰ τῶν.] ΔΓ, Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν.— Περὶ τὸν Τιβέριον.] ΔΓ, Περὶ Τιβέριον.— Στ. 22, Τιβερίῳ.] ΔΓ, Τῷ Τιβερίῳ. —Στ. 25, Ἀξιόχρεω.] Ἐκ ΔΓ αἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἀξιόχρεως.—Στ. 30, Ἐδεῖτο φανερῶς αὐτοῦ, λόγους τε.] Ἐκ ΔΓ καὶ ἡ ςίξις καὶ ἡ γραφὴ, ΑΤ, Ἐδεῖτο φανερῶς, αὐτῷ λόγους τε.

ΣΕΛΙΔ. 169, στ. 6, Διεξελθεῖν.] ΔΓ (ἴσως ὀμείνων), Διελθεῖν.—Στ. 7, Τούτου.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Τοῦτο.—Στ. 18, Ἐπεννηνόχεισαν.] ΔΓ, Ἐξεννηνόχεισαν. —Στ. 19, Προσγενομένης.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Προσγινομένης.—Στ. 20, Περιέβαλλεν.] ΔΓ, Περιέβαλεν. —Στ. 22, Μηθ' ἑαυτόν.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Μήτε αὐτόν.—Στ. 24, Ἄτεγκτον.] « Ἄτεγκτοι, ἄδροχοι, » σκληροὶ, ἀσυμπαθεῖς, ἄῤῥεκτοι. Ἄτεγκτος, ὁμήτε δακρύων, μήτε ἱδρῶν, » ἀνένδοτος κ. τ. λ. » φησὶν Ἡσύχιος. Ὅθεν διορθωτέον καὶ τὸ παρὰ τῷ Σουΐδᾳ (Τόμ. Α, σελ. 367), « Ἀτέγκτοις, τοῖς μήτε ΔΑΚΡΥΣΙ, μήτε ΙΔΡΩΣΙΝ ἁ- » δρόχοις », γράφοντας καὶ στίζοντας,.. ΔΑΚΡΥΟΥΣΙ, μήτε ΙΔΡΟΥΣΙΝ, ἀ- δρόχοις. Ἔστι καὶ ἕτερον τοῦ αὐτοῦ Σουΐδα χωρίον (Τόμ. Β, σελ. 555) διορθώσεως χῤῄζον τοδί· « Μὴ τέγγεσθε, μὴ ΜΕΛΗΣΕΤΕ ». Γραπτέον γὰρ, Μὴ τέγγεσθε, μὴ ΜΑΛΑΣΣΕΣΘΕ, ὡς ἐξήγησιν τοῦ παρὰ τῷ Κωμικῷ (Λυσισῤ. 550),

Χωρεῖτ' ὀργῇ, καὶ μὴ τέγγεσθε. ————

» ΤΕΓΓΕΙ βρέχει, μαλάττει. ΤΕΓΓΕΣΘΑΙ, εἴκειν, ἐνδιδόναι» φησὶν ὁ ἡμέτερος Φώτιος —Στ. 28, Ὑποστῆναι πᾶν δεινὸν οὐκ ἀγεννῶς.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ὑποστῆναι καὶ πᾶν δεινόν. Ὑπενόησαν καὶ οἱ ΠΡ τὴν περιαίρεσιν τοῦ, Καὶ, συνδέσμου· ἀλλὰ μετατιθέναι παρήνουν μετὰ τὸ, Δεινὸν, ἀναφέροντες τὸ, Οὐκ ἀγεννῶς, εἰς τὸ, Κελεῦσαι.

ΣΕΛΙΔ. 170, στ. 6, Μόλις.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Μόγις. —Στ. 11, Καὶ διανομήν.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Καὶ τὴν διανομήν. — Στ. 12, Γαῖος Γράκχος.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Γάϊος ὁ Γράκχος. —Στ. 14, Πρὸς Νομαντίαν στρατευόμενος.] ΔΓ, Πρὸς Νομαντίαν στρατείαν (ἄλλ. ςρατιὰν) ςρατευόμενος. Ἴσως ἐγέγραπτο, Τὴν πρὸς Νομαντίαν ςρατείαν στρατευόμενος. —Στ. 17, Πελάτην.] Ἔπιθι τὰ ἀλλαχοῦ (Πλουτάρχ. Μέρ. Β, σελ. 456) εἰρημένα περὶ τοῦ ὀνόματος. —Στ. 27, Ἐπιδραμόντων.

Οὐ τρεπτέον τὴν λέξιν εἰς τὸ Ἐπιφανέντων, ὡς ἔδοξέ τῳ τῶν ΠΡ, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐπιφανέντων σημαίνειν ῥητέον.

ΣΕΛΙΔ. 171, στ. 8, Φιλομήτορος.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Φιλοπάτορος· Ἦν γὰρ οὗτος Ἄτταλος ὁ ἐπικληθεὶς Φιλομήτωρ, ὁ Ῥωμαίους καταλιπὼν κληρονόμους τῆς ἑαυτοῦ βασιλείας, καθὰ καὶ Στράβων (ΙΓ, σελ. 624) καὶ Ἀππιανὸς (Μιθριδατ. § 62) ἱστορήκασι.— Στ. 21, Τιμητεύοντος.] Τὴν τιμητικὴν ἀρχὴν ἔχοντος.— Στ. 30, Τὸν Ἄννιον.] ΔΓ, Τὸν ἄνθρωπον.

ΣΕΛΙΔ. 172, στ. 3, Συγχωροῦντος δ' ἐρωτᾶν ἐκείνου.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Συγχωροῦντος δ' ἐρωτᾶν ἐκεῖνον. Τοῦτο γὰρ ἂν εἴη, Συγχωροῦντος ἐρωτᾶν τὸν Τιβέριον, ἀληθῶς μὲν (Τιβέριον γὰρ ἔμελλεν ἐρωτήσειν ὁ Ἄννιος), βαρβάρως δὲ, ἢ μᾶλλον ἀλόγως· τὸ ἡμέτερον δὲ, Συγχωροῦντος Ἀννίῳ τοῦ Τιβερίου ἐρωτᾶν. — Στ. 11, Αἰσθανόμενος δὲ τῶν πολιτευμάτων τὸ περὶ τὸν Ὀκτάβιον οὐ τοῖς δυνατοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς πολλοῖς, ΕΚΠΑΘΕΣΤΕΡΟΝ (μέγα γάρ τι καὶ καλὸν ἐδόκει τὸ τῶν δημάρχων ἀξίωμα μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης διατετηρημένον ἀνῃρῆσθαι καὶ καθυβρίσθαι), ΛΟΓΟΝ ἐν τῷ δήμῳ διεξῆλθεν.] Οὔθ' ὁλόκληρον, οὔτε τῇ τάξει καὶ θέσει τῶν ὀνομάτων ἠκριβωμένον ἐστὶ τὸ χωρίον. Οἱ ΠΡ ἀπαξάπαντες καὶ ἐξηγηταὶ καὶ μεταφρασταὶ συνῆψαν τὸ, Ἐκπαθέστερον, πρὸς τὸ, Τὸ περὶ τὸν Ὀκτάβιον πολίτευμα· διὸ καί τις ἐξερρύηκέναι τοῦ χωρίου μετὰ τὸ Πολλοῖς τὸ ἀπαρέμφατον Δοκεῖν ὑπετόπασεν, ἵν' εἴη, Αἰσθανόμενος τὸ περὶ τὸν Ὀκτάβιον πολίτευμα... καὶ τοῖς πολλοῖς δοκεῖν ἐκπαθέστερον, ὡς ἡρμήνευσε καὶ ὁ A διὰ τοῦ sembloit. Ἡμῖν δὲ πᾶν τοὐναντίον, τὸ μὲν Ἐκπαθέστερον μετὰ τὸ διὰ μέσου τακτέον εἶναι καὶ πρὸς τὸ Λόγον συναπτέον δοκεῖ, εἰς δὲ τὴν ἐκείνου χώραν τὸ, Ἐπαχθὲς μετὰ τῆς ὑπαρκτικῆς μετοχῆς εἰσακτέον, γράφοντας καὶ στίζοντας οὕτως, « Αἰσθανόμενος » δὲ τῶν πολιτευμάτων τὸ περὶ τὸν Ὀκτάβιον οὐ τοῖς δυνατοῖς μόνον, ἀλλὰ » καὶ τοῖς πολλοῖς ΕΠΑΧΘΕΣ ΟΝ (μέγα γάρτι καὶ καλὸν ἐδόκει τὸ τῶν δη» μάρχων ἀξίωμα, μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης διατετηρημένον, ἀνῃρῆσθαι » καὶ καθυβρίσθαι), ΕΚΠΑΘΕΣΤΕΡΟΝ ΛΟΓΟΝ ἐν τῷ δήμῳ διεξῆλθεν ». Ἔστι δὲ λόγος ἐκπαθὴς ὁ μετὰ σφοδροῦ τοῦ πάθους ἀπαγγελλόμενος.—Στ. 20. Μεταβαλόμενος.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Μεταβαλλόμενος. —Κολούη.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Κωλύει.—Στ. 25, Οὐδὲ δήμαρχος.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Οὐ δήμαρχος.

ΣΕΛΙΔ. 173, στ. 3, Τί δ' οὕτως.] ΔΓ Τί δ' ἂν οὕτως. Ἴσως ἐγέγρα-

πτο, Τί δ' αὖ οὕτως.—Στ. 5, Ἥτις ἂν ἁμάρτῃ.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Εἴ τις ἂν ἁμάρτῃ. Εἰ δὲ προαιρῇ τὸν συναπτικὸν, γράφε δίχα τοῦ δυνητικοῦ Εἴ τις ἁμάρτῃ, ἢ Εἴ τις ἁμάρτοι.— Στ. 11, Κἂν ἀφαιρεθείη.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Καὶ ἀφαιρεθείη.—Στ. 17, Ἔχοντας τινὰς ἀρχήν.] ΔΓ, Ἔχοντας ἀρχήν τινας.—Στ. 22, Τοῦ τε χρόνου.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Τούς τε χρόνους —Στ. 23, Δῆμον.] ΔΓ, Δήμαρχον.—Στ. 30, Εἶλκον τὸν χρόνον.] Ὥσπερ ἂν φαῖμεν καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ, Ἔσυραν τὸν καιρὸν, ἐπὶ τῶν χρονοτριβούντων.

ΣΕΛΙΔ. 174, στ. 9, Προέβαλε.] ΔΓ, Προέβαλλε.—Στ. 11, Οὐδ' αὐτὴ δέ.] Ἐκ ΔΓ τὸ Αὐτὴ, ΑΤ Αὕτη. Ἑτέρα ΔΓ. Οὐδ' αὐτή γε: Οὐδ' αὕτη γε, ἣν προείλοντο οἱ ΠΡ. — Στ. 15, Ἐκπρεπῶς.] ΔΓ, Εὐπρεπῶς. — Στ. 16, Ἐξεγλύψαντο.] Ὕποπτος ἐγένετο ἡ λέξις τοῖς ΠΡ· διὸ καὶ τρέπειν αὐτὴν παρῄνει τις εἰς τὸ Ἐξεκύλαψαν, ἢ Ἐξέκλεψαν (γρ. Ἐξέλεψαν). Ἓα κατὰ χώραν τὴν γραφήν· ταὐτὸν γὰρ δύναται τῷ Ἐξεκόλαψαν, ὡς ἐσημειώσατο καὶ ὁ ἔναγχος τοὺς τῶν Γράκχων βίους ἐκδεδωκὼς Φαβρίκιος, παρατιθεὶς τῇ λέξει τὸ Γερμανικὸν herauspicken.—Στ. 17, Προῄει.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Προσῄει. — Στ. 22, Ὤφθησαν ὑπὲρ κεράμου.] Τὸ τυπογραφικὸν τῆς Ὑττενίου (Hutten) ἐκδόσεως, Ὤφθησαν δ' ὑπὲρ κεράμου, γραφὴν ὑπολαβὼν εἶναι Πλουτάρχειον ὁ Φαβρίκιος, οὐ καταλλήλως πιστοῦσθαι παραδείγμασιν ἐπεβάλετο.—Στ. 26, Ἐπέστησεν.] ΔΓ, Ἀπέστησεν.—Βλόσσιος.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Βλάστος.

ΣΕΛΙΔ. 175, στ. 7, Ταττομένων.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Πραττομένων. Τῶν ΠΡ τις παρῄνει τρέπειν εἰς τὸ Προταττομένων, ἢ Παρατατομένων. — Στ. 11, Φλάβιος.] ΔΓ, Φούλβιος.— Στ. 17, Ἐπὶ τούτῳ.] ΔΓ, Ἐπὶ τοῦτο. — Στ. 27, Τούτου.] Ἐξ ΕΔ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Τοῦτο.— Στ. 28, Ἐθορυβήθησαν.] ΔΓ, Ἐθορύβησαν.

ΣΕΛΙΔ. 176, στ. 8, Ὤθει.] ΔΓ, Ἐώθει. — Στ. 18, Εἰς τὴν κεφαλήν.] ΔΓ, Ἐπὶ τὴν κεφαλήν. — Στ. 19, Σατυρήϊος.] ΔΓ, Σατυρήτος· Ῥωμαϊστὶ Satureius.—Στ. 28, Εἶξαι.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Εἶξε. Ἔστι γὰρ ἀόριστος ἀπαρεμφάτου, πρὸς τὸ Ἐδόκει συναπτόμενος, καθὰ καὶ τὸ Ἐνδοῦναι.

ΣΕΛΙΔ. 177, στ. 12, Εἰπόντος δὲ τοῦ Νασικᾶ πρὸς τὸν αὐτὸν, Τί οὖν, εἴ σε κ. τ. λ.] Οὐ τὸν Νασικᾶν, ἀλλὰ τὸν Λαίλιον ἐρωτῆσαι ταῦτα τὸν Βλόσσιον, φασὶ Κικέρων τε (Περὶ φιλ. 11) καὶ Οὐαλέριος Μάξιμος (Δ, 7, § 1)·

Ἦν δ' ὁ Βλόσσιος τῆς στωϊκῆς αἱρέσεως φιλόσοφος, μαθητὴς Ἀντιπάτρου τοῦ Ταρσέως. — Στ. 13, Ἐκέλευεν.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἐκέλευσεν.—Στ. 22, Καὶ ἀντὶ τοῦ Τιβερίου.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Καὶ Τίτον ἀντὶ τοῦ Τιβερίου. ΔΓ, Καὶ ἕτερον ἀντὶ τοῦ Τιβερίου.— Στ. 28, Πλείους.] ΔΓ, Πλείονες.—Ἱστοροῦσιν.] ΔΓ, Ἱστορήκασιν.

ΣΕΛΙΔ. 178, στ. 1, Προσανεσείοντο.] γραπτέον, οἶμαι, Προανεσείοντο, ὅ ἐστιν, ἠπειλοῦντο.—Στ. 7, Οὕτω μὲν οὖν ὑπεξῆλθε.] ΔΓ, Οὕτω μὲν ὑπεξῆλθε.— Στ. 10, Ἀδόξως.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἄλλως. Ἔχει μέντοι καλῶς καὶ τὸ Ἄλλως, ὡς ἐκ παραλλήλου χωρίου ἐσημειώσατο ὁ Φαβρίκιος.—Στ. 14, Στερέσθαι.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Στέρεσθαι· ἀορίστου γὰρ, οὐκ ἐνεστῶτος, ἐνθάδε χρεία. — Στ. 15, Ἐκ τῶν Ὁμηρικῶν.] Ἐκ τῆς Ὀδυσσείας (ᾱ, 47).— Στ. 17, Ὅτις.] ΔΓ, Ὅστις· ἀπάδουσα τοῦ Ὁμηρικοῦ ἔπους, ὡς τὸ μέτρον συγχέουσα. Κέχρηται δὲ ὁ Ποιητὴς καὶ ἐπὶ τῆς αἰτιατικῆς, Ὅτινα ἀντὶ τοῦ Ὅντινα· ἅπερ ἔσωσε καὶ ἡ παρ' ἡμῖν συνήθεια, προσπαραλαβοῦσα καὶ τὴν γενικὴν Ὅτινος, ἀντὶ τοῦ Οὗτινος.—Στ. 19, Οὐκ ἀρεσκομένην... ἀπόκρισιν ἔδωκεν.] Ταὐτὸν ὥσπερ ἄνεἐλεγεν, Ἀπεκρίνατο οὐκ ἀρέσκεσθαι τοῖς ὑπὸ Τιβερίου πεπολιτευμένοις. —Στ. 22, Τουτί.] Γραπτέον εἰς τὸ, Τοῦτο, τὸ Τιυτί, οὐχ ὡς ἄχρηστον, ἀλλ' ὡς ἄκαιρον ἐνθάδε καὶ ἄτοπον.—Στ. 23, Περὶ μὲν οὖν τούτων.] ΔΓ, Περὶ μὲν τούτων.

ΓΑΪΟΣ ΓΡΑΚΧΟΣ.

ΣΕΛΙΔ. 179, στ. 13, Συνειπὼν, τοῦ δήμου.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Συνειπὼν, καὶ τοῦ δήμου.—Στ. 15, Παίδων μηδὲν διαφέροντας.] Πλάτωνι συνήθης φράσις, ὡς ἐσημειώσατο ὁ Φαβρίκιος· οὕτω γὰρ ἐκεῖνος καὶ ἐν ἄλλοις μὲν πολλαχοῦ, ἐν δὲ δὴ καὶ Θεαιτήτῳ (σελ. 177), « Ἡ ῥητορικὴ ἐκεί- » νῃ πως ἀπομαραίνεται, ὥστε παίδων μηδὲν δοκεῖν διαφέρειν ».—Στ. 15, Εἰς φόβον αὖθις... καθίσταντο.] Ἀνάλογος τῇ παρ' ἡμῖν φράσει, Ἐμβήκασι πάλιν εἰς φόβον. — Στ. 16, Ἐάσουσιν.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἐάσωσιν.—Στ. 17, Συντυγχάνει.] ΔΓ, Τυγχάνει.— Στ. 18, Εἰς Σαρδὼ ταμίαν Ὀρέστῃ.] Ἔπιθι τὸν Αὖλον Γέλλιον (ΙΕ, 12).

ΣΕΛΙΔ. 180, στ. 1, Ἱστορεῖ δὲ καὶ Κικέρων ὁ ῥήτωρ.] Ἐν τῇ περὶ μαντικῆς βίβλῳ πρώτῃ (§ 26). Ἱστόρηκε δ' αὐτὸ καὶ Οὐαλέριος Μάξιμος (Α

7, § 6). — Στ. 5, Εἰς δὲ θάνατος.] Eodem sibi ieio, quo ipse interisset, esse pereundum, φησὶ Κικέρων, ἐν ᾗ φθὰς εἴρηκα βίβλῳ.—Στ. 6, Πολιτευομένοις.] ΔΓ, Πεπολιτευμένοις.—Στ. 7, Γενόμενος οὖν.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Γενόμενος γοῦν.— Στ. 16, Ἀποροῦντος δ' ἐκείνου.] Τοῦ Ὀρέστου. —Στ. 18, Ἔπεισεν.] Ἐξ ΕΔ. ΑΤ, Ἐποίησεν. — Στ. 23, Πέμψειεν.] ΔΓ, Πέμψει.— Σαρδόνα.] Ἀπ' εὐθείας τῆς Σαρδώνι ἀνωτέρω δὲ (σελ. 179) Σαρδὼ, παρὰ τὴν ὁμώνυμον εἰθεῖαν· » Ὅτι οὐ μόνον Σαρδὼ, ἡ νῆσος, ὡς » τὸ Σαπφὼ, ἀλλὰ καὶ Σαρδὼν Σαρδόνος, ὡς τρυγόνος », φησὶν Εὐστάθιος (εἰς τὸν Περιηγητ. Διονύσ. 82). Καλεῖται δὲ νῦν κοινῶς Σαρδινία.—Στ. 29, Ἀλλόκοτον.] Ἔπιθι τὰ ἀλλαχοῦ (Ἡλιοδώρ. Β, σελ. 147) σημειωθέντα.

ΣΕΛΙΔ. 181, στ. 4, Ἐν ἀνάγκαις.] ΔΓ, Ἐξ ἀνάγκης.—Στ. 5, Διετίαν.] Ἐκ ΔΓ (ᾗ μαρτυρεῖ καὶ ὁ Αὖλος Γέλλιος ΙΕ, 12) ΑΤ, Τριετίαν. — Στ. 6, Μόνος δὲ τῶν στρατευσαμένων ... ἀμφορεῖς ἥκειν κομίζοντας.] Σέσωσται τῆς δημηγορίας τὸ μέρος τοῦτο αὐταῖς λέξεσι Ῥωμαϊκαῖς παρὰ τῷ Αὔλῳ Γελλίῳ (ΙΕ, 12) Quum Romam profectus sum, Zonas, quas plenas argenti extuli, eas ex provincia inanes retuli. Alii vini amphoras, quas plenas tulerunt, eas argento plenas domum reportaverunt.— Τὸ Βαλάντιον.] Σημείωσε, ὅτι τὸ Zonas (ζώνας) Βαλάντιον ἡρμήνευσεν ὁ Πλούταρχος, Βαλαντίου γὰρ χρείαν ἐπλήρου ἡ ζώνη τοῖς στρατευομένοις, ἢ ἄλλως μακρὰν στελλομένοις, καὶ πάλαι, ὥσπερ καὶ νῦν, ἦ δῆλον καὶ ἐξ ὧν ἀλλαχοῦ (Δημητρ. §. 49) φησὶ Πλούταρχος· « Σωσιγένης ἐπῆλθε ... χρυσοῦς τετρακοσίους ὑπεζωσμένος ». Καὶ ἔστιν ἡ χρηματοφορεῦσα ζώνη, ὅπερ ἡ συνήθεια Κεμέριον ὀνομάζει, ἐκ τοῦ παρὰ τοῖς Τούρκοις Κεμέρ. Εὕρηται μέντοι καὶ παρ' Ἡσυχίῳ, « Καμάραι, ζῶναι στρατιωτικαί », « Καμαρεύω, σωρεύω, φιλοπονῶ, πορίζω ... συνάγω », καὶ « Καμάρης, δέσμης ».—Εἰσεννοχῶς κενὸν ἐξεννοχέναι, τοὺς δ' ἄλλους.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ (κολοβῆς γραφῆς), Εἰσεννοχέναι, τοὺς δ' ἄλλους.— Στ. 11, Ἀφιστάντι.] ΔΓ, Ἀφιστῶντι.— Στ. 26, Γενυκίου.] ΔΓ, Γενακίου.— Στ. 27. Βεττουρίου.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Βουττουρίου. Ἑτέρα ΔΓ, Βετουρίου.

ΣΕΛΙΔ. 182, στ. 12, Κατὰ τούτου κρίσιν διδόντα τῷ δήμῳ.] Διδόντα τῷ δήμῳ ἐξουσίαν τοῦ κρίνειν τοῦτον. ΔΓ, Κατ' αὐτοῦ διδόντα κρίσιν (ἄλλ. δίκην) τῷ δήμῳ. — Στ. 15, Τοὺς Τιβερίου.] ΔΓ, Τοὺς τοῦ Τιβερίου. — Στ. 17, Τὸν δ' ἕτερον νόμον Γάϊος αὐτὸς ἐπ-

ἀνείλετο.] Ἴδε τὰ ἀνωτέρω (σελ. 375) σημειωθέντα. — Στ. 20, Ἦ; γε καὶ χαλκῆν.] Ἐκ ΔΓ, προσέθηκα τὸν δεύτερον τῶν συνδέσμων.—Στ. 26, Κορνηλίᾳ σεαυτόν.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Κορνηλίαν σεαυτῷ.

ΣΕΛΙΔ. 183, στ. 2, Ἀνανέμων.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Ἄμα νέμων. — Στ. 3, Δημοσίαν χορηγεῖσθαι.] Μεταμέλει μοι ταύτην προελομένῳ τὴν ΔΓ, ΑΤ, Δημοσίᾳ χορηγεῖσθαι.—Στ. 5, Ἐτῶν ἑπτακαίδεκα.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἑπτὰ ἐτῶν καὶ δέκα. —Στ. 8, Ἀπέκοψε.] ΔΓ, Ἐξέκοψε. —Στ. 10, Ὁ δὲ τριακοσίους . . . οὖσι τριακοσίοις, καὶ τὰς κρίσεις κοινὰς τῶν ἑξακοσίων ἐποίησε.] Καθάπτονται Πλουτάρχου οἱ κριτικοί, ψευδὲς εἶναι τὸ λεγόμενον περὶ τῆς κοινότητος τῶν κρίσεων ἐκ μαρτυρίας δεικνύντες ἑτέρων, καθ' οὓς ὅλην τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν ἀφελὼν τῶν συγκλητικῶν ὁ Γράκχος εἰς τοὺς ἱππέας μετέθηκε. —Στ. 15, Κομίτιον.] Comitia πληθυντικῶς εἰσὶν Ἀρχαιρεσίαι, ἢ Ἀρχαιρέσια, Comitium (Κόμιτιον) ἑνικῶς, ὁ τόπος ἐν ᾧ ἐγίνοντο· παρὰ τὸ comeo τῆς ἀρχαίας φωνῆς τῶν Ῥωμαίων, ἀντὶ τοῦ coeo, ὃ ἐστὶ συνέρχομαι· ὅθεν εἶεν ἂν κυριολεκτικῶς καὶ τὰ comitia, συνελεύσεις. παραπλήσιαι τῇ παρ' Ἕλλησιν Ἐκκλησίᾳ λεγομένῃ, ἣ καὶ τὴν τοῦ δήμου συνέλευσιν, καὶ τὸν οὗ συνήρχοντο τόπον ἐδήλου. —Στ. 15, Πρῶτος.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Πρῶτον. Περὶ δὲ τῆς διαφορᾶς τοῦ Πρῶτος τι ποιῶ, καὶ Πρῶτον, ἢ Πρώτως, τι ποιῶ, ἐπιθετὰ ἀλλαχοῦ ('Ισοκράτ. Β, σελ. 21, καὶ 195) σημειωθέντα. —Στ. 27, Ἀποδομένην.] Πωλήσασαν.

ΣΕΛΙΔ. 184, στ. 4, Μηδέν.] ΔΓ, Οὐδέν.—Ἀποτρυόμενος.] ΔΓ, Ἀποτρυνόμενος: Ἀποκρουόμενος. Ἔστι δ' ἐνθάδε τὸ Ἀποτρυόμενος, ἐκδαπανώμενος τοῖς πόνοις καὶ ἀπεκάμνων· Σοφοκλῆς δὲ (Τραχ. 124) καὶ, Ἀποτρύειν τὴν ἐλπίδα μεταφορικῶς εἶπε τὸν τῷ διὰ μακροῦ ἐλπίζειν ἀποκαμόντα, καὶ ἀπελπιζόμενον. —Στ. 12, Νέμων αὐτοῦ τὸ ἁρμόττον οἰκείως ἑκάστῳ.] Τὴν ἐπιταγματικὴν ἀντωνυμίαν ἢ περιαιρετέον ὅλως, ἢ τρεπτέον εἰς τὴν ἀναφορικήν, Αὐτοῦ, συνάπτοντας τῷ Φιλανθρώπῳ ἵν' ᾖ, Καὶ νέμων τῆς φιλανθρωπίας ἑκάστῳ τὸ ἁρμόττον. Φιλάνθρωπον μὲν γὰρ εἶναι πρὸς ἅπαντας χρή· οὐκ ἐπίσης μέντοι, ἀλλ' ὡς ἑκάστῳ προσήκει.— Στ. 18, Ἀτρεμεῖς.] Ὕποπτος ἡ λέξις ἐγένετο τοῖς ΠΡ, διὰ τὸ τῆς μεταφορᾶς ἰταμόν. Διὸ καὶ παρήνουν τρέπειν, οἱ μὲν εἰς τὸ, Ἀστραβεῖς, οἱ δὲ εἰς τὸ Ἀτραπαί, ἕτεροι δὲ εἰς τὸ ἑμαὶ γοῦν δοκεῖν ὅλως ἀνοίκειον ἐνθάδε, Ἀτρεκεῖς. Καὶ ἡ ΔΓ δὲ, Ἀφόβους ὑπόμωρός τις εἶναι δοκεῖ. Ἑκάτεον

κατὰ χώραν τὴν γραφήν, ἢ γοῦν μεταποιητέον εἰς τὸ, Ἀ τ ρ ε π ε ῖ ς, ὅ ἐστι συνώνυμον τῷ Ε ὐ θ ε ῖ α ι. Τοιαῦται δ' ἂν λέγοιντο αἱ μὴ ὧδε κἀκεῖσε τρεπόμεναι, αἱ μὴ ἔχουσαι ἐκτροπὰς, ἀλλ' εὐθὺ περαίνουσαι τῶν ὁδῶν. —Στ. 19, Χώμασιν ἀκτῖς.] Χώμασι φορητοῖς, ἑτέρωθεν ἀγομένοις. —Στ. 21, Ὕψος δέ.] ΔΓ. Ὕ ψ ο ς τ ε. —Στ. 24, Τὸ δὲ μίλιον ὀκτὼ ἑξαδίων ὀλίγων ἀποδεῖ.] Οἱ πολλοὶ δὲ ὀκταστάδιον λογίζονται τὸ Μίλιον· Πολύβιος δὲ προσετίθη τῷ ὀκτασταδίῳ δίπλεθρον, ὅ ἐστι τρίτον σταδίου, ὡς φησι Στράβων (Z, σελ. 322). —Στ. 27, Ἀπ' αὐτῶν.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἐ π' α ὐ τ ῶ ν. —Ἀναβολέως.] ΔΓ, ἀ ν α β ι β ά ζ ο ν τ ο ς.

ΣΕΛΙΔ. 185, στ. 4, Ἀρχαιρεσίων.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ἀ ρ χ α ι ρ ε σ ι ῶ ν· διὰ τὸ Ἐ ν σ τ ά ν τ ω ν. Ἀμφοτέρως γὰρ λέγεται παρὰ Πλουτάρχῳ, Αἱ ἀρχαιρεσίαι, καὶ, Τὰ ἀ ρ χ α ι ρ έ σ ι α, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις (Ἀνωτέρ. Φωκ. § 8, σελ. 8, καὶ Μέρ. Α, σελ. 454) σεσημείωται.—Στ. 11, Ἀνηρτήσατο τὸ πλῆθος.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Ἀ π ή ρ τ η σ ε τ ὸ π λ ῆ θ ο ς. ΔΓ, Ἀ π ή ρ τ ι ζ ε τ ὸ π λ ῆ θ ο ς. —Στ. 17, Ἤδη.] ΔΓ, Ἤ θ ε ι. —Στ. 18, Τιῖς μάλιστα.] Ἐξ ΕΔ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἐ ν τ ο ῖ ς μ ά λ ι σ τ α. —Στ. 19, Ἐνάμιλλις.] ΔΓ (ἢ μᾶλλον ἐξήγησις), Ἀ ν τ α γ ω ν ι σ τ ή ς. — Ἐπὶ τοῦτον μὲν οὖν.] Περιαιρετέος ὁ Μέν. — Στ. 24, Λίβιος.] ΔΓ, Λ ο ύ ῖ ο ς (ἤν δηλονότι, Λ ι ο ύ ῖ ο ς). —Στ. 29, Οὐ δυσχεραίνουσα. . . βουλομένη.] Ἴσ. γρ. Ο ὐ δ υ σ χ ε ρ α ί ν ο υ σ α ν . . . β ο υ λ ο μ έ ν ν ν, πρὸς τὸ, Ἑαυτήν, ὡς ἔδοξέ τῳ τῶν ΠΡ.

ΣΕΛΙΔ. 186, στ. 9, Στρατείας.] Ἴσως γραπτέον, Σ τ ρ α τ ι ᾶ ς. — Στ. 11, Γράφοι.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Γ ρ ά φ ε ι.

ΣΕΛΙΔ. 187, στ. 1, Ἰταλιῶτας.] Ἰ τ α λ ο ὶ μ έ ν, οἱ Ἰδαγενεῖς τῆς Ἰταλίας οἰκήτορες· Ἰ τ α λ ι ῶ τ α ι δὲ, οἱ ὕστερον ἐπιγενόμενοι. Ἡ αὐτὴ διαφορὰ καὶ τῶν Σ ι κ ε λ ῶ ν πρὸς τοὺς Σ ι κ ε λ ι ώ τ α ς. Ἴδε Στέφανον τὸν Βυζάντιον (λέξ. Σικελία). —Στ. 7, Ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου γέγραπται.] Ἀνωτέρω (Τιβ. Γραχχ. § 13, σελ. 170). —Στ. 10, Ἡ ὑπόνοια.] ΠΡΔ ἡ προσθήκη τοῦ ἄρθρου. —Στ. 15, Ταῦτα μὲν οὖν ἐγεγόνει.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ. Τ ὰ μ ὲ ν ο ὖ ν ἐ γ ε γ ό ν ε ι.—Στ. 27, Ὀπίμιος.] Ἐξ ΕΔ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ὀστίλιος. Στ. 29, Προαγόντος.] ΔΓ, Π ρ ο σ α γ α γ ό ν τ ο ς.

ΣΕΛΙΔ. 188, στ. 8, Πλείστους.] ΔΓ Π λ ε ί σ τ ο υ ς· ἣν προείλοντο οἱ ΠΡ. — Στ. 23, Οἱ πλεῖστοι.] ΔΓ, Ο ἱ π ρ ῶ τ ο ι.—Στ. 29, Σχολάζοντα. . . τὸν τόπον.] Εὔ κ α ι ρ ο ν τ ὸ ν τ ό π ο ν, ἂν εἴποι ἡ συνήθεια· περὶ οὗ ἔπιθι ἅπερ ἀλλαχοῦ (Πλουτάρχ. Μέρ, Α, σελ. 480) ἐσημειωσάμεθα.

ΣΕΛΔ. 189, στ. 2, Ἀφῃρῆσθαι.] ΔΓ, Ἀφαιρεῖσθαι. —Στ. 7, Σαρδόνιον γέλωτα γελῶσι.] Πλούταρχος ἀλλαχοῦ διὰ τοῦ ω Σαρδώνιον, ὥσπερ εὕρηται καὶ παρ' ἑτέροις τισί. Προέχει μέν τοι ἡ διὰ τοῦ ο γραφὴ, ὡς παρὰ τὴν Σαρδόνος γενικήν. Ἀλλὰ καὶ ἡ παραγωγὴ αὕτη ἄδηλος· οἱ μὲν γὰρ παρὰ τὴν νῆσον Σαρδόνα, ἕτεροι δ' ἑτέρως, καὶ ἄλλοι ἄλλως ἐξηγήσαντο τὸν παροιμιακὸν Σαρδόνιον γέλωτα, καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τοῦ προσποιητοῦ καὶ μὴ ἐκ διαθέσεως γέλωτος λέγεσθαί φασιν, οἱ δὲ ἐπὶ τοῦ τῶν λυπουμένων γέλωτος, οἱ δὲ, ἐπὶ τοῦ ἐπὶ καταμωκήσει γινομένου, ὡς ἔστιν ἰδεῖν παρ' Εὐσταθίῳ (σελ. 1893). Ἐπιτείνει δὲ τὴν ἀδηλίαν καὶ ὁ Ποιητὴς, Σαρδάνιον, οὐ Σαρδόνιον, ὀνομάζων τὸν οἱονδήποτε τοῦτον γέλωτα (Ὀδυσσ. ὑ, 301),

μείδησε δὲ θυμῷ
Σαρδάνιον μάλα τοῖον.

—Στ. 22, διαφέρων ἑτέρωσε τὰ σπλάγχνα πρὸς τοὺς περὶ τὸν Φούλβιον, εἶπε.] Κακῶς ἐστιγμένον παρ' ἅπασιν ἐπελαθόμην ἐπανορθῶσαι τὸ χωρίον. Γράφε τοίνυν, Διαφέρων ἑτέρωσε τὰ σπλάγχνα, πρὸς τοὺς περὶ τὸν Φούλβιον εἶπε. —Στ. 27, Ἐπ' αὐτῷ τούτῳ.] Ἐν ΔΓ, ΑΤ, Ἐπ' αὐτὸ τοῦτο.

ΣΕΛΙΔ. 190, στ. 7, Ἐπὶ τὸ βουλευτήριον.] ΔΓ, Παρὰ τὸ βουλευτήριον.—Στ. 22. Προειπόντος.] ΔΓ, Προσειπόντος.

ΣΕΛΙΔ. 191, στ. 4, Φορτικῶς.] Βωμολοχικῶς. — Στ. 7, Ἀναπαυόμενοι.] Καθεύδοντες, κοιμώμενοι, οἷον σημαίνει πολλάκις καὶ τὸ παρὰ τοῖς Γάλλοις οὐδέτερον reposer.—Στ. 8, Πότου.] Ἐξ ΗΔ. ΑΤ, Ποτοῦ. Πότος μὲν γὰρ τὸ οὐσιαστικὸν, ἀρσενικῶς καὶ βαρυτόνως, τὴν πόσιν, καὶ πολλάκις, ὥσπερ ἐνθάδε, τὸ Συμπόσιον σημαίνει. Ποτὸς δὲ τὸ τριγενὲς, ὀξυτόνως, ταὐτὸν δύναται τῷ Πότιμος· τούτου δὲ πάλιν τὸ οὐδέτερον, εἰς οὐσιαστικὸν μεταπεσὸν (Τὸ ποτὸν), αὐτὸ τὸ πινόμενον δηλοῖ, τὸ ὑπὸ τῶν χυθαιζόντων Πιοτὸν λεγόμενον, ἔστι δ' ὅτε καὶ εἰδικώτερον τὴν οἰνοποσίαν, ἢ τὸν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις πότον, οἷον ἐπὶ τοῦ ὑπὸ συνεχοῦς μέθης κακωθέντος φαμὲν, Τὸ ποτὸν τὸν ἀφάνισε. Ἐσημειώσατο τὴν παρὰ τὴν διάφορον τάσιν διαφορὰν ταύτην τῶν ὀνομάτων καὶ ὁ Ἀμμώνιος (σελ. 118), καὶ ὁ Σουΐδας (Τόμ. Γ, σελ. 162), καὶ ὁ Ἐτυμολόγος (σελ. 685). ἀλλ', εἶά φιλοῦσι Γραμματικῶν παῖδες, συνέχειαν τὸ Ποτὸς ἀρσενικὸν τῷ οὐδετέρῳ Ποτὸν, ἧς ἀκριβείας μικρὰ φροντίσαντες.—Στ. 9, Τὴν εἰκίαν αὐτοῦ.] Ἐν ΔΓ προσ

έθηκα τὴν ἀντωνυμίαν. — Στ. 22, Κεκράτηκεν ἤδη τὰ χείρω.] Ὁμηρικὴ φράσις (Ἰλιάδ. ά, 575),

——————————————Οὐδέ τι δαιτὸς
Ἐσθλῆς ἔσσεται ἦδος, ἐπεὶ τὰ χερείονα νικᾷ,

ὡς ἐσημειώσατο καὶ ὁ Φαβρίκιος. — Τὰς δίκας *ἤδη* πράττουσιν.] ΔΓ, Τὰς δίκας πράττουσιν.—Στ. 25, Ἱκέτις.] Ἐκ ΔΓ, οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἱκέτης. —Φῆναι.] ΔΓ, Ἀφεῖναι.

ΣΕΛΙΔ. 192, στ. 1, Ἄχρις οὗ.] ΔΓ, Μέχρι οὗ.—Στ. 19, Κατατραυματίζοντες.] ΔΓ, Τραυματίζοντες.—Στ. 27, Καὶ φεύγειν.] ΔΓ, Καὶ πάλιν φεύγειν.

ΣΕΛΙΔ. 193, στ. 5, Ἐκεῖνον.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Αὐτόν.— Στ. 7, Φιλοκράτης.] Τοῦτον ὁ μὲν Οὐελλήϊος Πατερκύλος (Ῥωμαϊκ. Ἱστορ. Β, 2, § 6). Εὔπορον ὀνομάζει· ὁ δὲ Οὐαλέριος Μάξιμος (ς', 8, § 3) ὑπὸ μέν τινων φησὶ καλεῖσθαι Εὔπορον, ὑφ' ἑτέρων δὲ, Φιλοκράτην. — Στ. 8, Πάντων μὲν, ὥσπερ... ὁ δὲ φθάνει.] Ἴσως οὕτω γραπτέον καὶ στικτέον τὸ χωρίον· « Πάντων » μὲν ΟΥΝ, ὥσπερ ἐν ἀμίλλῃ, παρακελευομένων, οὐδενὸς δὲ βοηθοῦντος, » οὐδ' ἵππον αἰτουμένῳ παρασχεῖν ἐθελήσαντος (ἐπέκειντο γὰρ ἐγγὺς οἱ » διώκοντες), ὁ δὲ φθάνει ». — Στ. 19, Ἀνενεγκοῦσι.] ΔΓ, Ἐνεγκοῦσι. —Στ. 23, Περὶ τοῦτο.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Περὶ τούτου.—Στ. 24, Μόλιβδον.] ΔΓ, Μόλυβδον. Λοιπὰ τὰ τῆς γραφῆς· Μόλιβδος γὰρ καὶ Μόλυβδος καὶ Μόλυβος, καὶ Μόλιβος· ἃ καὶ ὑπονοεῖν παρέχει ξενικὸν εἶναι τοὔνομα, οὐχ Ἑλληνικόν. Ἡ παρ' ἡμῖν συνήθεια τὴν ἄνευ τοῦ δ γραφὴν ἥσπασται, Μολίβδιον λέγουσα, οὐ διὰ τὸν τῶν Γραμματικῶν κανόνα (Ἐτυμολογ. σελ. 590) τὸν λέγοντα, « Εἰ μέν ἐστὶ, τὸ δ οὐκ ἔστιν.. » ἐὰν δὲ τὸ υ, τὸ δ υ, ἀλλὰ διὰ τὸ εὐφωνότερον. Συρακούσιοι δὲ, εἴ γε χρὴ πιστεύειν τῷ Ἐτυμολόγῳ (σελ. 204), κατ' ἐναλλαγὴν, Βόλιμον τὸν Μόλιβδον ἔλεγον.—Στ. 28, Ἀπεῖπαν.] ΔΓ, Ἀπεῖπον.

ΣΕΛΙΔ. 194. στ. 10, Οὗτος μέντοι.] Ὁ Ὀπίμιος. — Στ. 14, Πεπρωτευκὼς, οὐκ ἀπέσχετο κλοπῆς.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ. Πεπρωτευκώς. Ὀπίμιος δὲ οὐκ ἀπέσχετο κλοπῆς. Ἔστι μὲν γὰρ Ὀπίμιος ὁ μὴ ἀποσχόμενος κλοπῆς· ἀλλ' οὐδεμία χρεία τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐνθάδε, τοῦ, Οὐκ ἀπέσχετο κλοπῆς, ἐπάναγκες πρὸς τὸ, Οὗτος μέντοι, ἀναφερομένου. Ὁ νοῦς καὶ ἡ συνάρτησις, Οὗτος μέντοι ὁ πρῶτος χρη-

θάμενος ἐξουσίᾳ δικτάτωρος ἐν ὑπατείᾳ, καὶ κατα-
πρίνας Γράκχων τὸν πεπρωτευκότα δόξῃ τῆς καθ' αὑτὸν
ἡλικίας, καὶ Φαύλβιον τὸν ὑπατικὸν, οὐκ ἀπέσχετο κλο-
πῆς. —Στ. 19, Ἵμερον καὶ πόθον] ΠΡΔ, ΑΤ, Ἱμέρου καὶ πόθου.

ΣΕΛΙΔ. 195, στ. 2, Ἡδίστη μὲν οὖν ἦν αὕτη.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἡδίστη μὲν
οὖν αὕτη. — Στ. 11, Φυλαττομένης μὲν τὰ κακά.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ,
Φυλαττομένοις μὲν τὰ καλά. —Στ. 12, Παραιρεῖται.] Ἐκ ΔΓ οἱ
ΠΡ, ΑΤ, Παραιτεῖται. Ὀνοῦς, Ἡ τύχη πολλάκις περίεργι τῆς ἀρετῆς,
ἐμπίπτειν αὐτὴν ποιοῦσα εἰς ἃ φυλάττεται κακά· ἐμπεσούσης δὲ οὐκ ἀφαι-
ρεῖται τὸ φέρειν αὐτὰ γενναίως.

ΣΕΛΙΔ. 196, στ. 9, Διεφθάρεισαν.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Διεφθάρησαν.

ΣΕΛΙΔ. 197, στ. 5, Μικρὰ καὶ κατὰ μέρος.] ΔΓ, Μικρὰ κατὰ μέ-
ρος.—Τῶν ἁμαρτημένων.] ΔΡ, Τῶν ἁμαρτημάτων. —Στ. 8, Μετα-
σκευάσαι.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Παρασκευάσαι. —Στ. 12, Οἷς δ' Ἄγις.] ΔΓ,
Οἷς δ' ὁ Ἄγις.—Στ. 15, Τούτοις.] Τοῖς κατ' Ἄγιν καὶ Κλεομένην. —
Στ. 16, Ἐκείνοις.] Τοῖς ἐπὶ Λυκούργου. Ἔπιθι τὸν Λυκούργου βίον (§ 5, Πλου-
τάρχ. Μέρ. Α, σελ. 75.) — Στ. 22, Κοσμεῖσθαι.] Κυβερνᾶσθαι, ἄρχεσθαι·
ὅτι καὶ Κόσμοι παρὰ Κρησὶν ἐκαλοῦντο οἱ δέκα ἄρχοντες, τὴν αὐτὴν
ἔχοντες δύναμιν τοῖς ἐν Λακεδαίμονι Ἐφόροις, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης (Πο-
λιτικ. Β, 7).

ΣΕΛΙΔ. 198, στ. 3, Δισμυρίους στρατιώτας Ῥωμαίων.] ΔΓ, Δισ-
μυρίους Ῥωμαίων στρατιώτας. —Στ. 6, Ἀνέφηνεν.] Ἐκ ΔΓ,
ΑΤ, Ἔφηνεν. — Στ. 6, Ῥωμαίων γενέσθαι.] Γραπτέον, Ῥωμαίων
ἀνγενέσθαι, ὡς ἔδοξε καὶ τοῖς ΠΡ. —Στ. 10, Ἐλλιπής.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ,
Ἐλλειπής. —Στ. 11, Ὑπ' ἀτολμίας καὶ μαλακίας.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ὑπ'
ἀτολμίας διὰ τὴν ἡλικίαν. ΔΓ, Ὑπ' ἀτολμίας διὰ μαλα-
κίαν. Συνάπτει δὲ ταῦτα Πλούταρχος καὶ ἀλλαχοῦ· οἷον, « Προδίδωσιν
» ὑπ' ἀτολμίας καὶ μαλακίας ἑαυτὸν » (Δημοσθ. § 6, σελ. 205) καὶ πάλιν,
« Πολλὰ δὲ εἰς μαλακίαν καὶ ἀτολμίαν σκώμματα καὶ χλευασμὸν ὑπομεί-
» νας » (Ἀρατ. § 31). — Στ. 16, Μετέστησεν.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Μετέστη-
σαν. —Στ. 22, Ἄνοπλος.] ΔΓ, Ἄοπλος. —Στ. 26, Ὑπὲρ τοῦ μὴ παθεῖν ΤΩ
ΔΡΑΝ ἀμύνασθαι.] ΔΓ, ΤΟ ΔΡΑΝ· ἐξ ἧς ὁρμώμενος οὐκ ἀπιθάνως τις τῶν
ΠΡ ὑπέλαβε γραπτέον, Τὸ δρῶν, τουτέστι τοὺς δρῶντας, τοὺς ὑπάρ-
ξαντας μάχης. Ἔστι μέντοι καὶ τὴν ἐκδεδομένην γραφὴν, Τῷ δρᾶν, ἐξ-

ηγήσασθαι, Διὰ τοῦ δρᾶν, ἢ διὰ τῆς δράσεως, ὥσπερ ἡρμήνευσε καὶ ὁ Ἕτταλὸς μεταφραστὴς, difendersi coll'operare, per non restar eglino offesi. —Στ. 28, Καὶ δευτέραν αὐτὸς τῷ Γαΐῳ δημαρχίαν μετήει.] Οὐκ ἔρρωται τὸ χωρίον· ὅθεν διορθοῦν ἐπεβάλετό τις τῶν ΠΡ οὕτως, Καὶ Γαΐου, ὅτι δευτέραν αὐτὸς αὐτῷ δημαρχίαν μετήει, ἵν' ἦ ὁ νοῦς, σύμφωνος γοῦν τῇ ἱστορίᾳ (Ἀππιαν. Ῥωμαϊκ. ἐμφυλ. Α, 21), Τῶν μὲν ἐγκλημάτων τῶν κατὰ Τιβερίου μέγιστόν ἐστιν, ὅτι κ. τ. λ. Τῶν δὲ κατὰ τοῦ Γαΐου, ὅτι δευτέραν αὐτὸς αὐτῷ δημαρχίαν μετήει.

ΣΕΛΙΔ. 199, στ. 1, Τὰς σφαγάς.] ΔΓ, Τὰς φυγάς. — Στ. 6, Συμβαστλεύειν.] Ἐς ΔΓ, ΑΤ, Βασιλεύειν.—Στ. 16· Τοῦτον.] Τὸν Κλεομένην. —Στ. 17, Τῇ δ' ἐκείνων.] Τῶν Γράκχων. —Στ. 20, Ἐφεῖναι περὶ τὰ ἔσχατα.] ΔΓ, Ἀφεῖναι πρὸς τὰ ἔσχατα.—Στ. 25, Οὐδ' ὑπ' ἄρχοντος.] ΠΡΔ, ΑΤ, Οὐδ' ὑπάρχοντος. Καὶ ὁ Α δὲ τὴν ὀρθὴν ἡρμήνευσε γραφὴν, ny pas mesmes par aucun magistrat. —Στ. 26, Μὲν οὖν καὶ αὐτός.] Ἐς ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Μὲν οὖν αὐτός. —Στ. 28, Ἡμαρτηκέναι τὸ μειράκιον ἄγαν.] Ἐς ΔΓ (εὐφωνοτέρας), ΑΤ, Τὸ μειράκιον ἡμαρτηκέναι ἄγαν.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ.

Ἐπεὶ μετὰ τὸν πρὸ ἡμῶν ἐκδότην Ὑττένιον (Hutten) ἐξέδωκε, τοῖς ἰδίοις χαριζόμενος μαθηταῖς, τόν τε Δημοσθένους καὶ τὸν Κικέρωνος βίον ὁ κλεινὸς τοῦ Βαταυικοῦ Λουγδούνου διδάσκαλος Βυτεμβάχιος, ὅσαι τῶν ὑπ' ἐκείνου μνημονευθεισῶν διαφόρων γραφῶν, ἢ προτεθεισῶν διορθώσεων, ἐν ταῖς ἡμετέραις ταυταισὶ καταχωρισθήσονται σημειώσεσι, διακεκινέσθωσαν τῶν λοιπῶν, αἱ μὲν διάφοροι γραφαὶ τῇ προσγραφῇ τῶν ΒΔΓ, αἱ δὲ διορθώσεις τῶν ΒΔ στοιχείων, τὸ δ' ἁπλοῦν ὄνομα, τῷ Β.

ΣΕΛΙΔ. 201, στ. 2, Εἰς Ἀλκιβιάδην ἐγκώμιον, εἴτ' Εὐριπίδης κ. τ. λ.] Ἐμνημόνευσε τοῦ ἐγκωμίου τούτου ἐν τῷ Ἀλκιβιάδου βίῳ (§ 11, Πλουτάρχ. Μέρ. Β, σελ. 9)· καὶ δῆλον ἐντεῦθεν ὅτι οὐχ ἑλόκληρον ἐκεῖ κατακεχώρισται τὸ Εὐριπίδειον ἄσμα. — Στ. 4, Εὐδόκιμον.] ΔΓ, Εὐδαίμονα. Τὴν δὲ γνώμην Ἀμμιανὸς (ιδ', 6, § 7) οὐκ Εὐριπίδῃ, ἀλλὰ Σιμωνίδῃ ἀνατίθησιν, ut

enim Simonides lyricus docet, beate perfecta ratione victuro ante alia patriam esse convenit gloriosam.—Στ. 9, Τῶν Ἀττικῶν τις.] Ὁ Περικλῆς, ᾗ δῆλον ἐκ τῶν ἀλλαχοῦ (Περικλ. § 8, Πλουτάρχ, Μέρ. Α, σελ. 288, καὶ Πολιτικ. παραγγελμ. § 6) εἰρημένων Πλουτάρχῳ. —Στ. 10, Ὡς λήμην ἀφαιρεῖν] ΑΤ, Ἀφαιρεῖν, φέρεται καὶ ΔΓ, Περιελεῖν. Ἐν δὲ τῷ προμνημονευθέντι Περικλέους βίῳ καὶ τοῖς Πολιτικοῖς παραγγέλμασι, γράφεται, Ἀφελεῖν. Λήμη δὲ ἐστὶν ἡ χυδαϊκῶς λεγομένη Τσίμπλα, ἴσως παρὰ τὸ Σιφλός. » Σιφλὸς ... κυρίως ὁ ἐσινωμένος τοὺς ὀφθαλμούς » φησὶν ὁ Ἐτυμολόγος (σελ. 714). καὶ, « Σιφλὸν ... πηρὸν, αἰσχρὸν » ὁ Ἡσύχιος. Τοῦτο δὲ παρὰ τὸ Σιπαλὸς, κατὰ συγκοπὴν παρῆχθαι ὡμολόγηται παρὰ τοῖς κριτικοῖς· « Σιπαλὴ (φησὶν Ἡσύχιος), ἐπάργεμος ... λεύκας » ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἔχουσα ». Ὁ δὲ Ἐτυμολόγος Σιπαλὸν τὸν εἰδεχθῆ καὶ ἄμορφον ἐξηγησάμενος, ἐξ ἀδήλου ποιητοῦ τοῦτον ἐπιφέρει τὸν στίχον.

Ἀλλὰ σὺ μὲν σιπαλός τε καὶ ὀφθαλμοῖσιν ἕρκος.

Εἰκὸς οὖν καὶ Σιπάλην ἢ Σιπάλαν, καὶ Σίφλην ἢ Σίφλαν, οὐσιαστικῶς λελέχθαι πάλαι πάθος τι περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς παραπλήσιον τῇ λήμῃ, ἢ καὶ αὐτὴν τὴν λήμην, ἣν ἡ συνήθεια εἰς τὴν Τσίμπλαν μετεπλάσατο, ὥσπερ καὶ τὸ Σιλιπορδῶ εἰς τὸ Τσιλιπουρδῶ, παρενθεῖσα καὶ τὸ μ, κατὰ τὸ Ἀμπώθω παρὰ τὸ Ἀπωθῶ, καὶ τὸ Ῥούμπαλον παρὰ τὸ Ῥόπαλον. Ἴσως δ' ἐντεῦθεν διορθωτέος καὶ ὁ Ἡσύχιος, « Λαμόπτης, ὁ ΕΠΙΤΗΔΕΙΑΣ ». Ἐπεὶ γὰρ τὸ Λαμόπτης οὐδὲν ἕτερον ἔχει σημαίνειν ἢ τὸν παρ' ἡμῖν Τσιμπλομμάτιον ἢ Τσιμπλομμάτιν, πιθανῶς ἂν τρέποιτο καὶ ἡ ἐπιφερομένη ἐξήγησις εἰς τὸ ΕΠΙΣΙΦΑΙΟΣ, ἢ ΕΠΙΣΙΦΑΟΣ. —Στ. 13, Πρὸς ἐργασίαν.] Πρὸς κέρδος. —Στ. 17, Ἐπιλαμβανομένην.] Ἴσ. γρ. Ἐπιλαβομένην. —Στ. 22, Συνιοῦσαν.] Συνηθροισμένην, συνειλεγμένην. —Στ. 24, Ἔχων] ΠΡΔ, ΑΤ, Ἔχειν. —Στ. 25, Διαφυγόντα.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Διαφεύγοντα.

ΣΕΛΙΔ. 202, στ. 6, Ἠρξάμεθα.] Ἐξ ΕΔ καὶ ΔΓ (συναδούσης τῷ Α) εἰ ΠΡ, ΑΤ, Ἠψάμεθα. —Στ. 10, Ὧν ἀμωσγέπως εἴχομεν ἐμπειρίαν.] ΠΡΔ, ΑΤ, Ἀμωσγέπως εἴχομεν ἐμπειρίας.—Στ. 12, Ἀγάλλεται.] Κοσμεῖται· παρ' ὃ καὶ τὸ Ἄγαλμα. —Στ. 22, Κακὴ γάρ, ὡς φησιν ὁ Ἴων, δελφῖνος ἐν χέρσῳ βία.] Ἐξ ΕΔ τὸ Κακὴ ΑΤ, Κἀκεῖ. Ἔστι δὲ παροιμιῶδες τὸ λεγόμενον, ἐπὶ τῶν ἀναστρεφομένων ἐν οἷς οὐκ εἰσὶ χρηστοί, καὶ

διὰ τοῦτο μὴ δυναμένων τὴν ἰδίαν ἐπιδείξασθαι ἀρετὴν, ὥσπερ καὶ ὁ δελφὶν εὐχερῶς ἐν θαλάσσῃ κινούμενος, εὐδερμίαν ἔχει ἐπὶ γῆς βίαν, τουτέστιν ἰσχύν. Ὁ δὲ Β τὸ Κ ά κ ε ῖ κατὰ χώραν ἐὼν, ἐν μόνῳ τῷ « Δελφῖνος ἐν χέρσῳ βία » περιορίζει τὴν Ἴωνος ῥῆσιν· ἣν μέρος εἶναι ὑπολαμβάνει ἑτέρας τοῦ αὐτοῦ παιητοῦ ῥήσεως τῆς παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ (σελ. 91) ταυτησί·

Ἀλλ' ἔν τε χέρσῳ τὰς λέοντος ἥνεσα,
Ἢ τὰς ἐχίνου μᾶλλον ὀϊζυρὰς τέχνας.

—Στ. 23, Καικίλιος.] Ὁ αὐτὸς ἔοικεν εἶναι, καὶ ὃν ἐν ταῖς ἑξῆς (Κικέρ. § 7, σελ. 235) Ἰουδαῖον γεγονέναι φήσει, ὡς γοῦν ἐστιν ἐκ τοῦ Σουΐδα συμπεράναι· « Καικίλιος, Σικελιώτης, Καλλαντιανὸς (Κάλλαντις δὲ πόλις Σικελίας), » ῥήτωρ, σοφιστεύσας ἐν Ῥώμῃ ἐπὶ τοῦ Σεβαστοῦ Καίσαρος, καὶ ἕως Ἀδριανοῦ, καὶ ἀπὸ δούλων, ὥς τινες ἱστορήκασι· καὶ πρότερον μὲν καλούμενος » Ἀρχάγαθος· τὴν δὲ δόξαν Ἰουδαῖος. Βιβλία δὲ αὐτοῦ πολλὰ κ. τ. λ. ».— Στ. 26, Δημοσθένη γὰρ καὶ Κικέρωνα τὸν αὐτὸν ἔοικε πλάττων ἀπ' ἀρχῆς δαίμων.] ΒΔΓ, Δημοσθένη γὰρ καὶ Κικέρωνα ὁ αὐτὸς ἔοικε πλάττων ἀπ' ἀρχῆς δαίμων. Ἴσως γραπτέον, Δημοσθένη γὰρ Κικέρωνι τὸν αὐτὸν κ. τ. λ. ἢ, Δημοσθένη γὰρ καὶ Κικέρωνα ἐκ τῶν αὐτῶν ἔοικε πλάττων ἀπ' ἀρχῆς ὁ δαίμων.

ΣΕΛΙΔ. 203, στ. 8, Αὕτη.] Ἡ φύσις. —Στ. 9, Ἐκείνη.] Ἡ τύχη. — Στ. 14, Ἀ δ' Αἰσχίνης ὁ ῥήτωρ εἶρηκε.] Ἐν τῷ Κατὰ Κτησιφῶντος λόγῳ—. Στ. 16, Ἐγεγόνει.] ΔΓ, Γεγόνοι.— Στ. 19, Βάταλον.] « Βάταλος (φησὶν Ἡσύχιος), καταπύγων καὶ ἀνδρόγυνος, κίναιδος, ἔκλυτος ». Τὸ δὲ τοῦ ὀνόματος ἔτυμον ἄδηλον· εἰσὶ γὰρ οἱ γράφοντες καὶ διὰ διπλοῦ τοῦ τ Β ά τ τ α λ ο ς, καθὰ δηλοῖ καὶ τὸ παρὰ τῷ Σουΐδᾳ παράγωγον, «Βατταλίζεσθαι, μαλακῶς καὶ αἰσχρῶς διάγειν», καὶ ὃ φησιν ἐν τοῖς ἑξῆς Πλούταρχος, περὶ τοῦ Βάτταλον παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς καλεῖσθαι τῶν οὐκ εὐπρεπῶν τι λεχθῆναι τοῦ σώματος μορίων. Τοῦτο γὰρ τὸ μόριον οὐχ ἡ ἕδρα ἦν, ὡς φησιν ὁ σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοφάνους (Πλουτ. 1012), ἀλλὰ τὸ αἰδοῖον, ὅπερ εἰκὸς οὕτως παρῳδῆσθαι ὑπὸ τῶν πολυωνυμεῖν φιλούντων τὰ κακέμφατα παρὰ τὸν Π ά τ τ α λ ο ν, ὃν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἔταξεν ὁ Κωμικὸς (Ἐκκλησ. 1020) σημασίας. —Στ. 29, Τῶν κατεαγότων.] Ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ῥᾳδίως καταγνυμένων, Κ α τ ε α γ ό τ ε ς ὠνομάσθησαν οἱ οἱονεὶ διερρυηκότε, τῇ τρυφῇ, καθὰ δηλοῖ καὶ τὸ παρ' Ἡσύχιῳ

τόδε « Χιαστὶ τίλλειν, ὡς τῶν Χίων κατεαγότων καὶ παραπιλλομένων ». Ἡ αὐτὴ δὲ μεταφορὰ καὶ ἐν τῷ Ῥωμαϊκῷ fractus, παρὰ τὸ frango. Ἕτερόν τι πέπονθε τὸ παρὰ τοῖς Γάλλοις roué, ἀπὸ τῶν ἐπὶ τροχοῦ συντριβομένων ἐπὶ τοὺς παντάπασιν ἐκλύτους τὸν βίον μετενηνεγμένον. — Εἰς τοῦτον.] ΠΡΔ (συνάδουσα τῷ Α) ΑΤ, Εἰς τοῦτο.

ΣΕΛΙΔ. 204, στ. 3, Ἄργας.] Παρ' Ἡσυχίῳ ὀξυτόνως, Ἀργάς, παρ' ἄλλοις δὲ περισπωμένως (ὃ καὶ ἄμεινον) Ἀργᾶς. —Στ. 4, Παρωνύμιον.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Παρώνυμον. Ἔπιθι τὸν Θησαυρὸν τοῦ Στεφάνου (Γραμ. Β, σελ. 1334). —Στ. 7, Νόμων.] Ἀσμάτων. Ἔπιθι τὰς εἰς τὸν Ἡλιόδωρον (Β, σελ. 162) σημειώσεις. —Στ. 8, Κατὰ Πλάτωνα.] Χρῆται μὲν ὁ Πλάτων τῇ αὐτῇ, ἣ παραπλησίᾳ φράσει, οἷον ἐν τῷ Συμποσίῳ (σελ. 220) « Καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα »· ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο καὶ ἄξιον ἦν μάρτυρα παρασχέσθαι Πλάτωνα τῆς φράσεως. Διὸ καὶ διαγραπτέον εἶναι ἔδοξεν εὐλόγως τῷ Β τὰς τελευταίας δύο λέξεις, Κατὰ Πλάτωνα.—Στ. 11, Ὡρωπού.] Πόλις ἐν μεθορίοις τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς Βοιωτίας ὁ Ὠρωπός, Βοιωτοῖς καὶ Ἀθηναίοις ἐπίμαχος. — Στ. 19, Εὐημερήσαντος.] Εὐδοκιμήσαντος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, καθ' ἣν ἠγωνίσατο τὴν κρίσιν. « Εὐημερίαν (φησὶ Φώτιος), τὴν εὐδαιμονίαν· καὶ Ξενοφῶν ἐν » τοῖς Ἑλληνικοῖς, καὶ Φερεκράτης ». —Στ. 21, Ὑπὸ τῶν πολλῶν.] Περιαιρετέον ἔδοξέ μοι τὸ ἄρθρον, ἵν' ᾖ, Ὑπὸ πολλοῦ πλήθους ἀνθρώπων, ὥσπερ ἐξέφρασε καὶ ὁ Α, de grande suite de gens. —Στ. 22, Ἐθαύμασε.] ΔΓ (μακροτέρα καὶ ἴσως ἀμείνων), Ἐθαύμασε καὶ κατενόησε. —Στ. 25, Ὡς ἂν τῶν.] Ἐκ ΒΔΓ, ΑΤ, Ὡς τῶν. — Καὶ αὐτός.] Ἐκ ΔΓ προσέθηκα τὰς δύο ταύτας λέξεις. —Στ. 27, Σχολάζοντος.] Σημείωσαι τὸ Σχολάζειν ἐνθάδε ἴσον τῷ παραδιδόναι λόγους, ἢ διδάσκειν. —Στ. 30, Ἕρμιππος.] Ἕρμιππος ὁ Σμυρναῖος ἔγραψε πρὸς πολλοῖς τοῖς ἄλλοις καὶ Περὶ τῶν Ἰσοκράτους μαθητῶν.

ΣΕΛΙΔ. 205, στ. 2, Συνεσχολακέναι Πλάτωνι.] Πλάνωνος μαθητὴν γεγονέναι. —Στ. 3, Ὠφελῆσθαι.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ Ὠφελεῖσθαι. — Στ. 8, Ἐγγυμνασάμενος, κατὰ τὸν Θουκυδίδην, ταῖς μελέταις, οὐκ ἀκινδύνως.] Ἐχρήσατο καὶ ἀλλαχοῦ (Πῶς ἄν τις αἴσθ. ἑαυτ. προκόπτ. ἐπ' ἀρετ. § 8), « Μὴ μόνον, ὡς Θουκυδίδης ἔλεγε, μετὰ κινδύνων πεισύ» μενοι τὰς μελέτας, ἀλλὰ κ. τ. λ. ». Λέγει δὲ τοῦτο Θουκυδίδης (Α, 18) περὶ Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων, « Εὖ παρεσκευάσαντο τὰ πολέμια,

» καὶ ἐμπειρότεροι ἐγίνοντο, μετὰ κινδύνων τὰς μελέτας ποιούμενοι ». Καὶ διορθούσθω κατὰ πάρεργον καὶ ἃ προσεχῶς τοῖς εἰρημένοις ἐπάγει ὁ αὐτὸς Θουκυδίδης (19), « Καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι οὐχ ὑποτελεῖς ἔχοντες φόρου » τοὺς ξυμμάχους ἡγοῦντο. . . Ἀθηναῖοι ΔΕ ΝΑΥΣ ΤΕ τῶν πόλεων τῷ χρόνῳ παραλαβόντες, ἦρχον, πλὴν Χίων καὶ Λεσβίων ». Ἐν τισι τῶν ἀντιγράφων, καὶ ἐν ταῖς ἀρχαίαις Θουκυδίδου ἐκδόσεσιν, ἀντὶ τοῦ ΠΟΛΕΩΝ φέρεται ΠΟΛΕΜΙΩΝ· καὶ ἡ τοιαύτη κακὴ γραφὴ ὑπονοεῖν παρέχει μήποτε καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς τοῦ χωρίου ἑτέρα τις παραπλησία ἀντιγραφέων ἁμαρτία λέληθε. Εἰκὸς γὰρ τὸν Θουκυδίδην γεγραφέναι, « Ἀθηναῖοι ΔΕ ΤΗΝ ΔΥΝΑΣΤΕΙΑΝ τῶν πόλεων τῷ χρόνῳ παραλαβόντες κ. τ. λ. « —Στ. 14, Λαομέδοντα τὸν Ὀρχομένιον.] Ὁμοιόν τι τῷ περὶ Λαομέδοντος ἱστόρηκε περὶ ἑτέρου καὶ ὁ Αἰλιανὸς (Ποικ. ἱστορ. Δ. § 15, Πρόδρ. Ἑλλ. Βιβλιοθ. σελ. 71). — Στ. 24, Ψυχρῶς.] ΒΔ, ΑΤ, Πικρῶς. Ἕτεροι δὲ εἰς τὸ Πυκνῶς τρέπειν παρήνεγκαν. Ἐχρήσατο μέντοι Πλούταρχος τῇ λέξει καὶ ἀλλαχοῦ (Πολιτικ. παραγγελμ. § 6) περὶ αὐτοῦ τούτου Δημοσθένους τὸν λόγον ποιούμενος.

ΣΕΛΙΔ. 206, στ. 5, Ἐπακολουθῆσαι.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ὑπακολουθῆσαι. —Στ. 10, Ἀλλὰ κραιπαλῶντες ἄνθρωποι ναῦται.] Τὸν Δημάδην αἰνίττεται.— Στ. 22, Κατιόντα.] Ἐκ ΒΔΓ, ΑΤ, Προσιόντα. — Στ. 23, Μῆνας.] Ἴσ. γρ. Ἡμέρας, ὡς ὑπενόησεν ὁ Β. —Στ. 25, Προελθεῖν.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Προσελθεῖν.

ΣΕΛΙΔ. 207, στ. 3, Ὑφ' ἑτέρου.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ. Ὑφ' ἑτέρων. — Πρὸς ἄλλον.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Εἰς ἄλλον. — Στ. 14, Γράψαι.] Ἐκ ΒΔ, ΑΤ, Γράψας. —Στ. 16, Θεραπείας γὰρ εἶναι τοῦτο δήμου παρασκευήν.] Τὸ μελετᾶν ῥήτορός ἐστι παρασκευαζομένου ὅπως θεραπεύσει τὸν δῆμον. —Στ. 23, Ὁ Αἰσχίνης.] Ἐν τῷ Κατὰ Κτησιφῶντος λόγῳ. —Στ. 25 Πύθωνι . . . θρασυνομένῳ καὶ ῥέοντι πολλῷ κατὰ τῶν Ἀθηναίων, ἀναστὰς μόνος ἀντεῖπεν.] Αὐτολεξεὶ τοῖς ῥήμασιν ἐχρήσατο Δημοσθένους ἐκ τοῦ Περὶ Στεφάνου λόγου τοῦ ῥήτορος (σελ. 272), « Ἐγὼ μὲν τῷ Πύθωνι » θρασυνομένῳ, καὶ πολλῷ ῥέοντι καθ' ἡμῶν, οὐχ εἶξα, οὐδ' ὑπεχώρησα, ἀλλ' ἀνέστην ἀντεῖπον. » — Στ. 26, Μυρινησίου.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Μυρρηναίου. Ἔστιν ἐθνικὸν, ἐκ τῆς Μυρίνης πόλεως τῆς Αἰολίδος, ἢ τῆς ἐν Λήμνῳ ὁμωνύμου.

ΣΕΛΙΔ. 208, στ. 8, Οὐ πάνυ προσίεσθαι τὴν ἐν τῷ καιρῷ δόξαν.] Ἐκ ΔΓ, τὸ Προσίεσθαι, ΑΤ, Προΐεσθαι. Τῶν ΠΡ τις εἰκάζει γρα-

πτέον εἶναι, Οὐ πάνυ προΐεσθαι τὴν ἑαυτοῦ τῷ καιρῷ δόξαν. Ὁ νοῦς τῆς ἡμετέρας γραφῆς, Οὐ πάνυ προαιρεῖσθαι καὶ ἀγαπᾶν τὴν δόξαν τὴν προσγινομένην ἀπὸ τοῦ αὐτοσχεδιάζειν, πρόσκαιρον οὖσαν, ἔτι δὲ καὶ ἐπισφαλῆ διὰ τὸ ἀμελέτητον.—Στ. 17, Τῶν δὲ Κωμικῶν.] Τιμαγένην καὶ Ἀντιφάνην λέγει, ὡς ἐσημειώσαντο οἱ ΠΡ. — Ὁ μέν τις.] Ὁ Τιμαγένης. —Ῥωποπερπερήθραν.] « Ῥῶπος (φησὶν Εὐστάθιος εἰς τὴν Ἰλιάδ. Ν. 199, » σελ. 927), λεπτὸς καὶ ἀτελὴς (γρ. εὐτελὴς) φόρτος, ὡς δὲ Αἴλιος Διονύσιος » λέγει, καὶ ποικίλος... ἐκ τούτου δὲ καὶ Ῥωποπερπερήθρα τις » προσερρήθη, ἐπὶ χυδαιότητι καὶ φλυαρίᾳ σκοπτώμενος· οὗ ἡ παραγωγὴ » κατὰ τὸ δακτυλήθρα, καὶ τὰ ὅμοια. Φέρεται δὲ καὶ ῥῆμα τὸ Ῥω- » πίζειν, ὃ δηλοῖ τὸ σύμμικτα καὶ συμπεφυρμένα ποιεῖν (ἴσ. πωλεῖν) ». Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Εὐστάθιος, καλῶς μὲν τῇ ἐξηγήσει τοῦ Ῥώπου, οὐκ ἀκριβῶς δὲ τῇ παραγωγικῇ κατολήξει τοῦ ὀνόματος. Ἔστι γὰρ οὐ καθ' αὑτὸ ὅμοιον τῷ Δακτυλήθρᾳ (ἦν γὰρ ἂν Ῥωπήθρα), ἀλλὰ διὰ τὴν σύνθεσιν παρὰ γὰρ τῷ Ῥῶπος καὶ τὸ Περπερήθρα, τοῦτο δὲ παρὰ τὸ Πέρπερος, κατὰ τὸ Δακτυλήθρα παρὰ τὸ Δάκτυλος, καὶ Στωμυλήθρα παρὰ τὸ Στωμύλος. Ἔστι δὲ « Πέρπερος, ὁ μετὰ βλακείας ἐπαι- » ρόμενος » καθ' Ἡσύχιον. Συνωνυμεῖ δ' ἡ λέξις καὶ τῷ λάλος, ἢ στωμύλος, ὡς ἔστιν εἰκάσαι τοῦτο μὲν ἐκ Πολυβίου (μ', 6), φήσαντος, « Στωμύλος καὶ » λάλος, καὶ πέρπερος διαφερόντως ». καὶ πάλιν, (λϐ', 6), « Οὗτος δὲ ἦν » μὲν γραμματικὸς τῶν τὰς ἀκροάσεις ποιουμένων· φύσει δὲ ὢν λάλος καὶ » πέρπερος καὶ κατακορής... οὐκ ἠρκεῖτο περὶ τῶν ἰδίων ἐπιτηδευμάτων » ποιούμενος τοὺς λόγους, ἀλλὰ καὶ πραγματικὰς ἀποφάσεις ἐξέβαλε » τοῦτο δὲ καὶ ἐκ τοῦ συνωνύμου συνθέτου, Ρωποστωμυλήθρα, ὥπερ ἕτερος Κωμικὸς, αὐτὸν τοῦτον τὸν Δημοσθένην καὶ τὸν αὐτοῦ διδάσκαλον Εὐβουλίδην, σκώπτων ἐχρήσατο (Διογ. Ἀκέρτ. Β, 108, μετὰ τῶν Σημειώτ. Μεναγ.),

Οὐριστικὸς δ' Εὐβουλίδης κερατίνας ἐρωτῶν,
Καὶ ψευδαλαζόσιν λόγοις τοὺς ῥήτορας κυλίων,
Ἀπῆλθ' ἔχων Δημοσθένη τὴν ῥωποστωμυλήθραν.

Καὶ σημειοῦ ἐκ τούτου ὅτι καὶ τὸ παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ, Ρωποπερπερήθραν θηλυκοῦ ἐστι γένους, ἀπ' εὐθείας τῆς, Ρωποπερπερήθρα· τὰς γυναῖκας γὰρ οὕτω σκώπτοντες ἔλεγον, ὅτι καὶ ἐν τοῖς μάλιστα λάλον τὸ γυναικεῖον φῦλον· διὸ καὶ θριμύτερον γίνεται τὸ κωμικὸν σκῶμμα εἰς

ἄνδρας ἀπὸ γυναικῶν μετενηνεγμένον. Σημάνεις δ' ἄν πως; ἡ Ῥωποπερλ περήθρα, καὶ ἡ Ῥωποστωμυλήθρα, πρὸς δὲ καὶ ἁπλουστέρως λεγομένη Στωμυλήθρα (Ἀθην. σελ. 381), τὴν παρὰ τοῖς Γάλλαις καλουμένην commère, τουτέστι γυναῖκα περὶ πάντων φιλοπευστοῦσαν, καὶ περὶ πάντων ὅτι κεν ἐπ' ἀκαιρίμαν γλῶτταν ἔπος ἔλθῃ προφέρουσαν. — Στ. 19, Ὥσπερ ἔλαβεν.] ΔΓ, Ὡς παρέλαβεν. — Ἠγάπησε γάρ. Γραπτέον, Ἠγάπησεν ἄν, καθὰ φέρεται παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ (σελ. 223). Καλῶς δ' ἀνέχοι, ἐπεὶ τοῦ Ἀθηναίου ἐμνήσθημεν, καὶ τὰ λοιπὰ ἐξ ἐκείνου τῶν Κωμικῶν εἰς Δημοσθένην σκώμματα παραθεῖναι, περὶ τοῦ λαμβάνειν καὶ ἀπολαμβάνειν, καὶ διδόναι καὶ ἀποδιδόναι. Φησὶ τοίνυν οὕτως· « Δημοσθένην χλευάζων, ὅτι, Φιλίππου Ἀθηναίοις Ἁλόννησον διδόντος, συνεβούλευε μὴ λαμβάνειν, εἰ δίδωσιν, ἀλλὰ » μὴ ἀποδίδωσιν. Ὅπερ Ἀντιφάνης ἐν Νεοττιδι παιδιὰν θέμενος, ἐρε- » σχελεῖ τόνδε τὸν τρόπον·

» Ὁ δεσπότης δέ πάντα τὰ παρὰ τοῦ πατρὸς
» Ἀπέλαβεν, ὥσπερ ἔλαβεν. Ἠγάπησεν ἄν
» Τὸ ῥῆμα τοῦτο παραλαβὼν Δημοσθένης.

» Ἄλεξις δ' ἐν Στρατιώτῃ·

» Α. Ἀπόλαβε. Β. Τουτὶ δ' ἔστι τί; Α. Ὃ παρ' ὑμῶν ἐγὼ
» Παιδάριον ἔλαβον, ἀποφέρων ἥκω πάλιν.
» Β. Πῶς; οὐκ ἀρέσκει σοι τρέφειν; Α. Ἀλλ' ἐδώκατε
» Ὑμεῖς; ἐμοὶ τοῦτ'. Β. Οὐ δεδώκαμεν. Α. Τί δέ;
» Β. Ἀπεδώκαμεν. Α. Τὸ μὴ προσῆκον ἐμοὶ λαβεῖν.

» Καὶ ἐν Ἀδελφοῖς·

» Α. Ἐγὼ δέδωκα γάρ τι ταύταις; εἰπέ μοι.
» Β Οὐκ, ἀλλ' ἀπέδωκας ἐνέχυρον δήπου λαβών.

» Ἀναξίλας δὲ, ἐν Εὐανδρείᾳ·

» Α. Καὶ τὰς παλ.... γὰ τὴν γῆν μὴ σύ γε
» Δῷς, ἀλλ' ἀπόδος. Β. Καὶ δὴ φέρουσ' ἐξέρχομαι.

» Τιμοκλῆς δ' ἐν Ἥρωσιν·

» Α. Οὐκοῦν κελεύεις νῦν με τὰ πάντα μᾶλλον ἢ
» Τὰ πρυσόντα φράζειν. Πάνυ γε δράσω τοῦτό σοι,

» Β Καὶ πρῶτα μέν σοι παύσεται Δημοσθένης
» Ὀργιζόμενος. Α. Ὁποῖος; (γρ. Ὁ ποῖος;) Β. Ὁ Βριάρεως,
» Ὁ τοὺς καταπέλτας τάς τε λόγχας ἐσθίων·
» Μισῶν λόγους ἄνθρωπος· οὐδεπώποτε
» Ἀντίθετον εἰπὼν οὐδέν, ἀλλ' Ἄρη βλέπων ».

—Στ. 25, Αὐτοσχεδιάζοντα.] ΠΡΔ, ΑΤ, Αὐτὸν σχεδιάζοντα. — Στ. 26, Ἀρίστων δ', ὁ Χῖος.] Στωϊκὸς φιλόσοφος, μαθητὴς Ζήνωνος. — Στ. 30, Πολύευκτον . . . τὸν Σφήττιον.] Ἐμνημόνευσε καὶ ἀνωτέρω (Φωκ. § 5, σελ. 5, καὶ Πολιτικ. παραγγελμ. § 7). Σφήττιος δὲ ἀπὸ Σφηττοῦ, δήμου Ἀττικοῦ. « Σφήττιοι (φησὶ Φώτιος), δῆμος τῆς Ἀκαμαντίδος φυλῆς. Κωμῳδοῦνται » δὲ ὡς ὀξεῖς κ. τ. λ. ». Παρὰ δὲ τὸ πικρὸν τοῦ ἤθους τῶν Σφηττίων καὶ Σφήττιον ὄξος ὠνόμασεν ὁ κωμικὸς (Ἱππουτ. 720) τὸ δριμύτατον ὄξος.

ΣΕΛΙΔ. 209, σα. 1, Μέγιστον.] Ὡς καὶ ἐν τοῖς Πολιτικοῖς παραγγέλμασιν (§ 7)· (ἀνωτέρω δὲ Φωκ. 5, σελ. 5), Ἄριστον.—Στ. 2, Δυνατώτατον.] Γραπτέον ἴσως, Δεινότατον, ὡς καὶ ἀνωτέρω (σελ. 5), καὶ ἀλλαχοῦ (Πολιτικ. παραγγέλμ. § 7). — Στ. 4, Ὁσάκις ἂν ἀντεῖπῶν κ. τ. λ.] Διαγραπτέος ὁ δυνητικὸς, ὡς εἰς οὐδὲν χρήσιμος. — Στ. 6, ἀνίστανται.] Οὕτω καὶ ἐν τοῖς Πολιτικοῖς παραγγέλμασιν (§ 7)· ἐν δὲ τῷ Φωκίωνος βίῳ (ἀνωτέρ. σελ. 6), Πάρεστιν. Ὑπέλαβέ τις τῶν ΠΡ. διὰ τοῦ, Ἀνίσταται, Ἰαμβεῖον τὸ ὅλον γίνεσθαι, μικρᾷ δηλονότι λέξεων μεταθέσει,

Ἡ τῶν ἐμῶν κοπὶς λόγων ἀνίσταται.

Κοπὶς δὲ, οὐσιαστικῶς καὶ ὀξυτόνως, ἡ μάχαιρα, παρ' ἣν καὶ τὸ παρ' ἡμῖν Κοπίδιον, ἐργαλεῖον σκυτοτομικὸν οὕτω καλούμενον· ἐπιθετικῶς δὲ καὶ βαρυτόνως, ὁ λάλος, καθὰ καὶ ἀλλαχοῦ (Ἡλιοδώρ. Β, σελ. 298) σεσημείωται.—Στ. 8, Πολλῶν πάνυ καὶ μακρῶν περιόδων ἓν ῥῆμα καὶ νεῦμα πίστιν ἔχοντος ἀνθρώπου κυριώτερον ἡγούμενος.] Σημειούσθων ἀκριβῶς τοῦτο οἱ ἡμέτεροι Ἱεροκήρυκες· τὸν γὰρ ἄλλοις συμβουλεύειν ἐπαγγελλόμενον τὰ καθήκοντα, αὐτὸν εἶναι χρὴ πρῶτον ἀκριβῆ τῶν καθηκόντων φύλακα. Τούτου δὲ μὴ προσόντος, ὁ μὲν δημηγορῶν ἀσχημονήσει, ἀγάπης καὶ φιλανθρωπίας στερούμενος (Α Κορινθ. ιγ', 1), ὁ δ' ἀκροώμενος, ἐπιφωνήσειεν ἂν αὐτῷ τὸ τοῦ Κωμικοῦ (Ἀχαρν. 151),

Κάκιστ' ἀπολοίμην, εἴ τι τούτων πείθομαι,
Ὧν εἶπας ἐνταυθοῖ σὺ—— ———————

καὶ κατεφλυάρησας. Ἐγὼ μὲν γὰρ θεραπείας δεόμενος ἦκον ἐνταυθοῖ, ἐμοῦ σε μᾶλλον ὑγιαίνειν οἰόμενος· σὺ δὲ οὐδὲν ἄρ' ἦσθ' ἕτερον, ἢ χαλκὸς ἠχῶν, ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον, ὡς φησιν ὁ τῶν Χριστιανῶν Δημοσθένης Παῦλος. — Στ. 12, Πρεσβύτου.] ΔΓ, Πρεσβυτέρου.— Τραυλότητα.] Περὶ τῆς Δημοσθένους τραυλότητος, καὶ τῆς εἰς τὴν αὐτῆς θεραπείαν καταβληθείσης ἐπιμελείας ἱστορῶν ὁ Οὐαλέριος Μάξιμος (Η, ζ') φησὶν, alterum demosthenem mater, alterum industria enixa est, τουτέστιν Ἄλλον ἡ μήτηρ, ἄλλον ἡ ἐπιμέλεια Δημοσθένην ἀπέτεκε. Λέγει δ' ὁ αὐτὸς, πρὸς δὲ καὶ ὁ Κικέρων (Περὶ Ῥήτορ. Α, 61) καὶ ὁ Κοντιλιανὸς (Α, 11 § 5), ὅτι τὸ ρ μάλιστα στοιχεῖον, ἀδυνάτως εἶχε προφέρειν ὁ Ῥήτωρ· ἔπασχε δηλονότι ὅπερ καὶ Ἀλκιβιάδης, ὃν σκώπτων ὁ Κωμικὸς (Σφ. 42), φησὶν,

Εἶτ' Ἀλκιβιάδης εἶπε πρός με τραυλίσας·
Ὑλᾶς; Θέωλος; τὴν κεφαλὴν κόλακος ἔχει,

ὡς δῆθεν οὕτω προφέροντα τὸ,

Ὁρᾶς; Θέωρος τὴν καφαλὴν κόρακος ἔχει.

Ἐλέγοντο δ' οἱ δυσχερῶς ἔχοντες περὶ τὴν τοῦ ρ ἐκφώνησιν, Τραυλοί, ὥσπερ οἱ περὶ τὴν τοῦ σ, Ψελλοί. « Ψελλὸς, ὁ τὸ σίγμα παχύτερον λίγων » φησὶν Ἡσύχιος. Ἀριστοτέλης δὲ (Προβλημ. 1Α, 30) ταύτην εἴρηκε διαφορὰν τῶν περὶ τὴν φωνὴν παθῶν· « Ἡ μὲν οὖν τραυλότης, τῷ γράμματός » τινος μὴ κρατεῖν, καὶ τοῦτο οὐ τὸ τυχόν· ἡ δὲ Ψελλότης, τῷ ἐξαί- » ρειν (ἴσ. ἐξαιρεῖν) τι, ἢ γράμμα, ἢ συλλαβήν· ἡ δὲ ἰσχνοφωνία, ἀπὸ τοῦ » μὴ δύνασθαι ταχὺ συνάψαι τὴν ἑτέραν συλλαβὴν πρὸς τὴν ἑτέραν ».—Στ. 14, Ῥήσεις.] « ΡΗΣΙΣ ΜΑΚΡΑ, διεξοδικὸς λόγος καὶ μακρός. ΡΗΣΙΣ, δημη- » γορία καὶ συμβουλὴ, καὶ ὅλως ὁ τοῦ ῥήτορος λόγος. Οὕτως Ἀριστοφάνης », φησὶν ὁ ἡμέτερος Φώτιος, αἰνιττόμενος, οἶμαι, τοῦτο τοῦ Κωμικοῦ τὸ χωρίον (Ἀχαρν. 416),

Δεῖ γάρ με λέξαι τῷ χερῷ ῥῆσιν μακράν.

Τὸ δὲ Διεξοδικὸς, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῆς διαλογικῆς ὁμιλίας, ὡς ἔστι μαθεῖν παρὰ τοῦ Λουκιανοῦ (Δὶς κατηγορουμ. § 29) « Οὐ γὰρ οἷόν τε, ὦ » Ῥητορικὴ, μόνον αὐτὸν ἀπολογεῖσθαι κατὰ σχῆμα τοῦ ΔΙΑΛΟΓΟΥ, ἀλλὰ » ΡΗΣΙΝ καὶ αὐτὸς εἰπάτω. — Στ. 15, Πρὸς τὰ σιμὰ προσβάσεσι.] Ἐξ ΗΔ

τὸ Προσβάσεσι ΑΤ, Προβάσεσι. Σιμὰ δὲ τὰ προσάντη. Φώτιος, « Σιμὸν, ἀναντες. Οὕτως Ἀριστοφάνης », αἰνιττόμενος τὸ τοῦ Κωμικοῦ (Ἐκκλησιάζ. 286),

Ἀλλ' αὐτὸ γάρ μοι τῆς ὁδοῦ
Λοιπόν ἐστι χωρίον
Τὸ πρὸς πόλιν, τὸ σιμὸν, εἰ σπευδὴν ἔχω.

—Στ. 17, Προφερόμενον.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Προσφερόμενον.

ΣΕΛΙΔ. 210, στ. 6, Ἐμὲ Δημοσθένης κ. τ. λ.] Πληρέστερον ἀλλαχοῦ (Πολιτικ. παραγγελμ. § 7) ἐξήνεγκε τοῦτο, « Δημοσθένης ἐμὲ βούλεται διορθοῦν, » ἢ ὦς τὴν Ἀθηνᾶν! » — Στ. 7, Πρώην.] Πέρυσιν, ἀλλαχοῦ (Πολιτικ. Παραγγελμ. § 7). —Κολυττῷ.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Κολλυτῷ. Ἔστι δὲ δῆμος τῆς Αἰγηΐδος φυλῆς ὁ Κολυττός, ὥς φησιν Ἁρποκρατίων.—Στ. 11, Γενομένας.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Γενομένας. Οὕτω δὲ κατὰ παράτασιν ἡρμήνευσαν καὶ ὁ Α καὶ ὁ Λατῖνος μεταφραστής. — Στ. 17, Ὡς αὐτός τέ φησι.] Ἐν τῷ Περὶ στεφάνου (σελ. 230)· « Τοῦ γὰρ Φωκικοῦ συστάντος πολέμου, οὐ δι' ἐμέ· » οὐ γὰρ δὴ ἔγωγε ἐπολιτευόμην πω τότε ». — Στ. 25, Οὐ γάρ τι γλυκύθυμος κ. τ. λ.] Ἐκ τῆς Ὁμήρου Ἰλιάδος (υ, 467). —Στ. 26, Ἀλλ' ἔντονος καὶ βίαιος.] Παραφράζει πως τὸν τοῦ ἀνωτέρω ἐχόμενον Ὁμήρου στίχον.

Ἀλλὰ μάλ' ἐμμεμαώς.

—Στ. 29. Αἱ δὲ τριακόσιαι.] Ἐλλειπτικῶς τοῦ Δραχμαί.

ΣΕΛΙΔ. 211, στ. 10, Θεοπόμπῳ.] Τῷ Χίῳ, Ἰσοκράτους μαθητῇ, ὃς ἔγραψεν ἑλληνικὴν ἱστορίαν.—Στ. 15, Μεταβαλλόμενος.] Εἰς τὸ Μεταβαλόμενος (ὀρθῶς ἴσως) ἔτρεψαν οἱ ΠΡ.—Στ. 16, Ἐπὶ τῷ μὴ μεταβαλέσθαι.] ΒΔΓ, Ἐπὶ τῷ μὴ μεταβαλέσθαι. —Ἀπολογούμενος διὰ τὴν ἐν τῇ πολιτείᾳ μεταβολήν.] Κακῶς οἱ ΠΡ τὴν, Διὰ, πρόθεσιν, ἢ διαγράφειν, ἢ εἰς τὸν, Δή, σύνδεσμον τρέπειν δεῖν ἡγήσαντο. Ἔστι γὰρ τοῦ παρακμάζοντος Ἑλληνισμοῦ, ἀντὶ τῆς Περί· τὸ γὰρ ἀκριβῶς, ἑλληνικὸν ἦν ἄν, Ἀπολογούμενος περὶ τῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ μεταβολῆς. Καὶ ἡ παρ' ἡμῖν δὲ συνήθεια νῦν, οὐ μόνον ἀντὶ τῆς Περί, ἀλλὰ καὶ ἀντὶ τῆς Ὑπέρ, τὴν Διὰ τάττει· οἷον, ΔΙΑ τίνα λαλεῖς; Δὲν ἐντρέπεσαι νὰ λέγῃς τόσα κακὰ ΔΙΑ τὴν φιλοσοφίαν; Ἔτι δὲ καὶ ἀντὶ τῆς Πρὸς, οἷον, Μή με ἐνοχλῇς ΔΙΑ τὸν θεόν· ἔστι γὰρ τοῦτο τὸ Πρὸς θεοῦ, τῶν ἀρχαίων. Ἐπιστῆσαι δ' ἄξιον

διὰ τί οἱ χυδαίζοντες τὸ Τὰ, ἢ μᾶλλον Τ', πρυσκολλῶσιν ἐνίοτε τῇ Διά; οὐδὲν δέον, οἷον, Δια τ' ἐμένα τὸ εἶπες. Καὶ ἔστι φάναι, ὅτι τούτου αἴτιον εἰκὸς τὴν Μετὰ πρόθεσιν γεγονέναι· ἐπεὶ γὰρ ταύτῃ οὐ μόνον ἀποκεκομμένῃ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ χρώμεθα, οἷον Μ' ἐμένα, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ἐκθλίβοντες τὸ τελευταῖον γράμμα, οἷον, Μετ' ἐμένα, ἢ καὶ κιρνῶντες μετὰ τοῦ πρώτου τῆς ἐχομένης συλλαβῆς, οἷον, Μεταμένα (ἀντὶ τοῦ ἀρχαίου Μετ' ἐμοῦ), ὁ καὶ ἐν τοῖς ἀνομοίοις ὁμοιότητας θηρώμενος ὄχλος, καὶ τὴν Διὰ τριχῶς γράφειν καὶ προφέρειν προήχθη, Δι' ἐμένα, Δια τ' ἐμένα, Διαταμένα. Ταυτὸ δὲ τοῦτο ἐτόλμησε καὶ ἐπὶ τῆς Ἀπὸ, οἷον, Ἀπ' ἐμένα, Ἀποτ' ἐμένα, Ἀποταμένα —Στ. 27, Ἀφ' ἑνὸς; καὶ ἀμεταβλήτου διαγράμματος.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ἐφ' ἑνὸς κ. τ. λ. Οὕτω γὰρ καὶ ἀλλαχοῦ (Πῶς ἄν τις διακρ. τὸν κολ. τοῦ φίλ. § 11) Πλούταρχος, « Ὁ δὲ κόλαξ, ἀφ' ἑνὸς διαγράμματος ἀεὶ τὸ ἡδὺ καὶ τὸ πρὸς χάριν εἰωθὼς ὑποκρέκειν ». Ἡ μεταφορὰ, ἢ παραβολὴ, ἀπὸ τῶν Μουσικῶν, παρ' οἷς Διάγραμμα καλεῖται ὁ γραμμαῖς διακεκριμμένος χάρτης, ἐφ' ὧν τὰ σημεῖα τῶν μουσικῶν φωνῶν καταγέγραπται, ὃν οἱ Γάλλοι Tablature ὀνομάζουσι· καὶ ἰδιοποιείσθω τοὔνομα ἡ καθ' ἡμᾶς φωνὴ, μηδὲ γραφέτω τοῦ λοιποῦ ὁ μέλλων λεξικὸν συντάττειν, « Tablature, ἀράδιασμα σημείων μουσικῶν πρὸς » κατάληψιν ἐκείνων ὅπου ψάλλουν, ἢ λαλοῦν » κατὰ τὸ τρίγλωσσον Λεξικὸν, ἀλλὰ « Tablature, Διάγραμμα μουσικόν ». Οὐδὲν γὰρ μᾶλλον ὁ μὴ ἰδὼν μουσικοῖς σημείοις καταγεγραμμένον χαρτίον εἴσεται διὰ τῆς μακρᾶς ταύτης ὑπογραφῆς, ἢ διὰ τῆς οἰκείας τῷ πράγματι λέξεως, τί ἐστι τὸ, Tablature. — Ἕνα τόνον ἔχων.] Καὶ ὁ τόνος ἀπὸ τῆς Μουσικῆς μετενήνεκται ὥσπερ καὶ τὸ διάγραμμα.— Στ. 30, Μόνος.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Μόνον.

ΣΕΛΙΔ. 212, στ. 5, Εἶγε τῇ.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ προσέθηκαν τὸ ἄρθρον. —Στ. 8, Μοιροκλέα.] ΠΡΔ, ΑΤ. Μυροκλέα.] — Στ. 11, Κατ' αὐτόν.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Μετ' αὐτόν. —Στ. 13, Οὐδαμοῦ.] ΒΔΓ, Οὐδαμῆ. —Ἔδοξεν Ἐφιάλτου.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἔδοξε τοῦ Ἐφιάλτου. —Στ. 26, Οὐχ ὁμοίως.] ΠΡΔ, ΑΤ, Οὐχ ὅμοιος. — Στ. 26, Ὡς δ' οὐχ ὑπήκουε.] Ἐξ ΗΔ ἡ προσθήκη τοῦ συνδέσμου. Τῶν ΠΡ δέ τις, συνεὶς κἀκεῖνος τοῦ συνδέσμου τὴν χρείαν, παρῆνει γράφειν, Καὶ ὡς οὐχ ὑπήκουε.

ΣΕΛΙΔ. 213, στ. 3, Παραδοθείς.] Τοῖς ἑνδεκα δηλονότι, οἷς παρεδίδυντο οἱ θανάτῳ κολάζεσθαι μέλλοντες. —Στ. 5, Ἀλλά τε.] Ἐκ ΔΓ προσέθηκαν οἱ

ΠΡ τὸν σύνδεσμον. —Στ. 12, Καθάπερ ἐξ ἑνὸς μαχαιροποιείου] Ἀστεία ἡ παραβολὴ διὰ τὸ προσφυέστατον τῆς ὁμοιώσεως· ὑπενόησε δ' ἄν τις, εἰ μὴ Πλούταρχος ἦν ὁ γράφων, καὶ σκωπτικόν τι ἐνεῖναι, ὅτι καὶ μαχαιροποίου υἱὸς ὁ Δημοσθένης. —Στ. 22, Ὁμωνύμων.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Συνωνύμων. Οὐ γὰρ Περὶ συνωνύμων ἐπεγράφετο τὸ μηκέτι σωζόμενον Δημητρίου βιβλίον, ἀλλὰ Περὶ ὁμωνύμων, τουτέστι περὶ ἐνδόξων ἀνδρῶν τῷ αὐτῷ ὀνόματι καλουμένων. —Τῆς παραπρεσβείας.] Περὶ τῆς παραπρεσβείας, ἄμεινον εἶναι γράφειν εἰκάζει ὁ Β. —Στ. 27, Προελθόντος.] ΔΓ, Παρελθόντος.

ΣΕΛΙΔ. 214, στ. 3, Φιλίππῳ.] Ἐκ ΔΓ εἰ ΠΡ, ΑΤ, Φιλίππου. — Στ. 5, Πρὸς τὸν ἐκείνου λόγον.] Πρὸς τὸν Δημοσθένους. Ἀλλὰ τοῦτο μνημονικὸν Πλουτάρχου ἁμάρτημα εἶναι τῶν ΠΡ τις ἐσημειώσατο· πρὸς γὰρ Δημοσθένη βραχέα, ἢ οὐδὲ βραχέα Φίλιππος διελέχθη, εἰ χρὴ πιστεύειν Αἰσχίνῃ (Περὶ παραπρεσβ. σελ. 33), οὕτωσί λέγοντι, « Ἐξ ἀρχῆς πρὸς ἕκαστον τῶν εἰρημέ-» νων ἐνεχείρει τι λέγειν ὁ Φίλιππος. Πλείστην δὲ εἰκότως ἐποιήσατο διατριβὴν πρὸς τοὺς ἐμοὺς λόγους· ἴσως γὰρ οὐδὲν τῶν ἐνόντων εἰπεῖν, ὡς γε » εἶμαι, παρέλιπον· καὶ πολλάκις μου τοὔνομα ἐν τοῖς λόγοις ὠνόμαζε » Πρὸς δὲ Δημοσθένη τὸν οὕτω καταγελάστως ἀπαλλάξαντα οὐδ' ὑπὲρ ἑνός, » εἶμαι, διελέχθη· τοῦτο δὲ ἄρα ἦν ἀγχόνη καὶ λύπη τούτῳ ». — Στ. 8, Φιλοκράτη.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Φιλοκράτην. — Στ. 11. Τὸ μὲν σοφιστοῦ κ. τ. λ] Πρὸς αὐτὸν Φίλιππον ἀπιστεινόμενος ἔλεγε ταῦτα ὁ Δημοσθένης, ὡς φησιν Αἰσχίνης (Περὶ παραπρεσβ. σελ. 42), « Οὐκ εἶπον, ὡς καλὸς εἰ γυνή » γὰρ τῶν ὄντων ἐστὶ κάλλιστον· οὐδ' ὡς δεινὸς συμπιεῖν, σπογγιᾶς τὸν ἔπαι-» νον ὑπολαμβάνων τοῦτον εἶναι· οὐδ' ὡς μνημονικός, σοφιστοῦ τὰ τοιαῦτα » νομίζων ἐργολαβοῦντος ἐγκώμια εἶναι ». — Στ. 28, Εἰπεῖν Κρώβυλον τὸν δημαγωγὸν, ὡς οὐ τεταγμένα στρατεῖται πόλεμος.] Οὐχ ὡρισμένα διὰ μέτρου, ἀλλὰ πλείω ἢ ἐλάττω, κατὰ τὸ μῆκος τοῦ πολέμου, καὶ τὸ ἐπιγινόμενον, ἢ ἀποχινόμενον πλῆθος τῶν στρατευομένων. Ἀνωτέρω δ' ἐν τῷ Κλεομένους βίῳ (§ 27, σελ. 145), Ἀρχίδαμον εἰρηκέναι φησὶ τὸ, « Οὐ τεταγμένα στρα-» τεῖται πόλεμος ». Ὁ δὲ Κρώβυλος ῥήτωρ ἦν, Ἡγήσιππος κυριωνυμούμενος, ὃν Αἰσχίνης σκώπτων ἐπωνόμασε Κρώβυλον ἔν τε τῷ Κατὰ Τιμάρχου (σελ. 9 καὶ 10) καὶ ἐν τῷ Κατὰ Κτησιφῶντος (σελ. 70) ἴσως ἀπὸ τοῦ παροιμιαζομένου Κρωβύλου τοῦ πορνοβοσκοῦ. « Κρωβύλου ζεῦ-» γος, παροιμία ἐπὶ τοῖς ὑπερβαλλούσῃ πονηρίᾳ κεχρημένοις τεττομένη. Με-

» τήνεκτάι δὲ ἀπὸ πορνοβοσκοῦ τινος Κρωβύλου, ἑταίρας ντησαμένου δύο; » ὡς μὴ μόνον ἐπὶ ταύταις πολλοὺς τῶν νέων λυμαίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν » ἔκλεπτεν ἐλυμαίνετο. Τοὺς οὖν ἴσους τῇ ἐκείνου πονηρίᾳ ὡς δύνασθαι συ- » ζευχθῆναι αὐτῷ, Κρωβύλου ζεῦγος ἔλεγον· ἢ διὰ τὸ εἶναι δύο τὰς » ἑτέρας (Ζηνοβ. παροιμ.)».

ΣΕΛΙΔ. 215, στ. 3, Σύνεραν.] Ὡς καὶ ἐν τῇ παρ' ἡμῖν συνηθείᾳ. Οἱ δὲ Πλουτάρχου ἀρχαιότεροι πλεοναάκις τῷ Ὁμηρος ἐχρῶντο.— Στ. 8, Ἀναξαινομένων.] Ἀνανεουμένων, ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν μετὰ τὴν ἀπούλωσιν ἀνατριβομένων καὶ αὖθις ἀνειγνυμένων πληγῶν. — Στ. 14, Ἀλλ' ἀπορίας εὖσης.] Ἐκ ΔΓ, προσέθηκα τὸν, Ἀλλὰ, σύνδεσμον.—Στ. 19, Δάσχεν δὲ Θεσσαλὸν, καὶ Θρασυδαῖον.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Δάσχον δὲ καὶ Θεσσαλὸν καὶ Θρασυδαῖον. Ἕτεροι δὲ γράφειν παρήνεσαν Δάσχον δὲ καὶ Θρασυδαῖον Θεσσαλοὺς, ὃ προείλοντο οἱ ΠΡ· ἄλλοι δὲ, Δάσχον δὲ Θεσσαλὸν, καὶ Θρασυδαῖον Ἠλεῖον. — Στ. 25, Ὥστε φόβον καὶ λογισμὸν καὶ χάριν ἐκβαλεῖν αὐτούς.] Ὥστε τοὺς Θηβαίους ἐπιλαθέσθαι καὶ τοῦ περὶ τῶν συμφερόντων λογισμοῦ, καὶ τοῦ φόβου τῶν παρὰ τοῦ Φιλίππου προσδεκωμένων δεινῶν, καὶ τῆς ὀφειλομένης ἐκείνῳ χάριτος ἐπὶ τοῖς προσφάτοις εὐεργετήμασιν.

ΣΕΛΙΔ. 216, στ. 1, Διοικεῖσθαι τε.] Ἐκ ΔΓ προσέθηκεν ὁ Β τὸν σύνδεσμον. —Στ. 6, Τύχη δέ τις ἔοικε δαιμόνιος.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ. Τύχη δέ τις, ὡς ἔοικε δαιμόνιος.—Στ. 20, Ταύτην διαλλάξαι τὴν προσηγορίαν.] Ἐκ ΔΓ, τὸ Ταύτην ΑΤ, Ταυτηΐ. ΔΓ, Ταυτηνί. Ὁ νοῦς, Ἀντὶ θερμώδοντος Αἵμων προσαγορευθῆναι, παρὰ τὸ Αἷμα. — Στ. 24, Φέροντα.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Φέρων. — Ἐπὶ δὲ τούτῳ.] Ἐκ ΔΓ προσέθηκα τὸν σύνδεσμον. — Στ. 27, Τηνεῖ.] Τηνεῖ Δωριέων διαλέκτῳ τὸ Ἐκεῖ, ὡς καὶ Τῆνος, τὸ, Ἐκεῖνος.—Ἀνθρώπεια.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ. ΑΤ, Ἀνθρώποισι. Ἑτέρα ΔΓ, Ἀνθρωπεῖα, ἣν προείλετο ὁ Β. Ἔστι δὲ τὸ Κρέα ἀνθρώπεια, Κατὰ τὸ Κρέα ἀνδρόμεα (Ὀδυσσ. ί, 297).— Στ. 29, Ἐκτεθαῤῥηκώς.] Ἐπίτασιν θάρσους σημαίνει ἡ πρόθεσις. Ἔσωσε τὴν λέξιν καὶ ἡ συνήθεια, Ἐξεθάῤῥευσε λέγουσα, οὐδετέρως, καὶ Ἐξεθαῤῥεύθη, μέσως. — Στ, 30, Λαμπρός.] Ἐκ ΔΓ ὁ Β, ΑΤ, Λαμπρῶς. Ἔπιθι τὰ ἀλλαχοῦ (Πλουτάρχ. Μέρ. Β, σελ. 461) σημειωθέντα περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν λέξεων.

ΣΕΛΙΔ. 217, στ. 2, Προσέχειν.] ΠΡΔ, ΑΤ, Προσχεῖν.—Στ. 7, Ὤχετο τὴν τάξιν ἀποδρᾶς αἴσχιστα.] ΔΓ (ἴσως ἀμείνων), Ὤχετο λιπὼν τὴν

τάξιν, ἀποδρὰς αἴσχιστα. — Στ. 13, Πρὸς πόδα διαιρῶν.] Ἐκ ΔΓ ὁ Β. ΑΤ, Πρὸς πόδα διαίρων. Ὁ δὲ νοῦς, κατὰ πόδα μετρικῶς διαστέλλων, καὶ ὡς Ἰαμβεῖα προφέρων τὴν ἀρχὴν τοῦ Δημοσθενικοῦ ψηφίσματος· ἣν διὰ τοῦτο καὶ εἰς δύο διείλομεν, ὡς εἶναι τὸ μὲν αὐτῆς Ἰαμβεῖον ὁλόκληρον, τὸ δὲ ἀρχὴν Ἰαμβείου, τῶν ΠΡ ἐφ' ἑνὸς στίχου ταξάντων αὐτήν. Καὶ ταῦτα μὲν ταύτῃ· αὐτὸ δὲ τὸ περὶ τῆς ἐξυβρίσεως τοῦ Φιλίππου λεγόμενον ἐν βραχεῖ τινι καὶ ἀκαριαίῳ μέρει χρόνου εἰκὸς γενέσθαι. Ὁ γὰρ Ἰουστῖνος (Θ, 4) οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐπιδείξασθαί φησι τὸν Φίλιππον ἐπὶ τῇ νίκῃ ταύτῃ μετριότητα, οὐ φύσει φιλάνθρωπον ὄντα, ἀλλὰ προσποιησάμενον, καὶ τοσοῦτον ἀποσχεῖν τοῦ εἰς τοὺς ἡττημένους ἐξυβρίσαι, ὥστε μηδὲ παρὰ τοῖς οἰκείοις γενέσθαι κατάδηλον χαίροντα, Hujus victoriæ callide dissimulata lætitia est... ut neque apud suos exsultasse, neque apud victos insultasse videretur. Λέγει δὲ καὶ ὁ Αἰλιανὸς (Ποικ. ἱστορ. Η, 15), περὶ Φιλίππου, « Ἐπαρθεὶς δὲ τῇ εὐπραγίᾳ, ὅμως λογισμῷ ἐκράτησε, καὶ οὐχ ὕβρισε ».

ΣΕΛΙΔ. 218, στ. 7, Μὴ μεταμέλεσθαι τοῖς βεβουλευμένοις.] Οὕτω καὶ ἀνωτέρω (Ἀγ. § 19, σελ. 117) Μεταμοεῖ τοῖς πεπραγμένοις, εἴρηκεν ὑπροθέτως. Χρηστότερα δὲ τὰ μετὰ προθέσεως, οἷον Μεταμοεῖν, ἢ Μεταμέλεσθαι ἐπί τινι. — Στ. 16, Τὸ θαῤῥεῖν.] ΔΓ, Τῷ θαῤῥεῖν.—Στ. 18, Ἀφ' οὗ τι μέγα προσδεκᾶν.] Προσυπακουστέον τὸ, Ἔλεγεν ἢ Ἔφασκεν.—Στ. 20, Παυσανίαν.] Τὸν Φιλίππου φονέα.—Στ. 29, Καλῶς εἶχε καὶ θύειν.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Καλῶς, εἰ δὲ καὶ θύειν.

ΣΕΛΙΔ. 219, στ. 14, Ὥπερ οἱ . . . κελεύοντες.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ὡσπερεί... κελεύοντας. —Στ. 16, Ἐπαγάγοιτο.] Ἐκ ΔΓ, οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἀπαγάγοιτο. —Στ. 17, Εὐτυχούσης.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἀτυχούσης.—Ἐκ τῶν κοινῶν παθῶν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα σύγκρασιν ποριζόμενος.] Τοῦτο ἄμεινον ἂν οὕτως ἐγέγραπτο, Ἐκ τῶν κοινῶν ἀγαθῶν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα πάθη σύγκρασιν ποριζόμενος, ὡς ἔδοξε τῷ Β.— Στ. 28, Μαργίτην.] Κατηγορεῖ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτο Δημοσθένους Αἰσχίνης ἐν τῷ Κατὰ Κτησιφῶντος (σελ. 76), « Ἐπωνυμίαν δ' Ἀλεξάνδρῳ » Μαργίτην ἐτίθετο· ἀπετόλμα δὲ λέγειν ὡς οὐ κινηθήσεται ἐκ Μακεδονίας... » θεωρῶν τὸν Ἀλέξανδρον, οὐκ ἐκ τῆς Ἀλεξάνδρου φύσεως, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐκ» τοῦ ἀνανδρίας ». Μαργίτας δ' ἐκάλουν τοὺς μωροὺς καὶ ἀνοήτους, ἀπὸ Μαργίτου τινὸς ἐπὶ μωρίᾳ διαβεβοημένου. « Μαργίτης (φησὶ Φώτιος), ἐπὶ » μωρίᾳ κωμῳδούμενος, ὃν φασιν ἀριθμῆσαι μὲν μὴ πλείω τῶν πέντε δυνη-

» θῆναι, νύμφην δὲ ἀγόμενον μὴ ἅψασθαι αὐτῆς, ἀλλὰ φεβεῖσθαι, λέγοντος
» μὴ τῇ μητρὶ αὐτὸν διαβάλλῃ (γρ. διαβάλῃ)· ἀγνοεῖν δὲ, νεανίαν ἤδη
» γεγενημένον, καὶ πυνθάνεσθαι τῆς μητρὸς, εἴ γε ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς
» ἐτέχθη ». Ἁρποκρατίων δὲ (λέξ. Μαργίτης) φησὶν ὅτι « ἐκάλουν τοὺς ἀ-
» νοήτους οὕτω διὰ τὸν εἰς τὸν Ὅμηρον ἀναφερόμενον Μαργίτην· ὃ-
» περ ποίημα Καλλίμαχος θαυμάζειν ἔοικεν ». Ἦν δὲ τὸ ποίημα τοῦ κωμι-
κοῦ καὶ γελοίου χαρακτῆρος, ὥσπερ καὶ ἡ εἰς τὸν αὐτὸν Ποιητὴν ἀνα-
φερομένη Βατραχομυομαχία· καὶ εἰκὸς ἐκ τοῦ Ὁμηρικοῦ Μαργίτου, εἰλῆφθαι
τὰ περὶ τοῦ μωροῦ Μαργίτου ἱστορούμενα, οἷς καὶ ἕτερα τούτων οὐχ' ἧττον
γελοῖα προσεπιδαψιλεύσατο ὁ Εὐστάθιος (Ὀδυσ. Κ. σελ. 1669). —Στ. 29,
Τὰ περὶ τὴν χώραν θέμενος.] Ἴσως γραπτέον, Τὰ περὶ τὴν χώραν εὖ
θέμενος, ὡς ἔδοξε καί τινι τῶν ΠΡ.

ΣΕΛΙΔ. 220. στ. 1, Ἀπεσβήκει.] Σημειοῦ δύο τινά, πρῶτον μὲν τὸν ὑ-
περσυντελικὸν Ἀπεσβήκει, διὰ τοῦ η, ὥσπερ καὶ παρὰ τῷ Πλάτωνι
(Συμποσ. σελ. 218), « Ἐπειδὴ γὰρ οὖν, ὦ ἄνδρες, ὁ τε λύχνος ἀπεσβήκει, καὶ
» οἱ παῖδες ἔξω ἦσαν ». ἔπειτα τὴν ἀμεταβατον σημασίαν ἀντὶ τοῦ Ἀπέ-
σβεστο, (ὥσπερ καὶ τοῦ παρακειμένου Ἀπέσβηκα, καὶ τοῦ δευτέρου
ἀορίστου, Ἀπέσβην, ἀντὶ τοῦ Ἀπέσβεσμαι, καὶ Ἀπεσβέσθην),
τῶν λοιπῶν χρόνων μεταβατικῶς νοουμένων, Σβέω, Σβέννυμι, Σβέσω
Ἔσβεσα. Ἡ συνήθεια ἀμφοτέρως ἐκφέρει τὸν μέλλοντα καὶ τὸν ἀόριστον· Σβέ-
σω γὰρ, Ἔσβεσα καὶ Σβήσω, Ἔσβησα. Τούτοις δὲ καὶ ἐπὶ με-
ταβατικῆς καὶ ἐπὶ ἀμεταβάτου ἐννοίας χρῆται· φαμὲν γὰρ κυριολεκτοῦντες
οὐ μόνον, Ἔσβεσε τὸν λύχνον, ἀλλὰ καὶ Ἔσβεσεν ὁ λύχνος,
καθ' ὃ φθὰς παρεθέμην Πλάτωνος μαρτύριον· ἔτι δὲ καὶ μεταφορικῶς,
ὥσπερ Πλούταρχος, Ἔσβησεν ὁ δεῖνα, λέγομεν τὸ ταπεινὸν ἐξ ἐν-
δόξου, ἢ πτωχὸν ἐκ πλουσίου γεγονέναι τινὰ δηλοῦν βουλόμενοι. —Στ. 4, Αἱ-
ρεθεὶς μεθ' ἑτέρων.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Αἱρεθεὶς δὲ μεθ' ἑτέρων.
—Στ. 7, Ἐξήτει.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἐζήτει. —Στ. 10, Ἐριάλτην.] Ἕ-
τερος οὗτος παρὰ τὸν ἀνωτέρω (§ 14, σελ. 212) μνημονευθέντα Ἐριάλτην, τὸν
Περικλέους σύγχρονον. Ἔστι δὲ ὁ πρὸς βασιλέα πρεσβεύσας, καὶ χρήματα
παρ' ἐκείνου κομίσας, ὅπως διανείμας ταῖς δημαγωγίαις τὸν πρὸς Φίλιππον
ἐξάψῃ πόλεμον, ὥσπερ ἱστόρηκεν ἀλλαχοῦ Πλούταρχος, ἢ ὁ τοὺς εἰς Πλού-
ταρχον ἀναφερομένους Βίους τῶν δέκα ῥητόρων γράψας (βίῳ Δημοσθ.). —
Λυκοῦργον.] Οὗ σώζεται εἷς μόνος λόγος ὁ κατὰ Λεωκράτους. —Μοιροκλέα.]

ΠΡΔ, ΑΤ, Μυροκλέα, ΔΓ. Ναυσικλέα. —Δήμωνα.] Ἐς ΒΔΓ, ΑΤ, Δάμωνα. Ἀρριανὸς δὲ (Ἀναβ. Ἀλεξάνδρ. Α, 10) οὔτε Δήμωνος, οὔτε Καλλισθένους μνημονεύει· ἀλλ' ἀντ' αὐτῶν, Ὑπερίδην, Χάρητα καὶ Διότιμον ἐγκαταλέγει τῇ πρεσβείᾳ. Τούτων δὲ Χάρης μὲν καὶ Χαρίδημος, στρατηγοί, οἱ λοιποὶ δὲ, ῥήτορες ἦσαν.—Στ. 11, Λόγον.] Μῦθον· ὅθεν καὶ ὁ Αἴσωπος Λογοποιὸς ἐπωνόμασται. Ἔπιθι τὰ ἀλλαχοῦ (Ἰσοκράτ. Β, σελ. 337) σημειωθέντα. Στ. 12, Ὡς τοῖς λύκοις κ. τ. λ.] Ἐς ΔΓ, οἱ ΠΡ. ΑΤ, Ὃς τοῖς λύκοις. —Στ. 14, Μονόλυκον. Ὁ μὲν Αἰλιανὸς (Περὶ ζώων ἰδιότ. Ζ, 47) Μονόλυκον ὀνομάζεσθαί φησι τὸν τέλειον καὶ μέγιστον λύκον, ἀντιδιεσταλμένως πρὸς τοὺς λυκιδεῖς· Ἄρατος δὲ (Διοσημ. 392) φήσας,

Καὶ λύκος ἐππότε μακρὰ μονόλυκος ὠρύηται,

τὸν καθ' αὑτὸν νεμόμενον καὶ μεμονωμένον λύκον δηλοῦν ἔοικε, τὸν ἄλλως λεγόμενον Μονιὸν λύκον, ἢ καὶ ἁπλῶς Μονιόν. « Μονιός· ἄγριος ὗς. » μεμονωμένος, ἢ ὁ μονόλυκος », φησὶν ὁ Σουΐδας· ὅπου στικτέον οὕτως· « Μονιὰς ἄγριος· ὗς μεμονωμένος, ἢ ὁ μονόλυκος ». Καὶ τυφλῷ γὰρ δῆλον, ὡς ἡ τοῦ Σουΐδα ἐξήγησις αὕτη ἀναφέρεται εἰς τὸ Δαυϊτικὸν (Ψαλμ. οϑ', 13), « Μονιὰς ἄγριος κατενεμήσατο αὐτήν ». Ἐχρήσατο καὶ Λουκιανὸς (Ἐπιστολ. Κρονικ. § 34) τῷ ὀνόματι, « Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἐμοίως ἡδὺ, εἶμαι, μόνον ἐμπίπλασθαι, ὥσπερ τοὺς λέοντας φασι, καὶ τοὺς μονιοὺς τῶν λύκων ». Εἰσὶ δὲ οἱ μονιοὶ οὗτοι, ἢ μονόλυκοι, οἱ αὐτοὶ τοῖς ὑπ' Ἀριστοτέλους (Περὶ ζώων ἱστορ. Η, 5) καλουμένοις Μονοπείραις· « Ἀνθρωποφαγοῦσι δὲ οἱ μονοπεῖραι τῶν λύκων μᾶλλον αὐτῶν ἢ τὰ κυνηγέσια ». ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν καθ' ἕνα, καὶ μὴ ἀθρόων ἐφοδευόντων λῃστῶν, « Μονοπείρας (φησὶν Ἡσύχιος), τοὺς μὴ » ἀθρόους, ἀλλὰ καθ' ἕνα, πειρατεύοντας »· καὶ πλατύτερον ὁ Φώτιος· « Μο- » νοπείρας, τοὺς μὴ ἀθρόους, ἀλλὰ μόνον (γρ. μόνους) λῃστάς. Οὕτως Μέ- » ναν δρος ». —Στ. 15, Ὡς (ἔφη) τούς.] ΔΓ, Ὥσπερ (ἔφη) τούς. —Στ. 18, Κασσανδρεύς.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Κασανδρεύς. —Στ. 24, Αὐτῷ.] Ἐς ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Αὐτῶν. — Στ. 25, Οὗτοι.] Οἱ περὶ τὸν Δημάδην, ὡς ἡρμήνευσεν ὁ Α, Demades et ses semblables.

ΣΕΛΙΔ. 221, στ. 2, Ἔτεσι δέκα.] Ἔτεσιν ὀκτὼ, φασί τινες τῶν ΠΡ χρῆναι γράφειν· ἕτεροι δὲ κατὰ χώραν, ὡς ὀρθῶς ἔχουσαν, ἑατέον εἶναι τὴν γραφὴν ἰσχυρίζονται. —Στ. 4, Εὐγένειαν.] Καλῶς ἔχει τὸ Εὐγένειαν· οὐ

χεῖρον μέντ' ἂν ἦν, ἴσως δὲ καὶ κάλλιον, τὸ Εὐμένειαν. — Στ. 4, Οἳ τοῖς ἐλαύνουσι τὸν Δημοσθένη. . . οὐ προήκαντο τὴν κατ' αὐτοῦ ψῆφον.] Οὐκ ἐρῶνται τὸ χωρίον. Ψῆφον μὲν γὰρ φέρειν, τίθεσθαι, ἢ βάλλειν, ὀρθῶς ἂν λέγοιτο· οὐκέτι δὲ καὶ ψῆφον προΐεσθαι. Τοῦτο γὰρ ἐπὶ τοῦ προδιδόναι, ἢ καταλείπειν τινί τι, ἤ τινα. Ἴσως οὖν οὕτως ἔγραψεν ὁ Πλούταρχος· πάλαι· « Οἳ τοῖς ἐλαύνουσι τὸν Δημοσθένη . . . οὐ προήκαντο » τῇ κατ' αὐτοῦ ψήφῳ » τουτέστιν, Οἳ τοῖς διώκουσι τὸν Δημοσθένη οὐ προὔδωκαν διὰ τῆς κατ' αὐτοῦ ψήφου, οὐ κατέλιπον αὐτὸν τῷ ψῆφον ἐνεγκεῖν κατ' αὐτοῦ. Τοῦτο συνιδὼν καὶ ὁ Α παρέλιπεν ὅλως τὰς τέσσαρας λέξεις Τὴν κατ' αὐτοῦ ψῆφον, ὡς αὐτόθεν συνυπακουομένας, καὶ συνῆψε τὴν αἰτιατικὴν, Τὸν Δημοσθένη, τῷ ῥήματι Προήκαντο, lesquelz n'abandonnerent point Demosthènes à ses ennemis. Ταυτὸ δὲ τοῦτο ἐποίησε καὶ ὁ Λατῖνος μεταφραστής. — Στ. 9, Σοφιστεύων.] Ἐπιθι τὰ προσημειωθέντα (Πλουτάρχ. Μέρ. Δ, σελ. 469) περὶ τῆς λέξεως. — Στ. 11, Αὐτῷ τε τὰ πράγματα] Αὐτῷ τε πράγματα, ἔγραψεν ἐκ ΔΓ ὁ Β. — Στ. 15, Ἐποφθαλμιάσαντες.] Ὀμματιάσαντες, λέγει ἡ συνήθεια. Τοῦτο δὲ, ὥσπερ καὶ τὸ Ἐποφθαλμιάω, σημαίνει πρῶτον μὲν τὸ μετ' ἐπιθυμίας ἐπιβάλλειν τὸν ὀφθαλμὸν, τὸ ἐπιθυμητικῶς ἐμβλέπειν τινὶ, καὶ οὐ τὸ Μετὰ προσοχῆς ἐμβλέπειν regarder attentivement, ὡς ἐξηγήσατο ὁ τρίγλωσσος Λεξικογράφος (λέξ. Ματιάζω)· ἡ γὰρ προσοχὴ, ἐπὶ μενόν ἐστι τῇ ἐπιθυμίᾳ. Τοιοῦτόν ἐστι τὸ παρὰ τῷ Εὐαγγελιστῇ (Ματθ. ε, 28). « Ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς » ὃ ἡ παρ' ἡμῖν συνήθεια συντομώτερον ἂν ἐκφράσειε διὰ τοῦ, Ὅστις ὀμματιάζει γυναῖκα· ἔπειτα τὸ βασκαίνειν, διὰ τὸν τῆς ἐπιθυμητικῆς ἐμβλέψεως φθόνον, καὶ τὴν ἐκ τούτου τοῖς ἐμβλεπομένοις προσγινομένην βλάβην, ὡς ἡ τῶν πολλῶν φέρει δόξα· τοῦ συνωνύμου, Ὀφθαλμίζω, παρ' ἡμῖν τοῦτο μόνον τὸ τελευταῖον σημαίνοντος, παρὰ δὲ τοῖς ἀρχαίοις πλατύτερον νοουμένου « Ὀφ- » θαλμιάσαι, φθονῆσαι, ἐπιβαλεῖν ὀφθαλμὸν » φησὶν Ἡσύχιος· καὶ « Ὀφθαλμί- » σαι, φθονῆσαι, ἐπιβαλεῖν ἐπιθυμητικῶς. . . » ὁ Φώτιος· καὶ « Ἐποφθαλμίσας, » φθονήσας, ἢ ἐπιθυμητικῶς ἐπιβαλών», ὁ Σουΐδας. Ὅτι δὲ καὶ τὸ Ἐπιβλέπειν, καὶ τὸ Ἐπιδεῖν ταυτὸ σημαίνουσι, εἴρηται διὰ μακρῶν ἀλλαχοῦ (σημ. εἰς τοὺς Θεοφράστ. χαρακτῆρ. σελ. 259-263). — Στ. 21, Βασιλικῇ] ΔΓ, Βαρβαρικῇ. —Στ. 25, Γενομένης τάχιστα τῆς νυκτός.] Καινῶς εἰρημένον ἀντὶ τοῦ, Ἐπειδὴ τάχιστα νὺξ ἐγένετο, ὅ ἐστιν

ἐν τῇ παρ' ἡμῖν συνηθείᾳ, Εὐθὺς ὅτ' ἐνύκτωσε.—Στ. 26, Μετὰ τῶν εἴκοσι ταλάντων.] Ὁ δὲ τοὺς εἰς τὸν Πλούταρχον ἀναφερομένους βίους τῶν δέκα ῥητόρων γράψας (ἐν βίῳ Δημοσθέν.) δαρεικοὺς χιλίους φησὶ λαβεῖν Δημοσθένη παρὰ τοῦ Ἁρπάλου. Καὶ ἴσως ἡμάρτηται ἐκεῖ ἡ γραφὴ ἀντὶ τοῦ τρισχιλίους· οἳ οὐ πολὺ ἀποδέουσι τῶν εἴκοσι ταλάντων. —Στ. 27, Ὄψει καὶ διαχύσει.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ὄψιν καὶ διαχύσει.

ΣΕΛΙΔ. 222, στ. 1, Κατελιξάμενος.] Παρὰ τὸ, Κατελίσσω, τοῦτο δὲ παρὰ τὸ δασυνόμενον Ἑλίσσω· ὅθεν ἔγραψαν καὶ οἱ ΠΡ, Καθελιξάμενος. Οἱ μέντοι Ἀττικοὶ πολλὰ τῆς Ἰωνικῆς διαλέκτου ἐφύλαξαν, οἷον Ἀπηλιώτης, Λεύκιππος, ὧν ἐνδέχεται εἶναι καὶ τὸ Κατελιξάμενος. Ἡ δὲ κακὴ ΔΓ, Τελιξάμενος, ἴσως ἦν, Τυλιξάμενος, παρὰ τὸ Τυλίσσω, ὅπερ ἡ συνήθεια εἰς τὸ Τυλίγω μετεποίησε, ὥσπερ καὶ ἑτέρων εἰς σσω τὴν λήγουσαν εἰς γω ἔτρεψεν, οἷον Ἀλλάσσω, Ἀλλάγω, Φυλάσσω, Φυλάγω. Τὸ δὲ Τυλίσσω ἔχει παρ' ἡμῖν καὶ παράγωγον ὄνομα τὸ Τύλιγμα, καὶ τὸ Τυλικτάριον (Γαλλ. écheveau), τουτέστι τὸ τετυλιγμένον ἔριον ἢ λίνον, καὶ τὸ Τυλιγάδιον (Γαλλ. devidoir), τὸ ἐργαλεῖον, περὶ ὃ τυλίσσεται. Καὶ τούτου δὲ ῥῆμα ἕτερον παράγωγον, τὸ Τυλιγαδιάζω (Γαλλ. devider), τουτέστι περὶ τὸ εἰρημένον ἐργαλεῖον τυλίσσω, ἢ ἑλίσσω. Εἰσὶ γὰρ συνώνυμα τὰ ῥήματα ταῦτα, ὥσπερ καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν παράγωγα· ὅθεν καὶ ὁ Ἡσύχιος ἐσημειώσατο τὸ, « Ἕλιξ... δεσμός τις, ἢ τύλιγμα ». — Στ. 3, Ὡς ἀποκεκομμένης αὐτῷ τῆς φωνῆς.] Ὥσπερ καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ, Ἐκόπη ἡ φωνή του.— Οἱ δ' εὐφυεῖς.] Οἱ σκῶπται κατὰ τὰ ἀλλαχοῦ (Ἰσοκρ. Μέρ. Β, σελ. 112) σημειωθέντα.—Στ. 4, Ὑπ' ἀργυράγχης.] Ἐξ ΕΔ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἀπ' ἀργυράγχης. — Στ. 6, Βουλόμενον.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Βουλομένου. — Στ. 8, Οὐκ ἀκούσεσθε... τοῦ τὴν κύλικα ἔχοντος.] Τούτοις τοῖς ῥήμασιν ἐν ταῖς ΔΓ προσγέγραπται ὡς ἐξήγησις τάδε· « Ἐν γὰρ τοῖς συμποσίοις τὴν κύλικα ἔχοντες ᾖδον τὰ λεγόμενα σκολιά », ὡς εἶναι τὸν νοῦν τοῦ λεγομένου, Ἀκουστέον Δημοσθένους ἔχοντος τὴν κύλικα, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς συμποσίοις ἀκούουσι τῶν φερόντων τὴν κύλικα, ὅταν ᾄδωσι τὰ σκολιά· ἦσαν δὲ ταῦτα συμποσιακὰ ἄσματα. Ἕτεροι δὲ, ἐπεὶ ἡ δωρηθεῖσα Δημοσθένει κύλιξ ἦν τῶν βασιλικῶν (ἀνωτέρ. σελ. 221), τουτέστιν ἐκείνων τῶν κυλίκων, ἐξ ὧν ὁ βασιλεὺς ἔπινεν,, οὕτως ἐξεδέξαντο τὸ λεγόμενον, ὥσπερ ἂν εἰ καὶ οἰνοχόον ἠνίττοντο εἶναι τὸν Δημοσθένην οἱ σκῶπται, καὶ τοῦτον οὐ τῶν τυχόντων, ἀλλὰ

τῶν βασιλικῶν οἰνοχόων, οἷς ὀφείλεται τιμὴ καὶ προσοχὴ λέγουσι. Ἄλλοι δ' ἁπλούστερον τοὺς λεγομένους Κυλικηγόρους αἰνίττεσθαι ὑπέλαβον, τουτέστι, τοὺς ἐπὶ τῇ κύλικι λέγοντας, τοὺς ἐν συμποσίοις λαλοῦντας. Παρὰ δὲ τῷ Ἀθηναίῳ (σελ. 480) εὕρηται καὶ τὸ ῥῆμα, « Κυλικηγορεῖν, ὅταν ἐπὶ τῇ » κύλικί τις ἀγορεύῃ », καὶ, Κυλικηγορῶν συμπότης, παρὰ τῷ Πολυδεύκει. —Στ. 13, Καλλικλέους] Τῶν ΠΡ τις τὸν αὐτὸν ὑπέλαβεν εἶναι Καλλικλεῖ τῷ δανειστῇ, οὗ ἐμνημόνευσεν ἀνωτέρω (Φωκ. § 9, σελ. 8) Πλούταρχος.—Μόνην γὰρ τὴν τούτου, νεωστὶ γεγαμηκότος, οὐκ εἴασαν ἐλεγχθῆναι, νύμφης ἔνδον οὔσης.] Ἀττικῆς εὐγενείας καὶ φιλανθρωπίας ἐπιφανὲς παράδειγμα· ὃ καὶ ἀλλαχοῦ (Πολιτικ. παραγγελμ. § 17) μνημονεύων ὁ χρηστὸς Πλούταρχος ἐπὶ μίμησιν προτρέπει τοὺς καθ' ἑαυτὸν Ἕλληνας· καὶ τοὺς νῦν δ' ὄντας ἡμᾶς λογιζέσθω προτρέπειν· « Ἐν δὲ τοῖς Ἀρπαλείοις τὰς » οἰκίας ἐρευνῶντες, μόνην τὴν τοῦ γεγαμηκότος νεωστὶ παρῆλθον. Ταῦτα » ἔξεστι καὶ νῦν ζηλοῦντας ἐξομοιοῦσθαι τοῖς προγόνοις ». —Στ. 20, Πεντήκοντα ταλάντων.] Ἐν δὲ τοῖς εἰς τὸν Πλούταρχον ἀναφερομένοις τῶν δέκα ῥητόρων βίοις, Τριάκοντα ταλάντων, φέρεται. —Στ. 22, Ἀπέδρα, τοὺς μὲν λαθών.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἀποδρᾶναι, τοὺς μὲν λαθόντα. —Στ. 29, Αὐτόν,] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Αὐτῷ.

ΣΕΛΙΔ. 223, στ. 1, Πῶς δ' οὐ μέλλω φέρειν βαρέως . . . οὐ ῥᾴδιόν ἐστιν;] Παρὰ δὲ τῷ Φωτίῳ οὐχ ὁμολόγηται τὰ περὶ τούτου. Ἐν μὲν γὰρ τῇ ἐπικρίσει τῶν Δημοσθένους λόγων (κωδ. σξέ, σελ. 1474) Αἰσχίνην φησὶ φεύγοντα, καὶ καταληφθέντα ὑπὸ Δημοσθένους τάλαντον αὐτῷ κεμίζοντος ἀργυρίου, καὶ τὴν φυγὴν γενναίως φέρειν ὑποτιθεμένου, ἀναφθέγξασθαι· « Καὶ πῶς » ἂν δυναίμην τοιαύτης ΑΠΟΣΤΕΡΟΥΜΕΝΟΣ πόλεως, ἐν ᾗ καὶ τοὺς δο- » κοῦντας ἐχθροὺς εἶναι τῶν ἀλλαχόθι φίλων χρηστότητι καὶ καλοκαγαθίᾳ » εὑρεῖν ἐστι διαφέροντας »; Ἀλλαχοῦ δὲ (κωδ. σοθ', σελ. 1592) ταῦτα λέ- » γει· « Φεύγειν μέλλοντα [Δημοσθένην] συνέσχον μὲν οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ περι- » στάντες εἶχον ὀρρωδοῦντα· ἕκαστος δ' ὑπὸ μάλης ἔχων τι, εἰς ἐφόδιον ἐπ- » εδίδου, ὁ μὲν ἀργύριον, ὁ δὲ χρυσίον, καὶ προὔπεμπον αὐτὸν εὐμενῶς, καὶ » θαῤῥεῖν ἐκέλευον, καὶ φέρειν τὴν συμφορὰν γενναίως. Ὁ δὲ, ἀναστενάξας, » Πῶς, ἔφη, φέρειν δυνήσομαι τοιαύτην ΑΠΟΛΙΜΠΑΝΩΝ » πόλιν, ἐν ᾗ τοιοῦτοι τυγχάνουσιν ἐχθροί, οἵους οὐκ » ἄν τις ἀλλαχόθι φίλους εὕρήσοι; Οἱ δὲ τοῦτο τὸ ἀπόφθεγ- » μα Αἰσχίνην λέγουσιν εἰπεῖν, ἡνίκα φεύγοντα καταλαβὼν Δημοσθένης, καὶ

« φιλοφρονησάμενος, παρεγγυᾷ (γρ. παρηγγύα) φέρειν τὸ συμβεβηκὸς γεν- » ναίως ». — Ἀπολιπών.] Μετακιμέλει μοι μὴ τρίψαντι τὸ παρ' ἅπασιν Ἀ- π ο λ ι π ὼ ν, εἰς τὸ Ἀ π ο λ ε ί π ω ν. Τὴν δὲ τοῦ ἐνεστῶτος χρείαν ἐνθάδε πιστοῦται καὶ τὰ ἐν τοῖς παρατεθεῖσιν ἐκ τοῦ Φωτίου μαρτυρίοις, Ἀ π ο ς ε- ρ ούμενος, καὶ Ἀ π ο λ ι μ π ά ν ω ν. — Στ. 20, Καλλιμέδων ὁ Κάραβος.] Ἔπιθι τὰ περὶ τούτου ἀνωτέρω (σελ. 319) σημειωθέντα.

ΣΕΛΙΔ. 224, στ. 16, Ἐτοφίσαντο.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἐ σ ο φ ί ζ ο ν τ ο. — Στ. 18, Τὸν βωμὸν . . . ποιῆσαι.] Διορθωτέα ἴσως ἐντεῦθεν ἡ φερομένη ἐν τοῖς εἰς τὸν Πλούταρχον ἀναφερομένοις Βίοις τῶν δέκα ῥητόρων γραφή, « Τῶν δὲ Ἀθη- ναίων ψηφισαμένων, εἰς ἃ ὤφειλε τριάκοντα, ΝΗΣΑΙ αὐτὸν τὸν βωμὸν τοῦ σωτῆρος Διὸς κ. τ. λ. τρεπομένη εἰς τὸ, ΠΟΙΗΣΑΙ. Μικρὸν δ' ἀνωτέρω ἐν τοῖς αὐτοῖς Βίοις, ἀντὶ τοῦ, « Φυγόντος Ἁρπάλου ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου. . . αἰτίαν σχὼν ὁ Δημοσθένης δωροδοκίας, ΚΑΙ ΔΙΑ τοῦτο, μήτε τὸν ἀριθμὸν κ. τ. λ. γραπτέον καὶ στικτέον. . . Δ η μ ο σ θ έ ν η ς δ ω ρ ο δ ο κ ί α ς ΔΙΑ τ ο ῦ τ ο μ ή τε τ ὸ ν ἀ ρ ι θ μ ό ν. — Στ. 19, Ὅπερ ἦν τίμημα.] ΔΓ, Ὅ σ ο ν ἦ ν τ ί μ η μ α. — Στ. 23, Κ ρ ά ν ω ν α.] Ἔγραψα βαρυτόνως, ὡς φέρεται ἀνωτέρω (Φωκ. § 26. σελ. 22), ΑΤ Κ ρ α ν ῶ ν α. Ἡ δ' αὐτὼς γράφεται καὶ παρὰ τῷ Βυζαντίῳ Στεφάνῳ, « Κράνων, πόλις τῆς Θετταλίας· τῆς Πελασγιώτιδος κ. τ. λ. »,

ΣΕΛΙΔ. 225, στ. 2, Τὸν Αἰγινήτην Πῶλον.] Λουκιανὸς δὲ (Μενιπ. ἢ Νεκυομαντ. § 16) οὐχ Αἰγινήτην, ἀλλὰ Σουνιέα γενέσθαι φησὶ τὸν Πῶλον, ἀπὸ Σουνίου δηλονότι δήμου Ἀττικοῦ. — Στ. 4, Μαθηταῖς.] Ἐκ ΔΓ εἰ ΠΡ, ΑΤ, Μ α θ η τ ή ν. — Στ. 5, Δημήτριος.] Ὁ Μάγνης, ὁ περὶ ὁμωνύμων γράψας, ὃν πολλάκις ὁ Πλούταρχος ἐπιγράφεται μάρτυρα. — Ἀναξιμένους.] Τοῦ Λαμψακηνοῦ ῥήτορος, οὗ φασιν εἶναι τὴν εἰς Ἀ- ριστοτέλην ἀναφερομένην Ῥητορικὴν π ρ ὸ ς Ἀ λ έ ξ α ν δ ρ ο ν. — Στ. 6, Ὑπερίδην.] Ὁ δὲ τὸ εἰς τὸν Λυκιανὸν ἀναφερόμενον Δ η μ ο σ θ έ ν ο υ ς ἐ γ κ ώ μ ι ο ν (§ 30) γράψας, Εὐκράτην, ἀντὶ, Ὑ π ε ρ ί δ ο υ, ὀνο- μάζει. — Στ. 9, Αἰάκειον.] Τοῦ Αἰακοῦ τὸν νεών, ὅπου καὶ Δημοσθένης ὥρ- μησε πρῶτον καταφυγεῖν, εἶτα φοβηθεὶς εἰς Καλαυρίαν μετέστη, ὡς φησιν ὁ τοὺς εἰς τὸν Πλούταρχον ἀναφερομένους Β ί ο υ ς τ ῶ ν δ έ κ α Ῥ η τ ό ρ ω ν γράψας. — Στ. 10, Τὴν γλῶτταν ἐκτμηθῆναι.] Οὐχ ὁμολογεῖται τοῦτο, ὡς περὶ Ὑπερίδου φησὶν ὁ τοὺς Β ί ο υ ς τ ῶ ν δ έ κ α ῥ η τ ό ρ ω ν γράψας· « Ἀχθεὶς πρὸς Ἀντίπατρον εἰς Κόρινθον, ἔπειτα βασανιζόμενος διέ- φαγε τὴν γλῶτταν, ὥστε μηδὲν ἐξειπεῖν τῶν τῆς πόλεως ἀπορρήτων

» δυνηθῆναι· καὶ οὕτως ἐτελεύτησε, Πυανεψιῶνος ἑνάτῃ ἱστορέου Ἑρ-
» μιππος δέ φησιν αὐτὸν γλωττοτομηθῆναι εἰς Μακεδονίαν ἐλθόντα, καὶ ρι-
» φῆναι ἄταφον ». —Στ. 12, Καλαυρίᾳ.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Καλαβρία. Ἔστι δὲ νησίδιον τῇ παραλίᾳ τῆς Πελοποννήσου παρακείμενον, ταυῦν καλούμενον Πόρος, ὡς γέφησιν ὁ Ἄγγλος Χανδλέρος ἐν τῇ Περιηγήσει τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Ἑλλάδος (Μέρ. Γ, σελ. 227, Γαλλικ. μεταφρ.), τῶν πρὸ αὐτοῦ τὴν νῦν Ὕδραν καλουμένην πεπιστευκότων εἶναι τὴν πάλαι Καλαύριαν. Ἐκλήθη δὲ Πόρος ἀπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, ὃς καὶ Σαρωνικὸς πόρος ἐκαλεῖτο, κατὰ τὸν Στράβωνα (Ἰδ. τὰς εἰς τὴν Γαλατικ. αὐτοῦ μετάφρ. ἡμετέρας σημειώσ. Τομ. Γ, σελ. 230). —Στ. 13, Ὑπηρετικοῖς.] Προσυπακουομένου τοῦ Πλοίοις. —Στ. 16, Ἐτύγχανεν ὄψιν ἑωρακὼς κατὰ τοὺς ὕπνους.] Ἐκ τούτου ἡ ἐν τῇ συνηθείᾳ φράσις, Ἔτυχε νὰ ἴδῃ, νὰ κάμῃ, νὰ ἦναι, καὶ τὰ τοιαῦτα.—Στ. 18, Κατέχων τὸ θέατρον.] Ἐπὶ τοσοῦτον κηλήσας τοὺς θεωμένους, ὥστε ὑφ' ἑαυτῷ ποιήσασθαι, καὶ οἱονεὶ κύριος αὐτῶν καταστῆναι. Τοῦτο γὰρ δύναται τὸ Κατέχειν ἐνθάδε. Ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τοῦ βίᾳ παρ' ἑαυτῷ ἔχοντός τινα καὶ μὴ ἐῶντος ἀπιέναι, οἷόν ἐστι τὸ παρὰ τῷ Ξενοφῶντι (Ἀπομνημ. Β, 6, § 11) « Αἱ Σειρῆνες ἐπᾴδουσαι κατεῖχον, ὥστε μὴ ἀπιέναι ἀπ' αὐτῶν τοὺς ἐπαφθέντας ».

ΣΕΛΙΔ. 226, στ. 6, Τὸν ἐκ τῆς τραγῳδίας ὑποκρινόμενος Κρέοντα, καὶ τὸ σῶμα τοῦτε ῥίπτων ἄταφον] Αἰτίπται τὴν Σοφοκλέους τραγῳδίαν, ἐν ᾗ (Ἀντιγ. 203-206), ἀπαγορεύων τοῖ, Θηβαίοις θάπτειν τὸν Πολυτείκην, ὁ Κρέων φησί.

Τοῦτον πόλει τῇδ' ἐκκεκηρύχθαι, τάφῳ
Μήτε κτερίζειν, μήτε κωκῦσαί τινα·
Ἐᾷν δ' ἄθαπτον, καὶ πρὸς οἰωνῶν δέμας
Καὶ πρὸς κυνῶν ἑδεστὸν αἰσχιστόν τ' ἰδεῖν.

—Στ. 8, Ἐπιζῶν ἐξανίσταμαι τοῦ ἱεροῦ.] Ὅπως μὴ μιάνω τὸ ἱερὸν ἀποθνήσκων ἐν αὐτῷ· οὐ γὰρ ἐξῆν θνήσκειν ἐν τοῖς ἱεροῖς, ἔνθα παρεῖναι τοὺς θεοὺς καὶ κατοικεῖν ὑπελάμβανον. Διὸ καὶ παρὰ τῷ Εὐριπίδῃ (Ἱππολ. 1418) ψυχορραγοῦντα τὸν Ἱππόλυτον καταλείπουσα ἡ Ἄρτεμις, φησί,

Καὶ χαῖρ'· ἐμοὶ γὰρ οὐ θέμις φθιτοὺς ὁρᾶν
Οὐδ' ὄμμα χραίνειν θανασίμοισιν ἐκπνοαῖς·
Ὁρῶ δέ σ' ἤδη τοῦδε πλησίον κακοῦ.

—Στ. 12, Παραλλάξαι τὸν βωμόν.] Τὸ παρελθεῖν ἐνθάδε σημαίνει τὸ Παραλλάξαι, ὥσπερ καὶ τὸ συνώνυμον Παραμεῖψαι, ἔτι δὲ καὶ τὸ ἁπλοῦν Ἀμεῖψαι, παρὰ τὸ Ἀμείβω· οὗ τὸ θεματικώτερον, Ἄμω, παρ' οὐδενὶ τῶν ἀρχαίων εὑρισκόμενον, σῶσαι τὴν καθ' ἡμᾶς συνήθειαν ἐν τοῖς προστακτικοῖς Ἄμε, καὶ Ἄμετε, ἢ Ἀμεῖτε, ἐν ἄλλοις (Ἰσοκράτ. Β, σελ. 277) δέδεικται. —Στ. 14, Ἀρίστων.] Σάτυρον τοῦτον ὀνομάζει ὁ τοὺς Βίους τῶν δέκα ῥητόρων γράψας. — Στ. 17, Γεγραμμένης.] Εἰς τὸ Γεγραμμένην ἔτρεψαν (ἴσως οὐκ ἀλόγως) οἱ ΠΡ. —Στ. 27, Περιβραχιόνιον.] Ὅπερ ἡμεῖς νῦν ἀπροθέτως, Βραχιόνιον (χυδ. Βραχιόλιον) καλοῦμεν. —Στ. 29, Δημοχάρης.] ΠΡΔ, ΑΤ, Δημόχαρις.

ΣΕΛΙΔ. 227, στ. 3, Τὴν σκυθρωποτάτην τῶν θεσμοφορίων ἡμέραν.] Ἣν καὶ Νηστείαν ἐπωνόμαζον· ἦν δὲ ἡ ἑκκαιδεκάτη τοῦ Πυανεψιῶνος καὶ μέση τῆς ἑορτῆς, ἀπὸ τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης μέχρι τῆς ὀκτωκαιδεκάτης τοῦ μηνὸς ἀγομένης εἰς τιμὴν τῆς Δήμητρος, τῆς ἐπικαλουμένης Θεσμοφόρου, ὡς δηλοῖ καὶ ὁ Κωμικὸς (Θεσμοφορ. 80),

Ἐπεὶ τρίτη 'στὶ Θεσμοφορίων ἡ μέση.

—Στ. 10, Ἄρης.] ΔΓ, Ἀνήρ.—Στ. 14, Τοιοῦτον.] ΔΓ, Τοιόνδε.—Στ. 15, Χρυσίδιον.] Ἔπιθι τὰ ἐν τοῖς πρόσθεν (σελ. 369) σημειωθέντα.—Στ. 19, Οὕτως.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Οὗτος.

ΣΕΛΙΔ. 228, στ. 1, Κάσσανδρος.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Κάσανδρος. — Στ. 6, Ἀπέχεις.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἔχεις.

ΚΙΚΕΡΩΝ.

ΣΕΛΙΔ. 229, στ. 1, Ἐλβίσιν.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ὀλβίαν.—Καὶ γεγονέναι καλῶς καὶ βεβιωκέναι.] Ἐξ ΕΔ ὁ Β, ΑΤ, Καὶ γεγονέναι καὶ καλῶς βεβιωκέναι.—Στ. 4, Τύλλον.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Τύλλιον.—Ἄττιον.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἄππιον.—Στ. 6, Καὶ πολεμήσαντα Ῥωμαίοις οὐκ ἀδυνάτως.] Ἐκ ΔΓ προσέθηκα τὰς πέντε ταύτας λέξεις.—Στ. 9, Κίκερ.] ΒΔΓ, Κίκερα. Ῥωμ. Cicer. Καὶ τὸ μὲν διαφυὴν ἔχειν ἐπὶ τῆς ῥινὸς τὸν Κικέρωνα τῇ τοῦ ἐρεβίνθου διαφυῇ παραπλησίαν, οὐ παράδοξον, τοιαῦτα πολλὰ ἐν πολλοῖς τῆς φύσεως καινοτομούσης, ἢ μᾶλλον ἀποπλανήσει τινὶ τοῦ κατὰ φύσιν εἰς τὸ τερατωδέστερον ἐξαγούσης· περὶ δὲ τοῦ ἐκ τῆς ἐρεβινθώδους ταύτης διαφυῆς τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ Κικέρωνος προσαφθῆναι τῷ

Ῥήτορι, ἀμφισβητήσειεν ἄν τις εἰκότως. Τί γὰρ φήσομεν περὶ τῶν ἀπὸ τοῦ κυάμου (Faba) ἐπωνομασθέντων Φαβίων (Fabius), καὶ τῶν ἀπὸ τῆς φακῆς (Lens lentis) Λεντούλων (Lentulus); Εἰκότα τοίνυν ἔοικε μᾶλλον λέγειν ὁ Πλίνιος (IH, 3), ὅτι περὶ γεωργίαν μάλιστα τῶν Ῥωμαίων ἀσχολουμένων ἐν τοῖς πάλαι χρόνοις, ταπεινὰ τῆς Ῥώμης πραττούσης ἔτι, ἐπωνομάσθαι πολλοὺς ἀπὸ τῆς σπορᾶς ἢ φυτείας ἐκείνων τῶν καρπῶν, περὶ οὓς ἕκαστος ἐσπούδαζε μάλιστα, καὶ ὧν πλείστην καὶ ἀρίστην τὴν συγκομιδὴν ἐποιεῖτο, Cognomina etiam prima inde... Iam Fabiorum, Lentulorum, Ciceronum, ut quisque aliquod optime genus sereret. — Στ. 10, Διαστολὴν... ἀφ' ἧς] ΔΓ, Διαστολὴν, ὡς ἔοικεν, ἀφ' ἧς. — Στ. 11, Διαφυήν.] Διαίρεσιν, διατομήν, ἢ ὡς ὁ Εὐστάθιος (εἰς τὸν Διονύσ. τὸν Περιηγητ. 766) ἰδιωτικώτερον αὐτὴν ὀνομάζει, σχισμήν, οἵαν ἐστὶν ἰδεῖν ἐν πολλοῖς τῶν καρπῶν, οἷον ἐν τοῖς καρύοις, καθ' ἣν καὶ εἰς δύο ἴσα τεμεῖν ἐστιν αὐτὰ μὴ κατάξαντα. Διὸ καὶ Ξενοφῶν (Κύρ. Ἀναβ. Ε, 4) διαστεῖλαι βουλόμενος τῶν κτρύων τὰ κάστανα, (κάρυα καὶ ταῦτα ὀνόματι γενικῷ καλούμενα) « Κάρυα πλατέα, οὐκ ἔχοντα διαφυὴν οὐδεμίαν » εἶπεν. « Διαφύσαι, » διελεῖν » φησὶν Ἡσύχιος. Μικρὸν δ' ἀνωτέρω φέρεται παρὰ τῷ αὐτῷ Ἡσυχίῳ τερατώδης λέξις μετὰ τερατωδεστέρας ἐξηγήσεως ἥδε· « Διαφυπαί, « διακολλαί, διαλογαί », ἀνθ' ἧς γραπτέον, οἶμαι, « Διαφυαί, διακοπαί, διατομαί ».—Στ. 15, Τῶν Σκαύρων καὶ τῶν Κάτλων] Τὸ μὲν Σκαῦρος (Scaurus) τὸν σκάζοντα, ἢ χωλὸν σημαίνει· ὅθεν καὶ ἐν ταῖς Φελοξένου γλώσσαις φέρεται, « Scaurus, σκαμβὸς, σκελλὸς, στρεβλόπους »· εἴτε παρ' αὐτὸ τοῦτο τὸ Σκαμβὸς πλασθείσης τῆς Ῥωμαϊκῆς λέξεως, εἴτε καὶ αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων, καὶ τῷ Σκαυρὸς χρησαμένων πάλαι συνωνύμως τῷ Σκαμβὸς, ὡς γοῦν ἐστιν εἰκάσαι ἐκ τοῦ ἐν τῇ συνηθείᾳ Σκευρὸς ἢ Σκεβρὸς, ταὐτὸ σημαίνοντος τῷ Σκαμβὸς ἢ Στρεβλός. Τὸ δὲ Κάτλος συγκεκομμένον παρὰ τὸ Κάτουλος Catulus (ὥσπερ καὶ τὸ Λέντλος παρὰ τὸ Λέντουλος) δηλοῖ συρίως τὸν Σκύλακα τουτέστι τὸ νεογνὸν τοῦ κυνὸς, τὸ παρ' ἡμῖν λεγόμενον Σκυλάκιον. — Στ. 17, Τὰ μὲν πρῶτα δύο τῶν ὀνομάτων] Ἐκ ΔΓ, ΑΓ, Τὰ μὲν πρῶτα τῶν δύο ὀνομάτων.

ΣΕΛΙΔ. 230, στ. 8, Ὥσπερ ὁ Πλάτων ἀξιοῖ τὴν φιλομαθῆ καὶ φιλόσοφον φύσιν... μηδὲν λόγου, μηδὲ παιδείας ἀτιμάζειν εἶδος.] Τοῦτ' μάλιστα Πλάτωνος (Πολιτ. Ε, σελ. 475) αἰνίττεται τὸ χωρίον· « Οὐκοῦν καὶ τὸν φι-

» λόσοφον σοφίας φήσομεν ἐπιθυμητὴν εἶναι, οὐ τῆς μέν, τῆς δ' οὔ, ἀλλὰ πά-
» σης;—Ἀληθῆ.—Τὸν ἄρα περὶ τὰ μαθήματα δυσχεραίνοντα, ἄλλως τε καὶ
» νέον ὄντα, καὶ μήπω λόγον ἔχοντα τί τε χρήστὸν καὶ μή, οὐ φήσομεν φιλο-
« μαθῆ οὐδὲ φιλόσοφον εἶναι· ὥσπερ τὸν περὶ τὰ σιτία δυσχερῆ οὔτε πεινῶν
» φαμεν, οὔτ' ἐπιθυμεῖν σιτίων, ἀλλὰ κακόσιτον εἶναι. — Καὶ ὀρθῶς γε φήσο-
» μεν.—Τὸν δὲ δὴ εὐχαιρῶς ἐθέλοντα παντὸς μαθήματος γεύεσθαι, καὶ ἀσμέ-
» νως ἐπὶ τὸ μανθάνειν ἰόντα, καὶ ἀπλήστως ἔχοντα, τοῦτον δ' ἐν δίκῃ φή-
» σομεν φιλόσοφον ».—Στ. 12, Πόντιος Γλαῦκος.] Τὰ περὶ τοῦ Ποντίου, του
τέστι θαλασσίου, δαίμονος Γλαύκου ἱστορούμενα ἔχεις ἀναλέξασθαι ἔκ τε τῶν
μυθογράφων, καὶ ἐκ τοῦ ποικιλώτερον τὰ κάτ' αὐτὸν ἱστορήσαντος Ἀθηναίου
(σελ. 296). Τοῦτον τὸν Πόντιον Γλαῦκον ὑπόθεσιν καὶ ἐπιγραφὴν ἔ-
χον, δρᾶμα τραγικὸν Αἰσχύλος ἐδίδαξε, μηκέτι σωζόμενον. Ἴσως δὲ καὶ τὸ
τοῦ Κικέρωνος ποιημάτιον ὀκνηκὸν ἦν δρᾶμα, κατ' Αἰσχύλου μίμησιν. — Στ.
26, Ἐμπίπτοντα.] Εἰς τὸ Ἐκπίπτοντα (ἴσως οὐ κακῶς) ἔτρεψαν τοῦτο
οἱ ΠΡ. — Στ. 28, Κατάστασίν τινα λαμβάνειν.] Ὥσπερ καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ
φαμὲν, Πρόσμεινε, ἕως νὰ λάβωσι κατάστασιν τὰ πράγ-
ματα.—Στ. 30, Προσαγγείλας.] Ἐκ ΒΔ, ΑΤ, Προσαγγείλαντος.

ΣΕΛΙΔ. 231, στ. 12, Διασπείρας λόγον.] Ἡ δὲ συνήθεια καὶ Διασπεί-
ρω, καὶ Σπείρω λόγον, ἢ λόγια. — Στ. 13, Αὐτῷ.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ,
ΑΤ, Αὐτοῦ.—Στ. 23, Σπάσιν.] Αἵρεσιν.— Ἐγκατέλειπεν.] ΔΓ, Ἐγκατέ-
λιπεν.—Στ. 25, Συνήθεις.] Μαθητάς.

ΣΕΛΙΔ. 232, στ. 8, Διαπονῶν.] Ἀσκῶν, γυμνάζων. —Στ. 12, Ἀπολλω-
νίῳ τῷ Μόλωνι.] Ἐξ ΕΔ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἀπολλωνίῳ τῷ Μόλωνος· οὐ
γὰρ Μόλωνος υἱὸς ἦν ὁ Ἀπολλώνιος, ὥσπερ λέγει ἡ ἐκδεδομένη γραφὴ, ὧδέ τε
καὶ ἐν τῷ Καίσαρος βίῳ (§ 3, Πλουτάρχ. Μέρ. Δ, σελ. 266), ἀλλ' ἐπωνομά-
ζετο Μόλων. Ταύτην τὴν διόρθωσιν οἱ μὲν ἀναμφίλεκτον εἶναι ἰσχυρίζονται
ταῖς Σουετωνίου, Κυντιλιανοῦ, καὶ Κικέρωνος αὐτοῦ, μαρτυρίαις αὐτὴν πιστού-
μενοι· ἕτεροι δὲ (ὧν ἐστι καὶ ὁ Β) ἐν ἀμφιρίστῳ ἔτι κεῖσθαί φασι, πότερον
Ἀπολλωνίῳ τῷ Μόλωνος, χρὴ γράφειν, ἢ Ἀπολλωνίῳ τῷ Μό-
λωνι. Ἐπιτείνει δὲ τὴν ἀπορίαν καὶ ὁ Στράβων (ΙΔ, σελ. 655 et 661), δύο
ῥητόρων Ἀλαβανδέων, μαθητῶν Μενεκλέους τοῦ ῥήτορος, μνημονεύων· ὧν
τὸν μὲν ὀνομάζει Μόλωνα μόνον, τὸν ἕτερον δὲ Ἀπολλώνιον Μα-
λακὸν, ὃν καὶ παῖξαί τι πρὸς τὸν Μόλωνά φησι· Ἐπιδημήσας γὰρ πρῶτον

Ἀπολλώνιος ὁ μαλακὸς ἐν Ῥόδῳ, τῷ Μόλωνι, ὑφ' ὃν μετ' ἐκεῖνον παραγενομένῳ εἶπεν, Ὁ ψὲ μολὼν, τὸ κύριον ὄνομα εἰς μετοχὴν τρέψας.—Στ. 25, Ἀπημβλύνθη.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἀπημβλύθη.—Στ. 28, Τόν γε πρῶτον.] Ἐκ ΒΔ, ΑΤ, Τόν τε πρῶτον.

ΣΕΛΙΔ. 233, στ. 1, Γραικὸς καὶ σχολαστικός.] Τοὺς πλείστους τῶν εἰς Ῥώμην καταφυγόντων φιλολόγων τε καὶ φιλοσόφων Ἑλλήνων, μετὰ τὴν τῆς Ἑλλάδος ταπείνωσιν, ἐφαύλιζον οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ μάλιστα οἱ πρεσβύτεροι, τοὺς μὲν διὰ τὸν ἄλογον φόβον τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας, ὡς ἐκλυούσης τὰς ψυχὰς (ἔκλυσιν γὰρ ἡγοῦντο τὴν ἐπὶ τὸν ἡμερώτερον βίον μεταῤῥύθμισιν), τοὺς δὲ καὶ προσκόντως, ὡς ἀναξίως ἧς ἐπηγγέλλοντο φιλοσοφίας βιοῦντας. Διὸ καὶ τῷ Γραικὸς καὶ τῷ Γραϊκούλος καὶ τῷ Σχολαστικὸς ὑπεροπτικῶς κατ' ἐκείνων ἐχρῶντο, δηλοῦν βουλόμενοι τοὺς τὸν βίον ἅπαντα ἐν ταῖς σχολαῖς κατατρίβοντας, καὶ περὶ τὰς σοφιστικὰς ζητήσεις καὶ διαλέξεις σπουδάζοντας, εἰς δὲ τὸ πραγματικὸν μέρος τοῦ βίου μηδὲν χρήσιμον εἰσενεγκεῖν ἔχοντας. Ὠνόμαζον οὖν καὶ τὸν Κικέρωνα χλευάζοντες τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασιν, ὡς Ἕλλησι χαίροντα καὶ περὶ τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν ἐπτοημένον. Ὁ δὲ Καλῆνος (παρὰ Δίων. τῷ Κασσ. μς', σελ. 461), ἀσελγέστερον ἐπεμβαίνων τῷ Ῥήτορι, οὕτως αὐτὸν ποτὲ προσεφώνησεν, « Ὦ Κικέρων, ἢ Κικέρκυλε, ἢ » Κικεράκιε, ἢ Κικέριθε, ἢ Γραίκυλε, ἢ ὅ, τί ποτε καὶ χαίρεις ὀνομαζόμε» νος ».—Στ. 21, Ἀναγκαζεμένοις.] Ἐξ ΕΔ (συναδούσης τῷ Α) ΑΤ, Ἀναγκαζόμενος.—Στ. 26, Περιεποίησεν.] Ἔσωσεν, ἀπήλλαξε τῆς ὀφειλομένης αὐτοῖς τιμωρίας. — Στ. 27, Γελοῖόν τι παθεῖν.] Ἱστορεῖ Κικέρων αὐτὸς (Ὑπὲρ Γν. Πλαγκ. § 26-27), ἐν Δικαιαρχείᾳ τῇ πόλει (τῇ νῦν καλουμένῃ Pozzuolo) συμβῆναι τοῦθ' ἑαυτῷ λέγων.—Στ. 29, Ἐρέσθαι.] Ἐξ ΗΔ, ΑΓ, Ἔρεσθαι.

ΣΕΛΙΔ. 234, στ. 9, Καὶ πολλοὺς πολλάκις τῶν ὀρθῶν ἐπετάραξε λογισμῶν.] Τῶν ΠΡ τις ᾤετο δεῖν διαγράφειν τὴν λέξιν Πολλοὺς, τὰ δὲ λοιπὰ γράφειν, Καὶ πολλάκις αὐτὸν ἐξετάραξεν ἐκ τῶν ὀρθῶν λογισμῶν. Ταυτὸ δ' ἔοικεν ὑπονοῆσαι καὶ ὁ Ἁρμενεύων· et le fait plusieurs fois devoyer du droit chemin de la raison. Οὐ μετακινητέον μέν τοι τὴν γραφήν· ὁ γὰρ νοῦς, Ἡ ἐπὶ τοῖς ἐπαίνοις ἄμετρος χαρὰ τοῦ Κικέρωνος πολλοὺς πολλάκις ὀρθοὺς αὐτοῦ λογισμοὺς ἐπεταράξεν. —Στ. 13, Μηδὲ χώραν, ἢ δύναμιν αὐτῶν.] Τῶν ΠΡ τις ἐξεδέξατο τὸ Χώραν ἀντὶ τοῦ

Ὅπου ἑκάστῳ τῶν ὀργάνων καὶ σκευῶν χρῆσθαι δέον, ἢ ὅπου τοῦ ἐργαστηρίου ἕκαστον τίθεται, ἵνα ῥᾳδίως εὑρίσκηται ζητούμενον, ὥσπερ ἡρμήνευσε καὶ ὁ A, les lieux où ilz les doivent prendre. Οἱ δὲ Γερμανοὶ μεταφρασταὶ, Τὴν χώραν ἐν ᾗ ἕκαστον τῶν ὀργάνων κατασκευάζεται, die œrter, wo sie verfertigt würden. Καὶ ἡ μὲν τοῦ A ἐξήγησις ἔχει τι πιθανὸν διὰ τὸ ἑξῆς τῆς παραβολῆς, Τὸν τόπον ἐν ᾧ τῶν γνωρίμων ἕκαστος οἰκεῖ· ἐνδέχεται μέντοι τὸν Πλούταρχον καὶ οὕτως γεγραφέναι, Μηδὲ χρείαν, ἢ δύναμιν αὐτῶν, τουτέστιν, Μηδ' εἰς τί χρήσιμον, ἢ τί δύναται ποιεῖν ἕκαστον. — Στ. 15, Πολιτῶν.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Πολιτικῶν. —Στ. 16, Μνημονεύειν.] Ἐκ ΔΓ, ἐξ ὧν καὶ ὁ B, παρείληφα τὴν λέξιν. —Στ, 17, Καὶ χωρίον οὗ κέκτηται.] Ἀπὸ κοινοῦ λαμβανομένου τοῦ, Τόπον, ἔστιν ἡ συνάρτησις, Καὶ τὸν τόπον οὗ (τουτέστιν, ὅπου) ἕκαστος κέκτηται χωρίον. —Στ. 18, Φίλους.] ΔΓ, Φίλοις. —Στ. 29, Οὐδὲ λήψεται πέρας ἡ κρίσις.] Ὥσπερ καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ, Οὐδὲ θέλει λάβειν τέλος ἡ κρίσις.

ΣΕΛΙΔ. 235, στ. 1, Ἐπικρίνας.] Εἰς τὸ Ἀνακρίνας παρήνει τις τῶν ΠΡ τρέπειν· ἐφ' ἧς ἐννοίας ἐξεδέξαντο ὁ Λατῖνος μεταφραστὴς, interrogatis, καὶ ὁ A, les ayant fait interroger. —Στ. 3, Τὸν μὴ ἐκτετμημένον.] Ἐκ ΔΓ ὁ B, καὶ ὁ Βάρτων, ΑΤ, Τὸν ἐκτετμημένον. Ὁ γὰρ ἐκτετμημένος χοῖρος, Maialis, ὁ δὲ μὴ ἐκτετμημένος, Βέρρης ἢ Οὐέρρης, Verres, καλεῖται παρὰ Ῥωμαίοις· ἐξ ὧν οἱ Ἰταλοὶ παρειληφότες verro, καὶ οἱ Γάλλοι, verrat αὐτὸν ὀνομάζουσι. —Στ. 5, Καικίλιος.] Ὁ αὐτὸς ἔοικεν εἶναι, καὶ ὁ ἀνωτέρω (Δημοσθέν. § 3, σελ. 202) μνημονευθείς. —Στ. 12, Ἐλεφαντίνην σφίγγα.] Οὐκ ἐλεφαντίνην, ἀλλὰ χαλκῆν φησὶν ὁ Κυντιλιανὸς (ς', 3) γεγονέναι· Πλίνιος δὲ (ΛΔ, 8) καὶ ἐκ χαλκοῦ Κορινθίου.—Στ. 14, Λύσεως.] ΠΡΔ, ΑΤ, Λύσεων. —Στ. 16, Ἑβδομήκοντα πέντε μυριάδων.] Ἡμαρτηκέναι τις τῶν ΠΡ ὑπέλαβε τὸν Πλούταρχον, ἢ τούς γε τοῦ Πλουτάρχου ἀντιγραφέας, περὶ τὸν ἀριθμὸν τοῦ τιμήματος. Ὤφειλε γάρ φησιν εἶναι ὀκτακοσίων, ἢ ἐννεακοσίων ἑβδομήκοντα μυριάδων. Στ. 25, Δώδεκα.] ΔΓ, Δέκα. Στ. 29, Ὡς διὰ τὸ σῶμα τῷ στομάχῳ μοχθηρῶς διακείμενον.] Ἡ ἀνάλυσις, Ὡς διὰ τὸ σῶμα, ὃ διέκειτο μοχθηρῶς κατὰ τὸν στόμαχον. Ἐνδέχεται μέντοι καὶ οὕτως πάλαι γεγράφθαι, Ὡς διὰ τὸ σῶμα, τοῦ στομάχου μοχθηρῶς διακειμένου.

ΣΕΛΙΔ. 236, στ. 22, Κατακλιθείς.] ΔΓ, Κατακλινείς. —Στ. 25,

Χοιράδων.] Οἴδημα τῶν περὶ τὸν τράχηλον ἀδένων αἱ χοιράδες, παρὰ τὸν χοῖρον, διὰ τὸ σύνηθες εἶναι μάλιστα τῷ ζώῳ τούτῳ τὸ νόσημα· ἃς παρ' ἡμῖν οἱ μὲν Χελώνια, οἱ δὲ Σφαλάγγια καλοῦσι. — Στ. 27, Εἶπεν.] Ἐς ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Εἰπεῖν. —Στ. 29, Οὐκ ἔχω τηλικοῦτον τράχηλον.] Παροιμιῶδες, καὶ παραπλήσιον τῷ ἀλλαχοῦ (Μαρ. § 29, Πλουτάρχ. Μερ. Γ, σελ. 75) εἰρημένῳ » Οὐχ οὕτω πλατὺν φορεῖν τὸν τράχηλον ». Ὥσπερ ἐσημειώσαντο οἱ ΠΡ.

ΣΕΛΙΔ. 237, στ. 3, Αἰτουμένου δ' ἡμέρας αὐτοῦ, μίαν ὁ Κικέρων κ. τ. λ.] Ἐς ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Αἰτουμένου δ' ἡμέραν αὐτοῦ μίαν, ὁ Κικέρων. —Στ. 6, Καλούντων.] Διαγραπτέον τὴν λέξιν, ἄλλως τε καὶ λείπουσαν ἐν ΒΔΓ. —Στ. 9, Ταὐτά.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Ταῦτα. —Στ. 12, Βουλομένου.] Ἐς ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Βουλομένων. —Στ. 17, Καὶ τῶν Πομπηΐῳ.] Ἴσως γραπτέον, Καὶ τῷ Πομπηΐῳ, ὡς εἰκασέ τις τῶν ΠΡ. —Στ. 20, Ὑπὸ Σύλλα.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ (κατὰ δοτικήν) Ὑπὸ Σύλλᾳ.

ΣΕΛΙΔ. 238, στ. 4, Καὶ καταθύσαντες ἄνθρωπον, ἐγεύσαντο τῶν σαρκῶν.] Ἕτεροι δὲ, ὥς φησι Σαλλούστιος (Περὶ τῆς Κατιλιν. συνωμοσ. § 23), τὸ αἷμά φασι τοῦ κατατεθυμένου ἀνθρώπου εἴνῳ κεράσαντα δεῦναι τοῖς συνωμόταις ποιεῖν τὸν Κατιλίναν, καὶ οὕτως τὸν ὅρκον λαβεῖν παρ' αὐτῶν, Catilinam, oratione habita, cum ad iusiurandum popularis sceleris sui adigeret, humani corporis sanguinem vino permixtum in pateris circumtulisse. —Στ. 8, Ἀπόστασιν.] ΔΓ, Ἀποστασίαν. Ἐπιθι τὰ περὶ τῆς διπλῆς ταύτης καταλήξεως εἰς αι καὶ ια ἀλλαχοῦ (Ἡλιόδωρ. Β, σελ. 316) σημειωθέντα — Στ. 14, Ἑστῆναι.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Ἑστῆναι. — Στ. 20, Προσθήκη... ἐσομένῳ.] Ἐς ΔΓ, ΑΤ, Προσθήκην... ἐσομένου. — Στ. 27, Προαγῶνες.] Οὐκ ἔχω λέγειν διὰ τί οἱ ΠΡ ἔγραψαν προπαροξυτόνως Προάγωνες. Ἐπιθι τὸν Θησαυρὸν τοῦ Στεφάνου (καίπερ καὶ τούτου Προάγωνες γράψαντος ἐνθάδε) Τομ. Α, σελ. 100. Ὥσπερ γὰρ λέγεται Προμαχὼν ωνος, ἵνα μὴ συνεμπέσῃ τῇ γενικῇ πληθυντικῇ τοῦ Πρόμαχος, οὕτω καλῶς ἔχει λέγεσθαι καὶ Προαγὼν, πρὸς διάκρισιν τῆς Προάγων μετοχῆς.

ΣΕΛΙΔ. 239, στ. 6, Φυγάδας ἐκβάλλειν.] Ἴσον δύνανται αἱ δύο τῇ μιᾷ λέξει, Φυγαδεύειν. —Στ. 7, Ταμείου.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ταμείου. —Στ. 10, Γεννησόμενος.] Ἴσως γραπτέον, Γεννησόμενοι, ὡς εἰκασεν ὁ Β. —Στ. 16, Δεύτερα λέγειν.] Τὰ δευτερεῖα ἔχειν, δεύτερον εἶναι. Ἐπιθι τὰ ἀλλαχοῦ (Πλουτάρχ. Δ, σελ. 397) σημειωθέντα.

ΣΕΛΙΔ. 240, στ. 5, Μάρκος Ὄθων.] Οὐ Μάρκον Ὄθωνα τοῦτον ὠνομάσθαι, ἐσημειώσαντο οἱ ΠΡ, ἀλλὰ Λούκιον Ῥόσκιον Ὄθωνα. — Στ. 6, Τοῦτο πρὸς ἀτιμίαν ὁ δῆμος ἔλαβε.] Σχεδὸν ὥσπερ καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ, Τὸ ἔλαβε (ἢ Τὸ ἐπῆρεν) εἰς ἀτιμίαν.—Στ. 21, Διαπεφυκότες μὲν ὅλης τῆς Ἰταλίας.] ΒΔτὸ Διαπεφυκότες, ΑΤ, Διαπεφευγότες. Δύναται δ' ἐνθάδε τὸ Διαπεφυκότες (ὡς δηλοῖ καὶ τὸ ἑπόμενον Ἐγκατεσπαρμένοι), τὸ, Διαπεφυτευμένοι καὶ οἷον ἐῤῥιζωμένοι δι' ὅλης τῆς Ἰταλίας. — Στ. 23, Διαφορήσεις.] Ὅπερ ἡ χυδαία συνήθεια Διαγουμίσεις λέγει παρὰ τὸ συνώνυμον Διακομίσεις, ὥσπερ ἐν ἄλλοις (Ἰσοκράτ. Β, σελ. 62) δέδεικται, πλάσασα τὴν λέξιν.

ΣΕΛΙΔ. 241, στ. 6, Μανικήν.] Ἐκ ΔΓ. ΑΤ, Μαλακήν.— Ἀπόκρισιν.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ὑπόκρισιν.—Στ. 19, Καὶ καταλοχιζομένων.] Ἐκ ΔΓ προσέθηκα τὰς δύο ταύτας λέξεις, ἃς ἄλλως πιστοῦται καὶ τὰ ἑξόμενα (σελ 242), « Τοὺς ἐν Τυῤῥηνίᾳ καταλοχισμούς ».— Τῆς ὡρισμένης... ἡμέρας.] Μετὰ προθέσεως ἡ συνήθεια, Τῆς διωρισμένης ἡμέρας.

ΣΕΛΙΔ. 242, στ. 1, Καί τι καὶ τῆς αἰτίας.] ΠΡΔ, ΑΤ, Καί τι τῆς αἰτίας.—Ἀπολυόμενος.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἀποδυόμενος. — Στ. 5, Ἐπεὶ δὲ καὶ Κοΐντος.] ΔΓ, Ἐπεὶ δὲ Κόϊντος. — ῥίου.] Τοῦτον οἱ μὲν Μάρτιον, ἕτεροι δὲ Μάῤῥιον, ἄλλοι δὲ Ἄττιον καλεῖσθαί φασι.— Στ. 10, Ὡς ἐπίστανται, διοικεῖν καὶ σώζειν τὴν πόλιν.] Οὐκ ἐῤῥῶσθαι τὸ χωρίον ὡήθησαν οἱ ΠΡ· διὸ καὶ παρήνουν γράφειν οἱ μέν, Ὡς ἐπίστανται ἄριστα, διοικεῖν κ. τ. λ. ὁ δὲ Β, Ὡς ἐπιστάτας, ἢ Ὡς ἐμπιστεύτους ἢ Ὡς πιστότατα, ἢ Ὡς ἐπιμελέστατα διοικεῖν κ. τ. λ. Μὴ μετακίνει τὴν γραφήν· τὸ γὰρ, Ὡς ἐπίστανται ταὐτὸν ἐνθάδε σημαίνει τῷ Ὡς δύνανται, ὥσπερ καὶ τὸ παρὰ τοῖς Γάλλοις Savoir (γινώσκειν) ῥῆμα πολλάκις ἐπὶ τοῦ δύνασθαι τάττεται Ὡσαύτως ἐνόησε τὸ λεγόμενον καὶ ὁ Α, παραφράσας, Ainsi que mieulx ilz pourroient et sçauroient faire· καὶ ὁ Ἰταλὸς μεταφραστὴς, συντομώτερον ἐκφράσας, come più sapeano. Καὶ ἡ συνήθεια δὲ οὐκ ἄν ἄλλως ἐκφράσειε τὸ προκείμενον χωρίον, ἢ διὰ τοῦ, Νὰ διοικήσωσι καὶ νὰ σώσωσι τὴν πόλιν, καθὼς ἐξεύρουν.— Στ. 19, Καὶ Μάρκιον.] Διαγράφειν δεῖν ἔδοξέ μοι τὸν σύνδεσμον.—Στ. 26, Στησίου Διὸς ἱερὸν, ὃν Στάτωρα Ῥωμαῖοι καλοῦσι.] Τὸ Ῥωμαϊκὸν Στάτωρ (Stator) ἐνθάδε μὲν διὰ τοῦ Στήσιος ἡρμήνευσεν, ἐν δὲ τῷ Ῥωμύλου βίῳ (§ 18, Πλουτάρχ. Μέρ. Α, σελ. 51) διὰ τοῦ

Ἐπιστάσιος, προσθεὶς καὶ τοῦ ἐπιθέτου τὸ ἔτυμον. — Στ. 27, Ἱδρυμένον.] ΔΓ, Ἱδρυμένου.

ΣΕΛΙΔ. 243, στ. 1, Τοῦ βάθρου,] Ἴσως γραπτέον, Τῶν βάθρων. — Ἐθορυβεῖτο.] Ὑπὸ τῶν ἀκουόντων, κωλυόντων λέγειν. — Στ. 16, Τὴν ἐπίκλησιν αὐτῷ γενέσθαι τὸν Σούραν.] Ἔπιθι περὶ τῆς φράσεως ταύτης τὰ ἀλλαχοῦ (Ἡλιοδώρ. Β, σελ. 57) σημειωθέντα. — Στ. 22, Ὥσπερ εἰώθεισαν οἱ παῖδες.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ὥσπερ πάνυ εἰώθεισαν οἱ παῖδες. — Στ. 23, Σούραν γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι τὴν κνήμην λέγουσι.] Τὸ μὲν οὖν ὄπισθεν τῆς κνήμης, τὸ σαρκῶδες, παρὰ μὲν Ῥωμαίοις Sura καλεῖται, παρ' Ἕλλησι δὲ Γαστροκνήμιον· ἡ δὲ παρὰ τούτοις Κνήμη, Tibia ἐκείνοις ὠνόμασται. Ἔστι δ' ὅτε συνεκδοχικῶς καὶ ἐφ' ὅλου τοῦ σκέλους τῷ Sura ἐχρήσαντο.

ΣΕΛΙΔ. 244, στ. 4, Μέλλοντα.] Βραδύνοντα. — Στ. 13, Τῶν Κρονιάδων.] Τῶν ἀγομένων ἑορτῶν εἰς τιμὴν τοῦ Κρόνου, αἳ καὶ οὐδετέρως Κρόνια (Saturnalia) ἐκαλοῦντο. — Στ. 18, Τοὺς ὑδρευομένους.] Ἐπὶ τῷ σβεννύναι τὴν πυρκαϊάν. — Στ. 29, Πόνῳ.] Τῶν ΠΡ τις εἶπασε, προσθετέον εἶναι τῇ λέξει τῷ Συνεχεῖ, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, ἐπίθετον· ὁ δ' Α ἐξέφρασεν, avec grande solicitude.

ΣΕΛΙΔ. 245, στ. 3, Πιστεύων.] Τῶν ΠΡ οἱ μὲν εἰς τὸ, Πιστεύων, οἱ δὲ εἰς τὸ, Πίστιν ἔχων, ἢ, Πιστεύειν δοκῶν, ἢ Πιστευόμενος, ἢ Πιστευόμενος τῷ πιστεύειν δοκεῖν, τρεπτέον εἶναι τὸ Πιστεύων, εἶπασαν. Οὐ μετακινητέον τὴν γραφήν. — Στ. 5, Συνεργούντων ἀδήλως.] ΠΡΔ, ΑΤ, Συνεργούντων ἀλλήλοις ἀδήλως. — Στ. 11, Εἰσήγγειλε.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Εἰσήγγελε· πλὴν εἰ μή τις γράφειν προαιροῖτο παρατατικῶς, Εἰσήγγελλε. — Στ. 23, Ὀργιάζουσαι θεόν.] Ὀργίοις τιμῶσαι θεόν. Συντάσσεται γὰρ καὶ πρὸς αἰτιατικήν, ὡς ἐσημειώσατο ὁ Βουδαῖος (σελ. 369) τοῦτο Πλουτάρχου τὸ χωρίον ἑτέρῳ τοῦ Πλάτωνος παραβάλλων. — Στ. 24, Ἀγαθήν.] Ἄμεινον γράφειν βαρυτόνως Ἀγάθην, ὡς φέρεται ἐν τῷ Καίσαρος βίῳ (§ 9, Πλουτάρχ. Μέρ. Δ, σελ. 272), ἔνθα καὶ πλατύτερον ἱστόρηκε Πλούταρχος τὰ περὶ αὐτῆς.

ΣΕΛΙΔ. 246, στ. 4, Οὐ γὰρ ἀγαπήσειν. . . αὐτός τε δόξειν.] Ἐξ ὑπονοουμένου ῥήματος, τοῦ ὑπελάμβανεν, ᾤετο, ἤ τινος ἑτέρου τοιούτου ἤρτηται τὰ ἀπαρέμφατα ταῦτα. — Στ. 17, Ὡς αὐτός φησιν ὁ Κικέρων.] Τοῦτ' οὐδαμοῦ τῶν σωζομένων Κικέρωνος συγγραμμάτων εὑρίσκεσθαι ἐσημειώσαντο οἱ ΠΡ. — Στ. 19, Οἰκιακῶν.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Οἰκειακῶν. Οἰκια-

ἀλλὰ μὲν γάρ εἰσι τὰ κατὰ τὴν οἰκίαν, ἢ τὰ τῆς οἰκίας, οἷόν ἐστι τὸ « Ἐχθροὶ, » τοῦ ἀνδρὸς οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ (Ματθ. ί, 36) » τουτέστιν οἱ ὄντες ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, οἱ σύνοικοι· Οἰκειακὰ δ' ἂν λέγοιτο, εἴγε] ὅλως καὶ λέγεται, τὰ τῶν οἰκείων. Ὁ μὲν γὰρ Στέφανος ἐν τῷ Πίνακι τοῦ Θησαυροῦ (σελ. 1526) κατεγώρισε τὸ Οἰκειακὸς, μάρτυρι χρώμενος τῷ Σουΐδᾳ, παρ' ᾧ μέντοι (Τόμ. Β, σελ. 663) τὸ δι' ἁπλοῦ τοῦ ι εὑρηται μόνον, « Οἰκεῖος, καὶ οἰκιακός ». Ὁ δὲ σοφὸς Σνειδέρος τοῦτο μόνον Πλουτάρχου τὸ χωρίον παρέθετο εἰς πίστιν τοῦ διφθογγογραφουμένου Οἰκειακός. —Στ. 22, Παρὰ τὰς πολιτικάς.] Ἴσως γραπτέον, Πρὸς τὰς πολιτικάς, ὡς εἴκασέ τις τῶν ΠΡ.

ΣΕΛΙΔ. 247, στ. 6, Μᾶλλον ἂν ἐκεῖνοι γένοιντο προσθήκη Καίσαρι σωτηρίας, ἢ Καῖσαρ ἐκείνοις κολάσεως.] Ὁ Λατῖνος μεταφραστὴς ἡρμήνευσεν, ὥσπερ ἂν εἰ ἐγέγραπτο, Μᾶλλον ἂν ἐκείνοις γένοιτο προσθήκη Καίσαρι σωτηρίας, ἢ Καίσαρι ἐκεῖνοι κολάσεως. Ὡς δ' αὕτως ἐξέφρασε καὶ ὁ Α, il seroit plus tost cause de leur faire sauver la vie à eulx, que eulx de la faire perdre à luy. Μὴ μετακίνει τὴν γραφήν· ἧς ὁ νοῦς, Μᾶλλον ἂν οἱ συνωμόται συσσωθεῖεν Καίσαρι σωθέντι διὰ τοὺς φίλους, ἢ κολασθέντι συγκολασθεῖεν. — Στ. 18, Μεταβαλόμενον.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Μεταβαλλόμενον. —Στ. 23, Συνεπερείσας.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Συναπερείσας. Τῇ αὐτῇ γὰρ συνθέσει τοῦ ῥήματος ἐχρήσατο καὶ ἐν τῷ Καίσαρος βίῳ (§ 8, Πλουτάρχ. Μέρ. Δ, σελ. 271).

ΣΕΛΙΔ. 248, στ. 4, Τοῦ δὲ δήμου... παριέντος.] Ἐξ ΗΔ τὸ Παριέντος, ΑΤ, Παριόντος. Τοῦτο μὲν γὰρ σημαίνει τὸ, παρερχομένου, ὥσπερ ἡρμήνευσαν ὅτε Λατῖνος μεταφραστὴς καὶ ὁ Α· οὗ τὸ ἀνοίκειον συνιδὼν ὁ Ἰταλὸς, ἐξέφρασε, seguito essendo dal popolo tacito, ὥσπερ ἂν εἰ ἐγέγραπτο, Συνιόντος, τουτέστι συμπορευομένου, ἢ Παραπέμποντος Τὸ δ' ἡμέτερον Παριέντος, ταὐτὸν δύναται τὸ ἐῶντος, συγχωροῦντος, ἐξισταμένου, μηδ' ἐμποδὼν γιγνομένου τοῖς πραττομένοις. Ὅτι δὲ ῥᾳδίως συγχέουσι τὰς δύο ταύτας λέξεις οἱ ἀντιγραφεῖς, ἔστι πιστώσασθαι καὶ ἐκ τῶν ἑξῆς (§ 26, σελ. 252), ἔνθα τῷ Παριόντος, ΔΓ, χρηστὴ προσγέγραπται τὸ Παριέντος. —Στ. 14, Ἔζησαν.] Ῥωμαῖοι, vixerunt. —Στ. 25, Ἀνομολογούμενοι.] Ἴσως γραπτέον, Ὁμολογούμενοι, οὐχ ὅτι καὶ τὸ σύνθετον οὐ ταυτὸν πολλάκις σημαίνει τῷ ἁπλῷ, καθὰ δηλοῖ τὰ παρὰ τοῖς Λεξικογράφοις μαρτύρια, καὶ τὸ παρ' Ἡσυχίῳ « Ἀνομολογίαι, αἱ διὰ λόγων » συγκαταθέσεις » · ἀλλ' ὅτι Πλούταρχος ἀλλαχοῦ (Νικ. καὶ Κρασσ. σύγκρ.

§ 1, Πλουτάρχ. Μερ. Γ, σελ. 338) αὐτῷ τούτῳ τῷ Ἀνομολογίᾳ ἐπὶ τοῦ ἐναντίου ἐχρήσατο· « Τὴν κακίαν ἀνωμαλίαν εἶναί τινα καὶ ἀνομολογίαν ». — Στ. 30, Τὰ πραττόμενα.] ΔΓ Τὰ πράγματα.

ΣΕΛΙΔ. 249, στ. 1, Μέγιστον.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Μέγιστος ἦν.—Στ. 14, Καὶ καταβαίνειν.] Ἐξ ΕΔ προσέθηκα τὸν σύνδεσμον. — Στ. 19, Δήμαρχοι.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Χιλίαρχοι. —Στ. 20, Νόμος ὑπ' αὐτοῦ εἰσήγετο κ. τ. λ.] Ἔπιθι τὰ ἀνωτέρω (Κατ. Νεωτερ. § 26, σελ. 57) περὶ τοῦ νόμου πλατύτερον εἰρημένα. — Στ. 23, Ἐκείνων.] Ἐξ ΕΔ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἐκείνου.

ΣΕΛΙΔ. 250, στ. 8, Ὥσπερ τινὸς ἀεὶ κηρὸς κ. τ. λ.] « Κῆρας, ἀκαθαρσίας, » μολύσματα, βλάβας » φησὶν Ἡσύχιος. —Στ. 10, Ἀφθονώτατος.] « Ἄφθενον, πιλὸν καὶ πλούσιον » ἐξηγεῖται Ἡσύχιος. —Στ. 19, Ἐν ἐπιστολῇ γράψας κ. τ. λ.] Τοῦτο οὐχ εὑρηται ἐν ταῖς τοῦ Κικέρωνος ἐπιστολαῖς ταῖς σωζομέναις, καίπερ μαρτυρούμενον καὶ ὑπὸ τοῦ Κυντιλιανοῦ ὡς ἐσημειώσαντο οἱ ΠΡ. — Στ. 27, Διεπράξατο δὲ τήν.] Γραπτέον, Διεπράξατο δὲ καὶ τὴν, ὥσπερ εἰκασέ τις τῶν ΠΡ. —Στ. 29, Ὡς κοσμοῦντα τὴν πόλιν.] Εἰκότως· οὔτε γὰρ οἰκοδομαὶ πολυτελεῖς, οὔτε πλοῦτος τῶν ἐνοικούντων οὕτω κοσμεῖν πεφύκασι πόλιν, ὡς σοφοὶ διδάσκαλοι, τῆς τῶν νέων παιδείας προϊστάμενοι. Οἱ δὲ, ὅπως μὲν αὐτοῖς εὐτυχεῖ τὰ τῆς ἐμπορίας, τὰ δὲ χωρία

Βρύει μελίττας, καὶ προβάτοις, καὶ στεμφύλοις,

πολλὴν σπουδὴν ἔχοντες, τῆς δὲ τῶν ἰδίων τέκνων ἀμελοῦντες παιδείας ἴσως σαν καὶ αὐτῶν τῶν ἀνδραπόδων ὄντες ἀτιμότεροι· Τελεώτερον δέ· τῶν γὰρ πλουσιωτάτων Σμυρναίων τέως οὐδεὶς ἦν λόγος, ὡς οὐδὲ Μεγαρέων· νῦν δὲ ἐνδοξότεροι γεγόνασι διὰ τὸν κοσμοῦντα τὴν πόλιν τῶν ἐπιστημῶν διδάσκαλον, τὸν φίλον Κούμαν.

ΣΕΛΙΔ. 251, στ. 6, Ἐπικόπτοντος.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Ἐπισκώπτοντος. Λύναται δὲ ἐνθάδε τὸ Ἐπικόπτοντος, κωλύοντος συνεῖναι τῷ μειρακίῳ. —Στ. 10, Φιλότιμα.] Ἐπὶ κακοῦ ἐνθάδε, ἀντὶ τοῦ, ὑπὲρ τὸ δέον τιμῆς ὀρεγόμενα· ἐπαμφοτερίζει γὰρ ἡ λέξις, ὥσπερ ἐσημειώσατο καὶ Ἀριστοτέλης (Ἠθικ. Νικομαχ. Β, 7,) « Λέγεται δὲ ὁ μὲν ὑπερβάλλων ταῖς ὀρέξεσι, φι- » λότιμος, ὁ δ' ἐλλείπων, ἀφιλότιμος· ὁ δὲ μέσος, ἀνώνυμος. Ἀνώνυμοι δὲ » καὶ αἱ διαθέσεις, πλὴν ἡ τοῦ φιλοτίμου, φιλοτιμία· ὅθεν ἐπιδικάζονται οἱ ἄκροι τῆς μέσης χώρας. Καὶ ἡμεῖς δὲ, ἔστι μὲν ὅτε τὸν μέσον, φιλότιμον κα-

» λοῦμεν ἔστι δ' ὅτε, ἀφιλότιμον· καὶ ἔστιν ὅτε μὲν ἐπαινοῦμεν τὸν φιλότι-» μον, ἔστι δ' ὅτε, τὸν ἀφιλότιμον ». — Ἐπαιρόμενον.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἐπαιρομένου. —Στ. 11, Μουνατίῳ.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Νουματίῳ. ὥσπερ καὶ τὸ ἑξῆς, Μουνάτιε, ΑΤ, Νουμάτιε. —Στ. 13, Προσπεσεῖν.] Ἴσον τῷ Ἐμπεσεῖν, τῷ Μουνατίῳ δηλονότι· εἰ δὲ προαιρῇ τὴν τῶν ΠΡ διόρθωσιν Προπεσεῖν, ἔσται ταυτόν πως τῷ Ἐκπεσεῖν τουτέστιν, ἐξενεχθῆναι τοῦ προσήκοντος.

ΣΕΛΙΔ. 252, στ. 8, Βατίνιος.] Σημειοῦ τὸ ἄστατον τῆς γραφῆς ἐπὶ τῶν ξενικῶν ὀνομάτων· ἓν γὰρ ἀνωτέρω (§ 9, σελ. 236) Οὐατίνιον (Vatinius) ὠνόμασε, Βατίνιον ἐνθάδε καλεῖ, ὥσπερ καὶ τὸν Ὀκταούϊον, Ὀκτάβιον, —Εἶπε.] ΔΓ, Εἰπεῖν, — Στ. 12, Κακὸς τοίνυν ἀπόλοιτο κακῶς ὁ ψευσάμενος.] ΑΤ, Κακὸς, φέρεται ἔν τισι τῶν ἀντιγράφων Κακῶς· ἀλλὰ τηνικαῦτα τρεπτέον τὸ ἑξόμενον Κακῶς εἰς τὸ Κακὸς, ἵν' ᾖ, « Κακῶς τοίνυν ἀπόλοιτο κακὸς ὁ Ψευσάμενος » · καὶ ἔοικε τοιοῦτον ἀδιάφορον εἶναι. Οὐ μετακινητέον μέντοι τὴν γραφὴν, ἄλλως τε καὶ διὰ τὴν χρῆσιν· προτίθεται γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῦνομα τοῦ ἐπιῤῥήματος. Αὐτίκα παρὰ τῷ Κωμικῷ (Πλούτ. 65),

Ἢν μὴ φράσῃς γὰρ ἀπὸ σ' ὅλῳ κακὸν κακῶς·

καὶ αὖθις (418),

Ἐγὼ γὰρ ὑμᾶς ἐξολῶ κακοὺς κακῶς·

καὶ πάλιν (879),

Τοὺς συκοφάντας ἐξολεῖ κακοὺς κακῶς.

—Στ. 20, Καὶ μὴν οὐκ ἔχεις . . . τὸ οὖς ἀτρύπητον.] Δοῦλον γεγονέναι τὸν Ὀκταούϊον αἰνίττεται, καὶ ἐπὶ δουλεία σκώπτει, ὡς ἐσημειώσατό τις τῶν ΠΡ. Ἔθος γὰρ ἦν ἴσως καὶ παρὰ Λίβυσι τρυπᾶν τὰ τῶν δούλων ὦτα. καθάπερ καὶ παρ' Ἑβραίοις. Παρὰ μέντοι τούτοις οὐ παντὸς δούλου, ἀλλὰ τοῦ ἀναινομένου τὴν παρὰ τοῦ δεσπότου διδομένην ἐλευθερίαν, καὶ μένειν παρ' αὐτῷ τὸν βίον ἅπαντα προαιρουμένου, ἐτρυπᾶτο τὸ οὖς· ἢ δῆλον ἐξ αὐτῆς τῆς Γραφῆς (Ἐξοδ. κά, 5), « Ἐὰν δὲ ἀποκριθεὶς εἴπῃ ὁ παῖς, Ἠγάπηκα » τὸν κύριόν μου καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ παιδία· οὐκ ἀ-» ποτρέχω ἐλεύθερος, προσάξει αὐτὸν ὁ κύριος . . . ἐπὶ τὴν θύραν, » ἐπὶ τὸν σταθμὸν, καὶ τρυπήσει ὁ κύριος αὐτοῦ τὸ οὖς τῷ ὀπητίῳ, καὶ δου-

» λεύσει αὐτῷ εἰς τὸν αἰῶνα ». —Στ. 29, Παριέντος.] Ἐκ ΔΓ εἱ ΠΡ, Ἐκ Παριόντος. Ὅμοιον ἁμάρτημα διωρθώκαμεν καὶ ἡμεῖς ἀνωτέρω (σελ. 231).

ΣΕΛΙΔ. 253, στ. 1, Πόπλιεν δὲ Κώνσταν.] Τοῦτον ἐν τοῖς Ἀποφθέγμασι Κάστον Ποπίλλιον ὀνομάζει. Αἱ ΔΓ φέρουσι Ποπίλλιον δὲ Κόττταν: Ποπίλλιον δὲ Γάϊον: Κάσσιον δὲ Πόπλιον· καὶ ὅλως ἠμφισβήτηται περὶ τοῦ ὀνόματος, ὡς φησιν ὁ Β. —Στ. 6, Ὦ Κικέρων.] ΠΡΔ (οὐκ ἀναγκαία ἴσως), ΑΤ, Ὁ Κικέρων.—Στ. 10, Φίλαγρον.] Διόδοτον ὀνομάζει τοῦτον ἐν τοῖς Ἀποφθέγμασι. —Στ. 12, Σοφώτερον.] ΔΓ, Σοφώτατον. —Στ. 17, Ἠτήσατο φίλος.] Οἱ ΠΡ προσέθηκαν τὸ ἄρθρον γράψαντες Ἠτήσατο ὁ φίλος. Ἴσως ἐγέγραπτο, Ἠτήσαθ' ὁ φίλος. —Στ. 22, Ἄδραστον.] Ὅτι καὶ ὁ Ἄδραστος δυσὶ φυγάσιν ἐξέδωκε τὰς θυγατέρας, Πολυνείκει τε καὶ Τυδεῖ. —Στ. 28, Φοίβου ποτ' οὐκ ἐῶντος ἔσπειρε τέκνα.] Περὶ τοῦ Λαΐου εἴρηται τοῦτο· « χρήσαντος γὰρ τοῦ θεοῦ μὴ γεννᾶν » (τὸν γεννηθέντα γὰρ πατροκτόνον ἔσεσθαι), ὁ δὲ, οἰνωθεὶς, συνῆλθε τῇ » γυναικὶ, καὶ τὸ γεννηθὲν ἐκδίδωσι νομεῖ κ. τ. λ. (Ἀπολλοδώρ. Γ, 5, § 7) ». Τὸν δὲ στίχον Σοφοκλέους εἶναι ἐσημειώσαντο οἱ ΠΡ.

ΣΕΛΙΔ. 254, στ. 1, Μὴ θαυμάσητε.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Μὴ θαυμάζητε, Ἐπιθι περὶ ταύτης τῆς συγχύσεως τὰ ἀλλαχοῦ (Ἰσοκράτ. Β, σελ. 297) εἰρημένα. — Τῶν ἀναπεφωνηκότων.] Ἀναφωνεῖν ἐστιν (ὡς φησιν ὁ Β τοῦτο τὸ χωρίον ἐξηγούμενος) τὸ λαμπρᾷ τῇ φωνῇ λέγειν· ἔτι δὲ καὶ τὸ ὑγιείας ἕνεκα τὴν φωνὴν γυμνάζειν, ὃ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν, νοσήμασί τισι χρήσιμον ὄν, παραγγέλλουσι· καὶ τελευταῖον τὸ κηρύττειν· χρεία γὰρ μάλιστα τοῖς κήρυξι λαμπρᾶς καὶ διατόρου φωνῆς. Ἐπεὶ δὲ οἱ τὸ τῶν κηρύκων ἐπιτήδευμα ἀσκοῦντες ἐκ δούλων ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ὁ Κικέρων, τῶν ἀναπεφωνηκότων γεγονέναι λέγων τὸν Γέλλιον, ὡς ἐκ δούλων αὐτὸν γεγονότα λελῃθότως σκώπτει. —Στ. 4, Διασπαθήσας.] Ἀφειδῶς ἀναλώσας. Σπάθη, οὐ μόνον τὸ ξίφος, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑφαντικὸν ἐργαλεῖον σημαίνει, τὴν ἄλλως λεγομένην Κερκίδα· Ἔνθεν ῥῆμα Σπαθάω, κυρίως μὲν δηλοῦν αὐτὴν διὰ τῆς σπάθης ἐνέργειαν τῶν ὑφαινόντων ἐπὶ τοῦ στήμονος· « Σπάθημα (φησὶν Ἡσύχιος) » πύκνωμα· ἀπὸ τῶν ταῖς σπάθαις κατακρουόντων τὰ ὕφη ». Μεταφορικῶς δὲ τό τε Σπαθᾶν καὶ τὸ σύνθετον Διασπαθᾶν ἐπὶ τοῦ ἀσώτως ἀναλίσκειν τέτακται, ὡς ἐστιν ἰδεῖν παρὰ τῷ αὐτῷ Ἡσυχίῳ· « ΣΠΑΘΑ, τρυφᾷ, » ἀναλίσκει, ἀσώτως καὶ ἀφειδῶς ἀλαζονεύεται. ΣΠΑΘΩΣΙ, Σκορπίζωσιν.

» ΔΙΑΣΠΑΘΑΝ, ἀσελγῶς ἀναλίσκειν. ΕΣΠΑΘΑ· διπλοῦν. Τὸ μὲν γὰρ ἐξι
» σπάθη καθυφαίνειν· τὸ δὲ διαφορεῖν τὰ οἰκεῖα. Ἔστιν οὖν διέφθειρεν· ἢ ὕ-
» φαινεν· ἀπὸ τῆς σπάθης ». Ἐξηγεῖται δὲ διὰ τῶν τελευταίων τούτων ὁ Λεξικογράφος τὸ ὑπὸ τοῦ Κωμικοῦ γελοίως παιχθὲν εἰς τὸ ἀμφίβολον τῆς λέξεως· παρ' ἐκείνῳ γὰρ ὁ ἀγριτικὸς Στρεψιάδης, μεταμελόμενος ἐπὶ τῷ γῆμαι ἐξ ἄστεος πλούτῳ καὶ τρυφῇ γαυριῶσαν γυναῖκα, καὶ ἀφειδῶς ἀναλίσκουσαν τὰ πόνῳ πολλῷ ὑπ' αὐτοῦ εἰργασμένα, οὕτω φησὶν (Νεφέλ. 55),

Οὐ μὴν ἐρῶ γ', ὡς ἀργὸς ἦν, ἀλλ' ΕΣΠΑΘΑ.
Ἐγὼ δ' ἄν, αὐτῇ θαιμάτιον δεικνὺς τοδί,
Πρόφασιν, ἔφασκον· Ὦ γύναι, λίαν ΣΠΑΘΑΣ.

Καὶ ἴσως ἐντεῦθεν ἐξηγητέον καὶ τὸ τοῦ Αἰσχύλου, ἐν' εἷς ἡ Ἄτοσσα πρὸς τὸν ἐξ ᾅδου ἀνιόντα Δαρεῖον τιτάδε λέγει περὶ τοῦ παιδὸς Ξέρξου (Πέρσ. 751),

———— Λέγουσι δ', ὡς σὺ μὲν μέγαν τέκνοις
Πλοῦτον ἐκτήσω ξὺν αἰχμῇ, τὸν δ' ἀνανδρίας ὕπο
Ἔνδον ΑΙΧΜΑΖΕΙΝ, πατρῷον δ' ὄλβον οὐδὲν αὐξάνειν.

Τοῦτο τὸ Αἰχμάζειν, οἱ μὲν εἰς τὸ Ἀκμάζειν, οὐκ οἶδα τίνι λόγῳ, τρέπειν παρήνεσαν, οἱ δὲ κυρίως ἐπὶ τοῦ μάχεσθαι καὶ πολεμεῖν, ἀπὸ τῆς Αἰχμῆς, κατ' εἰρωνείαν εἰρημένον ἐξεδέξαντο, ἵν' ᾖ, Σὺ μὲν μέγαν πλοῦτον ἐκτήσω σὺν αἰχμῇ, ἢ αἰχμάζων, τουτέστι πολεμῶν καὶ μαχόμενος, ὁ δὲ σὸς υἱὸς Ξέρξης, οἷκοι μόνον οἶδεν αἰχμάζειν, ἢ ὡς ἕτερός φησι τραγικὸς (Σοφοκλ. Ἠλέκτρ. 302), σὺν γυναιξὶ τὰς μάχας ποιεῖσθαι. Καὶ ταῦτα μὲν οἱ τὰ Αἰσχύλου ὑπομνηματισάμενοι. Ἡμῖν δὲ πιθανώτερον δοκεῖ, ὥσπερ ἀπὸ τῆς σπάθης, πολεμικοῦ ὅπλου, τὸ Σπαθᾶν, κατὰ μεταφορὰν ἐπὶ τοῦ ἀφειδῶς ἀναλίσκειν τέτακται, παραπλησίως καὶ ἀπὸ τῆς αἰχμῆς, πολεμικοῦ ὡσαύτως ὅπλου, τὸ Αἰχμάζειν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐννοίας τετάχθαι, καὶ μηδὲν ἕτερον βούλεσθαι λέγειν τὴν Ἄτοσσαν, ἢ ὅτι, ὃν σὺ, Δαρεῖε, μέγαν πλοῦτον σὺν αἰχμῇ ἐκτήσω, ὁ σὸς υἱὸς Ξέρξης ἔνδον καθήμενος εἰς τρυφὰς ἀναλίσκει. — Ἀπάρτιον.] Ἐκ ΔΓ καὶ ἐκ τῶν εἰς Πλούταρχον ἀναφερομένων Ἀποφθεγμάτων ὁ Β, ΑΤ, Ἁμαρτίαν. Ἔστι δὲ Ἀπάρτιον, ἡ τῶν ἐπίπλων πρᾶσις ἡ ὑπὸ κήρυκι γινομένη, ὡς φησιν ὁ Πολυδεύκης, ἣν εἴποις ἂν Γαλλιστὶ encan. — Στ. 16, Ἠπορεῖτο τῶν διόδων· καὶ πλανώμενον κ. τ. λ.] Εἴκασεν ὁ Β γεγράφθαι πάλαι, Ἠπορεῖτο· καὶ διὰ τῶν διό-

δων πλανώμενον.] —Στ. 17, Αὐρηλίας.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Αὐρηλία. — Στ. 20. Ἄδραν.] Ἔπιθι τὰ ἐν τῷ Καίσαρος βίῳ (Πλουτάρχ. Μερ. Δ, σελ. 472) σημειωθέντα. —Στ. 23, Συνεισῆλθε.] Ἐκ τοῦ Καίσαρος βίου (§ 10) οἱ ΠΡ, ΑΤ, Συνῆλθε.—Στ. 25, Ἀπεγράψατο.] Ἀλλὰ τοῦτο ψεῦδος ἐλέγχεται ὑπ' αὐτοῦ Πλουτάρχου· ἐν γὰρ τῷ Καίσαρος βίῳ (§ 10, Πλουτάρχ. Μέρ. Δ, σελ. 473) οὐ τὸν Καίσαρα, ἀλλ' ἕνα τῶν δημάρχων κατηγορῆσαί φησι Κλωδίου. Διὸ κἀνταῦθα τῶν τις ΠΡ γραπτέον εἶναι εἴκασε, Εἷς τῶν δημάρχων ἀπεγράψατο. —Στ. 28, Τῷ μὴ γεγενέναι.] ΠΡΔ, ΑΤ, Τῷ μήτε γεγονέναι. Ἡ δὲ γνησία τῆς γραφῆς διόρθωσις, ἣν ὀψὲ νῦν συνίδον, εἴη ἄν, Τῷ μηδὲ γεγονέναι, ὅπερ ἔμφασιν ἔχει τοιαύτην, Ἰσχυρίζετο ὁ Κλώδιος τοσοῦτον ἀπέχειν τοῦ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Καίσαρος εἰσελθεῖν, ὥστε μηδ' ἐν Ῥώμῃ γεγονέναι κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον· πῶς γὰρ ἂν ὁ μὴ ὢν ἐν Ῥώμῃ, εἰς μίαν τῶν ἐν Ῥώμῃ οἰκειῶν εἰσελθεῖν δύναιτο ! —Στ. 30, Κατεμαρτύρησεν.] Ὁ Κικέρων.

ΣΕΛΙΔ. 255, στ. 7, Ἀεὶ δὲ πρὸς τὴν Κλωδίαν φοιτῶν.] Ὁ Τύλλος. Ἔν τισι δὲ τῶν ἐκδόσεων τελεία στίζεται πρὸ τοῦ Ἀεὶ, ὥστε νοεῖσθαι τὸ λεγόμενον, ὅτι Κικέρων ἦν, οὐ Τύλλος, ὁ πρὸς τὴν Κλωδίαν φοιτῶν· ὥσπερ ἔοικεν ἐκδεδέχθαι καὶ ὁ Α. Ἀλλ' εἰ τοῦθ' οὕτως ἔχει, διαγραπτέον καὶ τὸν προηγούμενον, Μέν, σύνδεσμον. —Στ. 11, Πολλοὶ τῶν καλῶν κἀγαθῶν.] Τῶν τις ΠΡ εἴκαζε γραπτέον εἶναι, Καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν κ. τ. λ. καθὰ καὶ ὁ Α ἐξέφρασε, comme plusieurs autres gens de bien. —Στ. 13, Θεραπαινίδας παρεῖχεν.] Μαρτυρούσας δηλονότι. —Στ. 16, Τερτίαν.] Ἐκ ΔΓ ὁ Β, ΑΤ, Τερεντίαν. —Στ. 17, Κουαδρανταρίαν.] Ἐξ ΕΔ (συμβούσης τῷ Α), ΑΤ, Κουαδραντίαν. Ἔστι γὰρ Ῥωμαϊκῆς λέξεως τῆς Quadraus, ὃ Κοδράντην εἶπον οἱ τῆς Νέας διαθήκης συγγραφεῖς (Μαρκ. ιϐ', 42), παράγωγον Quadrantarius. Ἔπιθι τὰ ἀλλαχοῦ (Πλουτάρχ. Μέρ. Α, σελ. 433) εἰρημένα περὶ τοῦ Κοδράντου. — Στ. 18, Χαλκοῦς.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Χαλκούς. Ἔστι γὰρ οὐ παρὰ τὴν Χαλκὸς εὐθεῖαν, ἀλλὰ παρὰ τὴν Χάλκεος, καὶ συνῃρημένως Χαλκοῦς, ἣ συνεμπίπτει ἡ πληθυντικὴ αἰτιατικὴ Χαλκέους εἰς τὸ Χαλκοῦς ἐμείως συναιρουμένη (Ἴδ. Στεφάν. Θησαυρ. Τόμ. Δ, σελ. 382). —Στ. 23, συγκεχυμένας τοῖς γράμμασιν.] Ἐκ τῆς ὀρθῆς ταύτης γραφῆς διώρθωκα τὴν ἐν τῷ Καίσαρος βίῳ (Πλουτάρχ. Μέρ. Δ, σελ. 473) ἡμαρτημένην.

ΣΕΛΙΔ. 256, στ. 1, Σοὶ δ' οἱ τριάκοντα.] ΠΡΔ ἡ προσῴκηκεν τοῦ ἄρθρου. — Στ. 8, Πάνθ' ὁμοῦ πράγματα καὶ πάντας ἀνθρώπους συγκυκῶν ἐπ' αὐτόν.] Τὸ παρ' ἅπασι, Συνάγων, ἐτόλμησα τρέψαι εἰς τὸ Συγκυκῶν· πρῶτον μὲν ὅτι καὶ ὁ Α τοιοῦτόν τί μοι ὑπονοῆσαι ἔδοξεν, ἑρμηνεύων remuant toutes choses, et irritant toutes sortes de gens ensemble contre uï· ἔπειθ' ὅτι συνάπτειν φιλοῦσι τὰ δύο ῥήματα ταῦτα οἱ δόκιμοι. Αὐτίκα Ἀριστοφάνης (Ἱππ. 251),

Ἀλλὰ παῖε, καὶ δίωκε, καὶ τάραττε, καὶ κύκα·

καὶ (Ἀχαρν. 688),

Ἄνδρα Τιθωνὸν σπαράττων, καὶ ταράττων, καὶ κυκῶν.

— Στ. 12, Γαβινίῳ.] ΔΓ, Σαβίνῳ.— Στ. 18, Ἠξίωσε πρεσβευτὴν αὐτῷ συστρατεύειν.] Ἢ τὴν, Ἑαυτὸν, ἀντωνυμίαν προσυπακουστέον, ἢ (ὡς ἔδοξε τῷ Β) τὸ Πρεσβευτὴν εἰς τὸ Πρεσβευτὴς τρεπτέον.— Στ. 30, Αὕτη γὰρ ἦν ἡ κατηγορία.] Ἐκ ΔΓ προσέθηκαν οἱ ΠΡ τὸ ἄρθρον.— Ἐπὶ τοῦθ' ὁ Κικέρων ἐκαλεῖτο.] ΔΓ, Ἐπὶ τούτῳ ὁ Κικέρων ἐγκαλεῖτο (γρ. Ἐνεκαλεῖτο).

ΣΕΛΙΔ. 257, στ. 11, Ψηφίσαιτο.] ΔΡ, Ψηφίσαιντο.— Στ. 12, Ὡς ἐπὶ πένθει, συμμεταβαλεῖν τὰ ἱμάτια.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ὡς ἐπὶ πένθεσι, μεταβαλεῖν τὰ ἱμάτια.— Στ. 17, Ἢ σιδήρῳ.] ΔΓ, Ἢ βίᾳ καὶ σιδήρῳ.— Στ. 19, Τὸ Ἀλβανόν.] Ἐξ ΗΔ (δόξαν τοῦτο καὶ τῷ Β), ΑΤ, Τὸν Ἀλβανόν· προσυπακούεται γὰρ οὐδέτερον τὸ, Ὄρος (Ἐπιθ. Στράβωνα, σελ. 237, 239 καὶ 240).

ΣΕΛΙΔ. 258, στ. 13, Ἐντὸς μιλίων πεντακοσίων.] Τετρακοσίων, φησὶν αὐτὸς ὁ Κικέρων ἐν ταῖς πρὸς τὸν Ἀττικὸν ἐπιστολαῖς (Γ, 4), ὡς ἐσημειώσαντο οἱ ΠΡ.— Στ. 16, Ἱππωνίῳ.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἱππωνίᾳ.— Στ. 17, Οὐῖβῶνα.] Λοκρῶν κτίσμα φησὶ Στράβων γεγενῆσθαι τὸ Ἱππώνιον. Τοῦτο Ῥωμαῖοι ἀποκόψαντες Ἵππων, Hippo, ὠνόμασαν κατ' εὐθεῖαν πτῶσιν· εἶτα ἔτρεψαν εἰς τὸ Οὐίβωνα Vibo.—Οὐΐβιος.] Ῥωμαϊστὶ, Vibius.— Στ. 19, Ἔπαρχος.] Ἐκ ΔΓ ὁ Β, ΑΤ, Ὕπαρχος.— Στ. 20, Χωρίον δὲ καταγράψειν.] Περιαιρετέον τὸ πρὸ τοῦ Χωρίον ἄρθρον· ὁ γὰρ νοῦς, Εἰς τὴν ἑαυτοῦ μὲν οἰκίαν οὐ δέξεσθαι Κικέρωνα ἔφη, ἐπηγγέλλετο δὲ ὁρίσαι τόπον τινὰ τῶν ἑαυτοῦ κτημάτων, εἰς οἴκησιν τοῦ Κικέρωνος, ὥσπερ ἐξεδέξατο καὶ ὁ Α, qu' il luy designeroit un lieu aux champs, où il se pour-

roit retirer. — Στ. 21, Οὐεργίλιος] Οὕτως ΑΓ, Οὐεργῖνος, ὁ Β ἐκ ΔΓ, ἣν πιστοῦται καὶ αὐτὸς ὁ Κικέρων ἐν τῷ Ὑπὲρ Πλαγκίου λόγῳ (§ 20) ἐνθα μέντοι Οὐϊργίλιον (Virgilius) καὶ οὐκ Οὐεργίλιον ὀνομάζει τὸν στρατηγὸν τῆς Σικελίας.

ΣΕΛΙΔ. 259, στ. 1, Πρὸς αὐτὰς ταῖς πρεσβείαις, ὅμως.] Ἐκ ΔΓ ὁ Β, ΑΤ, Πρὸς αὐτὸν, ὅμως. Ἔστι δὲ τὸ Πρὸς αὐτὰς, ἀντὶ τοῦ Πρὸς ἀλλήλας, κατὰ τὸ ἀνωτέρω (§ 4, σελ. 232) εἰρημένον, «Διαμιλλᾶσθαι »πρὸς ἀλλήλους ταῖς ἐπαίνοις ».—Στ. 2, Πρὸς τὴν Ἰταλίαν.] Ἐξ ΕΔ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Περὶ τὴν Ἰταλίαν.—Στ. 10, Ἐνομόρξασθαι πάθη... τοῖς πολιτευομένοις.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἀνομόρξασθαι πάθη... τοῖς πολιτευομένοις. Ὀνοῦς, Ἡ δόξα ἀποκλύζει τῆς ψυχῆς τὸν λόγον, ὥσπερ βαφὴν, ἐνεμόργνυσι δὲ, τουτέστιν ἐντυποῖ καὶ ἐναλείφει τοῖς τὰ τῆς πόλεως πράττουσι τὰ τῶν πολλῶν πάθη.—Στ. 16, Ἐπώλει.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἐπώλησε. Οὐ γὰρ ἐπώλησε, ἐπεὶ οὐδεὶς ἦν ὠνούμενος, ἀλλ' ἐβούλετο ἢ ἐνεχείρει πωλεῖν· τοῦτο γὰρ σημαίνουσι πολλάκις οἱ παρατατικοὶ χρόνοι.—Στ. 17, Ἐκ δὲ τούτου.] ΔΓ (οὐ κακῶς), Ἐκ τούτου. Τὰ γὰρ ἀντωνυμικὰ, Οὗτος, Τοιοῦτος, Ταῦτα, Τοιαῦτα, Τοσαῦτα, καὶ καθ' ἑαυτὰ ἱκανά ἐστι δηλοῦν τὴν μετάβασιν, ἢ δῆλον καὶ ἐκ τῶν ἑξῆς (§ 34, σελ. 260), «Ἐκ τούτου » προσέκρουσεν ὁ Κικέρων ».

ΣΕΛΙΔ. 260, στ. 1, Εἰς δίκην ἀπάγειν βιαίων.] Ἐξ ΕΔ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Εἰς δίκην ἀπάγειν βιαίως.—Στ. 11, Περὶ τὴν ἀπάντησιν.] Περὶ τῷ ἀπαντῆσαι Κικέρωνι, καὶ συνησθῆναι τῇ καθόδῳ, καὶ φιλοφρόνως ὑποδέξασθαι.— Στ. 12, Ἐφη γὰρ, αὐτὸν ἐπὶ τῶν ὤμων τὴν Ἰταλίαν φέρουσαν, εἰς τὴν Ῥώμην εἰσενεγκεῖν.] Λέγει τοῦτο Κικέρων ἐν τῷ Μετὰ τὴν κάθοδον λόγῳ ἐν τῇ βουλῇ (§ 15), Cum me... Italia cuncta pæne suis humeris reportarit.—Στ. 17, Παραφυλάξας.] Ἔσωσεν ἡ συνήθεια τὴν λέξιν ἐπὶ τῆς αὐτῆς σχεδὸν ἐννοίας.—Στ. 21, Κάτων ἠγανάκτησεν κ. τ. λ.] Ἔπιθι τὰ ἀνωτέρω ἐν τῷ Κάτωνος τοῦ νεωτέρου βίῳ (§ 40, σελ. 70) λεχθέντα.

ΣΕΛΙΔ. 261, στ. 13, Ἐπαύετο.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ἐπαύσατο.—Στ. 14, Ἀκμὴν τοῦ λόγου καὶ κατάστασιν λαβόντος.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ἀκμὴν τοῦ λόγου καὶ στάσιν λαβόντος. ΔΓ, Ἀκμὴν τοῦ λόγου κατάστασιν λαβόντος. Ὀνοῦς, Μόλις ἐπαύετο τοῦ παλμοῦ καὶ τοῦ τρόμου, ὅτε ὁ λόγος ἐλάμβανεν ἀκμὴν καὶ κατάστασιν, τουτέστι κατὰ τὰ μέσα τοῦ λόγου μέρη, ὅτε πολὺ προκεχωρηκὼς ἦν ὁ λόγος ἀπὸ τῆς ἀρχῆς. Ἀκ-

μὴ καὶ Κατάστασις τῶν συνωνύμων εἰσί πως λέξεων. Αὐτίκα Γαληνὸς (παρὰ Φοεσ. Οἰκονομ. λέξ. Κατάστασις), « Τὸ γὰρ εἴτε κάτο-
» ξυ, εἴτε ὀξὺ, εἴτε χρόνιον ἔσοιτο τὸ νόσημα, καὶ ὁπηνίκα μάλιστα τὴν ΑΚΜΗΝ
» ἀπολήψοιτο, τὴν ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΝ ἐστι τοῦ νοσήματος σκοπεῖν ». Καὶ Ἀριστοτέλης δὲ (Προβλημ. ιά, 62), περὶ τῶν φοβουμένων καὶ τρεμόντων ἐν τῷ λέγειν τὸν λόγον ποιούμενος, φησί, « Διὸ καὶ οἱ τεχνικοὶ τῶν συνειδότων ὅτι
» ἀγωνιῶσι μικρὸν διαλέγονται ἐξ ἀρχῆς, καὶ ἄχρι οὗ ἂν ΚΑΤΑΣΤΩΣΙΝ·
» μικρᾶς γὰρ οὔσης τῆς φωνῆς, ῥᾷον κρατοῦσιν ». —Στ. 18, Αὐτοῦ.] Ἐξ ΕΔ ὁ Β, ΑΤ, Αὐτοῦ. Τοῦτο μὲν γὰρ ἂν εἴη, Ἐνδεέστερος τοῦ Ὀρτησίου φανῆναι, ὥσπερ ἐξεδίξατο καὶ ὁ Α, de sorte qu'il ne fut pas trouvé avoir si bien plaidé comme l'autre; ἡ δὲ διόρθωσις, Ἐνδεέστερος αὐτὸς ἑαυτοῦ ὁ Κικέρων φανῆναι. Καὶ ἔοικεν αὕτη εἶναι ἡ γνησία γραφή· εἰ γὰρ πρὸς τὸν Ὀρτήσιον ἦν ἡ σύγκρισις, οὐκ ἂν, Αὐτοῦ, ἀλλ', Ἐκείνου, ὀρθώτερον εἶπεν. —Στ. 22, Κραδαινόμενος.] « Κραδαινόμενον, σειόμενον, τινασσόμενον
» ταρασσόμενον », Ἡσύχιος.—Στ. 23, Τὴν φωνὴν ἐνισχόμενος·] Τὴν φωνὴν κρατούμενος, μὴ ἰσχύων φωνῆσαι « Ἐνισχημένων, κεκρατημένων », ὁ αὐτὸς Ἡσύχιος. —Στ. 25, Μεταλαβεῖν.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Μεταβαλεῖν. —Φαιάν.] Μελαιναν, ἐνθάδε, ὡς ἐξηγεῖται καὶ ὁ Ἡσύχιος, « Φαιὸν, μέλαν ». Κυρίως δὲ τὸ φαιὸν, οὐ μέλαν, ἀλλ' ἐκ μέλανος καὶ λευκοῦ σύνθετον χρῶμα, ὅπερ οἱ παρ' ἡμῖν Τουρκοχυδαΐζοντες, Σιντσαμπὶ ἢ Τσαμουρὶ ὀνομάζουσι· εἰ δὲ μήπω τῶν Τούρκων πεπειραμένοι Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς, οὐκ ἀρχαίως μὲν, ἑλληνικῶς γέ πην, Μύτινον ἐκάλουν, ἀπὸ τοῦ Μυὸς δηλονότι, τοῦ παρ' ἡμῖν καλουμένου Ποντικοῦ· φαιὸν γὰρ τὸ τοῦ ζῴου τούτου χρῶμα. Διὸ καὶ ἐν Δεξικοῖς ἀνεκδότοις εὕρηται, « Μύϊνον, ποντικόχροον ». —Στ. 28, Αὐγουρας.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Αὐγούρας. Τὴν δ' αἰτίαν τῆς τάσεως, καὶ τὴν σημασίαν τῆς λέξεως εὑρήσεις ἑτέρωθι (Πλουτάρχ. Μέρ. Β, σελ. 400, καὶ Μέρ. Γ, σελ. 395).

ΣΕΛΙΔ. 262, στ. 5. Πρὸς τὸ Παρθικὸν πταῖσμα... ἐπῃρμένους.] Διὰ τὴν τῶν Πάρθων κατὰ τοῦ Κράσσου νίκην μέγα φρονοῦντας. Ἴδε τὸν Κράσσου βίον (§ 31 33, Πλουτάρχ. Μέρ. Γ, σελ. 333-337). — Στ. 8, Δείπνων δὲ τοὺς ἐπαρχικοὺς ἀνῆκε.] Ἠλευθέρωσε τοὺς τὴν ἐπαρχίαν, τουτέστι τὴν Κιλικίαν, οἰκοῦντας ὧν ὤφειλον παρέχειν δείπνων τοῖς ἀπὸ Ῥώμης πεμπομένοις. —Στ. 9, Τοὺς χαρίεντας.] Τοὺς ἀγωγῆς σπουδαίας καὶ παιδείας μετεσχηκότας· τοῦτο γὰρ ἐσήμαινον οἱ Χαρίεντες, παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, πρὸς

ἀντιδιαστολὴν τῶν ἀπαιδεύτων· εἰκότως· οὐδὲν γὰρ ἀπαιδευσίας ἀχαριστότερον. — Στ. 15, Τάς τε πόλεις εὐπόρους ἐποίησε.] Ἐκ τοῦ ἑξῆς, Ἀποτίνοντας, προσυπακουστέον ἐνθάδε, τὸ Ἀναγκάσας ἀποτίσαι τοὺς κλέψαντας. —Στ. 16, Οὐδὲν τούτου πλεῖον παθόντας.] Τοῦ ἀποτίσαι. —Στ. 18, Περὶ τὸν Ἄμανόν.] Οὐδετέρως καὶ προπαροξυτόνως ὁ Βυζάντιος Στέφανος (ἐκ τοῦ Στράβωνος εὐηφῶς), » Ἄμανον, ὄρος πρὸς τῇ Κιλικίᾳ, » ἀπὸ Ταύρου (γρ ἀπὸ τοῦ Ταύρου) καθῆκον κ. τ. λ. » —Στ. 19 Καίσαρος.] Ἐκ ΔΓ καὶ αὐτοῦ Κικέρωνος οἱ ΠΡ, ΑΤ, Κεκιλίου. —Στ. 27, Τούς τε φίλους.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Τοὺς τότε φίλους. — Στ. 28, Εἰς τὴν πόλιν.] Εἰς τὴν Ῥώμην. — Στ. 29, Ὥσπερ ὑπὸ φλεγμονῆς, ἀφιστημένων ἐπὶ τὸν ἔμφυλιον πόλεμον.] Ἐξ ΗΔ ἡ τροπὴ τῆς, Περὶ, εἰς τὴν Ἐπὶ πρόθεσιν. Ἡ δὲ μεταφορὰ ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς τέχνης, καθ' ἣν τὰ φλεγμήναντα μέρη ἀφίσταται, τουτέστιν ἀνεγείρεται τῆς ἐπιφανείας τοῦ σώματος, καὶ ὄγκους ποιεῖ τοὺς καλουμένους διὰ τοῦτο Ἀποστήματα, ἅπερ ἡ συνήθεια Ἀποστέματα ὀνομάζει. Οὐ μόνον δὲ ἐπὶ τῶν τοιούτων, ἀλλὰ καὶ ἐφ' οἱωνδήποτε ἄλλων φυσικῶν κρίσεων, ἢ διαδέξεων νοσημάτων, χρῶνται παῖδες ἰατρῶν τῇ λέξει, μετὰ τῆς συνωνύμου προθέσεως Εἰς, οἷον, Ἀπόστασις εἰς τεταρταῖον, εἰς αἱμορραγίαν, καὶ τὰ τοιαῦτα (ἴδ. Φιλόσ. Οἰκονομ. λέξ. Ἀπόστασις).

ΣΕΛΙΔ. 263, στ. 4, Πολλὰ δ' αὐτοῦ Πομπηΐου.] Ἴσως γραπτέον, Πολλὰ δ' αὐτοῦ Πομπηΐου, ὡς ἔδοξέ τῳ τῶν ΠΡ.—Στ. 10, Διαπορεῖν.] Ἐκ ΔΓ προσέθηκα τὴν λέξιν. — Στ. 13, Τοὺς φίλους.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Τοῖς φίλοις.— Ἔχειν μὲν ὃν φύγῃ, μὴ ἔχειν δὲ πρὸς ὃν φύγῃ.] Ῥωμαϊστὶ, Ego vero, quem fugiam, habeo, quem sequar, non habeo, αὐταῖς λέξεσι Κικέρωνος (Ἐπιστολ. πρὸς Ἀττικ. Η, 7). —Στ. 23, Ἀσμένοις. Ἐκ ΒΔ, ΑΤ, Ἄσμενος. — Στ. 25, Αὐτῷ.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ. Αὐτῷ. —Στ, 27, Ἴσος.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἴσα. Ὁ νοῦς, Μηδετέρωσε ἀποκλίνων, μήτε πρὸς Πομπήϊον, μήτε πρὸς Καίσαρα. —Στ. 29, Οὗτοί τε δή.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Οὗτοι δὲ δή.

ΣΕΛΙΔ. 264, στ. 2, Φλαυρίζων δὲ τοῦ Πομπηΐου τὴν παρασκευήν.] Ἴσως γραπτέον, Φλαυρίζων τε τοῦ κ. τ. λ. Ἐφλαύριζε δὲ, τουτέστιν ἐξηυτέλιζε καὶ κακῶς ἔλεγε, σκώπτων ἀδεῶς τὴν Πομπηΐου παρασκευήν· τοῖς γὰρ λέγουσι Κικέρωνι, ὡς ὀψὲ παραγένοιτο ἐπὶ τὸ Πομπηΐου στρατόπεδον, Οὐδαμῶς ὀψὲ, ἀπεκρίνατο· οὐδὲν γὰρ ὧδε παρεσκευασμένον ἑρῶ· ὡς φησι Μακρόβιος (Κρονικ. Β,), Dicentibus eum sero venisse,

respondit; Minime sero veni: nam nihil hic paratum video.—Στ. 11, Θεοφάνην τὸν Λέσβιον.] Περὶ οὗ πλατύτερον εἴρηκεν ἐν τῷ Πομπηΐου βίῳ (Πλουτάαχ. Μέρ. Δ, σελ. 140). — Στ. 13, Ἀπολαβόντας.] Διόρθου τὸ τυπογράφων ἀβλεψίᾳ παρεισρυὲν ἁμάρτημα, γράφων, Ἀποβαλόντας.—Στ. 15, Λέντλῳ μὲν, εἰπόντι πυνθάνεσθαι ΣΤΥΓΝΟΥΣ εἶναι τοὺς Καίσαρος φίλους, ἀπεκρίνατο· « Λέγεις αὐτοὺς ΔΥΣΝΟΕΙΝ Καίσαρι ».] Οὐκ ἐρρῶσθαι τὸ χωρίον καὶ ἡμεῖς μετὰ τοῦ Β ὑποτοπάζομεν· οὐδεμίαν γὰρ ἐμφαίνει ἰξύτητα, ἢ ἀστειότητα τὸ σκῶμμα. Περὶ δὲ τῆς περὶ τὴν γραφὴν εἰκασίας αὐτοῦ, καίπερ οὔσης ὀξείας, ἐπέχω. Ὑπονοεῖ γὰρ ὁ σοφὸς ἀνὴρ γεγράφθαι πάλαι, ΣΥΝ· ΝΟΥΣ καὶ ΣΥΝΝΟΕΙΝ, ὡς εἶναι τὸ σκῶμμα παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν τῶν λέξεων, τοῦ μὲν Λέντλου λέγοντος, τοὺς Καίσαρος φίλους εἶναι σύννους, τουτέστι κατηφεῖς, καὶ ὡς ἂν ἡ παρ' ἡμῖν συνήθεια φαίη, τὴν αὐτὴν σώζουσα μεταφοράν, συλλογισμένους, τοῦ δὲ Κικέρωνος, παρὰ τὸ σύννους, ῥήματι τῷ συννοεῖν χρωμένου, οὐκέτι δηκοῦντι τὸ κατηφεῖς εἶναι, ἢ σκυθρωπάζειν, ἀλλὰ τὸ ὁμονοεῖν καὶ ταυτὰ τῷ Καίσαρι βουλεύεσθαι κατὰ τοῦ Πομπηΐου. Ὅπως ποτὲ δ' ἂν ἔχῃ τὰ περὶ τῆς εἰκασίας ταύτης, προειστέον εἶμαι κατ' ἐρώτησιν τὴν Κικέρωνος ἀπόκρισιν, « Λέγεις αὐτοὺς δυσνοεῖν Καίσαρι; » ὥσπερ ἐξήνεγκε καὶ ὁ Α καὶ ὁ Λατῖνος μεταφραστής.—Στ. 17, Μαρκίου.—ΠΡΔ, ΑΤ, Μαρίκου. Ἑτέρα ΒΔΓ, Μάρκου.—Στ. 25, Περιγεγέσθαι.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Παραγενέσθαι.

ΣΕΛΙΔ. 265, στ. 2, Διωθούμενος δὲ τὴν ἀρχήν.] Διὰ τοῦ, Ἀποφεύγων, ἐκφράζει τὴν μετοχὴν ταύτην ἡ συνήθεια.—Στ. 6, Διῆκεν.] Ἐκ ΔΓ ΑΤ, Διήνεγκεν.—Στ. 9, Περιών.] Γραπτέον, εἶμαι Περιών, ὥσπερ ἡρμήνευσαν καὶ οἱ μεταφρασταί, καὶ ὁ λόγος αἱρεῖ.—Στ. 18, Ὡς μάλιστα τῷ Περικλέους ἐοικότα καὶ Θηραμένους.] Περὶ μὲν Περικλέους, ἔστι σοι ἐπελθεῖν τὸν Περικλέους βίον (Πλουτάρχ. Μέρ. Α, σελ. 281-320). Θηραμένης δέ ἐστιν ὁ συνάρξας τοῖς τριάκοντα, καὶ ὑπὸ τῶν συναρχόντων ἀναιρεθείς· οὗ μνημονεύει ἐν τῷ Λυσάνδρου βίῳ (§ 14 Πλουτάρχ. Μέρ. Γ, σελ. 108).—Στ. 24, Κέκριται.] Ὁ Αιγάριος. — Στ. 27, Εἶναι.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ (Ψιλουμένου) Ἴέναι.—Στ. 29, Τῶν κατὰ Φάρσαλον ἁψαμένου τοῦ ῥήτορος;] Ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ Ὑπὲρ Αιγαρίου λόγου (§ 3) αἰνίττεται τοῦ Κικέρωνος, ἔνθα παθητικῶς λίαν ἐξεφώνησε, Qui enim, Tubero, districtus ille tuus in acie Pharsalica gladius agebat? cujus latus ille mucro petebat? qui sensus erat armorum tuorum? quæ tua mens? oculi? manus? ardor animi? quid

cupiebas? quid optabas? τουτέστι, « Τί γαρ, ὦ Τουβέρων, ἐσπασμένον τὸ » σὸν ἐκεῖνο ξίφος ἔπραττεν ἐν τῇ Φαρσαλικῇ μάχῃ; τίνος δ' ἡ αἰχμὴ ἐφίε- » το σώματος; τί δ' ἐβούλοντό σοι τὰ ὅπλα; τί δ' ὀνεῦ,; τί δέ σοι τὰ ὅμ- » ματα; τί δ' αἱ χεῖρες; τίνος δ' ὠρέγου; τί δ' ἤυχ.υ; »

ΣΕΛΙΔ. 266, στ. 8, Μεταφράζειν] ΔΓ (γνησία ἴσως), Μ ε τ α φ ρ ά ζ ε ι ν τινὰ τοῦ Π λ ά τ ω ν ο ς.— Στ. 10, Φαντασίαν.] Ἦν οἱ Στωϊκοὶ ὡρίζοντο, Τ ύ π ω σ ι ν ἐν ψ υ χ ῇ. Κικέρων δὲ τὴν μὲν Φ α ν τ α σ ί α ν visum ἡρμήνευσε· τὸν δ' αὐτῆς ὁρισμὸν impressionem in animo.— Στ. 11, Συγκατάθεσιν.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ Κ α τ ά θ ε σ ι ν· Καὶ αὕτη Στωϊκῶν ἡ λέξις, ἣν Κικέρων assenssionem καὶ approbationem εἶπε.— Ἐποχήν.] Ἔστι τοὐναντίον τῇ συγκαταθέσει ἡ διὰ δύο λέξεων assenssionis retentio ἑρμηνευθεῖσα τῷ Κικέρωνι ἐποχή. Τοῖς γὰρ βεβαίως ἐγνωσμένοις δι' αἰσθήσεων, ἢ διὰ λογικῆς ἀποδείξεως, συγκατατιθέμεθα· περὶ δὲ τῶν μὴ οὕτως ἐχόντων ἐπέχο- μεν, τουτέστιν ἀποροῦμεν, ἢ ἀμφιβάλλομεν. Καὶ ἔστιν ἡ ἐποχὴ πολλάκις σω- φρονοῦσης ψυχῆς δεῖγμα, ὥσπερ αὖ ἡ εὐχερὴς καὶ κατεσπευσμένη συγκατά- θεσις ἀσθενούσης διανοίας τεκμήριον. Ἔστι δ' ἡ λέξις τῶν Ἀκαδημαϊκῶν μᾶλλον, καὶ τῶν Πυῤῥωνείων φιλοσόφων· παρ' ἣν καὶ, Ὑφεκτικοὶ ἑκά- τεροι ἐπωνομάσθησαν. « Καὶ ἡ ἐποχὴ δὲ εἴρηται ἀπὸ τοῦ ἐπέχεσθαι τὴν διά- » νοιαν, ὡς μήτε τιθέναι τι μήτε ἀναιρεῖν, διὰ τὴν ἰσοσθένειαν τῶν ζητουμέ- » νων » φησὶν ὁ ἐμπειρικὸς Σέξτος (Πυῤῥων. ὑποτυπώσ. Α, 22, § 196).— Κατάληψιν.] Στωϊκῶν καὶ αὕτη ἡ λέξις, ἣν Κικέρων comprehensionem ἡρμήνευσε. Οἱ γὰρ Στωϊκοί, ὥς φησιν ὁ ἐμπειρικὸς Σέξτος (Πρὸς τοὺς Λογικ. § 151, σελ. 402), « Τρία εἶναί φασι τὰ συζυγοῦντα ἀλλήλοις, Ἐ π ι σ τ ή- » μ η ν, καὶ Δ ό ξ α ν, καὶ τὴν ἐν μεθορίῳ τούτων τεταγμένην Κ α τ ά- » λ η ψ ι ν. Ὧν ἐ π ι σ τ ή μ η ν μὲν εἶναι τὴν ἀσφαλῆ καὶ βεβαίαν καὶ ἀμετά- » θετον ὑπὸ λόγου κατάληψιν· δ ό ξ α ν δὲ, τὴν ἀσθενῆ καὶ ψευδῆ συγκατά- » θεσιν· κ α τ ά λ η ψ ι ν δὲ, τὴν μεταξὺ τούτων, ἥτις ἐστὶ καταληπτικῆς φαντασίας συγκατάθεσις ». Λέγει δὲ καὶ Κικέρων (Ἀκαδημαϊκ. ζητήσ. Δ, 47) ὅτι Ζήνων, τῆς ἑτέρας χειρὸς ἐκτεταμένοις τοῖς δακτύλοις τὴν ἑτέραν δεικνὺς, ἔλεγε, Τ ο ι ο ῦ τ ό ν ἐ σ τ ι ν ἡ φ α ν τ α σ ί α· μικρὸν δὲ κάμπτων τοὺς δακτύλους, Τ ο ι ο ῦ τ ό ν ἐ σ τ ι ν ἡ σ υ γ κ α τ ά θ ε σ ι ς· συνεπτυγμέ- νῃ δὲ τῇ χειρὶ ὁμοίαν εἶναι τὴν κ α τ ά λ η ψ ι ν ἔλεγε· τὴν δὲ συνεπτυγμέ- νην τῇ λαιᾷ καταλαμβάνων καὶ σφίγγων ἰσχυρῶς, τ ο ι α ύ τ η ν εἶ ν α ι τὴν ἐ π ι σ τ ή μ η ν ἔλεγε, cum extensis digitis adversam manum

ostenderat, visum, inquiebat, hujusmodi est ; deinde cum paullum digitos constrinxerat, assensus hujusmodi: tum cum plane compresserat, pugnumque fecerat , comprehensionem illam esse dicebat... cum autem lævam manum admoverat, et illum pugnum arcte vehementerque compresserat, scientiam tale esse dicebat.— Στ. 12, Ἄτομον.] Τῷ αὐτῷ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κέχρηται καὶ Κικέρων ὀνόματι εἰς τὸ θηλυκὸν τρέψας γένος, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ παραφράζει (Περὶ τελ. ἀγαθ. καὶ κακ. Α, § 6), Democrsnus... ille atomos, quas appellat, id est corpora individua, propter soliditatem censet in infinito inani, etc. —Ἀμερές.] Τὸ αὐτὸ καὶ Ἄτομον.— Κενόν.] Inane μετέφρασεν ὁ Κικέρων, ὡς δῆλον ἐξ ἧς παρεθέμην Ῥωμαϊκῆς ῥήσεως.—Στ. 14, Προσήγορα] Οἰκεῖα, φίλα. — Στ. 18, Λαέρτου βίον ζῇ .] Τὸν Ὀδυσσέως πατέρα λέγει, ὃν Ὅμηρος (Ὀδυσ. ω, 205) ἐν ἀγρῷ οἰκοῦντα ἐποίησε,

——————————Τάχα δ' ἀγρὸν ἵκοντο
Καλὸν Λαέρταο τετυγμένον, ὃν ῥα ποτ' αὐτὸς
Λαέρτης κτεάτισσεν, ἐπεὶ μάλα πόλλ' ἐμόγησεν.
Ἔνθα οἱ οἶκος ἔην. ——————————

—Στ. 25, Ἐκέλευσεν ἀναστα θῆναι, καὶ ἀνεστάθησαν.] Κατ' ἀφελέστατον πλεονασμὸν εἰρημένον· ἦκει γὰρ τὸ, Ἐκέλευσεν ἀναστα θῆναι, μόνον, ἢ καὶ ἐξῆν οὕτως ἐκφράσαι τὴν πρᾶξιν, Αἱ καταβεβλημέναι, Καίσαρος κελεύσαντος, ἀνεστάθησαν. Καὶ ἔστιν ἐνθένδε λίγον ἀπιδεῖναι τῆς ἐν τῇ συνηθείᾳ καταχρήσεως τοῦ, Καὶ, συνδέσμου, καὶ ἐν οἷς οὐδὲν ὅλως συμπλέκειν ἔοικεν, οἷον, Ἐπρόσταξε καὶ τὸν ἔδειραν Ἀφῆκε τὰ μῆλα καὶ ἐσάπησαν, καὶ ἄλλαι τοιαῦται πλεῖσται· εἰσὶ γὰρ ἅπασαι ἐλλειπτικαὶ ἀπὸ τῆς ἐκ τῶν ἐξῆς νοουμένης ἀπαρεμφατικῆς φράσεως, ἀντὶ τῶν ἐντελῶν, Ἐπρόσταξε νὰ τὸν δείρωσι, καὶ τὸν ἔδειραν, Ἀφῆκε τὰ μῆλα νὰ σαπήσωσι, καὶ ἐσάπησαν. —Στ. 29, Καὶ ὅλους τοὺς εἰρημένους λόγους αὐτῶν καὶ μύθους ἐνταῦθα γράψαι.] ΔΓ, Καὶ ὅλως τοὺς συνημμένους λόγους αὐτῷ καὶ μύθους ἐνταῦθα τρέψαι· ἧς τό γε, Ὅλως, ἀποδοχῆς ἄξιον.

ΣΕΛΙΔ. 267, στ. 2, Δοκεῖ τὰ πλεῖστα,] ΠΡΔ, ΑΤ, Δοκεῖ πλεῖσα. Καὶ ὁ Α δὲ ἐνάρθρως ἐξέφρασε, la plus part. — Στ. 6, Αὕτη.] Ἴσως γραπτέον, Αὐτὴ, ἀναφορικῶς· ὡς ἔδοξε τῷ Β. — Στ. 17, Αὐτῆς·] Ἐκ ΔΓ οἱ

ΠΡ, ΑΤ, Αὔθις.—Ἐν πίστει κληρονόμος.] Νομικὴ λέξις, ἣν οἱ Γάλλοι διὰ τοῦ Héritier fidéicommissaire ἐκφράζουσι. Οἱ δὲ Βυζαντινοὶ νομικοί, Φιδικομισάριον ἐκάλουν, φυλάξαντες καὶ αὐτοὶ τὸ Ῥωμαϊκὸν ὄνομα, ἅτε δὴ νόμοις Ῥωμαίων χρώμενοι, καὶ ἐξηγοῦντο διὰ τοῦ, Τὸν τὴν πίστιν ἔχοντα, ὥσπερ καὶ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, Φιδοκόμισον (Ῥωμ. fidei commissum, Γαλ. Fidéicommis) διὰ τοῦ, Τὸ τῇ πίστει τοῦ κληρονόμου κείμενον, ἢ, Τὸ πίστει καταλειφθέν. « Φιδεικό-» μισσα (φησὶ Σουΐδας), παρὰ Ῥωμαίοις, τὰ ἐν πίστει καταλιμπανόμενα ὑ-» πὸ τοῦ μέλλοντος τελευτᾶν ». Γίνεται δὲ τοῦτο, ἡνίκα ὁ διατιθέμενος ἀποδείκνυσι κληρονόμον τινὰ τῶν ἰδίων, ἐπὶ τῷ ἀποδοῦναι αὐτὸν αὐτά, ἢ μέρος αὐτῶν, ἑτέρῳ μεθ' ὡρισμένον τινὰ χρόνον, ἢ ἐν ὡρισμένῃ τινὶ περιστάσει. Ἄμεινον οὖν ἐστι τὰ τοιαῦτα διὰ μακρῶν ἐξηγεῖσθαι ἐν τοῖς Λεξικοῖς, παρατιθέντας καὶ τὴν τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων χρῆσιν, ἢ συγχέειν τὰς διαφόρους λέξεις καὶ σημασίας. Ὁ γὰρ τρίγλωσσος Λεξικογράφος συνέχεε τὸ Dépôt καὶ τὸ Fidéicommis, ὥσπερ καὶ τὸ Dépositaire καὶ τὸν Fidéicommissaire, ἐξηγησάμενος ταῦτα μὲν διὰ τοῦ Παρακαταθήκην ἔχων, ἐκεῖνα δὲ, διὰ τοῦ, Παρακαταθήκη. Οὐ γὰρ ἁπλῶς παρακαταθήκη, ἀλλ' εἴδός τι παρακαταθήκης λέγοιτ' ἂν καὶ τὸ Φιδικόμισιν. Τὴν δὲ κυρίως παρακαταθήκην (τὴν τουρκο-χυδαϊστὶ Ἀμανάτι), οἱ Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς, καὶ αὐτὸ τοῦτο, Παρακαταθήκην, ἐκάλουν, καὶ Παραθήκην, καὶ Ῥωμαϊκῇ λέξει, Δεπόσιτον, ὥσπερ καὶ τὸν λαμβάνοντα ταύτην, Δεποσιτάριον, καὶ ἑλληνικῷ ἀνοικείῳ ὀνόματι, Καθαιρέτην.

ΣΕΛΙΔ. 268, στ. 5, Τόν τε χρόνον.] Τὸν χρόνον τῆς ἡλικίας τοῦ Κικέρωνος. — Στ. 8, Ἐπὶ τοὺς ἄνδρας.] Ἐκ ΔΓ προσέθηκα τὰς τρεῖς ταύτας λέξεις —Στ. 12 Ἀθηναίους μιμησαμένην.] Τὰ ἐπὶ Θρασυβούλου αἰνίττεται, μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν τριάκοντα.

ΣΕΛΙΔ 269, στ. 8, Μεταβεβλῆσθαι.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Μεταμεμελῆσθαι. — Στ. 14, Ἀνθρώπων ὑπὸ χαρᾶς καὶ πόθου.] Ἐκ ΔΓ προσέθηκα τὰς πέντε ταύτας λέξεις. — Στ. 23, Ἐ ἔχυρα λαβὼν μόνον.] Ἐξηγησάμεθα τοῦτο ἀνωτέρω (σελ. 331). —Στ. 24, Ἀντιπαρεξιόντες.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἀντιπαρεξιέντες.

ΣΕΛΙΔ. 270, στ. 2, Καὶ τῆς πολιτείας.] ΔΓ, Καὶ τὴν ἀπὸ τῆς πολιτείας. — Στ. 6, Ἐδόκει δὲ καὶ ΜΕΙΖΩΝ ΤΙΣ ΑΙΤΙΑ ΓΕΓΟΝΕΝΑΙ ΤΟΥ ΤΟΝ ΚΙΚΕΡΩΝΑ.] Ἐκ ΔΓ προσέθηκα τὰς κεφαλαίους στοιχείοις γεγραμμένας λέξεις, προσθέντος αὐτὰς καὶ τοῦ Β (πλὴν τῆς παρατελευταίας),

καὶ ἁρμηνεύσαντος τοῦ Α, et d'avantage il y avoit une autre cause qui faisoit que Cicéron acceptoit, etc.—Στ. 9, Καλεῖν τινας τῶν συγκλητικῶν παῖδας.] Οὕτως ὁ Β, ΑΤ, Καλεῖν τινας τοὺς τῶν κ. τ. λ. Οἱ δὲ ΠΡ ἔγραψαν ἐξ ΕΔ, Καλεῖν τινα τοὺς τῶν. Καὶ ἔοικεν αὕτη εἶναι ἡ γνησία γραφή, καθα καὶ ὁ Α ἡρμήνευσε que lon feit appeller les enfans des senateurs. Ἱστορήκασι δὲ τὸ ἐνύπνιον καὶ Συετώνιος καὶ Δίων ὁ Κάσσιος· ἀλλὰ τοῦτο μέν, ἢ μᾶλλον τούτῳ τι παραπλήσιον, Κατούλῳ φασὶν ὀφθῆναι, Κικέρωνι δ' ἑτέραν ὄψιν γενέσθαι τοιάνδε· ἔδοξεν ἰδεῖν τὸν Ὀκταούϊον, « ἀλύσεσί τε χρυσαῖς ἐς τὸ Καπιτώλιον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καθιμᾶσθαι, » καὶ μάστιγα παρὰ τοῦ Διὸς εἰληφέναι (Δίων Κασσ. μέ, § 2) », Puerum, facie liperali, demissum e cælo catena aurea, ad fores Capitolii constitisse, eique Iovem flagellum tradidisse (Sueton. Octavian. § 94).—Στ. 19, Τὴν μὲν ἰδέαν τοῦ παιδὸς ἐκμεμάχθαι.] Εἰς τὴν αὐτοῦ φαντασίαν ἐκτυπῶσαι τὴν μορφὴν τοῦ παιδός.—Στ. 25, Ἀδελφιδῆς.] Ἐξ ΕΔ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἀδελφῆς.—Στ. 30, Γεγονέναι.] Τεχθῆναι.

ΣΕΛΙΔ. 271, στ. 4, Οὕτω γὰρ ὑπῄει τὸ μειράκιον αὐτόν.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Οὕτω γὰρ ὑπῄει τὸ μειράκιον πρὸς αὐτόν. Ὁ νοῦς, Οὕτως ἐθεράπευε καὶ ἐκολάκευεν ὁ Ὀκταούϊος τὸν Κικέρωνα. Τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ, Ὑπιέναι, ὥσπερ καὶ τὸ συνώνυμον, Ὑπέρχεσθαι· καθὰ δηλοῖ καὶ τὸ παρὰ τῷ Κωμικῷ (Ἱππ. 459),

Ὡς εὖ τὸν ἄνδρα ποικίλως θ' ὑπῆλθες ἐν λόγοισι.

—Στ. 18, Ἀποθανόντων ἐν τῇ μάχῃ, πρὸς Καίσαρα συνέστησαν αἱ δυνάμεις.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ἀποθανόντων, ἐκ τῆς μάχης πρὸς Καίσαρα συνέστησαν αἱ δυνάμεις. — Στ. 22, Περισπᾷν αὐτοῦ τὴν δύναμιν.] ΔΓ (ἀμείνων), Περισπᾷν τὴν δύναμιν· δίχα τῆς ἀντωνυμίας.— Στ. 25, Ἀμφοτέροις.] Ἑαυτῷ καὶ Κικέρωνι.—Στ. 26. Παραλαμβάνοντα τὴν ἀρχήν.] Τὴν ὑπατείαν δηλονότι. Ἴσ. γρ. Παραλαβόντα τὴν ἀρχήν.— Στ. 27, Ὡμολόγει δὲ καὶ Καῖσαρ.] ΠΡΔ ἡ προσθήκη τοῦ δευτέρου συνδέσμου.

ΣΕΛΙΔ. 272, στ. 5. Προέμενος.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Προϊέμενος. — Στ. 26, Εἰς Ἄστυρα.] ΔΓ, Εἰς θάλασσαν πρὸς Ἄστυρα. ΑΤ, Ἄστυρα, γραπτέον ἴσως ἐνθάδε τε καὶ κατωτέρω Ἄστυραν ἀπ' εὐθείας θηλυκῆς τῆς Ἄστυρα· τοιοῦτον γάρ ἐστι τὸ Ῥώμαικὸν ὄνομα Astura, πλὴν εἰ μὴ

Πλούταρχος οὐδετέρως καὶ πληθυντικῶς ἐξενεγκεῖν προείλετο, κατὰ τὰ πρὸς τῇ Τρωάδι Ἄστυρα. Διαπεφώνηκε δὲ καὶ ὁ Βυζάντιος Στέφανος· Ἀστυρὶς γὰρ ὀνομάζεται παρ' αὐτῷ τὰ τοῦ προκειμένου χωρίου Ἄστυρα. Ἔστι δὲ ἡ Ῥωμαϊκὴ Astura νησίδιόν τι παρακείμενον τῇ καλουμένῃ Λατίνῃ χώρᾳ πρὸς ταῖς ἐκβολαῖς τοῦ ἐμωνύμου ποταμοῦ.

ΣΕΛΙΔ. 273, στ. 1, Λογισμὸς αὐτὸν εἰσῄει.] Τυπογραφικῶς ἡμάρτηται ἐν τῇ Στεφανείῳ ἐκδόσει τὸ Λογισμούς. Καὶ ἐνθάδε μὲν τὸ, Λογισμὸς αὐτὸν εἰσῄει, ἡ καθ' ἡμᾶς φωνὴ διὰ τοῦ, Ἐνεθυμήθη, ἢ, Ἐσυλλογίσθη, ἁπλῶς ἐκφράζει, ἀλλαχοῦ δὲ πλειοταχοῦ, τὴν αὐτὴν σώζουσα μεταφοράν, Τὸν ἐμβῆκε λογισμὸς, λέγειν φιλεῖ. — Στ. 4, Αὐτὸν δὲ μεταξεῖν, οἴκοθεν συσκευασάμενον.] Τῶν ΠΡ τις ὑπέλαβε δεῖν τρέπειν τὴν κατ' ἀόριστον μετοχὴν εἰς μέλλοντα, Συσκευασόμενον, ἐκλαβὼν κακῶς τὸ Μεταθεῖν, ἐπὶ τοῦ εἰς τὴν οἰκίαν θεῖν, λαμβάνων ἀργύριον δηλονότι, ὥσπερ ἐξεδέξατο καὶ ὁ Λατῖνος μεταφραστής. Ἕτερος δ' ἄμεινον τὸ, Μεταθεῖν, ἐπὶ τοῦ μετὰ τὸν Κικέρωνα θεῖν, τουτέστι Κικέρωνι ἀκολουθεῖν, ἐκληπτέον εἶναι ἐσημειώσατο, ὥστε τοιαύτην εἶναι τὴν συνάρτησιν τοῦ λεγομένου, Αὐτὸν δὲ, οἴκοθεν συσκευασάμενον, μεταθεῖν, ὡς ἡρμήνευσε καὶ ὁ Ἰταλὸς μεταφραστής, e ch' ei affrettasse poscia a raggiungerlo dopo che tornato a casa si fosse proveduto di quanto lóro occorreva. Ὁ Α, ἀμφοτέρας ἐξέφρασε τὰς ἐννοίας, ἀμφιβάλλων, ὡς ἔοικε, que luy iroit un tour courant jusques en sa maison pour prendre ce qui lu estoit necessaire, et s'en recourir incontinent après son frere.—Στ. 10, Πνεύματι χρώμενος.] Προσπάκουε τὸ Φορῶ.— Στ. 14, Εἰς Ἄστυρα.] Ἐκ ΔΓ προσέθηκα τὰς δύο ταύτας λέξεις. — Στ. 17, Ἀλάστορα προσβαλεῖν.] Τιμωρὸν αὐτῷ δαίμονα ἐπενσεῖσαι. « Ἀλάστωρ, πικρὸς δαίμων » φησὶν Ἡσύχιος. — Στ. 18, Καὶ πολλὰ παραχώδη καὶ παλίντροπα βουλεύματα.] Τὸ μὲν ἐξ ΗΔ, τὸ δ' ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Καὶ τἄλλα παραχώδη πάλιν προβουλεύματα.—Στ. 20, Καιήτην.] Ἐξ ΕΔ (παρειλημφότος καὶ τοῦ Β ἐκ ΔΓ), ΑΤ, Καπίτας. Πιστοῦται δὲ τὴν γραφὴν καὶ ὁ Οὐαλέριος Μάξιμος (Α 4) in villa Cajetana, ὅ ἐστιν ἐν τῷ κατὰ Καιήτην χωρίῳ, σφαγῆναι τὸν Κικέρωνα λέγων.—Κατὰ πλοῦν.] Διὰ θαλάσσης.—Στ. 23, Ἀθρόοι κόρακες.] Ἕνα μόνον κόρακα λέγει ὁ μικρὸν ἀνωτέρω μνημονευθεὶς Οὐαλέριος Μάξιμος· παραλλάττει δὲ καὶ ἐν ταῖς λοιποῖς ἡ παρ' ἐκείνῳ τοῦ τραστίου δήγησις. — Στ. 26, Μηρυμάτων.] Τῶν σχοινίων,

« Μήρυμα, σπείραμα, κάταγμα, νῆμα » φησὶν ὁ Σουΐδας, δηλοῦν βουλόμενος διὰ τοῦ Σπείραμα, ὅτι καὶ τὴν ἀγαβίδα, τουτέστι τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ Κουβάριον σημαίνει τὸ Μήρυμα. « Ἀγαβὶς, δέσμη ῥάμματος καὶ στήμονος » φησὶν Ἡσύχιος. Καὶ πειρατέον καὶ τὰ ἑξῆς τοῦ Λεξικογράφου τοῦδε διορθοῦν· « Ἀγαβὸν ὂν, τὴν λίνον » ὅπερ ἔοικε τρεπτέον εἶναι εἰς τὸ, Ἀγαθίδων, τῶν λίνων. Καὶ πάλιν, « Ἀγασσὶς, ὁ φθόνος, σφαῖρα », ὅπου γραπτέον ἀτόνως καὶ δι' ἑνὸς σ τὴν πρώτην λέξιν. Αγασις, ὁ φθόνος, σφαῖρα, ἵνα καὶ τὰ δύο σημαίνειν ἔχῃ (οἷα φιλεῖ πολλάκις Ἡσύχιος τῷ αὐτῷ ὀνόματι διαφόρους συνάπτειν ἐννοίας παρὰ τὴν διαφορὰν τῆς τάσεως, ἢ τῆς προσῳδίας), προπαροξυτονουμένη μὲν, Ἄγασις, τὸν φθόνον, ἐπεὶ καὶ, « Ἀγᾶσθαι, φθονεῖν » παρὰ τῷ αὐτῷ Ἡσυχίῳ· ἐπὶ τέλους δὲ τὴν ὀξείαν φέρουσα, Αγασὶς, σφαῖραν, τουτέστιν Ἀγαθίδα τροπῇ τοῦ θ εἰς σ, Δακώνων διαλέκτῳ, παρ' οἷς καὶ σιὸς ὁ θεὸς ἐλέγετο, καὶ παρσένος ἡ παρθένος. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς ἀγαθίδος· τὸ δὲ παρ' ἡμῖν Κουβάριον παρὰ τὸ Κυβάριον, ὑποκοριστικὸν τῆς Κύβης, ὅ ἐστι τῆς κεφαλῆς, ἔοικεν εἶναι.—Ἀρχάς] Ἄκρα· ὡς καὶ παρ' Εὐριπίδῃ (Ἱππολ. 761),

— Ἐπ' ἀκταῖς ἐκδήσατο
Πλεκτὰς πεισμάτων ἀρχάς.

—Στ. 29, Ἐπὶ τῆς θυρίδος διεκάθηντο.] Εἰ μὴ ἡμάρτηται, τὸ Διεκάθηντο] γραφικῶς, ἀντὶ τοῦ ἁπλοῦ, Ἐκάθηντο, σημαίνει ἐνθάδε τὸ, Ἄλλος ἀλλαχοῦ τῆς θυρίδος ἐκάθηντο, ἢ ἀπάνευθεν ἐκάθητο, πρὸς διαστολὴν τοῦ καταβάντος ἐπὶ τὸ κλινίδιον. Ἡ λέξις, Διακάθημαι οὔπω κατακεχώρισαι ἐν τοῖς Λεξικοῖς μετὰ τῶν συγγενῶν Διακαθέζομαι καὶ Διακαθίζω, ὥσπερ οὐδὲ τὸ Διακαθιζάνω τῶν Ἑβδομήκοντα (Δευτερονόμ. κγ', 13).

ΣΕΛΙΔ. 274, στ. 4, Αὐτῷ.] Ἐς ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Αὐτοῦ. —Στ. 13, Φιλόλογον.] Φιλόγονον τοῦτον ὀνομάζεσθαι ὑπ' αὐτοῦ Κικέρωνος ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς, ἐσημειώσαντο οἱ ΠΡ. —Στ. 20, Ἐνεώρα.] Ἐξ ΕΔ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἐώρα, — Στ. 24, Ἔτος ἐκεῖνο γεγονὼς ἑξηκοστὸν καὶ τέταρτον.] Ἑξηκοστὸν τρίτον, φέρεται ἐν τοῖς Λειψάνοις τοῦ Τίτου Λιβίου (Τόμ. Δ, σελ. 456, ἐκδ. 1751). —Στ. 25, Τὰς χεῖρας. . . αἷς.] Ἔτρεψέ τις τῶν ΠΡ εἰς τὸ, Τὴν χεῖρα... ᾗ, διὰ τὸ οὕτω γεγραφέναι τὸν Πλούταρχον ἐν τῷ Ἀντω-

νίου βίῳ (§ 20). Μὴ μετακίνει τὴν γραφήν· καὶ γὰρ ὁ προῤῥηθεὶς Λίβιος πληθυντικῶς, τὰς χεῖρας, εἶρηκε.

ΣΕΛΙΔ. 275, στ. 1, Τὴν δὲ κεφαλὴν καὶ τὰς χεῖρας ἐκέλευσεν ὑπὲρ τῶν ἐμβόλων ἐπὶ τοῦ βήματος θεῖναι.] Σημειοῦ καὶ πάλιν, τὰς χεῖρας, πληθυντικῶς, ὥσπερ καὶ ὁ Λίβιος, προσιστορῶν, ὅτι καὶ μεταξὺ τῶν δύο χειρῶν ἡ κεφαλὴ ἐτέθη, κελεύσαντος Ἀντωνίου. Itarelatum caput ad Antonium, jussuque ejus inter duas manus in rostris positum. Τὰ δὲ ἔμβολα, ἃ rostra ὁ Λίβιος ὀνομάζει οὕτως ἐκλήθησαν ἀπὸ τῶν ἐμβόλων τῶν νηῶν, ἃ, ναυμαχίᾳ νικήσαντες οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς Ἀντιάτας, καὶ λαβόντες προσῆψαν κόσμου χάριν τῷ βήματι.

ΣΕΛΙΔ. 276, στ. 6, Ὑπερβαλόμενος ἐναργείᾳ.] Τὸ μὲν πρῶτον ἐξ ΗΔ, ΑΤ Ὑπερβαλλόμενος, τὸ δὲ τελευταῖον Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἐνεργείᾳ. —Τοὺς ἐπὶ τῶν ἀγώνων καὶ τῶν δικῶν... τοὺς ἐπιδεικτικούς.] Τὰ τρία γένη τῶν λόγων δηλοῦται· διὰ μὲν τῶν ἀγώνων, τὸ συμβουλευτικὸν, διὰ δὲ τῶν δικῶν, τὸ παρὰ ταύτας καλούμενον δικανικὸν, διὰ δὲ τῶν ἐπιδεικτικῶν, τὸ ὁμωνύμως λεγόμενον ἐπιδεικτικὸν, ὡς ἐξηγήσατο ὁ Β.—Στ. 8, Τοὺς σοφιστάς.] Τοὺς τὴν ῥητορικὴν διδάσκοντας, καὶ περὶ τέχνης ῥητορικῆς γράφοντας· καίπερ γὰρ μηδὲν τέχνης γράψας ὁ Δημοσθένης, τέχνῃ ὅμως καὶ ἀκριβείᾳ ὑπερβαλέσθαι καὶ αὐτοὺς τοὺς τεχνογράφους εἰκότως ἂν λέγοιτο. Β.— Στ. 15, [Δημοσθενικὸς.] Προσυπάκουε τὸ Λόγος. — Στ. 22, Καιλίου.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Κελίου. ΔΓ, Κεκιλίου. Ὁ δὲ Β ἔγραψε Καιλίου.

ΣΕΛΙΔ. 277, στ. 2, Λέγεται δὲ, Κάτωνος Μυρτήναν διώκοντος κ. τ. λ.] Ἱστόρηκε τοῦτο καὶ ἀνωτέρω ἐν τῷ Κάτωνος βίῳ (§ 21, σελ. 53). —Στ. 6, Ὁ Κάτων.] ΠΡΔ ἡ προσθήκη τῶν δύο τούτων λέξεων. —Στ. 10, Τὸ πεφροντικὸς τοῦτο καὶ σύννουν.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Τὸ πεφροντικός. Τούτῳ καὶ σύννουν. ΔΓ, Τὸ φροντιστικὸν τοῦτο καὶ σύννουν.— Στ. 11, Ἀπέλειπεν.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ἀπέλιπεν. Κατὰ παράτασιν δὲ καὶ ὁ Α, laissoit —Στ. 19, Τελευτῶν δ' οὐ τὰ ἔργα καὶ τὰς πράξεις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς λόγους ἐπαινεῖ τοὺς εἰρημένους ὑπ' αὐτοῦ καὶ Γεγραμμένους.] Ὁμολογεῖ καὶ ὁ Κυντιλιανὸς (ιά, 17) περιαυτολογίας αἰτίαν σχεῖν ὑπὸ πολλῶν τὸν Κικέρωνα· πειρᾶται μέντοι ταύτης αὐτὸν ἀπολύσαι, ἐπιεικείᾳ τινὶ καὶ χρηστότητι τῆς εὐκλείας τοῦ ῥήτορος μᾶλλον, ἢ τῆς ἀληθείας φροντίσας· Reprehensus est in hac parte non mediocriter Cicero, quamquam is quidem rerum a se gestarum major, quam eloquentiæ, fuit in orationibus u-

tique jactator. At plerumque illud quoque non sine aliqua ratione fecit. Aut enim tuebatur eos, quibus erat usus adjutoribus in opprimenda conjuratione, aut respondebat invidiæ... Eloquentiam quidem cum plenissimam diversæ partis advocatis concederet, sibi nunquam in agendo immodice arrogavit. Illius sunt enim; Si quid est in me ingenii, iudices, quod sentio quam sit exiguum, et, Nam quo minus ingenio possum, subsidium mihi diligentia comparavi. —Στ. 21, Διαμειρακευόμενος.] Μειρακίου δίκην ἁμιλλώμενος καὶ διερίζων. Τοῦτο γὰρ σημαίνει ἐνθάδε ἡ, Διὰ, πρόθεσις, κατὰ τὰ ἀλλαχοῦ (Ἰσοκράτ. Β, σελ. 203) σημειωθέντα. —Στ. 23, Βριθὺν, ὁπλιτοπάλαν, δάϊο ἀντιπάλοις.] Ἰσχυρὸν, παλαίοντα τοῖς ὅπλοις, καὶ φοβερὸν τοῖς ἐχθροῖς. Ἡ δὲ ῥῆσις ἐξ Αἰσχύλου, ὡς αὐτὸς ἐδήλωσε Πλούταρχος ἀλλαχοῦ (Περὶ τῆς Ἀλεξάνδρ. τύχ. ἢ ἀρετ. Β, § 2). —Στ. 26, Μεγαλοπρεπέστερος.] Ἐκ ΔΓ, οἱ ΠΡ, ΑΤ, Μεγαλοπρεπέστατος.—Στ. 29, Φυσωμένους.] Ἐπαιρομένους, ὑψηλοφρονοῦντας. Ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν διὰ τῆς τοῦ ἀέρος ἐμφυσήσεως ἐξογκουμένων καὶ ἐπαιρομένων. Ὁ δὲ παρακμάζων ἑλληνισμὸς οὐ μόνον Φυσᾶσθαι, ἀλλὰ καὶ Φυσιοῦσθαι εἴρηκεν ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας· ᾧ πολλῷ χρῆται Παῦλος ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς· ὅθεν καὶ παρ' Ἡσυχίῳ, « Φυσιούμεθα, » ἐπαιρόμεθα, τυφούμεθα ». Λέγει δὲ ὁ αὐτὸς καὶ « Φυσήφρονες, πεφυ- » σημένοι τὰς φρένας, μάταιοι », παρὰ τὸ Φυσᾶσθαι. Ὃ δὲ τούτων προτέταχε, « Φῦσα, πέπρηται, ἐπήρτηται » ἡμαρτημένον τῇ γραφῇ, τρεπτέον εἰς τὸ, Φυσᾶται, πέπρησται, ἐπῆρται, κυριολεκτικῶς εἰρημένον, καὶ τοῖς ἰατροῖς μάλιστα χρηστὸν, οἷόν ἐστι τὸ παρ' Ἱπποκράτει (Περὶ γυναικ. φυσ. § 35. Τόμ. Β, σελ. 393), « Ἢν πρησθῶσιν αἱ μῆτραι, ἥ τε γαστὴρ αἵ- » ρεται καὶ φυσᾶται, καὶ οἱ πόδες οἰδέουσι »· ἐξ οὗ διορθωτέον καὶ τὸ παρὰ τῷ αὐτῷ Ἱπποκράτει ἀλλαχοῦ (Περὶ γυναικ. Βιβλ. Β, § 44, Τόμ. Β, σελ. 576) εἰρημένον ὁμοίως, « Ἢν πρησθῶσιν αἱ μῆτραι, ἡ γαστὴρ αἵρεται καὶ » ΦΥΣᾶ καὶ σμαραγεῖ » γράφοντας ὡσαύτως, ΦΥΣᾶΤΔΙ.

ΣΕΛΙΔ. 278, στ. 4, Λεωσθένη.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Λεωσθένην. —Στ. 10, Ὃς οὐδὲ τῆς ἑαυτοῦ κ. τ. λ.] Προσέθηκα τὴν πρώτην λέξιν, διὰ τὴν συνάρτησιν, ἧς τὸ ἐλλιπὲς συνιδὼν καὶ ὁ Α, ἐξέφρασεν, car il ne conduisit, etc. ὥσπερ ἂν εἰ ἐγέγραπτο, Οὐδὲ γὰρ τῆς ἑαυτοῦ. —Στ. 20, Ἐμαρτύρησεν ἅμα τῷ Πλάτωνι μαντευομένῳ παῦλαν ἕξειν κακῶν κ. τ. λ.] Ὁ νεῦς, ἀπέδειξεν ἀληθὲς εἶναι ὃ Πλάτων ἐμαντεύετο. Παρήλλαχε δὲ μι-

κρὸν τὸ εἰρημένον τῷ Πλάτωνι (Περὶ πολιτ. Ε, σελ. 473), οὕτως ἔχον, « Ἐὰν μὴ, ἦν δ' ἐγὼ, ἢ οἱ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν ἐν ταῖς πόλεσιν, ἢ οἵ » βασιλεῖς τε νῦν λεγόμενοι καὶ δυνάσται φιλοσοφήσωσι γνησίως τε καὶ » ἱκανῶς, καὶ τοῦτο εἰς ταυτὸν ξυμπέσῃ ΔΥΝΑΜΙΣ τε πολιτικὴ καὶ φι- » λοσοφία, τῶν δὲ νῦν πορευομένων χωρὶς ἐφ' ἑκάτερον αἱ πολλαὶ φύσεις » ἐξ ἀνάγκης ἀποκλεισθῶσιν, οὐκ ἔστι ΚΑΚΩΝ ΠΑΥΛΑ, ὦ φιλε Γλαύ- » κων, ΤΑΙΣ ΠΟΛΕΣΙΝ »· ἢ μᾶλλον συνῆψεν οἷς Πλάτων εἴρηκεν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς (Ἐπιστολ. ζ'), » Οὐκ ἂν ποτε γένοιτο εὐδαίμων οὔτε πόλις, » οὔτ' ἀνὴρ οὐδείς, ὃς μὴ ΜΕΤΑ ΦΡΟΝΗΣΕΩΣ ΥΠΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ » διαγάγῃ τὸν βίον, ἤτοι ἐν αὐτῷ κεκτημένος, ἢ ὁσίων, ἀνδρῶν ἀρχόν- » των ἐν ἤθεσι τραφείς τε καὶ παιδευθεὶς ἐνδίκως ». —Στ. 27, Γράφοντας.] Ἐκ ΔΓ. ΑΤ, Ἀντιγράφοντας.— Στ. 29, Οὐδ' ἦν τοῦτο ἔργον.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Οὐδ' ἦν τοῦτο τὸ ἔργον. —Στ. 30, Δανείζοντος ἐπὶ ναυτικοῖς.] Τὸ γὰρ ναυτικὸν δάνεισμα ἐπίπεμπτον ἦν, ὡς ἐσημειώσαντο οἱ ΠΡ, τουτέστιν ἀπελάμβανεν ὁ δανείζων μετὰ τοῦ ἀρχαίου καὶ τὸ πέμπτον μέρος αὐτοῦ, ὅπερ ἡ συνήθεια Εἴκοσι τὰ ἑκατὸν ὀνομάζει.

ΣΕΛΙΔ. 279, στ. 15, Κατελθών.] Ἐκ ΔΓ, οἱ ΠΡ, ΑΤ, Κατελθεῖν.— Στ. 18, Αἰτουμένου Καίσαρος ὑπατείαν μετιέναι.] Εἰκότως ὕποπτον ἔδοξε τῷ Β τὸ ἀπαρέμφατον Μετιέναι· ἥκει γὰρ φάναι, Αἰτουμένου Καίσαρος ὑπατείαν, ἢ Μετιόντος Καίσαρος ὑπατείαν. — Στ. 19, Παρὰ νόμον.] ΠΡΔ, ΑΤ, Παράνομον. —Στ. 23, Ἀγέννειαν.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Εὐγένειαν. —Στ. 24, Περιφεύγοντα τὸν θάνατον καὶ ἀποκρυπτόμενον τὸν οὐ πολὺ πρὸ τῆς φύσεως ἥκοντα.] ΔΓ... Τοὺς οὐ πολὺ πρὸ τῆς φύσεως ἥκοντας· ἣν προείλοντο οἱ ΠΡ. Ὁ δὲ Β, τὴν ἐκδεδομένην τηρήσας, εἰκάζει ὅμως γραπτέον εἶναι, Καὶ ἀποκρυπτόμενον, καὶ περιφεύγοντα τὸν θάνατον τὸν οὐ πολὺ πρὸ τῆς φύσεως ἥκοντα. —Στ. 28, Τοῦ θεοῦ.] Τοῦ Ποσειδῶνος.

ΑΡΤΟΞΕΡΞΗΣ.

ΣΕΛΙΔ. 281, στ. 1, Ἀρτοξέρξης.] Διὰ τοῦ ο, ὡς ὁ Κτησίας ἐν τοῖς Περσικοῖς· παρὰ δὲ τοῖς λοιποῖς διὰ τοῦ α, Ἀρταξέρξης,— Στ. 8, Ἐκείνῳ.] Τῷ παλαιῷ Κύρῳ. — Ἀπὸ τοῦ ἡλίου γενέσθαι φασί· Κύρον γὰρ καλεῖν Πέρ-

τας τὸν ἥλιον.] Καθὰ καὶ νῦν ἔτι, Κοὺρ, αὐτὸν ὀνομάζουσι. — Στ. 10, Ἀρσίκας.] Ἀρσάκης, παρὰ τῷ Κτησίᾳ. — Δείνων.] Ἢ Δίνων, Περσικῆς ἱστορίας συγγραφεύς. — Στ. 11, Ὀάρτης.] ΔΓ, Ὁάρσης. — Στ. 12, Καὶ παραφόρων.] Διαγραπτέον ἴσως τὸ μέρος τοδὶ τοῦ χωρίου, ἄλλως τε καὶ λεῖπον ἔν τινι τῶν ἀντιγράφων. Οὐ γὰρ πάνυ τι οἰκεῖον ἐνθάδε τῶν Παραφόρων· καίπερ τοῦ Α παραφράσαντος διὰ τοῦ folles et sottes, ἐφ' ἧς ἐννοίας κέχρηται Πλούταρχος ἐν τοῖς ἑξῆς (§ 5, σελ. 284) τῷ Παράφορος. « Παράφορα, παρατετραμμένα » φησὶν Ἡσύχιος, καὶ, « Παράφορος, παραφερόμενος, παρόμοιος, ἐξεστηκώς ». Καὶ ὅπως μὴ τὸ, Παρόμοιος, τοῦ Ἡσυχίου τρέψῃς εἰς τὸ Παράνοος (τουτέστι παράφρων), ὡς ἔδοξέ τῳ τῶν κριτικῶν. Διὰ μὲν γὰρ τοῦ Ἐξεστηκὼς τὸν παράφρονα ἐδήλωσεν ὁ Ἀξιοκογράφος· διὰ δὲ τοῦ Παρόμοιος ἑτέραν σημασίαν ὑπαγορεύει τῆς λέξεως, τὴν τοῦ παρεμφερής, ὅμοιος δηλονότι, ἣν πιστεῦται τὸ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ συνηθείᾳ ῥῆμα εὐδέτερον, Παραφέρω, τουτέστιν, ὅμοιος εἰμί. — Πυλαίαν.] Φλυαρίαν. Ἐν ταῖς ΔΓ σχόλιον προστέθειται τῇ λέξει τόδε· « Πυλαιαστάς, » τοὺς ψεύστας Ῥόδιοι, τοὺς μηδὲν ὑγιὲς μήτε λέγοντας, μήτε πράττοντας » ὅπερ εὕρηται καὶ παρ' Ἡσυχίῳ, καθάπερ ἀλλαχοῦ (Πλουτάρχ. Μέρ. Γ, σελ. 330) ἐσημειώθη. — Στ. 25, Κατειργασμένης.] ΔΓ, Κατεργασαμένης.

ΣΕΛΙΔ. 282, στ. 1, Παρυσάτις.] Κτησίας δὲ καὶ Ξενοφῶν, προπαροξυτόνως, Παρύσατις. — Στ. 2. Ὡς Ἀρσίκαν... τεκεῖν.] Ἢ τὸ, Ὡς, διαγραπτέον, καθὰ παρήνει τις τῶν ΠΡ, ἢ τὸ, Τεκεῖν, τρεπτέον εἰς τὸ, Τέκοι. — Στ. 8, Ἣν Ἀθηνᾶν τις εἰκάσειεν.] Γραπτέον ἴσως, Ἣν Ἀθηνᾶν ἄν τις εἰκάσειεν. — Στ. 11, Σύκων παλάθης.] Ἐξ ΕΔ (συναδούσης τοῖς μεταφρασταῖς) ἔτρεψα τὸ, Σύκου, εἰς τὸ, Σύκων. Εἰσὶ δ' αἱ Παλάθαι ἰσχάδων πλῆθος συννενωμένων εἰς ἀπόθεσιν χρήσιμοι, εἶας καὶ νῦν ἐστιν ἰδεῖν παρ' Ἕλλησι, καὶ παρὰ τοῖς Ἀσιανοῖς ἅπασι. « Παλάθην λέγουσι καὶ Παλάθιδα· εἶναι δὲ ἐξ ἰσχάδων ἢ σύκων κεκομμένοι (γρ. κεκομμένων) βῶλαι πλινθοειδεῖς » φησὶν ὁ ἡμέτερος Φώτιος. Ἡσύχιος δὲ, « ΠΑΛΑΘΗ, ἡ τῶν σύκων ἐπάλληλος θέσις. ΠΑΛΑΘΑΙ, σύκων μαζία. ΠΑΛΑΣΙΑ τὰ συγκεκομμένα σῦκα· καὶ διὰ τοῦ θ, Παλαθια, καὶ Παλάθη ». Καὶ σημείωσαι τὸ Παλάσια τῇ Λακώνων διαλέκτῳ προσῆκον, κατὰ τὴν αὐτοῖς συνήθη τοῦ θ εἰς τὸ σ τροπήν, ἣν καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν (σελ. 431) ἐσημειωσάμεθα. Ἐμφαγόντα.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἐκφαγόντα. — Στ. 12, Τερμίνθου.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Τέρμινθον. ΔΓ, Θερμίθου. Ἔπιθι τὰ ἀλλαχοῦ (Πρόδρ. Ἑλληνικ. βι)

Ελιοθ. σελ. 303) σημειωθέντα περὶ τοῦ δένδρου τούτου. — Ἐκπιεῖν.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Πιεῖν.—Τ. 14, Τισαφέρνης.] Διὰ διπλοῦ τοῦ σ ἕτεροι, Τισσαφέρνης.—Στ. 15, Τῆς νομιζομένης ἀγωγῆς.] Τῆς νομίμου καὶ συνήθους τοῖς Πέρσαις παιδείας. — Στ. 22, Προδοθῆναι.] ΔΓ, Παραδοθῆναι. — Στ. 28, Διέσεως.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Δεήσεως. Ἔστι δὲ τὸ Διέσεως (παρὰ τὸ Διίημι) ἐνθάδε ἴσον καὶ τὸ Ἀφέσεως, καὶ ἕτερον τῆς παρὰ τοῖς μουσικοῖς Διέσεως (Γαλλ. dièse), τῆς κακῶς ὑπὸ τοῦ τριγλώσσου Λεξικογράφου διφθογγογραφουμένης Διαίσεως. « Δίεσις (φησὶν Ἡσύχιος) παρὰ τοῖς » μουσικοῖς καλεῖται μέρος τι τόνου ». Ἦν δὲ τοῦτο κατὰ μὲν τοὺς Πυθαγορείους ἡμιτόνιον, κατὰ δὲ τοὺς ὕστερον τεταρτημόριον τοῦ τόνου, Hoc semitonium (φησὶν ὁ Μακρόβιος Κρονικ. Β, 1) Pythagorici quidem veteres diesin nominabant: sed sequens usus sonum semitonio minorem diesin constituit nominandum. — Στ. 29, Σπαργῶντα.] « Σπαργῶσιν » (φησὶ Φώτιος) ὀρεκτικῶς καὶ ἐπιθυμητικῶς ἔχουσιν ».

ΣΕΛΙΔ. 283, στ. 3, Παρέχουσα καὶ διδοῦσα.] Πλεονάζουσιν αἱ δύο τελευταῖαι λέξεις γραφέων, εἶμαι, ἁβλεψίᾳ· οὐδὲν γὰρ πλέον λέγει τὸ Παρέχουσα τοῦ Διδοῦσα.—Στ. 5, Ὡς Ξενοφῶν εἴρηκεν.] Ἐν ἀρχῇ τοῦ πρώτου βιβλίου τοῦ Περὶ Κύρου ἀναβάσεως. — Ἀθρόους μὲν γὰρ οὐ συνῆγεν, ἔτι τὴν κ. τ. λ.] ΔΓ, Καὶ ἀθρόους μὲν οὐ συνήγαγε, τήν. Στ. 11, Μέλλησις.] Βραδύτης. — Στ. 15, Καὶ χαρίζεσθαι.] ΔΓ, Καὶ τὸ χαρίζεσθαι.—Στ. 20. Ῥοᾶν.] ΔΓ, Ῥοιάν. Ὀξυτονητέον γὰρ τὸ διφθογγογραφούμενον, καὶ οὐ βαρυτόνως, Ῥοῖαν, γραπτέον, ὡς φέρεται ἐν ταῖς ὑπὸ τῶν ΠΡ συλλεγείσαις ΔΓ· τὰ γὰρ τοιαῦτα τότε βαρύνεται ὑγίκα ἀποβάλλει τὸ ι, ὥς φησιν Εὐστάθιος (εἰς τὴν Ἰλιάδ. Α, σελ. 94), « Ὁ δὲ Φλοιὸς » γίνεται μὲν ἐκ τοῦ Φλέω, ὀξύνεται δὲ ὡς τὸ Κολεός· ἀποβαλὼν δὲ τὸ ι » βαρύνεται... οὕτω καὶ ἐπὶ ἄλλων ὀνομάτων συμβαίνει· ἐκ τοῦ Χροιὰ γὰρ » ἡ Χρόα γίνεται, καὶ ἐκ τοῦ Ῥοιὰ, Ῥόα », Τούτοις ὁ Ἐτυμολόγος (σελ. 705) προστίθησι καὶ τὸ Ποιὰ, Πόα.—Ὑπερφυᾶ.]ΔΓ Ὑπερφυῆ. Ἀττικώτερον τὸ διὰ τοῦ α, ὡς καὶ τὸ Ὑγιᾶ του Ὑγιῆ.—Στ. 21, Ὡμίσου.]ΔΓ (συνάδουσα τῷ Α), Ῥωμίσου. Ἔπιθι καὶ τὸν Αἰλιανὸν (Α, 33, Πρόδρ. Ἑλληνικ. βιβλιοθήκ. σελ. 14).—Νὴ τὸν Μίθραν.] Νὴ τὸν ἥλιον. Ἔπιθι τὰς εἰς τὸν Ἡλιόδωρον (Β, σελ. 149), σημειώσεις.—Στ. 23, Προσφερόντων καθ' ὁδὸν. αὐτουργὸς κ. τ. λ.] Ἐξ ΕΔ, ἡ στιξις, ΑΤ, Προσφερόντων, καθ' ὁδὸν αὐτουργός. — Στ. 29, Εἰπεῖν, ἃ βασιλεῖ βούλει.] ΔΓ (καταλληλοτέρα), Εἰ-

πεῖν βασιλεῖ, ἃ βούλει. — Στ. 30, Τηριβάζου δείξαντος αὐτῷ τὸν Κάνδυν ἐσχισμένον, ἠρώτησεν.] Ἴσως ἐγέγραπτο, Τηρίβαζον, δείξας αὐτῷ τὸν κάνδυν ἐσχισμένον, ἠρώτησεν, τουτέστιν, ὁ βασιλεὺς ἠρώτησε τὸν Τηρίβαζον, δείξας αὐτῷ τὸν ἴδιον κάνδυν ἐσχισμένον. Ἔχει δὲ καὶ ἡ ἐκδεδομένη ὡσαύτως νοεῖσθαι, ἐὰν τὸν Κάνδυν ἐπὶ τῆς βασιλικῆς ἐσθῆτος ἐκλάβῃς, ὡς ὀρθῶς ἐξέλαβεν ὁ Ἰταλὸς μεταφραστής, mostrata avendogli Tiribazo la reale di lui veste squarciata, egli interrogollo, καὶ οὐκ ἐφ' ᾗ; ὁ Τηρίβαζος ἐφόρει, ὡς ἔοικεν ἐκλαβεῖν ὁ A, Tiribazus lui monstra sa robbe qui estoit toute deschirée: Et bien dit le roy.

ΣΕΛΙΔ. 284, στ. 6, Δέραια.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Δῶρα Τοιοῦτον δέ τι ὑπονοεῖν παρέχει καὶ τὸ τοῦ A affiquets, ἢ ἀναγνόντος, ἢ ἀναγνωστέον εἶναι ὑπειληφότος, δέραια, ἃ ταὐτὸν δύναται τῷ Περιδέραια. « Δέραια, » ἐπιτραχήλιος (γρ. Περιτραχήλιος) κόσμος » φησὶν ὁ Σουΐδας. — Στ. 13, Ὀστάνην.] ΔΓ, Ὀξάνην. — Ὀξάθρην.] ΔΓ, Ὀξάβην. — Στ. 15, Ἁρμάμαξα.] Ἐσκεπασμένη ἅμαξα, παρὰ τὸ Ἅρμα καὶ Ἅμαξα. — Στ. 16, Προφερομένη.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Προσφερομένη.

ΣΕΛΙΔ. 285, στ. 3. Ἐπὶ τοῦ θρόνου.] Ἐκ ΔΓ, προσέθηκα τὸ ἄρθρον. — Στ. 8, Ἀλλ' ἦκε βασιλεῖ Τισαφέρνης αὐτάγγελος.] Συνάδει Πλούταρχος ἐν τούτοις Ξενοφῶντι (Κύρ. Ἀναβάσ. Α, 2)· Διόδωρος δὲ ὁ Σικελιώτης (ΙΔ, 20) οὐ Τισαφέρνην, ἀλλὰ Συέννεσιν τὸν τῆς Κιλικίας δυναστεύοντα, φησὶ, τὸν ἕτερον τῶν υἱῶν ἐκπέμψαι λάθρα πρὸς τὸν βασιλέα δηλώσοντα τὴν ἐπ' ἐκεῖνον τοῦ ἀδελφοῦ παρασκευήν. Σημείωσαι δὲ ὅτι καὶ παρὰ Ξενοφῶντι καὶ παρὰ Διοδώρῳ διὰ διπλοῦ τοῦ σ φέρεται τὸ Τισαφέρνους ὄνομα. — Στ. 13, Ποῦ δ' αἱ δεήσεις;] Ἐκ ΔΓ προσέθηκα τὸν σύνδεσμον. — Στ. 16, Βαρύθυμος.] Ἴσον σχεδὸν τῷ παρὰ τῷ Ἡσιοδώρῳ (Α, σελ. 291 καὶ Β, σελ. 30 καὶ 370) Βαρύμηνις. Τὸν δὲ τοιοῦτον βαρύθυμον, ἢ βαρύμηνιν, φιλεῖ λέγειν ἡ συνήθεια, ὅτι Κακὸν θυμὸν κάμνει. — Στ. 23, Τοῦτο μέν.] ΔΓ, Τοῦτο μὲν οὖν. — Στ. 28, Καὶ γάρ τάφρον εὖρος ὀργυιῶν δέκα, καὶ βάθος ἴσον.] Ὁ δὲ Ξενοφῶν (Κύρ. ἀναβάσ. Α, 7) τὸ μὲν εὖρος ὀργυιῶν πέντε, τὸ δὲ βάθος τριῶν, λέγει τῆς τάφρου. — Στ. 29, Σταδίους . . . τετρακοσίους.] Ξενοφῶν δὲ Παρασάγγας δώδεκα, οἵπερεἰσὶ τριακοσίοις ἑξήκοντα σταδίοις ἴσοι, στάδια τοῦ Παρασάγγου ἔχοντος τριάκοντα. « Παρασάγγης (φησὶν Ἡσύχιος), μέτρον ὁ-

δοῦ, τριάκοντα σταδίους ἔχον ». Τὸ δ' ὄνομα Περσικόν· Φαρσάγγ γὰρ Πέρσαι τὸν Παρατάγγην ὀνομάζουσι. — Στ. 30, Ταύτης.] Τῆς τάφρου, ἣν ἡ συνήθεια στοιχείων μεταθέσει, καὶ μεταβολῇ τοῦ γένους, Τὸν τράφον, καλεῖ, οὐ χθὲς καὶ πρώην καινοτομήσασα τὴν τάξιν τῶν γραμμάτων, ἀλλ' ἐκ πολλοῦ καινοτομηθεῖσαν παραλαβοῦσα. Εὕρηται γὰρ παρ' Ἡσυχίῳ, « Τάφρος, » ἐπίμηκες ὄρυγμα, ἔξωθεν τοῦ τείχους γινόμενον, πρὸς ἔκπληξιν πολεμίων » καὶ « Τράφος, τάφρος » (Ἴδ. καὶ Συ. Ἐδερ. Λεξικ. λέξ. Τράφος). Σημα ίνε δὲ παρ' ἡμῖν οὐ μόνον ὄρυγμα, τὸ κοινότερον καλούμενον Χανδάκιον, ὁλλὰ καὶ τὸ περὶ τοὺς ἀγροὺς ἢ κήπους διὰ θαμνωδῶν φυτῶν χαράκωμα, τὸν ἄλλως λεγόμενον Φράκτην (Γαλλ. haie), παρ' ὃν τὸ τῶν Ἰταλῶν fratta παρῆχθαι φησὶν ὁ Μενάγιος. Τί δὲ βούλεται τῷ Ἡσυχίῳ, τὸ μηδὲν πρὸς ἔπος, Πρὸς ἔκπληξιν πολεμίων (ὤφειλε γὰρ μᾶλλον εἰπεῖν, Πρὸς κώλυσιν, Πρὸς ἀποτροπήν, ἢ ἑτερόντι τοιοῦτον); ἢ ὅτι ὑπέλαβε τὴν τάφρον συγγενὲς ὄνομα εἶναι τῷ οὐδετέρῳ Τάφος, τῷ σημαίνοντι ἔκπληξιν, ἄλλως τε καὶ ἴσως διότι ὁ ποιητὴς ἅμφω τὰ ὀνόματα πλησίον ἀλλήλων ἔταξεν, εἰπὼν (Ὀδυσσ. φ', 120 122),

Πρῶτον μὲν Πελέκεας στῆσεν, διὰ ΤΑΦΡΟΝ ὀρύξας
Πᾶσι μίαν μακρὴν, καὶ ἐπὶ στάθμην ἴθυνεν·
Ἀμφὶ δὲ γαῖαν ἔναξε· ΤΑΦΟΣ δ' ἕλε πάντας ἰδόντας.

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Ἡσύχιος· τὰ δὲ τοῦ Ἐτυμολόγου (σελ. 743), μακρῷ γελοιότερα. Φησὶ γάρ, « Τάφρος, σημαίνει τὸ περὶ τὸ τεῖχος ὄρυγμα... Μετὰ τῆς ΑΠΟ καὶ τοῦ ΑΙΡΩ τὸ κουφίζω, γίνεται Ἀφαιρῶ· ἐξ αὐτοῦ Ἄφαιρος, καὶ συγκοπῇ, Ἄφρος, καὶ προσθέσει τοῦ τ, Τάφρος, παρὰ τὸ ἀφαιρεῖσθαι ἐξ αὐτοῦ τὸ χῶμα κ. τ. λ. ». Ἔστι δὴ Τάφρος συγγενὲς τῷ ἀρσενικῷ Τάφος οὐ μόνον κατὰ τὴν φωνὴν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν σημασίαν· ὄρυγμα γάρ ἐστι καὶ ὁ τάφος ὥσπερ ἡ τάφρος. Καὶ εἶδα μὲν πέρα τοῦ μετρίου ἀπομηκύνων τὰς σημειώσεις, διατρίβων καὶ περὶ τὰ ἀλλότρια τῆς τῶν Πλουταρχείων βίων ἐξηγήσεως· ἀνέχεσθαι δ' ὅμως τῆς τοιαύτης καὶ τοσαύτης ἀηδίας ἀναγκάζομαι, τῶν ἑλληνικῶν μειρακίων χάριν, ὅπως ἂν κατανοήσειαν οἷα ἦν τὰ θρυλλούμενα παρὰ τοῖς σχολαστικοῖς Καλὰ γραμματικά, εἷς ἀγαπᾷν αὐτοὺς οἱ κακοδαίμονες ἀνθρωπίσκοι παρακελεύονται, ὑμελοῦν-

τας τῶν ἀπὸ τῆς φιλοσοφίας καλῶν. Εἰσὶ γὰρ ἀτεχνῶς τὰ τῆς ἀφιλοσόφου Γραμματικῆς μαθήματα, κατὰ τὸν Κωμικὸν,

———————— Βόρβορος παχὺς,
Καὶ σκῶρ ἀεινῶν· ἐν δὲ τούτῳ κείμενα

ὑ ολλὰ τῶν χρησίμων, ἃ μόνη φιλοσοφία καθαρὰ παρέχειν οἵα τε τοῖς διδασκομένοις, χωρίζουσα τοῦ βορβόρου.

ΣΕΛΙΔ. 286, στ. 3, Μηδίας.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Μηδείας. —Αμα καὶ Σούσων.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ἀλλὰ καὶ Σούσων. — Στ. 8, Ἐνενήκοντα μυριάσι στρατοῦ.] Κτησίας δὲ, ὡς αὐτὸς ἐν τοῖς ἑξῆς (§ 13, σελ. 291) ἐρεῖ Πλούταρχος, τεσσαράκοντα μυριάσιν ἐπὶ τὴν μάχην ἐξεληλακέναι τὸν Ἀρτοξέρξην ἱστόρηκε. Τοσαύτας δὲ λέγει καὶ ὁ Σικελιώτης Διόδωρος (ΙΔ, 22), ἐξ Ἐφόρου παρειληφώς. Καὶ μακρῷ τοῦτο πιθανώτερον τῶν ἐνενήκοντα τοῦ Πλουτάρχου, ἢ τῶν παρὰ τῷ Ξενοφῶντι (Κύρ. Ἀναβάσ. Α, ζ', 11) ἑκατὸν εἴκοσι μυριάδων. — Διακεκοσμημένου.] ΔΓ, Διακεκοσμημέναις· πρὸς τὸ, Μυριάσι. —Στ. 11, Κατασταθῆναι.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Καθίστασθαι. —Στ. 12, Θαῦμα τοῖς Ἕλλησι.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Θαῦμα ἐν τοῖς Ἕλλησι. —Στ. 15, Ἔταξε.] ΔΓ, Ἀντέταξε· Καὶ ἔοικεν αὕτη εἶναι ἡ γνησία γραφὴ, ἄλλως τε καὶ ὅτι μετὰ μικρὸν (§ 8, σελ. 287) ἐρεῖ, Ἀντιτάξαι κατὰ τὸν βασιλέα μὴ θελήσας τοὺς Ἕλληνας. — Στ. 21, Διὰ τὴν ἐνάργειαν.] Ἐσημειώθη ἀλλαχοῦ (Ἰσοκράτ. Β, σελ. 134), τί ἐστιν ἡ ἐν τοῖς λόγοις ἐνάργεια. —Στ. 25, Ἐξόπισθεν.] ΔΓ, Ἐξόπισθε. —Στ. 26, Λακεδαιμονίων.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Μακεδόνων. Ἕτεροι δ', Ἑλλήνων (ὡς ἡρμήνευσε καὶ ὁ Α), γράφειν παρήνεσαν. —Στ. 28, Μέγα τῷ δῦναι.] Ἐξ ΕΔ, οἱ ΠΡ, ΑΤ, Μετὰ τὸ δῦναι. ΔΓ, Μετὰ τὸ δοῦναι.

ΣΕΛΙΔ. 287, στ. 8, Ἀσφαλῶς μαχεῖται καὶ καθ' ἡσυχίαν.] Ἐξ ΗΔ ἡ προσθήκη τοῦ συνδέσμου. Ὅμοιον τοῦτο τῷ ἐν τοῖς πρόσθεν (Φωκ. § 22, σελ. 20) εἰρημένῳ « Ἐν ἡσυχίᾳ βουλεύσασθαι μᾶλλον καὶ μετ' ἀσφαλείας ». — Στ. 10, Στρατηγίας.] ΔΓ, Στρατείας.— Στ. 12, Ὠσθέντων δ' ἐκείνων.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ὠσθέντων δὲ ἐκείνων.—Στ. 15, Τὸ Κύρου.] ΔΓ, Τὸ τοῦ Κύρου. — Στ. 18, Ἐξεῦρεν ἑτέραν.] ΔΓ, Ἑτέραν ἐξεῦρεν. — Στ. 21, Οὐκ ἠγνόησεν·] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ (σαλτίκου), Οὐκ ἠγνόηκεν. — Στ. 22, Αὐτῷ.] Ἐξ ΕΔ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Αὐτῷ. —Στ. 25, Ἐπὶ πλεῖστον.]] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ἐπὶ τὸ πλεῖστον. — Γενναῖον ἵππον, ἄστομον δέ.] Ἡ αὐτὴ καὶ παρὰ

τοῖς Γάλλοις μεταφορά· φασὶ γὰρ κἀκεῖνοι, Μὴ ἔχειν στόμα (il n'a point de bouche) τὸν μὴ ὑπείκοντα τῷ χαλινῷ ἵππον. Ἐχρήσατο Σοφοκλῆς (Ἠλεκτρ. 724) τῇ λέξει,

Ἔπειτα δ' Αἰνιᾶνος ἀνδρὸς ἄστομοι
Πῶλοι βίᾳ φέρουσι.———————

Καὶ ἐπὶ ἀνθρώπου δὲ ἀδυνατοῦντος λέγειν ὁ αὐτὸς, ὥς φησιν Ἡσύχιος. « Ἄστομος, ὁ μὴ δυνάμενος λέγειν· Σοφοκλῆς, Ἀκρισίῳ ». —Στ. 29, Ἀνδρῶν.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἀνθρώπων.—Στ. 30, Κακούς.] Ἐξ ΕΔ, οἱ ΠΡ, ΑΤ, Καλούς.

ΣΕΛΙΔ. 288, στ. 1, Ἀγαθά.] Κτήματα. Ἔπιθι τὰ ἀλλαχοῦ (Ἰσοκράτ. Β, σελ. 113) περὶ τῆς καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ χρηστῆς ταύτης λέξεως σημειωθέντα. — Στ. 16, Αὐτοῦ.] Τοῦ βασιλέως. —Ὁ δ' ἀπερρύη.] Ὁ βασιλεύς. —Στ. 17, Εἰπόντος αὐτῷ· Ὦ βασιλεῦ.] ΔΓ, Εἰπόντος· Ὦ βασιλεῦ. — Στ. 19, Κατέβαλε.] ΔΓ, Κατέλαβε· ἢ ἐντυχεῖν εἰκὸς καὶ τὸν Α. Ἁρμήνευτε γάρ, il attaignit Artoxerxes. — Στ. 21, Βέλτιόν ἐστί μοι μὴ ζῆν.] Ἐξ ΗΔ ἡ προσθήκη τῆς Ἀντωνυμίας.—Στ. 27, Στρατείαις.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Στρατιαῖς. —Στ. 29, Διὰ τοὺς λόφους, οἷς κοσμοῦσι τὰ κράνη.] « Καὶ γὰρ ἐπὶ » τὰ κράνεα λόφους ἐπιδέεσθαι Κᾶρές εἰσι οἱ καταδέξαντες » φησὶν Ἡρόδοτος (Α, 171).

ΣΕΛΙΔ. 289, στ. 1, Ἐπιτεμόντι.] Ἴσως γραπτέον, Ἐπιτέμοντα, ὡς εἴκασέ τις τῶν ΠΡ.—Στ. 4, Βαλών.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Βάλλων.—Στ. 6, Τισαφέρνην. ΔΓ (πιθανωτέρα) Σατιφέρνην. Ἑτέρα ΔΓ, τασιφέρνην.—Στ. 15, Ὁρμῆς.] ΔΓ, Ὀργῆς.—Στ. 20, Ὅσις εἴη.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ὅστις ἐστι.—Στ. 22, Τὸν ἐφίππειον πῖλον.] Ἐφίππιον, ἔγραψαν οἱ ΠΡ ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἐφίππιον. Ἔστι δὲ, Πῖλος ἐφίππειος, τὸ ἐπιτιθέμενον τοῖς ἵπποις ἐξ ἐρίων ἢ τριχῶν συμπίλημα, ὃ οἱ Τοῦρκοι, Κετσὲ καλοῦσι. Ἐνθάδε δὲ πλατύτερον ἀντὶ τῆς ἄλης ἐπινωτίου σκευῆς, ἣν οὐδετέρως καὶ ἁπλῶς, Ἐφίππειον, καὶ Ἐφίππιον ὀνομάζουσι, τουτέστι τῆς παρ' ἡμῖν λεγομένης Σέλλας, παρὰ τὸ Ῥωμαϊκὸν Sella. —Στ. 23, Περίπλεω.] ΔΓ, Περίπλεων. —Στ. 24, Ἐκ τῆς πληγῆς ἀναφέροντα χαλεπῶς καὶ μόλις.] Τοῦτο ἡ συνήθεια ἐκφράσειεν ἂν διὰ τοῦ, Ὅστις δύσκολα καὶ μόλις ἐσυνέφερεν ἀπὸ τὴν πληγήν. Ἐπὶ γὰρ ταύτης τῆς σημασίας τοῦ Ἀναφέρω, χρώμεθα ἡμεῖς τῷ Συμφέρω, παρατρέψαντες εἰς τὸ βάρβαρον Συνφέρνω. —Στ. 25, Παρόντες ὀλίγοι.] ΔΓ, Ὀλίγοι παρόντες. —Στ.

Κακόβιοι.] Ἔπιθι τὰ ἀλλαχοῦ (Πλουτάρχ. Γ, Αὐτοσχ. στοχ. σελ. νς') σημειωθέντα περὶ τῆς λέξεως.

ΣΕΛΙΔ. 290, στ. 2, Ἀναμιχθέντες.] ΔΓ, Συναναμιχθέντες. — Ὦ φίλοι.] Οὕτως ἔχει παρ' ἅπασιν ἡ γραφή· ἀλλὰ μεταμέλει μοι μὴ τρέψαντι ταύτην εἰς τὸ, Ὡς φίλοις.— Τοῖς περὶ τὸν Κῦρ.] ΔΓ, Τοῖς περὶ Κῦρον.—Στ. 3, Περιθωρακίδια.] ΔΓ (ἴσως ἀμείνων), Ἐπιθωρακίδια.— Στ. 10, Ὁ βασιλέως ὀφθαλμός.] Οὐ δὲ τοῦτο παρῆκεν ἄσκωπτον ὁ Κωμικὸς Ἀχαρν. 91)· πρὸς γὰρ τὸν εἰπόντα ἐπὶ σκηνῆς,

Καὶ νῦν ἄγοντες ἥκομεν Ψευδαρτάβαν,
Τὸν βασιλέως ὀφθαλμὸν,————

ἕτερον παράγει λέγοντα,

————————————Ἐκτόψεις γε
Κόρας πατάξας τὸν γε σὸν τοῦ πρέσβεως.

Ἃ ἐξηγούμενος ὁ σχολιαστὴς φησί. « Τὸν μέγα δυνάμενον παρὰ βασιλεῖ. Οὕ» τω δὲ ἐκάλουν τοὺς σατράπας, δι' ὧν πάντα ὁ βασιλεὺς ἐπισκοπεῖ· ὡς » βασιλέως ὦτα, οἱ ὠτακουσταὶ, δι' ὧν ἀκούει τὰ πραττόμενα ἑκάστῳ παν» ταχοῦ· εἷς ὡς συνάρχοις χρῆται, ὡς Ἀριστοτέλης Πολιτικῶν ιγ' [κεφ. 11, » σελ. 133 ἐκδ. Σνειδήρ.] κατὰ λέξιν οὕτω φησίν· Ἄτοπον δ' ἴσως » ἂν εἶναι δόξειεν, εἰ βέλτιον ἴδοι τις δυσὶν ὄμμασι » καὶ δυσὶν ἀκοαῖς κρίνων, καὶ πράττων δυσὶ ποσὶ καὶ » χερσίν, ἢ πολλοὶ πολλοῖς. Ἐπεὶ καὶ νῦν ὀφθαλμοὺς » πολλοὺς οἱ μόναρχοι ποιοῦσιν αὑτῶν, καὶ ὦτα, καὶ » χεῖρας, καὶ πόδας· τοὺς γὰρ τῇ ἀρχῇ καὶ αὐτοῖς φί» λους ποιοῦνται συνάρχους ». Φησὶ δὲ καὶ Ξενοφῶν (Κυρ. παιδ. Η, 2, § 10) περὶ Κύρου τοῦ παλαιοῦ, « Τοὺς βασιλέως καλουμένους ὀφ» θαλμοὺς, καὶ τὰ βασιλέως ὦτα οὐκ ἄλλως ἐκτήσατο, ἢ τῷ δωρεῖ» σθαί τε καὶ τιμᾶν· τοὺς γὰρ ἀπαγγείλαντας, ὅσα καιρὸς αὐτῷ εἴη πεπύ» σθαι, μεγάλως εὐεργετῶν, πολλοὺς ἐποίησεν ἀνθρώπους καὶ ὠτακουστεῖν » καὶ κατοπτεύειν, τί ἂν ἀγγείλαντες ὠφελήσειαν βασιλέα, κ. τ. λ. ». — Στ. 16, Συντείνας πρὸς τὸν Ἀρτοξέρξην.] Σπεύσας, ἢ μετὰ σπουδῆς παραγενόμενος πρὸς τὸν Ἀρτοξέρξην. « Συντείνας, σπουδάσας » φησὶν Ἡσύχιος. Ἔπιθι καὶ τὰ ἀλλαχοῦ (Πρόδρομ. Ἑλληνικ. βιβλιοθ. σελ. 371) εἰρημένα.—Στ. 29

Ὥρμησεν αὐτὸς ἰέναι.] ΔΓ, Ὥρμησεν ἰέναι.—Στ. 23, Πέμψαι τοὺς κατοψομένους.] ΔΓ, Πέμψαι κατοψομένους.—Στ. 27, Ἐπιτυγχάνει... ἑνός.] Καινῶς πεφρασμένον ἀντὶ τοῦ, Συντυγχάνει (ἢ ἐντυγχάνει)... τινί.—Στ. 30, Τῷ βασιλεῖ.] Ἐκ ΔΓ προσέθηκα τὸ ἄρθρον.

ΣΕΛΙΔ. 291, στ. 4. Ζήσας.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Ζητήσας.—Τοὺς θεοὺς εὔχομαι.] Γραπτέον, Τοῖς θεοῖς εὔχομαι. Δοτικὴ γὰρ συντάσσεται τὸ Εὔχομαι, πρὸς αἰτιατικὴν δὲ οὐ φέρεται, εἰ μὴ προσλαβὸν τὴν πρόθεσιν, οἷον, Εὔχομαι τοῖς θεοῖς, καὶ Εὔχομαι πρὸς τοὺς θεούς. Ἅπαξ δὲ τὸ σύνθετον, Προσεύχομαι, αἰτιατικῇ συνῆψεν ὁ Κωμικὸς (Πλούτ. 958),

Νὼ δ' εἰσίωμεν, ἵνα προσεύξῃ τὸν θεὸν,

διὰ τὴν πρόθεσιν καὶ τοῦτο· ἔστι γὰρ ταυτὸν, ὥσπερ ἂν εἰ ἔλεγεν, Ἵνα εὔξῃ πρὸς τὸν θεόν. Ἐνδέχεται μέντοι καὶ τὴν παρὰ τῷ Κωμικῷ γραφὴν, Τὸν θεὸν, ἡμαρτῆσθαι, ἀντὶ τοῦ Τῷ θεῷ. Τοῦτο δὲ τὸ Προσεύχομαι, παρὰ τὴν κοινὴν ἐκδοχὴν τοῦ Ἱκετεύω, ἢ Δέομαι, ἔσθ' ὅτε σημαίνει (ὥσπερ καὶ τὸ ἁπλοῦν Εὔχομαι), τὸ ἐπαγγέλλομαι, ἢ ὑπόσχομαι, θυσίαις ἢ δώροις ἄλλοις τιμῆσαι τὸν θεὸν, ἐὰν εὕρωμαι παρ' ἐκείνου τι τῶν ἀγαθῶν περὶ ὧν εὔχομαι. Καὶ ὥσπερ ἡ εὐχὴ σημαίνει πολλάκις τὴν τοιαύτην ὑπόσχεσιν, ἣν ἡ συνήθεια Τάγμα, ἢ Τάξιμον, καλεῖ, ὥσπερ ἐν ἄλλοις (Πρόδρ. Ἑλλην. βιβλιοθ. σελ. 366) ἐσημειωσάμεθα, ἐξηγησάμενοι καὶ τὸ τέως ἀγνοούμενον τοῦ Ἡσυχίου, « Εὐχάς, τάγματα », ὡσαύτως καὶ τὸ μήπω καταχωρισθὲν ἐν τοῖς Λεξικοῖς, Προσεύγμα. Ἐν γὰρ τοῖς φερομένοις παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ (σελ. 460) τοῦ κωμικοῦ Εὐβούλου ἰαμβείοις τοῖσδε,

Ἑρμῆς ὁ Μαΐας λίθινος, ὃν ΠΡΟΣ ΕΥΓΜΑΣΙΝ
Ἐν τῷ κυλικείῳ λαμπρὸν ἐστεφανωμένον.

συνθετέον ἀναμφρίστως τὰς κακῶς ὑπὸ τοῦ Κασωβῶνος διασπαθείσας τελευταίας τοῦ πρώτου στίχου δύο λέξεις γράφοντας ΠΡΟΣΕΥΓΜΑΣΙΝ, ὃ ταυτὸν δύναται τῷ παρὰ τῷ Σοφοκλεῖ (Οἰδ. Τύρ. 920) Κατεύγμασιν,

Ἱκέτις ἀφῖγμαι τοῖς δε σὺν κατεύγμασιν.

Ἦν δὲ ταῦτα στέφη ἐπιτιθέμενα τοῖς ἀγάλμασι τῶν θεῶν; καὶ ἄλλα δῶρα παντοῖα προσκολλώμενα, (οἷα καὶ νῦν ἐστι θεάσασθαι παρ' ἡμῖν ταῖς τῶν

ἁγίων ἀνδρῶν εἰκόσιν ἑλληνικῶς μᾶλλον ἢ χριστιανικῶς προσαπτόμενα), ὑφ' ὧν κατατριβόμενα τῷ χρόνῳ τὰ ἀγάλματα, λαμπρότερα ἐγίνετο, ὡς ἐστι πιστώσασθαι καὶ ἐκ τῶν Φιλοστράτου Ἡρωϊκῶν (σελ. 673)· « Περιτρίψας δὲ » αὐτὸ [Τὸ ἄγαλμα] ὁ χρόνος, καὶ νὴ Δί' οἱ ἀλείφοντές τε καὶ ἐπισφραγιζό- » μενοι τὰς εὐχὰς, ἐξηλλάχασι τοῦ εἴδους ». Ἔπιθι καὶ τοὺς Θεοφράστου Χαρακτῆρας (§ 21, σελ. 112, καὶ 284 ἐμ. ἐκδ.) Τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ παρὰ τῷ Λουκιανῷ (Φιλοψευδ. § 20) περὶ τοῦ Πελίχου ἀνδριάντος ἱστορούμενον, « Πολλοὶ ἔκειντο ὀβολοὶ πρὸς τοῖν ποδοῖν αὐτοῦ, καὶ ἄλλα νομίσματα ἔνια » ἀργυρᾶ πρὸς τὸν μηρὸν, κηρῷ κεκολλημένα, καὶ πέταλα ἐξ ἀργύρου, εὐχα » τινος, ἢ μισθὸς ἐπὶ τῇ ἰάσει, ὁπόσοι δι' αὐτὸν ἐπαύσαντο πυρετῷ ἐχόμε- » νοι ».—Στ. 12, Αὐτῷ.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Αὐτοῦ. — Στ. 17, Τεσσαράκοντα μυριάσιν.] Ἔπιθι τὰ ἀνωτέρω (σελ. 439) σημειωθέντα.— Στ. 19, Ἐνακισχιλίους.] Πεντεκαιδεκακισχιλίους, φησὶν ὁ Σικελιώτης Διόδωρος (ΙΔ, 24). — Στ. 21, Ἔχει.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἔσχε.— Στ. 23, Φαλίνου.] Ἐξ ΗΔ (συναδούσης Ξενοφῶντί τε καὶ Διοδώρῳ τῷ Σικελιώτῃ), ΑΤ, Φαύλλου. ΔΓ, Φαλλήνου: Φαλλήλου. — Στ. 26, Ἐντετυχηκώς.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἐντετυχώς.—Στ. 27, Φαλῖνον.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Φάϋλλον.

ΣΕΛΙΔ. 292, στ. 1, Γινόμενος.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Γενόμενος. — Στ. 5, Ἐτίμησε.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Ἐπετίμησε. — Στ. 7, Ἐμμέλεια] ΔΓ, Ἐπιμέλεια. —Στ. 8, Δικαιώσεις.] ΔΓ, Διορθώσεις. Ἔστι δὲ τὸ Δικαιώσεις ἐνθάδε ἐπὸ τοῦ Κολάσεις.—Στ. 9, Φυγόντα.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Φεύγοντα. —Στ. 19, Τοῦ δὲ Καρός.] Ὃν ἀνωτέρω (§ 11, σελ. 290) Καύνιον εἴρηκεν· τῆς Καρίας γάρ ἐστι πόλις ἡ Καῦνος (Στέφαν. Βυζάντ. λέξ. Καῦνος), Ῥόσα τανῦν καλουμένη, ὥς φησιν ὁ ἡμέτερος Μελέτιος. — Στ. 28, Εὐαγγελίων.] ΔΓ, Εὐαγγελίου. — Στ. 30, Οὐ δικαίως.] ΔΓ, Ἀδίκως.

ΣΕΛΙΔ. 293, στ. 3, Τὸν ὄλεθρον.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Τὸν ὀλέθριον. Οὐσιαστικῶς δὲ τὰ τοιαῦτα ἐκφέρεσθαι, ἐπὶ ἐννοίας ἐπιθετικῆς σεσημείωται διὰ μακρῶν ἐν ἄλλοις (Ἡλιοδώρ. Β, σελ. 173). Ἔστι γὰρ ἐνθάδε τὸ, Ὄλεθρον, ἴσον καὶ τὸ, Ὀλέθρου ἄξιον. —Στ. 8, Ἀποθάνοι.] ΔΓ (ἀμείνων), Ἀποθάνῃ. —Στ. 11, Ἐσθῆτι καὶ χρυσῷ.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἐσθῆτι χρυσῇ. — Στ. 13, Πίνειν.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Δειπνεῖν. — Στ. 15, Μιθριδάτα.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Μιθριδάτης. — Ψέλλια,] ΔΓ, Ψέλια. — Στ. 18, Σπαραμίξη.] ΔΓ, Σπαραμίζη· —Στ. 21, Οἶνον καὶ ἀλήθειαν εἶναι.] ΔΓ Οἴνῳ καὶ ἀλήθειαν ἐνεῖναι ὥσπερ ἐξέφρασε καὶ ὁ Ἀ, la

vérité est au vin. Ἴσως γραπτέον, Οἶνον καὶ ἀλήθειαν, δίχα τοῦ ἀπαρεμφάτου, Εἶναι· ἔστι γὰρ παροιμιακόν, ἢ δῆλον ἐκ τοῦ Θεοκριτείου (Εἰδυλ. 29) τοῦδε,

Οἶνος, ὦ φίλε παῖ, λέγεται καὶ ἀλάθεα·
Κἄμμες χρὴ μεθύοντας ἀλαθέας ἔμμεναι.

Ἔχει δὲ πολὺ τὸ ἀπίθανον Πέρσης πρὸς Πέρσην Ἑλλήνων εἶναι διαρρήδην ἀποφαινόμενος τὸ. Οἶνος καὶ ἀλήθεια.

ΣΕΛΙΔ. 294, στ. 9, Ἐκείνη δὲ τῷ βασιλεῖ.] ΔΓ, Ἐκείνη δὲ βασιλεῖ. —Στ. 10, Καὶ ἥδιστον.] ΔΓ, Καὶ τὸ ἥδιστον. —Στ. 14, Ἐκέλευσεν οὖν.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἐκέλευσε γοῦν. Ἑτέρα ΔΓ, Ἐκέλευσε γάρ. —Στ. 26, Εὐλαί.] « Οἱ ἐν τοῖς τραύμασι γινόμενοι σκώληκες », ὡς ἐξηγεῖται Ἡσύχιος.—Στ. 30, Περὶ δὲ τὰ σπλάγχνα.] Ἐκ ΔΓ, προσέθηκα τὸ ἄρθρον.

ΣΕΛΙΔ. 295, στ. 2, Ἡμέρας.] ΔΓ, Ἡμέραις. —Στ. 4, Μασαβάτης.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Μεσαβάτης. Παρὰ δὲ τῷ Κτησίᾳ καλεῖται Βαγαπάτης.—Στ. 7, Θυμόσοφος.] « Θυμόσοφος, εὐμαθής, φυσικὸς (γρ. εὐμαθὴς φυσικῶς), » εὐφυής », κατὰ τὸν Φώτιον. « Ἡσύχιος δὲ, Θυμόσοφος, ὁ ἐκ φύσεως εὐμα» θὴς καὶ εὐφυὴς, ὀξυμαθὴς, ἐκ φύσεως σοφός ». Οὕτως ὁ παρὰ τῷ Κωμικῷ Στρεψιάδης Σωκράτει συνιστῶν ἐπὶ παιδείᾳ τὸν υἱόν, φησὶ (Νεφέλ. 877),

Ἀμέλει, δίδασκε· θυμόσοφός ἐστιν φύσει.

Τὸν δὲ ῥῥητοποιὸν Ἀριφράδην σκώπτων ὁ αὐτὸς Κωμικὸς (Σφ. 1280) ἐξηγεῖται τὴν δύναμιν τοῦ ὀνόματος διὰ τῶν ἑξῆς,

Εἶτ' Ἀριφράδην πολύ τι θυμοσοφικώτατον,
Ὄντινα ποτ' ὤμοσε, μαθόντα παρὰ μηδενός,
Ἀλλ' ἀπὸ σοφῆς φύσεως αὐτόματον ἐκμαθεῖν.

— Στ. 9, Διαλυθεῖσα.] Ἴσον τῷ διαλλαγεῖσα. Ἀπὸ δὲ τῆς λέξεως ταύτης, Διαλυθεῖσα, ἄχρι τοῦ ἑξῆς, Λαβοῦσα, ἑκτὼ καὶ τριάκοντα λέξεις παρελείφθησαν ἐν τῇ Στεφανείῳ ἐκδόσει, τυπογράφων ἀβλεψίᾳ. —Στ. 14, Ὡρμημένον ἀλύειν.] Ἐπὶ τοῦ εὐφροσύνως καὶ μετὰ παιδιᾶς διάγειν τὸν χρόνον ἐνθάδε τὸ Ἀλύειν, ὁ μόνος συνῆκεν ὁ Ἰταλὸς μεταφραστὴς, intesso a spassarsi. « Ἀλύειν (φησὶν ὁ Σουΐδας), τὸ ἐν ἄλῃ δυσφορεῖν· σημαίνει δὲ

ἔνίοτε καὶ τὸ γεγηθέναι κ. τ. λ. » —Στ. 20, Ὀνικῶν.] Ἐκ ΔΓ προσέθεκαν τὸ ἄρθρον οἱ ΠΡ. —Στ. 23, Μασαβάτην.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Μεσαβάτην.

ΣΕΛΙΔ. 296, στ. 12, Γλυφήν.] Γλυφίδας. —Στ. 13, Καρυάτιδας ὀρχουμένας.] Ἀπὸ Καρύας Λακωνικοῦ χωρίου, ὃ πληθυντικῶς ὁ Παυσανίας (Γ, 10) ὀνομάζει, « Τὸ γὰρ χωρίον Ἀρτέμιδος καὶ νυμφῶν ἐστιν, αἱ Κά» ρυαι, καὶ ἄγαλμα ἕστηκεν Ἀρτέμιδος ἐν ὑπαίθρῳ Καρυάτιδος. Χοροὺς δὲ » ἐνταῦθα αἱ Λακεδαιμονίων παρθένοι κατὰ ἔτος ἱστᾶσι, καὶ ἐπιχώριος αὐ» ταῖς καθέστηκεν ὄρχησις ». Ὠνομάζετο δὲ ἡ ἐτήσιος αὕτη χορεία Καρυάτεια, ὥς φησι Φώτιος, « Καρυάτεια, ἑορτὴ Ἀρτέμιδος. Τὰς δὲ Καρύας » Ἀρκάδων οὔσας ἀπετέμοντο Λακεδαιμόνιοι ». Καὶ ῥῆμα Καρυατίζειν, τὸ ὀρχεῖσθαι τὴν τοιαύτην ὄρχησιν, Πολυδεύκους καὶ Κάστορος εἰσηγησαμένων κατὰ τὸν Λουκιανὸν (Περὶ ὀρχήσ. § 10), « Λακεδαιμόνιοι μὲν, ἄριστοι » Ἑλλήνων εἶναι δοκοῦντες, παρὰ Πολυδεύκους καὶ Κάστορος καρυατίζειν » μαθόντες (ὀρχήσεως δὲ καὶ τοῦτο εἶδος ἐν Καρύαις τῆς Λακωνικῆς διδα» σκόμενον), ἅπαντα μετὰ Μουσῶν ποιοῦσιν κ. τ. λ. ». —Στ. 15, Ἰάσασθαι.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἰᾶσθαι. —Στ. 19, Κωλῆνος.] Κωλέα θηλυκῶς (βαρυτονητέον γὰρ τοὔνομα ὡς τὸ Συκέα) καὶ συνῃρημένως Κωλῆ, ἐστὶ τὸ ὀπίσθιον σκέλος τοῦ ζώου τὸ παρὰ τοῖς Γάλλοις καλούμενον gigot· ἰδιαιτέρως δὲ ἐπὶ συὸς, ὃ ἐκεῖνοι μὲν jambon, ἡ δὲ παρ' ἡμῖν συνήθεια, Χοιρομήριον, ἢ Χοιρομέριον, καλεῖ. « Κωλεὰ (γρ. Κωλέα), μέρος κρέατος... » σκέλος ὗος ὀπίσθιον κ. τ. λ. » φησὶν Ἡσύχιος. Κέχρηται ὁ Κωμικὸς (Πλούτ. 1128) τῇ λέξει·

Οἶμοι δὲ κωλῆς, ἧς ἐγὼ κατήσθιον.

Ἡ δὲ εἰς τὸ ἀρσενικὸν, Κωλὴν, ηνος, μετάπτωσις τοῦ παρακμάζοντος ἑλληνισμοῦ ἔοικεν εἶναι. —Στ. 22, Ἐπὶ τῇ βασιλέως.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Ἐν τῇ βασιλέως.

ΣΕΛΙΔ. 297, στ. 2, Ἐπιτραγωδεῖται.] Ἴσως γραπτέον, Ἐπιτραγωδεῖ, δηλονότι ὁ Κτησίας, ἢ κατὰ παθητικὸν παρακείμενον, Ἐπιτετραγώδηται. —Στ. 6, Φοινίκων δέ τινων διασπαρέντων.] Παρυσάτις ἦν ὁ διασπείρασα κρύφα τοὺς φοίνικας διὰ τῶν εὐνούχων, καθ' ὃν καιρὸν ἐτελεύτησε Κλέαρχος, ὥς φησι Κτησίας. —Ὀλίγῳ χρόνῳ.] Δι' ἐτῶν ὀκτὼ, φησὶν ἡ Κτησίας παρὰ τῷ Φωτίῳ, « Καὶ τὸ χῶμα δὲ τοῦ Κλεάρχου δι' ἐτῶν ὀκτὼ » μεστὸν ἐφάνη φοινίκων, οὓς ἦν κρύφα Παρύσατις, καθ' ὃν καιρὸν ἐκεῖνος ἐ-

» τελεύτησε, διὰ τῶν εὐνούχων καταχώτασα ». —Στ. 13, Ὑπὲρ τῶν μεγίστων, ὡς ᾤετο, παραβαλλομένη.] Οὐκ ἀπήλλακται τὸ χωρίον ὑποψίας· τί γὰρ βούλεται τὸ, Ὡς ᾤετο, ὃ καὶ ὁ Α ἀνερμήνευτον παρέλιπε; —Στ. 15. Γίγιν.] Γίγγη, ὑπὸ τοῦ Κτησίου ὀνομάζεται ἡ θεράπαινα.—Στ. 16, Ὑπουργῆσαι.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ὑπουργεῖσθαι.—Στ. 23, Τὰ ἐντός· ἢ καὶ νομίζουσιν.] ΔΓ (ἴσως γνησιωτέρα), Τὰ ἐντός· καὶ νομίζουσιν. — Στ. 24, Ῥυντάκης.] Παρὰ δὲ τῷ Κτησίᾳ διὰ τοῦ δ, Ῥυνδάκης.

ΣΕΛΙΔ. 298, στ. 1, Γοῦν.] ΔΓ, Οὖν. —Στ. 2, Συνηθάνετο.] Γραπτέον, Συνήσθετο, ὥσπερ ἡρμήνευσαν καὶ οἱ μεταφρασταί. — Στ. 8, Αὐτῆς.] Τῆς Γιγιδος. — Εἰς τὸν οἶκον.] Οὐ γραπτέον εἰς τὸν ἑαυτῆς οἶκον, ὡς ἔδοξέ τῳ τῶν ΠΡ· καὶ καθ' ἑαυτὸ γὰρ οὐδὲν ἔχει σημαίνειν ἕτερον, ἢ τὸν Γιγιδος οἶκον, καθάπερ ἡρμήνευσεν ὁ Α, elle mesme pria Parysatis de la laisser aller en son logis une nuict. —Στ. 25, Ἐξιθάῤῥησε.] Ἐξεθάῤῥευσε, λέγει ἡσυνήθεια, καθάπερ ἐν τοῖς πρόσθεν (σελ. 398) δεδήλωται. — Στ. 29, Δερκυλλίδου.] Ἐξ ΗΔ ἠδίπλωσις τοῦ λ.

ΣΕΛΙΔ. 299, στ. 3, Γενομένων.] Γραπτέον, εἶμαι, Γινομένων, κατὰ παράτασιν. —Στ. 4, Ἑρμοκράτην.] Τιμοκράτης οὗτος ὀνομάζεται ἐν τοῖς Ἀποφθέγμασι. —Στ. 7, Τοῦ δ' Ἑρμοκράτους ταῦτα πράττοντος.] ΔΓ, Τοῦ δὲ Τιμοκράτους ταῦτα πράσσοντος. —Στ. 11, Τρισμυρίοις τοξόταις.] Ἔπιθι τὰ ἀλλαγοῦ (Πλουτάρχ. Δ, Ἀγησιλ. § 15, σελ. 348) σημειωθέντα· οἷς προσθετέον νῦν καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ Περσικοῦ νομίσματος τούτου, κατὰ τὴν δοθεῖσάν μοι σημείωσιν ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς Αὐτοκρατορικῆς Νομισματοθήκης τῶν Παρισίων σοφοῦ Γοσσελίνου. Τρεῖς γὰρ τῶν ἐν αὐτῇ σωζομένων χρυσοῦς Δαρεικοὺς, τοξότῃ σεσημασμένους, στήσας εὗρεν ἰσοδυνάμους σχεδὸν φράγγοις ὀκτὼ πρὸς τοῖς εἴκοσι καὶ ἡμίσει· ὡς εἶναι τοὺς τρισμυρίους τοξότας ἴσους φράγκων χιλιάσιν ὀκτακοσίαις πεντήκοντα πέντε. — Στ. 12, Ἐξελαύνοιτο.] ΔΓ Ἐλαύνοιτο. —Στ. 18, Τροπήν.] Ἀνέμου δηλονότι, ἀπὸ θαλάσσης πρὸς τὴν γῆν πνέοντος. Ἔπιθι τὰ ἀλλαχοῦ (Πλουτάρχ. Γ, σελ. 365) σημειωθέντα. —Στ. 23, Μενδαίου.] Ἀπὸ Μένδης, Θρᾳκικῆς πόλεως, ἣν ὁ Παυσανίας (Ε, 27) Ἰώνων ἄποικον γεγονέναι φησί. —Στ. 27, Πρὸς αὐτόν.] Πρὸς τὸν Κόωνα. — Στ. 28, Ὑφ' ἑαυτοῦ... προσθεῖναι.] Γραπτέον, Ἀφ' ἑαυτοῦ κ. τ. λ. Προσυποκεῖται γὰρ τὸ, Ὁρμώμενον. — Στ. 29, Λειτουργίαν.] Charge Γαλλιστὶ, ὥσπερ ἡρμήνευσεν ὁ Α. Ἔχοι δ' ἄν τις εἰπεῖν τῇ αὐτῇ φωνῇ καὶ Commission. Ἡ παρ' ἡμῖν συνήθεια, Δουλείαν

τοῦτο καλεῖ, ἢ δῆλον καὶ ἐκ τοῦ Ἡσυχίου, « Λειτουργεῖν, μοχθεῖν δουλεύειν ». Λέγομεν δὲ καὶ Δούλευσιν· ἀλλὰ τούτῳ μᾶλλον ἐφ' ἧς τέτακται σημασίας τὸ Γαλλικὸν service ἐν ταύτῃ τῇ φράσει, rendez moi ce service, Κάμε με ταύτην τὴν δούλευσιν, τουτέστι χάριν· ἀνθ' οὗ Εὐριπίδης (Ὀρέστ. 221) τῷ Δούλευμα ἐχρήσατο·

Ἰδοὺ τὸ δούλευμ' ἤδη, κοὐκ ἀναίνομαι
Ἀδελφ' ἀδελφῇ χειρὶ θεραπεύειν μέλη.

Τῷ γὰρ, Δουλεύω χρώμεθα οὐ μόνον ἐπὶ τοῦ μισθοῦ ὑπηρετῶ ἐφ' ἧς ἐννοίας εἰκὸς χρήσασθαι τὸν φήσαντα (Διογέν. Λαέρτ. Β, 19), « Σωκράτην » δουλεῦσαι καὶ ἐργάσασθαι λίθους » τουτέστι μισθωτὸν, οὐκ ὠνητὸν, λιθοξόου ὑπηρέτην γενέσθαι· ἀλλὰ καὶ ἁπλῶς ὑπηρετῶ τί τινι, ἢ χαριζόμενος, ἢ χάριτος ἀμειβόμενος.

ΣΕΛΙΔ. 300, στ. 1, Πᾶσαν ΟΜΟΪ τὴν Ἑλλάδα.] Τοῦτο σημαίνει, Συνάπασαν τὴν Ἑλλάδα, ἁπαξάπαντας τοὺς Ἕλληνας, μηδενὸς ἐξαιρουμένου. Γραπτέον μέντοι, Πᾶσαν ΟΜΟΪ ΤΙ τὴν Ἑλλάδα, ὅ ἐστι, Πᾶσαν σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα. Τοιοῦτον τι ἔοικεν ὑποπεπάσαι καὶ ὁ Λατῖνος μεταφραστὴς, ἑρμηνεύσας pæne totam Græciam. — Στ. 2, Αὐτόν.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Αὐτόν. — Στ. 4, Ανταλκίδας.] Ἐξ ΗΔ. ΑΤ, Ἀνταλκίδης. Οὕτω γὰρ καὶ κατωτέρω δωρικῶς, Ἀνταλκίδαν, οὐκ Ἀνταλκίδην, καὶ Ἀνταλκίδα, οὐκ Ἀνταλκίδη ἐρεῖ. — Σπαρτιάτης ἦν, Λέοντος.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Σπαρτιάτης Λέοντος ἦν. — Στ. 9, Ἤνεγκε τέλος.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἤνεγκε τὸ τέλος. — Στ. 17, Οὗτος ἐπιτήδειος.] ΔΓ, Ἐπιτήδειος οὗτος. — Στ. 18, Ἐξορχησάμενος.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ὀρχησάμενος. Ἐχρήσατο δὲ πρῶτος Ἡρόδοτος (ς', 129) τῷ συνωνύμῳ συνθέτῳ Ἀπορχεῖσθαι ἐπὶ τοῦ δι' ἄσεμνον ὄρχησιν φερεῖσθαί τινα ὃ λαβεῖν ἦν ἐπίδοξος. Τοὺς γὰρ ἀπανταχόθεν τῆς Ἑλλάδος παραγενομένους μνηστῆρας τῆς θυγατρὸς Ἀγαρίστης ἑστιῶν Κλεισθένης ὁ Σικυῶνος τύραννος, καὶ τῆς ἑκάστου διανοίας πειρώμενος, τὸν Ἀθήνηθεν ἐλθόντα Ἱπποκλείδην, φορτικώτερον ὀρχησάμενον, ἀπέκρινε φήσας, « Ὦ παῖ Τισάνδρου ἀπωρχήσαό γέ μην τὸν γάμον », τουτέστι, τῇ ἀσχημοσύνῃ τῆς ὀρχήσεως τὸν γάμον ἀπέβαλες, ὡς ἐξηγήσατο ὁ Βουδαῖος (σελ. 787). Καὶ τοῦτο μὲν σημαίνει παρ' Ἡροδότῳ κυρίως ἡ λέξις. Τὸ δὲ ὑπὸ μηδενὸς τῶν μεταφραστῶν νοηθὲν προκείμενον χωρίον τοῦ Πλουτάρχου, Ἐξορχησάμενος ἐν Πέρ-

σας τὸν Λεωνίδαν καὶ τὸν Καλλικρατίδαν, μεταφορικῶς ἐξηγητέον, διὰ τοῦ. χαίρειν ἐάσας τὸν Λεωνίδαν καὶ τὸν Καλλικρατίδαν, τουτέστι καταφρονήσας τῆς διανοίας τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων καὶ ἀποβαλὼν τὰ φρονήματα, Ayant ainsi abjuré parmi les Perses les principes de Leonitas et de Callicratidas, ὡς μετέφρασεν ὁ Κλαυέριος ἐν ταῖς εἰς τὴν Ἀμυότου μετάφρασιν σημειώσεσι (Τόμ. Η, σελ. 505). Καὶ τὸν μὲν Λεωνίδαν, οὐδεὶς ἀγνοεῖ· Καλλικρατίδου δὲ τὸ μεγαλόφρον καὶ ἀληθινὸν, καὶ κολακείας ἀλλότριον ἦθος, δια μακρῶν ὁ Πλούταρχος ἀλλαχοῦ (Λυσάνδρ. § 5-7, Πλουτάρχ. Γ, σελ. 99) ἐδήλωσεν. — Στ. 21, Οὖ μᾶλλον.] ΠΡΔ, ΑΤ, Οὔ· μᾶλλον. Καὶ ταύτης μὲν τῆς γραφῆς ὁ νοῦς ἐστιν, Οὐχ οἱ Λάκωνες μηδίζουσιν, ἀλλὰ μᾶλλον οἱ Μῆδοι λακωνίζουσιν, ὥσπερ ἡρμήνευσεν ὁ Ἰταλὸς (Non, gli rispose; anzi i Medi lacedemoneggiano), καὶ οἱ λοιποὶ μεταφρασταί· τῆς δὲ ὑπὸ τῶν ΠΡ διωρθωμένης, Ὅπου μᾶλλον οἱ Μῆδοι λακωνίζουσιν. Ἐν δὲ τοῖς Ἀποφθέγμασιν οὕτω φέρεται, « Πρὸς τὸν εἰπόντα, μηδίζειν τοὺς Λακε- » δαιμονίους, ἀπεκρίθη, μᾶλλον τοὺς Μήδους λακωνίζειν » — Στ. 24, Προαπώλετο.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Προσαπώλετο· ἑκκαίδεκα γὰρ ἔτεσιν ἡ ἐπ' Ἀνταλκίδου εἰρήνη πρεσβυτέρα τῆς ἐν Λεύκτροις ἥττης.

ΣΕΛΙΔ. 301, στ. 7, Τιμαγόρα.] Ἐμνημόνευσε τοῦ Τιμαγόρου καὶ ἐν τῷ Πελοπίδου βίῳ (§ 30, Πλουτάρχ. Β, σελ. 193). Ἱστόρηται δὲ καὶ παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ (σελ. 48) τὰ περὶ τῆς τρυφῆς τοῦ Ἀττικοῦ τούτου Σαρδαναπάλου. — Στ. 13, Κομίσοντας.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Κομίζοντας.— Μαλακῶς ἔχοντα.] Ἀσθενοῦντα. « Μαλακίζεσθαι (φησὶν Ἡσύχιος), ἀσθενῶς διακεῖσθαι, νοσηλεύ- » εσθαι » καὶ « Μαλακία, νόσος » · ἔθεν παρῆχθαί τινες ὑπειλήφασι καὶ τὸ Malattia τῶν Ἰταλῶν, καὶ τὸ Maladie τῶν Γάλλων. Φώτιος δὲ καὶ διαστέλειν φησὶ τοὺς Ἀττικοὺς τὴν Μαλακίαν τῆς Ἀσθενείας· « Μαλακίζεται. » Ἐν ταῖς νόσοις φασὶν Ἀττικοὶ τὰς γυναῖκας μαλακίζεσθαι, τοὺς δὲ ἄν- δρας ἀσθενεῖν ».— Στ. 18, Ὑπόμνησις.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ὑπόμνησιν. — Στ. 23, Ἐνέμεινε τῇ ὀργῇ.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Ἐνέμεινεν ἐν τῇ ὀργῇ.— Στ. 27, Ἀλλήλους.] Ἐξ ΗΔ, ΑΤ, Ἀλλήλοις.

ΣΕΛΙΔ. 302, στ. 8, Δίξας Ἑλλήνων καὶ νόμους.] Παρ' οἷς Ἕλλησι τὸ παιδογαμεῖν οὐ νενόμισται.— Πέρσαις δὲ νόμον αὐτὸν ὑπὸ τοῦ θεοῦ ... ἀποδεδειγμένον.] Ἴσως γρ. Πέρσαις γὰρ νόμον αὐτὸν ὑπὸ τοῦ θεοῦ ... ἀποδεδειγμένον. Ὑστερῶς δ' ἂν γράφῃς, προσυπακουστέον τὸ ἀπαρέμφατον, Εἶναι. — Στ. 9, Δικαιωτήν.] Κριτήν. ὡς ὀρθῶς ἐξηγή-

φατο ὁ Συεϊδέρος, τοῦτο παραθέμενος Πλουτάρχου τὸ χωρίον· τό γὰρ τῇ λέξει (Δικαιωτικῆς) προσγραφέν, Ages. 23, τυπογράφων ἐστὶ παράγραμμα, ἀντὶ τοῦ Artox. 23. Ἐν δὲ τῷ Ἀγησιλάου βίῳ (§ 23, Πλουτάρχ. Δ, σελ. 78) τὸ Δικαιοῦν εὑρῆται ἐπὶ τοῦ κρίνειν. — Στ. 14, Ἀλφοῦ.] Οὕτως ἐκάλουν, οὐσιαστικῶς, τὰς περὶ τὸ δέρμα λευκὰς κηλίδας· ὅθεν διορθούσθω ὁ Ἡσύχιος. « Ἀλφὸς, ΛΕΥΚΗ ΤΙΣ ἐν τῷ σώματι » Γραπτέον γάρ, Ἀλφὸς, ΛΕΥΚΗ ΚΗΛΙΣ ἐν τῷ σώματι. Ὅτι δὲ καὶ ἐπιθετικῶς ὁ Ἀλφὸς τὸν λευκὸν σημαίνει, μαρτυρεῖ τὸ « Ἀλφοὺς, λευκοὺς » τοῦ αὐτοῦ Ἡσυχίου, καὶ τὸ παρὰ τῶν Ῥωμαίων Albus· τοῦτο γάρ, προδήλως παρὰ τὸ Ἀλφὸς σχηματισθὲν, ὡς ἐσημειώσαντο οἱ Λατῖνοι Ἐτυμολόγοι, τὸν λευκὸν ἁπλῶς δηλοῖ. —Στ. 16, Τῇσι χερσὶ τῆς γῆς ἁψάμενος.] Κλίνας ἐπὶ τοσοῦτον τὸ σῶμα πρὸς τὸ ἔδαφος, ὥστε τῆς γῆς ἅψασθαι. —Στ. 25, Τῶν ἀπὸ σπόρου καρπῶν.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Τῶν ἀπὸ σπόρου καὶ καρπῶν. Λέγει δὲ τοὺς σιτικοὺς, οὓς καρποὺς ἁπλῶς καλεῖσθαι ἀνωτέρω (σελ. 352) σεσημείωται, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν ἀπίων καὶ μήλων, καὶ ἁπλῶς τῶν ἀπὸ φυτείας, οὓς καὶ ξυλίνους καρποὺς ὠνόμαζον, οἷόν ἐστι τὸ τοῦ Στράβωνος (σελ. 240)· « χώραν ἀγαθὴν πρὸς ἅπαντα, βέλτιον δὲ τοῖς ξυλίνοις καρποῖς, ἢ τοῖς σιτικοῖς ». Ὅθεν καὶ « Ξύλινον καρπὸν, τὸν τῶν δένδρων » ἐξηγεῖται Ἡσύχιος. —Στ. 29, Κατέκοπτον.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Κατέκοπτεν.

ΣΕΛΙΔ. 303, στ. 1, Ἐξελείφθη.] Ἔπαυσε. — Περιῆσαν.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Παρῆσαν. — Στ. 2, Κατηναλώκεσαν.] ΔΓ, Κατανηλώκεσαν. Οὐδέτερον Ἀττικόν· ἔλεγον γὰρ ἐκεῖνοι ἀναυξήτως, Κατανηλώκεσαν. —Τηρίβαζος.] Ἐκ ΔΓ, ἔγραψα ἐνθάδε τε καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς, ΑΤ, Τριβαζος. Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ τῶν Πλουταρχείων συγγραμμάτων διὰ τοῦ η γέγραπται (Πλουτάρχ. Δ, σελ. 352, καὶ Περὶ δεισιδαιμον. § 7). —Στ. 6, Δυσῖν.] ΔΓ, Δυεῖν. — Στ. 9, Ἔπεμψεν.] ΔΓ, Ἔπεμπεν. — Στ. 10, Ἑκάτερον.] Τῶν Καδουσίων βασιλέων. —Ἑκάτερος.] Ὁ Τηρίβαζος ἐν μέρει καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ—Ἄτερος.] Ὁ ἕτερος τῶν Καδουσίων βασιλέων.—Στ. 19, Ἧκεν.] ΔΓ, Ἦλθεν. — Ὁ υἱός.] Ἐκ ΔΓ προσέθηκα τὸ ἄρθρον. —Στ. 22, Πᾶσι τὴν δειλίαν καὶ τὴν μαλακίαν οὐ τρυφῆς κ. τ. λ.] Ἐξ ΕΔ τὸ Πᾶσι, ΑΤ, Πᾶσαν. Ἄμεινον ἦν ἴσως κατὰ χώραν ἐῶντα τὴν γραφὴν, διαγράφειν τὰ δύο ἐπίμενα ἄρθρα, καὶ προτάττειν αὐτῆς τὴν ἄρνησιν, Οὐ πᾶσαν δειλίαν καὶ μαλακίαν τρυφῆς κ. τ. λ. Οὕτω γὰρ ἂν εἴη ἡ γνώμη ἀληθεστέρα, καὶ Πλουτάρχῳ μᾶλλον πρέπουσα, κατὰ τόνδε τὸν νοῦν, Ὅτι οὐ πᾶσα

δειλία καὶ μαλακία, τουτέστιν, οὐκ ἀεὶ ἡ δειλία καὶ ἡ μαλακία τρυφῆς ἔκγονός ἐστι, ὥσπερ ἠρμήνευσεν καὶ ὁ Ἰταλὸς μεταφραστής· che l'ignavia et la molezza nou son già prodotte sempre dalle delizie et dalle troppe ricchezze. Ὁ δὲ Α οὔτε τὸ Πᾶσαν, οὔτε τὸ Πᾶσιν ἐξέφρασε. —Στ. 24, Φύσεως καὶ ἀγεννοῦς, δόξαις.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Φύσεως ἀγεννοῦς, καὶ δόξαις.

ΣΕΛΙΔ. 304, στ. 5, Θαυμαστοὺς καὶ κεκοσμημένους.] Διαγραπτέον οἶμαι τὸν σύνδεσμον, καὶ ὑποστικτέον τὴν φράσιν, Θαυμαστοὺς, κεκοσμημένους. —Στ. 7, Ξυλίζεσθαι.] Ξύλλα συλλέγειν. Ἔσωσεν ἡ συνήθεια τὸ μὴ εὑρισκόμενον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐνεργητικὸν Ξυλίζω· ἀλλ' ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ ξύλῳ δέρω. —Στ. 14, Ἐν ὑποψίαις εἶχε.] Ἡ συνήθεια παραπλησίως, Τοὺς εἶχεν εἰς ὑποψίαν. — Στ. 18, Δυσεξημέρωτα.] Ἐκ ΔΓ, οἱ ΠΡ, ΑΤ, Δυσεξημερώτατα. —Στ. 24, Πρεσβεῖα.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ (ἐνάρθρου), Τὰ πρεσβεῖα. Ἔστι δὲ, Γέρας ὀφειλόμενον τῷ πρεσβυτέρῳ τὴν ἡλικίαν. —Στ. 26, Σπουδαστάς.] Εὔνους, καὶ ὡς ἂν φαῖμεν ἐν τῇ συνηθείᾳ, Καλοθελητάς.—Στ. 24, Νεώτατος.] ΔΓ. Νεώτερος

ΣΕΛΙΔ. 305, στ. 3, Πεντηκοσιὸν ἔτος.] ΔΓ, Πέμπτον καὶ εἰκοστόν. Καὶ ἔοικεν αὕτη γνησιωτέρα εἶναι τοσῷδε, ὅσῳ καὶ Πλούταρχος αὐτὸς ἐν τοῖς ἑξῆς (§ 28, σελ. 306) νεκνίσκον ὀνομάζει τὸν Δαρεῖον. —Στ. 9, Φωκαΐς.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Φωκία. —Στ. 10, Ἐπεὶ δὲ Κύρου κ. τ. λ.] Τὰ αὐτὰ ἱστορεῖ καὶ ὁ Αἰλιανὸς (Ποικ. ἱστορ. IB, 1). —Στ. 13, Ἀνεδέχοντο.] ΔΓ, Ἐνεδέχοντο. Γραπτέον, οἶμαι Ἀπεδέχοντο.—Στ. 27, Προεξελθόντα.] Ἐξ ΕΔ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Προσεξελθόντα. — Καὶ διελάσαντα.] ΔΓ Καὶ διεξελάσαντα. Γραπτέον ἴσως μετὰ τοῦ διαζευκτικοῦ, Ἢ διελάσαντα.

ΣΕΛΙΔ. 306, στ. 1, Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αἰτηθείς.] Περιαιρετέος μοι ἔδοξεν εἶναι ὁ, Καὶ, σύνδεσμος.— Στ. 6. Ἀνεῖτιν.] Γραπτέον Ἀναΐτιν, ὥσπερ ἔδοξε καὶ τῷ Κλαυερίῳ. Ἡ αὐτὴ γάρ ἐστιν ἥν καὶ Παυσανίας, καὶ Στράβων, Ἀναΐτιν, ἢ Ἀναΐτιδα καλοῦσιν· ὁ μὲν (Γ, 16) λέγων, καὶ ἐν Λυδίᾳ, καὶ ἐν Καππαδοκίᾳ, καὶ ἐν Ἀρμενίᾳ ἱερὰ αὐτῆς εἶναι· ὁ δὲ Στράβων (IA, σελ. 532), ὅτι· « Ἅπαντα μὲν τὰ τῶν Περσῶν ἱερὰ καὶ Μῆδοι καὶ Ἀρμένιοι » τετιμήκασι, τὰ δὲ τῆς Ἀναΐτιδος διαφερόντως Ἀρμένιοι . . . καὶ θυ» γατέρας οἱ ἐπιφανέστατοι τοῦ ἔθνους ἀνιεροῦσι παρθένους, αἷς νόμος ἐστὶ, » καταπορνευθείσαις πολὺν χρόνον παρὰ τῇ θεῷ, μετὰ ταῦτα δίδοσθαι πρὸς

» γάμον. Οὐκ ἀπαξιοῦντος τῆτοιαύτῃ συνοικεῖν οὐδενός ». — Ἀνέδειξεν.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Ἔδειξεν. — Στ. 15, Ὀρόντῃ.] Ἐξ ΕΔ (συναδούσης τῷ Α), ΑΤ Ὀροίτῃ. — Στ. 17, Ἐγγύησεν.] Ἢ τὴν ΔΓ, Ἐννηγγύησεν, ἀποδεκτέον ἢ γοῦν γραπτέον, Ἠγγύησεν. — Στ. 23, Οὐ ταπεινόν.] Ἐκ ΔΓ, ΑΤ, Οὐδὲ ταπεινόν. — Στ. 26, Ἑστῶσα.] Προσυπάκουε τὸ, Ὀρθὴ, ἐκ τῶν ἀνωτέρω (§ 26, σελ. 305). — Στ. 27, Τοὺς ὑφ' αὑτῶν μὴ ζητοῦντας ὀρθοῦσθαι τοῖς πράγμασι.] Κακῶς οἱ ΠΡ μετεκίνησαν τὴν γραφήν. Ὁ νοῦς καὶ ἡ συνάρτησις, Ἡ κίταρις ὀρθὴ περὶ τῇ κεφαλῇ ἑστῶσα οὐδὲν ὠφελεῖ τοὺς μὴ ζητοῦντας ὀρθοῦσθαι ὑφ ἑαυτῶν ἐν τοῖς πράγμασι. — Στ. 28, Εἰ, τοῦ μὲν ἀδελφοῦ.] Ἐκ ΔΓ προσέθηκαν τὸν συναπτικὸν οἱ ΠΡ. — Στ. 30, Ἔμπληκτον.] « Ἔμπληκτον, εὐμετάβολον, μανιῶδες » φησὶν Ἡσύχιος· ἡ δὲ παρ' ἡμῖν συνήθεια, Ἀσύστατον, παρὰ τὴν Σύστασιν, ἣ σημαίνομεν τὴν ἐναντίαν διάθεσιν· φαμὲν γὰρ οὐ μόνον, Εἶναι ἀσύστατος, ἀλλὰ καὶ Δὲν ἔχει σύστασιν, τουτέστιν εὐσχημοσύνην καὶ κοσμιότητα. Οὕτω Δίων ὁ Χρυσόστομος (λογ. λϐ', Τόμ. Α, σελ. 702) τῆς Ἀλιξανδρέων ἐμπληξίας καθαπτόμενος, εἶναί φησιν αὐτοῖς, « ἐσχάτην ἀπορίαν, οὐ χρημάτων, ἀλλὰ νοῦ καὶ συ» στάσεως ».

ΣΕΛΙΔ. 307, στ. 4, Στέρεσθαι.] Ἴσως γραπτέον, Στερέσθαι, κατ' ἀόριστον. — Στ. 5, Οὐδὲν.] Ἐξ ΕΔ, ΑΤ, Οὐδένα. — Στ. 6, Ἀνάγκην.] Ἐκ ΔΓ οἱ ΠΡ, ΑΤ, Ἀνάγκη· ἡ γὰρ συνάρτησις, Ἐκείνῳ δὲ ἀνάγκην εἶναι βασιλεύειν, ἢ μηδὲ ζῆν. — Στ. 7, Καθόλου μὲν οὖν ἴσως, τὸ Σοφόκλειον.] Ἔστιξα μετὰ τὸ, Ἴσως, ἵνα αἱ λέξεις, Τὸ Σοφόκλειον, παρενθετικῶς ἔχειν νοεῖσθαι, τουτέστι, Κατὰ τὸ Σοφόκλειον, καὶ τὸ, Καθόλου, φέροιτο πρὸς τὸ ἑξῆς· Ὁδοιπορεῖ. Ὁ νοῦς, Καθόλου μὲν οὖν ἴσως· ἢ πειθὼ τῶν κακῶν ταχέως ὁδοιπορεῖ, ὡς φησι Σοφοκλῆς. Τοῦτο μὴ συνιδὼν τῶν ΠΡ τις ὑπενόει ἔλλειψιν εἶναι, ἢ τὸ πλῆρες, Καθόλου μὲν οὖν ἴσως ἀληθές ἐστι τὸ Σοφόκλειον, καθὰ καὶ ὁ Α ἡρμήνευσε, Or est à l' adventure universellement vray ce que dit le poëte Sophocles. — Στ. 8, Ταχεῖα πειθὼ τῶν κακῶν ὁδοιπορεῖ.] Ἐξ ἀδήλου δράματος Σοφοκλέους· ὁ χρυσοῦς οὗτος στίχος· ὃν ὁ μὲν Α οὕτως ἡρμήνευσε,

Suasion de mal faire chemine
Légérement à sa perte et ruine ;

μακρῷ δὲ συντομώτερον καὶ μουσικώτερον ὁ Ἰταλὸς μεταφραστὴς, πρὸς δὲ καὶ παροιμιωδέστερον,

La suasion del mal ratta s' avanza.

— Στ. 13, Κυπρογένεια δ' οὐ πάμπαν ἀναίτιος.] Καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ Σοφοκλέους εἰλῆφθαι δοκεῖ, ὡς ἐσημειώσαντο οἱ ΠΡ.— Στ. 15, Ἑαυτὸν τῷ Τηριβάζῳ.] ΔΓ, Ἑαυτὸν Τηριβάζῳ.

ΣΕΛΙΔ. 308, στ. 3, Ὁ δὲ Τηρίβαζος συλλαμβανόμενος., ἔπεσε·] Ἀλλως ἱστόρηκε Πλούταρχος ἀλλαχοῦ (Περὶ Δεισιδαιμον. § 7) τὴν Τηριβάζου σύλληψιν· « Τὸν Τηρίβαζόν φασιν, ὑπὸ τῶν Περσῶν συλλαμβανόμενον, σπάσασθαί τε τὸν ἀκινάκην, εὔρωστον ὄντα, καὶ διαμάχεσθαι· μαρτυρομένων δὲ, καὶ βοώντων, ὅτι συλλαμβάνουσιν αὐτὸν, βασιλέως κελεύσαντος, αὐτίκα τὸ ξίφος καταβαλεῖν, καὶ τῷ χεῖρε συνδῆσαι παρασχεῖν ».— Στ. 17, Καταγαγών·] Τὴν κεφαλὴν εἰς τοὐπίσω.— Στ. 20, Ἐπὶ στόμα.] Ὅθεν τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ, Πίστομα, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις (Προδρ. Ἑλλην. Βιβλιοθ. σελ. 300) δεδήλωται.— Στ. 25, Ὡρωμάζης.] Ἔπιθι τὰ ἑτέρωθι (Πλουτάρχ. Δ, σελ. 423 σημειωθέντα περὶ τοῦ Ὡρωμάζου ἢ Ὡρωμάσδου.

ΣΕΛΙΔ. 309, στ. 1, Ἠξιοῦτο.] Ἀξιος ἐκρίνετο.— Ἀρσάμης] ΔΓ, Ἀρσάβης.— Στ. 16, Διὰ τὸ γῆρας.] ΔΓ, Διὰ γῆρας.— Στ. 20, Ἦν μὲν οὖν ἐπὶ ροπῆς μικρᾶς . . . διὰ τὸ γῆρας] Ἀπὸ μεταφορᾶς τοῦ ζυγοῦ ἡ ροπή. ῥέπει γὰρ, τουτέστι κλίνει, ὁ ζυγὸς ἐπὶ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ μέρος, κατὰ τὰ προστιθέμενα ταῖς πλάστιγξιν, ἢ ἀφαιρούμενα βάρη. Ἔστιν οὖν ὁ νοῦς, Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ἦν διὰ τὸ γῆρας, ὥστε πάνυ μικρᾶς ἀφορμῆς ἔχρῃζεν, ὥστε ῥέψαι τὸν βίον ἐπὶ τὴν τελευτήν. Καὶ ἔοικε Πλούταρχος αἰνίττεσθαι τὸ τοῦ Σοφοκλέους (Οἰδ. Τύρ. 961), ὃ καὶ προσέγραψέ τις τῷ προκειμένῳ Πλουτάρχου χωρίῳ,

Σμικρὰ παλαιὰ σώματ' εὐνάζει ροπή,

τουτέστιν, « Ἡ τυχοῦσα πρόφασις ἐξαρκεῖ ὥστε τὸ παλαιὸν σῶμα ἐξενεγκεῖν τοῦ βίου » ὡς ἐξηγήσατο ὁ σχολιαστής.— Στ. 24, Βασιλεύσας δὲ δύο καὶ ἑξήκοντα.] Ὁ δὲ Σικελιώτης Διόδωρος (ΙΓ, 108 καὶ ΙΕ, 93) τρία πρὸς τοῖς τεσσαράκοντα ἔτη βασιλεῦσαι φησὶν αὐτόν.— Στ. 26, Ὑπερβαλόμενον.] ΕΞ ΗΔ, ΑΤ, Ὑπερβαλλόμενον.

ΠΑΡΑΛΗΦΘΕΙΣΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΣΕΛΙΔ. 20, στ. 15, Ὥστε ὑμᾶς; ἐν ἡσυχίᾳ βουλεύσασθαι μᾶλλ καὶ μετ' ἀσφαλείας.] Παραπλήσιον τὸ χωρίον τῷ ἐν τοῖς ἑξῆς; (Ἀρτοξ. §. 8, σελ. 287) ῥηθησομένῳ περὶ Κλεάρχου, « Ἀσφαλῶς μαχεῖται καὶ καθ' ἡσυχίαν »· ὥστε ἀκριβῶς ἐξετάσας καὶ παραθεὶς θάτερον θατέρῳ, εὑρήσεις οὐκ ἀλόγως ἡμᾶς ἐκεῖμὲν τὸν, Καὶ, σύνδεσμον προσθέντας, ἐνθάδε δὲ, εἰς τοῦτον τρέψαντας τὸν, Δέ.

ΣΕΛΙΔ. 44, στ. 3, Μετέλαβε καὶ διήθεσε.] Οὐ μεταμέλει μοι τρέψαντι (σελ. 325) τὸ, Μετέβαλε, εἰς τὸ, Μετέλαβε· ἴσως δὲ καὶ τὸ ἐχόμενον Διήθησε, τρεπτέον εἰς τὸ Διήττησε, ὅ ἐστιν ἐκοσκίνησεν. « Διαττᾶν, διασήθειν » φησὶν Ἡσύχιος, καὶ, « Δίαττος, ἡ ἀλευρότησις, » τὸ κόσκινον » πάλιν ὁ αὐτός· Λέγει δὲ καὶ ὁ Εὐστάθιος (σελ. 749) ὅτι, « Διαττᾶν Ἀττικοὶ λέγουσι τὸ σήθειν, καὶ διηττημένον, τὸ σεσησμένον ».

ΣΕΛΙΔ. 56, στ. 1, Περὶ ἧς ὁ πλεῖστος λόγος. Καθάπερ ἐν δράματι τῷ βίῳ κ. τ. λ.] Οἷς ἀνωτέρω (σελ. 329) εἴρηκα περὶ τῆς κακῆς ταύτης γραφῆς, προσ.ίθημι νῦν, ὅτι γραπτέον ἴσως καὶ στικτέον « Περὶ ἧς ὁ πλεῖστος » λόγος· καὶ καθάπερ ἐν δράματι κ. τ. λ. »

ΣΕΛΙΔ. 98, στ. 9, Ἀθέρα.] Τοῖς εἰρημένοις (σελ. 343) περὶ τοῦ Ἀθέρος, προστίθητι, ὅτι καὶ, Σπάσμα τοῦτον ἐν Ὄθωνος βίῳ (§ 17) Πλούταρχος ὠνόμακε « Δυεῖν ὄντων αὐτῷ ξιφῶν, ἑκατέρου κατεμάθανε τὸ σπάσμα πο» λὺν χρόνον ». Τοῦτο δέ πως ἔοικε τῷ τῶν Ῥωμαίων Tractus.

ΣΕΛΙΔ. 124, στ. 24, Εἰπόντος, ὅτι ΜΑΤΗΝ Ἀσκ.Δαιμόνιοι πυνθάνονται περὶ τῶν πολεμίων, οὐ Πόσοι εἰσίν; ἀλλὰ Ποῦ εἰσιν;] Εἴκασα ἐν τοῖς πρόσθεν (σελ. 358) γραπτέον εἶναι ΜΑΘΕΙΝ. Νῦν δὲ, οὐδ' ἀστόχως εἰκάσαι μοι δοκῶ, ἐπιμνησθεὶς παραπλησίας φράσεως τοῦ Ξενοφῶντος (Κύρ. παιδ. Α. 5. § 14) « Πρόειμι δή, ὅπως τὰ τῶν ΠΟΛΕΜΙΩΝ ὡς τάχιστα » ΜΑΘΩΝ, ΟΙΑ ΕΣΤΙ, παρασκευάσω κ. τ. λ. » καὶ ἑτέρας αὖθις τοῦ αὐτοῦ (Ἑλληνικ. Β, 1, § 1) τῇδε, « Οἷς δὲ ταῦτα ἀρέσκει, κάλαμον φέρειν ἔδοκεν, ἵνα ἀλλήλου; ΜΑΘΟΙΕΝ ΟΠΟΣΟΙ ΕΙΠΑΝ ». Ἀλλὰ καὶ τούτων οὕτως ἐχόντων, οὐ κατάλληλός ἐστιν ἡ σύνταξις τοῦ Πλουταρχείου χωρίου· τὸ γὰρ Πυνθάνομαι τότε φέρεται πρὸς ἀπαρέμφατον, ἡνίκα σημαίνει τὸ

ἀκούω· ἐνταῦθα, δὲ τὸ ἐρωτῶ σημαίνοντος, ἢ περιττὸν ὅλως ἡγητέον τὸ Μαθεῖν, ἢ συναπτέον τῷ Ἐθέλοντες, ἢ Βουλόμενοι, ἢ τοιαύτῃ τινὶ μετοχῇ ἑτέρᾳ, ἵν' ᾖ ὁ νοῦς καὶ ἡ συνάρτησις, Λακεδαιμόνιοι πυνθάνονται περὶ τῶν πολεμίων, μαθεῖν βουλόμενοι, οὐ Πόσοι εἰσίν; ἀλλὰ Ποῦ εἰσιν;

ΣΕΛΙΔ. 133, στ. 24, Ἄλλως γε πως.] Γραπτέον, οἶμαι, Ἀμωσγέπως.

ΣΕΛΙΔ. 145, στ. 20, Πρότερον... τοῦ ΠΡΩΡΑ τὸ φυράσαι.] Τὸ ὕποπτον τοῦτο χωρίον ἔτρεψα (σελ. 365) ἐκ ΔΓ εἰς τὸ, Πρότερον... τοῦ πρωφρατεῦσαι τὸ φυράσαι. Σκεπτέον μέντοι, μήποτε ἡ γνησία γραφὴ ἦν, Πρότερον... τοῦ ΠΑΠΡΟΪΝ (ἢ ΠΑΗΙΩΣΑΙ) κ. τ. λ. ἐλλειπτικῶς, ταῦ Ναῦς. Ἔστι δ' ἡ λέξις ναυτική. Ὅθεν καὶ τὸ Πλήρωμα, τὸ σημαῖνον τοὺς ἐπιβαίνοντας ναύτας καὶ στρατιώτας, ἔσθ' ὅτι δὲ καὶ αὐτὴν σὺν αὐτοῖς τὴν ναῦν, καὶ ἐξαιρέτως τὴν τοῦ στρατηγοῦ « Πλήρωμα, ναῦς στρατηγικὴ » φησὶν Ἡσύχιος.

ΣΕΛΙΔ. 150, στ. 19, Γυναικοκρασίαν.] Τῶν Ἀττικῶν ἔφησεν εἶναι ὁ φίλος Σνειδέρος (Λεξικ. Ἑλληνογερμαν. λεξ Γυναικοκρασία) τὸ Γυναικοκρασίαν, ἀντὶ τοῦ, Γυναικοκρατίαν· περὶ οὗ ἐπέχειν ἐφείσθω μοι μετὰ τοῦ Στεφάνου, ἄλλως τε, καὶ ἐπειδὴ τούτῳ Πλουτάρχου τῷ χωρίῳ ἐχρήσατο μαρτυρίῳ, καὶ ἑτέρῳ τοῦ Στράβωνος. Ἡ γὰρ γραφικῶς ἡμαρτῆσθαι παρ' ἀμφοτέροις ὑπολητέον, ἢ τοῦ παρακμάζοντος ἑλληνισμοῦ φατέον εἶναι τὴν τοῦ τ εἰς τὸ σ τροπήν. Οὐδ' ἔστιν εἰπεῖν ὅμοιον εἶναι τῷ Ναυτία καὶ Ναυσία· ἐν τούτοις μὲν γὰρ ἡ διαφορὰ τοῦ στοιχείου οὐ διαλλάττει τὴν ἔννοιαν· ἡ δὲ γυναικοκρασία, κρᾶσιν (παρὰ τὸ Κίρνάω) σημαίνει γυναικῶν, τῆς γυναικοκρατίας, κράτος (παρὰ τὸ Κρατέω) δηλούσης γυναικῶν. Καὶ ἔστι μάρτυρα τῆς χρήσεως ἀντὶ πάντων ἕνα παρασχέσθαι τὸν Ἀριστοτέλην (Πολιτικ. Ε, 9, σελ. 229, ἐκδ. Σνειδέρ) « Καὶ τὰ περὶ τὴν δημοκρατίαν δὲ γιγνόμενα » τὴν τελευταίαν τυραννικὰ πάντα, γυναικοκρατία τε περὶ τὰς οἰκίας, κ. τ. λ. ».

ΣΕΛΙΔ. 155, στ. 27, Καταβυρσώσαντας.] Ἐξηγησάμεθα (σελ. 369) τὴν λέξιν διὰ τοῦ βύρσῃ, τουτέστι δέρματι, περικαλύψαντας. Καὶ αὕτη μὲν ἦν ἡ τοῦ Ἰταλοῦ μεταφραστοῦ ἑρμηνεία, circondato di cuojo Ὁ δὲ Α, l' ayant devant conroyé ἡρμήνευσεν, ὑποσημειώσας καὶ τάδε, le pendre après avoir desseché et conroyé. Ὁ Λατῖνος δὲ μεταφραστὴς excoriatum, ὅ ἐστιν ἐκδείραντας, ἢ ἀποδείραντας. Τούτων, ἡ μὲν τοῦ Ἰταλοῦ μετάφρασις καίπερ αὐτὸ κατὰ λέξιν ἐκφράτασα τὸ

Καταβυρσώσαντας (οὐδὲν ἕτερον ἔχον σημαῖναι ἢ τὸ βύρσῃ περιβαλόντας, ὥσπερ ὁ Στέφανος ἀπέδειξεν ἐκ τοῦ Θουκυδίδου), οὐδὲν μᾶλλον νοητὸν ἐποίησε τὸ λεγόμενον· εἰς τί γὰρ χρήσιμος ἂν εἴη τοῦ κρεμᾶσθαι μέλλοντος σώματος ἡ καταβύρσωσις; Τοιαύτη δὲ, ἢ καὶ μᾶλλον δυσξύνετός ἐστιν ἡ τοῦ Α, οὐδ' αὐτοῦ ἴσως ἔχοντος εἰπεῖν τί βούλεται τὸ ξηρᾶναι καὶ δεψῆσαι τὸ σῶμα πρὸ τοῦ κρεμᾶσαι. Λείπεται ἡ Λατινικὴ μετάφρασις. μόνη δοκοῦσα ἀληθὴς εἶναι, καὶ περ ἑτερόν τι τοῦ Καταβυρσώσαντας ἐκφράσασα· εἰκὸς γὰρ ἐκδεῖραι πρῶτον τὸ τοῦ Κλεομένους σῶμα, εἶτα κρεμάσαι. Ἦν δὲ τοῦτο ἐκ περιουσίας ὑβρίζειν εἰς τὸν νεκρὸν βαρβαρικῷ νόμῳ Πέρσαις μᾶλλον οἰκείῳ, εἰ καὶ ζῶντας ἐξέδερον, πρὸ τοῦ κρεμᾷν οὓς θανάτῳ κολάζειν ἔμελλον, οἷόν ἐστιν ὁ Πλούταρχος ἐν τοῖς ἑξῆς (Ἀρτοξ. § 17, σελ. 295) ἐρεῖ περὶ τοῦ κολασθέντος ὑπὸ τῆς Πηρυσάτιδος Μισαβάτου· « Ἐγχειρίσασα τοῖς ἐπὶ τῶν τιμωριῶν, προσέταξεν ἐκδεῖραι ζῶντα· καὶ τὸ » μὲν σῶμα πλάγιον διὰ τριῶν σταυρῶν ἀνεπῆξαι, τὸ δὲ δέρμα χωρὶς διαπατταλεῦσαι ». Ὑπολειπτέον τοίνυν καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ, περὶ μὲν τοῦ αὐτοῦ τῆς τιμωρίας εἴδους τὸν λόγον εἶναι, τὴν δὲ λέξιν, ἢ γραφικῶς ἡμαρτῆσθαι, ἢ ὑπ' αὐτοῦ Πλουτάρχου ἀκύρως πάνυ ἐπὶ τοῦ (μηδὲ τούτου πάνυ τι κυρίου), Ἀποβυρσώσαντας, τεταχθαι.

ΣΕΛΙΔ. 174, στ. 16, Ἐξεγλύψαντο.] Ἴσως γραπτέον, Ἐξελέψαντο.

ΣΕΛΙΔ 209, στ. 6, Ἀνίσταται.] Τοῖς προσημειωθεῖσι (σελ. 393) περὶ τοῦ, « Ἡ τῶν ἐμῶν λόγων κοπὶς ἀνίσταται », προστίθει ἐκ τῶν σημειώσεων τοῦ Βυτεμβαχίου, ὅτι παραλάττει μικρὸν ἡ ῥῆσις παρὰ τῷ Στιβαίῳ (λζ, σελ. 221), « Δημοσθένης λέγων ποτ' ἐπ' ἐκκλησίας, καὶ Φωκίωνα ἰδὼν ἐρχόμενον » εἶπεν, Ἡ τῶν ἐμῶν λόγων σφυρὰ καὶ κοπὶς ἔρχεται. Οὕτως » οὐ τοσοῦτον ὁ λόγος, ὅσον ὁ τρόπος πείθειν δύναται ».

ΣΕΛΙΔ. 212, στ. 21, Ἔξω δὲ λόγου τίθεμαι Φωκίωνα.] Τουτέστι, Πλὴν τοῦ Φωκίωνος πάντας τοὺς καθ' αὑτὸν ῥήτορας καὶ τῷ βίῳ παρῆλθεν ὁ Δημοσθένης. Παραπλησίως ἐκφράζει τοῦτο καὶ ἡ συνήθεια, οἷον, Δὲν βάλλω εἰς τὸν λογαριασμόν. ἢ Ἐκβάλλω ἀπὸ τὸν λογαριασμόν, ἢ Δὲν λογαριάζω τὸν Φωκίωνα. Ἔστι δὲ συνήθης ἡ φράσις Πλουτάρχῳ· οἷον εἴρηκεν ἐν τῷ Καίσαρος βίῳ (§ 55, Πλουτάρχ. Δ, σελ. 314), « Ἔξω τοῦ λόγου τιθεμένοις τὰ κατασχόντα κ, τ. λ. » καὶ ἀλλαχοῦ (Συμποσιακ. Δ, 5, § 3, Τόμ. Γ, σελ. 742, ἐκδ. Βυτεμβαχ.)· « Οὐδὲν γὰρ

» ἄλλο βερβέρῳ χαῖρον οὕτω . . . ὁρῶμεν, ἔξω λόγου τιθέμενοι τὰ τὴν γένεσιν καὶ τὴν φύσιν ἐν αὐτοῖς ἔχοντα τούτοις ».

ΣΕΛΙΔ. 247, στ. 14, Ἐνεχείρησεν εἰς ἑκάτερον.] Γραπτέον ἴσως Ἐπεχείρησεν εἰς ἑκάτερον, ὅ ἐστιν ἀπέδειξεν ἑκάτερον ῥητορικῶς καὶ τὸ δεῖν καὶ τὸ μὴ δεῖν θανατοῦν τοὺς ἄνδρας. Οὕτω Διογένης ὁ Λαέρτιος (Δ, § 28), περὶ Ἀρκεσιλάου τὸν λόγον ποιούμενος, φησὶ· Πρῶτος δὲ καὶ εἰς ἑκάτερον ἐπ-» εχείρησε ». Καὶ αὕτη μέν ἐστιν, ἡ ὀρθὴ τοῦ ῥήματος χρῆσις, παρ' ὃ καὶ ῥητορικὸν ἐπιχείρημα, τουτέστι τὸ πρὸς πίστιν τοῦ ὑποκειμένου ζητήματος λαμβανόμενον ἢ ἐνθύμημα, ἢ παράδειγμα, ὡς ὁρίζονται οἱ τεχνογράφοι. Ἐνδέχεται μέντοι τὸν Πλούταρχον καὶ τὸ, Ἐγχειρεῖν καταχρηστικῶς ἐπὶ τοῦ, Ἐπιχειρεῖν τεταχέναι, ὡς γοῦν ὑπονοεῖν παρέχει ἕτερον αὐτοῦ χωρίον (Συμποσιακ. ς', 2) τουτί, « Ἐδόκει δή μοι ταῦτα πιθανῶς » μὲν ΕΓΚΕΧΕΙΡΗΣΘΑΙ κ. τ. λ. », ᾧ μόνῳ μαρτυρίῳ ἐχρήσατο ὁ Σνειδέρος ἐν τῷ Ἑλληνογερμανικῷ Λεξικῷ (λεξ. Ἐγχειρέω)· πλὴν εἰ μὴ καὶ ἐν ἐκείνῳ γραπτέον, ΕΠΙΚΕΧΕΙΡΗΣΘΑΙ.

ΣΕΛΙΔ. 284, στ. 30, Οἶνον δὲ πλείονα πίνειν καὶ φέρειν.] Ἐμνημόνευσε τούτου καὶ ἀλλαχοῦ (Συμποσιακ. Α, 4 § 2) Πλούταρχος, « Ὁ Κῦρος ἔλεγε, » Λακεδαιμονίοις γράφων, ὅτι τἆλλα τοῦ ἀδελφοῦ βασιλικώτερος εἴη, καὶ φέρει καλῶς πολὺν ἄκρατον.

ΣΕΛΙΔ. 297, στ. 24, Ῥυντάκης.] Ὁ δὲ Κτησίας (Φωτ. κωδ. οθ', σελ. 132) Ῥυνδάκην, διὰ τοῦ δ, ὀρθώτερον ὀνομάζει τὸ ὀρνίθιον, ὥσπερ καὶ ὁ Ἡσύχιος, τοῦτο μόνον ἀντιφάσκων Κτησίᾳ, ὅτι μέγεθος ἡλίκον περιστερᾶς ἔχειν λέγει· ἔτι γὰρ καὶ νῦν ὀρνίθιον εἶναι παρὰ Πέρσαις ἐν τοῖς ὀρυζῶσι τρεφόμενον, καὶ καλούμενον, Ῥοὺνδ, ἢ Ῥὺνδ, τῇ Περσῶν φωνῇ, φασὶν οἱ κριτικοὶ (σημ. εἰς τὸν Ἡσύχ. λεξ. Ῥυνδάκη), τὸ αὐτὸ τῇ Ῥυνδάκῃ ἢ τῷ Ῥυνδάκῃ.

ΠΙΝΑΞ

ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΛΕΞΕΩΝ.

ΑΒ—ΑΝ.

Ἄβακιον. 344.
Ἄβρα. 420.
Ἀγαθά. 440.
*Ἀγάθη. 414.
*Ἀγαθόκλεια. 367.
Ἀγάλλομαι. 387.
Ἀγανέη. Ζ. Αἰγανέη.
Ἀγείρω 367.
*Ἄγις 345.
Ἄγιος. Ζ. Χρόνος.
Ἀδελφιδῆς συγκέχ. τῷ Ἀδελφῆς. 429.
*Ἀθηνόδωρος 324.
Ἀθήρ. 343, 453.
Αἰάκειον. 405.
Αἰγανέη καὶ Ἀγανέη. 343.
*Αἰγιλία, ἡ Αἰγιλλία, καὶ Αἴγυλλα. 366, 367.
Αἰκάλλω. 356.
Αἰγμάζω. 419.
Ἀκμὴ τοῦ λόγου. 422.
Ἀκούω. 339.
Ἄκων. Ζ. Ἀφροδίτη.
*Ἀκρούριον. 321.
Ἀκτός. Ζ Χῶμα.
*Ἀκύλλιος. 334.
Ἀλάστωρ. Ἀλάστορα προσβαλεῖν. 430.
*Ἀλβανόν (τό). 421.
*Ἀλέα. 358.
Ἀλλά. Ζ Ἄμα.
Ἀλλόκοτος. 380.
Ἄλλων. Ζ. Πολλῶν.
Ἄλλως γέ πως συγκέχ. τῷ Ἀμωσγέπως. 454.
Ἀλοάω. 371.
Ἀλύω. 444.
Ἀλφός. 449.
Ἅμα συγκέχ. τῷ Ἀλλά. 439.
*Ἀμανός. 424.
Ἀμείβω. 407,
**Ἄμω. 407.
Ἀμωσγέπως. Ζ. Ἄλλως γέ πως.
Ἀναβολεύς. 382.
Ἀναδέχομαι. 340.
*Ἀναΐτις. 450.
Ἀναληπτικός. 322.
Ἀναλύειν τοῦ δείπνου. 324.
Ἀνανέμω. 381.
Ἀναξαίνω. 398.
*Ἀναξιμένης. 405.
Ἀναπαύομαι. 383.
Ἀναπίμπλημι. 317.
Ἀναφέρω. 440.
Ἀναφωνέω. 418.
Ἀνέμητος. 328.

*Ἄννιος. 377.
Ἀνομολογέομαι. 415.
Ἀνομολογία. 416.
*Ἀνταλκίδας 447.
*Ἀντίπατρος ὁ Σύριος. 323.
Ἀξιόω. 452.
Ἀπαλγέω. Ἀπαλγήσας τὸ πένθος. 363.
Ἀπάρτιον 419.
*Ἄπις. 468.
Ἀποβάπτω. Εἰς νοῦν ἀποβάπτειν. 313.
Ἀποδίδομαι 381.
Ἀποκόπτω. Ἀποκόπτεται ἡ φωνή. 403.
*Ἀπολλόδωρος. 335.
Ἀπολλύω. Ζ. Κακός.
*Ἀπολλώνιος ὁ Μόλων. 409.
Ἀποξύνω. Ἀποξύνειν τὴν φωνήν. 372.
Ἀποπιμπλάω, Ζ. Θυμός.
Ἀπορχέομαι. 447.
Ἀποσβεννύω. 400.
Ἀποστασία. 412.
Ἀπόστασις. 412.
Ἀποστολεύς. 315.
Ἀπόστολος. 315.
Ἀποτρύω. Ἀποτρύειν τὴν ἐλπίδα. 381.
Ἀποφορά, 374.
Ἀργᾶς. 389.
Ἀργυρίδιον. 369.
*Ἄρευς, 347.
*Ἀρίστων ὁ Χῖος. 393, 407.
Ἁρμάμαξα. 437.
*Ἄρριος. 413.
*Ἀρσάμης. 452.
*Ἀρσίκας. 435
*Ἄρτεμις. Ζ. Μουνυχία.
*Ἀρτοξέρξης. 434.
Ἀρχαί. 431.
Ἀρχαιρέσια. 314.
*Ἀρχιδάμεια. 347.
*Ἀσίνιος. 338.
Ἄσημος. 440. Ἄσημος ἵππος. 439.
Ἄσρωτος. 328.
Ἄσυ. 319.
*Ἄσυρα. 429.
Ἀτιμία. Ζ. Λαμβάνω.
Ἀτολμία. Ὑπὸ ἀτολμίας καὶ μαλακίας. 385.
Ἄτομον. 427.
*Ἀτλαντίδες. 349.
Ἀτρεμής. 381.
Ἀτρύπητος. Ζ. Οὖς.
*Ἄτταλος. 377.
*Ἄττιος. 339.
*Αὔγυρες [Augures]. 423.
*Αὐρηλία. 420.
Ἄφθονος. 416.
Ἀφίσταμαι. 424.
Ἀφροδίτη. Ἀκούσης τῆς Ἀφροδίτης. Βίλος Ἀφροδίτης. 324.
Ἀχαριστέω, 321.

Β.

Βάλλω. Ἔργον ἐπὶ νοῦν βάλλεται 364.
Βαρύθυμος. 437.
Βαρυπατρώτατος. 373.
Βασίλειον. 350.
Βασιλεύς. Βασιλέως ὀφθαλμός. 441.

Βάταλος. 388.
* Βατίνιος. 417.
* Βέλβινα. 357.
* Βέρρης. [Verres], 411.
* Βεττούριος. 380.
* Βίβλος. 327, 337.
* Βλόσσιος. 378.
Βόλιμος. 384.
Βόλος. Ζ. Ἀφροδίτη.

Γ.

* Γαλάτης. 321.
* Γάϊος Γράκχος. 376, 379.
* Γελως. 359.
* Γερανία. 363.
* Γέργηθος, καὶ Γέργις (ὁ). 316.
* Γίγις. 446.
* Γίγνομαι. Γενομένης τάχιστα τῆς νυκτός. 402. Εἴ τι γένοιτο περὶ αὐτόν. 316. Ζ. καὶ Ἐλπίς.
* Γλαύκιππος. 312.
Γλυκύθυμος. 395.
Γλυφή. 445.
Γραικός. 410.
Γυναικοκρασία, ἢ Γυναικοκρατία. 454.

Δ.

Δαίμων. 339.
* Δαμοκράτης. 358.
Δανείζειν ἐπὶ ναυτικοῖς. 434.
* Δάσχος. 396.
Δεῖπνον. Ζ. Ἀναλύω.
Δειπνοποιέομαι. 364.
Δεκαδύω ἥμισυ. 334.
* Δεκάς. 353.
Δελτάριον. 327.
Δελφῖνος ἐν χέρσῳ βία. 387.
Δέλφις. 371.
Δέραια συγκέχ. τῷ Δῶρα. 437.
* Δερκυλλίδης. 446.
Δεσμωτηρίων βαρβάρων. 374.
Δεύτερα λέγειν. 412.
* Δημήτριος ὁ Μάγνης. 405.
* Δημοσθένης. 386.
* Δημοχάρης. 407.
Διαγίνομαι. Ζ. Χρόνος.
Διάγραμμα. 396.
* * Διακάθημαι. 431.
* * Διακαθιζάνω. 431.
Διακρίνομαι. Ζ. Σίδηρος.
Διαλύομαι. 444.
Διαμειρακεύομαι. 433.
Διαναπαύω. 366.
Διαπεφυκότες. 413.
Διαπονέω. 409.
Διαπτοέω, 358.
Διασπαθάω. 418.
Διασπείρω λόγον 409.
Διατίθεμαι. Ταῖς δὲ παιδιαῖς τὴν σχολὴν. . . διατιθεμένων. 361.
Διαττάω. 453.
Διαφέρω. Ζ. Παίδων.
Διαφόρησις. 413.
Διαφυή. 408.
Δίεσις. 436.
Δικαιόω. 449.
Δικαίωσις. 443.
Δικαιωτής. 448.
* Δίνων. 435.
Διολισθαίνω. 362.
Διοσημεία. 333.
Διωθέω. 425.
Δολίσκος. 375.

Δόλιχος. 318.
Δόλων. 375.
Δούλευμα. 447.
Δουλεύω. 447.
Δοῦλος. Δ. Νεώνητος.
* Δοῦρις. 313.
* Δυμαία. 361.
Δυσεξημέρωτος. 450.
Δυσνοέω. 425.
Δυσποτμώτερος. 373.
[Δῶρα. Ζ. Δέραια.

Ε.

Ἐγγυάω. 451.
Ἐγχειρέω. Ἐνεχείρησεν (ἴσ. Ἐπεχείρησεν) εἰς ἑκάτερον. 456.
Εἴσειμι. Ζ. Λογισμός.
Ἐκβάλλω. Ζ. Φυγάς.
Ἐκγλύφω. 378, 454.
Ἐκθαρρέω. 398, 446.
Ἔκθυμος. 366.
Ἐκλείπω. 449.
Ἐκμάσσομαι ἰδέαν. 429.
Ἐκπονέω. 365.
* Ἐκπρέπης. 349.
* Ἐκφάνης. 348.
Ἐλβία. 407.
* Ἑλισσῶν. 364.
[Ἔλκειν τὸν χρόνον. 378.
Ἐλπίς. Ἐλπίδος (ἐπ') μεγάλης γενέσθαι. 31 . Ζ. καὶ Ἀποτρύω.
Ἐμβλέπω. 343.
Ἔμβολον. 432.
Ἐμμέλεια. 443.
Ἐμμένω. Ἐνέμειναν ἐν τοῖς αὐτοῦ λογισμοῖς. 365.
Ἐμπίπτειν εἰς ἀσέλγειαν. 367.
Ἔμπληκτος. 451.
Ἐμπλόκια (τὰ). 310.
Ἐμπνεεῖ μόν. 356.
Ἐμπνέομαι. 356.
Ἐμφύεσθαι ταῖς χερσί. 373.
Ἐνάργεια. 439.
Ἐνδεχόμενον. 369.
Ἐνέχυρα λαμβάνειν. 428.
Ἐνίσχω. Ἐνισχόμενος τὴν φωνήν. 423.
Ἐνομόρξασθαι πάθη. 422.
Ἐνσκευάζομαι. 368.
* * Ἐντύχημα [συνώνυμον τῷ Ἔντευξις]. Ἐντυχήμασι συγκέχ. τῷ Εὐχήμασι. 313.
Ἐξαιρῶν συγκέχ. τῷ Ἐξαίρων. 368.
Ἐξαναγινώσκω. 342.
Ἐξερχόμαι. Ζ. Ἀπερχόμαι.
* Ἐπαναιρέμαι. 375.
Ἐπαχθὴς ὂν συγκέχ. τῷ Ἐπαχθέστερον. 377.
Ἐπιβλέπω. 402.
Ἐπιδεῖν. 402.
Ἐπίδικος. 357.
Ἐπιδραμόντων. 376.
Ἐπίκληρος 354.
Ἐπικόπτω. 416.
Ἐπιστομίζω. 332.
Ἐπιτραγῳδῶ. 445.
Ἐπιτρέχω. Ζ. Ἐπιδραμόντων.
Ἐπιτυγχάνω. 442.
Ἐπιχειρέω. Ζ. Ἐγχειρέω.
Ἐποφθαλμιάω. 402.
Ἐποχή. 426.
Ἐργασία. 387.

* Ἑρμιππος. 389.
* Ἑρμοκράτης. 446.
Ἑταίρων. Ζ. Νεωτέρων.
Εὐημερία. 389.
Εὐημερέω. 389.
Εὐλαί. 444.
* Εὔπορος. 384.
* Εὐρυπωνίδης. 347.
Εὐτυχήμασι. Ζ. Ἐντύχημα.
Εὐφυής. 403.
Εὐχή. 442.
Εὔχομαι τοὺς θεούς. 442.
* Ἐφιάλτης. 400.
Ἐφίππειος πίλος. 440.
* Ἐχεκρατίδης. 316.
Ἔχω. Ἐν ὑποψίαις εἶχε. 450.

Ζ.

Ζεῦγος. Ζ. Κρώβυλος.
Ζήσας συγκέχ. τῷ Ζητήσας. 442.
* Ζείτιον. 364.
Ζώνη. 380.

Η.

Ἡδομένῳ. Ζ. Οἰδευμένῳ.
Ἡλιαία. 315.
Ἡλικία. Ζ. Τοσοῦτος.
Ἥμισυς. Ζ. Δεκαδύω.
Ἡρίον. 322.

Θ.

* Θαλάμαι. 349.
Θαψία, 320.
Θάψινος. 320.
* Θεόπομπος 395.
* Θεοφάνης ὁ Λέσβιος. 425.
Θεραπαινίς. Θεραπαινίδας παρεῖχεν [ἐλλειπτικῶς τοῦ Μαρτυρούσας] 420.
* Θηρυκίων. 359.
* Θρασυδαῖος 398.
Θυμός. Θυμὸν ἀποπιμπλὰς ἴδιον. 348.
Θυμόσοφος. 444.

Ι.

Ἰδέα. Ζ. Ἐμμάσσομαι.
* Ἰδομενεύς. 312.
Ἰματιδάριον. 369.
Ἵνα γὰρ δέος, ἔνθα καὶ αἰδώς. 359.
Ἱππάρχων συγκέχ. τῷ Ἵππαρχων 350.
Ἵππος. Ζ. Ἄστερος.
* Ἱππώνιος. 421.
Ἴσως. 348.
Ἰταλιώτης. 382.
Ἰταλός. 382.
Ἰταλός. 382.
* Ἰφικλῆς καὶ Ἴφικλος. 317.

Κ.

Καί. 427.
Καθέζεσθαι ἐν πλευραῖς. 364.
Καθίσταμαι. Ζ. Φύομαι.
Καθομιλῶ τὸ πλῆθος. 362.
* Καιήτης. 430.
* Καικίλιος. 388.
* Καίλιος. 424.
Κακκινῶ [τουτέστι Κατακινῶ]. 356.

Κακόβιος. 441.
Κακὸς κακῶς; ἀπόλοιτο! 417.
Κακῶν παῦλα. 434.
* Καλαυρία. 406.
Καλλικλῆς. 404.
* Καλλικρατίδης. 448.
* Καλλιμέδων ὁ Κάραβος. 319, 405.
Καμάραι. 380.
Καμαρεύω. 380.
* Κάνθαρος. 320.
* Κανίδιος καὶ Κανίνιος. 330.
Καρπός. Καρποὶ ἀπὸ σπόρου, ἢ σιτικοὶ — ξύλινοι. 449. Καρποὺς συγκομίζεσθαι, καὶ Καρπῶν συγκομιδή. 351.
Κάρυα πλατέα. 408.
* Καρύαι. 445.
Καρυάτεια. 445.
Καρυάτιδας ὀρχουμένας. 445.
Καρυατίζειν. 445.
* Κασσανδρεύς. 401.
* Κάσσανδρος. 407.
Καταβαρέω. 365.
Καταβυρσόω. 369, 455.
Καταγράφω. Ζ. χωρίον.
Κατάληψις. 426.
Καταλοχίζω. 413.
Καταλοχισμός. 413.
Καταπλοῦς. 430.
Καταράομαι. Καταρώμενος τοὺς πολίτας. 330.
Κατασιωπάω. 321.
Κατάστασις. 321. Κατάστασιν λαμβάνειν. 409.
Κατάστημα. 371.
Καταστηματικός. 371.
Κατατείνω. Ζ. Λόγος.
Κατατίθημι. Ζ. Τίθημι.
Κατάφωρος. 339.
Κατεαγότες. 388.
Κατελίσσω. 403.
Κάτευγμα. 442.
Κατέχω τὸ θέατρον. 406.
* Κάτλος. 408.
* Κάτων. 322.
* Καῦνος. 443.
Κελεύω σοι, καὶ Κελεύω σε. 341.
Κενόν. 427.
Κεραμεικόν. 321.
Κήρ. 416.
Κίκερ [Ρωμ. Cicer]. 407.
* Κικέρων. 379.
Κλαρία. 350.
* Κλείταρχος. 315.
Κληρονόμος ἐν πίστει. 428.
* Κοΐλιος. 432.
* Κοΐντος 413.
Κοινῶς. 367.
Κοιταῖον (τὸ). 374.
* Κολυττός. 395.
Κομίτιον [Comitium] 381.
Κοπίς. 313, 593, 455.
* Κορνηλία 381.
Κόσμει. 385.
Κοσμοῦμαι. 385.
Κότινος. Κότινου Στέφανος. 336.
Κουαδραντάρια [Quadrantaria] 420.
Κραδαίνομαι. 423.
* Κράνων. 405.
Κρατέω. Κεκράτηκεν ἤδη τὰ χείρω. 384.
Κρονιάδες, καὶ Κρόνια. 414.

Κρυπτεία. Τὸν ἐπὶ τῆς κρυπτείας τεταγμένον. 366.
Κρώβυλος. Κρωβύλου ζεῦγος. 397.
Κτηματικός. 350.
Κυκλόω. 342.
* Κυλαράβιον, ἡ Κυλάραβις. 362.
Κυλικηγορέω. 404.
Κυλικηγόρος. 404.
Κύλιξ. 404.
* Κυπρογένεια. 452.
* Κῦρος. 435.
Κωλὴν κνυς, καὶ Κωλέα ἡ. 445.

Λ.

* Λάγγων. 361.
* Λαδόκεια (τά). 358.
Λακεδαιμονίων σωγκέχ, τῷ Μακεδονων. 439.
Λαμβάνω. Λαμβάνειν πέρας. 411.
— πρὸς ἀτιμίαν λαμβάνειν. 413. Z. καὶ Κατάστασις.
* Λαμπρὰ, καὶ Λαμπραί. 320.
Λεγεών. 335.
Λέγω. Z. Δεύτερα.
Λειτουργία. 446.
* Λέντλος 408.
Λέσχη. 366.
* Λεύκουλλος, 325, καὶ Λούκουλλος. 325.
* Λεῦκτρα. 358.
* Λεωνίδας. 350.
* Λεωσθένης, 433.
* Λίβιος. 382.
* Λικίνιος. 372.
Λογισμὸς αὐτὸν εἰσήει. 430. Z. καὶ Ἐμμένω.
Λόγος. 401. Ἔξω λόγου τίθεμαι Φωκίωνα. 455. Κατατείνειν λόγους. 474.
Λοιδορημάτιον. 369.
* Λύκαιον. 358.
* Λυκοῦργος. 400.
Λύμη. 387.
* Λυσιάδες. 358.

Μ.

* Μαγνῆνος. 373.
* Μακεδόνων. Z. Λακεδαιμονίων.
Μαλακία. 448. Z. καὶ Ἀτολμία.
Μαλακίζομαι. 448.
Μαλακῶς ἔχω. 448.
* Μανδόνιος. 347.
Μανία. Z. Ὕπαιθρος.
* Μαργίτης. 399.
* Μαρκία. 327.
* Μάρκιος. 413.
* Μάρκος Ὄθων. 418.
Μάρτυν. [αἰτιατικὴ τοῦ Μάρτυς], 314.
* Μασαβάτης. 444.
Μαχαιροπώλιον. 397.
* Μεγιστόνους. 363.
Μέλλησις. 436.
Μέλλω 414.
Μέμφομαι. 354.
Μενοικεύς. 311.
* Μεσσήνη. 338.
Μεταθέω. 430.
Μεταμέλεσθαι τοῖς βεβουλευμένοις. 353.
Μετανοεῖν τοῖς πεπραγμένοις. 353, 399.

Μετέλαβε συγκέχ. τῷ Μετέβαλε. 325.
Μήρυμα. 431.
» Μίθρας, 436.
» Μιθριδάτης. 443.
Μικρὰ συγκέχ. τῷ Μικτά. 345.
Μικρόλυπος. 311.
Μικτά, Ζ. Μικρά.
Μίλιον. 382.
» Μινύκιος. 329.
Μισυός, 334.
» Μόθαξ. Μόθακας συγκέχ. τῷ Σαμοθράκας. 359.
» Μόθων. 359.
Μολέω. 369.
Μόλιβδος, μόλυβδος, μόλυβος, μόλιβος. 384.
Μονιός. 401.
Μονόλυκος. 401.
Μονοπεῖραι. 401.
» Μουνάτιος. 417.
»» Μουνυχία Ἄρτεμις. 319.
» Μύθα (ἡ). 357.
Μυθολογέω, καὶ Μυθολογεύω, καὶ Μυθέομαι. 357.
Μῦθος. 357.
Μύϊνος. 423.
» Μύλασα. 316.
» Μυρίνη. 390.

N.

» Νασικᾶς. 378.
Ναυτικὰ (τά). Ζ. Δανείζειν.
Νεώνητος δοῦλος. 317.
Νεωτέρων συγκέχ. τῷ Ἑταίρων. 369.
Νόμος. 389.
» Νομαντία. 376.
Νόμῳ Ζ. Φόβῳ.
Νοσημάτιον. 369.
Νοῦς. Ζ. Ἀποβάπτω, καὶ Βάλλω.

Ξ.

Ξαίνω. 345.
Ξυλίζομαι. 450.

O.

Ὁ. Ζ. Χρόνος.
» Ὁάρτης. 435.
Ὁδοιπορέω. Ζ. Πειθώ.
Οἰδευμένῳ. συγκέχ. τῷ Ἡδομένῳ 311.
Οἰκιακός. 414.
Οἶνον καὶ ἀλήθειαν εἶναι. 443.
Οἶνος. Ζ. φιλανθρωπότερος.
» Ὀκτάβιος. 374.
Ὄλεθρος. 443.
» Ὁλόγυντον. 365.
Ὁμοῦ τι, ἀντὶ τοῦ Σχεδόν. 444.
Ὀνόματα εἰς ης καὶ ος. 317. —ὑποκοριστικὰ εἰς αριον. 369.
» Ὄνεια ὄρη, καὶ Ὄνειον ὄρος. 363.
» Ὀξάθρης. 437.
Ὀξύτης. 335.
» Ὀπίμιος. 382.
Ὀπωρισμός. 351.
Ὀργῆς. Ζ. Ὁρμῆς.
Ὀργιάζω. 414.
» Ὀρέστης. 379.
Ὁρμῆς συγκεχ. τῷ Ὀργῆς. 440.
Ὁρμήσαντες ἐναντίοι. 369.
» Ὁρόντης. 451.
» Ὀστάνης. 437.
Οὐδαμῆ. 367.

Οὔδαμοῦ. 367.
* Οὐεργίλιος [Ρωμ. Virgilius]. 422.
Οὐΐβιος [Ρωμ. Vibius] 421.
* Οὐίβων. 421.
Οὐρανίσκος. 321.
Οὖς ἀτρύπητον. 417.
Ὀφθαλμιάω καὶ Ὀφθαλμίζω. 402.
Ὀφθαλμός. Ζ. Βασιλεύς.
Ὀχάνη, καὶ Ὄχανον. 360.

Π.

Πάθους συγκέχ. τῷ Πλήθους. 327.
Παίδων μηδὲν διαφέρειν. 379.
Παλάθη. Ζ. Σύκων.
* Παλάντιον. 358.
Παλίντροπος. 430.
* Παντεύς. 369.
Παρακεκλιμένων συγκέχ. τῷ Παρακεκριμένων. 325.
Παρακινέω. 336.
Παραλλάσσω 407.
Παραμείβω. 407.
Παρανομοῦμαι. 337.
Παρασάγγης. 438.
Παρατατικοὶ χρόνοι. 422.
Παράφορος. 435.
Παραφροσύνη. Ζ. Ὕπαιθρος.
Παρέχω. Ζ. Θεραπαινίς.
Παριέντος συγκέχ. τῷ Παριόντος. 415, 418.
Παροπλίζομαι. 343.
* Παρυσάτις. 435.
Παρωνύμιον. 389.
* Πασιφάα. 349, 358.
* Πάταρα. 316.
Πατάσσω. Ζ. Πόξ.
* Πατροκλῆς καὶ Πάτροκλος. 317.
Πατρωὸς, καὶ Πατρυιός. 360.
Παῦλα. Ζ. Κακῶν.
* Παυσανίας. 399.
Πειθὼ (ταχεῖα) τῶν κακῶν ὁδοιπορεῖ. 451.
Πελάτης. 348. 376.
Πένθος. Ζ. Ἀπαλγέω.
Περιβραχιόνιον. 407.
Περιθωρακίδιος. 441.
Περιὼν συγκέχ. τῷ Παριὼν. 425.
Περιπαθὴς συγκέχ. τῷ Περιπληθής. 323.
Περιπεσῶ. 410.
Περισπῶ. 429.
Πέρπερος. 391.
Πῖλος. Ζ. Ἐρίππειος.
Πίστις. Ζ. Κληρονόμος.
* Πλάγκος. 337.
Πλάνος. 333.
Πλαστογραφία, Πλαστὸν, ἢ Ῥαδιουργία. 326.
* Πλειστώναξ. 347.
Πλευρά. Ζ. Καθέζεσθαι.
Πλῆθος. Ζ. Καθομιλῶ.
Πλήθους. Ζ. Πάθους.
Πληρόω. 454.
Πλήρωμα. 454.
* Πλούταρχος. 315.
* Πολιάς. 313.
Πολιοῦχος. 313.
Πολλῶν συγκέχ. τῷ Ἄλλων. 370.
Πολύευκτος. 393.
** Πολυπέρχων. 320.
Πολύχυτος. 327.

* Πόντιος Γλαῦκος. 409.
* Ποπέδιος Σίλων. 323.
* Πόπλιος Κώνστας. 418.
Πόρπαξ. 360.
* Ποστούμιος. 374.
Πότος διαφέρει τοῦ Ποτός. 383.
Πραττομένων Ζ. Ταττομένων.
Πρεσβεία (τά). 450.
Προαγών. 412.
Προσβάλλω. Ζ. Ἀλάστωρ.
Προσβάζω. 331.
** Πρόσευγμα. 442.
Προσεύχομαι. 442.
Προσήγορος. 427.
Προστρέπω. 370.
Προστρόπαιος, καὶ Πρόστροπος. 370.
Προφέρω. 337, 338.
Πρωρατεύω. 365, 454.
* Πτωλεμαῖος. 330.
Πυθιονίκης. 317.
* Πύθων. 390.
Πυλαία. 435.
Πύξ τὸ στόμα παράξας. 341.
* Πῶλος. 405.

Ρ.

Ῥαδιουργία. Ζ. Πλαστογραφία.
Ῥήγνυνται οἱ ἵπποι 362.
Ῥῆσις. 394.
Ῥήτρα. 348.
Ῥόα, καὶ Ῥοιά. 436.
Ῥυνδάκης, ὁ Ῥυντάκης (ὁ), ἡ Ῥυνδάκη (ἡ). 446, 456.
Ῥωποπερπερίθρα. 391.
Ῥῶπος. 391.
Ῥωποστωμυλήθρα. 391.

Σ.

Σακκύλος, ὁ Σάκκυλος. 312.
Σαμοθρᾶκας. Ζ. Μόθαξ.
Σαπίηνς [Ῥωμ. Sapiens] 374.
Σαρδάνιος. ὁ Σαρδόνιος. γέλως. 383.
* Σαρδώ. 379. καὶ Σαρδών. 380.
Σάρισσα. 360.
* Σατυρηῖος. 378.
* Σαυνῖται. 373.
* Σελασία. 348, 364.
* Σέξτος. 323.
Σημάντωρ. 360.
Σίδηρος. Σιδήρῳ διακρίνεσθαι. 338.
* Σικελιώτης διαφέρει τοῦ Σικελός. 382.
Σίκυος. 336.
Σιμός. 395.
Σιπαλός. 387.
Σιτοῦμαι. Ὁ πόλεμος οὐ τεταγμένα σιτεῖται. 365, 397.
Σιφλός. 387.
* Σκαιευόλας. 474.
* Σκαῦρος. 408.
Σκυθικόν. 320.
Σούρα [Ῥωμ. Sura]. 414.
Σοφιστεύω. 402.
Σοφιστής. 432.
Σπαθάω. 418.
Σπάθη. 418.
Σπάθημα. 418.
* Σπαραμίζης. 443.
Σπαργάω. 436.
* Σπάρτων. 316.
Σπάσμα. 453.

Σπεῖρα. 339.
Σπουδαστής. 450.
* Στάτωρ [Ῥωμ. Stator]. 413.
Στέφανος. Ζ. Κότινος.
* Στήσιος Ζεύς. 413.
Στόμα (ἐπί). 452.
Στραγγάλη, καὶ Στραγγαλιά. 353.
Στραγγαλόω. 354.
Στυγνός. 425.
Στωμυλήθρα. 392.
Συγκατάθεσις. 426.
Συγκομιδή. Ζ. Καρπός
Συγκομίζομαι. Ζ. Καρπός.
Συγκυκάω. 421.
* Συέννησις. 437.
Σύκων παλάθη. 435.
Συμφοιτάω. 318.
Συνείκω. 311.
Συνεπερείδω. 415.
Συνήθης, 409.
Σύνορον. 398.
Σύνταξις. 313.
Συντείνω πρός. 441.
Σύστασις. Ἀπορία νοῦ καὶ συγκάσεως. 451.
Συστρέφομαι. 365.
Συσχολάζω. 389.
Σφαγάς. συγκέχ. τῷ Φυγάς. 386.
* Σφηττός. 393.
Σχίδην 336.
Σχισμή. 408 (1).
Σχολάζω. 389.
Σχολάζων τόπος. 382.
Σχολαστικός. 410.
Σχολή. Ζ. Διατίθεμαι.
* Σωρανός. 324.

Τ.

Τάττω. Ζ. Πόλεμος.
Ταττομένων. συγκέχ. τῷ Πραττομένων. 378.
Τέλος. 335, 352.
Τέρμινθος. 435.
* Τέρπανδρος. 349.
* Τέρτια. 420.
Τηνεῖ [Δωρικῶς ἀντὶ τοῦ Ἐκεῖ]. 398.
Τῆνος [Δωρικῶς ἀντὶ τοῦ Ἐκεῖνος]. 398.
* Τριβάζος. 437, 449.
* Τίθημι. Θέσθαι τὴν μάχην. 315, τὸν πόλεμον, ἢ μᾶλλον καταθέσθαι τὸν πόλεμον. 316. Ζ. καὶ Λόγος.
* Τιμαγόρας. 448.
* Τισαφέρνης. 436.
Τοναρίων. 372.
Τοξότης. 416.
Τόπος. Ζ. Σχολάζων.
Τοσοῦτος· Τοσοῦτον ἡλικία 343.
* Τρίπυλος. 363.
* Τριταία. 362.
* Τριτύμαλλος. 363.
Τροία, καὶ Τρωϊκὸς ἀγών. 323.
Τροπή. 446.

(1) Ἰδιωτικώτερον ἔφην ὀνομάσαι τὸν Εὐσταθίου Σχισμὴν τὴν διαφυήν· εὕρηται μέντοι καὶ παρ' Ἡσυχίῳ τοῦτο μα, «Σχισμή, διαχώρισις».

Τυλόω. 403.
* Τύλλος. 407.

Υ.

Ὑπαιθρος. Εἰς μανίαν καὶ παραφροσύνην ὕπαιθρον. 346.
Ὑπάρχων. Ζ. Ἱππάρχων.
* Ὑπερίδης. 405.
Ὑπάρχομαι. 337.
Ὑπηρετικός. 406.
Ὑπιέναι. 429.
Ὑποκοριστικά. Ζ. Ὀνόματα.
Ὑποστάθμη. 311.
Ὑποψία. Ζ. Ἔχω.

Φ.

Φαιός. 423.
* Φαλῖνος. 443.
Φαντασία. 426.
Φαρμακεύω. 340.
* Φαρύγαι. 321.
* Φαρύγιον. 321.
Φασίολος, ἢ Φάσηλος. 318.
* Φεραί. 361.
* Φίλαγρος. 418.
Φιλανθρωπότερος οἶνος. 361.
Φιλίτια, καὶ Φιδίτια. 316. 317, 348.
* Φιλοκράτης. 384.
* Φιλόλογος. 431.
* Φιλοπαίμην. 364.
Φιλοτιμία. Φιλότιμος. 416.
Φιλοχωρῶ. 320.
* Φλάβιος. 378.
Φλαυρίζω. 424.
* Φοῖβος. 359.
Φόβος. Εἰς φόβον αὖθις καθίστασθαι. 379.
Φόβου συγκέχ. τῷ Φόνου. 360.
Φόβῳ συγκέχ. τῷ Νόμῳ. 359.
Φόνου. Ζ. Φόβου.
Φορτικῶς. 383.
Φυγάς. Φυγάδας ἐκβάλλειν, ἀντὶ τοῦ Φυγαδεύειν. 412.
Φυγάς. Ζ. Σφαγάς.
* Φύλαρχος. 349.
Φυτάομαι. 433.
Φυσιοῦμαι. 433.
Φωνή. Ζ. Ἀποκόπτω, Ἀποξύνω, καὶ Ἐίσχω.

Χ.

Χαλκοῦς. 420.
Χαρίεις. 423.
* Χαρικλῆς καὶ Χάρικλος. 317.
Χείρ. Μετὰ τὸ κατὰ χειρὸς ὕδωρ. 314. Ζ. καὶ Ἐμφύεσθαι.
Χοιράς. 412.
Χρόνος. Τὸν ἁγιώτατον τοῦ χρόνου. 319. Χρόνου διαγενομένου. 322. Ζ. καὶ Ἔλκειν.
* Χρύσερμος. 369.
Χρυσιδάριον. 369.
Χρυσίδιον. 369. 407.
Χῶμα ἀκτόν. 382.
Χωρίον καταγράφειν. 321.

Ψ.

Ψελλός. 394.

Ω.

* Ὠμίσης. 436.
* Ὠρωμάζης. 452.
* Ὠρωπός, 389.

ΠΙΝΑΞ ΛΕΞΕΩΝ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ.

Ἄγανον. 343, 344.
Ἀθέρας. 343.
Ἀκατάστατος. 371.
Ἀκολουθῶ. Ἂν τὸν ἀκακουθήσῃ τίποτε. 316.
Ἀκούω. Δὲν θέλει νὰ τὸν ἀκούσῃ. 339.
Ἄμε, καὶ Ἄμετε, ἢ Ἀμεῖτε, 407.
Ἀμοργη. 312.
Ἀμπώθω. 387.
Ἀπό. Ἀποτ' ἐμένα. Ζ. Τά.
Ἀποστασία. 412.
Ἀπόστεμα ἢ Ἀπόστημα 424.
Ἀποστομίζω. Ζ. Ἐπιστομίζω.
Ἀποφεύγω. 425.
Ἀσπροσάνιδον. 344.
Ἀσύστατος. 451.

Β.

Βάλλω. Μίγα πρᾶγμα ἔβαλεν εἰς τὸν νοῦν του. 364.
Βραχιόνιον. 407.

Γ.

Γυρίζω. 342.

Δ.

Δεπόσιτον [Ἰταλ. Deposito]. 428.
Δεποσιτάριος [Ἰταλ. Depositario]. 428.
Διὰ [ἀντὶ τῆς περὶ καὶ τῆς ὑπέρ]. 395. Διατ' ἐμένα Ζ. Τά.
Διαγούμισις. 413.
Διασπείρω, ἢ Σπείρω, λόγον. 409.
Διωρισμένη ἡμέρα 413.
Δουλεία. 447.
Δούλευσις. 447.

Ε.

Ἐλαίνω. Ἐμβήκασι πάλιν εἰς φόβον. 379. Τὸν ἐμβῆκε λογισμός. 430.
Ἐξεθερρεύτε. 398, 446.
Ἐξεύρω. Καθὼς ἐξεύρουν. 413.
Ἐπισομίζω, καὶ Ἀποστομίζω, ἢ Ἀποστομόνω. 332.
Εὐθὺς ὅτ' ἐνύκτωσε. 403.
Εὔκαιρος τόπος. 382.
Ἔχω. Τοὺς εἶχεν εἰς ὑποψίαν. 450.

Θ.

Θῆρος. 351.
Θυμός. Κακὸν θυμὸν κάμνω. 437.

Κ.

Καί. Ἀφῆκε... καὶ, Ἐπρόσταξε..] καὶ, φράσεις πλεοναστικαὶ διὰ προηγουμένην ἔλλειψιν. 427.

Καιρός. Ζ. Σύρω.
Καλοθελητής. 450.
Κατάστασις. Ἕως νὰ λάβωσι κατάστασιν τὰ πράγματα. 409.
Κεμέριον. 380.
Κοπίδιον. 393.
Κόπτω. Ἐκόπη ἡ φωνή του. 403.
Κουβάριον. 431, 431.

Λ.

Λαμβάνω. Θέλει λάβειν τέλος ἡ κρίσις. 411. Τὸ ἔλαβεν (ἢ τὸ ἐπῆρεν) εἰς ἀτμίαν. 413. Ζ. καὶ Κατάστασις.
Λογαριασμός. Δὲν βάλλω εἰς τὸν λογαριασμόν, ἢ ἐκβάλλω ἀπὸ τὸν λογαριασμόν. 456.
Λογισμός. Ζ. Μένει.

Μ.

Μένει εἰς τὸν λογισμόν του. 365.
Μητρυιός. 360.
Μισός. 334.
Μισότριβος. 334.
Μολίβιον. 384.
Μπιζᾶς. 312.

Ν.

Νυκτόνει. Ζ. Εὐθύς.

Ξ.

Ξυλίζω. 450.

Ο.

Ὀμματιάζω. 402.
Ὀξύ. Ὀξὺ φόρεμα. Ὀξέα ὑποδήματα, Ὀξέα φορεμένος. 324.
Ὅτινος [γενικὴ τοῦ Ὅστις] 379.
Οὔλη. 312.
Ὀφθαλμίζω. 402.

Π.

Παρακαταθήκη, καὶ Παραθήκη. 428. Ζ. καὶ Δεπόσιτον.
Παραφέρω. 435.
Παραφυλάττω. 422.
Πέρνω [ἢ μᾶλλον, Παίρνω, κατὰ φθορὰν ἀπὸ τὸ Ἐπαίρω]. Ἐπῆρεν ἐπάνω του. 340. Ζ. καὶ Λαμβάνω.
Ποτόν. Ζ. Ποτόν
Πίστρωμα. 452.
Πιττάκιον. 327.
Πλευρόν. Καθ' ἡμέραν τὸν ἔχω εἰς τὸ πλευρόν μου. 364.
* Πόρος. 406.
Ποτόν. Τὸ ποτὸν τὸν ἀφάνισε. 383.

Ρ.

* Ῥόσα. 443.
Ῥούμπαλον. 387.

Σ.

Σακελίζω. 312.
* Σαρδινία. 380.
Σβένω. Σβέσω, ἔσβεσα, καὶ Σβήσω, ἔσβησα. 400.
Σέλλα [Ῥωμ. Sella] 440.
Σιντσαπί, ἢ σταμνοχρῶμα. 423.
Σκάζω. Ἔσκασαν ὅλα τὰ ἄλογα. 362. Νὰ σκάσῃς! ἢ, Σκάσε! 362.

Σκευρὸς, ἡ Σκεῦρός. 408.
Σπείρω. Ζ. Διασπείρω.
Στελέτον [Ἰταλ. Stiletto]. 375.
Στραγγαλίζω. 354.
Συγκαταβατικός. 311.
Συλλογισμένος. 425.
Συμφέρω. 440.
Σύνορα. 498.
Σύρω. Ἔσυραν τὸν καιρόν. 378.
Σύστασιν (δὲν ἔχει). 451.
Σφαλάγγια. Ζ. Χελώνια.
Σωπάζω καὶ Σωπαίνω. 321.

Τ.

Τὰ [συλλαβὴ προσθετομένη εἰς τὴν Ἀπὸ καὶ τὴν Διὰ πρόθεσιν]. 396.
Τάγμα, ἢ Τάξιμον. 442.
Τελβές. 312.
Τόπος. Ζ. Εὔκαιρος.
Τράφος. 438.
Τρυγία. 311.
Τσαμουρί. Ζ. Σ.τσαμπί.
Τσιλιπουρδῶ. 387.
Τσίμπλα. 387.
Τυλιγαδιάζω. 403.
Τυλιγάδιον. 403.
Τύλιγμα. 403.
Τυλίγω. 403.
Τυλικτάριον. 403.
Τυχαίνει. Ἔτυχε νὰ ἔλθῃ. 406.

Υ.

Ὑποψία. Ζ. Ἔχω.

Φ.

Φασούλιον. 318.
Φιδικομισάριος [Ῥωμ. Fideicommissarius]. 428.
Φιδικόμισον [Ῥωμ. Fideicommissum]. 428.
Φράκτης. 438.
Φωνή. Ζ. Κόπτω.

Χ.

Χάρισμα. 314.
Χελώνια, ἢ Σφαλάγγια. 412.
Χοιρομήριον, ἢ Χοιρομέριον. 445.

ΟΙ ΔΙΟΡΘΩΘΕΝΤΕΣ, ΕΞΗΓΗΘΕΝΤΕΣ, Η ΟΠΩΣΟΥΝ ΚΡΙΘΕΝΤΕΣ ΠΟΙΗΤΑΙ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ.

Ἀθήναιος. 354, 355, 355, 355, 355, 355, 355, 393, 442.
Αἰσχύλος. 419.
Ἀριστοτέλης. 335. 394.
Ἀριστοφάνης. 352.
Ἀρποκρατίων. 322.
Ἐτυμολόγος. 344, 438.
Εὐστάθιος. 391.
Ἡσύχιος, 320, 343, 351. 359.

370, 387, 408, 431, 433, 435, 438, 445, 449.
Θουκυδίδης, 390.
Ἱπποκράτης. 433.
Λεξικογράφος. Ζ. Τρίγλωσσος.
Παυσανίας 357.
Πλούταρχος. 317, 336, 405, 456.
Σουίδας, 339, 371, 376, 401, 437.
Στέφανος Βυζάντιος. 317.
Τρίγλωσσος Λεξικογράφος. 351, 402, 428, 436, 396.
Φώτιος. 320, 357, 400, 405, 435, 444.

ΤΕΛΟΣ.

ΔΕΣΧΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878

ΔΕΣΧΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ"
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878